كتاب الوفا

منت خدايى تعداد نعمت واظهار منت ايتمك الله تعالى حضرتنه لايق و
مخصوصدر ● حضرت شيخك بو تاليف شريفى كتب فرسدن ايكى لفظ
عربى ايله ابتدا بيوردقلرينك نكته سى الله اعلم لغات عربيه اهل جنت لسانى
اولوب ● وانا انزلناه قرانا عربيا ولسان عربى مبين نص جليلى
لسان عربينك فضل وشرفنه دليل اولدوغى جهتدن تبرك وتيمن قصد
اولنمشدر ● وجمله الفاظ حمد ميانندن منت لفظنى اختيار بيوردقلرينك
نكته سى دخى الله اعلم بو لفظك جناب الهى يه نسبت واسنادنده نوعا
اشتباه اولمغله ومحل اهتمام ومحتاج بيان واعلام اولوب عند التحقيق
جواز نسبت وصحت اسناد اوزره تنصيص قصديله تخصيص بالذكر ايدوب
خصوصا مقام حمدده ايراد ايتمكله شبهه غبار بالكليه مرتفع اولمشدر
بو مدعانك تعليلنى بيلمكه طالب وبو اجمالك تفصيلنى كوش ايتمكه
راغب اولان اخوانه خفى وپنهان بيورلميه كه بعض كتب معتبره واقع
مقام حمدده المنة لله عبارتيله مصدر اولان مواضعده سؤال وتشكيك
ايدوب ديمشلركه قرآن عظيمده وارد اولان ولا تبطلوا صدقاتكم بالمن
والاذى خطابى مستطابى موجبنجه منت شرعا بلكه حد ذاتنده ●
عقلا دخى قبيح ومذموم ايكن جناب حقه اسناد خصوصا حمد مقامنده
ايرادى نه وجهله صحيح اولور ارباب نظر مطلقا منت كرك عبددن كرك
معبوددن صدور ايتمك قبيح اولدوغنى تسليم ايدوب اشكال مزبوردن
نجاته وجهله جواب ويرمشلر ● جواب اول بودركه منهى اولان منت
توبيخدر منت تنبيه قبيح دكلدر مقصود نعمت مقابله سنده واجب اولان
شكر وثنا خدمتنك اداسنده عدم تقصيرى تذكيردر حد ذاتنده دخى شفقت
احسان اولوب كفران نعمت شآمتندن سلامت وخلاصه علت وسبب
دوام اخلاص ومحبت اولمق محققدر ● ولكن بو جواب مقام حمده د

دكلدر

مذكور اولمغه چندان ملايم وچسبان خصوصا قرآن عظيمده نچه مواضعده
تعداد نعم ايله تقريع ● وتوبيخ وتشنيع وارد اولمشدر ● جواب ثانى بودركه
آيت كريمه ده منهى اولان صدقاته تعلق ايدن منتدر حق تعالى جانبنه تصدق
نسبت اولنمق جائز دكلدر نفى دكلدر كه بو قول دخى ضعيفدر زيرا نهى مذكور
اكرچه تصدقده واقع اولان منته تعلق ايتمشدر ولكن مطلقا اعطاده
منت قبيح ومذموم اولمغه دلالت واشارت قتى ظاهردر ● جواب ثالث بودر كه
آيت كريمه ده اولان نهى جائزدر كه منت ايله اذانك جملهسنه تعلق ايتمش
اولا مجموع من حيث هو نهى اولنمقدن اذادن عارى اولان منت مذموم
اولمق لازم كلمز بو كلام دخى تمام دكلدر حق بودر كه آيت كريمه ده واقع اولان
ولا اذى قولى عطف تفسيرى مقامنده اولوب مطلقا منت مخلوق اذادن
خالى اولمدوغنى اشعار وفهيك حكمتنى بيانى واظهاردر ● جواب رابع بودركه
منت بو محلده امتنان معناسنه در منعم عليه ممنون اولمقدن عبارتدر ● بو
دخى محل بحثدر زيرا كوره كمز لغتلرده امتنان لفظى نعمت دادن ومنت نهادن
ايله تعبير اولنمشدر بو تقديرجه امتنان دخى منعمك وصفى اولمق ظاهردر
جواب خامس بودركه منت بو مقامده انعام معناسنه در قاموس وصحاحده
منّ عليه اى انعم ديمشدر بو توجيه دخى موجه دكلدر زيرا منّ عليه
انعم معناسنه اولدوغى زماننده مصدرى منّ كلور قاموسك وجو
هرينك عبارتلرى بودر منّ عليه منّا اى انعم والمنان من اسماء الله تعالى
ومنّ عليه منة اى امتن عليه يقال المنة تهدم الصنيعة ● جواب سادس
بودركه مضاف محذوف اولوب مراد استحقاق منت خداى متعاله مخصوصدر
ديمكدر يعنى حق تعالى بزمر اوزريمزه منت وتعداد نعمت ايتمكه حقيق ولا
يقدر اما لطفا ايلر منت ايتمز ديمكدر منت ايدر ديو خبر ويرمك مقصود
دكلدر وبو استحقاق مخلوقده يوقدر ومذموم اولان بالفعل صدور
منتدر مجرد استحقاق منت قبيح دكلدر بعضلر بو جوابه اعتراض ايتمشلر
كه حد ذاتنده منت صفتى قبيح اولنجه انكا استحقاق دخى بالضروره
مذموم اولور اما بو سوز مسلم دكلدر حد ذاتنده بو صفت منفى اولمق
انكا استحقاق دخى قبيح اولمغى مستلزم دكلدر استحقاق منتدن مراد

انعام عام وكرم تام ایله متصف اولوب منتاینه جكه كلو احسانه قدرت كامله‌سی
ظاهر اولمقدر مثلا قتل نفس صفتی قبیح ومذموم دراما قتل نفسه قادر اولمق
شجاعتدن ناشی اولمغله مذموم دكلدر • ولكن تحقیق بودركه مطلقا منت
قبیح اولدوغی مسلم دكلدر بلكه مذموم اولان منت عبددن منت معبود
محموددر • زیرا مخلوق مجرد ظاهرده • زیرا مخلوقدن صادر اولان
انعام نفسنده ناقص ونا تام اولوب كافۀ خلقه واصل اولان ارزاق
فی الحقیقه رزاق علی الاطلاق جانبنه مستنددر ومنعم حقیقی الله دردر •
ع برسر هر خوان كه بنشستم خدا رزاق بود • مخلوق مجرد ظاهرده فیض حقه
وسیله اولمغله منت وتعداد نعمت ایتمكه لایق ومستحق اولمز اما واجب الوجود
ومفیض النوال والجود حضرتنك غیر ممنون وبی تناهی انعامی عام وشامل
وبی غرض وبلا عوض انعام واحسان ایتمكده مستقل اولمغله مخلوقاته
اوزرینه منت وتعداد نعمت ایتمكه هر وجهله لایقدر بو تقدیرجه استحقاقله
تاویله حاجت قلمازدن نیجه صفتلر واردركه معبودك اول صفتلر
ایله اتصافی صحیحدر وعبددن صدوری عقلا وشرعا قبیحدر مثلا
عظمت وتكبر صفتلری كبی وقرآن عظیمده بل الله یمن علیكم نص شریفی
صحت منت معبودی ناطق ولكن الله عز علی من یشاء نظم لطیفی دخی بو معنایه
عاید مؤید بوآیتلرده دخی استحقاقله تاویل قلمق وبو تكلف بالاضرورة
هر محله ارتكاب اولنمق غایت بعیددر • بو مقامده بو رسمه تفصیل وافی
وبیان شافی بعون الله الكافی بو عبد فقیره میسر اولمشدر الحمد لله تعالی
وتقدس لفظ خدا باری تعالی حضرتنه مخصوص اولان اسمادندر
اصلی خود آیدر كثرت استعمال ایله تخفیف لفظ مقصود اولوب وا
اولنمشدر كندو كلیجی دیمكدر كندو ذاتی وجودینه مقتضی اولمق
معناسی مراد اولوب واجب الوجوددن غیریه اطلاق اولنمق صحیح
دكلدر مگر كم لفظ اخر ایله تركیبا ولنه اول زمان صاحب معناسنه
اولور مثلا كدخدا دیرلر صاحب منزل دیمكدر یانكه حذفی واثباتی
جائزدر • عز وجل عبارتی صفت كاشفه‌در مدح وثنا مقصوددر
ماخذی معناسی ملحوظ دكلدر دائما عزیز وجلیل دردیمكدر • كه طاعتش

موجب

موجب قربتست تجلیل خدا كه لما طاعت وعبادت ایتمك لا یزال العبد یتقرب الی
بالنوافل حتی احبه كلام شریفندن مفهوم اولان وعد جمیل مقتضاسنجه
حقه تقربه موجبدر یعنی حقه یقین اولمغه سببدر بعضلر دیمشلر كه
بو محلكه مراد طاعتشدر بونك امثالی محللر سبینه اسناد قبیلندندر
بنی الامیر المدینه كبی انتهی كلامه بو وجهدركه لفظی بو محلده اداة
صفت ایله موصوف مابیننده واقع اولمشدر ما بعدینی ما قبلنه ربط
ایچون كلمشدر بعض حرف تعلیل دردیمشلر خلافی ظاهردر • وبشكر
اندرش مزید نعمت بازاندر واندر شكرش تقدیرنده در مزید لفظی
میمك فتحی ایله مصدردر واول خدای عز وجل حضرتنك نعمتلری مقابله‌سنده
شكر وثنا ایتمك اندیار نعمته وسیله‌در دیمكدر بیت كسی
رابود نعمت مستدام • كه با شكر نعمت زید صبح وشام ع آری بشكر نعمت
حق یشود زیاد • یعنی ولئن لازیدنكم مقتضاسنجه عبد واصل اولدیغی
نعما مقابله‌سنده واجب اولان شكر وثنا خدمتن ادا ایتدكجه باری
تعالی نعمتنی دخی زیاده ایدوب مادام كه اولخدمتده تقصیر ایتمیه
وكفران نعمت سلكنه كتمیه وبالشكر تدوم النعم فحواسنجه نعمتنه
زوال ونقصان كلمز • شكر نعمت نعمتت افزون كند • كفر نعمت از كفت
بیرون كند • لمؤلفه حق سنی نعمتنه غرق ایتدی • شكرن اما كه ایتمدك
كندی ع هرزبانی كه نه شكر توكند كویا نیست • بعضلر دیمشلر كه
با ظرفا اولوب اندر لفظی مجرد بانك دردمعناسنه ولدوغی تعیین وتاكید
ایچوندر زیاده اولمشدر بعضلر دخی بو یله توجیه ایتمشكه با سببیت
معناسنه حمل اولنوب واندر لفظندن مفهوم اولان ظرفیت معتبر
اولوب حق تعالینك شكرینه اولمق سببی ایله زیاده نعمت حاصلدر
دیمك اوله بعضلر بونی دخی جائزكورمشلر كه مزید لفظی میمك ضمیله
اولوب یعنی قوللرینه ویردوكی نعمتك شكرینه اولدقلری سببی ایله نعمتلر
زیاده ایدیجیدر دیمك اوله فاما افعال بابندن مزید لفظی كتب لغتده
بولنمدی وخدذاتنده بو توجیهلرك جمله‌سی بر تكلفدن خالی دكلدر
كما لا یخفی بعضلر دخی بر احتماله وجود ویروب دیمشلر كه جائزدركه

ضمیر شین طاعته راجع اولوب شکر ایله اول طاعتی یجنده دیمک اوله زیرا
شکر خدا طاعتی یجنده اولنجه نعمتی زیاده ایلیجیدر یوخسه بو شکر کم
طاعتدن عاری اوله نعمت واحسان زیاده لکنه سبب دکلدر بلکه نعمته
خذلاندن زیاده علتدر بو تقدیرجه حرف ب با معناسنه اولور انتهی
کلامه ارباب الباب خفی دکلدر که شکری طاعتدن عاری تصور ایتمک
شکرک معناسنی بلمکدن ناشیدر حد ذاتنده شکر عین طاعتدر ولسانه
مخصوص دکلدر بلکه قول ایله وعمل ایله واعتقاد ایله حاصل اولور نته کم
وارد اولمشدر بیت افادتکم النعماء منی ثلاثة • یدی ولسانی والضمیر
المحجبا • وبو تقدیرجه حرف ب با معناسنه اولور دیمکدن مقصود
مصاحبت معناسنه حمل ایتمکدر مقدما باء مفتوحه نک معناسنی بیان ایتدی
محلده دخی ایکنجی معناسی مصاحبتدر چونکه با معناسنه دیمشدر فاما
حق بودر که مصاحبت معناسنه حمل ایتمکه حاجت یوقدر وایتدوکی توجیهه
سببیت معناسی دخی انسبدر اول طاعتی یجنده اولان شکر سببی ایله نعمت
زیاده نعمت حاصل در دیمکدر مصاحبت معناسنه حمل اولندوغی زمانده
شکره مقارن اولان طاعتی یجنده زیاده نعمت حاصلدر دیمک معناسی
مراد اولور سه مقام تعلیلدر بو شکر که طاعتدن عاری اوله دیو تعبیر و المقدر
والله اعلم بالصواب • هر نفسی که فرو میرود • هر بر نفس که اشاغی
کیره دیمک نفس المقدن کنایتدر • ممد حیاتست یعنی امتداد حیاته سببدر
وچون بر می آید وچون اول داخل اولان نفس یوقاری کله دیمک طشره
چیقه دیمکدر تنفس ایتمکدن عبارتدر مفرح ذات یعنی متنفسک ذاتنه فرح
حاصل اولمغه سببدر زیرا وجود حیوانی که هوا کسب ایتمیه حیات
منقطع اولور کذلک داخل اولان هوا خروج ایتمیوب طول مکث ایتسه نفس
اولدقده ابتدا اضطراب غلبه ایدوب هلاکه مؤدی اولور تنفس ایتمکله
بو مهلکه دن خلاص اولمق سببی ایله قلبه فرح کلور طبیعت صفا بولور بو
مرتبه لر وجدان ایله معلوم اولوب مشاهد ومحسوس منزله سنده در
بیانه محتاج دکلدر حکمتی بودر که جوف حیوانه خارجدن دخول ایدن
هوا محض روح دکل ایسه باری غذای روح اولمغله باعث حیات وبقا

دیدوکی کلام بی تقریب اولور
مناسب اولان تقریر بو تقدیرجه
زیرا بر طاعتکه شکردن
عاری اوله اصح

زندکانی اولدوغی مقرردر پس وجود حیوانی که هوا کسب ایتمیه غذا
منقطع اولوب حیات بر طرف اولور کذلک بو دخی محققدر که هر غذانک فضله سی
باقی قالور که البته دفعی لازم اولور هوادن اولان غذانک دخی فضله سی
باقی قالوب شویله که دفع اولنمیه باعث عفونت اولوب هلاکه مؤدی اولور
لاجرم انک دفعی رد نفس ایتمکله اولور که چون بر می آید دیو تعبیر اولنمشدر
بعض شراح بو مقامده بیان حکمت صددنده دیمشدر که حضرت شیخ رحمه الله
امداد حیاتی داخله وتفریح ذاتی خارجه نسبتنده شول معنا سببی کوزلدی
که کانده هوا خارجدن کلوب حین دخولده قلبه ملاقات ایله حیاته معین
اولدی وداخل اولدقدن صکره بر پاره مکث ایله جکردن حرارت کسب ایدوب
متخلخل اولوب ضیق جوف حیواندن اضطراب حاصل قلدی دخی خروجیله
خفت حاصل اولدی که موجب سرتدر انتهی کلامه خفی اولمیه که حرارت
غریزیه که بالطبع ترکیب بدن حیوانه اتکله اولمشدر انک منبعی قلبدر سائر
اعضایه حرارت اندن منتشر اولور قلبه داخل اولان هوا جکردن کسب حرارت
ایدر دیدوکی ناموجهدر بعضلر ذاتی بدن ایله تفسیر ایدوب ذاته یعنی
بدنه فرح ویجیدر دیمشلر خلاف ظاهردر وچون لفظی حرف شرط اولمق
مناسبدر بعضلر حرف تعلیلدر چونکه معناسنه در دیمشلر واضح دکلدر
وبعض شارحلر دیمشلر که بالکز اشاغی کیدنه وبوقاری چیقانه نفس دیمک
اطلاق الکل علی الجزء قبیلندندر والا معلومدر که نفس هواء داخل و
خارجک مجموعندن عبارتدر انتهی کلامه ذوق سلیم اصحابنه خفی دکلدر
که شیخک عبارتندن جزء اوزرنه کل اطلاقی مستفاد اولمزدر زیرا اصل
مرام بلکه منطوق کلام اول مجموع ومرکبدن عبارتدر اولان نفسک جزء
داخلی بر نعمته سبب وجزء خارجی بر نعمته سببدر دیمکدر بو تقریردن
هر جزءه نفس اطلاقی لازم کلمزدر پس دیمشدر هر نفسیده ونعمت موجودست
بو تقدیرجه هر بر نفسده ایکی نعمت موجوددر بری امداد حیاتدر وبری
مسرت ذاتدر پس لفظی باء عجمی ایله فاء جزائیه منزله سنده در اذا کان
کذلک فلاجرم یکون فی کل نفس نعمتان تقدیرنده در نعمت الله لغتنده دیمشدر
پس باء عجمی ایله صوکی وارد واکه وفاء جزائیه معناسنه در انتهی بعض شراح

الامر

ده دامدکه جزئی اولان دراجر و معناسنده در کمال پاشا زاده مرحوم دقائق الحقا
یقنده بویله افاده بیورمشلردر اعملوا آل داود شکرا وقلیل من عبادی الشکور
حق تعالی کلام قدیمنده بیورمشدر که یا آل داود شکر ایلکوز بنم توالی بن نقد
اولان شکری کما ینبغی ادا ایدوب شکور لفظنه ماصدق اولان قتی آزدر
بعضلر بو محلده شبهه ایراد ایدوب دیمشلرکه سیاق کلامدن مفهوم اولان
بودرکه شکرک عهده سندن کلمک هیچ بر فردک مقدوری اولمیه لکن آیت
کریمه نک منطوقی بعضا افراد قادر اولمقدر تطبیق نوجهله میسردر واستد
لنجه صحیح اولور بعضلر الناس کالمعدوم ایله جواب ویرمشلر ولکن بو جواب
صوابدن بعیددر زیرا مراد هر نفسده لازم اولان ایکی شکرک اداسی ولیحق
انک عهده سندن کلمک نادردر کل هیچ بر فرد قادردر کلدر بعضلر دخی بویله
توجیه ایتمشلرکه هر نفسده واجب اولان ایکی شکرک اداسی مقدور اولمدوغی
بداهت عقلله معلومدر دلیله محتاج دکلدر ولکن بوندن بالضرور
فهم اولندیکه حق تعالی نک نعما والاسی کثیر اولوب جمله سینک شکری
متعسر بلکه متعذر اولمش وآیت کریمه دخی مفهوم اثبات واستدلال
ایچون ایراد اولنمشدر اما بو جواب دخی مادهٔ شبهه یی قاطع دکلدر
زیرا احداثنده جمیع نعمک شکری متعذر وغیر مقدور اولدوغی بالبداهه
معلومدر استدلاله محتاج دکلدر خصوصا آیت کریمه دن مفهوم
اولان خود بودرکه بعضا افرادک مقدوری اولا بو تقدیرجه استد
لنجه تمام اولور فقیرک اذعانی اوزره جواب صحیح وحق صریح بودرکه
آیت کریمه ده وارد اولان شکر شیخک مدعاسی اولان شکر غیر مقدور
دکلدر زیرا لا یکلف الله نفسا الا وسعها مقتضاسنجه غیر مقدور
اولان تکلیف اولنمازدر بلکه مقصود مقدور اولان شکری ادا ایلیه
مأمور اولمقدر حق تعالی نک نعمتلری مقابله سنده لازم اولان
شکری بالتمام کما هو حقه ادا اتمک مقدور بشر اولمدوغی بداهتله
معلومدر آیت کریمه انی اثبات واستدلال ایچون کلمش دکلدر بلکه
محضا بو نکته یی اناده واعلام ایچون سوق اولنمشدرکه کما ینبغی
شکرک عهده سندن کلمک محالدر دیو بکباره شکردن خالی وعاطل

بو محلده پس باء عجمی نک فتحی ایله بعد معناسنه اردو صوکره دیمکدر وکاه
اولورکه تفریع ایله قصد اولنور دیمش وتصویر معنی ایتدکی محلده دیمشکه
پس معنای ترکیب بویله اولورکه بویله اولدقدن صکره هر بر نفسده ایکی
نعمت موجوددر انتهی کلامه پس لفظی ارد وصوکره معناسنه اولوب بینلرنده
مقابلی اولدوغی مقرردر اما بو محلده فاء جزائیه معناسی مناسبدر
وشارح مرحومک تفریعله مقصودی فاء جزائیه معناسی اولسه بعید
دکلدر اما مساق کلامندن فهم اولنورکه بو محلده بعدیت معناسی
مراد اولدوغی معناسی مقصود اولمیه ولا یخفی ما فیه اکرچه حد
ذاتنده جائزدرکه فاء جزائیه معناسی دخی اصلده بعدیت معناسندن
مأخوذ اولا فلیتامل وبر هر نعمتی شکری واجب وهر بر نعمت مقابله
سنده بر شکر اتمک واجبدر اویلیه هر بر نفسده ایکی شکر لازم اولور
بعضلر شکری لفظنده اولان یا تنکیر ایچون اولمغله وحدتی کوزتمشلر
حق بودرکه وحدت ایچون اولمقدن زیاده مبالغه واردر زیرا اقل
مراتب که بر شکردر اکا قدرت اولمیجق زیاده یه قدرت اولمدوغی
محقق اولور فتدبر اندستانی باین که برآید لفظکه اسمدر ذوی
ذوی العقولدن اولان ذاتدن وشخصدن عبارتدر کیس وکیسه
معناسنه در بو محلده استفهام انکاری معناسنی متضمندر کیمکدن
ودلندن کلور یعنی قادر اولمز کز عهده شکرش بدر آید که حق تعالی
شکری حدمتنک عهده سندن کله یعنی کما هو حقه ادا ایلیه کز اصلنده
که ازدر لفظکه حرف رابطه در ما بعدنک ما قبلنده ارتباطنه وسیله
بعضلر تعلیل ایچوندر دیمشلر بر وجه در وبعضلر حتی معناسنه
اولان تا که تقدیرنده طوتوب کیمک الندن ودلندن کلورتا که
خدانک شکری حقندن کله دیو تعبیر ایتمشلر خلاف ظاهردر بدر آمد
لفظنک معنای حقیقیسی قاپودن کلدی دیمکدر اما انکله طشره چقمقدن
کنایت ایدرلر بو محلده دخی خروجدن کنایتدر مراد دیمکدر قد دیمک
واردرکه شکرینک عهده سندن چقه بله دیمکدر لسان فارسیده در
آندکه باسز اوله ایچر وکلدی دیمکدر صدا یایه در آمد دیدکلری بوندندر

دنلورکه

لایترک کله

اولیوب ما لا یدرک کله لا یترک کله نحواسیله ممکن اولدیغجه والدن کلدیگجه

ادا شکر خدمتنده سعی وهمت وصرف قدرت لازمدر وحقیقت ق

طائف شکری کما ینبغی اقامتدن عجزینه اعتراف ایله عذر تقصیردن خالی والمنو

نعمت حقه بوسع الطاقه شکر ایتمک کوکدر حاصل بوکه مقدور اولان شکر

عهده سندن کلوب شکور لفظنه ماصدق اولان افراد عباد بیله اکرچه

حد ذاتده کثیر ایسه ده ولکن ما عدایه نسبت قلیل دردیمکدر الداودی

فرمان اولنان شکردن مراد فعل ینبی عن تعظیم المنعم بسبب انعامه معنا

واکر صرف العبد جمیع ما انعم الله علیه من السمع والبصر وغیرهما

الی ما خلق له واعطاه لاجله معناسی مقصود اولمق اولورسه خود

بو معنایه شکور غایت قلیل ونادر اولدیغی ظاهردر بلکه مقام نبوت

ومرتبه ولایتده اولان خواص افراده میسر اولور نته کم قرآن عظیمده

حضرت نوح نبی علیه السلامه حقنده وارد اولمشدر انه کان عبدا

شکورا بنده همان به که زتقصیر خویش • همان اولی بودرکه بنده کندو

تقصیرندن وشکره عدم قدرتندن عذر بدرکاه خدای آورد حق تعالی

نکدر کاهنه عذر کتوره وعجز ونقصاننه معترف اوله وقیل الشکور

من یری عجزه عن الشکر بعضلر بنده را تقدیرنده طوتوب بنده یه همان یکدر

کدی بو معنا ویرمشلر اما حاجت یوقدر که لفظی را باطدر بعضلر تاکه

معناسنه دردیمشلر خلافی ظاهردر ورنه اصلی واکرنه دردر والا

معناسنه دن ترکیبی بوخسه دیو تعبیر اولنور بعضلر ورنه لفظی منفی

اولوب بوخسه معناسنه مستقل لغتدر ظن ایتمشلر نه وجهدن

سزاوار خداوندیش خدانک عظمت وکبریاسنه لایق اولان شکری

وطاعتی یا مصدر دیر بعضلر خداوند لفظی عظمت معناسنه حمل

ایدوب یا وصفیتا بخوندر دیمشلر ناموجه در کس نتواند که بجای

آورد کمسه قادر اولمز که یرینه کتوره وکما لیله عهده سندن کله

لفظی رابطه در بعضلر تاکه معناسنه طوتمشلر خلافی ظاهردر نظم

فضل خدا را که تواند شمار کرد • یا کیست آنکه شکر یکی از هزار کرد • قال الله

تعالی وان تعدوا نعمة الله لا تحصوها باران رحمت بیحسابش خدانک

بیحساب وغیر متناهی رحمتنک باراني باران لفظی رحمته مضافدر

وبیحساب لفظی رحمتک یاخود باران رحمتک وصفیدر بعض شراح

ایکی لفظنی بیله اضافت ایله دردیمش وجهی ظاهر دکلدر همه را رسیده

جمیع موجوداته واصلدر قال تعالی ورحمتی وسعت کل شیء بارانک رحمته

اضافتی مشبهه بهک مشبهه اضافتی قبیلندندر وجه تشبیه وجهت جامعه

عموم نفعله سرعت وصولدر وخوان نعمت بیدریغش دخی اول خدانک

مبذول وبی دریغ اولان نعمتنک سفره سی بی دریغ لفظی خوان نعمتک

صفتی اولمق دخی جائزدر همه جا کشیده هر یره چکلمشدر بیت ادیم

زمین سفره عام اوست • درین خوان یغما چه دشمن چه دوست

دریغ لفظی بو محلده منع معناسنه در بی دریغ مبذول دیمکدر پرده

ناموس بندکان قولارینک عرض وناموسلری پرده سینی بکناه فاحش

معصیت کبیره ارتکاب ایتمک سببی ایله ندرد یرتمزدر یعنی خلق ایچنده

رسوای وتفضیح ایتمزدر ستار العیوبدر غفار الذنوبدر • و وظیفه

روزی وحی بنده لرکدر قلری وظیفه سنی اضافت بیانیه در •

بخطای منکر منهی عملاری و نامشروع فعللری سببی ایله نبردکسمزدر

روزی لفظی رزق معناسنه در بعضلر بونی دخی جائز کورمشلر

که روزینه کی یا یا عربی نسبی اوله وظیفه یومیه دیمک اوله خفی اولمیه

که یا نسبتا بخوند اولمق جائز در اما عزی اولمق لازم دکلدر فارسیده

دخی یاء نسبت موجوددر جامع اشتات علوم • کمال پاشازاده مرحوم

دقائق الحقائقنده تحقیق ایدوب دیمشدر که روزی کون کون تقدیر

اولنان وکونلک تعبیر اولنان وظیفه یه درلر روز نسبتدن اولور

روزی دیمشلر دنا خیرنده کی یا نسبتا بخوندر صکره تعمیم اولنوب مطلقا

رزق مقدره اطلاق اولنمشدر کمسه نک رزق مقدرینی کمسه یمز دیه حکیم

نیجه عجلر روزی کس کس نخورد درلر بیت از قصد سکندر وآب

حیات خضر • معلوم شد که روزی کس کس نخورد • کاه اولور

معنای تقدیره دخی اسقاط اولنوب مطلقا رزقه روزی درلر

مصراع می غنک از بیضه برون آید وروزی طلبد • ورساله یائیه

سنن

دخی یای نسبتک تحقیقنده دیمشدرکه فارسیده نسبت ایکی قسمدر
بری لازمه درکه متغیر ومتبدل اولمازدر بری نسبت غیر لازمه درکه
متغیر ومتبدل اولور یانک مدلولی اولان نسبت مطلقه‌در کرک
لازمه اولسون کرک غیر لازمه اولسون هانک مدلولی البته نسبت لازمه
شالا لفظ روزه کبی صوم معناسنه در نهاره اختصاصی واردر نسبتی نسبت
لازمه‌در اول سببدن هانی اکا تخصیص ایتمشلردر اماکونلک دزق معناسنه
اولان روزی نک کوندزه اختصاصی یوقدر ولکن فی الجمله نسبتی واردر
لازمه دکلدر اول سببدن انده یا ایله اکتفا ایتمشلردر انتهی کلامه ندن
ونبرد لفظلری دریدن وبریدن لفظلرندن مضارع منفیلردر ایکیسنده
بله حرف را مخففدر قیاس دخی بودر اما مشدد دخی استعمال اولنمق
شائعدر بعضلر تصرفات اعجامدن وبعضلر تحریفات عوامدن عد ایتمشلر
منکر لفظی افعال بابندن اسم مفعولدر شارع طرفندن انکار ومنع ونهی
اولنان عمل نامشروعه اطلاق اولنور بعضلر بو احتمالی دخی مذکوردر
ایتمشلرکه کافک کسریله افعال بابندن اسم فاعل اولوب بر اهل انکارک
خطاسیله دیمک اوله اما بو توجیه خطاسنکردر ای کریمی که از خزانه غیب
کبر وترسا وظیفه خور داری کریمی لفظی منادی در یا وحدت ایچوندر
ای شول بر کریم که خزانه غیبدن کبره وترسایه رزقلرین ویرن سن
دیمکدر بعضلر یا خطا ایچوندر وبعضلر وحدت معناسنی دخی متضمندر
دیمشلر ای سن شول بر کریمسن که دیو معنی ویرمشلردر وبعضلر منادا
محذوف طوتوب یای خطا بله ای خداسن ایله کریمسن که دیمشلر وبعضلر
کریمی لفظی منادای محذوفه صفت قلمشلر جمله‌سی تکلفدن خالی دکلدر
کما لا یخفی کبردن مراد آتش پرستلر ومشرکلردر وترسادن مقصود حق
یخن بت پرستلردرکه نصاری دیرلر بو ایکی طائفه‌یی تخصیص بالذکر
اتدوکنک وجهی ظاهردر سائر اصناف کفره حقنده بی دریغ اولدغی
دلالتله دو اولویتله معلوم اولور بعضلر دیمشلرکه کبردن مراد آتش
پرستدر وترسادن مراد سائر کفره‌در بعضلر دخی دیمشلرکه کبر مطلقا
کافره اطلاق اولنور بو محلده ترسایه مقابله قرینه‌سیله نصارادن

غیرسی

غیرسی مراددر ایکیسی بیله خلاف ظاهردر دوستانرا کجا کنی محروم دوستلر
یعنی مؤمنلری قنده محروم ایدرسن یعنی محروم ایتمزسن توکه بادشمنانی
نظر داری سنکه دشمنلره یعنی کافرلره بیله نظر ایدرسن رزقلرین کسمزسن
فراش باد صبارا کفته باد صبا فراشه تشبیه اولنمشدر مشبهه بهک
اضافتی قبیلندندر باد صبا فراشنه دنمشدر کفته لفظی اسم مفعولدر
بعضلر اسم فاعل اولوب حق تعالی امر ایتمشدر دیمک معناسنی دخی تجویز
ایتمشلر تا فرش زمردین یا نسبت ایچوندر کمال پاشازاده دقائق الحقائقده
دیمشدر که بر شی معمول نیدن دونلمش ایسه ماده سنک اسمینه یا ایله نون
الحاق ایدرلر ومجموع مرکبی اول شیئه اطلاق ایدرلر مثلا کمشدن دو
نلمشه سیمین درلر انتهی کلامه یعنی تا زمرددن معمول اولان فرشی
که اندن مراد چمندر بکسترد دوشیه ودایه ابر بهاری را یا نسبت
ایچوندر تشبیه واضافت بعینه فراش باد صباده مذکور اولاندر
یعنی ابر بهاری دایه سنه فرموده بیورلمشدر کفته لفظنده مذکوردر
اولان توجیه بونده وامثالنده دخی تجویز اولنمشدر تا بنات
بانک تقدیمیله بنتک جمعیدر نبات را بودخی اول اضافتلردندر
بو عبارتلرده اولان تا لفظی غایت وعرض ایچوندر یردن بتن
نباتاتی هنوز دنیایه کلمش قرجغزلره تشبیه ایتمشدر در مهد
زمین بو اضافت دخی تشبیه ایله در زمین بشکنده دیمکدر
بپرورد بسلیه وتربیه ایلیه ودرختانرا اصلها ایله جمع اولنقدر
اما نشو ونما وتجدد وانقضا ایله متصف اولان جمادات انسانه تشبیه
اولنوب عقلا جمعی ایله مذکور اولمق جائزکورلمشدر درختان
ودرختها ولبان ولبها وروزان وروزها وشبان وشبها کبی
یعنی دخی اشجاره بخلعت نوروزی نوروزلق خلعت اولمق طریقیله
یعنی نوروزلق خلعت دیو قبای سبز ورق ورقدن یعنی یپراقدن
یشل جامه دربرکرده کیدرلمشدر یاخود حق تعالی کیدرمشدر
دیمک اوله بخلعت لفظنده اولان بانک معناسنی شراح چندان ایضاح
ایتمشلر بعضلر بای لام تعلیل واجل معناسنه حمل ایدوب برای

خلعت نوروزی تقدیرنجه طوتوب نوروز خلعتی ایچون دیو معنی
ویرمشلر بعضلر دخی یای زائد طوتوب نوروزلق خلعتی دیو
ادا ایتمشلر نوروزی ده اولان یا نسبت ایچوندر بعضلر مصدریه اولما
دخی تجویز ایتمشلر خفی اولمیه که مقدما نوروزلق خلعت دیو تعبیر
ایدوکمز یا نسبت ایچون اولمغه مانع دکلدر سبز لفظی قبانک وصفیدر
قبای سبز عبارتی ورق لفظنه مضافدر بو دخی مشبهدر بهک اضافتی
قبیلندندر بعضلر قبا لفظنی سبز ورق عبارتنه مضاف ایتمشلر
و سبز لفظی زایک سکونیله تعبیر ایدوب یشل یپرق تفتانی کیدر
لمشدر دیو معنی ویرمشلر تکلفدن خالی دکلدر نوروزده اعیان و
اشرافه خلعت کیدرمک عادت ملوک و ابن سلاطیندر مقصود بو
حالتی اکا تشبیهدر درختان جمله سی فراش باد صبا جمله سنه عطفدر
بعضلر بنات نبات جمله سنه عطف طوتمشلر تعسف ایتمشلر خفی اولمیه
کد در بر کرده نک معناسی کیدرلمشدر دیمک اولیجق درختان لفظنک
درختلره دیمک اولور واکر در بر کرده نک معناسی ارقه سنه کیدرلمشدر
دیمک اولورسه درختان لفظنک معناسی درختلرک دیمک اولور
واطفال شاخ را بو اضافت دخی تشبیه ایچوندر بیوک اغاجلرک
بوداقلرینی اطفاله تشبیه ایتمشدر اولاد اطفالدن بوداغه تعبیر اولنمق
مشهوردر بقدوم موسم ربیع یاز موسمی یعنی بهار وقتی کلمک سببیله
کلاه شکوفه بو اضافت دخی تشبیه ایچوندر بر سر نهاده باشلری
اوزره قونمشدر یاخود حق تعالی قومشدر بعض نسخه موسم کل
واقع اولمشدر یاز فصلنده اطفال و صبیان تبدیل کلاه ایدوب
یازلق طاقیه کیدکلری واقع و یار بعجده شائع در شکوفه دار اولان
شاخلرک حیاتی اکا تشبیه اولنمشدر تاج نوروزی نهاد از غنچه
بر سر شاخ کل • خلعت نوروزی از سر کرده در بر شاخ کل و عصارهٔ
تاکی نای قند دایکنجی یا وحدت نوعیه ایچوندر عصاره ضم عین
و تخفیف صاد مهمله ایله صقندو یه درلر بر جنس قامشک صقندوسی
دیکدر شکر قامیشنک عصاره سی مراددر بقدرت او الله تعالینک

قندیله

قندیله شهد فایق شده اعلا عسل اولمشدر حد ذاتنده نیشکرک
عصاره سی اول شهد اولوب صکره طبخ ایتمکله منعقد اولوب سکر اولور
تکلف عملدن معرا و محض صنع خدا اولمغله حالت اولی یی تخصیص
بالذکر خصوص مقامه مناسب اولی اولمشدر بعض نسخه ده عصاره
نای بریایله واقع اولوب بعض شارحلر انی اختیار ایتمشلر بعضلر
دیمشلر که بو تقدیر وحدت نوعیه یی مفید اولان یا نوک وجودی
لازمدر نهایت اهالی اعجامک املاسنده بو مقوله الفاظده اکثریا
بریا ایله اکتفا اولنور بو تقدیرجه اختلاف نسخ قبیلندن دکلدر
اولنمق محض توهمدر انتهی کلامه بعضلر دیمشلر که نای لغت فارسیه
حلقومه اطلاق اولنور مثلا نای کلو دیرلر بو محلده حلقوم نخل
مراددر بو تقدیرجه یا نسبت ایچون اولور یعنی بالا روسی استغفا
ایدوب اول شهدن ترتیب ایتدوکی خانه لره خلقومندن جاری
اولان عصاره بقدرة الله تعالی زمان سهلده شهد اولور حد
ذاتنده فارسی و عربی لغتلرده شهد کوبج بالنه دیرلر بو جهتدن
بعضلر بو معنایی ترجیح ایتمشلر بعضلر نای لفظنک حلقومه اطلاق
اولنماسنی استبعاد و انکار ایتمشلر بعض نسخه لامله نالی واقع اولمشدر
نال لغتده ایچی طولو بر جنس صاری قامشه و دخی قلم ایچنده کی
انجه جک تل لره دیرلر بعض شارحلر اکرچه بو معنایی مذکور
ایتمشلر اما مقامه ملائم دکلدر بعض نسخه ده عصاره تاکی مثناة
فوقیه و کافله واقع اولوب عجم شارحلرندن بری انی اختیار
ایدوب شرحنده دیمشکه مراد آب انکور سنت یعنی آب انکور بقدرت
اودر شیرینی و مزه یی مثل عسل کشته انتهی • و تخم خرما بتربیتش
مراددر بتربیتش حق تعالینک تربیه سیله نخل باسق کشته عالی
و بلند خرما اغاجی اولمشدر قطعه ابر و باد و مه و خورشید و فلک
در کارند یعنی بونلرک هر بری بر حد مثله مامور اولمشدردر و
کاره مشغوللردر تا تو نانی بکف آری و بغفلت نخوری تا تعلیل
ایچوندر و غایت و غرض ایچون اولمق دخی جایزدر یعنی نبا تاتک

وبو تقدیرجه شهد لفظی
مجازا شکر معناسنده
استعمال اولنمشدر
دیمکه حاجت قالمزدر
صح

وجودنه وجوبا نانك حصولنده حق تعالى بونلري ظاهرده سبب
قلمشدر جمله سي سنك جهت معاشك ايچوندر تا كه بر اتمكي الله
كتوردكن ملاحظه ايده سن كه اول صورته كلنجه باراده الله تعالى
نه دكلو اعمال كثيره ظهوره كلمشدر و قاچ درلو صورتلره كيرمشدر فكري
اكا كوره خدانك نعمتنك قدرن بيله سن و غفلتله يميوب قادر اوله
شكرين ايده سن و طريق شكر بودر كه اول قوتدن حاصل اولان قوتي
حقه لايق عمللره صرف ايده سن بيهوده كارلره ضايع و تلف ايتميه سن
بعضلر ديمشكه يعني اول نانك حصولني بونلردن بلميوب بلكه بونلري
ايش اوزرينه قويان صانعدن بيلوب انك شكريني ادا ايده سن
بو توجيه نفسنده صحيحدر اما بو محله ملايم دكلدر بعضلر بو احتمالي
دخي مذكور ايتمشكه نخوري لفظي با ايله اولوب استفهام انكاري اوله
يعني يرميسن يميه ديمك اولا بو تقديرجه تا نيهار معناسنه اولور
حقا بو توجيه دخي انكار اولنه جقدر كما لا يخفى همه از بهر تو
جمله سي سندن اوتري يعني حصول معاشكيچون سركشته بيقرار
ديمكدر بي اختيار اولوب تسخير الهي ايله مسخر اولمقدن عبارتدر
يعني بر لحظه قرار ايتمزلر و مأمور اولدقلري وظايف خدماتي
ادادن خالي اولمزلر بر وجهله كه اول كار مهمل و معطل اولسه نظام
عالم خراب اولوب همان قيامت قوپار بعضلر دخي سركشته نك معناي
لغويسي باشي دونمشدر معناي استعماليسي خدمتم يلچي در بو معنا
لازميسي دردقت اولنه ديمش بيهوده سوز اولدوغي واضحدر دقته
محتاج دكلدر و بعضلر تحير معناسنه حمل ايتمشلر بعيددر و فرمانبر
بردار فتح با ايله در برداشتن لفظندن مشتقدر مضارعي بردارد كلور
بعضلر برداريدندن مشتق اولمق جايز ايكن برداشتندن مشتق اعتبار
ايتمكه حاجت يوقدر ديمشلر اصلي بردارنده فرماندن علامت اسم
فاعل كه نون و دال و هادر حذف اولنوب و مفعول تقديم اولنمغله
وصف تركيبي اولمشدر بويرق طوتيجي ديمكدر اصلنده بله بر لفظي زايددر
تحسين لفظ ايچوندر بعضلر ديمشكه بردار بردن لفظندن اسم فاعلدر

ايلتيجي ديمكدر فرمان بردار وصف تركيبيدر بويرق طوتيجي ديمك اولور
قياس بو ايدي كه بردار دخي مضموم اولايدي لكن مستقبلاتنده
با مفتوح قيلنور قطع معناسنه اولان بريدن لفظنك مستقبلي ايله
فرق اولنمغيچون بعضلر بو توجيهي زياده خطايه حمل ايتمشلر اكرچه
بو توجيه حد ذاتنده تو فرمان نبري لفظنه مناسب و موافقدر و با
ضمي ايله فرمان بردار اوقيانلر ايچون تتمه در ديمشلر شرط انصاف
نباشد كه تو فرمان نبري يعني حق تعالى بو كارخانه يي سنكيچون
وجوده كتوروب بو اجرام عظامي جهت معاشك خصوصنده استخدام
ايدركن شرط انصاف دكلدر كه سن بنده حق تعالى حضرتنك امرينه
مخالفت ايده سن بعضلر شرط لفظني لايق معناسنه حمل ايدوب انصا
فكه لايق دكلدر كه ديو شرح ايتمشلر و فارسيده شرط لفظي اكثر محلده
لايق معناسنه استعمال اولنور ديمشلر بيهوده سوزدر هيچ بو معني
كورلمشدر • در خبرست حديث شريفده وارد اولمشدر ديمكدر
از سرور كاينات مخلوقاتك سرورندن و مقتداسندن يعني پيغمبرك
عليه السلام حديث شريفنده وارد اولمشدر و فخر موجودات سرور
كاينات اوزرينه عطفدر غيرلر دخي بويله در فخر لفظي مصدردر
يعني جمله موجودات انكله افتخار ايلر و رحمت عالميان عالمينك جميعنه
يا نسبت ايچوندر عالم اهلنه وجودي رحمت ديمكدر بعضلر عالمك جمع
طوتوب عالملرك رحمتي يعني اون سكز بيك عالمك رحمتنه سبب اولدي
ديو شرح ايتمشلر وجه در بعض شراح عالمك جمعيدر ديدكدن صكره
فارسيده اولان جموع اسمانك ضابطه سن بيان ايدوب ديمشكه شويله
حالي دكلدر كه اسم حيوان اولا يا خود اسم جامد اولا قسم اول
الف و نون ايله جمع اولور چوبان و اسبان و مرغان كبي و اكر آخري نه
ياء ساكنه اولورسه بينه صورت جمعده دخي ثابت اولور ادميان
و عالميان كبي و اكر آخرنده ها اولورسه كافله توسل اولنور
بندكان كبي قسم ثاني ها ايله جمع اولور آسمانها و زمينها كبي انتهى
كلامه خفي دكلدر كه عالميان لفظنده ايكي كلام ميانتنده مخالفت

نكته

واردر زیرا اولا عالمک جمعی طوتوب یا لی ادوات جمعدن عد ایدوب
بعض ادمیان ادمینک جمعی اولدوغی کبی عالمیان عالمینک جمعیدر
دیمشدر فتامل • وصفت ادمیان یعنی نوع بشرک کزیده سی بو یادخی
شبتا یخ ندر ادمی لفظ ادم اوغلی دیمکدر • وتتمه دور زمان یعنی
خاتم الانبیا در دنیا انک شریعتی ایله نهایت بولور محمد مصطفی علیه
السلام جمله نک عطف بیانیدر ∴ شفیع قیامت امتنه شفاعت
ایجیدر مطاع یعنی مظهر هدایت اولانلر اکا تابع اولوب نبوتنی قبول
وتصدیق ورسالتنی اثبات وتحقیق ایتمشلردر نبی پیغمبردر کریم
کرم اخلاقله متصفدر قسیم حسن الوجه دیمکدر قسیم الوجه معناسنه
قسامت لفظندن مشتقدر بعضلر قسمت معناسنه اولان قسم لفظندن
مشتق اولوب قاسم العلوم معناسنه اولمغی تجویز ایدوب انا مدینة
العلم وعلی بابها حدیثی ایله تایید التشر اما چندان واضح دکلدر انما
انا قاسم والله یعطی حدیثی ایله تایید اتمک اولیدر وحد ذاتنده بو توجیه
بعیددر کما لا یخفی جسیم عظیم معناسنه در وفی الصحاح جسم الشیء
ای عظم فهو جسیم بو محلده عظیم القدر معناسی مراددر زیرا پیغمبر علیه
السلام بلکه انبیادن هیچ بری جسامت بدن ایله موصوف دکلدر
بعضلر دیمشلر که یاخود اول حضرتک شول معجزه سنه اشارتدر اولکه
که اعتدال قامتله موصوف ایکن هر نه دکلو اوزن بویلو کمسنه یاننه
کلسه اندن عالی کورینوردی خفی دکلدر که طول قامتله عظم جثه
وجسامت بدن مابیننده فرق فاحش واردر اول معجزه کی به اشا
ظاهر دکلدر فتامل بسیم تبسم ایدیجیدر یعنی کولر یوزلودر وسیم
موسوم معناسنه علامت قونمش دیمکدر مبارک ظهرلرینده اولان
مهر نبوت علامتنه اشارتدر بعضلر بو مضمونی لسان عربی ایله تعبیر
ایدوب دیمشلر که وسیم من الوسیم ای معلم بمهر النبوة فی ظهره انتهی
کلامه خفی دکلدر که مهر لفظی فارسی در عربیسی ختم در فتامل
بعضلر جبین مبینلرنده لمعان اولان نور باهر التنویرندن کنایتدر
که علامت صدق رضالتدر دیمشلر چه غم دیوار امت راکه دار

چون تو پشتیبان امتک دیوارنه نه غم یعنی یقیلمق احتمال یوقدر زیرا که
سنجلین سندی وظهیری اولان بنالر ترکی دلنده شتوان دیرلر دیواره
استحکام ایچون اوردقلری سنددر که ترکیده طیاق تعبیر ایدرلر یعنی
یعنی سنجلین پیغمبرک امتی اولان قیامت هولندن نه غم چکر البته حا
غالب اولمق کرکدر احوال امتدن دیوار ایله کنایت اولنمشدر اضافت
بمعنی اللامدر بعضلر اضافت بیانیه طوتوب دیوار نفس امتدن عبارتدر
دیمشلر چه باک ازموج بحر انرا که باشد نوح کشتیبان دریانک موجندن
نه خوف اول کمسنه که نوح پیغمبر علیه السلام کیجی اولا مصرع چون ترا
نوحست کشتیبان زطوفان غم مخور بعضلر بحر ان لفظنی جمع طوتوب
تدقیق سویلمشدر شعر بلغ العلی علا لفظی الفله یازلسه مفرد اولوب
شرف ورفعت معناسنه اولور عینک فتحی وضمی ایله اولمق جایزدر
اکثر نسخه ده یا ایله واقع اولمشدر بو تقدیرجه ضم عینله علیانک جمعی اولور
بکماله ضمیر سلطان انبیایه راجعدر یعنی حق تعالی سلطان انبیایه
برکمال ویرمشدر که اول کمال سببی ایله جمیع مراتب عالیه یه واصل
اولمشدر بعضلر علیانک جمعی اولماسنی کتب لغتده یوقدر دیو انکار
اندکلری نی وجهدر زیرا کتب نحو وصرفده مذکوردر اولان قاعده
اسم تفضیل مقتضاسنجه قیاسه موافق اولیجق کتب لغتده بولنمق لازم
دکلدر قاضی بیضاوی سوره طه اولنده ذکر ایتمشدر کشف الدجی
بجماله دجی ضم داللهدجیه نک جمعیدر ظلمت معناسنه در یعنی سبا
جمالینک نوری ایله کفر وجاهلیت ظلمتلرینی اجدی بعضلر نور ظلماتنی
اجدی دیو شرح ایدوب ان لله سبعین الف حجاب من نور وظلمة حدیث
شریفنه اشارت اولمغه حمل ایتمش لکن معنی اظهردر بعضلر دجا لفظی
دخی الفله اولوب مفرد اولمغی راجح کورمش حسنت جمیع خصاله هر
خصلتی خوب وهر خلقی مرغوبدر انک لعلی خلق عظیم اول حضرتک شان
شریفنده نازل اولمشدر صلوا علیه واله بو اوصاف له موصوف اولان
حبیب خدانک اوزرینه وآلی اوزرینه صلوات کتورک یعنی دعا
ایلکوز بعضلر صلوا لفظنی فعل ماضی نک جمعیدر موقع دعاده اولمغله

امز معنایی ویزیلور دیمشدر سهو ایتمشدر اصحاب فهمه خفی بیورلمیه

که حضرت شیخ دیباجه کتابنده تصلیه وسلامی وجه معتاد اوزره

ایراد ایتیوب حمد خدا ضمننده ادا ایدوب اسلوب خاص اختیار ایتمشدر

یکی از بندکان کنهکار حدیث شریفده وارد اولان بودرکه حق تعالی

کنهکار قوللرندن بریسی کنهکار لفظنده ایکنجی کاف عربیدر کار ایش

معناسنه در کناه اشلیجی دیمکدر کامکار لفظنده کمال پاشازاده دقا

یق الحقایقنده کار اشدن مرادینی اشلیجی دیمکدر دیو تصریح اتمشدر

بعضلر دیمشلرکه ایکی کاف بله عجمیدر سیهکار جفاکار وبونک امثالی

هرنه وارسه بو قبیلدندر زیرا لفظ کار کاف عربی ایله یا اسمدر

ایش دیمکدر یا خود کاشتن لفظندن صیغهٔ امردر اک دیمکدر بهر

حال وصف ترکیبی استعمال اولنمز نتکم تتبع کتب لغات فرس ایدنلره

معلومدر اما کار لفظی کاف عجمی ایله ادات مبالغهدر کنهکار دیمک مبا

لغه ایله کناه اشلیجی دیمکدر انتهی کلامه خفی دکلدرکه اتدوکی تحقیق

مسلم دکلدر بهر حال وصف ترکیبی استعمال اولنماز دیدوکندن قواعد

فرسیه دکلو تتبع اتمشدر معلوم اولور حق بودرکه کار لفظی کاف

عجمیله ادات نسبت اولوب جی معناسی مراد اولور مثلا پرورده کار یعنی

یارادیجی دیمکدر کاه حذف الف ایله دخی استعمال اولنور بعض الفاظه

مخصوص اولوب الفی اثبات اتمزلر مثلا مرجیه قیو مجیه اهنکر زرکر

درلر واثبات الف دخی بعض الفاظه مخصوص اولوب حذف الف ایله

استعمال اولنماز مثلا باجگیه کلکار دیرلر وبعض الفاظده حذف واثبات

ایکیسی ایله جایز ومستعملدر مثلا ستمکار وستمکر درلر وبعض الفاظ

اولورکه مثلا کامکار وکنهکار وستمکار وجفاکار کبی کاف

عربی وکاف عجمی ایله دخی مستعمل اولوب ایکی معنی ایله مراد اولمق

جایزدر وبعض الفاظ کاف عربی یه مخصوصدر مثلا سیهکار کبی

وبعض الفاظ کاف عجمی یه مخصوصدر روزکار پرورده کار کبی بو

تفصیل معلوم اولنجق کامکار لفظی البته کاف عجمی ایله در دینلرک البته

تقصیرلری ظاهر اولور خفی اولمیه که هرکه که یکی از بندکان دیو

تعبیر

تعبیر اولنسه اولی ایدی نا فهم بعضلر دیمشلرکه روزکار اصلده کاف

عربی ایله در یوم العمل ووقت الحصول معناسی ملحوظدر صکره طرفا

اعجام تصرف ایدوب کاف عجمی ایله استعمال شایع اولمشدر کرامی

لفظنده اتدکلری کبی که محترم ومکرم معناسنه در اصلده کاف عربی

ایله در انتهی کلامه پریشان روزکار بودخی کنهکار کبی بندکانک

وصفیدر وصف ترکیبیدر روزکاری پریشان دیمکدر او قاتی منا

هیده تلف اولمقدن عبارتدر بعضلر پریشان روزکار لو دیو تفسیر

ایدوب بعده دیمشکه پریشان لفظی روزکار لفظنه مضاف اولمق جا

اولور وقت معنی روزکاری پریشان دیمک اولور انتهی کلامه اضافت

دیدوکی نه وجهدر واضافت اولدوغی تقدیرجه معنی اویله اولمان

روزکارک پریشانی دیمک اولور یعنی روزکارانی پریشان ایتمش

یا خود روزکارده پریشان اولمش دیمک اولور حذ ذاته جملهسی

تکلفدر دست انابت با مید اجابت بدرکاه حق جل وعلا بردارد

قبول اولمق رجاسیله توبه وانابت الی حق جل وعلادن کاهنه

کوتره یعنی کناهلرنده توبه واستغفار ایدوب جناب حقه ال قالدروب

مناجات ایلمیه ایزد تعالی در وی نظر نکند حق تعالی انکا نظر اتمیه ایزد

لفظی لفظهٔ جلاله کبی علم خاصدر بار دیگر بخواند اول بنده کیرو حق

تعالی یه دعا ایدوب مغفرت طلب ایلمیه بعضلر یعنی کیرو اول دعایی

اوقیه دیو شرح اتمش مناسب تعبیر اتمش ضمیر شینی الله تعالی یه راجعدر

ضمیر مفعولدر بعض شراح یکی لفظنه راجعدر یعنی اول عبدکیرو

دیو معنی ویرمشدر خفی اولمیه که شارح مذکور دیباجهٔ کتابده طا

عتش لفظنک شرحنده دیمشدرکه ضمیر غایب اولان شینی اسمک اخرنه متصل

اولسه مضاف الیه معناسی مفید اولوب فعلک اخرنه متصل اولسه

مفعولیت معناسنی افاده ایلر کذلک روابط اخرنه متصل اولدقده

دخی مفعول اولور انتهی بو تقدیرجه بو محلده شینی ضمیر فاعل طوتوب

عبده ارجاع ایتمک نفسنده فاسد اولدوغندن غیری کندو تحقیقنه

دخی مخالفدر فتدبر باز اعراض کند کیرو والله تعالی اعراض ایلیه

یعنی توبه‌سن قبول اتمیه بازتن تضرع وزاری بخواند اول بنم کیرو
تضرع وزاری ایله رب العزته دعا ایلیه بعضلر بو محلده دخی یعنی کیرو
اول قول دعاسی تضرع وزاری بلق بزله اوقیه دیمش مقصود دعا
اوقیق دکلدر حق سبحانه وتعالی کوید یعنی حق تعالی حضرتلری او ایچی
دفعه‌ده اول بنم سنک توبه‌سن قبول ایدوب وملکلره دیه که یا ملائکتی ای بنم ملکلرم قد استحییت من عبدی بعض نسخه‌ده لام تاکید ایله
لقد استحییت واقع اولمش یعنی تحقیق بن قولدن اوتاندم حیا واستحیا
کیفیات نفسانیه‌دندر اولدوغی جهتدن شان الوهیتاندن منزهدر
مراد معنای لازمیسی‌در یعنی بو مرتبه‌دن صکره قولمک دعاسن رد ایتمکی
لایق کورمیوب عین رضا ایله نظر ایتدم بعض نسخه‌ده قد استجبت واقع
اولمش استجابتدن فعل متکلم اولور قلم ناسخدن سهودر همی شرم دارم
عبارتی وکنه بنم کردنت واو شرمسار نخواسی مشهود ومنطوقدر
اولان نسخه‌نک صحتنه دلیل واضحدر ولیس له رب غیری حال
بوکه قولمک بندن غیری اندیشسی وامیدگاهی یوقدر آنک حاجتن
بن بتورمسم کیم بتورر نقد غفرت له بویله او لیحق تحقیق بن قولمی
یارلغدم دعوتش را اجابت کردم قولمک دعاسن قبول اتدم وحاجتش را بر آوردم دخی مرادن حاصل ایلدم که از بسیاری دعا و
زاری بنده همی شرم دارم زیرا که قولمک کثرت دعا وزاریسندن او
اوتانورین لایق کورمزین که دعاسن قبول اتمیوب دکا حمددن محروم
کوندرم حدیث شریفده وارد اولمشدر که بر کناهکار قول قیامت
کوننده حق تعالینک عنایتی ایله صراطی کچدکدن صکره الینه بر مختوم
کتاب ویریلور دنیاده ایتدوکی کناهلرک جمله‌سی تفصیل اوزره
انده مسطور اولمش ویازلمش که قولم سن بیلورسن که دنیاده
بنم رضای شریفمه مخالف چوق معصیت ارتکاب اتمش سن اما
بوکون سنی خلق ایچنده رسوای ایتمکدن اوتاندم اظهار ایتمدم
یوری وار جنته داخل اول سنی عفو ایلدم دیو بیورلمش همی
لفظی لسان فارسیده تقریبا یجوند یعنی آنک کثرت تضرع وبکا
ایله دعاسی بنم رضا ومغفرتمه وسیله اولمق مقرر ومحقق‌در یحیی
بن معاذ رازی حضرتلری وعظ وتذکیر اثناسنده بو حدیث شریفی
روایت ایدوب بیورلر ایدی که سبحان من یذنب العبد فیستحیی هو
پس حضرت شیخ قدس سره بو کلام شریفک مضمونی نظم ایدوب
بیورر که بیت کرم بین ولطف خداوندکار خداوندکارک یعنی
حق تعالینک لطف وکرمنی کور خداوند صاحب دیمکدر کار کاف
عربی ایله ایش معناسنه‌در ترکیب اضافیده‌در ضانع عالم دیمکدر
خفت مقصود اولوب سکون دالله استعمال اولنور کنه بنده کرده است
واو شرمسار قول کناه ایدر حق تعالی استحیا ایدر حقا که ملاحظه اولنسه بونک فوقنده لطف وکرم متصور دکلدر اوتانوب
حجاب چکن کمسنه‌یه شرمسار دیرلر شرمسارک اصلی شرمه‌سار
ترکیب اولنمغله‌ها احتصارا یجوندر شرم اوددر شرمه اوددر
سار کلمه‌یه دیرلر کشی اوتانجق باشنه اشاغه صالوب اترجیا اندن
ظاهر اولمغین اکه نسبت ایدرلر بر کمسنه اوتانسه حجالت کلسه
شرمسار اولدی دیرلر کذا فی دقایق الحقایق بو تقدیرجه شرمسارک
معنای لغویسی دیه‌سی اولور دیمک اولور حجاب واستحیا ایدن کمسنه‌یه
شرمسارا طلاق اولندوغی بو معنیدن مأخوذ اولور بعضلر بو تحقیقدن
غافل اولوب دیمشکه سارادات کثرتدر اصلی زاددر اما بعض کلمه‌لرده زاء سینه مبدل قیلنور مثلا رخسار دیرلر یعنی یوزی چوق دیمک اولور
یوزک بویکلکندن وکوکلکندن تعبیردر پس شرمسار دیمک حیاسی
چوق دیمکدر انتهی کلامه بو کلامی خللدن خالی دکلدر اولا
بحر الغرایب صاحبی ولان مولانا حلیمی تصریح اتمشدرکه زای
سینه تبدیل قلنمق اخر حرف خلق اولان اسمه متصل اولدیغی
زمانده اولور رخسار وکهسار وشاخسار کبی بو تقدیرجه
شرمسارک اصلی شرمزار اولدوغی مسلم اولماز درتانیا رخسارک
اصلی رخ زار اولمغه جای کوزدکنده بحر الغرایب صاحبی بله خطا
اتمشدر دیو کمال پاشازاده مرحوم دقایق الحقایقده بیان اتمشدر

والله تعالی اعلم بالصواب عاکفان کعبهٔ جلالش الله تعالی نک
عظمت وجلالی کعبه‌سنه معتکفلر ولانلر یعنی طاعت وعبادته
مداومت ایدوب بر لحظه خدمتدن و توجهدن خالی اولمیان مقربان
درگاه اله و عارفان دل آگاه بتقصیر عبادت معترفند که ما عبدناک
حق عبادتک جناب عزتکه لایق اولان طاعتی ایتمکه قادر اولمادق
وحق عبادتی ایتمدک دیو عجز وتقصیرلرینه معترفلردر و واصفان
حلیهٔ جمالش دخی الله تعالی نک جمالینک زیب و زینتنی وصف
ایدنلر یعنی مدام تجلی جماله مظهر اولوب استغراقله مشاهدهٔ دیدار
ایدنلر تحیر منسوب که ما عرفناک حق معرفتک سنک ذاتکی کنهی ایله
تصور ایتمکه قادر اولمادق دیو حیرتده قلمشلردر شعر اعتصام الوری
بمغفرتک • عجز الواصفون عن صفتک • تب علینا فاننا بشر • ما
عرفناک حق معرفتک • اما امام اعظم حضرتلرنک روایت اولنورکه سبحانک
ما عبدناک حق عبادتک ولکن عرفناک حق معرفتک بیوردلر المتن
نقد اکبرلرینه دخی عرفنا الله حق معرفته و ما عبدناه حق عبادته
بیورمشلردر مقصود مکلفا اولدوغی مرتبه حق معرفتدر دیو تو
جیه ایتمشلر بعض محققلر مراد شرفلری واجب الوجودک ذاتنه و صفاتنه
تصدیقدر دیو تحقیق ایتمشلردر کما قیل امتنع تصور ذاته • ولکن
التصدیق بصفاته مجال • عاقله عقلی چون عقال اولدی • سنی بلمک
اکا محال اولدی • دیدی عرفانکه ایرن سالکی • ما عرفناک حق معرفتک
قطعه کر کسی وصف او زمن پرسد اگر بر کسه باری تعالی حضرتنک
وصفنی بندن صوردسه یعنی ذات واجب الوجودی کنهی ایله بیان
دیرسه بی دل از بی نشان چه کوید باز لفظ باز اچق دیمکدر احد
دیدیکی پرده باز کرد دیرلر کلام ایله کشف و اچق باز کفت دیرلر
چه کوید بازک معناسی نه کشف ایدر دیمکدر استفهام انکاریدر یعنی
بی عقل ولان کمسنه بی نشان اولوب کنهی ایله تصور اولنمق
ممتنع و محال اولان ذات ملک متعالدن سوز اچمغه و قیل و قال
و تکلم ایتمکه مجال یوقدر بعضلر باز لفظنی دخی وکیرو معناسنه

وملازمت صح

وقیل تصور ذاته محال والتصدیق بصفاته صح

حمل المشار یعنی حال بوبله در دخی سویلیه و یا خود بر نجه دفعه بیان
اولندی دخی نه بیان ایلیه دیمکدر دیمشلر بعضلر دخی باز لفظنی
بو محلده محضا تحسین لفظ ایچون کلمشدر دیمشلر زاید سویلمشلر
مولانا سروری مرحوم سیدی علی زاده بو مقامده باز لفظی روشن
معناسنه استعمال اولنمشدر دیدوکنده مفتوح معناسنه مغایر ظن
ایلدی دیو رد و تخطئه ایتمشدر اما حق بودرکه سید علی زاده نک
کلامنه نظر اولنسه روشن معناسی مفتوح معناسنه مغایر طوتمق
فهم اولنمان مصراع وکم من عائب قولا صحیحا • فلا جرم ایکیسنک بله
عبارتلری نقل اولنمق مناسب کورلدی که مطالعه ایدنلره حقیقت حال
روشن اوله قال المولی ابن سیدی علی چه کوید باز یعنی ما یقول
مرة اخری کانه اشار به الی انه ذکر فی بیان اوصافه تعالی اقوالا
کثیرة ولم یستوف حقه بعد وقیل ان باز ههنا استعمل بمعنی روشن
یعنی ما یقول قولا ظاهرا استفهاما علی سبیل الانکار وقیل انه
من قبیل الصلات الزواید واعلم ان باز یجیء علی معان بمعنی العود
اسما بالترکی کیرو وبمعنی المفتوح وبمعنی العضد وبمعنی فوق کردن
وبمعنی الطیر المعروف الذی یصاد به وبمعنی الامر من بازیدن و یجیء
صفة فی بعض التراکیب مثل حقه باز وبمعنی اللعب اسما انتهی کلامه
وقال المولی سروری چه کوید باز اعلم ان لفظ باز یجیء لمعان بمعنی
العودة بالترکی کیرو وبمعنی المفتوح وبمعنی العضد وبمعنی فوق
کردن وبمعنی الطیر الذی یصاد به وبمعنی الامر من بازیدن و یجیء
صفة فی بعض التراکیب مثل حقه باز وبمعنی اللعب اسما فالمراد ههنا
اما المعنی الاول ای ما یقول مرة اخری کانه اشار به الی انه ذکر
فی بیان اوصافه تعالی اقوالا کثیرة ولم یستوف حقه بعد
او المعنی الثانی یعنی ما یقول قولا مفتوحا ظاهرا او القول بان
باز ههنا استعمل بمعنی روشن وهم لانه حاصل المعنی الثانی و
لیس معنی مغایرا له والقول بانه من قبیل الصلات الزوائد من
الزوائد انتهی کلامه اکر فی الحقیقه منشاء اعتراضی سید علی زاده

ایکی مجلده یعنی مقام اجمال وتفصیلده مکرر ذکر ایدوب بر نوع دو شن
وبر نوع مفتوح تعبیر اتدوکی ایسه مرة اخری عبارتیله تفسیر اتدو
دخی بو اعتراضی ایراد اتمکه کوکا ایدی زیرا تفسیر مذکوره دخی معنای
اولکه یعنی عوده حاصلی در عاشقان کشتکان معشوقند عاشقلر
معشوقلرک مقتوللریدر یعنی عشقله هلاک اولمشلردر بر نیا یده کشتکان
اوار مقتول اولانلردن اوازجقان ومرده لر سویلنمز در بعضلر بر لفظی
بو محلده قطعا معناسنه در اصلا اوازکلمز دیمکدر دیمشلر بو معنی
لغتلرده بولنمدی یکی از صاحب دلان از باب دلدن بری یعنی اهل
تصوفدن بر عزیز بعضلر شیخکه مرادی کندو در بو کتابی نوم یخه موا ضعدا
کندو نفسنده بو یله تعبیر المشدر دیمشلر سر بجیب مراقبه فرو برده
بود مراقبه کریبانه باش چکمشیدی یعنی باشن یا قدسنه چکوب
عادة مشایخ اوزره مراقبه یه وارمشیدی یعنی مظهر تجلی اولمشیدی
ودر بحر مکاشفه مستغرق شد دخی مکاشفه دریا سنده مستغرق
اولمشیدی یعنی مظهر تجلی اولمشیدی انکاه که ازان حالت باز آمد
اول وقت که اول حالتدن کروا قلکی حالنه کلدی یکی از اصحاب
بطریق انبساط کفت یاراندن بری انبساط وملاطفه طریقی ایله یعنی
شوخلق یوزندن اول عزیزه ایتدی که ازین بوستان که تو بودی
بو اولدوغک یعنی سیر ایدوکک بوستاندن مارا چه تحفه کرامت
اوردی بزه نه کرامت تحفه سی کتوردک وندارمغانله کلدک کفت
عزیز اولکمسیه جواب ویروب دیدیکه بخاطر جنان داشتم
که خاطرم شویله طوتاردم که ونیتم بو ایدیکه چون بدرخت
کل برسم اکر کل اغاجنه ایرشورسم دامنی پر کنم هدیه اصحاب
اصحاب واحبابه ارمغان ایچون اول کلدن بر اتکی طولدورم
یعنی واصل اولدوغم اسرار الهیه دن بر مقدار ینی عقلمده طوتوب
طالب عرفان اولان یارانه شرح بیان ایلیم چون برسیدم
چونکه کل اغاجینه ایرشدم وکلشن قدسه واصل اولدم بوی
کلم چنان مست کرد که کل رایحه سی عقلم الوب بنی شویله

وتجلی ذات صفاته مظهر اولنور سم صح

مست وبیهوش وحیران ومدهوش ایلدی که دامنم از دست برفت
دامنم الدن کتدی کل جمع اتمشیدی اولدوغنی بو عبارت فی الجمله اشعار
خالی دکلدر یعنی سراره واقف اولدم اما کندو وجودی یاوی قلدم
وبلدکلرم بله اونتدم بو قدر قالدیکه خبر ویرمکه مجال وقدرت
اولا **قطعه** ای مرغ سحر عشق زپروانه بیاموز ظاهر بودر که
مرغ سحردن مراد بلبلدر زیرا عشقله سوزان فدللرده داستان
اولاندر او لندر یعنی ای بلبل نالان سحرلرده بیهوده افغان ایله بوری
وار عشقی پروانه دن اوکرن کان سوخته را جان شد واواز
نیامد زیرا که اول یانوب کویمش پروانه نکه جانی کتدی یعنی اتش
عشقله وعشق اتشله یانوب هلاکه اولدی واوازی چقمدی **بیت**
کمال عاشقی پروانه دا بد • که هیچ از سوختن پروا ندارد • حضرت
شیخ رحمة الله علیه پروانه یی عاشق صادقلره تشبیه ایدوب
ومرغ سحری عشق الهیدن بی بهره اولان مدعیلره تشبیه اتمشدر
این مدعیان در طلبش بی خبرانند بو مدعیلر مطلوب حقیقی
نکه طلبنده بیله بیخبرلر وغافللردر یعنی هنوز طالب دخی دکللردر
تنده قالدیکه واصل وکامل اولالر دعوی وصول ایتدکلری
محجوب ومحرومر اولدقلرینه دلیل واضحدر کان را که خبر شد
خبری باز نیامد زیرا خبردار اولوب واصل حق اولاندن کیرو
بر خبر کلمدی وهیچ کمسه من بعد اندن جواب المق میسر اولمدی
تنده قلدیکه دعوی مقامنده اولا کما قیل من عرف الحق کل لسانه
بو دخی جایزدر که باز لفظی اچق معناسنه اولا یعنی معرفة
اللهه واصل طریقت وحقیقتده کامل اولانلردن اکرچه بعض
اشارات ورموز صدور وبروز اتدی اما مرکز بی اچق خبر
کلمدی وکشف راز اولمدی بو احتمال دخی واردرکه واصل
حق اولانلردن خبر کلمدی یعنی نام ونشانلری وتعیین وعنوانلری
بلونمدی اولیائی تحت قبابی لا یعرفهم غیری فحوا سنجه انلر
کندولرین خلقه بلدرمدی دیمکه اولا **قطعه** ای برتر از خیال

ردن

وقیاس و

کمان و وهم ای خیالله قیاسیله ظن ایله وهمله تصور اولنمقدن منزه
اولان خدای بیچون تقدس ذاتک عن الاوهام و الظنون بیت
وصف کمال ذات تو چون نیست کاندر وهم کس بساحلی نرسد کشتی خیال
و زهر چه گفته اند و شنیدیم وخوانده ایم دخی هر نسنه که
سویلنشلردر ایشیدوب اوقومشز جمله سندن برتر اولان معبود
بی زوال تعالی شانک عما یقول اهل الزیغ والضلال شنیدیم لفظی
اکثر نسخه ده واو عطفسز بولندی کفته اند عبارتنک بیانی اولمغه حمل
ایتمشلر یعنی اول سویلدکلری سوزلری ایشتدک واوقشون بر شا
دخی انک بعضیسنی ایشتدک دخی بعضیسنی اوقومشز دیو شرح ایتمش
بعض نسخه ده واو عطفله بولندی یعنی هر سویلدکلری سوزدن وهر
ایشیدوب واوقودیغمز سوزلردن برتر اولان خدای بی همتا برتق
لفظی اعلی معناسنه در مصراع اولک مضموننه نظر حتی معناسی مراد
اولور مصراع ثانیله فرق ضالهدن صدور ایدن مقالات مقوله
مراد اولورسه بنده تنزیه معناسی مقرر اولور سبحانه وتعالی عما
یصفون اکر نعت کمال حق و وصف جمال مطلق ایدن عارفلرک کلماتنه
بله متناول اولورسه انلره نسبت تنزیه معناسی مقصود اولیوب
لا احصی ثناء علیک نحو اسنجه انلرک حمد و ثنالری مرتبه سندن
دخی اعلاسی دیمک اولور بو تقدیرجه بو مقامده ایکی معنایه بله
شامل اولان بر عبارتک حسن موقعی ذوق سلیم اصحابنه روشندر
قطعه مهیمنا ملکا تا در اخداوندا تو یی رئوف و رحیم و غفور
غفارم ز کرده توبه واستغفر الله از گفته اگرچه خوب و پسند
است گفتارم مجلس تمام گشت و باخر رسید عمر و ما خلقت الجن
والانس الا لیعبدون نحو اسنجه کویا که مدت حیات انسانیه نعمت
تحصیلی ایچون و ذات و صفاتدن بحث ایتمکیچون عقد اولنمش بر
مجلسدر لاجرم اول بابده مقدار مقدور کفت وکو ایدوب سوز
نهایت بولدی و عمر آخر ایرشوب مجلس تمام اولدی شیخ سعدی
قدس سره التی یوز طقسان برتاریخنده یوز ایکی یاشنده وفات ایتمشدر

گلستانی تألیف ایتدوکی زمانده که التی یوز التی سنه سیدر
التمش سکز یاشنده ایدی اول سنده اولان عمر اخر اولدی دیسه
بعید اولمازدی اگرچه حضرت شیخ اول تاریخدن صکره اوتوز بش
ییل دخی معمر اولمشدر ما همچنان در اول وصف تو مانده ایم مع ذلک بز
بحمد شمدی دخی شروع ایتمش کیسنک وصفکده هنوز ابتدا سنده قالمشوز یعنی بو قدر مدت تکلم ایدوب اوصاف جمیله کی تمامها بیان
واستیفایه قادر اولمق دکل بلکه کویا هنوز شروع و ابتدا صددنده
یوز بو تقدیرجه قلدیکی تحقیق اسما و صفاتدن صکره ذات بحثدن بحث ایجا
اولا بعض شراح بو محلده تمام گشت عبارتنه ای صار تماما دیو تفسیر الله
اکتفا ایدوب کویا شرح و بیانه محتاج اولان همان اول عبارتدر ظن
ایلمش مشکل حل ایتمش بعضلر دخی مصراع اخیری یعنی عاجز مانده ایم
هنوز تمام نکرده ایم دیو شرح ایتمش خفی دکلدر که هنوز تمام اولمدی
دیمک اکثری بیان اولنوب وجوه کید ونبان قالمامغی اشعار ایلر
خصوص مقامده موافق و اصل مرامه مطابق دکلدر بعض شراح دخی
دیمشکه یعنی مجلس حمد یا خود کتاب تمام اولدی زیرا عادتدر که
اول کتاب تألیف اولنوب ایتدن صکره دیباجه تمام ایدرلر حد ذا
بو توجیه دخی ناموجهدر ذکر جمیل سعدی که در افواه عوام
افتاده است شیخ سعدینک ذکر جمیلی که عامه ناسک اغزلرنده
دشمشدر یعنی خلق عالم ایچنده حسن حال و فضل کماله مشهور
والسنه خواص و عوامده وصف جمیلی مذکوردر شیخک عوام ذکرینه قصر
ایتدوکی محضا هضم نفس و اظهار مسکنت و تواضع ایچوندر
مع ذلک گفتارواتادینک زیاده اشتهارنه اشارت دقیقه یی متضمندر
وخفی دکلدر که ذکر جمیل ترکیب توصیفی در ترکیب اضافی ظن ایدن
غلط ایتمشدر وصیت سخنش که در بسیط زمین رفته دخی
انوک گفتارینک صیت و صداسی که روی زمینه کتمشدر یعنی
مشهور آفاق اولمشدر بسیط نعیل یعنی مفعولدر واسع دیمکدر
بو محلده تمام وجه ارض مراد اولمشدر و قصب الجیب حدیثش

کده دخی انک نیشکر کبی لذیذ اولان کلامینی که همچو شکر میخوردند
شکر کبی یرلردی دیمکدر حظ ایله ذوق وصفا ایله اوقویوب متلذذ او
کنایتدر مثلا دیاردوممکده طرفاسینی قاوون جکردکنه معتاد او
اولدقلری کبی اولاد عرب ما بیننده عادتدر که شکر قامشنی قطعه
قطعه کسوب مقشر ومنجر ایدوب دستمال ایله قویوب کوتوردلر یاران
واحبابه حین ملاقاتده اظهار محبت ایدوب بوراکیکشی ویررلر
وطبقلر ایچنه قویوب احباب بری برلرینه کوندررلر بو سببدن
نیشکره قصب الحبیب اطلاقی شایع اولمشدر کذلک ارباب معارف
ما بیننده شیخک کفتار واثارینک اشتهاری ورغبت واعتباری
بو مثابه ده اولوب زمره عرفانده اولان اخوان میاننده تحفه وهدیه
رسمی ایله تداول وتعاطی وتناول اولنور ونیشکری شکر کبی یرلر
دیمکدر کاکت بو قدر زیرا مقصود حد ذاتنده شیخک کفتاری ما
نند نیشکردر وخلق عالم دخی اول مثابه ده بیلوب بلکه عینه شکر کبی
تلذذ ایدرلر دیمکدر نتامل قصب الحبیب عبارتینک حدیثه اضافتی
مشبه بهک مشبهه اضافتی قبیلندندر وجه تشبیه ذکر اولنان
معنی در بعض شارحلر وجه تشبیهده بو مرتبه دخی دقت ایدوب
دیمشلر که شیخک دوریلوب طومار اولان اوراقک ایچنده مکتوب
اولان کلماتی نیشکره تشبیه اولنمشدر اما بو رسمه توجیه وبو
وجهله تشبیه طومار اولمیان اوراقه عدم شمولی جهتندن
قاصر اولدوغی ظاهردر بعض شراح دخی دیمشلر که قصب الحبیب
فارسیده نیشکردر ظاهر اولان قصب السکر تعبیر اتمک ایدی حبیب
لفظنه اضافتله قصب الحبیب دیو تعبیر ایدوب حبیبی شکر مقامنده
ذکر ایتدکلری لذتده شکره تشبیه اولندوغی جهتندندر بو توجیه
دخی تکلفدن خالی دکلدر حد ذاتنده قصب السکره قصب الحبیب اطلا
قی دخی مقدما ذکر اولنان معنی ده بعض شراح دخی دیمشلر که قصب
صادک سکونیله بو یرده شول خرمادر که اغزده طاغلور بو تقدیرجه
قصب الحبیب دیمک پیغمبر خرماسی دیمکدر اولا که حبیبدن مراد حضرت

حبیب الله

حبیب الله اولا علیه الصلوة والسلام یا حبیب محبوب معناسنه
اولا نفیس خرما دیمک اولا انتهی کلامه بو سوز خود غلط فاحشدر
زیرا اول دیدوکی خرما معناسنده اولان سین مهمله نک سکونیله
قسب لفظیدر صاد ایله دکلدر وفی الصحاح القسب تمر یابس یتفتت فی
فی الفم صلب النواة وفی فقه اللغة للامام الثعالبی القسب التمر الیابس
وکذا فی جمیع اللغات خصوصا مشهور اولان صادک فتحیله در سکونی
اولمق روایتده مخالفدر وبو محلده صاد ایله قصبدن نیشکر مراد اولدوغی
محل اشتباه دکلدر بو عصرده استانبولده اولان یاران عجمک اکثری
عالم صبادن مضبوط ومحفوظ اولان قصب الحبیب عبارتیدر دیدیلر
بعض اهالینک تحقیقی اوزره بو تقدیرجه سعدینک جب خرماسی کبی
لطیف ولذیذ کفتارینی شکر کبی تناول ایدرلر دیمک اولور دیار عجمده
احباب جلرنده بعض لطیف خرما کوتروب بری برینه نبات کبی صونر
ایمش دیو منقولدر حبیب لفظی ترکیبده جب دیو تعبیر اتدکلری یدن یان
کیسجی یه جیب بردرلر کیسه بر معناسنه وجیب وبغلش را دیدم
نبوددرلر وظاهر بوددر که بو تقدیرجه تمر معناسنده اولان سینله
قسب لفظیدر مکر کم شت وشصت وقفص وقفس قبیلندن اولوب
صاد ایله وسینله اولمق جایز اوله بعض ظرفای عجم صاد مفتوحه ایله
قصب الحبیب اولمق اوزره بویله توجیه ایدیلر که جیب لفظی که کریبان
معناسنه در بو محلده جانب بالادن کنایتدر ملا جامی علیه الرحمة
سبحه سنده خارکش حکایه سنده دیمشدر که • کنم از جیب نظر تا دامن
چه عزیزی که نکردی با من • از سر تا پا معناسی مراد اولمشدر نیشکر
جانب بالاسی که غایت بی حلاودر حضرت شیخ تواضعا کندو
کلامنی انکا تشبیه ایدوب پادشاهک التفاتی شرفی ایله محض شکر
کبی رغبت واعتبار ایدرلر دیمکدن خفی دکلدر که نفسنده بو معنی
لطیفه تواضع ومسکنت مقامنه انسبدر وقصب لفظینک جیبه
اضافتی بیانیه در قصب که جانب بالاسی دیمکدر جیب القصب
معناسی مقصوددر اکا براعجامک مردم زاده لرندن کمال فضل

نیله

لی

کی

بلاغت ایله موصوف وا کابر علما وارکان دولت نظرلرینده معارف
کمالاتله معروف اولوب بالفعل استانهٔ سعادتده روم ایلی محاسبه
جیسی اولان مخدوم کرمز عزتلو مولانا محمد امین افندی
بو مقامده مذکور اولان اقوالک جمله سی منظور شریفلری اولدقده
عامهٔ نسخه ده مسطور وجمهور لسانلرنده مشهور اولان قصب الجیب
رسمنی ابقا اتمک اوزره زیاده دقت ایدوب بیوردیلر که عبارت مذکوره
جیم مفتوح ونون مکسوره واخر حروف اولان یاء غیر متحرکه و
باء موحده ایله جنیب لفظی اولمق مناسبدر که اجود التمر معناسنه در
وفی القاموس الجنیب تمر جید خرما معناسنه اولان قصب لفظنک صاد
وسینله استعمالنک جوازی خود بیان اولنمشدر واضافت دخی
بیانیه در یعنی اعلا قصب خرماسی کبی اولان لذیذ کفتارمی شکر کبی یرلر
دیمکدر دیو بو تحقیق اوزره قرار ویروب بوندن تحویل ممکن دکلدر
دیو تاکید بیورمشلردر منبع المعارف معروف افندی حضرتلری دخی
معنایی تایید بیورمشلردر بعض ثقاتک روایتی ایله مرحوم سوزنی
زاده دن منقولدر که ظرفای عرب مابینلرنده یاردن کلن نامه یه قصب
الجیب دیمک شایعدر ظاهر بودخی اصلده قصب السکره تشبیه طریقی ایله
اولوب غلبهٔ استعمال ایله اسم منزله سنده اولمشدر حضرت
شیخ کندو کلامنی مطلوب ومرغوب اولمقده محبوبدن کلن مکتوبه
تشبیه ایدوب ایدر که حد ذاتنده نامهٔ دلدار کبی سزاوار رغبت
واعتبار اولان کفتارمی شکر کبی مقبول ومعتبر طوتارلر خلاصه
کلام بودر که بو مقامده قصب الجیب عبارتنک توجیهنده بش
التی احتمال که ذکر اولنمشدر هر بری اصحاب اعتبار دن برینک
کسنه لر ترجیح واختیار ایدوب جمله سن فضلا ایراد اتمکه
مامور اولمشوز والمامور معذور دلالتیله ذکر اولنان معنالرینک
مزایاسی مابینلرنده اولان تفاوتک بیاننه صراحةً تعرض متروک
ومحاکمه طریقی غیر مسلوک اولوب اول خصوص ارباب ذوق
قبولک اختیار لرینه حواله وتفویض اولنمق مناسب فهم

اولنمشدر

اولنمشدر اذهان قاصره دن بعض کوزلر بو تحقیقاتی کورمدکده اوزغانی
این میوب تدح ایتمشلر هر زه سویلمشلر • چه تفاوت کند که سگ لاید
ورقعهٔ منشاتنی که دخی انکحی براتت واثاری وابیات واشعا
رقعه سنی که چوق کاغذ دیه یرند خلق عالم التوندن ورق کبی
ایلدوردلر دیمک عزت واحترامله کوتوروب زیاده رغبت واعتبار
اتکدن کنایتدر برند لفظی فتح بایله جمع مستقبلدر مصدری ضم
بایله بردندر بعض شراح دیمشکه محتملدرکه عبارت برند اولا
ضم بایله نته کم بعض نسخه ده اویله ضبط اولنمشدر برید لفظند
مشتق اولور بو تقدیرجه التون کاغذی کبی کسوب الوردلر دیمک
اولور انتهی کلامه حد ذاتنده بو دخی احتمال بعیددر ورد وایت
مشهوره یه مخالفدر بعض اهالیدن منقولدر که پادشاهلر مصا
اولان بعض فقرایه وعلما وصلحایه بیت المالدن مشاهره یاخود
مسانهه علی حسب استحقاقهم برر مقدار التون یکی صره تعیینی
تعیین ایدوب الرینه برات ویرردلر بر قومک اصطلاحنجه اکا کاغذ
زر تعبیر اولنمق معهود ومتعارفدر وشیخ سعدی حضرتلری
که دنیایی کشت ایتمشدر هرطائفه نک استعمالی اوزره ضروب
امثال وهر قومک اصطلاحنجه قیل وقالی یراد اتسه بعید دکلدر
بعض نسخه ده چون ورق زر واقع اولمشدر بر کمال فضل و بلاغت
اوحمل نتوان کرد بو حالتی سعدینک کمال فضلنه و بلاغتنه حمل
اتمکه مجال یوقدر محصل شیخ سعدینک کلامی مقبول انام و
ممدوح خاص وعام اولدوغی نفسنده فضل وبلاغتندن اوتری
دکلدر بلکه خداوند جهان بلکه بو یله اشتهار واعتبار بولماغه
فی الحقیقه سبب بودر که پادشاه جهان بلکه لفظی اضراب ایچوندر بعض
شراح ترقی ایچون اولمغی تجویز ایتمشلر بی وجهدر خداوندک
جهانه اضافتی بمعنی اللامدر اسم فاعلک مفعولنه اضافتیدر
دین تو ذیق سویلمشدر وقطب دایرهٔ زمان قطب اصلده شول
دمور در که دکرمن طاشنک وسطنده موضوع اولوب فوقنده

دي

رفدن

اولان سنڭ كردان اول قطب اوزرینه كردان اولور وقطب فلك
بر كوكبدركه مدار فلك اولوب كردون كی دان انكا اوزرینه دوران
ایلر ورجال غیبدن بر بنده كه باذن الله تصرف عالم انكا مفوض در جهان
مداری اولدوغی جهتدن قطب زمان اطلاق اولنور وپادشاه
اسلام اولانلره قطب عالم دیدكلری نفس مدار اولوب انتظام
امور جمهورانام انلرك وجود مسعودلری اوزرنه دایر اولدوغی
سببدندر قایم مقام سلیمانون یعنی سلطنت وخلافت جهتندن حضرت
سلیمان كبی تمام دنیایه حكم ایدردیمك مراددر بعض كتب تواریخده
مسطوردركه فارس مملكتنده اصطخر شهرلی حضرت سلیمان علیه
السلام بنا ایدوب تختگاه ودار الملك اتمشدر بوتقدیرجه قایم
مقام سلیمان عبارتنك حسن موقعی ظاهردر وناصر اهل ایماندن اهل
اسلامه یاردم ایدیجی اتابك اعظم اتابكان ملوكدن بر طائفه در
جدا علالری تسغور دركه سلطان ملكشاه سلجوقینك غلاملرندن
اولوب سلطان محمد بن ملكشاهك اتابكی ایدی كه لالا وجمله الملك
معناسنه در شام وحلب ولایتلرینك حكومتی عموما انكا مفوض
اولمشیدی كندودن صكره اولادی خروج ایدوب مستقل پادشاه
اولدیلر اوچ بلوك اولوب بر طائفه شام وحلب دیارینه والی
اولمشلردر بر جماعت دخی دیاربكر ولایتنده حكومت ایتدیلر بر
كروه دخی فارس مملكتنده پادشاهلق ایدوب شیرازی دار الملك
اتمشلر ایدی ممدوح شیخ اولان ابوبكر اتابكان شیرازدندر شیخك
والدی ابوبكرك پدری اولان سعد بن زنكینك آستانه سی ملازمی
اولوب شیخ دخی اكا نسبت ایله سعدی تخلص اتمشدر بعض شراح
دیمشكه شیخك ممدوحی اولان پادشاهك ادی سعد ایدی كندوینی
اكا نسبت ایدوب سعدی تخلص اتمشدركه اول سعد بن ابوبكر بن سعد
بن زنكی درنته كم بو كتابك اولنده بیورمشدر **بیت** علی الخصوص
كه دیباجهٔ همایونش • بنام سعد ابوبكر سعد بن زنكیست • سعد بن
ابوبكر دیمكدر ابن لفظی محذوفدر انتهی كلامه حذ ذاتنده حضرت

18

شاهنشاه آنكه دیگران
بعد او پادشاه بشوند
لغت میرزا ابراهیم

شیخ تا سعد بن زنكی زماننده بو تخلص ایله مشهور جهان اولدوغی
تواریخدندر اولان ارباب عرفاندن خفی وپنهان دكلدر وكتاب
كلستانی سعد بن ابوبكر نامنه تألیف اتدوكی مسلم ولسه ده
تخلص بیله اكا نسبت ایله اولمغی مستلزم دكلدر وبنام سعد ابوبكر
عبارتنك تحقیقی ان شاء الله تعالی محلنده كوریله شاهنشاه معظم
شاهنشاه اصلنده شاه شاهاندر لسان فارسیده لفظ مركب معنای
خاص علمی یه نقل اولندقده ترتیب تركیب تغییر ومضاف تأخیر اولنق
جمله علالرندندر مثلا شاهنشاه وشیروانشاه وجهانشاه
كبی كاهی موجود اولان ایكی الفك بری وكاهی ایكیسی بیله معا حذف
اولنوب شهنشاه وشاهنشه وشهنشه تعبیر اولنور جمله سی بیله
سلطان السلاطین معناسنه در بعض شراح بكلربكی دیمكدر دیمش
اویله دكلدر شاهنشاه معظم تركیب توصیفیدر اضافی توهم ایدن
غلط ایتمشدر مظفر الدین ملوك وامرا القابندندر دینی بابنده مظفر
یعنی مقاصد دینیه یه واصل اولمش دیمكدر دینی قوی دینور شرح
ایدنلر غالبا بو معنیدن كنایت اتمشلردر بعض نسخده مظفر الدنیا
والدین واقع اولمشدر یعنی امر دینده وامر دنیاده هر نیه توجه اتسه
واصل اولور ظفر بولور دیمكدر ابوبكر بن سعد بن زنكی بو اوصاف
ایله موصوف وممدوح اولان پادشاه ابوبكر در پدرینك اسمی
سعددر وجدینك نامی زنكیدر ظل الله تعالی فی ارضه یر
یوزینده حق تعالینك سایه سیدر دیمك خلیفه سیدر دیمكدن
كنایتدر لامعی چلبی مرحوم بو محلده خوب تحقیق اتمشدر فی ارضه
لفظنده اولان ضمیر الله تعالی یه راجعدر رب ارض عنه یا رب
اول پادشاهدن راضی اول یعنی رضای شریفكه موافق اولان
صالح كارلر اوزره اولمغه موفق ایله رب لفظی منادادر حرف ندا
محذوفدر اصلنده ربی ایدی كسره ایله اكتفا اولنوب یا حذف
اولنمشدر وارضه دخی لی لطف احسانكله كندندن راضی ایله
تا كه رضی منهم ورضوا عنه فحوای سعادت احتواسنه مظهر وما

وما صدق اولان افراد مقربین زمره سنده داخل اولادیمکدر اولکی نعل
تلاثیدن علم یعلم بابندن در همزه وصلله در ایکنجی فعل افعال بابند
همزه قطع ایله در واصلی ارضی در علامت جزم ایچون یا ساقط اولمش
اصلی ارضی یرضی ایدی دین شارح اصلنی بلمشدر حقک رضاسی
عندک حقندن اجر وثواب ایراد ایمکدن عبارتدر بعین عنایت نظر
کرده است سعدی یه یاخود کتابنه عین عنایتله نظر ایتمشدر وتحسین
بلیغ فرموده دخی زیاده تحسین بیورمشدر تحسین بلیغ ترکیب
توصیفی در اضافی توهم ایدن غلط ایتمشدر وارادت صادق نموده
وکرچکدن ارادت وخلوصله محبت کوسترمشدر یعنی اول پادشاه
درویش مشرب کندو بی شیخ سعدی یه مرید صادق مقامنده قو
مشدر وارادهٔ صادق ترکیب توصیفیدر بعض شراح ترکیب اضافی
ظن ایدوب غلط ایتمشدر لاجرم کافه انام ولا شک معناسنه در
یعنی بحضا بوسببدندر که بی تردد بالضروره جمیع خلق ازخو
عوام خواص وعوامدن بحبت اوشیخ سعدینک محبتنه کراییده
اندیسیل امتشلردر کرایدن کافک عجمی نک کسری ایله واکنجی یا ایله میل
ایتمکدر بعض شروحده کاف عربی ایله دیو تعبیر اولنمش غالبا
قلم ناسخدن سهودر بعض نسخده کردانیده اند واقع اولمشدر یعنی
خلق عالم شیخ سعدینک محبتنه جمع اولمشلردر بحصل یادشا
حسن التفاتی خلق عالمک رغبت واعتبارینه سبب اولمشدر که
الناس علی دین ملوکهم زیراکه بو خبر مشهور مصداقنجه پادشا
هلرجانبنه میل ایدنلرنسه رعایا دخی اول طرفه توجه ایمکدر
رباعی زانکه که تر برمن مسکین نظر است بن مسکینه سنک
نظر والتفاتک اولدن برو بعض شراح من لفظی نونک کسریله او
اولدیغی ضرورت وزندن ایچوندر دیمشلر فاما حق بودرکه
نادرسینه موصوف اکثر کسریله استعمال اولنور نظمده دخی
بوتقدیرجه ضرورت وزن ایچوندر دیمکه حاجت وضرورت
یوقدر زانکه عبارتندر اندن مخفف اولان زای مفرده حرف

عندک رضاسی خیر وشر
مرضا اولورسه حقدن
مطلوب خوش کوروب
اعتراضی ترک ایتملدر

ابتدادر

19

ابتدادر مذ ومنذ معناسنی افاده ایدر بعض شراح برلفظی بومحلده با
مفرده معناسنه حرف صله دردیمش لازم دکلدر که ونمعناسنه
اولمق دخی موجه در فتامل من مسکین ترکیب توصیفیدر اضافی
توهم ایدن غلط ایتمشدر مسکین فقیر وذلیل ومحتاج وضعیف
معناسنه در حد ذاتنده مسکین فقیردن بترحالدر دیمشلر صحاح
جوهریده مذکوردرکه بر اعرابی یه صورمشلر که فقیرمیسن دیمشکه
لا والله بل مسکین بوتقدیرجه مسکین لفظنی ایرادک حسن ظا
آثار نا فتاب مشهور تر است آثار کفتارم وتألیفات وتصنیفا
اتمدن زیاده شهرت بولمشدر کرخود همه عیبها بدین بنده دراست
اکرچه حد ذاتنده وفي الواقع هر عیب وقصور ونقصان بو بنده
ده موجوددر ولیکن هر عیب که سلطان بپسند د هنر است هر
عیب که پادشاه انی قبول وتحسین ایده اول عیب عین هنردر
کر کرچون مخففدر خود تأکید ایچوندر تافیه سنده مستعملدر
بدین باین معناسنه در بلکه الف داله قلب اولندی دیمشلردر
بدان وبدو لفظلری دخی بویله در باظرفیت ایچوندر در معناسنه
لفظ در انی تأکید ایچون ایراد اولنمشدر یاخود بازایدا اولوب
درین بنده است تقدیرنده در دیمشلر مصراع ثانی معنای استدراکی
متضمندر لکن مقدردر قطعه کلی خوشبوی در حمام روزی
رسید از دست محبوبی بدستم
برکون حمامده لطیف رایحه لو برکول خوش لفظی بونده طتلو معنا
سنه دینن شارح ترذیق سو بلمشدر بوی که رایحه در طتلولق ایله
واجلق ایله موصوف اولماز در رسید از دست محبوبی بدستم
برجوانک الندن بنم الومه واصل اولدی کل کاف عجمینک کسریله
عورتلر حمامده باشلرنه سورد کلری کلدر کاف عربینک کسریله
استعمالی غلط مشهوردر مردمان عجم اول کلی کل ایله امتخته
ایدوب قوریدولر وحمامه وارد قلرنجه بله کتوروب محاسنلی
وبدنلرینه سوررلر اما دیاروم نسوانه مخصوص اولوب
رجالا یخنده معتاد ومستعمل دکلدر اتفاقا برجوان کندو

هردد

در

ايچون حامد بلكه كوتربن شيخ سعدي حضرتلرينه ملاقى اولوب برمقدار
ويرمش متبادر اولان بودركه بو قصه واقع اولا مجرد تخيلى
وادعائى اولمق خلاف ظاهردر اما كل خوشبو ايله واقع اولا
مخاطبه تخيلى وادعائى اولندغنه شبهه يوقدر بدو كفتم كه
مشكي يا عبيري اول كله لسان حال ايله ديدمكه مسكسين يا
عبيرميسن بوده جايزدركه استفهام اولميوب على وجه التردد
اخبار اولا يعنى سن مسكسن يا خود عبيرسن بهر تقدير تجاهل
العارف قبيلندندر كه از بوى دلاويز تو مستم كه سنك مفتو
ايدوجى بويكدن مست اولدم كوكل تعلق اتدوكى شيدن
دلاويز ايله تعبير اولنور كوكل اكدا ويخته وبند اولور ديمكدر
روايح طيبه يه دخى دل بسته اولدوغندن اشتباه يوقدر بوى
دلاويز تركيب توصيفيدر بعض شراح تركيب اضافى طوتمشدر
درست دكلدر بكفتا الف اشباع ايچوندر بو مقوله الفا كثرشعر
جوابندن فرق ايچون كلور وتحسين كلام ايچون دخى كلور
ديشار يعنى اول كل خوشبوى دخى لسان حال ايله جواب ويروب ديديكه
من كل ناچيز بودم بن هيچ برنسنه يدى اماز ولا شى محض بر ياتجق
ايدم ديو تعبير اتمش اصابت اتمشدر ناچيز بو محلده نامرد كيبيدر
نامراد كيبي دكلدر كل ناچيز تركيب توصيفيدر بعضلر تركيب اضا
فى طوتمشلر وليكن مدتى با كل نشستم فاما بر مدت كل ايله اوتوردم
بو مصراع اول كلك حدذاتنده كل ايله آميخته اولدوغنى اشعار ايلر
كمال همنشين در من اثر كرد الصحبة موثرة فحواسى مقتضاسنجه
اول مقارن اولدوغم شيئك كمالى يعنى تعبيده اولنان كلك رايحه طيبه
بكا تاثير ايلدى انك بركتى ايله دخى مقبول اولدم بعض نسخده جمال
همنشين واقع اولوب بعض شراح انى اختيار اتمشلر نسخه اولى
اولى در كما لا يخفى وكرنه من همان خاكم كه هستم والا يعنى
اكر اول عارضى رايحه اولماسه حد ذاتمده بن همان بعينه اول
خاك حقيرم وكل ناچيزم قصه دن حصه معلوم اولدى وجه تشبيه

تسمعى

لامعى

غيرى باچقلر كبى منتقع بردكل
ايدم بعض شراح بن برنسنه يز
باتجق ايدوم صح

ليكن اصلده لكن در لسان
فارسيده الفى امالة ايدوب
يا ايله وكسر لام ايله استعمال
ايدرلر كاهى واو ايله استعمال
ايدوب كافله نونى حذف
ايدوب ولى ديرلر بعض
شراح كاهى يادن بدل الف ايله
لكن قرائت اولنوردمش
كويا اصل يا ايله اولمق توهم
اتمش اصلدن بلمش كل
مطلق معروفدر عرفسى وردور
مثلا كل انار كبى صح

بيانه

بيانه محتاج دكلدر اللهم يا الله ديمكدر ميم حرف ندادن بدلدر
متع المسلمين اهل اسلامى منتفع ايله بطول حياته اول پادشاهك
عمرى طويل اولدغله وضاعف ثواب جميله وحسناته دخى انك
فعل جميلنك ثوابنى دخى حسناتنك ثوابنى مضاعف ايله من جاء
بالحسنة فله عشر امثالها وعد جليلى مقتضاسنجه تضاعف اجر
جميل مقرردر ان شاء الله تعالى بو دعانك معناسى ثوابى مضاعف
اولاجق اعمال جميله وحسنات اشلمكه توفيق ايله ديمكدر يا خود
عدد معهود وقدر موعوددن زياده بحسنا اضعافله ماجور اولا
خواص ذمرهسندن ايله ديمكدر مثل الذين ينفقون اموالهم فى سبيل
كمثل حبة انبتت سبع سنابل فى كل سنبلة مائة حبة والله يضاعف
لمن يشاء ايه كريمهسنك معناسنده اهل تحقيق بيورمشلر دركه
حق تعالى اشتدوكى قوللرينى سبعمائة عددى وذمرهدخى اضعاف
كثيره زياده ايدوب اجرنا محصور ايله ماجور ايلر والله يرزق من
يشاء بغير حساب بعض شراح ثواب جميله عبارتنى موصوفك
صفته اضافتى قبيلندن طوتوب وحسناته لفظنى دخى اوزره عطف
ايدوب اول پادشاهك كوچك ثوابنى دخى خيراتنى مضاعف ايله ديو
شرح اتمشلر وارفع درجه اوداءه دخى دوستلرينك مرتبهلرندن
ودولتلرندن زياده ايله اوداودد يدك جمعيدر لفظا ومعنا احبا كبى
وولاته قضاة وذنيا وذمره در والى نك جمعيدر يعنى دخى اطراف
اكنافنده ومملكت محروسهسنده اولان حاكملرينك دولتلرين زياده الله
ودمر على اعدائه دخى دشمنلرينى هلاك ايله فعل تدمير بالذات وكلمه
على ايله ده استعمال اولنور يقال دمرالله وغيره عليه وشنائه نودخى
قضاة وذنبى اوزره در شانى لفظنك جمعيدر بغض وعداوت ايدجى
ديمكدر يعنى دخى كا بغض ايدنلري وبدخواهلرى قهر وهلاك ايله قوله
عظيم ان شانئك هو الابتر وارد اولمشدر ما تلى فى القرآن من آية حتى
بافسم ايچوندر من بيانيه در ضمير اياته قرانه راجعدر قران عظيمده
تلاوت اولنان ايات حقيچون ديمكدر بعض نسخده ماتلى واقع الدنيا

حضرت شيخك بو كلامى مجرد
كسر نفس ايچون تواضعدر
والا جلالت قدرى اصحاب
عرفانه خفى ونهان دكلدر صح

الله

ثواب صح

متمتع

بو تقديرجه ما مصدريه اولوب دوام معناسنی افاده ایلر ومن زاید
اولور آیات قرآنیه تلاوت اولنه دیکدر مادام کم اللهم آمین هرم نك
مدتی وهمك کسریله درانفعال بابندن امرحاضردر یلك یا رب انك
مملکتنی آمین ایله یعنی دشمن شرندن وجمیع بلالردن صقله واحفظ
ولدی دخی اغلی جمیع آفاتدن حفظ ایله قطعه لقد سعد الدنیا به سعد
یسعد ماضیدر ومضارعدر عینك فتحیله اوجنجی بابدندر مصدری
سعدا وسعودا در یمن وبرکت معناسنه درشامتدر وفی الصحاح
السعد الیمن تقول سعد یومنا بالفتح یسعد سعودا انك وجودی ایله
دنیا یمن وبرکت کلدی وعدل وداد سببی ایله خلق عالم آسوده
وراحت اولدی دیمکدر دورنجی بابدن دخی کلور مصدری سعادتدر
ضدی شقاوتدر بعض شراح بو معنایی اختیار اتمشدر مناسب دکلدر
به ضمیر پادشاه راجعدر بعض شراح شهزاده یه ارجاع اتمشدر بی
وجه در دام سعدك اولی پادشاهك دولتی وسعادتی ویمن وبرکتی
سعادتی دایم اولسون بو عبارت ایله شهزاده نك اسمی ایهام ایدوب
عمری ایچون دعا قصد اتمشدر سعد ضمیرینی دنیایه کندروب غلط اتمشدر
وایده المولی بالویه النصر دخی حق تعالی نصرت وظفر لوا الری ایله
اولد پادشاهی قوت ویرسون یعنی هر جانبه سنجاق آچوب عسکر
چکدکده منصور ومظفر اولسون بو جمله سعدك جمله سنه عطفدر
مناسب المشار درکذلك یعنی ولد پادشاهك کندو کبی تنشا منهو
سلامت ویرنا ایچون الف ایله ادا اولنور همزه والف قلب اولنمشدر
محذوف دکلدر کما توهمه بعض الشراح نشا الغلام درلر حد صغردن
کچوب شباب مرتبه سنه واصل اولسه لینه شاخ ونهال معناسنه
مراد شهزاده در هو پادشاه راجعدر عرقها انجلینی شاخ که پادشا
انك عرقی واصلیدر یعنی حالا ابن فرزند انجمند صلبیسی نشو ونما
بولمق اوزره درکه الولد سر ابیه نحو اسنجه عاقل وعادل وکرم
اوصافله یدر بینه معاد لدر هو عرقها جمله سی لینه لفظنه صفتدر
بعض شراح جمله حالیه طوتمشدر وحسن نبات الارض من کرم البلد

یرندن چیقان نباتاتك حسن ولطافتی تخمك ایولکندندر مصراع فلك
مضمونی تقریر یدر نظم نداتی کم مندرا قالیم غربت بلم نمیس که من
دیار غربتم خطاب عامدر کندو نفسنه خطاب اولمق دخی جایزدر
استفهام انکاریدر سلورمن دیمکدر چرا روزکاری بکردم درنکی
ندسبیدن برزمان اکلنوب مکث ایلدم برون رفتم از تنکدل که کا
که دیدم شیراز مملکتندن چیقوب کتدم ترکستان عسکرندن عاد
ایدوب زیرا کوردم که جهان درهم افتاده چون موی زنکی خلق
عالم بربرینه دشمش ایدی یعنی قارشق وبرشق وهرج ومرج اولمشدی
زنکینك صاچی کبی نقل اولنور که بر زمانده پادشاهك اوزره
تاتار عسکرندن بر دشمن غلبه واستیلا ایدوب مملکتدن سوروب
چیقارمشلر شیخ سعدی دخی بالضروره ترك دیار ایدوب نجه
مدت اول ولایت فترت اوزره اولوب بعد زمان پادشاه تکرار
عظیم عسکر ایله کلوب عدوالندن تختنی استخلاص ایدوب رعایا
یاو برایا فراغ بالله آسوده حال اولدقدن صکره شیخ سعدی دخی
تکرار شیرازه کلوب بو قطعه یی دیمشدر دشمن هجومندن فرار
ایدوب بعد زمان عودت ایلین پادشاهی تعیینده شراح اختلاف اتمشلر
بعضیسی سعد بن زنکی در دیمش وبعضیسی اوغلی ابوبکر دردیمش
کتب تواریخ تتبع اولنسه اصح اقوال معلوم اولور چنان بود در
عهد اول که دیدم ● چنین شد در ایام سلطان عادل ● کلام
مندن ظاهر اولان بودر که اختلال وفترت واختیار هجرت
سعد بن زنکی زماننده اولوب انتظام حال الله عودت ابوبکر بن سعد
زماننده واقع اوله الله اعلم همه آدمی زاده بودند ولیکن اول شیراز
اوزرینه مستولی اولان ترك عسکری جمله سی صورتده شکلده
انسان ایدیلر بعض شراح جمله سی آدمدن طوغمشلر یدی تعبیر اتمش
فاما چو کرکان بخونخوارکی تیز چنکی خواخور لقده وپنجه سی
کسکین اولمقده قورد لر بکی زلی یدی ایکی یا بیله مصدریه در
حرف عطف محذوف فا اعتبار اولنمق بعید دکلدر عطفله اولماسه

جایزدر خواجو کرمانی خوارکی ده اولان کاف فارسیدر یا مصدریه توسل
ایچون ندر بند کی لفظنده اولان کاف کبی بعض شراح کاف عربیله
دیمشدر غالبا قلم ناسخدن سهودر و بعض شراح قوزه‌لر کبی
قان ایچمکده تیز بنجه‌لو لردر دیو شرح ایتمشدر چو باز آمدم
کشور آسوده دیدم چون دیاغ شدن کیر و وطن ما لوفه کلدم
مملکتی آسوده کوردم یعنی شیراز خلقنی داحتده و رفاهیتده بولدم
پلنکان رها کرده خوی پلنکی قپلانلر قپلانلق خصلتنی ترک ایتمشلر
یعنی پادشاهک عسکری اعدا شرینی دفعدن صکره جنکدن فارغ
اولوب احوال رعیت و کار سلطنت رونق و انتظام بولمشدی یا نسبت
ایچون اولمق دخی جایزدر درون مردمی چون ملک نیکمحضر یا شاد
عسکرینی مدح و تعریف ایتمشدر یعنی بر طائفه‌در که درونلری
حالنده و خلقلری و سیرتلری جانبنه نظر اولنسه هر بری ملک صفت
خوب خصلت بر مرد مدر یعنی پادشاه قوللری دیو خلقه ازلر
لطف‌له معامله ایدرلر برون لشکری چون هزبران جنکی ظاهر
حاللری و صورتا مهابت و جلادتلری جهتندن بر عسکردرکه جنکجو
ارسلانلره بکزرلر یعنی مع ذلک شجاعتلری دخی بر مرتبه‌ده‌درکه
دشمنه مقابل اولسه‌لر هر بری شیر نر و ماننداژدها اولور مصرع
اولده علی حده هر برینک خصوصی حالنه نظر اولنوب و مصرع ثانیده
هیئات مجموعه‌لری معتبر اولدوغنک وجهی و نکته‌سی بیان ایتمک
دکلدر بو دخی جایزدرکه لشکری ده اولان یا نسبت ایچون اولا ویا
یاء نسبت جمعه داخل اولماز اما اسم جمعه داخل اولور بو تقدیرجه
لشکری لفظی سپاهی کبی اولوب فرد واحده دخی اطلاق اولنور بو
اعتبار ایله مصرع ثانی دخی علی حده هر برینک خصوصی حالنه تعرض اولور
جنکی ده اولان یا بو تقدیر نسبت ایچوندر بعض ناس درون مفعولدرکه
بوذکر اولنان معنایه حمل اولندیغی تقدیرجه درون و برون
لفظلری ظرف اولیوب مردمی و لشکری لفظلرینه مضاف اولوب ضرورت
وزن ایچون نونک کسره‌سی حذف و اضافت قطع اولنمش اولور محض تکلفدر

لا مید

اوبتر

دیمشلر خفی دکلدرکه معنای مزبور نظم فیته مانع دکلدر و اضافت لایه
دکلدر بلکه قطعا وجهی یوقدر بعضلر دیمشلر که مصراع اولده
مذکور اولان مرد حدن مراد شیخک ممدوحی اولان اتابکدر مصراع
ثانیده اولان لشکردن مقصود مستولی اولان عسکردر تفصیلی
بودرکه قزل ارسلان اعظم لشکر ایله کلوب فارس مملکتنی
ابو بکر بن سعد بن زنکینک الندن المشدر بر مدت کچوب ابو بکر
دنیادن کوچدکدن صکره اوغلی سعد بن ابو بکر هر سنه قزل ارسلانه
اون بیک دینار ویرمک اوزره یدری یرنده پادشاه اولوب
قزل ارسلانک عسکری اول دیارک خلقی ایله مختلط اولدیلر دنیا
بو حال اوزره قلدیلر و بعض شراح دخی بو یله شرح ایتمشلر که
شهر ایچنده بر طائفه وار ایدی ملک کبی ایو خویلی و طشره‌ده بر عسکر
وار ایدی که جنک ایدیجی ارسلانلر کبی و حضرت شیخ مصرع اول
ایله شهر خلقنه و مصرع ثانی ایله پادشاهک عسکرینه اشارت
ایدر دیمشلر اما بو توجیهلر سیاق کلامه ملایم اولمدوغی ارباب
عرفانه نهان دکلدر زیرا حضرت شیخ بیوررکه چنان بد
بودن محققدر دران عهد اول که دیدم بعض نسخده چنان
بود در عهد اول که دیدم واقع اولمشدر یعنی اول کوردکم زمان
اویله ایدی چنان لفظی مصراع ثانینک مضموننه اشارتدر جهان
پر ز آشوب و تشویش و تنکی عوغا ایله اضطراب ایله تضایقدن ایله
جهان طولمشیدی بو کلام اولکی مصراعک مضموننی تفسیردر
یعنی بو حال اوزره قویوب ترک دیار ایتمشدم تنکی ده اولان
یا مصدریه‌در در عهد زمان معناسنه‌در چنین شد در ایام سلطان
عادل بو عادل پادشاهک زماننده بو یله اولدی یعنی امن و امان
و حضور و رفاهیت حاصل اولدی اتابک ابو بکر بن زنکی سلطان
عادلی بیان و تعییندر ابو بکر ایله سعد مابیننده لفظ بن مقدردر
ایزد یعنی الله تعالی و تقدس ایزد همزه‌نک و زاء معجمه‌نک کسره‌سیله
لفظ جلاله معناسنه علم خاصدر خطهٔ پاک شیراز راخطه

علی وزن العله دایرة البلد معناسنه دُر اصل خطه شول موضعدر
كه غیری كمسه نك تصرفی و تعرضی اولماسون دیو اطرافنه خط
چكرلر و فی الصحاح الخطة بالكسر الارض یختطها الرجل لنفسه
وهو ان یعلم علیها علامة بالخط لیعلم انه قد اختارها لیبنیها
دارا و منه خطط الكوفة والبصرة بو محلده مطلقا زمین معناسنه
مراددر پاك لفظی خطه نك وصفیدر تركیب اضافی ظن ایدن غلط
اتمشدر خطه پاك عبارتی شیراز لفظنه مضاف اولمشدر یعنی آنك
دار الملكی شیراز دُر پاك خطه سی بعض شراح پاك شیراز دُر
دیو شرح اتمش و حاشیه كتابده پاك لفظی شیراز لفظنه مضاف
اولماز دیمش دایره دن چقمش نظر پاك اتمش بهیبت حاكمان عادل
و همت و عالمان عامل حاكملرك هیبتی سببی ایله و علما ایله عامل
اولان علمانك همتی بركاتیله دیمكدر فی الحقیقه حاكملر عادل اولمه
مهابتلری قالماز و علمیله عامل اولمیان عالمك همتنده تاثیر اولماز
حاكمان عادل و عالمان عامل تركیب توصیفیلردر اضافی توهم
ایدن غلط اتمشدر فارسیده جمع مفرد ایله توصیف جایزدر
تا زمان قیامت در لباس سلامت تا انتهاء غایتی یوقدر یعنی
قیامته دك سلامت و امن لباسی ایچنده نگهدار و حفظ ایلیه دیو
قطعه اقلیم پارس را غم از آسیب دهر نیست دهرك آسیب و شدیده
الامندن فارس كشورینه غم یوقدر تا بر سرش بود چو توای سایه
خدا مادامكه اولدیارك اوزرینه سنكلین عادل شهریار اولا
ای ظل الله بعض نسخه چو تویی سایه خدا واقع اولمش یعنی بر سنكلین
سایه خدا اولا بو تقدیرجه سایه خدا منادی اولماز دیو بعض
كمسنه بونی دخی تجویز اتمش كه بو تقدیرجه دخی سایه خدا منادی
اولوب حرف ندا محذوف اوله بر سنكلین پادشاه اولا ای سایه
خدا دیمك اولا بعض شراح بر یا ایله چو تویی نسخه سی وزنه یاء
وحدتك اجلیچون واو كسره ایله اولمغی دخی تجویز ایتمش امروز
كس نشان ندهد در بسیط خاك بوكون كمسه نشان ویرمز

زمیننه

زمینده مانند آستان درت مامن رضا سنك قاپك آستانه سی كبی
رضا ایله امین اولاجاق گوشه یعنی یوزنده جای حضور و صفا
مقام امن و رضا وارمیدر دیو جهیمدن سؤال اولنسه البته سنك آستا
تعیین ایدرلر اكا بكزر بر گوشه دخی یوزنده یوقدر دیرلر آستان
و آستانه عتبه معناسنه در تركیبده قیوانشیكی درلر مجرد امن رضا
مستلزم دگلدر مامن رضا تعبیرنده مبالغه اولوب زیاده مدح
افاده ایلر بر تست پاس خاطر بیچارگان ضعیفلرك چاره سزلرك
خاطرن رعایت سنك عهده كه لازمدر پاس حفظ معناسنه در بو
محلده رعایت و حمایتدن كنایتدر و شكر بر ما و بزم اوزریمزه واجب
اولان سنك حفظ و حمایتك و لطف و رعایتك مقابله سنده سكا شكر
ثنا و خیر دعا اتمكدر و بر خدای جهان آفرین جزا بعض شراح خدای
لفظی جهان آفرین لفظنه مضافدر دیمش اصابت اتمشدر جهان
آفرین لفظی خدانك وصفیدر یعنی عالمی یرادن خدای رب العالمین
جناب عزتنه وعد جمیلی مقتضاسی وزره لایق اولان رعیت پروردر
اولدوغیچون سكا اجر و ثواب ویرمكدر بعض شراح دیمشكه
دخی جهان یرادیجی خدا اوزره سكا بیچاره لره رعایت اتدوكلرندن
اوتری و بزه شكر اتدكمزدن اوتری جزا و عوضدر یعنی لایق اولان
بودر نته كم لطفی ایله وعده ایلمش ان الله لا یضیع اجر المحسنین انتهی كلامه
كانه شكری الله تعالی حضرتنه شكر اتمك معناسنه حمل اتمش ولیكن
خصوص مقامده مناسب دگلدر زیرا كه بو بیله عادل شهریاره بزی
ظل حمایتنده ایدی دیو جناب حقه شكر اتمك معناسنه حمل اولنور
حد ذاتنده اول دخی بعددن خالی دگلدر مع ذلك آیت كریمه
نك اكا شمول و تناولی ظاهر دگلدر شكر خدایی دخی احسان
قیلندن عد اتمك بعیددر یارب ز باد فتنه نگهدار خاك پارس
یارب فارس اقلیمنك خاكینی باد فتنه دن صقله چندان كه خاك
را بود و باد را بقا مادامكه خاكله باد باقی اوله یعنی قیامته دك
آفاتدن محفوظ ایله ما دامت الارض والسما معناسی مراددر

سبب تألیف کتاب گلستان یک شب تأمل ایام گذشته می
کردم بر کیجه کچن ایامی فکر و ملاحظه ایدردم و بر عمر تلف
کرده تأسف میخوردم دخی ضایع اولمش عمره تأسف ایدردم
و سنگ سراچهٔ دل را دخی کوکل خانه سنک طاشنی بالماس آب
دیده می سفتم اشک چشم الماسی ایله دلردم یعنی ضایع اولان او
قاتمه ندامت ایدوب شویله اغلردم که طاش کبی سخت اولان
کوکلم متأثر اولوب دلوک دلوک اولوردی قطرات اشکی پارهٔ
الماسه تشبیه اولنمشدر و این بیتها مناسب حال خود میگفتم
و کندو حالمه مناسب اولان بو ابیاتی انشاد ایدردم نظم هر دم
از عمر میرود نفسی هر لحظه و هر ان عمردن بر نفس کتمکده در چون
چون نکه میکنی نماند بسی نظر ایتسک چوق قالمدی یعنی فکر
ایتسک بیلورسن که عمرکدن چوغی کیدوب آزی قلمشدر بسی
لفظی باء عربیله در بخد معناسنه در بعضلر بخد دیو تعبیر
دخی اولنمشلردر بهر تقدیر کثرتدن عبارتدر لخی نون کی یا نسبت ایچون
یکی لفظنک اخرنده کی یا کبی دقایق الحقایقده بویله بیان اولنمشدر
بعضلر دیمشلر که بساو بسی لفظلرینک اصلی بسدر حرف ندادر
صکره الحاق اولنمشدر کاهی اماله ایدوب یا ایله بسی تلفظ ایدرلر
حقیقت ندا مقصود اولمیوب نحو زطریقیله اولمغله کاهی اولنه
بر غیر حرف ندا اکتودب ندایی تأکید قصد ایدرلر مثلا ای بسا
نکم بو بیتده واقع در ای بسا اسب تیز رو که نماند که خر لنک
جان بمنزل برد لفظ چون ادات شرطدر بعض شراح حرف تعلیل
دیمش و بعض شراح بونی دخی جایز کورمش که چون لفظی اماله
اشباع تفخیمله کیف معناسنه اولا یعنی مغرور اولوب عمرکه بخد
اعتبار و اعتماد ایدرسن که چوق قلمدی و بعض شراح کیف معناسنه
اولدوغی تقدیرجه بویله معنا ویرمشکه بخد نظر ایدرسن قلمه
انجه سی یعنی نظر قلدقجه کورورسن که اکثری کچمش انتهی کلا
تقدیرندن مفهوم اولان بودر که نماند لفظی منقضی اولدی وجه

کندی معناسنه حمل اولنمشدر جمله سی تکلفدر کما لا یخفی ای که
پنجاه رفت و در خوابی ای شول کمسه که عمرکدن اللی ییل کچدی
دخی سن خواب غفلتده سن مگر این پنج روز دریابی فهم
و وصول معناسنه اولان دریافتن لفظندن فعل مضارعک
مخاطبی در مگر بو بش کونده حقیقت حاله واصل اولوب کلایدسن
و تلافی ما فات ایدرسن وصول معناسی مراد اولدوغی تقدیرجه
بونی دخی جایز کورمشلر پنج روز لفظنده ظرفیت معناسی ملحوظ
اولمیوب دریابی فعلنک مفعول مقدمی اولا مگر بو بش کونده ایرشه
سن دیمک اولدی یعنی مگر بر ایکی کون دخی عمرک مساعد اولوب تلافی و
تدارک ایدرسن دیمک اولدی بهر تقدیر مراد بودر که عمرکک اکثری
غفلتله کچدی بر قاچ کون قالدی مگر بو بر قاچ کون ایچنده عقلک
باشکه جمع ایدوب تدارک اوزره اولاسن شویله که بقیهٔ اوقا
دخی غفلتله کچورهسن حالک نیجه اولاجاغی معلومدر بعض شراح
دیمشکه بو وجه ایله دخی معنی قابلدر که مگر بو بش کونده کچدی
ایرشوب و امهال ارسن یعنی عمرکک اکثری غفلتله کچدی ادراک و
تدارک ایتمدک بو بش کون مقداری که قلمشدر انی قتنده تدارک
و تدارک ایدرسن انتهی کلامه علی کل حال پنجاه کثرتدن و پنج قلتدن
کنایتدر بو بیت حضرت شیخک قدس الله سره و نور ضریحه
حضرتلرینک بر قصیده سنک مطلعیدر تمام قصیده بعض شروحده
مذکوردر خجل آنکس که رفت و کار
مذکوردر خجلی پرسوز و حالت بخشدر خجل آنکس که رفت و کار
نساخت اخرتده خجل و شرمنده در اول کمسنه که حقه لایق
عمل اشلمدین دنیادن رحلت ایلیه کوس رحلت زدند و بار نسا
خت یعنی اول کمسنه حالی شوکه تکرر که کوس رحلت چالنوب
کاربان خلقی کوچوب کیدنلر اول کمسه هنوز احمال و اثقالینی
یوکلتمیوب بیا بانده سر راه ده حیران و سرکردان قاله حالی نه
اولاجاغی معلومدر خواب نوشین بامداد رحیل کوچ صباحنک
طلوعی یعنی سحر وقتنده قافله کوچمک اوزره اولدیغی محلده

لکی

تکی

لامع و تمیع

لامعی

لذیذ و بخویه مستغرق اولمق باز دار دیباده راز سبیل پیاده بی
یولدن الیقور بیدار اولدقده هم اهلی کیدوب کندی قالمش بولنور
خصوصا پیاده اولانه یلمك خیلی مشکل اولور قصه دن حصه بودر
عاقل اولان هر نه دکلو مقصر اولور سه ده یکبار طاعت و عبادتدن
خالی و بیگانه اولمق کرکدر که خواب غفلتدن تیقظ و انتباه میسر
اولور سه باری شکسته بسته بر عمل اسبی مهیا بولنه که نه
نه حال ایسه لنك لوك افتان و خیزان رهروان طریقی تعقیب ایده
بتوفیق الله ایسه در که یولدن قالمیه رحیل رحلت معناسنه در
اسم مصدر در هر که آمد عمارتی نو ساخت هر کیم دنیایه کلدی
بر یکی عمارت و مجدد بنا بنا ایلدی یعنی فناء دنیانك مزخرفاتنه
بر وجهله دلبسته اولور که کویا سوید اولور رفت و منزل بدیگری
پرداخت عاقبت طول املی باشه چقارمیوب دنیادن کندی و بو
بر قاج کونلك عمری عمارتنه صرف ایتدوکی منزل محنت آبادی بر
غیریه دخی تسلیم ایتدی پرداختن لفظندن فعل ماضی در اصلمق
معناسنه در مضارعنده خا زایه مقلوب اولوب پردازد دیولر اکثر
استعمالاتنده تمام ایتمك معناسنه کلور بعض شارحلر بو معنایی
ترجیح و اختیار ایدوب عاقبت اول کمسه کندی دخی بنا ایدوکی
منزلی بر غیری کمسیه تمام ایلدی یعنی اول منزلی معینده غیری
ایچون بنا ایتمش اولدی اکه همین زحمتی قالدی دیو شرح ایتمشلر
اما سیاق کلامه و خصوص مقامه ملایم و مناسب اولان اولکی
معنی اولدیغی ظاهر و روشندر بعض شراح حاشیه کتابنده
بونی نقل ایتمشکه پرداخت بو محلده بوشالتدی معناسنه اوله
یعنی عاقبت قودی کتدی انك یرینه غیری کمسه کلدی نتکم
کیسه پرداز و خانه پرداز بو معنایه درر دیمش و ان دکر بخت
همچنین هوسی اول بری دخی بو بخلاین هوس پشوردی دیمك
اول دخی بو سودایه دوشوب عمرینی بنیاد بی بو خراب آباد دك
عمارتنه تلف و برباد ایلدی دیمکدن کنایتدر و این عمارت

بسی بر

بسی بر کسی بو عمارتی هیچ بر کمسه باشه چقارمدی و هر کلان
حسرت ایله و ندامت ایله قویوب کندی محصل بو دار الغرورده
کالوب غفلت اویخوسی اولنلر طول امل بر له جقوب کندی دنیا هیچ
کمسه یه باقی قالمدی دنیا پلیست بر کذر راه آخرت اهل تمیز
خانه نکردند بر پلی سبزی لفظنك فاعلی کسی لفظیدر عمارت
مفعولیدر بعض شراح عمارت لفظنی فاعل و کسی لفظنی مفعول
اعتبار ایدوب بو عمارت هیچ بر کمسه‌یی باشه ایلتمدی دیو معنی
ویرمشدر مناسب ایتمشدر و بعض شراح دیمشکه پخت
لفظی هم لازم و هم متعدی کلور لازم اولدوغی تقدیرجه اول بری
دخی بخلاین بر هوس پشوردی دیمك اولور متعدی اولور سه
بو عمارت اول برینه دخی اولکی کبی بر هوس پشورتدی دیمك اولور
انتهی کلامه خفی دکلدر که اولکی معنیده بله پخت متعدی در بغا
بر مفعوله تعدیه ایتمشدر و ایکنجی معنیده مفعولینه تعدیه ایتمشدر
وحدّ ذاتنده مناسب اولان اولکی معنی یه حمل اولنما قدر کما لا
یخفی یار نا پایدار دوست مدار باقی و پایدار و ثابت و برقرار
اولمیان یاری دوست اتخاذ ایتمه یعنی فنا دنیاده دلبسته اولمه
دوستی را نشاید این غدار بو بی وفا دنیایه مفتون اولوب محبت ایتمکه
لایق و شایسته دکلدر حدّ ذاتنده حب الدنیا راس کل خطیئة
فحواسندن غافل اولان طالب دنیا نه مرتبه ده مذموم اولدیغی
الدنیا جیفة حدیث شریفندن معلومدر نیك و بد چون همی باید
مرد کرك ایو کرك یرامز البته چون هپ اولسه کرکدر خنك آنکس که
کوی نیکی برد بختلو و سعادتلو اول کمسه در که بو فنا میداندن
ایلولك طوبنی قوده یعنی دنیایه رغبت ایتمیوب فنا اختیار ایدنلر
نعمه باقی قالمز سه حریص دنیا اولوب حب شهواته صرف اوقات
ایدنلر دخی باقی قالمزدر زخارفه فریفته اولدقلارینه کوره
باری فی الجمله بقا احتمالی اولسه چونکه انلرده دخی بوتله فنا
مقرردر سعادتمند شول کمسه در که بو برقاج کونلك حیات

بی‌نباتی بهلانه صرف ایتموب آخرتده اعمال صالحه ایله کیتمکه سعی همت
ایلیه • مرد لفظی مصدر معناسنه دُر مردن لفظندن ترخیم اولنمشدر
خنک خاء معجمه نک و نونک ضمه‌لری ایله سعادتمند معناسنه دُر
بختلودر عکدر ایلکه طوبی اولیمک اعمال صالحه تقدیمندن کنایتدر
برگ عیشی بکور خویش فرست برگ لفظنک بو محلده معنای حقیقیسی
لسان ترکیده یراغله تعبیر اولنور برگ راه یول یراغی دیمکدر ارزق
معناسندن عامدر ارزق ایله تفسیر ایدنلر تقصیر ایتمشلر عیشی ده
اولان یا نسبت ایچوندر یا تنکیر ایچوندر • دنلک یراغنی و معیشت
لوازمنی قبره کوندر • یعنی قبل الموت عمل صالح ایشله که قبرده
راحت و آسوده اولاسن کس نیارد زپس زبیش فرست سندن
صکره کمسه تدارک ایدوب کتورمز مقدمجه کندک کوندرمکه جالشه
ایله یراغله تعبیر اولنور برگ راه یول یراغی دیمکدر ارزق معنا
سندن عامدر ارزق ایله تفسیر ایدنلر بعضا ایتمشلر در عیشیده اولان
یا نسبت ایچوندر یا تنکیر ایچوندر دنلک یراغنی و معیشت لوازمنی
قبره کندوک کوندر عمل صالح ایشله که قبرده راحت و آسوده
اولاسن کس نیارد زپس زبیش فرست سندن صکره کمسه تدارک
ایدوب کتورمز مقدمجه کندک کوندرمکه جارہ ایله غیریه اعتماد
ایتمه کمسه دن سا که فائده یوقدر نظم تو با خود ببر توشه خویشتن
که شفقت نیاید ز فرزند و زن مناسب اولان بودر که کور لفظی
رانک سکونیله اوله یعنی آخرت یراغنی و حضور اسبابنی مقبره‌یه سن
کندک تدارک ایدوب کوندر مصراع ثانی بو معنایی تأیید ایدر بعضلر
کسر را ایله خویش لفظنه مضاف طوتمشلر عمر برفست و آفتاب تموز
عمر مبتدادر برف خبر ادات تشبیه محذوفدر و آفتاب برف اوزرینه
عطفدر تموز لفظنه مضافدر تموز اورته یازایدر اغستوس توهم
ایدن غلط ایتمشدر یعنی عمر مثلا برفدر آفتاب تموزه بکزر برفک
حالی که حدتذا تنده متصل اریمکدر خصوصا آفتاب تموزده که
تمسنک کمال مرتبده شدت حرارتی زمانیدر اول برفک نه دکلو

باقی

باقی اولاجاغی کوندن عیاندر عمرک بقانک دخی سرعت فناسی همان
انکا بکزر بعض شراح بو کا ذاهب اولمشکه آفتاب مبتدا و تموز لفظی
حذف مضاف ایله خبر اولوب عطفا الجمله علی الجملة قبیلندن اوله
یعنی عمر برفدر و آفتاب دخی آفتاب تموزدر بعض نسخده واو عطف
موجود دکلدر بو تقدیرجه ظرف اولوب درد آفتاب تموز تقدیرنده در
دیمشلر بو دخی جایزدر که بو تقدیرجه دخی مبتدا و خبر اولوب مستقل
جمله اوله البته حرف عطف واجب دکلدر علی کل حال مقصود عمر غایت
سریع الزوال اولمقدر کمال مرتبده حرارت شمسه تارشوطونان
برفه بکزر دیمکدر اندکی ماند خواجه غره هنوز عمرک قتی از قالد
همان بکوب کیتمکی اوزره در خواجه هنوز غافل و مغرور طول عمره اعتماد
ایدوب فرح و نخوتده در بعض شراح بو احتمالی دخی ذکر ایتمشلر
که آفتاب تموزه مبتدا اولوب اندکی ماند خبر اوله یعنی عمر برف
کبیدر و آفتاب تموز ایله شدت حرارت زمانی که هنگام اجلدن
کنایتدر کلوب ایرشمکدر قالدی بعض شارحلر بونی دخی جایز
کورمشلر که آفتاب تموز مبتدا اولدیغی تقدیرجه ماند لفظی
متعدی اولوب نهادن معناسنه اوله و فاعلی آفتاب تموز اوله
عمر برفنی لفظی قومق معناسنه استعمال اولندوغی خراسان
اهلی اصطلاحنه مخصوصدر شیرازیلر بو استعمالی بیلمزلر معلومی
دکلدر دیدیلر فاما حد ذاتنده شیخ سعدی شیرازی که دنیایی
کشت و گذار ایتمشدر هر اصطلاح و هر لساندن اوندن تعبیر و ادا
اتسه انکار اولنمز و شاعرک بو کلامی ماندن متعدی اولوب
نهادن معناسنه کلدوکه شاهددر بیت یکی چون رود دیکری
آید بجای • جهان را نماند بی کدخدای • ولکن نهادن معناسندن
ترک معناسی مقصود اولمق معنی جهتندن انسبدر کما لا یخفی غره
غین معجمه نک کسری ایله در فتحله غلط مشهوردر ای تهی دست
رفته در بازار ای شویکسه که چارشویه الی بوش کیتمش سن یعنی
انجه پول و حرجلق کوتورمامش سن بعض شراح تهی دست لفظی فقیر

لامع

سعی
لامعی

غایت از قودی حاصل معنی
عمرک آقلی قالدی کیشی غافلدر
عمره سنوز مغرور در دیمکدر
اکرچه ماندن لفظی صح

لامع

درویش معناسنه حمل ایدوب وانی منادی طوتوب یعنی ای
بازاره کتمش درویش دیو شرح ایتمش ظاهر بودر که بو تقدیرجه
دست لفظی تانک کسریله اوقنمق لازم اولور تر سمت پرنیاوری
دستار قورقارینی سنی که دستمالکی طولو کتورمیه سنی یعنی چادر
سوئیه بازارلق کورمکه کیدن کسه که غفلت ایدوب خرجلق
کوترمیه اگرچه هبه واستقراضله محصل بر طریقله بلکه ایچه‌نز
ویولسز استدوکنی الوب کلمک ودستمالنی طولو کتورمک حد
ذاتنده محال وممتنع دکلدر اما اکثر احتمال وظن غالب بودرکه
دست رس بولمیوب نجه تهی دست کتمش ایسه شویلجه صفر الید
چقه کله قصه دن حصه بودرکه اخرته عملسز کیدن
کسه البته لطف حقدن محروم اولوردیو قطع اولنماز اما غایت
خوف محلیدر شول کسه لرکه دل اوجیله الله کریمدر دیو بکا
عمل جانبنی تهاون ایله ترک اوزره اولمشلردر غالب بودرکه حاللر
متشکل اوله دستار بو محلده مندیل ودستمال معناسنه در بعض
اهالی اعجام دیدیلر که نرم بلد وکمز بودرکه دستارکندومعنا
اولوب پرنیاوری عبارتی باء عربی ایله اوله بعض شراح
پرنیاوری عبارتنی باء عربی نک فتحله اولقاوزنده قورقارینی
سنی که دستارکی کتورمیه سن یعنی الدوغک نسنه ایله
سیحون رهنه قویاسن دیو شرح ایتمشلر هرکه بر زروع خود
بخورم بخوید لفظنه بازایددر تحسین لفظ وضرورت وزن
ایچون ودر بعضلر مصاحبتیچون دیمشلر خوید بید وعید وزنی
اوزره دن واوه سی تلفظ اولنمزدر خویش لفظی کبی کسره صریحه ایله
ملا جامی حضرتلری لسان وسلامان ادلو کتابنده دیمشدرکه
هرکیا کز خوید کندم خاستست خوید کندم را بجو دار استست
شمس فخری دیمشدرکه بهر قضیب فرس سایس تعظیم اواورداز
باغ چرخ هر سحر وشام خوید بعض نسخه ده خورم بخوید وبعض
نسخه ده بخورم خوید واقع اولمشدر خانک فتحی واوک کسریله

فتامل جه

ظن جه

دستار جه

مروری

والمعنى اخاف ان لا تاتی
بل تدفعه بمقابلة الثمن منه

حلبی لغتنده غلط مشهور قبیلندندر دیمش اما اصل لغتده موجود
اولیجق غلط قبیلندن اولمزدر وفی القاموس الخوید کمیل الرطبه
عرتبوها وغیرها واصلها خوید انتهی کلامه بو کلامدن منفهم
اولان بودر که خوید لفظی فعیل وزنی اوزره فارسی اولوب
بیدون یای اوزره اولان خوید لفظی انک معربی اوله نعمة الله
لغتنده خاء معجمه نک فتحنده دیمشدر که خوید کشت زار و
قصیل یعنی یاش ارپه که بیچوب طواره ویرر ودیرلر خاء مکسوره ده
دخی کلور بیدقا فیه سنده استعمال اولنور انتهی کلامه
اما حق بودر که ثقاتدن ایشتدکم اوزره ملک شیرازده و
سایر دیار فرسده اهالی اعجام لسانده مشهور ومتعارف
اولان بید وزنی اوزره اولوب واوه سی تلفظ اولنماز دن
اصحاب وتوقف شویله خبر ویردیلر که بغدایک تمام اولمغه قریب
اولدوغی زمانلری که تازه بوغزدور تازه بینی کبی اولوب هنوز
حصاده قابل اولمیه اول حالده بچدوب دمدی ایله اتشه
طوتوب قاوردقدن صکره لبنی قشرندن پاک ایدوب تناول
ایدرلر اکله قابل اولور بلکه کرچکدن حظ اولنور ناطولی و
لایتلرنده خصوصا قرمان دیارنده اکا اوغمه تعبیر ایدرلر وجه
تسمیه ظاهردر ماوراء النهر اصطلاحنده دملک ددرلر واهل
قزوین لسانده سوتال اطلاق اولنور ودیاربکرده وارض
رومده وادربایجانده ستلدیرلر همچو مغل لغات فرسده مذکور
ومشهوردر اولان خوید لفظی اندن عبارتدر ترکی دلده حاصل
حاصل دیدکلری در که اول بهارده بیچوب اتلره یدوردکلری
قصیلدن غلطدر حاصل هرکسه که اکینی حصاد اولوب خرمنه
کلیکنه زمانه توقف اتمیوب قصیل ایکن بیه وقت خرمنش خوشه
بایدچیداول کسه نه خرمن زمانندکه القا اختیار ایدوب غیریلرک
خرمنلرندن خوشه چینلک اتمکه محتاج اولور دهقانلر معلو
حصاد زمانی اولوب خرمنی قالدردقلرندنصکره فقرا ومساکین

مدرکه

اوتوب خرمن برنده قالان بشقلری جمع وادخار ایدوب ضروری
اولکفافله قناعت واکتفا ایدرلر مقصود بودرکه برکمسنه مزرعه
آخرتی اولان دنیاده اعمال صالحه کسب ایتیوب حاصل عمرینی
ضایع وتلف ایتمکله آخرته الله تعالی حضرتندن کرم وعنایت وجنا
رسالتدن طلب عون وشفاعت واستدعاء لطف وعنایت ایتمکله
یوزی قالماز مگر غیریلر حقنده اولان مغفرت خرمنندن بیش
اولورسه خوشه چین وخرمن گدا اولا بعض شراح یعنی هر
کیمکه عالم شبابنی تضییع اوقات ایدوب عمرینی هوا وهوسه
صرف ایلیه اکا لازمدرکه پیرلک عالمنده باری قادر اولدیغنجه
عباده سعی ایلیه تاکه مالا یدرک کله لا یترک کله فحواسیله
عمل ایتمش اوله دیو شرح ایتمشدر ولا بد من التأمل خوشه لغتده
بغدای وارپه نک باشیدرکه عربیده سنبله وترکیده شق دیرلر
چید لفظی ماضی صیغه سی اوزره مصدردر راستالی کچمشدر
مایۀ عیش آدمی شکم است انسانک سرمایۀ عیشی ومدار حیات
وزندکانیسی بطنیدر یعنی اکل وشربی خصوصیدر تا بتدریج
میرود چه غمست مادامکه تدریجله کیدر یعنی پرهیز ایله تنا
ایلیه نه غم واردر هیچ ضرری یوقدر زیرا اکل وشرب
اعتدال اولیجق مرض عروضنه علت اولماز وفات ایدنلرک
اکثری امتلا وتخمه دن کیتدکلری مشهوردر بو محلده تا ماده
معناسنه در گربند دیچنانکه نکشاید اگر شویله بغلیه که اجلا
چاره اولمیه یعنی اعتدالدن خارج تناول سببی ایله قبض عارض
اولوب علاجله مفتوح اولمق میسر اولمیه گردل از عمر برکند
شاید اگر اول کمسه عمرندن کوکلینی قوپارسه وحیاتدن
قطع امید ایدرسه روادر ور گشاید چنانکه نتوان بست
اگر بر وجهله مکشوف ومفتوح اولا که من بعد بند ایتمکه مجال
قالمیه یعنی معتاددن زیاده اکل وشربلر اسهال ولینته مبتلا
اولوب قبضه چاره بولمیه کوبشوی از حیات دنیا دست سن

اکا سویلر حیات دنیادن ال یوسون موتی مقرر بیلسون بر محلده
ایکی امر حاضر جمع اولسه تصور معنا ایتدکده ایکنجی امر حاضر
امر غایب معناسن ویرمک مناسبدر بیند ه وگشاید لفظلری
معلوم ومجهول اولمق جایزدر بعض شراح حاشیه کتابنده معنا
مجهول اولمغه قصر وتخصیص ایتمشدر چار طبع مخالف سرکش
بربرینه مخالف دورت سرکش طبیعت که مراد عناصر اربعه در
چند روزی بدند باهم خوش بر قاچ کون بربریله خوش اوله
یعنی امتزاج ایتدیلر گر یکی زین چهار شد غالب اگر بو عناصر
اربعه دن بری سایری اوزره غالب اولسه اعتدال بولماسه
جان شیرین برآمد از قالب موت مقرر اولور قالب فتح لامله در
بو محلده غالب لفظنه موافقت ایچون کسر لامله تلفظ اولنور
زیرا حکم غالبکدر دیمشلر لا جرم مرد عارف کامل یعنی بو سببدن
ننهد بر حیات دنیا دل محصل حیات بی ثبات دنیا که برجزئی
عارضه ایله قابل زوالدر عاقل اولان اکا اعتماد ایدوب
مغرور اولماز حیات ابدی تحصیلنه سعی وهمت ایلر پند سعدی
بکوش جان بشنو سعدی نک نصح وپندینی کوش جانله وسمع
قبول ایله دیکله بکوش کی بالت ایچوندر کوش جان عبارتنده
استعاره مکنیه وتخییلیه واردر یعنی انسانه تشبیه ایدوب
اکا لازم اولان سامعه یی انک ایچون اثبات ایتمشدر بعضلر
با مصاحبت ایچوندر دیمشلر بو تقدیرجه کوش جان مشبه
بهک مشبهه اضافتی قبیلندن اولور بهر تقدیر مقصود کمال
اذعان وخوشله کوش ایلر دیمکدر ره چنین است مرد باش
وبرو عاقبت کذر کاهک اولاجق راهک احوالی بو رسمه در
اکا کوره تیقظ وانتباهله برگ راه تدارکنه اول وقبل حلول
الاجل تحصیل عمل ومردانه سلوک ایدوب ترک طول امل ایله که
گمراه اولمیه سن یا خود طریق حقه موصل اولان طریق بودر
عمان ان اولیولندن سلوکه همت ایله بعض شراح دیمشکه یعنی

بنم نصیحتم شریعته وحقیقته وطریقته موافق ومطابقدر بوکه
یاپش وهر قنده کیدرسک کت انتهی کلامه چونکه بو مبدانه
کلدک ایغک مردانه بص بعد ان تأمل این معنی بو مقدمه ماتک نتیجه‌سن
وعاملک فناسن ملاحظه وتأملدن صکره مصلحتان دیدم که
در نشیمن عزلت نشینم انی معقول کوردم که نشیمن عزلتده وکوشه
وحدتده تقاعد اختیار ایدم نشیمن افتراحاق یردیمکدر عزلته
اضافتی بمعنی فیدر بعضلر اضافه بیانیه طوتمشلر مقبول دکلدر
ودامن صحبت فراهم چینم دخی دامن صحبتی بر یره جمع ایدم
بعض نسخه‌ده فراخود چینم واقع اولمشدر فرا بو تقدیرجه باء
صله معناسنه در دیمشلر کندومه دوشورب جمع ایدم دیمکدر
مآل بردر بعنی تقدیر خلقله معاشرت واختلاط ایتمیم دیمکدر کنا
کمال پاشازاده مرحوم دقایق الحقایقده دیمشدر که بر یره درلمش
جمع اولمش نسنه یه فراهم درلر بر جزء فرادر که مجتمع معناسنه
اولان فراز لفظندن ترخیم اولنمشدر مقابلی فرود فرود در
ترکیبده کلمه‌نک آخر حرفلری تخفیفا حذف اولنمشدر انتهی کلامه
ایکی وجهله مدخولدر برعی بودر که جمع معناسنه اولان
فرانک مقابلی فرود کلدر بلکه فرو یوقاری معناسنه اولان
فرانک مقابلیدر ایکنجی بودرکه بو لفظلرک آخرلری حذف اولنمق ترکیب
صورتلرینه مخصوص دکلدر فتامل ودفتر از کفتهای پریشان
بشویم دخی دفتری پریشان سوزلردن یویم دیمکدر محو اتمکدن
کنایتدر دیمشلر احتمالدر که مکتوب ومسطور اولان اوراقدن
اخراج ایتمک مراد اوله وجایزدر که لوح خاطردن وصحیفه زباندن
دلدن اول نقوشی حک ایتمک مقصود اوله کفتهای پریشان ترکیب
توصیفیدر بعضلر ترکیب اضافی ظن ایدوب کفتهانک پریشانه
اضافتی بیانیه دردیمش ودیکی پریشان نکویم وبن دخی پریشان
سوزلر سویلیم ولغو کلمات ایلمیم زبان بریده بکنج نشسته صم
بکم ادات تشبیه محذوفدر یعنی دلسزلر وصاغرلر کبی بر یره زبان

اولوب

اولوب برکوشه ده اوتوران کسه به ازکسی که زبانش نباشد
اندن حکم کسیده کی یاتنکیرا ایچوندر یعنی بکدر شول شخصدن
که لسانی کند وحکمنده وضبطنده اولمیه وپریشان سوزلر
سویلمکده بی اختیار اوله یاخود ادات تشبیه ملحوظ اولمیه
یعنی بریده زبان اولوب برکوشه ده صم بکم اوتوران کسه
دیمک مراد اوله بو تقدیرجه صم بکم ذکر جمع وارادهٔ واحد
قبیلندن اولور دیمشلر بعض شراح مجرد ضرورت وزن ایچون
بو قبیلدن اولور دیو ظن ایتمش حذاقتدن عرف ناسده ومحاورات
اهل لسانده کرک نظمده وکرک نثرده بو تعبیر شایعدر فلان کمسنه
صم بکم خاموش اولوب اوتورردی دیرلر بعض شراح بونی اختیار
ایتمشلر که جمع معناسی مقصود اولوب یعنی بریده زبان برکوشه ده
اوتوران صاغرلر ودلسزلر یعنی بو اوصافله موصوف اولانلر
کبی اولسم دیمکدر ولا بودخی قولکه معنایه قریبدر وبو تقدیرجه ظاهر
اولان زبان بریده دن مراد حقیقتده مقطوع اللسان معناسی
اولمیوب کفت وکودن فارغ وتکلمدن منقطع وخاموش معناسی
مقصود اولمقدر فتامل تا یکی زدوستان که در کجاوه محنت انیس
من بودی ودر حجره محبت جلیس من کجاوه کاف عربینک فتحیله کژ
اوه دن معربدر محفه معناسنه در اصلی کمال پاشازاده دقایق
الحقایقده بویله تحقیق ایدوب دیمشدر که دوه یانندن آکری
اصلدوغندن اوتوری ایکی محفه‌نک هر برینه کجاوه وکژاوه درلر
آواویختن دندن توردی ده کی یا حکایت ایچوندر یعنی بو مصمم
اندکم عزیمت اوزره کوشه عزلتده اختلاط ناسدن دامن چین
اولوب اوتورورم شول زمانه دک که اتفاقا احبابدن بری
که سفرده وحضرده رفیقم وهمدمم اولوب درونکارک کرم
سردن بیله کورب کچوررمشیدک دیمکدر بعضلر حجره یولینه
بنله محفه‌ده شایدی دیمشلر محفه ایچ یولنه مخصوصدر ظن ایتمشلر
فقره ثانیه ده بودی لفظی قاعده سجع مقتضاسنجه حذف اولنمشدر

من لفظی دخی ترک اولنسه جائزدر برسم قدیم اندر در آمد عادت
قدیمه سی اوزره جیقه کلدی رسم قدیم ترکیب توصیفیدر بعضلر
اضافی توهم ایدوب اضافته بیانیه طوتمش چند انکه نشاط
وملاعبت کرد هرچند قدر که ملاعبت ونشاط وشطارت
وانبساط اولدی بعض شراح نشاط لفظنی ملاعبت لفظنه مضاف
ایدوب اولقدر که ملاعبت سروری ایلدی دییو شرح ایتمشدر
موجه دکلدر وبساط مداعبت کستردوهر نه دکلو ملاطفه
بساطنی بسط اتدی تحصل اولکی کبی کندوایله مصاحبت وانبساط
وملاطفت ایتمکدن بنی غمکین وحزین حیال ایدوب بنی کشتاد
ایتمک ایله مقید اولدی سویلتمک استدی چاره اولدی جوابش
نکفتم هرکز اکا جواب ویرمدم وسر از زانوی تعبد برنکرفتم باش
تعبد ومراقبه زانوسندن قالدرمدم یعنی هیچ مقید اولمادم
والتفات ایتمدم مداعبت مزاح وملاطفه معناسنه در وفی
القاموس داعبه مازحه حدیث شریفده دخی المومن دَعِبٌ
لَعِبٌ واردا اولمشدر بعض شراح عبارت مراغبت اولمق اوزره
ملاحظه ایدوب مراغبت بساطنی دوشدی یعنی کندوسی ایله
مصاحبته رغبت ایتدرمک دیلدی دییو شرح ایتمش رنجیده
نکه کرد وکفت اول یار قدیم بو وضعمدن خوب بحضور غلغله
بکا باقوب دیدی که بعض شراح رنجیده اولمغی غضب ایتمک معناسنه
حمل ایدوب یعنی غضب ایله باکه نظر ایلدی دییو شرح ایتمشدر
اصابت ایتمشدر غضب مرتبه سی لازم دکلدر فتامل کنونت
که امکان کفتار هست شمدی کفتاره مجال وقدرتک وار یکن
دیمکدر کنون کافک ضمی ایله الآن معناسنه در ترکیسی شمدی
دیمکدر اکنون کبی باشقه لغتدر افتاده و فتاده کبیدر اکنوندن
مخففدر بلمشدر بکوای برادر بلطف وخوشی یا مصدریه در
سویله ای برادر لطافله وخوشلغله یعنی کوکل خوشلغی ایله که
فردا چو پیک اجل در رسد زیرا یارین که اجل پیکی ایرشه یعنی

عرک اخر وزمان اجلک اوله پیک لفظنک اجل لفظنه اضافتی بیانیه در
بعض شراح پیک اجلدن مراد عزرائیلدر دیمش بعضلر دخی پیک اجلدن
مراد امارات موت وعلامات مرکدر دیمشلر هیچ بری لازم دکلدر
بلکه اجل کندوسی پیکه تشبیه اولنمشدر اجلک سرعتله کلمسندن کنایتدر
جوا وات شرطدر وات تعلیلدر دیین غلط ایتمشدر بحکم ضرورت
زبان در کشی ضرورت اقتضاسیله دلکی چکرسن دیمک بالضروره
سویلمز اولورسن یعنی سویلمک استسکده قادر اولمازسن دیمکدن
عبارتدر باسببیه در بعضلر مصاحبت ایچوندر دیمشلر اویله دکلدر
حکم اقتضا معناسنه در بعضلر حکم نونک کبی بزلرده محض تاکید
ایچوندر دیمش تاسیس تاکیددن اولدوغنی بلمش بعض شراح حکم
ضرورتی اضافتی بیانیه دردیمش فتامل یکی از متعلقان منش برحسب
واقعه کرد ایند متعلقاتمدن بری ابی حسب حاله واصل ماجرایه مطلع
ایلدی وعزلت کزیده اولوب تقییم صمت وسکوت ایتدکدن ابی خبردار
اتدی بعض شراح مطلعه دوندردی یعنی مطلع ایلدی دییو شرح اتمش
اصابت اتمشدر بحسب اللغه حر بری مستقل معنی دن رحلینی لغتده کردا
دوندرمک وایلمک دیمشدر بو محلده ایلمک معناسنه در دوندرمک
معناسنه حمل اتمک یا خود اندن ماخوذ ظن اتمک فاسد در حسب لفظنده
شراحک اختلاف اتمشلر در بعضلر سینک فتحیله در دیمشلر اما وجهنی بیان
اتمشلر بعض شراح دخی دیمشکه سینک سکونیله یتر دیمکدر بس
معناسنه در حسبی الله دیرلر الله تعالی بکا یتر دیمکدر حسب واقعه
کفایت ایدن دیمکدر اصل واجمالدن تعبیردر واقعه نک اصلنه مطلع
ایلدی دیمکدر انتهی کلامه که فلان یعنی شیخ سعدی عزم کرده است
قصد وعزیمت وتصمیم اتمشدر ونیت جزم دخی قطعی نیت اتمشدر
فسخ ورجوعه مجال یوقدر نیت جزم نیت مجزومه معناسنه در
مبالغه قصد اولنمشدر که بقیه عمر معتکف نشیند قصدی بودرکه
باقی قالان عمرینی عکاف له وخلقدن عزلت وانقطاعله کچوره
وخاموشی کزیند وصمت وسکوت اختیار ایلیه تو نیز اکر توانی

يعنی شیخك اختیار ایتدوکی حالت غایت معقول ومقبولدر بولندن
سلوکدر دولتلو باشه نصیب اولور قادر اولور سك سندخی سر خویش
کیر کندوباشك قیدین کوز بیت هر کیسنی رواد زکه کوره باشی
براغن اقلیم عدم اتسه کرك جونکه طوراغن بعضلر سری بو محلده
سودا وهوا معناسنه اولمقدن قابلدر یعنی سودای نفسانیکی وارزو
طبعکی ضبط ایله تا پایمال حوادث نفس اولمیاسن دیمشلر انتهی خفی دکلدر که
فهمدن بعیددر ور اه مجانبت بیش سندخی عزلت اختیار ایدوب
خلقله اختلاطدن تباعد واجتناب سمتنه توجه ایله بعض دخی
نامشروعدن اجتناب ایتمك بولنی اوکوکه طوت یعنی طریقه سلوك
ایله دیو ایمش خصوص مقامه وسیاق کلامه چندان ملایم دکلدر
کفتا اول یار قدیم بوسوزلری ایشتدکده دیدی بعزت عظیم عظیمك
یعنی خدانك عزتی حقیچون وصحبت قدیم ومابینمزده اولان قدمت
دوستلق حقیچون بر نیاره تنفس ایتمزن دیمکدر راحت اوزره اولمازین
وقرار وارام بولمازین دیمکدن کنایتدر بعض شراح تکلم ایتمزدن
دیو تفسیر ایتمش وبعض شراح انکله مصاحبت ایتمیم دیمش هیچ بری
ملایم دکلدر وقدم بر ندارم بورادن کتمزن وبراده مرادم مازین
دیمکدر مکر انکه سخن کفته شود بر عادت مالوف وطریق معروف
مکر لفظی اداة استثنادر الا معناسنده تا اوتلکی کبی مکالمه ومصاحبت
اولنمیجه ارام ایتمم وبورادن کتمم دیمکدر کفته لفظی اسم مفعول
اولمق مناسبدر بعض شراح فاعل اولمغی اختیار ایدوب مکر اولدقده
مصاحبت ایدوم وبورادن کیدوم که شیخ سعدی اوتلکی کبی سویلمش
اوله دیو شرح ایتمش که از ند ندوستان جهلست زیرا دوستلر
رنجیده وازرده ایتمك جهالتدر دوستلکده منا سب کوریمزین
دینوکویا ایتدوکی غلطت وابراملك وجهنی بیان ایلر بو نقیصه یی
اندن ازاله ایتمیجه کتمزن دیمك استرازردن بو محلده متعدیدر
مفعوله مضافدر مقصود کندونك رنجیده اولماسیدر رفا علی شیخ
کندوفا علی اولوب شیخ رنجیده اولمق مراد دکلدر کما توهم البعض

وبعضلر بونی دخی جایز کورمشلر که لازم اولوب فاعله مضاف
اوله دیمش مراد یا شیخك رنجیده اولمسیدر یا خود یار قدیمك دیمشلر
قطعا وجهی اولمیوب حضرت شیخك روح شریفی بو مقوله ترهاتدن
رنجیده اولمقدن اشتباه یوقدر وکفارت یمین سهل یعنی اکرمن بعد
هیچ برنزدله مکالمه ایتمیم دیو یمین ایتمش ایسه یا خود عهد ونیت و
تصمیم عزیمت ایتمش بولنوب حد ذاتنده اهل الله نظرنده اوفوا بالعهد
مقتضاسنجه نقض عهد نقض یمین متابه سنده اولمغله تحرز واجتناب
اولنور سه بر تقدیرده وست حاطردن رنجیده ایتمك محذوری اکا غالب
کفارت ویروب نقض یمین ایتمك اکا نسبت اسهلدر بعض شراح دیمشکه
یعنی رسم قدیم اوزره مکالمه ومصاحبت اولنورسه فیها ونعمت
والا بنده همان شیخك یاننده معتکف وقاتنده ساکت وصامت اولورم
خلقدن منقطع اولورین دیو تصویر معنی ایدن شیخك مزایای کلامه
شعوری همان بوسوزندن معلومدر کما لا یخفی علی من له ذوق سلیم
وطبع مستقیم وخلاف راه صواب ست صواب دانهك صفتیدر اضافت
توهم ایدوب اضافت بیانیه دیمش شارح صوابی خطادن تمییز
ایتمش وعکس رای اولی الالباب که ذوالفقار علی در نیام وزبان
سعدی در کام حضرت علینك کرم الله تعالی وجهه ذوالفقاری دائما
غلافده اولوب یعنی قیندن چیقمامق راه صوابدن بعید ومعقوله
مخالف اولدوغی کبی شیخ سعدینك دخی لسانی متصل طمقده قا
یعنی تکلمدن منقطع اولمق تا اول متابه ده اولوب عقلدن دور راه
صوابدن مخالفدر زیرا ذوالفقار علی مسلول اولمسه بو دکلو اثار
عجیبه واخبار غریبه که روایت اولنور قندن ظهور بولوردی
کذلك شیخ سعدی ساکت وصامت اولمق ذوالفقار علی القدار غلافده
قالوب عمل ایتمامن اولمق کبیدر اولوا الالباب ذوی العقول دیمکدر
نیام کسر نون ایله قین معناسنه در کام لفظی کاف عربیه ایله بو محلده
طمق معناسنه در مراد معناسنه دخی کلور کاف عجمی ایله در
دینلر غلط ایتمشلر در کلمات ثقات ترم کاف عربیه اولمغی اثبات ایلر

سعدی دخی خاموش اولسه
بو دکلو معارف وکمالات
مستور اولوب قالوردی
بیس ن بان صح

هنرور دانشوردرلر صاحب هنر واهل دانش دیمکدر اهل شیراز
لسانده پیله خرده فروشه بیله‌دردیرلر قطعه اگرچه پیش خرد
مند خامشی ادبست اگرچه عاقل نظرنده مقتضای ادب سکوتدر
بونده جائزدرکه پیش خردمند خامشی لفظنده ظرفا ولغو جواز
واردر لکن وجه اول اولی واظهردر بوقت مصلحت آن به که درسخن
کوشی مصلحت وقتنده یعنی لازم کلدوکده مناسب اولان بودرکه
عزیمت صمت وسکوتی فسخ ایدوب کفتاره سعی ایده سن ومقتضای
مقام اولان کلام معقوله مشغول اوله سن سکوت عین ادبدر اما وقت
ضرورت واحتیاج اولدوقده محلنده دردوچین طیره عقلست دم
فروبستن بوقت گفتن ایکی نسخه خفت عقلدن ناشیدر معقول
دکلدر یری سویلیه‌جک زمانده ساکت اولمق فروبستن اشاغه بغلمق
دیمکدر سکوتدن وعدم تکلمدن کنایتدر نتدکیم فروبردن بوطمقدن
ونزور رفتن طالمقدن عبارتدر وقتک گفتن لفظنه اضافتی یعنی
عجبدرکه بعض شراح بومقوله اضافتلره لامیه تعبیر ایتمکه معتاددر لکن
بومحلده ظرفک مصدره بیننده اضافتی قبیلندندر دیمش غالبا بومقوله‌لرنا
دخی مستقل برقسم وهم ایتمشدر وگفتن بوقت خاموشی بری دخی
صمت وسکوت لازم اولان محلده سویلمکدر عربی لغتلرده طیره خفت
معناسنه در فقیرک مختاری اولان معنی بودر اما فارسی لغتلرده
خشم وغضب معناسنه در جمله شارحلر بومعنایی اختیار ایتدکدن
صکره بعضسی ایکی نسخه عقله غضبدر دیو تعبیر ایتمش بعضلر دخی
غضب معناسنه اولان طیره لفظنی مصدر بمعنی الفاعل قبیلندن
طوتوب ایکی نسخه عقلی غضبه کتوریجیدر یعنی معقول دکلدر دیو
تعبیر ایدوب وعربی لفظیله ترجمه ایدوب ای یغضبان العقل دیو تفسیر
ایلمش خفی دکلدرکه شارح مزبورک سبب غضب عقل تقدیرنده طوتمش
اولسه ومبالغه قصد اولنوب سبب لفظی ترک اولنمغه حمل ایدوب ای
یغضبان العقل قولی ایله حاصل معنایی تصویر وبیان ایتمش اولسه غضبی
مغضب معناسنه حمل ایتمک ارتکابنه محتاج اولمزدی بوعجبدرکه بعض

نسخه ابیات بلاغت سمات وارد اولمشدر ملا جامی حضرتلرینک بیتدر
بیت کسی که کام دل زین بحر میزند بی کام • بکام میرسد ازخو ولی
بکام نهنگ • کسی که کام عبارتنده اولان کام کاف عربیله قلابی
معناسنه اولمق جائزدر دیدیلر ولد فی اول الشجنة کم شود نطق
زبانی بنظام تازلاهش نرسیده است بکام • کام ایله مراد اراده
ایتمشدر نطق معناسنه تقدیر ایله اشارت ایتمشدر فی الواقع حرف
لام تلفظ اولندقده لسان طماغه متصل وپیوسته اولمغین میسر
دکلدر لخواجه آصفی بسی خود را درآب دیدم چون ماهی وطن دیدم
که تاقلاب زلفش را بکام خویشتن دیدم خواجه سلمان دیمشدرکه
قطعه عمری زپی کام دل وراحت تن • کشتیم ونه دیدم بجز رنج
ومحن • دردامد وگفت ازبن دندان بامن • راحت طلبی زکام
دندان برکن کمال اسمعیل ای صدر سرفراز که از فر مدح تو • همچون
زبان بکام رسیده است مدح خوان بو جمله ابیاتده مراد ایله
طمق معناسنه اولان کام لفظلری کاف عربیله اولمقده متفق اولمشلر
تقدیر حاصل اولمایوب ترزیق مقوله سندن اولور بوعجبدرکه
علامه دوم کمال پاشازاده مرحوم الحقایقده طمق معناسنه اولان
کام کاف عجمیله در دیو تعیین ایدوب نتدکیم شیخ سعدینک بوکلامی
کاف عجمیله اولمغه قطعا دلالت یوقدر کما لا یخفی زبان در دهان
ای خردمند چیست ای مرد عاقل دهان ایچنده زبان نه در یعنی
بکرز بیلورمیسن کلید در گنج صاحب هنر کو یا صاحب معرفتک
خزینه سی قاپوسنک مفتاحیدر کلید مفتاح معناسنه در اگرچه
ترکی دلده قفل معناسنه شایع اولمشدر چو در بسته باشد چه
داند کسی قاپو کشاده اولمایوب باغلو اولیجق نه بیلور برکسنه
که جوهر فروشست یا پیله ور که اول خزینه صاحبی جوهر فروشمیدر
یاخود پیله ورمیدر یعنی برکسنه مادامکه تکلم ایتمیه دانامیدر
نادانمیدر معلوم اولمان پیله ور یاء عجمینک کسریله بوغچه جی
چرچی اسبابنه دیرلر فارسیدر ودلفظی عربیدر ومعناسنه در

اهالی شارح مذکورک یغضبان قولینی تلا ایتدن ظن ایدوب عقل غضب
ایدیجی حاکمدر مغضوب ومحکوم دکلدر دیو اعتراض ایتمش مزبور اندن
تعالی بابندن اولدوغندن غفلت ایتمش بعده ارباب فهم وعرفان واصحاب
ذوق ووجداندن فوشن وعیاندرکه عقلی غضبه کتورمکدن مراد بونا معقول
وضعی عاقل کورسنه بیحضور اولوردیمکدر بعض شراح بومعنیدن غافل
اولوب وقت سکوتده تکلم وزمان تکلمده سکوت ایکیسندن دخی ندامت
حاصل اولورکه سبب غضب عقلدر انتهی غضب عقلی ذکر اولنان ایکی
وصف ایله موصوف اولنلره اسناد اتدوکی قصور فهمدن ناشی اولوب
طیره عقل اولدوغی عقلا یه خفی دکلدر حقا که وصف ثانی شارح مزبورک
تمام حسب حالیدر بولاینکی ندامت حاصل ایدر ساکت اوله فی الجمله
محصل کلام زبان از مکالمه او در کشیدن قوت نداشتم ساکت اول
دیدیجک محلده دم درکشیدیلو انک مکالمه سندن کوکل چکمکه قوت
طوتمدم دیمک ساکت اولوب مصاحبت اتمکه قادر اولمدم دیمکدن کنا(یه)
وروی از محاورة او کردانیدن مروت نداشتم دخی انک مصاحبتندن
یوزندوندرمکی واعراض اتمکه مروت بلمدم یعنی من بعد انکله مصاحبتدن
فراغت اتمکی معقول ومناسب کورمدم که یار موافق بوده زیرا که اول
کمسه یار موافق ایدی ومحب صادق دخی صادق دوست ایدی مصاحبت
اختلاطندن الچکمکه مجال یوغیدی چو جنک اوری باکسی بر ستیز خود
بر کمسه ایله جنک اتمک مراد اوله نجه وعناد اوزره اول باکسی لفظی
جنک اوری لفظنه متعلقدر بر حرف تاکیددر ستیز ستیزیدن لفظندن
امر حاضردر لج وعناد ایله دیمکدر که ازوی کزیرت بود که اول کمسه دن
ایرلمق سکا ممکن اولا کزیر لفظی افتراق معناسنه در فلانکس یار ناکزیر
دیمک فلان کمسه بنم مفارقتی جایز کورلمین یارمدر دیمکدر یعنی
اکا احتیاجک یوغیسه ومصاحبت واختلاطی مهمّاتکدن دکل ایسه
ومفارقتندن الم چکیوب ترک اتمکه قادر اولورسک صبر دکلو
ونزاع وسبب انقطاع اولاجق اوضاع ایدرسک جایزدر یا کزیر بر
ستیز اوزرنه عطفدر یاخود قاچ یعنی کرانی ترک اتمکه مجال اولیوب

فرقتندن

فرقتندن الم چکمک مقرر ایسه اوله سقوله یار ناکزیر ایله نزاع وجدال
اوزره مصر اولمه وسبب فرقت وباعث وحشت بی معنی عنادندن
قاچ واحتراز ایله زیرا افتراقنده طاقت اولمیاندن فسنله موافقتی
ترک ایدوب مفارقته مؤدی اولان وضعلر ارتکاب اتمک عاقلانه دکلدر
بودخی جایزدرکه کزیر چاره معناسنه اوله ناکزیر دیمک ناچار فی
دیمکدر یعنی بر کمسه ایله عناد ایله که اندن سکا چاره اوله یعنی ظفر
بولوب اکا غالب اولهسن والا شویلکه انکله باشه چقمیوب مغلوب
اولمق احتمالی غالبا اوله اول محلده جنک وجدالدن قاچ دیمک اوله بعضلر
بونی بوزدن دخی توجیه اتمشلر که یا کزیر لفظی کزیرت لفظی اوزرنه عطف
اولوب اسم مصدر اوله یعنی عناد ومخالفتده مصر اولمق انجق ایکی
محلده جایزدر بری بودرکه اکه احتیاجک اولمیه واندن افتراق لازم
کلورسه الم چکمیه یاخود اندن سکا چاره اوله یعنی ظفر بوله سن بری
دخی بودرکه اول جانب غالب اولورسه قاچوب قورتلمق ممکن اوله بو
ذکر اولنان ایکی محلدن غیری یرلرده عنادک اصلا وجهی یوقدر بعضلر
یا کزیر لفظی کزیرت لفظنه عطف اولدوغی تقدیرجه بویله توجیه اتمشلر
که یاخود مصاحبت ومعاشرتندن قاچوب نفرت واستنکاف اتدوکک
کمسنه اوله انکله عناد ومخالفته اصرار واستقرار واستمرار ایت
اوزره اولسک بعید دکلدر والا شویلکه یار ناکزیر اولوب مفا(رقت)
وقطع علاقه اتمکه قادر اولمیه سن یاخود یار ناکزیر دکل ایسه
باری مستکره ومنفورک دخی اولمیه یعنی فی الجمله قبوله سزا اوله
اولا اولمقوله کمسه ایله نا قبوللر معامله سن اتمک وعناد ومخالفت
مسلکنه کتمک خردمندانه دکلدر دیمک اوله لیس بوکلام مشوش وجمله
توجیه اولنمق ممکندر بودخی جایزدر که باکسی لفظی بر ستیز لفظنه
متعلق اوله چون جنک مرادک اوله بر کمسه ایله لج وعناد ایله که
دیمک اوله بعضلر دیمشلر که بودخی احتمالدر که یا ستیز لفظنده کی
یا اداة تردید اولمیوب اصلده معیت یعنی اولان باء موحده اوله
قلم ناسخدن بر نقطه زیاده اولمغله بویله قالوب بو تصحیفله

اولان

سروری

امیرچلبی

شایع ومشهور اولە یعنی بن کمسه ایله عناد ولجاج ایله که عناد ولجاج
ایتمکله اندن سکا چاره اولە والا بیهوده عناد اتمش اولورسن بعض
کمسه‌لر اورلفظی وصف ترکیبی اولماغی دخی جایزکورمشلردر خصوصا
مقامه ملایم وسباق وسیاقه مناسب اولان توجیه جمله‌دن
مقدم مذکور اولان معنادر کما لایخفی بحکم ضرورت سخن کفتیم
یعنی اول یادنا کزیر وصدیقک مفارقتنه مجال اولمیوب وعناد له
باشه چیقمق محال اولدیغی اجلدن ناچار وبالضروره اولکی عزیمتی
فسخ ایدوب مصاحبت ایلدوک بعضلر بالضروره انکله صلح ایلدک
دیو تعبیر اتمش وتفرج کنان بیرون دفتیم دخی سیر ایدرک طشره
چیقدق ظاهر اولان بودرکه شهردن طشره چیقدق دیمک اولە زیراسیر
ایدرک اودن طشره چیقدق دیمک سیاق کلامه ملایم دکلدر وچندن
عالم بوقدر درفصل ربیع که صولت برد آرمیده بود بهار زمانندن
که شتانک شدتی کچمش وسرمانک سورتی ساکن اولمشیدی
صولتک برده اضافتی معنویه ولامیه‌در بعضلر مصدرک فاعلنه
اضافتی قبیلندندر دیمش صولتک بومحلده اسم ایدوکن بلمیوب
مصدریت معناسن توهم اتمش بعض نسخه‌ده درفصل ربیعی که واقع
اولوب بعض شارحلر یازکه برفصلنده ایدی که دیو شرح ایدوب
ربیع یازمعناسنده در واکاستصل ولا فیا وحدت نوعیه ایچوندر
دیمشلر اکرچه روایت مشهوره یه مخالفدر اما روایت جهتندن حلل
یوقدر معنایی افساد ایدن دیمیلرک سوزی بی معنی وفکری فاسددر
واوان دولت ورد دخی کلک دولتی یعنی کمال لطافتی زمانی
ایرمش ایدی اوان لفظا ومعنی زمان کبیدر ممدود اولمق اغلاط عوامدندر
بعض شراح دیمشلر که شیخک بو کلامنده نوع مسامحه واردر زیرا شدت
شتا اواخر خمسینده واول بهارده آرام ایدوب ساکن اولور وکل
بهار فصلنک اواسطنده اچیلور شویله که کل زماننده برد کوسترمک
نامرونشانی هرکز کمسه خاطرنده خطور ایلمز انتهی کلامه البادر
شارح مذکور اولا اقلیمیدیار رومه قیاس ایتمش حضرت شیخ خود

جنک مه

شمع

شمع

اناقی

اناقی کروب هره شتی کشت ایتمشدرجایزدرکه خصوص ماجرا واقع اولدیغی
زمینده خمسینک صکره اول بهارده کل ایرشه خصوصا بوده یازده دخی
بعض زمانلرده خمسین اچندە وزمهریرده بیله شدت شتا برطرف
اولوب هرطرفده کللر اچلمق واقع اولمشدر وبعض زمانده دخی اواخر
خمسینده کل بلکه روزحضرده بیله صولت برد آرمیده اولمیوب همان
درعقب دفعة یازاولمق دفعاتله کورلمشدر حدذاتنده شیخک کلامی
بیان واقعه محمول اولورسه قطعا توجیهه محتاج اولمز سکون برد
زمانی برامر ممتدر بو تعبیرک صحتی زمان ورد سکون برد زمانک
ابتداسینی تعقیب ایتمکه موقوف دکلدر مثلا اصوق کتمشیدی ماه تموز
ایدی دیمک کلام لغو دکلدر فتامل پیراهن برک بر درختان اشجارک
اوزرنده یپراقدن کوکلک چون جامه عید نیکبختان دولتلولرک بیراملق
قفتانلرینه بکزر بعضلر یعنی ایو بختلولرک بیرامی قفتانی کبی دیو تعبیر
ایتمشلر مناسب دکلدر حق بودرکه مضاف اولان جامه عید عبارتنک
مجموعیدر قطعه اول اردبهشت ماه جلالی اول بهارده اولان اوچ
ایک ایکنجی اینه اردبهشت درلر ماه جلالیدن مراد جلال الدین ملکشاه
سلجوقی زماننده وضع اولنان تاریخ قمریدر یعنی جلال الدین سلجوقیه
منسوب اولان تاریخ قمری حسابنجه اورته یازاینک اولجا ایدی بو
تاریخک اردبهشتی دیو تقیید وتخصیص اولنمق فرس قدیم تاریخنک
اردبهشتیندن احترازدر زیرا انلرک اصطلاحنده دخی اکرچه اردبهشت
اسماء شهوردندر ولکن اول تاریخ حسابنجه کل زمانی اردبهشت
اینده اولمق لازم دکلدر کاه مقدم کاه موخر واقع اولور کاه اتفاقا
راست کلور اما تاریخ جلالیده معتبر اولان اردبهشت البته کل
زمانیدر تواریخ مختلفه‌نک تفصیلی سیدی علی زاده ولامعی شرحلرنده
مذکوردر خفی اولمیه که بعض شراحک نقل ایتدکلری اوزره اردبهشت
لفظی کسرتا ایله ماه مضاف اولوب وتاریخ جلالی قمری اولمق فهم
اولنور اما فقیر بعض اهالی دوم خطی ایله کورندم بویله تحقیق اتمشکه
اردبهشت ماه عبارتی تانک سکونیله ترکیب اولوب مجموعی اسم شهردر اولە

لامعی

امیر چلبی

وسایر اسامی شهور دخی بویله اولوب مثلا فروردین ماه دیرلر
نونک سکونیله انتهی کلامه بعض شراح بو تحقیقه تعلیق ایدوب
اضافتیله دردینلری رد ایتمش و تاریخی جلالی فرهنددینلری
تضلیل و تجهیل ایدوب تاریخ قمری عربه مخصوصدر ماعداسی
جمله سی شمسی حقیقیدر دیمش بعض شراح بهارک اول ماه جلالی
دیو ترجمه ایتمشدر معنای مقصوده بو عبارتک دلالتی یوقدر
کما لا یخفی بلبل گوینده بلبل لامک سکونیله مبتدا و گوینده خبردر
دیمشلر یعنی بلبل اول فصلده گوینده و خواننده ایدی فقیرک مختاری
بودر که بلبل گوینده لامک کسریله ترکیب توصیفی اولوب گوینده
نک صفتی اوله و برمنابر قضبان خبر اوله فعلینک بالاختیار
تم الاختیار برمنابر قضبان شاخلردن منبرلر اوزرنده قضبان
قافک ضمیله و کسریله درقضیبک جمعیدر بوداق معناسنه در
بو محلده غضبان موافقت ایچون قافک فتحیله تلفظ شایع و مشهوردر
برکل سرخ از نم او فتاده لآلی کل سرخ اوزرنده دوشمش ژاله دن
انجولر شبنم قطره لری دردانه لرینه تشبیه اولنمشدر کل سرخ ترکیب
توصیفیدر بعضلر اضافتی توهم ایدوب بیانینده دردیمشلر همچو عرق
بر عذار شاهد غضبان محبوبک عذاری یعنی رخساری اوزرنده
اولان عرق کبی در غضب حالنده حمرت وجه غالبا اولور کل سرخ
اوزره اولان ژاله دن دردانه لری سرخ روی محبوب غضوبک
کل رخلری اولان دردانه لرینه تشبیه ایتمشدر شاهد بو محلده
محبوب معناسنه در غضبان عطشان کبی صفت مشبهه در شاهد
غضبان ترکیب توصیفیدر بعضلر اضافی ظن ایدوب بیانینده دیمشلر
تاشب تا کیجه ایله ببوستان بوستانده بعض نسخه ده تاشبی واقع
اولمش یعنی بر کیجه بوستانده بایکی از دوستان احبابدن بری ایله
اتفاق مبیت افتادکیجه لمک واقع اولدی یعنی اولدن کیجه انده قالمق
عزیمتی ایله اتفاق ایدوب کتمش دکل ایدک اتفاق بویله دوشدی مبیت
مصدر در بیتوته معناسنه در ترکیسی کیجه لمکدر دیکی از دوستان

مراد مقدما مذکور اولان یار موافق و محب صادقدر دیمشلر غایت
بعیددر ظاهر بودر که بر غیر مراددر زیرا اول صادق ایله بلجه سیرایده رک
طشره کتدکده دیدکدن صکره بایکی از دوستاندن مقصود بنده اولدیار
صادق اولمق غایت بعیداحتمالدر بعض نسخه ده ببوستان بکی از دوستان
واقع اولمش احبابدن برینک باغچه سنده دیمک مراد اولا فقیره بو
توجیه جمله دن راجح کلور خلاصه کلام نسخ عزیمت عزلت ایدوب
اول محب صادق و یار موافق ایله سیر ایدرک طشره کتدک و صحبتمز
ممتد اولدی تا شول مرتبه که کیجه بر دوستک باغچه سنده یاتوب
قالدق اکرچه اولدن ملحوظ دکل ایدی و کیجه قالمق اتفاقی یوغیدی
لکن اتفاقی شویله واقع اولدی دیمکدر موضعی خوش و خرم اول
بوستان خوش و خرم بر مکان ایدی خرم شول موضعه اطلاق اولنوردر
آب روانیله و سبزه و شکوفه ایله آراسته اوله و درختان دلکش و درهم
دلکش لفظی درختستانک وصفیدر بعض شراح اضافت توهم ایدوب
بیانینده دیمش دخی بربرینه جمع اولمش و صیق و لطیف و دلکش اشجاری
وار ایدی درهم شول نسنه در که اجزاسی مجتمع اوله ذوق سلیم اصحابی
بری دیمشکه درختانی درهم ایله توصیف حد ذاتنده اولجای منیف
بر کوهی مقام لطیفی دخی مشتمل اولدوغنی افاده و تعریفدر بیت بنی بو
باغبان صنع بر خوش باغده صالمشکیم درختستانی بیجابجا و نخلستانی
درهم هنم حقاکه جا بجا کوهی کوشه لر اولمق باغ و بستانک محسناتی
مرغوب سندندر بعض اذهان قاصره بوذوقدن بیخبر اولمغله اول
نکته دانی رد قصد ایدوب درختانی اودونا غاجی ظن ایلمش دیبو ترذق
سویلمش حاصلی اوکلی نقره سی چنزار اولان یرلی وصفدر و ایکنجی فقره
درختان میوه ایله برا اولماسنی تعریفدر دیمش غالبا بونا دان شویله
ظن و کمان اتمش که بو تقدیرجه درخت میوه دار ذکری متروک اوله
بلمش که اولا کوهی مقام اولمق اشجاری یراثمار اولمغه مانع دکلدر ثانیا
ثانیا تسلیم دخی اولنسه ما بعدنده مذکور اولان عربی شعرده خود
اول معنی اداو استیفا اولنمشدر شخص مذکور دکندو حالنی بلمیوب اهلکی

حقنده بو مقوله ترهات سویلدوکیچون اودوندا غاجی ایله اغزینی قیرمق
کرکدر کفتی که خرده مینا بر خاکش ریخته کفتی ده اولان یا خطاب
ایچوندر فعل ماضی مفرد مخاطبدر شرط محذوف و فکه جوابیدر خطاب
غیر معین ایچوندر خرده مینا صرچه اوفاغی دیمکدر یعنی اکر سن اول درختلرده
کورسک دیرایدک یعنی صانوردک که طپراغی اوزرینه صرچه اوفاغی
دوکلمش اولا فی الواقع سایه دار اولان اشجارک اوراقی روزنکلرندن
تحرک ایتدکجه زمیننده بتن شکوفه و چمن کوندن آفتابک پرتوندن و
ماهتابک شعاعندن اول شکلده نمایان اولور بعضلر آفتابک پرتونه
تخصیص ایدوب تقصیر ایتمشلردر بلکه ماهتابک لمعاتنه تخصیصی انسب
بعید دکلدر زیرا مقصود اول کیجه حالنی بیاندر عقد ثریا فقره سی
بو مدعالی تأیید ایدر وکی ظاهردر و بعضلر مینایی کوک صرچه دییو تفسیر
ایتمشلردر و بعضلر دیمشلر که مینادن مراد لاجوردی بر نسنه درکه
توبجیلر کومش یوزنه اوردقلری یعنی اول مکانک طپراغی اوزرینه لاجورد
اوفاغی دوکلمش صانوردک بونی دخی جایز کورمشلر که مینا بو محلده
آسمان معناسنده اوله و خرده مینادن مقصود کواکب اوله یعنی
نظر ایتسک انجم افلاکی اول درختلرک خاکی اوزره دوکلمش
صانوردک حق بودرکه بو تشبیه جمله دن راجح اولدوغی اهل
انصاف نظرنده واضحدر بیت دیده انصاف جو بینا شود ◦ در نظر
کرچه که مینا شود ◦ خاکش ضمیری درختانه راجعدر بوستانه
و موضعه ارجاع ایتمک بعیددر و تفکیک ضمیر لازم اولور و عقد
ثریا از تارکش او ریخته عقد عینک کسری ایله انجو دیسنده وغیری
تللاده معناسنه در ترکیبنی حل ایتسادن بو عمق دیدکلری نسنه در
که کوزلرنده طقارلر بعضلر عنقود نخل ایله تفسیر ایتمشلر خرما صلقمی
دیمکدر ثریا اولکی یلدزیدر که یدی و یا دقوز یلدزلر ظاهرا بر یرده جمع
اولمش یدی یلدز کورینوردر و ایتدرکه توردیره عالم حضرت
رسول صلی الله علیه وسلم حضرتلری اون برکورده لردی ارباب
بلاغت پروینک هیئت اجتماعیه سنی عقد جواهره تشبیه ایدوب

عقد ثریا تعبیر ایدرلر مشبه بهک مشبهه اضافتی قبیلندندر تارکی فتح
را ایله فرق معناسنه در دیدیمکدر یعنی صانوردک که عقد ثریا اول
درختلرک فوقنده اصلمشدر بعض شراح بو کلامی ایضاح محلنده دیمشلر
که میوه دار اولان اشجارک اوزرینه بتن ازهاری مثلا الما و امرود
چیچکلرینی عقد ثریایه تشبیه ایتمشدر و بعض شراح بو توجیهی اختیار
ایتمشکه عقد ثریانک کندولی اول درختلرک فرقنده اصلمشدر صانوردک
اوراقک ایچندن ایله کورنوردی دیمک اولا بعضلر تشبیه ازهاری
مقبول طوتمیوب بلکه حبوب عنبی یعنی اوزوم دانه لرینی تشبیه مقصود
دیمش فقیره لایح اولان بودرکه عبارت تارکی اولدوغی تقدیرجه
مقصود اول بلند درختلرک زیاده ارتفاعنی بیان اوله کویا که فلکه
پیوسته اولوب بلکه عقد ثریا اول درختلرک فرقندن اشاغی
اصلمش صارقوب طوررکبی کورینوب و درختلرک دپه لری عقد
ثریادن دخی برتر و بالا کورینوردیمک اوله اکر تارکش بدلی تاکش
واقع اولسه خاکش لفظنه موافق اولوردی و ضمیرلر دخی بستانه
راجع اولوب تفکیکدن سالم اولورایدی ولکن عامه نسخه ده تارکش
واقع اولمشدر احتمالدرکه ابتدا یازیلان نسخه ده غلط واقع اولوب
انلر اوزرینه شایع و مشهور اوله تاک اوزم اغاجیدرکه ترکیده
توک تعبیر ایدرلر اوزم اغاجنه اصلمش اولان اوزم صلقمی که
عنقود ایله تعبیر اولنور عقد ثریایه تشبیه اولنمشدر بو تقدیرجه
خاکش و تاکش ضمیرلری بوستانه یاخود موضعه راجع اولور
ارباب طبعه دوشندرکه عقد ثریایه تشبیهی بو تقدیرجه ارتفاع
اعلایی اشعاردن خالی دکلدر حسن و لطافت انکله تمام اولور
اصمه اوزم اغاجلری مراد اولسه بعید دکلدر اکرچه ارتفاعلری ضعیف
معهود دکلدر و مع ذلک بو شبهه وارد اولور که اول زمان
خوردکل وقتیدر اوزوم بولنماز درمکی زمانی کلدکده بو یله اولور
دیمک اوله نته کم میوه های کوناکونک بیانی اولنسه کرکدر فتامل
بعض شراحک خاکش تاکش ده صنعت ترصیع وارددر دیمشلر حقیقی

مصطلحات بدیعدن اولان ترصیع ایکی فقره الفاظنك جمله سی یاخود
اکثری موافق اولمقدر انجق ایکی لفظك توافقی ایله ترصیع بولنماز
غالبا شارح مزبور معنای اصطلاحیدن اعم اراده ایتمشدر بعض شراح
دخی بو ایکی لفظك میاننده تجنیس مطرف وارد دیمش بو دخی اصطلاح
مخالفدر زیرا تجنیس مطرف برنده زیاده حرف اتمکله اولور نحو
قواض و قواضب و عواص و عواصم کما بین فی موضعه شعر روضة
ماء نهرها سلسال هی روضه تقدیرنده در یعنی اول بوستان برباغچه
که انمار غنك صوینی ماء بهشت کبی لطیف و خوشکواردر سلسبیل
و سلسال جنتده ایکی جویبارك اسملریدر و حة سجع طیرها موزون
بو دخی کل واحد اعتباری ایله هی دوحة تقدیرنده در دوحه شجر عظیم
معناسنه در یعنی انده اولان درختانك هر بری بر دوحه در که اوزرنده
ترنمات ایدن مرغانك صدالری موزوندر مقدما مذکور اولان درت
فقره نك ایکیسی ایله اولجای بهشت سایك زمینینی تعریف و ایکیسیله
دخی درختلرین توصیف اتمشدر کذلك بو ایکی بیتك دخی اولکی مصرعلری
ایله زمینینی مدح ایدوب ایکنجی مصراعلری ایله درختلرینی وصف
ایتمشدر بعضلر بوکا ذاهب اولمشلر که دوحه دن باغ مقصوددر
و متعدد اشجارك جمله سندن دوحه ایله تعبیرك نکته سی بو اولا که
اول درختلر غایت صیق بیتوب بری برلرنده تداخل و تعانق ایدوب
بر وجهله مجتمع اولمشیدی که کویا یکپاره بر درخت کورینوردی
دیمشلر و ایکی مقامده بله محذوف اولان ضمیر مبتدا موضعه راجع
اولوب محل اعتباریله روضه و حال اعتباریله دوحه تعبیر او
دینو توجیه اتمشلر فقیر اتدکم تقریر اوزره بو مقوله تعسفاته احتیاج
قالمزدر کما لا یخفی هی ضمیری درختانه کوندریلبا اول درختان
برانجلق ایدی دینلمسه دخی اصابت اتمشدر ان بران لالهای رنك
رنك اول روضه الوان مختلفه ایله لاله لردن مملودر و بن بر
از میوه های کوناکون بو دوحه لر یاخود درختلر انواع میوه لردن
مالامالدر اکرچه فصل ربیعده و کل زماننده کوناکون میوه

شمع ولامع

موجود دکلدر غالبا اول زمانده اشجاردن هر میوه بتمش و ظهور
ایتمشدی دیمك مقصود اولوب بالفعل جمله سی اکل و تناوله صالح ایدی
دیمك اولمیه یاخود وقتی کلدکده ثمرات مختلفه ایله بر اولوردی دیمك او له
حالا موجود دیمك مقصود اولمیه بعض شراح مقتضای مقام ایچون مجرد کلام
تخییلی اولمغه حمل ایتمش و بعض شراح بو بیته شویله معنی ویرمشلر
که اول جانبده الوان شکوفه ترتیب و احضار اولنمش و بر طرفده تناول
و تنقل ایچون انواع فواکه آماده و مهیا قلنمشدی دیمك اوله آن و این لفظلر
روضه یه و دوحه یه اشارتدر اولمیوب آن طرف و این طرف معناسی مقصود
اولا و الجواب الصحیح ما قلنا باد در سایه درختانش دوان کاه
انك درختلرینك سایه سنده ضمیر شین بستانه راجعدر روضه یه
راجع اولور دخی جایزدر بعض میوه هایه راجع طوتمشلر خلاف ظاهر
کسترده فرش بوقلمون خفی اولمیه که کسترده و کستران ایکیسی
متعدیدر اولکی بر مفعوله تعدیه ایدر و شه متعدی دیمك اولور ایکنجی
ایکی مفعوله تعدیه ایدر و شتدرمش دیمك اولور ایکی معنی بیله
باده اسناد اولنمق صحیحدر نته کیم دیباجه ده فراش باد صبا را
کفته تا فرش زمردین بکسترد عبارتنده معنای اول افاده اولنمشدر
و بو محلده معنای ثانی اراده اولنمشدر کویا باد امردن فاعل کلدی
بعض شراح بو تقییده بی خبر اولوب دیمشلر که الف و نون کی ادات
تعدیه در ضرورت وزن ایچون کلمشدر زیرا کسترده متعدیدر
ادات تعدیه یه احتیاجی یوقدر و بونده ایکی مفعوله استمزکه حرف
تعدیه یه محتاج اوله انتهی کلامه بوقلمون ترکیب کلستانی کما
و شب اندر وزی رنك رنك لو بر جنس قماشدر که هر نه جانبدن
نظر ایتسك بر نوع موج و بر دلو رنك کورینور و بعضلر قولنجه
خطا ملکتنده بر جانوردر که نظر ایتدکجه الوان مختلفه کوستروب
و بعضلر دیمشلر که بو شکلده بر مرغدر محصل بوقلمون رنکنده بساط
دوشنمش دیمکدر حد زاتنده چمنزار و نباتات اوزرنده رفو نکار
اسدکجه بوقلمون رنکنده الوان مختلفه ظهور ایتدوکی محسوس اولوردی

لامع

مسیب جمعی اولان میوه لره
میوه لینده واو الیه باشنده
واشتالنده اولان ها غیر ملفوظ
مفرودنده اولور ملاحظه مسیر
مکتوب اولان معنا سنده
باشم اسمنه ٤
اکه دلالت واردر
چون میان میوها خندان
لبی وار آثار

یا موضعه

بعض شراح دیمشلرکه درخت سایهٔ سندن اولان نباتاته اوراق
اراسندن شمسک یوقوی طوقندقجه لمعات مختلفه پیدا اولوب
الوان متعدده نمایان اولور مثلا آفتابک ضیاسنده ویوقنه مظهر
اولان محل صاری کبی کورینور واوراقک کولکسی دوشن نباتاتک
لون سواد بولنور ونفسنده چمن خود سبزه ولاجرم سایهٔ درختانک
نظراسنک کویا سه رنکدن مقعدلر دوشمش کبی کورینور دکن حقی
دکلدرکه بو توجیه وجود شمسه مخصوص اولدیغندن غیری بو
تقدیرجه بوقلمون شکلی دخی اولماز درحد ذاتنده هر نظرده دیکر رنک
کورنمکله بر نظرده هر رنکک کورنمه نک فرقی واضحدر شارح مزبور
بو فرقدن غافل اولمش بعضلر دخی دیمشکه باد حرکت اتدکجه نبونیک
چکنی یشل چمن اوزرینه دوکر وچمن اراسندن دخی یردن بتمش
انواع الوان شکوفه اولغاندر پس چمن بوقدر شکوفه ایله ملمع اولنجه
بالضروره بوقلمون شکل اولور انتهی کلامه بو شارح دخی فوت
مذکوردن غفلت ایدوب بوقلمون نیه دیرلر بلمش بوقلمون بر
نظرده بردرلو رنک کورنمکدر نتامل بامدادان سحر وقتنده دیمکدر
آن عربیدر وقت معناسنه در بامدان صباح معناسنه در اصلی
آن بامداددر تقدیم ترکیب اولنوب بامدادان اولمشدر سحرگاه کبی
بامداد وبامدادان صباح وقتنده درلو دینلر بو تحقیقدن غافلدر
که خاطر باز آمدن منزلمزه عودت خاطر سی بر رای نشستن
غالبا مداول باغچه ده اوتوروب قالمق فکرنده غالب کلدی غالبا
اول کون دخی اول کوشده قالوب صفا ایتسکی یا خود بساط صحبتی
طی ایدوب شهره کتسکی دیو تردد وتحری ایدوب عاقبت کتمک
جانبی مقرر اولمش دیدمش اول رفیقی کوردم که دامنی کل وریحان
بر اتک کل دخی ریحان که فسلکن دیمکله مشهوردر وسنبل ضیمران
ضاد معجمه نک فتحی ویانک سکونیله ومیمک ضمی وراء مهمله ایله
سلطان بوید کی دیدکاری شکوفه در فراهم آورده جمع ایتمش
ودیوشرمش دیمکدر بعض شراح دیمشلرکه کل وسنبل وریحان

الوان مختلفه نمایان اولمق دیمکدر بلکه هر نظرده ...

زمانلری

زمانلری متخالفدر جمله شی بر زمانده جمع اولمازلر پس کلام تخییلی اوله
یا تغلیب قصد اولنه انتهی کلامه شارح مزبور رهی قلیمی دیار
رومه قیاس ایدوب ذکر اولنان شکوفه لر بر یرده جمع اولمق احتمالی
ویرمش حد ذاتنده دیار رومه بلاد زمانی متخالفه ظن اولنان شکوفه لر
بر زمانده جمع اولمق چوق واقع اولمشدر مثلا استانبولده یکی
حصار اهالیسی فصل خریفده بنفشه پیدا ایدر اولمشلردر طریقی دخی
بوایمش که فصل بهارده بنفشه تمام شکفته اولمق مرتبه سنه کلدکده
یرندن کوکی ایله وطپراغیله قازوب چقاروب بر یره دخی دیکرلرمش
تبدیل مکان اتمکله ناشکفته قالوب اوج درت ایدکه اجق
اچیلورمش زمهریرده خدایی کللر اچلمق خود مکرر واقع اولمشدر
بو تقدیرجه جایزدرکه حضرت شیخک بیوردیغی کوشه ده دخی بو احتمال
واقع اوله تخییلی ظن ایتمک خیال محضدر وتغلیب تصور اولنمق احتمال
مغلوبدر وعزیمت شهر کرده دخی شهره کتمکه عزیمت ایتمش کفتم کل بوستان
چنانکه دانی بقایی نباشد دیدمکه بوستانده اولان کلک اصلا بر
وجهله بقاسی اولمدوغنی خود بیلورسن چنانکه دانی کما تعرف معناسنه در
نتدکیم بیلورسن دیمکدر وعهد کلستان او فایی ندارد دخی کلستانک
عهدنده وفا اولماز بو کلام تخییلی وادعائیدر کلستانی نقض
عهد ومیثاق ایله متصف بر شخص معهوده تشبیه ایتمشدر مقصود کل
کتمکله کلستانک دخی رونقی وصفاسی قالماز دیمکدر بقاییده و
وفاییده یالر تنکیر ایچوندر بعض شارحلر عهدی وقت وزمان
معناسنه حمل ایدوب ویایی وحدت ایچون طوتوب دخی کلستانک
زمانک بر وفاسی اولماز یعنی اصلا وفاسی یوقدر دیمشلردر
وحکما کفته اند عقلا وارباب حکمت دیمشلردر هرچه نپاید پایدن
لفظندن مستقبلدر طورمز واکلنمز دیمکدر یعنی هر نسنه که
پایدار اولمیوب بی بقا اوله دلبستکی را نشاید کوکل بغلمغه
وربط خاطر ایتمکه لایق وسزاوار اولمز کفتا اول کمسه بندن بو کلامی
ایشتدکده ایتدی طریق چیست نه یوله کیدرلر ونیجه ایدرلر ونیه

لن
لر
ع
شمع
دامع

کوکل بغلا دیلم کفتم برای نزهت ناظران وفسحت خاطران کتاب
کلستان توانم تصنیف کردن که برای لفظی باء اصلیه ایله لام لاجل
معناسنه در نزهت نونک ضمی وزای معجمه نک سکونیله سرور
ونشاط وفرح وانبساط معناسنه وفسحت لفظا ومعنی و سعت
کبی در تأکید دیدمکه نظر ومطالعه ایدنلره نزهت ونشاط وخاطر
وکوکللره وسعت وانبساط حاصل اولمغیچون کلستان کتابنی
تصنیف ایتمکه قدرتم واردر یعنی کلستان دیو تسمیه اولنمغه لایق
بر لطیف کتاب تألیف ایتمکه اولورکه بعضلر یعنی قارئلرک خاطرلرنه
انشاده یعنی فترم وسعت ویرمکیچون یعنی اوقیان منشی واهل
معرفت انشاده ومعرفتم کامل اولمغیچون دیمش اکرچه بو معنی صحیح
ومقرردر لکن لفظدن مستفاد دکلدر بادخزانرا بر ورق او دست
تطاول نباشد باد خزان اول کلستان کتابنک ورقنه ضرر ایرمز
اما فی کلستانلرک برکنی یبانی پریشان وتاراج ایتمکدن خالی
دکلدر نظم برهنه ایلیو بنا شجار باغی بادخزان • سرود بلبل اولور
کل من علیها فان • تطاول تعدی معناسنه در ترکیبده دخی بو معنادن
الاوزلق عبارتی ایله کنایت مشهور وشایعدر دست تطاول
عبارتنده استعاره بالکنایه واردر ظلم وتعدی معناسنه اولان
تطاول بر شخصه تشبیه اولنوب انکیچون دست اثبات اولنمشدر
اضافت لامیه در بو معنادن بیخبر اولنلر بیانیه طوتمشلر در و
وکردش زمان یعنی فصول اربعه مقتضاسنجه اولان تقلبات دوران
وتغیرات زمین وزمان کردش کردیدن لفظندن اسم مصدردر
اسم مصدر شینلرک ماقبلی دایما مکسوردر عیش طبیعتش بهار فصلنده
اولان تعیش وزندکانیسی یعنی لطافت وطراوتی بطیش خریف
مبدل نکند طیش طانک فتحی ویانک سکونیله خفت وسبکبارلق
معناسنه در خریف کوز فصلیدر طیش خریف فصل خزاندن کنایه در
زیرا خزان وقتنده جمله اشجار یکبار برکی و باردن برهنه وسبکبار
اولور وخفت بولور ع ایریجه فصل خزان هر درخت اولور عریان

شمعی
ولامع

یعنی ورد زمان اول کتاب کلستانک بهارینی خزانه مبدل ایتمز بعض
شراح بایی سببیه طوتوب زمانک کردشی انک عیش وطبیعتنی کوز
جالمق ایله تغییر وتبدیل ایلمیه یعنی فصل خزان ایرشمک ایله زمانک
دونمسی انی بوزمیه دیو تعبیر ایتمشلر مثنوی بچه کار آیدت زکل
طبقی بر طبق کلدن سکانه فاینم حاصل اولوردیمکدر آیدت ضمیر
منصوب متصل صورتنده اولان تا اصلنده کار هتصلدر بچه کارت
آید تقدیرنده در از کلستان من ببر ورقی بنم کلستانمدن بر ورق
حفظ ایله که سکا نافع اولان بودر کل همین پنج روز وشش باشد
زیرا کل انجق بش التی کون موجود اولور صکره فنا بولور غایت
سریع الزوالدر وین کلستان همیشه خوش باشد بو کلستان
کتاب مدام لطیف وخوش وهر دم تازه اولور افسرده وپژمرده
اولمز بو بیتک مضمونی بیت اولک فحواسی تعلیل مقامنده در
کما لا یخفی خوش لفظی خانک فتحی ایله واو و تنوین شینلر لفظنده موافقتدر
ایچوندر بیلر خوب سویلمشلردر بونی انکار ایتمک منکردر خالی که
من این سخن بکفتم یا وحدت ایچوندر بن حالده یعنی اول ساعتده
که بن بو سوزی سویلدم محصل جهان بندن بو نصیحتی وپندی ایشتدکی
کبی دامن کل بریخت دامنده اولان کللری وکدیکی ظاهر کلی ازدامن
بریخت دیو تعبیر اولنمق ایدی بو عبارته عدول ایدوب کنوکی نکته سی
خفیدر کلدر مبالغه مقصوددر ودر دامنم اویخت دخی بنم دامنمی محکم
طوتدی یعنی اول مقوله بو کتاب تصنیفنده اظهار قدرت ایتدوکی وعده
مقامنده طوتوب غایت اقدام والحاح وابرام ایدوب دیدی که
عهدکه وفا ایدوب بهر حال کتاب کلستان تصنیفنه شروع ایله
زیرا که الکریم اذا عهد وفا کریم اولان کچی برنسنه یه وعده
ایتسه عهدنده وفا ایلر وعده سنه خلاف ایتمز اذا بو محلده شرطیه دکلدر
بعضلر ظرفدر جمله فعلیه یه مضافدر دیمشلر غلط ایتمشلر زیرا و
فانک وجودی وعده زماننده اولمق لازم دکلدر فصلیدر وهمان

بعضلر دیمشلر که طبقدن مراد اعلمش
کلدر زیرا اغلمز اچلمش کلده وردر مطبق
درلر پس کلدن بر طبق وبر طبق کلدن
دیمکلر بو معنایه واصل اولمشلر انتهی کلامه
خفی دکلدر که اولا مطبق دیمکدن طبق
اطلاقی لازم اولمز تسلیم اولنسه
دخی بو معنی حدذاتنده فهمدن بعید
اولدوغندن غیری معنای مبالغه
فوت اولور زیرا مقصود بنم کلستانمک
بر ورقی بر طبق کلدن بهتردر
دیمکدر بر اچلمش کلدن بهتردر
دیمکده بو قدر مبالغه بولنماز در صح

اویخت
ماضی مجهول امین اویخیتن
ماضی معلومی کلنده لازم وتحمیل معنی
المجهول فیه
امیر چلبی

روز اتفاق در بیاض افتاده حسن معاشرت و اداب محاورهته اتفاقا
همان اولکون حسن معاشرت و اداب مصاحبته متعلق بر ایکی فصل
تحریر اولنوب بیاضه چقدی بعضلر بو محلده فصلدن مراد بابدر
بو کتابده مذکور اولان ابوابدر فصول دکلدر و بو ایکی فصلدن مراد
باب سابع ایله باب ثامندر دیمشلر خفی دکلدر که باب سابع معاشرت
ایچون معقود دکلدر فقیرک مختاری بودر که حضرت شیخک مرادی
اداب مصاحبته و حسن معاشرته متعلق بر ایکی فصل یعنی برقاچ
مقاله حکمت که باب ثامنک ایچنده مذکور اولسه کرکدر اتفاقا همان
اول کون بیاضه چقدی دیمکدر بعض نسخه‌ده فصلی دوده دان چند
روز اتفاق در بیاض افتاده واقع اولمش یعنی اول برقاچ کوندن ایچنده
بر ایکی فصل بیاضه چقدی بو دخی همین دیدوکمز معنی اوزره در
زیرا چونکه سکزنجی بابده مذکور اولان کلمات حکایات قبیلندن
اولمیوب بلکه هر بری جوامع الکلم مقوله سندن اولوب فکر و
تامل ایله ظهور و بروز ه کلان حکمتلر اولوب برقاچ کونده کلمک
ایله وجوده کلمک بعید دکلدر اوّلکی نسخه ایله فرقی وجوده کلن
کلمات حکمت سماتک قلت و کثرتی حسبنجه تفاوتنه بناءً درمثلا
برکونده بر ایکی فصلدن مراد بش اون حکمت اولوب برقاچ کونده
یکرمی اوتوز حکمت اولور بعض شراح بو تحقیقدن بیخبر اولوب
دیمشکه فصل اوّل خلقله حسن زندکانی و اسلوب اختلاطی و طرز
مصاحبتی بیلدرر و ایکنجی فصل اداب مصاحبت و مکالمه‌یی و طرز
محاوره و محادثه‌یی بیلدرر انتهی بو عجیبدر که شارح مزبور قانون
مصاحبت ایله اداب مصاحبتی فرق ایدوب بونلری اوّلکی فصلده و برینی
ایکنجی فصلده ذکر ایتمش معلوم دکلدر که نه اراده ایتمشدر بعض شراح
در بیاض افتاد ک معناسی مسوده دن بیاضه چقدی دیمکه حمل ایتمشلر
بعضلر انی رد ایدوب مسوده سز بیاض اوراقه چقمشدر زیرا
سیاق کلامدن مفهوم اولان بودرکه قبل الوعد مسوده واقع

اولیه دیمش

الوعد

اولیه دیمش اما خفی دکلدرکه ایکیسنه دخی احتمال واردر مسوده قبل
اولمق لازم دکلدر جایزدرکه تسوید و تبییض ایکیسی بعد الوعد وجوده
کله اکرچه احتمال ثانی ظاهردر دربیاض افتاد همان وجوده کلدی
دیمکدر دل لباسی که متکلمان را بکار اید بر لباس ایراد اولندی که
یعنی اول فواید و معانی بر عبارتله ادا اولندی که فارسیدان اولمق
استیانلره مهم و لازم اولور و مترسلانرا بلاغت فزاید دخی منشیلرک
بلاغتلرینک زیاده‌سی ایلر فی الجمله و بالجمله یعنی محصّل کلام هنوز از
کل بوستان بقیتی موجود بود که کتاب کلستان تمام شد هنوز بوستان
ستاندن کلدن بقیه واریدی و کل زمانی کچمش ایدی که کتاب کلستان
بالتمام تألیف اولنوب وجوده کلدی ابتداسی خود کلک تمام و فرقی
و کثرتی زماننده واقع اولمش ایدی هنوز کل زمانی کچمدیکن مدت
قلیله‌ده بویله جلیل القدر کتاب بلاغت شعار تألیفنه اقتدار
محض کرامت اولدوغی ظاهر و اشکاردر و تمام انکه شود بحقیقت
که یعنی اکرچه صورتا تمام اولدی اما حدّ ذاتنده اول زمانده تمام اولور
و فی الحقیقه اول وقت رواج و اعتبار بولورکه پسندیده آید
در بارکاه شاه جهان پناه بعض نسخه‌ده و تمام انکه شود که بحقیقت واقع
اولمشدر بو دخی اوّلکی معنی اوزرینه حمل اولنور و علی کلا التقدیر
بحقیقت لفظی تمام شود عبارتنه مصروف اولوب تقدیر کلام
و بحقیقت تمام انکه شود که دیمکدر یعنی حقیقتده اول وقت تمام
اولورکه پادشاهک نظرنده مقبول اوله بعض شراح نسخهٔ ثانیه
اوزره که لفظی بحقیقت لفظنک ما قبلنه واقع اولدوغی تقدیرجه
بحقیقت لفظنی پسندیده لفظنه مصروف ایدوب کتاب کلستان
اول وقت تمام اولورکه حقیقت ایله یعنی کرچکدن پادشاهک
نظرنده مقبول کله دیو معنی ویرمشلر بعض شراح دیمشکه بارکاه
موضع حمل درلر اوکه تو یاچق مکان دیمکدر حمل قسمی فنا بیتنده و صاحب
خانه‌نک حضورنده وضع اولنمق ملابسه سیله سرای و خانه و
اوتاق و کارینه پادشاه اطلاق اولنور انتهی کلامه خفی دکلدرکه با

بو لفظی اجازت سلطنت دکلدر
بارکاه اندن ماخوذ اولمق دخی جایزدر

دین

شاه‌دن مراد شهزاده در کلستانی نعت
السلطان والسلطان ابو جلی

شیمع

لفظی اجازت واذن ودستور معناسنه اولمق دخی مناسبدر
مز بوده محل استجازه وجای دستور اولمغله بارکاه اطلاق اولنور
جهان پناهک اصلی پناه جهاندر خلق عالمک ملجا وملاذی دیمکدر
جهان صیغنجی ویا جهانی صیغندیریجی دیمک معنی ویرنلر ترکیب
احوالن بلمزلریش سایه کردکار السلطان ظل الله فی الارض معنا
مراددر کردکار کاف عربینک کسریله فعل معناسنه اسمدر کردن
لفظندن مشتقدر کار کاف عجمی ایله ادات فاعلدر جی معناسنه
کبی پس کردکار اصلنده دالک سکونیله در خفت مقصود اولوب کسر
دال ایله استعمال ایدرلر حق تعالی حضرتنه مخصوص اولان اسما
فعال مطلق معناسنه در وپرتو لطف پروردکار پرتو نور وضیا
معناسنه در پروردکار رب معناسنه در بسلیجی معناسنه
رب العزتک اثر لطفیدر دیمکدر ذخر زمان ذخیره معناسنه در جهه
علت بقا وثباتی وخلق عالمک باعث انتظام معاشی وسبب حیاتی
دیمکدر وکهف امان کهف غار معناسنه در امانک مغارهسی دیمک
خلق جهان اکا التجا اتمکله نوائب دهردن امان بولورلر ونکبات
روزکاردن خلاص اولورلر دیمکدن کنایه در المؤید من السماء
من عند الله معناسندن عبارتدر تایید ونصرت حق تعالی حضرتند
سمایه اسناد مجازدر المنصور علی الاعداد دشمنلری اوزره غالب و
ومظفر عضد الدولة القاهرة عضد عینک فتحی وضادک ضمی ایله
بازو معناسنه در دولت قاهرهنک معینی وظهیری ودولت
قوت بولور دیمکدر سراج الملة الباهرة سراج آفتاب معناسنه
انسبدر چراغ معناسنه ونور وضیا معناسنه اولمق دخی جایزدر
ملتدن مراد دین اسلامدر که سایر ملل وادیانه غالب اولدیغیچون
باهر ایله توصیف اولنمشدر باهر زیاده ظاهر وروشن دیمکدر
بهر القمر دیرلر ماهتابک نور وضیاسی کواکبک نور وضیاسنه غالب
اولسه کذا فی الصحاح حاصل معنی اول شاه عالیجنابک آفتاب
کبی وجود بنسودی سواد اسلامه ضیا بخش وپرتو افکندر

معدلتی

معدلتی ایله خانه شرع مطهر پرضیا وروشندر دیمکدر ملتدن
مراد اهل اسلامدر دینلر بلمشدر جمال الانام خلقک جمالی وصو
دیمک کارلرینک باعث رونق ورواجی وسبب انتظام حالاتی
دیمکدن کنایه در زیرا حسنک قدر وبهاسی البته یوزیله اولور
ویوزه جمال دیدکلری حسن وملاحتدن ظاهر وجلوه کر اولدیغیچون
دیو تحقیق اتمشلر وجهدن خالی دکلدر بعضلر جمیل معناسنه حمل
ایدوب خلقک بهتری وکوزکی دیو تفسیر اتمشلر مفخر الاسلام اهل
اسلامک مایه الافتخارلری وسایه مسرت وابتهاجلری اولمقدن عبا
سعد ابن اتابک الاعظم ذکر اولنان اوصاف ایله موصوف وممدوح
اولان اتابک اعظمک اوغلی شهزاده سعد میرزادر که جدینک اسمیله مسمی
اتابک لفظنک معناسی سابقده شرح وبیان اولنمشدر شاهنشاه
المعظم اتابکک وصفیدر شهزادهنک وصفی دکلدر شاهنشاهک معناسی
دخی مقدما سابقده پادشاه وصفنده مذکور اولمشدر مالک رقاب
الامم اصناف خلقک وملل مختلفهنک پادشاهیدر رقبه کردن
معناسنه در که بوین دیمکدر انکله جمیع بدندن کنایت وتعبیر
اولنان اعضادندر مولی ملوک العرب والعجم ملک الملوک وسلطان
السلاطین معناسنه اولمق انسبدر یعنی غیری پادشاهلر بوکه
عبودیت مقامنده سر فرو ایدرلر عربدن غیری یا لکلیه عجم اطلاق
اولنور کاینا من کان بعضلر مولی لفظنی ناصر ومعین معناسنه
حمل ایدوب عرب وعجم پادشاهلرینک معینی دیمکه جملهسی اکا التجا
ایدرلر دیو شرح اتمشلر سلطان البر والبحر یعنی ایکی جانبده بیله
حکمی نافذ وجاریدر بعضلر یعنی بر ایله بحرده اولانلرک سلطا
دیو تعبیر وتفسیر اتمشلر وارث ملک سلیمان تمام دنیایه مالکدر دیمکدن
کنایه در مقدما قایم مقام سلیماندر دیدکی محلده بو عبارتک حسن
وتوقعی ذکر اولندی مظفر الدین معناسی سابقا تحقیق اولنمشدر
دینی قوی دیمکدر ابوبکر بن سعد بو نعوت جمیله ایله منعوت
اولان پادشاه سعدک اوغلی ابوبکردر بن زنکی قول سعد دخی

زنکی اوغلید ر ادام الله تعالی اقبالهما حق تعالی پادشاهک و شهزاده نک
دولتلرین دایم ایلیه وجعل الی خیر مالهما دخی ایکیسنک بله عاقبتلرین
خیر ایلیه بعض نسخده اما لهما واقع اولمش یعنی حق تعالی همیشه ارزو
و توجهلرین ومیل و رغبتلرین وجوه خیراته مصروف ایلیه و بکرشمه
لطف خداوندی مطالعه فرماید کرشمه کاف عربینک فتحیله دکا
عجمی نک کسریله دخی مستعملدر کوز اوجیله نظر اتمکدر شهزاده حضرتلری
کند مخداوندلکنه یعنی علو شاننه لایق اولان لطف نظریله کوشه
چشمله مطالعه بیورسه کتابم حقیقتده اول وقت تمام اولور و تمام
اعتبار بولور دیمکدر خداوندی ده کی یا مصدریدر بو عجیبدر که بعض
شرح لر یای نسبت طوتوب مضاف الیه دردیمشلر غلط اتمشلر نسبت
ایچون اولدوغی تقدیرجه صفت اولور کما لایخفی بو فقره سابقا
مذکور اولان پسندیده اید فقره سنه معطوفدر حاصلی بو کتابه
شهزاده مطالعه ایدوب مقبولی اولورسه جمله عالمک دخی مقبولی
اولور دیمکدر **نظم** کر التفات خداوندیش بیاراید ضمیر شین کنایه
کلستانه عایددر یعنی شهزاده نک زیور التفات شاهانه سی اکر بو
کتابه مزین ایلیه یعنی حسن قبولنه مظهر اولورسه بعضلر ضمیر شین
شهزاده یه و بعضلر ابوبکره ارجاع اتمشلر نگارخانه چینی و نقش
ارژنگیست مشهور و معتبر و قبول عامه یه مظهر اولمق مقرردر
نگارخانه چیندن مراد بعضلر قولنجه چینی و لا یتنوک بتخانه لریدر
که عجایب غرایب نقشلر ایله اراسته در نظر ایدنلر حیران اولور و بعضلر
قولنجه ولایت چینده برخانه واردر که اول دیارده نه دکلو نامدار
استاد نقاش پیدا اولمش ایسه هر بری اثر بر تصویر یادکار قویوب
کتمشدر اول سببدن نگارخانه چین دیو شهرت بولمشدر
تقدیر نگار نقش معناسنه در نگارخانه اصلده خانه نگاردر
دیمکدر تقدیم اولنوب ترکیبا ولنمشدر نگارخانه چینی ترکیب
اضافی در اضافتی بمعنی در یا وحدت ایچوندر یعنی بو کتابم شهزاده
نک مقبولی اولورسه کویا بر نگارخانه چینی اولور دیمکدر یا

ایچون اولمق دخی جایزدر بو تقدیرجه ترکیب توصیفی اولور بعضلر
یاء نسبی ایله اضافت بیانیه دردیمشلر ایکی وجهله غلط اتمشلر اولا یا
نسبی اولمق اضافت اولماز ثانیا اضافت اولمق بمعنی فی اولور بیانیه
اولماز فتامل وارژنک دخی بعضلر قولنجه چینی و لا یتنده ظهور
ایلین استاد عالم مانی نقاشک فن نقش و تصویرده تالیف اتدوکی
کتابک اسمیدر دنیاده نه دکلو اشکال عجیبه و نقوش غریبه وار ایسه
جمله سنی اول کتابه درج و نیجه صنعت خرج ایدوب تحفه روزکار
اتمشدر و بعضلر قولنجه ارژنک دخی بر استاد نقاشک اسمیدر که
نقش و تصویرده مسلمدر بونده اولان یا دخی چینی ده کی یا کبیدر
امید هست که روی ملال درنکشد امیدبودر که شهزاده بو کتابه مطالعه
حظ ایتیوب یاخود اوصانوب کراهت کوسترمیه و اظهار ملامت
اتمیه در لفظی زایده در دیمشلر بعضلر انی رد ایدوب تاکید ایچوندر دیمشلر
خفی کلدر که بونده مردوددر زیرا زیاده تاکیدی منافی دکلدر
ازین سخن که کلستان نه جای دلتنکیست که رابطه و حرف بیاندر این سخن مقام تعلیلده در
مشار الیه کلستان نه جای دلتنکیست مقدمه قائلندسیدر یعنی
بو سببدن و بو جهتدن که کلستان دلتنکی اولجق و بحضورلق کوسترجک
محل دکلدر دیو لر مشهور سوزدر بلکه جای صفا و دلکشادر ذوق
سلیم صاحبی جای دلکشا سیرندن دلتنک اولماز و کلستان صحبتندن
اوصانمز یعنی مدعامی بو سوزیله اثبات و تأیید ایدرن دیمکدر دلتنکی
یا مصدریه در کلستان عبارتنده توریه طریقی ایله کندو کتابنه
اشارت واردر بعضلر بویله توجیه اتمشلر که ازین سخن عبارتی درنکشد
لفظنه متعلق اولوب که حرف تعلیل اوله بو سوزدن یعنی کلستاندن
اوقتدن دلکیر اولمیه و ملال کلمیه زیرا که کلستان جای دلتنکی
دکلدر دیمک اوله علی الخصوص که دیباچه همایونش بنام سعد ابوبکر سعد
بن زنکیست دیباچه لغتده بکاغه دیرلر کتابلرک اوللرینه دیباچه
اطلاقی تشبیه طریقی ایله در کویا اوللی بوزیدر همایون دیباچه نک
صفتیدر بعضلر اضافت توهم اتمشلر خصوصا بو کتابک دیباچه همایونی

پادشاهک نام سعدی ایله یعنی سعادتلو اسمی ایله موشح و مزین اولا
یعنی پدر بزرکوارلرینک نام شریفی دیباجه ده مذکور اوله هیچ احتمال
دکلدر که آنک مطالعه سندن شهزاده یه ملال و کلال عارض اوله
بلکه رغبت و نشاط و سرور و انبساطه سبب اولمق مقرردر و ابی بکر
لفظیله سعد ثانی ما بینده ابن لفظی مقدردر سعد اول مصدردر
سعید معناسنه در توریه طریقی ایله شهزاده نک اسمنه اشارت
ایتمشدر نام سعد ترکیب توصیفیدر اضافی طوتنلر غلط ایتمشدر نام
سعدک ابوبکره اضافتی لامیه در بعض شراح دیمشکه بو کتابک دیباجه
ابوبکر نامنه دردیمک مجاز مرسل طریقیله ذکر جزء و اراده کل
قبیلندندر زیرا تمام کتاب انک نامنه در انتهی غلط فاحشدر زیرا مقصود
دیباجه انک نامی ایله در یعنی دیباجه ده نامی مذکوردر دیمکدر مجاز
مرسل دیدوکنک قطعا وجهی یوقدر و ذکر جزء اراده کل دیدوکی
غایت بی معنیدر دیباجه انک نامنه در دیمکله دیباجه انک نامی
دیمدنک فرقی واضحدر شارح مذکور فهم ایتمشدر فافهم بعضلر
سعد اولدن مراد شهزاده نک اسمیدر ابن لفظی محذوفدر بنام سعد
بن ابی بکر تقدیرنده در دیمشلر اما سیاق کلامه موافق دکلدر زیرا
امیددر که بو کتابدن ملال چکمیه خصوصا دیباجه سی کندو نامنه
اوله دیمکدن چندان عالم یوقدر اکر سؤال اولنورسه که بو تقدیرجه
کتاب کلستانی پادشاه نامنه تألیف ایتمش اولور ولکن مشهور
اولان بودر که شهزاده ایچون تألیف ایتمشدر و الحاصل اوقتمشدر و انا
انکه شود بحقیقت که دیو بسط ایتدوکی کلامدن مفهوم اولان
دخی بودر که شهزاده اسمنه اوله بو وجهله جواب ویریلور که
دیباجه کتابده پدرینک اسمی تبرکا و احتراما مذکور اولمق تألیف
شهزاده ایچون اولمغه مانع دکلدر تحقیق بودر که حمد ذاتندن
حضرت شیخک ایکیسنه بیله تعلق و اخلاصی و انتسا و اختصاصی
محقق اولوب دیباجه سنده دخی ایکیسنک بیله ناملرین ذکر
ایتمشدر هر قنقیسنک نامنه اعتبار اولنورسه جائزدر دیا

پادشا

پادشاه نامنه اولدوغی تقدیرجه مقصود بالذات شهزاده نک
تعلمی و استفاده سی اولمغه مانع یوقدر حضرت شیخ بر وجهله
کلام بلیغ ایراد ایتمشدر که ایکی جانبه بیله نسبت اولنمغه مجال واردر
برجانبی تعیین و تخصیص مکابره در بعضلر تألیف شهزاده نامنه
اولدوغنه ملا جامی نک بو کلامیله استدلال ایتمشلردر بیت کلستان
کرچه سعدی کرد از ین بیش . بنام سعد بن زنکی تملش . حقی اولدر
که بو استدلال واضح دکلدر زیرا بو عبارتده دخی سعد سعید معناسنه
حمل اولنوب و ابن زنکیدن مراد ابوبکر اولوب قرمان اوغلی و عثمان
اوغلی قبیلندن اولمغه مانع یوقدر بیت ثانیده شاید سعد بن
زنکی غلامی شد دیدوکی بو توجیهه مانع دکلدر کما لا یخفی قدبر
ذکر امیر سعید فخر الدین ابی بکر ابی نصر پادشاهک و شهزاده نک
دعاسندن صکره وزیرک مدح و ثناسنه شروع ایتمشدر دیکر عروس
فکر من از بی جمالی سر بر نیارد عروس قبل الزفاف کلنه و کوکیویه
اطلاق اولنور بعد الزفاف فارسیده زوج و بعل و حلیله درلر و عورته زوجه
و بعله و حلیله دیرلر بو محلده عروسدن کلن معناسی مقصوددر ذکر
لغتده دخی معناسنه در بعض شراح کیرو یعنی ارتق بنم فکرمک لائق
دیو تعبیر ایتمشلر فقیره لائح اولان بودر که سخن دیکر دیمکله مقصود اوله
یعنی بو مقامده بیان اولنان جاق بر سوز مرد دخی بودر که حسن و
جمالدن محروم و لطافت چهره دن بی بهره اولان عروس باشن قالدر
هیچ کیمسه یوزنه بقاجاق حالی اولمدوغی کبی بنم فکرم و نتایج
طبعم بی اعتبار اولمق مقرردر بر نیارد قالدرمز دیمکدر و دیده
یاس از پشت پای خجالت بر ندارد دخی اول عروس بی ملاحت صاحب
نظرلرک التفات و قبوللرندن قطع امید ایدوب زیاده حجابندن
و کمال خجالتندن دیده سنی پشت پاسنه دیکوب شرمسار و متحیر
قالدوغی کبی بنم اثار و کفتارم و نتایج ابکار افکارم دخی اعیان
نظر قبوللرندن مأیوس و خجل و شرمنده اولان کیمسه نک حالی
بودر که باشن اوکنه صالوب و کوزلرینی ایاغی ارقاسنه دیکو

شمع

وب

مبهوت اولورلر قالورلر زیاده حجابندن باشن قالدروب کمسه‌نک
یوزنه باقمغه قادر اولمانودر زمره صاحب جمالان متجلی نشنود
زمره بولک دیمکدر متجلی تفعل بابندندر اسم فاعلدر جلوه اتمکه
وعرض جمال ایلمکه دیرلر یعنی دخی اول عروس بنجهره خوبلر زمره
جلوه کر اولوب عرض جمال اتمکه و باشن قالدروب کمسنک یوزنه
باقمغه قادر اولمادوغی کبی بنم بکر فکرم نتایجی دخی اذهان سلیمه
اثارنده نسبت اول متابه ده اولوب منظور اولمغه لایق دکلدر
بعضلر متجلی جلادندر دیمشلر و روشن اولجی اولمز دیو معنی
ویرمشلر جلوه‌دن اولمق ظاهر وجلیدر مکر انکه که متجلی کردد دیرز
قبول امیر کبیر الاشول وقت عرض جمال ایدر بیلور ورغبت ورواج
بولورکه وزیر کبیرک زیور قبولی وحلی التفاتی ایله مزین واستند
ومحلی اوله مکر الا معناسنه حرف استثنادر عالم عادل وزیرک
وصفلریدر موید من عند الله ومظفر ومنصور علی الاعداء بتوفیق الله
ظهیر سریر سلطنت تخت سلطنتک معینی ومشیر تدبیر مملکت یعنی ملک
دولت تدبیری انک راینه مفوضدر هر نه اشارت ایدرسه انکله عمل ایدرلر
کهف الفقراء فقرانک ملجاسی ملاذ الغرباء غریبلرک پناهی مربی الفضلاء علما
وفضلایی تربیت ایدوب حاللرین نظم ایدیجی دیمکدر سلاطین ووزرا
اشرف القابیدر بعضلر مربی اسم مفعول اولمغی جایز کوروب فضلانک
مربیسی دیو توجیه اتمش محب الاتقیاء صلحانک واهل تقوانک محبی
افتخار آل فارس اقلیم فارسک خلقی انک انک وجودی ایله افتخار ایدرلر
یمین الملک یمین قوت معناسنه در یعنی ملک وملت ودولت وسلطنت
انک وجودی ایله قوی اولوب رونق بولور بعضلر یمین قسم معناسنه
اولمغی دخی تجویز ایدوب یعنی مملکت خلقی انک باشنه انداجی دیمشلر
مثلا خونکار باشی ایچون دیدکلری کبی ملک الخواص ملک فتح میم وکسر
لام ایله در امیر الامرا وجمله الملک معناسی مقصوددر یعنی خواص سلطنت
وارکان دولت اوزرنده حکمی نافذ وجاریدر بعض شراح املک فتحیله
فرشته معناسنه اولمغی دخی تجویز اتمش فخر الدولة والدین یعنی اصحاب

دین ودولت انکله افتخار ایدرلر زیرا وجود پرسودی دین ودولتک
رواج وبقاسنه سببدر بعض شراح دولتک ودینک اولوسیدر
دیو تعبیر وتفسیر اتمش غیاث الاسلام والمسلمین غیاث فریادرس
معناسنه در معین وظهیر ویاور ودستکیر وعمدة الملوک
والسلاطین عمده ضم عینله وسکون میمله معتمد علیه وموثوق
معناسنه در ملوک وسلاطین انک رای وتدبیرنده اعتماد ایدرلر
دیمکدر بعضلر ملوک وسلاطینک زبرمه‌سی وکزیده‌سی دیو
شرح اتمشلر خصوص مقامه موافق دکلدر ابی بکر ابن ابی نصر بو
اوصاف جمیله ایله موصوف اولان مخدومم ابو نصرک اوغلی ابو
بکردر زیاده شاهله وذیرک اسملری متحد اولدوغی حسن اتفاقدندر
اطال الله عمره حق تعالی عمرن طویل ایلسون واجل قدره دخی قدرنی
عظیم ومرتبه‌سنی رفیع ایلسون وشرح صدره دخی قلبنی واسع
ویرنور ومنشرح ومسرور ایلسون قال الله تعالی ومن یرد الله
ان یهدیه یشرح صدره للاسلام وضاعف اجره دخی ثواب وتحسینی
مضاعف اتسون والله یضاعف لمن یشاء که ممدوح اکابر آفاقدن
بودکلو خیر دعایه ومدح وثنایه استحقاقینی بیان وحسن تعلیلده
آفاق اطراف معناسنه در وجه ارض مقصوددر یعنی تمام دنیاده
اولان اکابر واعیان انک مداحی وثناخوانیدر وجمیع مکارم اخلاق
جمله اخلاق جمیله انده جمع اولمشدر جمیع لفظی اسم مکاندندر بیت
هرکه در سایهٔ حمایت اوست • کفنش طاعتش ودشمن دوست
یعنی هر عیب که سلطان بپسندد هنرست نخواسنجه هر کمسه انک
ظل حمایتنده آسوده اولوب عنایتنه مظهر وحسن نظری ایله
منظور اولا یمن التفاتی سببی ایله خلقک نظرنده انک عیبی
هنر وزهری نیشکر اولوب هرکس انکا چشم ارادتله نظر ایلر ومحبوب
اولوب دشمنلری بیله انکا محبت ایدر دیمکدر وبعض شراح دیمشلر
که فرضا اندن برجرم صادر اولسه ونیرک خوفندن کمسه انکا
سوز یلکه قادر اولمان واکر انک بر دشمنی اولسه اول دخی قورقدک

شمعی
مروی وابن سید علی
لامعی
شمعی
دیمکدر
بد
ابن سید علی وشمعی
تنی
کفنش
شمعی

خونندن انکلدوست اولور بعض شراح دخی دیمشلرکه شیخک
بوکلامی مدح بما یشبه الذم قبیلندندر زیرا اوزیرک متعصب اولما
ایهام ایلر انتهی فقیرک اتدوکی تحقیق اوزره بوسوزلر تزییق
اولدیغی ظاهر بر هر یکی از سایر بندکان وحواشی خدمتی معین
است سایر بنده لرک ومتعلقاتک هر برینک معین خدمتی واردر
حواشی خدم وحشم ومتعلقات دیمکدر بعض شراح یا ناشمه ایله
تفسیر ایتمشلر اکر در اداء آن خدمت تهاون وتکاسل روا دارند اکر
اول کمسنه لرعهده لرینه اولان خدمتلرک اداسنده تقصیر واهمال
اوزره اولوب تهاون وتکاسل ایتمکی جایز کوره لرهر اینه البته
وبهر حال در معرض خطاب آیند ومحل عتاب سوزاسیدرلر ومعاتب
اولورلر دیمکدر کنایتدر معرض فتح میمله وسکون عینله وکسر
رایله اسم مکاندر بومحلده موضع ظهور خطاب دیمکدر حکر بدین
طایفه درویشان که شکر نعمت بزرکان واجب است وذکر جمیل
ودعای خیر مکر حرف استثنادر الا معناسنه در یعنی الا بوزمره
درویشان که بوحکمدن مستثنادر سایر بنده لره معین اولان تکالیف
وخدمتلردن معافلردر بونلرک اوزرلرنه لازم اولان خدمت
انجق ولی نعمتلرینک لطف واحسانلرینک شکر وثناسی وذکر جمیل
وخیر دعاسی ایتمکدر بوندن غیری خدمت ایله مأمور دکللردر زیرا
چنین خدمت در غیبت اولیتر است که در حضور وبو مقوله خدمتلر
یعنی خیر دعا وشکر وثنا خدمتنک اداسی بالمواجهه اولمقدن غایباً
اولمق اولی واحسندر که این بتصنع نزدیکست زیرا که بالمشافهه
اولان دعا ومدح وثنا جلوه بایه قریبدر بهر نه دکلو عرض خلوص
اولنسه ریایه محمول اولوروآن از تکلف دور غایبانه اولان ذکر
خدمتی تکلفدن یعنی عن صمیم القلب اولمیوب مجرد طرف لساندن
اولمق احتمالندن بعیددر تکلف در منزه اولمیان معنانی اظهار
ایتمکدر فقیره لایح اولان معنی بودر که دعوی خلوص وعدم ریا
زحمتندن ولحثوا التراب فی وجوه المداحین آفتندن خلاص اولور

مقصود اوله وباجابت مقرون دخی غایبانه اولان دعا اجابت
وقبوله مقرون وموصولدر زیرا حدیث شریفده وارد اولمشدر
که ظهر الغیب واقع اولان دعا ردا اولنماز در قطعه پشت دوتا
فلک راست شد از خرمی ❁ تا چو تو فرزند زاد مادر ایام را ❁ مادر ایام
سنک کبی فرزند وجوده کتوردیکندن برو فلکک منحنی اولمش قامتی
فرح وسروردن طوغرلدی دیمکدر معنای ترکیبیسی بیانده محتاج
دکلدر زاد لفظی لازم ومتعدی اولور بعض شراح لازم اولدیغی
تقدیرجه را لفظی زایدا اولوردیمشدر زاید سویلمشدر زیرا تاکه
مادر ایام ایچون سنک کبی اوغل طوغدی یعنی مادر ایامک سنک کبی
اوغلی طوغدی دیمکدر بومعنانک صحتنده شبهه یوقدر بلکه را
لفظی اولماسه درست اولمازدی کما لا یخفی ظن غالب بودرکه شارح
بوزاد طوغردی معناسنی لازم خیال ایتمشدر انکا بناء را لفظی
زایدر دیمشدر متعدی اولدوغی تقدیرجه ایکی وجه ایله توجیه
ایتمشلر بعض شراح ایکی مفعوله تعدیه ایدروب تا سنک کبی
اوغل طوغردی ایام انا سنه دیو تعبیر ایتمش وبعض شراح انجق
بر مفعوله تعدیه ایدوب طوغرمق معناسنه حمل ایتمشدر فاندم
حکما تحقیقی اوزره مرکبات عنصریه دن موالید ثلثه مترکبه
که معدن ونبات وحیواندر عناصردن حاصل اولوب عناصر بو
مرکبات ثلثه یه ماده اولمغله عناصره امهات اربعه دیرلر و
معدن ونبات وحیوانه موالید ثلثه دیرلر وافلاکه دخی اسباب
فاعله کبی اولمغله آباء تسعه دیرلر حکمت محض است اکر لطف
جهان آفرین ❁ خاص کند بنده مصلحت عام را ❁ خلاق عالم وپروردکار
بنی آدم لطف وعنایتندن بر بنده سنی عامه خلقک مصالح مهماتنی
کورمکیچون تعیین ایدرسه وجمله عالمک نظم احوالنی بر مخصوص
چاکرینک عهده سنده قیلورسه محض حکمت واظهار کمال قدرتدر
محصل معنی بودر وبحسب الترکیب والترتیب حکمت محض است
عبارتی شرطک جزاسی در تقدیرا اولنمشدر وخاص کند فعل شرطدر

بعض شراح دیمشکه حکمت محض است عبارتی مقدم خبردر واکر
لطف جهان افرین عبارتی شرطدر وخاص کند بنده مصلحت عام را
مجموعی جزاء شرطدر وجمله شرطیه موخر مبتدا اولور وبو تقدیرجه
واقع اولان مدح وتعریف شرطیه ایله مقید ومشروط اولور انتهی
کلامه بو کلامنده برقاچ وجهله خلل فاحش واردر اولا مقدم
خبر دیدوکی غلط محضدر بلکه جزادر که شرط اوزرنه تقدیم
اولنمشدر ثانیا اکر لطف جهان افرین عبارتینی شرط اعتبار ایدب
مابعدنی اولان عبارتی جزا ملاحظه ایتدوکی صریح خطادر
بلکه اکر لفظنک خبرنده واقع اولان کلامک مجموعی شرطدر ثالثا
جمله شرطیه موخر مبتدادر دیدوکی خبط فاحشدر رابعا بو تقدیرجه
وزیرک مدح وتعریفی شرط ایله مقید اولور دیدوکی ترزیقدر
زیرا کلام مزبور اکرچه صورت شرطیه ده ابراز اولنمشدر ولکن
مقصود وقوعنی بیاندر شارح مذکور بو احتمالی که مقدم خبر ولطف
جهان افرین موخر مبتدا اولا وخاص کند بنده مصلحت عام را جمله‌سی
اولکی جمله‌یی بیان وتفسیر اولا ذکر ایتمه تکلف وتعسف اولدوغی
ذوق سلیم صاحبلرینه روشندر کما لا یخفی دولت جاوید یافت
هرکه نکو نام زیست یعنی دنیاده هرکسه که ایلوک نامی ایله تعیش
ایتدی ایسه دولت ابد وعزت سرمد بولدی **مصرع** نام نمیس
جهاننده خیر ایله ایتدردی یاد نکو نام ترکیبی حسن الوجه کبیدر
ایو نام ملودیکدر کز عقبش ذکر خیر زنده کند نام را زیرا انک عقبنده
یعنی عقباینه رحلتدن صکره حقنده اولان ذکر جمیل انک نامنی
احیا ایدب واجعل لی لسان صدق فی الاخرین فحوای سعادت
احتواسنه مظهر وماصدق اولوب ماثر جمیله ومناقب جلیله‌سی
صحیفهٔ روزکارده باقی قالور بوندن اوترکه حیات ابد ودولت
جاویدی اولور **مصراع** مرده انست که نامش به نکویی نبرند
مرد انکیسی کز جهان نام برد • که مرد نکونام هرکز نمرد • وصف تو
کر کند ور نکند اهل فضل علما وفضلا کرک سنی مدح ایتسونلر

کرک ایتمسونلر یعنی مدح ایتدکلری وایتمدکلری برابردر انلرک مدح و
تعریفلرینه سنک احتیاجک یوقدر وصنا فلرک مدح وثنالری
محضا اظهار عبودیت وعرض اخلاص ایچوندر حاجت مشاطه نیست
روی دلارام را مشاطه خاتونلرک زلفلرین طرایوب یوزلرین
یازوب دوزب قوشوب زینت ایدن عورتدیرلر فارسیده
زن پیرایه کر تعبیر اولنور مشط دندرکه شانه معناسنه‌دیر یعنی
حسن خداداده مظهر اولوب خوب جماله مالک اولانلر مشاطه‌یه محتاج
اولمزدر زیرا هرنه دکلو زیب وزینت ایتسلر ذاتنده اولان حسن
جماله برحالت زائده حاصل اولمازم نقش مشاطه چه با حسن خدادا
سنک شرف ذاتک وکرم صفاتک بر مرتبه ده درکه وصافلر هرنه
مبالغه ایتسلر کما ینبغی حق ادا التمکن حق ادایه قادر اولمازلر خلوت
عالمیجنده مشهور وشایع اولان طبقه به وصول بولمازلر
عذر تقصیر خدمت وموجب اختیار عزلت بو کلام خدمتده وا
تقصیرک عذرنی وعزلت اختیارا اولدوغنک سببینی بیاندر تقصیر و
تقاعدی که در مواظبت خدمت بارکاه خدا وندی میرود حضرت
وزیر محمد وحک مجلسنه عدم ملازمتنک سببینی بیان ایتمک ضمننده
مطلقا ملوک وامرا بارکاهلرینه تردد وملازمتدن منقطع اولوب
عزلت اختیار ایتدوکنه بسط معذرت ایدر خلاصه اعتذاری بودرکه
کثرت ملازمت اکثارکلامه سبب اولور ومشهوردرکه چوق سویلنی
چوق یاکلور اکر داخل صحبت اولوب صمت وسکوت اختیار ایدب
خاموش اولورسه خود استثقال ایدوب اظهار نفرت وکراهت
ایدرلر لاجرم عاقل اولنلر کوشهٔ وحدتده عزلت اختیار ایتمک
کرک فی الحقیقه مقصود اصلی بو تقریبله اول مجالس عالیه‌نک ارکا
اولان اصحاب فضل وعرفانی تعریف وتوصیفدر وهضم نفس
ایدوب انلرک حضورلرینه تردد ومحادثه ومحاوره ایتمکه قدرتت
ولیاقتی اولمدوغنی اعترافله اظهار تواضعدر بعض شراح دیمشکه
تقصیری تقدیرنده در واکا متصل اولان یا وحدت ایچوندر مصدریه

اولمغه دخی مجال وار در انتهی کلامه تحقیق بودرکه بومقوله یا
ابهام و تنکیر ایچوندر زیرا مقصود اولان تقصیر و اخذك عذری
دکلدر بلکه جنس تقصیرك عذرینی بیاندر جهت وحدت ملحوظ
دکلدر مصدریه اولمق بی وجه در مواظبت مداومت معناسنه در
خداوندی لفظنده اولان یا یی بعضلر مصدریه و بعضلر نسبت
ایچون طوتمشلر میزود واقع اولور دیمکدر بنا بر آنست که یعنی و
اولان تقصیر شوکه بناءدر و سببی بودر که طائفهٔ حکما هنددر
فضائل بزرجمهر سخن میکفتند هند حکماسندن بر طائفه بزر
جمهرك فضائل و کمالاتندن بحث ایتدیلر بعض شراح هند حکما
سنك بربلوکی دیمکدر و اخرنده ها اولان کلمه یه لاحق اولان
همزه هر برده وحدة ایچوندر دیمشلر هر برده وحدت ایچون اولمق
مسلم دکلدر شارح مزبورك هر برده دیدوکی مقبول دکلدر
بلکه کاهی خطاب ایچون اولور تحقیق بودرکه بو محلده و بونك
امثالی مواضعده اولان همزه حد ذاتنده اضافته توسل ایچوندر
بو محلده اکرچه وحدت معناسی ملحوظ و معتبردر اما فحوای
کلامدن ماخوذ و مستفاددر زیرا مبحث مزبورده محاوره
و محادثه ایلین جمیع حکمای هند دکلدر بلکه ایچلرندن بر جما
عتدر بهر تقدیر طائفه حکماء هند عبارتی ترکیب اضافیدر
یاخود همزه وحدت ایچون اولدوغی تقدیرجه ترکیب توصیفی
اولور طائفه از حکماء هند تقدیرنده اولور بعضلر بویله تحقیق
ایتمشکه اصل وحدت معناسنی افاده ایلیان یادرکه اکتفا بالکسر
اولنوب کلمه اخرنده کی ها قابل حرکت اولمدوغی اجلدن همزه زیاده
اولنمشدر انتهی کلامه بزرجمهر حکیم دانادر نوشیروانك وزیری
اولمشدر فضائل لفظی فضیلتك جمعی اولمق مستعملدر و فی القاموس
الفضیلة الدرجة الرفیعة فی الفضل بعض شراح فضلك جمعی اولمق تجویز
ایتمش اویله دکلدر فضلك جمعی فضولدر اخرجز بن عیش نداستند که
درسخن کفتن بطی است بعض سخنده نداستند که لفظندن بدل نیا

یا فنندکه واقع اولمشدر یعنی عاقبت سوز سویلمکده بطؤ اوزره
اولمقدن غیری عیبنی بلمدیلر و بوندن اوزکه نقصانن بولمدیلر
یعنی درنك بسیار میکند درنك دالك کسری و رانك فتحی و
سکونیله مکث و توقف معناسنه در یعنی مصاحبتده چوق
مستمع را بسی منتظر باید بود مستمع اولان کمسنه ایچون چوق
اولمق لازم کلور بعض نسخه ده را لفظی موجود دکلدر یعنی مستمع
اولان کمسنه چوق انتظار چکرتا وی تقریر سخن کند بزر
جمهر تقریر کلام ایدنجه یعنی بلا توقف سوز سویلمز و هر نه
سؤال ایتسلر بی تامل جواب ویرمز سیاق کلامه مناسب اولان
توجیه بودر بعض شراح طلاقت لسانی و اطمغا حمل ایتمش
یعنی نفس تقریرده مکث و درنك ایدردی و سوزده اکلنوردی
دیمك اوله اکرچه در سخن کفتن بطی است عبارتی و تا وی تقریر
سخن کند تعبیری بو معنای فی الجمله تایید ایلر ولکن سیاق کلام
وفاق ملاحظه سی اولیدر کما لا یخفی بعض شراح بسی لفظی
چوقلق یعنی چوق زمان منتظر اولمق کرکدر دیو ترجمه ایتمش بو
تعبیردن بسی لفظنده اولان یا مصدریه اولمق توهم اولنور سه
اویله دکلدر بلکه یا نسبت ایچوندر یکی لفظنده اولان یا کبی در
دقایق الحقایقده کیان لفظنك تحقیقنده تقریب ایله ذکر اولنمشدر
و بسا و بسی کلمه لرنده دخی تصریح اولنمشدر چوقلق تعبیرندن
مصدریه اولمق فهم اولنماز بزرجمهر بشنید و کفت اندیشه
کردن که چه کویم به از پشیمانی خوردن که چرا کفتم اولجماعتك
سوزلری بزرجمهرك مسموعی اولیجق دیدیکه بی تامل نامعقول
کلمات ایدوب صکره نادم و پشیمان اولمقدن ایسه عجبا نه سویلیم
دیو اندیشه و ملاحظه ایتمك و فکر ایله سوز سویلمك اولیدر بیت
تامل کنان در خطا و صواب ❊ به از ژاژخایان حاضر جواب ❊
سخندان پرورده پیر کهن پیر کهن سالك ترتیب و ارشادی ایله
پرورده اولان مرد سخندان بیندیشد آنکه بکوید سخن اول فکر

تونك مع

الکلبث مع

منتظر مع

سروری

تسمیه

سروری

ایدر صکره سویلر بعض شراح دیمشکه اولی بودر که بو محلده بروه
لفظی بیرکهن لفظنه اضافتله اوقنه یعنی بیر کهنک پروردهسی
دیمک اولا اما الغات فرسده قاعده اضافت اولدر که مضافک آخری
مجرور اوقوله نته کم عربیده مضاف الیهک آخرین مجرور اوقورلر لکن
بو مقامده ضرورت وزن ایچون کسره حرکت ویرمک مقصود
دکلدر زیرا بر همزه اثبات اتمک لازم کلور دیس طریقا اولدر که بروه
لفظنک دالنی سلکردب تلفظ ایدهسن و بونک نظیری خواجه سنایینک
بیت حاسدت روزه خموشی نذر کرد از عاجزی • تا تو برجای
بادت تا بیوم الدین بقا انتهی کلامه ارباب طبعه خفی دکلدر که
پروردهٔ لفظنک دالنی سلکوب مرصوب اتراضافت همزهسی ترتبه
ظاهر اولورسه البته وزنه خلل یذیرا اولمق مقرردر و حکیم
سنایینک کلامنده اولان اضافت بوکه نظیری اولمازدر زیرا
روزه لفظنک آخرنده وسیله اضافت اولان همزه یی تلیین ایله
ادا اتمک ممکندر پرورده لفظنده میسردکلدر و حد ذاتنده بو
مقوله الفاظده اثر اضافت هیچ بر وجهله نمایان اولمق لازم
دکلدر و عدم ظهوری ضرورت وزن مقامنه مخصوص دکلدر
نسعت کلامده دخی واقع اولور مثلا خواجه سرای دردلر خواجه
سرایدن مخففدر پرده سرای دخی بو قبیلدندر اما فضلاء اعاجمدن
تلقی اتدکمز بودر که پرورده و بیرکهن لفظلری هر بری علی حده
لفظنک صفتلری اولاسخندان که بیرکهن باشد و تربیت یافته
شود دیمک اولا بو تقدیرجه اضافتله تکلفاتنه حاجت اولمز
کما لا یخفی مرد بی تامل بگفتار دم سوزه بلا تامل نفس اورمه یعنی
فکرسز سوز سویله نکو کوی ور دیر کوی چه غم تک همان معقول
سویله و مقبول کلمات ایله اکر کج سویلرسک و بطو اوزره تکلم ایده
غم دکل و تفاوت اتمزدر یعنی کامللر نظرنده عیب دکلدر بیندیش
وانکه برآور نفس اوّل فکر تامل ایله صکره سویله وزان پیش بس کن
که کویند بس یعنی دیکلیشلر یتر سویلدک دیمزدن اول سن سوزی کس

ساکت اول دیمدن ساکت اول بس لفظلری ایکیسی بله باء عربیلهدر
بیش باء عجمی ایله در بس کن دیمک اکتفا ایله دیمکدر بعض شراح کن
لفظی شو معناسنه اولوب خاموش اول دیمکدر دیو شرح اتمشلر
نطق آدمی بهتر است از دواب سایر حیوانات دن انسان بهتر و ممتاز
اولماسی نطق سببی ایلهدر نطقدن مراد معقول و صواب اولان
سویلمکدر دواب از تو به گر نگوئی صواب اگر سوزن صواب اولمیو
رطب و یابس ز بانکده جاری اولانی سویلر ایسک دولت قوایدن
اولان دواب و بهایم و حیوانات سوایمسندن بهتردر زیرا او
سویلمکدن سکوت اولیدر خصوصا باء عجمی دوابّ یکدن
مشهور مثلدر و لله در من قال **بیت** کمالست در نفس انسان سخن
تو خود را بگفتار ناقص مکن • مراد سخن باش و سخن بیش مکو
سوز صراف اول یعنی نیک و بد تشخیص ایله بحثین اولمه و چوق
سویلمه و سوزی اوزاتمه بیش باء عربیله در زیاده معناسنه
کثرتدن عبارتدر چیزی که نپرسند ز تو پیش مکو بر نسنه یی سند
سؤال و استنطاق اتمزدن اول سویلمه پیش باء عجمی ایله در قبل معناسنه
کوش تو دو داده و زبان تو یکی حق تعالی سکا ایکی قولاق و بر دل
ویرمشدر یعنی بویله خلق اتدوکنک حکمتی و سببی بودر که هرکه
که دو بشنوی و یکی بیش مکو هر زمانده ایکی ایشیدوب بر سویلهیسن
زیاده سویلمیهسن و سعی و همت ایدهسن که ایکی ده بر یاوه کلام
ایلمیهسن فکیف در نظر اعیان خداوندی یعنی مطلقا هر مجلسده
و هر زمانده فکر و تامل ایله سویلمک لازمدر فکیف یعنی خصوصا
وزیر و ارکان مجلسی اولان اعیان فضلاء نظرلرنده یعنی انلرک
حضورلرنده بی تکلف و بلا توقف سوز سویلمک جدا جایزدکلدر
بعض شراح خداوندن مراد پادشاه اولوب اعیاندن مقصود
وزیر اولمق اوزره شرح اتمش و لا یخفی ما فیه عز نصره ضمیری وزیره
عایددر و نصرک الله نصرا عزیزا مضمونه عز نصره نصرت تلمیحدر نصرت
معناسنده در مفعوله مضافدر بودخی جایزدر که فاعله مضاف

اولوب دين ودولته وملك وملته نصرتى وامداد واعانتى قوى
ومستحكم اولسون ديمك مراد اوله بونى دخى تجويز ايتمشلركه نصر لفظى
ناصرك جمعى اوله كصحب وصاحب يعنى اول خداوند ممدوحك
انصارى واعوانى عزيز اولسون يعنى دشمنلرى اوزره منصور ومظفر
وغالب وقوى اولسون اعز الله انصاره معناسنه اشارتدر ولا بعض شرّا
ضمير مجرورى پادشاهه ارجاع ايدوب نصر يعنى الفاعل ده مراد ودير
در ديمش ولا يخفى ما فيه كمجمع اهل دل نيست زيرا كه اول وزيرك مجلسى
ارباب دلك مجمعيدر وعلمانك مركزيدر متبحر فاضللر قرارگاهيدر اول مقوله
مجلس عاليده هركس بى تفكر گفتاره قادر دگلدر اگر دنسياقت سخن
دليرى كنم اگر سوق كلامه تمكنه جرات واقدام ايدرسم يعنى آثار وگفتار
ونتايج افكارمدن بعضنى انلرك حضورلرينه اظهار ايدرسم شوخى
كرده باشم كستاخلق ايتمش اولورين وبضاعت مزجاة بحضرت
عزيز آورده ومتاع قليلى تحفه وهديه اسميله حضور عزيزه عرض ايتمش
اولورين حضرت يوسفك اخوانى عزيز مصر حضورينه وجئنا ببضاعة
مزجاة ديمشلردر شيخك كلامنده آيته تلميح واردر شبه دن بازار جوهر
يان جوى نيارد شبه شينك وبانك فتحيله آلتون رنكندن برنسنه
دركه صارى برنجدن ايدرلر عمليسى ومعدنيسى اولور آلتون رنكنه
مشابهدر اولمغله شبه ديديلر هانفس كلمه دندر كثرة استعمالدن ظهار
اولنماز دركبه وجبه كبى تلفظ اولنور نتكم وارد اولمشدر بيت
كسى را لمعنى بود مرتبه • چو زر معتبر مى نباشد شبه شارحلرك
كيمى صاروبخق ايله وكيمى قاره بوبخق ايله تفسير ايتمشلر بازار جوهر
يان عبارتى انلرك تعبيرنده فى الجمله موافقدر على كل حال برادنى نسنه
وبرحبه دگمز ديمك زياده بى اعتبارلقدن كنايتدر وچراغ پيش
آفتاب پرتوى ندارد دخى آفتاب عالمتابه نسبت چراغك اصلا
نور وضياسى قالمايوب بلكه بالكليه شعله وشعاعى زايل وبر
تو والتماعى يكبار مضمحل اولور حضرت شيخ هضم نفس وتواضع
ايدوب كندو كلامنى اول مقامه تنزيل ايدر يعنى شبه بمقدار

بازار جوهريانده اعتبار بولمادوغى كبى وشمع شب افروزك مهر جهانا
نظر لمعه وفروغى اولمدوغى كبى بنم دخى آثار وگفتارم اول بزرگوار
ابكار افكارلرنه نسبت اول مثابه ده اولوب التفاته سزاوار دگلدر
ولقد احسن من قال بيت بحث المسون عذارك ايله انجمنده شمع ••
قدة شعاع مهر دلفروزنده شمع • ومناره بلند در دامن كوه
الوند پست نمايد كوه الوند همدانده بر طاغك اسميدر كه ارتفاعده
علمدر يعنى هر نه مرتبه يوكسك مناره اولسه هر تقدير كوه الوندك
دامنده الحق كوديبنور دامن لفظنده مبالغه واردر پيش كوه الوند
عبارتى كبى دگلدر وبو تعبير ايله وزيرك عالى قدرى كوه الونده
مجلسنى دامن كوهه مانند ايدوب تشبيه بليغ ايتمشدر دامن
كوه ايله مساوات محال اولنجق نفس كوه ايله محاذاته مجال قالمدوغى
اشعار ايدر كوه الوندك يانده ديو تعبير ايدن شارحلر بو نكته دن
غافل اولمشلردر هر كه گردن بدعوى افرازد افراختن لفظندن مضارع
هركسه كه مدعى وخود فروش اولوب اظهار عجب ايله گردن فرازلق
اين ديمكدر بعض شراح افرازد لفظنى لازم طوتوب هر كه را تقدير
اولنقا اوزره هر كيمك كه بونى دعوى ايله يوجله ديو تعبير ايتمش تكلفدن
خالى دگلدر دعوى لفظنده واو كسره اماله ايله تلفظ اولنور دشمن از
هر طرف بروتازد چاپمق معناسنه اولان تاختن لفظندن مضارع
هجوم وغلبه ايتمكدن عبارتدر زعم وپندار اهل البته خلقه مطعون
ومغلوب دشمن اولور قبول عامه البته تواضع ومسكنت ايله
ميسّردر بعض نسخه ده مصرع ثانى بويله واقع اولمش خويشتن را
بگردن انداز دبر گردن تقديرنده دركندوكى بونى اوزرنده آن محل
خودپسند هنرمند اولمان بونى اوزيلورده يكدر گردن فراز عبارتنه
بو نسخه انسبدر يعنى صورت تكبر وآلت تعظمى يعنى باعث سقوط
وسبب هلاكى اولور فتأمل سعدى افتاده ايست آزاده سعدى
برد وشكون فقير وحقيردر كمسه ايله معارضه مقامنده دگلدر
ودعوى تفضل ايتمكه لياقت واستحقاقى يوقدر وخلقك رد وقبوله

مقیّد دکل برمرد آزاده در فارغ و آزاده در بر در یا نده مدح و ذم
درده منداندطوب له ودرویشانه خلق ایله خلقک طعن و اعتراضندن
خلاص اولمشدر کس نیاید بجنگ افتاده زیرا حدذاتنده دوشکون اولو
فقیر و ضعیف الحال اولان بیچاره ایله هیچ کمسه جنک اتمز و خصومت
تنزل ایلمز بو مصراع اوّلکی مصرعک مضموننی تعلیل مقامنده در بعض
شراح دیمشکه افتاده بو محلده تواضع معناسنه در نته کم بوستانده
واقع اولمشدر **بیت** اکر زیردستی بیفتد چه خاست • زبردست
افتاده مرد خداست • یعنی سعدی تواضع ایدیجی نوازاده در که کمسه
ایله خصومتی یوقدر انتهی کلامه خفی دکلدر که افتاده لفظی بعض مواضعده
تواضعدن کنایت اولدیغی مسلمدر و بوستان بیتنده تواضعه حمل اولنمقده
غیری یه مجال یوقدر **بیت** تواضع ز کردن فرازان نکوست • کدا کر تواضع
کند خوی اوست معناسی مقصود اولمشدر امّا بو مقامده مذکور اولان
افتاده کندو معناسنده اولوب نفسنده خوارلقدن و بی اعتبارلقدن
عبارتدر والبتّه مانع یوقدر بلکه اولی و انسب در زیرا دعوی تواضع
ایتمک و بن متواضع کمسه یم دیمک محض ادّعاء فضل و اظهار وجود
تواضعی مخل و درویشلکی منافیدر تحقیق بودر که شیخک مقصودی
بو مقامده صرف کدالق عرض ایدوب کندو نی جمیع معارف و کمالدن
بی بهره و کم پایه و هیچ و جهله اظهار حیثیت ایتمکدن عاجز و فرومایه
کوسترمکدر معهود اولان تواضع ممدوح مساق کلامدن مستفاد
اولور حدذاتنده بو ایکی بیتک اصل مدّعایه چندان تعلّقی و مساسی
ظاهر دکلدر محضا تواضع و مسکنتک فوائدنی بیانه ایجوندر ایراد اولنمش
معترضه در اوّل اندیشه وانکهی کفتار اوّل فکر و ملاحظه ایدوب
صکره تکلّم ایتمک کرکدر پای بست امدست پس دیوار دست باء عربیه ایله
پای بست لفظی اساس معناسنه در که ترکیده تمل تعبیر ایدرلر
نعمة الله لغتنده مذکوردر و التنجی بابک اوائلنده شیخ سعدی
دیمشدر که **بیت** خواجه در بند نقش ایوانست • خانه از پای
بست ویرانست • بو عجبدر که مولانا سروری مرحوم التنجی بابده

پای بست لفظنی باء عربیه ایله اساس معناسنه در دیو تعیین ایتمشدر و
بو محلده دیمشدر که بست باء عجمی ایله در ترکیده ایجوق دیمکدر و پای
سکون یا ایله اساس معناسنه در مراد بناده اوّل اساسدر دیمکدر
انتهی کلامه مرحوم لامعی چلبی دیمشکه بست باء عربیه ایله فعل ماضی در
پای لفظیله ترکیب اولنماغین معنای مصدری مراد اولمشدر یعنی
ایق بغلمق کلمشدر صکره دیوار یعنی قاعده اولدر که اوّلا دیوارک
ایاغنی که ترکیده تمل دیرلر انی بغلرلر صکره دیواری بنا ایدرلر انتهی
کلامه سخندان اولانلره عیاندر که بو تقریرک دخی معنای مذکور
افاده سی چندان واضح دکلدر پای بست لفظی تمل معناسنه اولدیغی
مسلم و محقّق اولیجق اصل وضعی بیانه و معنای ترکیبیسنه تعرّض
ایتمکه اصلا حاجت یوقدر بلکه خلاف مقصودی موهمدر کمالدن
مخفی دکل بر تقدیر مراد بودر که اوّل تمل وضع اولنوب صکره دیوار بنا
اولنور کفتارک افکاره نسبتی بنانک اساسه احتیاجی متابه سنده در
بی تأمّل سوز تملسوز بنا کبی خلل پذیر و نا استوار و بی بنیاد و نا
پایدار در دیمکدر مصرع ثانی اوّلکی مصرعک مضموننی تعلیل مقامنده در
نخل بندی دانم ولی نه در بستان نخل بندلک صنعتنی بیلورین
امّا بوستانده نخل بندلک ایتمم نخل بند شول کمسه در که بالمومدن
نخل پیدا ایدوب اوزرنده انواع میوه و الوان شکوفه ترتیب ایدر
حدذاتنده اول نخلدن بیاحرنه مرتبه خوش نما اولورسه ده بوستانده
اولان نخل ایله مناسبتی یوقدر اصلک فرعله و حقیقتک مجاز ایله
نسبتی کبیدر انک وضع و ترتیبی خدایی و صنع الهی در نخل مصنوع
محضا انک لوندسی و مثالی و المغله فی الجمله لطافت و نمایشدن خالی
دکلدر شاهدی میفروشم ولی نه در کنعان هرقنده اولورسه دعوی
حسن و جمال کندومی دلبر صاتارین امّا کنعان ایلنده و حضرت یوسف
علیه السلام اولدیغی یرده دکل بحث حسن ایتمز سنکله ماه کنعان
اولمیانلره نیرا حرنه دکلو ممتاز و سرامد جوان اولورسه حضرت
یوسفه نسبت قدری پست و رونقی شکست اولور حسن یوسف

جوغ اولور یوسف کنعان بر اولور خلاصهٔ کلام هرچند معرفتدن
دم اورمق وصاحب کمال کچینمک جایزدر امّا اول مجلس عالی نکّ اها
لیسی حضورلرنده دعوی فضل وعرفان اتمکه مجال یوقدر دیمکدر
بعضی شرّاح بو مقامده دیمشکه نخل چچکلردن استفان دیمنده
تیزلر وکلنلر واوغلانجقلر تفرّجلرده دوزب باشلرینه وبویلرینه
طقدقلری زینت اسبابنه دیرلر بعض شرّاح دخی دیمشکه نخل بندی
بالیاء المصدری وصف ترکیبی بالترکی نقل بغلامق یجیلق دارولی ند
در بستان حتی اجمع ازهاره النفسه انتهی کلامه یعنی نخل بندلک بیلو
امّا نجه ایرین کد بستانده کلمتا انده اولان الوان شکوفه یی جمع ید
نخل بغلیوب هنرنی وصنعتنی کوسترمکه قادر اولام شارح مزبور
فقرهٔ ثانیه نکّ معناسنی مجمل ذکر اتمش ظن غالب بودرکه انی دخی بو معنا
موافق بر وجهله اخذ اتمشدر امّا حدّ ذاتنده بو توجیه سیاق کلامه
ملایم دکلدر کما لا یخفی بعض شرّاح دخی دیمشکه یعنی بوستاننده اولورن
نخل کبی اتمکه قادر دکلم زیرا بو نخل ایله بوستانده اولان نخلکه فرق
چوقدرکه بوستانده اولان نخلکه هم رنکی هم میوه سی خوب ولطیفدر
انتهی کلامه عجبدرکه رایحه سنی دخی ذکر ایتیوب تقصیر اتمشدر بعض
نسخه ده بو کلام نظمله بو یلجه واقع اولمش بیت نخل بندم ولی نه در رشت
یوسفم من ولی نه در کنعان ؛ بعض شرّاح بو نسخه یی اختیار ایده
ولکن شرحنده غایتا اجمال وتقصیر واهمال اتمشدر ومعنای ترکیبیه
اقتصار ایدوب دیمشکه نخل بندم ولی بستاننده دکل بن دخی یوسفم
ولی کنعانده دکل انتهی کلامه بو مقدار شرحله مقصود واضح اولمدیغی
خفی دکلدر لقمان حکیم را کفتند حکمت از که آموختی لقمان حکیمه
دیدیلرکه حکمتی کیمدن اوکرندن لقمانکّ نبوتنده علما اختلاف
اتمشلردر اصحّ اقوال بودرکه نبی دکلدر حکیم وفاضل کمسنه در حضرت
شیخ اکا بناءً لقمان حکیم تعبیر اتمشدر کفت از کوران لقمان دیدیکه
حکمتی اعمی ونابینالردن اوکرندم تا جای نه بینند پای ننهند یعنی
بصاجق یری کورمینجه یعنی تدارک اتمینجه ایاق بصمزلر بو جمله

لامع
سروری
شمعی
لامع

استینافیه

استینافیه کلام سابقی تفسیردر قدّم الخروج قبل الولوج ولوج لفظا
ومعنی دخول کبی در قدّم تفعیل بابندن امر حاضردر او کیچماغی حفظ مرور
وتدارک ایدوب یعنی بر یره داخل دیمکدر لکن قبل لفظی تقدیم معناسنه
ملایم دکلدر علی الولوج معناسنه حمل اولنمشدر بعضلر تفعیل بابندن
فعل ماضیدر تقدّم معناسنه در دیمشلر وبعضلر دخی دیمشلرکه دال
مخففه نکّ فتحیله رجل معناسنه در جمله نکّ معنالی بر در بهر تقدیر مقصود
هر ایشده اول فکر وتامل ایدوب صکره شروع ومباشرت ایله دیمکدر
کما قیل قدّر لرجلک قبل الخطو موضعها معنای اخیر قبل لفظنه اوفقدر
مصرع مردیت بیا زمای وانکه زن کن اول رجولیتک تجربه وامتحانی
ایله اندن صکره تزوّج وتأهل ایله زن کن لفظی تزوّج ایله دیمکدن
عبارتدر ونماز قلدیه جک یرده نماز کن دیرلر سیدی علی زاده یعنی زن
را نکاه کن دیدوکی تصویر معنیدر تقدیر کلام دکلدر مولانا سروری
مرحوم رد ایدوب اصطلاحنه غفلت اتمشدر دیدوکی کلام سهلدر بعض
شرّاح مصرع مزبوری وجه مشروح اوزره شرح وبیان ایدوب
بعده دیمشکه اکرچه بو مصرعکّ معناسی بونکّ ایله مشهوردر امّا
بو معنی نکّ بو محلّه اصلا ملایمتی ومابعدنده اولان ابیات ایله هرکز
مناسبتی یوقدر بلکه محله مناسب اولان معنی بودرکه مردلکو
اندن صکره اورمق ایله یعنی اولا کوزکندکن شجاعت وقوّت وار میدر
اندن صکره جنک ایله زن بوندن زدن معناسنه درکه امر حاضر
صورتنده مصدردر انتهی کلامه معنای مزبورکّ محلّه اصلا ملایمتی
یوقدر دیدوکی مسلّم دکلدر ومابعدنده اولان ابیات ایله معنای
منطوقیده اتحاد واتفاق لازم دکلدر قصّه دن حصّه ده اشتراک
ومناسبت کافیدر حدّ ذاتنده بو مقامده منظوم ومنثور ایراد اولنان
کلامک جمله سی بحسب المنطوق معنای واحد اوزره محمول اولمغه
مجال یوقدر اصل مقصوده نظر توافق کفایت ایدر بو محلده خلاصهٔ کلام
کفتار وکردارده وبالجمله هر کارده اولا فکر وتامل ایدوب صکره
وجوده وظهوره کتورمک کرکدر دیمکدر بوندن دخی مقصود اصلی

شمعی
کی صنا

اول مجلس عالی نک اهالیسنه نسبت کند و نک قلت بضاعه سن الطهارد
اید وب زیاده تواضع و مسکنت کوسترمکدر بو محلده ایراد اولنان کلا
سیاق و سباقی جمله سی بو مدعانی اثبات و تأیید ایجوندر بو تقدیرجه
معنای مشهورک مقامه ملائمتی کوندن عیاندر شارح مزبورک اندوکی
توجیه محض تکلفدر و ظاهردن بی سبب عدولدر فتأمل لامعی چلبی
مرحوم دیمشکه بعض نسخه ده بجمله حال تحمل محمود ست دخی دوشمشدر
تقدیرجه بر بیت اولور یعنی دوکلی حالده صبر کورکدر انتهی کلامه کلام
مزبورک مصرع اول وزننده اولوب بیتا ولدیغی ظاهر دکلدر قطعه
گرچه شاطر بود خروس بجنگ اگرچه خروس کند و امثالی ایله جنگ ایتکده
شاطر و بی باک و جست و چالاکدر چه زند پیش باز رویین جنگ
روی امالة ایله توجه معناسنه در توجدن یا بلمش الات و اسباب
رویین درلر یا ایله تون نسبت ایجوندر چنگ جیم فارسی ایله قوش
قاپناغی و پنجه معناسنه در باز و بازی طوغان معناسنه در یا ایله
اولان عربیدر یا سز اولان فارسیدر توج پنجه لو طوغانک قاتنده نه
چالار یعنی انکله مقابله ایدرمی مغلوب اولورمی دیمکدر توج پنجه لو دیمک
غایت کسکین و محکم دیمکدن کنایتدر بعض شراح طوغانک ایاغی
لوندو شدتده توجه تشبیه اولنمشدر دیو تعبیر ایتمشلر زند لفظنه
فاعلی خروس در مفعولی چه لفظیدرکه تقدیر اولنمشدر بعض شراح
یتشلر که مفعول مقامه مناسب بر لفظ مقدردر مثلا چه پنجه زند
کبی و بعضلر دیمشلر که زند لفظی بو محلده مجاز اکند معناسنه در
چه کند دیمکدر بعضلر دخی دیمشلر که بونک امثالی مواضعده زند
لفظی هجوم و جراتدن عبارتدر مفعول تقدیرینه حاجت یوقدر خیر
دکلدرکه بو اقوالک جمله سی چه لفظنک مفعول مقدم اولدوغنه
عدم شعوردن و غفلتدن ناشیدر نعم چه لفظنده اولان ابهام مقامه
مناسب بر شئ ایله تفسیر اولنسه بعید دکلدر فی الحقیقة اگرچه
تفسیره دخی حاجت یوقدر زیرا بو مقوله استفهاملردن مقصود
عموم سلبدر نته کم بعض اشعارده واقع اولمشدر هرچه کویم به از انست

جه کویم اوردایعنی هیچ بر نسنه دیمکه مجال یوقدر بو محلده دخی مقصود
هیچ نسنه اوره مازدیمکدر عجز صرفدن کنایتدر فافهم بعضلر بونی
دخی جائز کورمشلر که ز و پین زای معجمه و باء فارسی ایله حربه سنده
حرب و ضرب ایله مذکور و مشهور اولان شخصدر که افواهده ز و پین
پهلوان دیمکله معروفدر و جنگ جیم عربی ایله اولوب ز و پین جنگ
لفظی بازک صفتی اولا قافیه مدخول اولدوغندن غیری معنی
جهتندن دخی غایت بعیددر و بعضلر دیمشلر که روپین راء مهمله
ایله و باء عربیه ایله در روب لفظی فارسیده عرب نیزه سنه درلر و چنگ
جیم فارسی اولوب نیزه پنجه لو طوغان دیمکدر کوزدکمز لغتلرده
روب لفظی نیزه معناسنه اولدوغی مذکور دکلدر و بعض شراح دیمشکه
عبارت ژوپین اولمق دخی جائزدرکه شیقون معناسنه که باللجیلر
بیوک بالقلری انکله اورلر و قصه جق سکو معناسنه دخی اولور
و بعضلر دیمشکه بر جنس اوقدرکه پیکانی غایت تیز و کسکین اولور
فقیر کوردکم فارسی لغتلرده ژوپین لفظنک ژاء معجمه و باء عجمی ایله
اوق معناسنه استعمالی مذکوردکلدر فی الواقع شیقون و قصه جق
نیزه معناسنه اولدیغی مسطوردر و لکن بو معنیلردن هیچ بریسی
بو مقامده مراد اولمق بعیددن خالی دکلدر بعض نسخه ده ز ندو واقع
اولمشدر بعض شراح اول نسخه اوزره شرح ایدوب یعنی توجه
قپناقلو طوغان اوکنده پنجه اوره مازدیو تعبیر ایتمش بعضلر دخی
دیمشلردرکه ز یا عجمه حلواجی دکانلرده توجدن طوغانلر دوزرلر
باز رویین دن مراد اولدر بو تقدیرجه جنگ لفظی زند لفظنک مفعولی
اولوب توجدن مصنوع اولان طوغانک اوکنده پنجه اوره ماز دیمک
مقصود اولور بونی دخی جائز کورددیلرکه روپین لفظی بو تقدیرجه
باز مقدرک وصفی اولوب روپین جنگ لفظی موصوف مقدر ایله
مجموعی باز مذکورک صفتی اولا بر بازکه توجدن دوکلمش طوغان
پنجه لو دیمکدر اولا یعنی توجدن یا بلمش طوغانک پنجه سی کبی شدید
و محکم پنجه لو طوغانک اوکنده قدرتی قالمازدیمکدر اولا بو توجیه

اوزره روین لفظی جنکک لفظنک وصفی اولمازمحلده قتدن غفلت
نتدبر کربه شیر ست در کرفتن موش ● لیکن موشست در مصاف پلنک
کوردکمزه لامعی چلبی نسخه سنده کربه کاف عربی نک ضمی ایله
دیو ذکر اولنمش در غلطدر ظن غالب بودر که سهو ناسخ قبیلندندر
مصاف میمک ضمی ایله و صاد مهمله ایله حرب و جنک معناسنه در
اما ظاهر بودر که اصلده میمک فتحیله و فانک تشدیدیله جمع مصف
القتال اوله دو فی القاموس المصف موضع الصف والجمع مصاف
حاصل معنای بیت بودر که هر فاره صیده تمکن اصلاون کبی دلیر
و پرهیبت کوررینو اما اتفاقا پلنک ایله جنکه لازم کلسه بیچاره
دور عاجز و بیمقدار اولور قصه دن حصه بنم معرفت و کمالده
دم اورد عمر دخی قلیل البضاعه اولان مبتدیلره و بو هوس طالبلر
نسبتده دیو خسه اول بزرکوارلرک نظرلرنده نه وجودم وار در
دعوی فضل و اظهار بلاغت و تالیف کتاب و عرض بضاعت ایتمکه
قدرتم اوله اما باعتماد سعت اخلاق بزرکان سعت سینک و عینک
فتحه لریله وسعت معناسنه در اما اولی عیان و بزرکانک و
اخلاق قلرنده و کرم اوصافلرنده اعتماد ایله که چشم از عوایب زیردستان
بپوشند عوائب عیبک جمعیدر یعنی ایله بزرکلر که کندولردن
مادون اولان ادانی و فرومایه لرک عیب و نقصانلرینه ناظر
اولمیوب اغماض عین ایدرلر و در افشای جرایم کهتران نکوشند
کهتر کاف عربینک کسریله اصغر افقر و احقر معناسنه در ضدی
مهتردر که اولو و سید معناسنه در یعنی دخی ایله بزرکان که
حاللو کمسنه لرک جرایم و زلاتینه و سقطات و تقصیراتنه واقف
و مطلع اولدقلرنده کمسه یه افشا و اول مستمندلری تفضیح
ایتمزلر عیوب ناس انلرک قاتنده مستور اولور کلمه چند بر سبیل
اختصار از نوادر و اشعار و حکایات و آثار و سیر ملوک در زین
کتاب درج کردیم قلیل الوقوع و رنکین سوزلره نادره درلر
جمعی نوادر در و سلف صالحینک اخبارینه آثار درلر سیرت سلو

سلوکدن عبارتدر فارسیده روش ایله تعبیر اولنور مرضیه و غیر مرضیه
عامدر یعنی نوادردن و اشعاردن و حکایات و آثاردن و احوال الملوکدن
اختصار و اجمال طریقی ایله بر قاچ کلمه محضا اولدقلری و تلرک عینبیوش
اولدقلرینه اعتماداً بو کتابه درج و جمع ایلدم و بر خیلی عمر کرانمایه برو
خرج کرانمایه اغربها لو وزیاده قیمتلو دیمکدر و برخ بعض معناسنه در
یعنی دخی عمر عزیزک بر مقدارینی اکا خرج ایلدم موجب تصنیف کتاب
کلستان این بود کلستان کتابنک تالیفنه باعث و موجب بو معنی ایدی
که مفصل و مشروح بیان اولندی موجب لفظی جیمک کسریله در
و بالله التوفیق و فی الحقیقه بو کتابک ایجاد و تصنیفنه موفق اولدم
یعنی بو مقوله اثر جمیلک الومدن ظهوری کلمسی محضا الله تعالی
حضرتنک عونی ایله در وما کونی موفقا بذلک الامر الجلیل الا بمعونة الله
تقدیرنده در خیفم کلدر که حضرت شیخ قدس سره بو مقامده هر
مرتبه ده کسر نفس ایله تواضع و مسکنت کوسترمک برکتی ایله من
تواضع رفعه الله حدیث شریفی فحواسنجه کتاب حکمت نصاب
فوق الحد رغبت و استشهاد بولمشدر و تا قیامت صحیفه روزکارده
ذکر جمیلی باقی قالمشدر قطعه بماند سالها این نظم و ترتیب
نظم بو محلده جمع معناسنه در مقابل نثر اولان نظم دکلدر بو
جمع ترتیب ایتدکم نوادر و آثار نیچه ییللر باقی قالور دیمکدر بعض شرا
یعنی بو نظم و نثر ایله مرتب اولان کتاب چوق زمان بو حال اوزره
قالور دیو تعبیر ایتمشدر زما هر ذره خاک افتاده جایی ازخاک
ما هر ذره جایی افتاده تقدیرنده در بزم وجودمز خاک اولوب هر
ذره سی دوشدوکی حالده دیمکدر بو مصرعک مضمونی جمله حالیه
موضعنده در ایتک طلوع الشمس قبیلندندر بعض شراح دیمشلر که
ذره لفظی خاکه مضاف اولمشدر وسیله اضافت و لان همزه
ضرورت وزن ایچون حذف اولنمغله اثر اضافت ظاهر کلدر
یعنی بزدن هر فرده طبراق بر یره دوشمش اوله انتهی بعضلر دخی بونو
سیاق کلامه مناسب دکلدر دیو رد ایدوب دیمشلر که شیخک

تواضعنه ملایم اولان معنی بودرکه زمان لفظی ماندلفظنه مت
اوله مصرع ثالث دخی بو معنایی تایید ایلر یعنی مصرع ثالثدن وار
ازما لفظی ماندلفظنه متعلق اولدغی متعین ومقطوعدر لاجرم
مناسب اولان بودرکه مصرع ثانیده اولان ازما لفظی دخی ماند
لفظنه متعلق اولوب هر ذره خاک افتاده جایی جمله حالیه اول
تصویر معنی بویله اولا که نو نظم و ترتیب اتدکم کتاب کلستان اگرچه
مانند ذره حقیر و ناچیزدر مع ذلک بزدن صکره نیجه روزکار
باقی قالوب اطراف عالمه منتشر اولسه کرکدر مثلا هر ذره خاک
بر یرده دوشوب ذره خاکدن خالی بر موضع اولمدغی کبی بنم کتابم
دخی مع حقارة شانه ذره وار آفاقده منتشر اولوب هر یرده بولنسه
کرکدر مرحوم مرقومک بو محلده ذکر اتدوکی توجیهک تفصیلی و
بودرکه بیان اولندی رد وقبولی ارباب طبع مستقیمک ذوق
حواله اولنمشدر بهر تقدیر خلاصه کلام بزم وجودمزدن اصل
قالمازامّا بو اثر نیجه روزکار باقی و پایدار اولوردیمکدر الخط باق
والعمر فانی فحواسی ملحوظ اولمشدر ومن احسن ما قیل فیه نظم
بزین خاک چو خواهد شدن تباه • باری به یادکار بماند خط سیاه
غرض نقشیست کز ما بازماند بو کتابی تألیفدن غرض اصلی بر نقش
بر اثر قوماقدر که بزدن صکره قالدوغی ذکر جمیله باعث اوله بیت
کنسه وجودی نجه ایجاد قالورسن دخی اکاله کورکم ایاولور
قالور • که هستی را نمی بینم بقایی زیرا که بو فانی وجود ایچون هیچ
بر وجهله بقا کورمزین فانی محض ومعدوم صرف اولدوغی
ظاهردر دیمکدر هستی وجود معناسنه در مکر صاحب دلی روزی
برحمت کند در حق درویشان دعایی مکر لفظی فارسیده و ترکیده
استثنا ایچون الا معناسنده استعمال اولنور کاهی لعل و شاید که
مقامنده استعمال ایدرلر جایزکه و اولا که دیک اولور بو محلده بو معنی
مقصوددر یعنی شایدکه و امیددرکه و جایزکه بو کتابه مطالعه
ارباب دلدن بری درویشلرحقنده بردعا ایلیه یعنی الله تعالی

برکون رحمت الیه یعنی بطلب رحمت

شیخ سعدی یه رحمت ومغفرت ایلسون دیه شراحک اکثری مکر بر اهل
دل مرحمت ایدوب واسر کیوب یعنی ازدوی ترحم بر کوزدن درویشلر حقنده
بر دعا ایلیه دیو تعبیر اتمشلر بعض نسخه ده بکار درویشان واقع اولمشدر
بهر تقدیر حضرت شیخ رحمة الله علیه تواضع قصد ایدوب کندو فی
فقرا و درویشان زمره سندن معدود بیوروب کتاب بلاغت نصابندن
مستفید و بهره یاب اولان ارباب البابدن دعاء خیر توقع اتمشدر شکر الله
تعالی سعیه امعان نظر یعنی نظر دقیق و فکر عمیقم در ترتیب کتاب بو
کتابک ترتیبنده ترتیب اصطلاحی اشیادن هر برینی مرتبه سنجه مناسب
اولان محلده وضع اتمکدر و تهذیب ابواب دخی بابلرینک تنقیحنده یعنی
انتخاب ایدوب برقاج بابا و فقره لر قصر و حصر اتمکده یعنی حذ ذاتنده
کثرت مطالب حسبنجه ابواب کتابک عددی مقدار معهوددن متجاوز
اولمق جایز ایدی لکن امعان نظر بونی صواب کوردیکه انتخاب اتمک ایله
تهذیب و تنقیح اولنه بعض شراح تهذیب ابوابدن مقصود لطیف و نازک
کلمات ایله ادا اتمکدر دیمش قول مهذب دکلدر و ایجاز سخن وایجنده
اولان سوزلری ایجاز و بلاغت و فقره لر ایراد اتمکده مصلحت دراندیده
فکر دقیقانی معقول کوردی آن لفظیله مشار الیه اولان ترتیب کتاب
و تهذیب ابواب و ایجاز سخندر یعنی بو امور ثلثه یی امعان نظر
معقول و موجه کوردکی ایچون اختیار ایلمشدر دیدی لفظنک فاعلی
امعان نظردر اسناد مجازی قبیلندندر امعان نظر ایتدکمزن بو اسلوب
اوزره اولماغی مصلحت کوردم دیمکدر تا مرین روضه رعنا تا انتها
غایت ایچوندر مر لفظی زائده در تحسین لفظدن غیری معنی ملحوظ دکلدر
تا این روضه رعنا دیمکدر روضه باغچه معناسنه در مولانا سرور
مرحوم بو محلده مولانا سیدی علی زاده نک کلامنی فهم ایتیوب
رد و اعتراض اتمشدر عبارتلرین نقل ایدرلر تاکه زعانی اسان اولا
سیدی علی زاده دیمشدرکه تا مرین یعنی این وکثیراً ما یستعمل مر علی انه
من الصلات الزائدة هذا وقال فی بحر الغرایب ان مر یجئ علی معنیین احدهما
بمعنی التعداد والثانی بمعنی اللام الجارة للتعلیل ولعل المراد هنا

هو الاول انتهى كلامه بزم كوردكمز نسخ مصححه عبارتلری بودر كه ذكر اولنه
ظاهر بودر كه اول دیمكدن مقصودی مقدما ذكر اندوكی زیاده معناسنه
سرورى مرحوم بحر الغرایبدن نقل اولنان ایكی معنانك اوكلكیسی اولمغه
حمل ایدوب وكونه بمعنى التعداد بعید دیو رد اتمشدر وكم من عائب قولا
صحیحا حدذاتنده تعداد معناسنه حمله مجال یوقدر بعید دردیدوكی بی
وجه در كما لا یخفى وحدیقه غلبا غین معجمه نك فتحى ولامك سكونى ایله
حراء وزنی اوزره عظیم و بلند معناسنه در جمعی غلب كلور عینك ضمى
ولامك سكونی ایله حمر كبی قرآن عظیمده وحدائق غلبا واقع اولمشدر
عظاما ایله تفسیر اتمشلردر حدیقه مشتمل اولدوغی بلند اشجارك وصفى
توصیفا ولنمشدر بعض نسخده علیا ضبط اولنمشدر عینك مهمله نك
ضمى ولامك سكونى واخرده فا ولان یا ایله اعلى لفظنك تأنیثى در
چون بهشت جنت كبی بهشت بانك وهانك كسریله در بانك فتحیله
مشهور وغیر فصیح در بهشت باب اتفاق افتاد سكن باب ایله اولمق
اتفاقى واقع اولدى حقا كه حضرت شیخ سعدینك بو مقامده ذكر ایتدوكى
كلام متدبر تامله تامله محتاجدر تحقیق كلام وتوضیح مرام بودر كه
حضرت شیخ بیورر لركه اكر بسط واطناب وتكثیر ابواب مقصود اولسه
خارجده یاخود ذهنده مستحضر اولان جواهر نایاب وفوائد بحسب
نیجه ابوابى مشتمل بر مفصل كتاب اولور ایدى ولكن فكرده تقویم
معقول كوردى كه تفصیل واطنابدن تحرز واجتناب وافراد مطالب
واعداد ابواب تلخیص وانتخاب اولنه لاجرم امعان نظر وفكر دقیق
مقتضاسنجه ایجاز سخن وتهذیب ابواب ایله ترتیب كتاب اولنوب
بعده نظر اولندقده اتفاقا عدد ابوابى ابواب بهشت عددنجه هشت
اولمش بولندى وذلك من الاتفاقات الحسنه جمیع شراح بو معنى دن
غافل اولوب تا نى غایت وغرض و یاخود تعلیل ویاخود رابطه اولان
كه معناسنه حمل ایدوب وان لفظنك مشار الیهی تا من بن عبارتنك
حیزنده واقع اولان كلامك مضمونى اولمق اوزره توجیه ایدوب
فارسى تكلم ایدنلر دیمشلر كه امعان نظر مصلحت دران دیدكه این دو

رعنا چون بهشت بر هشت باب مؤلف ومنتظم باشد عربى عبارت ایله
تعبیر ایدنلر دیمشلر كه امعان النظر رأى الاحرى ان یكون هذا الكتاب
مرتبا على ثمانیة ابواب كالجنة تركى شرح ایدنلر دیمشلر كه امعان نظر
شونی معقول كوردی كه بو كتابك جنت مثال بهشتى اولسون ایچون
سكز باب اوزره تمام اوله سخن شناس اولان اخوانه خفى وپنهان
دكلدر كه اولا اتفاق لفظى بو توجیه مانعدر خصوصا افتاد لفظى
صیغه ماضى ایله واقع اولدوغى اول احتمالى بالكلیه دافعدر زیرا
خلاصه كلام امعان نظر شونى مصلحت كوردیكه اتفاقا بو كتاب
سكز باب ایله دوشدی دیمك اولور بو كلامك فساد واضحدر
وثانیا ایجاز سخنك اول بابده مدخلى وعلاقه سى یوقدر بلكه
تهذیب ابوابدن مقصود لطیف و پاك كلمات ایله ادا اتمكدر دیو تعبیر
ایدن شارحك مدعاسنجه انك دخى علاقه سى اولمازدر منبع الفضائل
متبوع الافاضل مخدوم مكرم ومخدوم زاده معظم سپهر علم ومعرفتك
مهر بلندى خواجه زاده اسعد افندى حضرتلرى بو مقامده خوب
تحقیق بیورد وجه حقا كه هر وجهله مقبول اولان معنا ید انلر موفق
اولمشلردر والحق احق ان یتبع خط اشرفلرى ایله بنده لرینه واصل اولوب
زینت كتاب اولمق ایچون بعینه عبارت شریفه لرى بو محله ثبت اولنمق
مناسب كورلمشدر وبیورمشلردر توجیه وجیه داعى مخلصلرنده صحت
واصل اولمغله ذكرى تاخیر اولنمشدر فى الحقیقه اصوب اولان وجه
جمله دن صكره مذكور اولمق معتاد ومعهود اولدوغى محتاج
بیان دكلدر بیورمشلر كه امعان نظر مبتدادر آن دیدخبرى دردر بین
ظرف مصلحتدر دران ظرف دیدده در ومشار الیه مطوى در حاصل معنى
امعان نظر ترتیب كتاب وتهذیب ابواب وایجاز سخن خصوصنده مصلحتى
انى كوردى كه كتاب سكز باب اوزره اوله تا بو روضه در عنا وحدیقه
علیا بناء على تلك المصلحه بهشت اسا هشت باب اوزره مرتب اولدى
انتهى كلامه ان لله دره ما ادق نظره وفكره لقد اجاد فیما افاد ازین
سبب مختصر آمد تا بملالت نینجامد ملالت انجام اولسون وسئآمته

مروی

ایله

شمعی

ثل

سید علی زاده

مؤدی اولمق لازم کلمسون دیو بو کتاب مختصر واقع اولدی تاتعلیل
ایچوندر این سبب لفظنک مشار الیهی تا حیزنده واقع اولان کلامدر
بو تعبیرک نظیری ترکی دلنده دخی واقع و شایعدر مثلا درلرکه بو سببدن
تفصیل ایدرین تا که خاطر نشان ایدرسن و انکچون زحمت چکرین تا
قبول و اذعان ایلیه سن بونی دخی بچون ایتدیلر که این سبب لفظندن
مقصود امعان نظر مصلحت دران دیدکلرینک مضمونی اولا بو تقدیرجه
تا غایت و غرض ایچون اولور امعان نظر معقول و مصلحت کورندوکی
سببدن بو نیلجه مختصر واقع اولدی تا که موجب ملال و باعث
کلال اولمیه دیمک اولور **باب اول** در سیرت پادشاهان اولکی
پادشاهلرک سیرتی بیانندر سیرت روش معناسنه در نتکم
مقدما بیان اولندی **باب دوم** در اخلاق درویشان دوم لفظی
دالک و واوک ضمه لری ایله در ایکنجی دیمکدر جمی معناسنی افاده ایدر
میم ساکندر ما قبلی دایما مضموم اولور **باب سوم** در فضیلت قناعت
سوم لفظنک سینی فتحیله ده جائزدر **باب چهارم** در فوائد خاموشی
باب پنجم در عشق و جوانی واو عطف ایله در **باب ششم** در ضعف
پیری بو دخی واو عطف ایله در **باب هفتم** در تأثیر تربیت **باب هشتم**
در آداب صحبت **تاریخ** کتاب کلستانک تألیفنک تاریخی بود ذکر
اولنور در ان مدت که ما را وقت خوش بود اول زمانده که بزم
وقتمز خوش ایدی مقصود تألیف کتاب تمام اولدوغی زمانی بیاندر
خوش لفظی شش لفظنه موافقت ایچون خانک فتحیله تلفظ اولنور
ز هجرت ششصد و پنجاه و شش بود هجرت نبویه دن التی یوز الی
التنجی یل ایدی مراد ما نصیحت بود و کفتیم بو تألیفدن مقصودمز
نصح و پند متعلق بر اثر قومق ایدی تا که خلق عالمه انی دستور العمل
و پیش نهاد ایدینوب انتصاحله منتفع اولالر بعون الله اول کار خیرک
انجام و اتمامه ایرشدرمک میسر اولدی و لکن النصیحة سهل والمشکل
قبولها نحو اسنجه تلو بک قبولی و طباعک تأثر و انجذابی بزم الیمزده
اولمیوب حق تعالی حضرتنک توفیقنه موقوفدر فلاجرم حوالت

با خدا کردیم و رفتیم نفع و تأثیر خصوصنی خدای رب العالمینک لطف و
کرمنه حواله و تفویض ایدوب کتدک بعض شراح بونی دخی جایز کوردیلر
حوالت لفظی تاء خطاب ایله حوالدات تقدیرنده اولوب سنی خدایه
اصمرلدق دیمک اوله بو تقدیرجه مخاطب خاصه ممدوحی اولان پادشاه
و یا شهزاده اولوب یا خود بو کتابه نظر ایتکله خطابه صالح اولان
عموم اشخاص مراد اوله دیمشلر **باب اول در سیرت پادشاهان**
بعض شراح دیمشلر که سیرت سلاطینک ذکرینی تقدیمدن غرض بودر که
پادشاهلر بو بابده مسطور و مندرج اولان فوائد ایله منتصح
اولوب صلح السلطان صلاح العالم فحواسنجه انلرک انتصاحی
سبب صلاح عالم و باعث انتظام احوال بنی آدم اولا بو سببدن اهتمام
و اعتنا ایدوب باب اولی تقدیم ایتمشدر و فی الخبر عن خیر البشر السلطان
بین من جری حکمه و السلطان علیهم بمنزلة القلب فی القالب فاذا
صلح القلب صلح القالب و اذا فسد فسد بو کلام شریفک مصداقیچه
بلکه مراد ایلین کمسنه شقایقده مولانا قرنی ترجمه سنه نظر ایدوب
ولایت قرنیرکی معمور و آبادان مملکتک اولوجهله خراب ولماسنه
سبب و علت نه اولمشدر معلوم ایدنسون **حکایت** پادشاهی را شنیدم
که بکشتن اسیری اشارت کرد بر پادشاهی ایشتدم که بر مجرم محبوسک
قتلنه فرمان ایتدی در ان حالت نومیدی بیچاره کشتنی خلاصدن امید
کسدوکی حالده بر یانی که داشت کفت و لنجه مثلا عرب طائفه سنده
ایسه عربی عبارتله اکر اعجامدن ایسه فارسی تعبیر ایله ملکی دشنام
دادن کرفت پادشاهه شتم ایتمکه باشلدی و سقط کفتن دخی جهره
سویلمکه آغاز ایتدی سیدی علی زاده مرحوم بر یانی که داشت عبارتی
ای بلسان کان فی فیه دیو تفسیر ایتمش مرادی آلت تکلم اولان عضو
مخصوص اولوب آغزنده اولان دیلی دیمک ایسه محض ترزیقدر
زبان و لسان مجاز طریقیله کاه لغت معناسنه اطلاق اولنور
لسان عربی و زبان فارسی دیرلر بو محلده دخی اول مقصود اولمشدر
ترکیده دخی کند و لغتی اوزره دیدیکی محلده کند و لنجه دیرلر

وعجمی اولان کمسنه دل بلمزیرلر حدیث شریفده که لسان اهل الجنة
العربیة والفارسیة الدریة وارد اولمشدر مراد جنت اهلنک
استعمال ایتدکلری لغتدر سقط مینک وقافک فتحیله هذیان
دیمکدر که گفته اند زیرا که مشهور مثلدر هر که دست از جان بشوید
هر کمسنه که جاندن الیوم حیاتدن مأیوس اولمقدن عبارتدر
هر چه در دل دارد بگوید کوکلنده اولانی ودلنه کلنی بی باک سویلر
شعر اذا یئس الانسان طال لسانه یعنی انسان حیاتدن قطع امید
ایتسه دلی اوزون اولور یعنی ترس وهراسی چوق سوز سویلر و
ویادشاهه بلکه بی باک شتم ودشنام ایلر کسنور مغلوب یصول
علی الکلب عاجز وزبون اولان کدی کبی که کلبک اوزرینه حمله ومجو
سنور مغلوب موصوفک صفته اضافتی قبیلندندر نظم وقت
ضرورت چو نماند گریز ضرورت واضطراب زماننده که دشمن
غالب تیغ بران حواله ایلیه قاچمغه خلاصه مجال قالمیه دست
بگیرد سر شمشیر تیز کیرد فاعلی دسته راجع ضمیردر سر شمشیر
مفعولیدر یعنی دست اول محلده کسکن قلیجک اوجن طوتر بعض
شراح بونی دخی تجویز ایتمشلر که ضمیر فاعل کی یدن عاجز اولان
شخصه راجع اولوب ودست مفعولی اولوب انکس سر شمشیرن
دست کیرد تقدیرنده اوله یعنی او کمسه کسکن قلیجه الن طوتر
بوکه دخی احتمال ویرمشلر که انکس سر شمشیر را بدست کیرد تقدیرنده
اوله بر هر تقدیر مقصود ضرورت وقتنده یالن قلیجه الن قادر شور
دیمکدر ملک پرسید که چه میگوید پادشاه انک کلماتنی ایشیدوب
ندسویلر دیو وزراسنه صوردی یکی از وزرای نیک محضر خوب
خصلت اولان وزرادن بری وفی الصحاح فلان حسن المحضر اذا کان
ممن یذکر الغائب بخیر یعنی غایبانه کمسه نک حقنده ایلوک
سویلین کمسنه یه عربیده حسن المحضر وفارسیده نیک محضر دیرلر
ولکن استعمال حسبی ایله مطلقا کریم النفس وحسن الخلق
اولوب حاضر وغائب هر کسک حقنده ایلوک سویلین کمسنه یه

نیک محضر اطلاق اولنور بو محلده دخی بو معنی مراد اولمشدر بوده جایز
جایزدرکه اول اسیرک دل بلمدکی جهتدن غائب منزله سنه تنزیل
اولنور معنای اصلی مرعی اوله فتأمل گفت ای خداوند همی گوید والکاظمین الغیظ
والعافین عن الناس ایتدیکه پادشاهم فضیلت عفو وکرمه بابنده
وارد اولان بوایت کریمه مقتضاسنجه استدعای لطف وعنایت
وتمنای شفقت ومرحمت ایلر ملک را بر وی رحمت آمد وزیر دوشن اول
فقیرک موحش کلماتنی برای مصلحت بویوزدن تقریر ایتمکله پادشا
خوش کلوب اول بیچاره یه ترحم ایلدی واز سر خون او در گذشت
وانی قتل ایتمکدن صود اسندن کچدی سر لفظی بو محلده فکر وهوس معناسنه
دیمشلر بعض کمسنلر سر لفظنده لفظی کبی زاید طوتمشلر وبعضلر دخی راس
معناسنه اولوب از خون سر او تقدیرنده اولمغه ذاهب اولمشلر بعضلر
دیمشکه سر لفظی ایکی معنایه کلور بری باش معناسنه وبری اوج
معناسنده بو محلده معنای ثانی مراددر انتهی کلامه سوزنک وجهی
ظاهر دکلدر وزیر دیگر که ضد او بود بر غیری وزیر که اولکی وزیرک
ضدی ایدی یعنی انک عدوسی وبدخواهی ایدی یاخود نیک محضر دکل
ایدی بدسیرت ایدی دیمک اولا گفت ابناء جنس ما را نشاید در حضرت
پادشاهان جز براستی سخن گفتن وزیر بدگوی دیدیکه بزم ابناء
جنسمزه یعنی مسند وزارتده اولانلره لایق دکلدر که پادشاهلر
حضورنده خلاف واقع سوز سویلیه لر بعض نسخده نشاید که در
حضرت پادشاهان جز براستی سخن گفتن واقع اولوب بعض شراح
اول نسخه اوزره شرح ایتمشدر ولکن که لفظی گفتن لفظنه سلامت
دکلدر کوینده اولسه مناسب اولوردی کما لایخفی حضرت حضورده معنا
این مرد ملک را دشنام داد وناسزا گفت اول شخص واجب القتل خود پادشاهه
سوکدی ونامعقول کلمات ایلدی ملک روی از این سخن در هم کشید
پادشاه ایکنجی وزیرک غرض آلوده کلامندن منقبض ومحزون اولدی
وموافق رای بلندش نیامد وبو سوز پادشاهک رای بلندینه موافق
کلمدی کتن نسخه بو فقره موجود دکلدر وگفت مرا آن دروغ پسند

ترا مدازین راست که تو کفتی دخی دیدیکه انک کذبی بکاسنک طوغری
سوزندن یکدرکه انلدوغی دروغ مصلحتی بود زیراکه انک ایتدوکی دروغ زوره
مصلحت آمیز بر بیچاره نک خلاصنه باعث اولور و این راستی بر خبث و سنک
خباثتکدن صورت حقده معروض اتدوکی کلمات فتنه انکیز بردره
هلاکنه سبب اولور حقا که بوندن اونکه خباثت اولماذدر خصوصا
وزیر اولی عمدا کذب اتدوکی دخی مقرر دکلدر زیرا جایزدرکه اول
محبوسک دلنی بلمیوب مجرد مقتضای حاله سوء ظن و تخمینله کلامی
استعفایه حمل اتمش اوله و بوندن غیری نجه وجه توجیه ایله تامل
و توجیه ممکندرکه کذب صریح و دروغ قبیح اولمیه بعض شراح خبث
قتل مظلوم ایله تفسیر اتمش ولا مظلوم اولدوغی ثابت دکلدر ثانیا
خباثتی همانا اول دکلدر محض غرض ایله وزیرینک محض حضور پادشاهن
تکذیبیله غمز و نفاق دخی خباثتدن ناشیدر و بعض شراح آن و این
لفظلرین وزیر اول ایله وزیر ثانی یه اشارته حمل ایدوب زیرا اول
اولکی وزیرک روی یعنی توجهی بر مصلحته ایدی کم بر بیچاره یی
قتلدن خلاص اتمکه سعی ایدر ایدی دخی بو ایکنجی وزیرک روی یعنی
توجهی خباثت اوزره مبنی ایدیکه اولا وزیری پادشاهه غمز ایتدی
ثانیا اول بیچاره اسیری هلاک ایتدرمکه قصد ایلدی دیو شرح اتمشلر
شارح مزبورک اتدوکی توجیه اوزره تعلیل منکوز پادشاهک کلامنده
اولمیوب شیخ سعدی پادشاهک اول سوزدن انقباضنک باعث و علتنی
و وزیر بر تنفیردن اعراضنک سبب و حکمتنی بیان ایچون ایراد اتمش
اولور حکما کفته اند عبارتنک عطفی توجیه مذکوری فی الجمله تایید
ایلر زیرا اول دخی پادشاهک کلامندن اولمق غایت بعیددر اکرچه
تعلیل مزبور پادشاهک کلامندن اولوب و حکما کفته اند عبارتی
شیخ سعدی کلامی اولماغه مانع یوقدر اصحاب رد و قبولدن بعضی
بو معنایه احتیاط ترجیح اتمشلردر فعلیک بالاحتیاط ثم الاختیار
و حکما کفته اند که دروغ مصلحت آمیز به از راست فتنه انکیز
دخی حکما دیمشلردر که مصلحتی متضمن اولوب دافع فتنه و ضرر اوله

کذب و دروغ

کذب و دروغ باعث شور و شر اولان راستی فروغدن بهتردر **بیت**
دروغی که حالی دلت خوش کند • به از راستی کت مشوش کند • **بیت**
هرکه شاه آن کند که او کوید شول کمسه که پادشاه انک سوزیله عمل
ایده حیف باشد که جز نکو کوید ایلوکدن غیری سوز سویلمک انصاف
دکلدر و مصلحت آمیز اولیان کلامی القا اتمک حیفدر آن لفظی کندک
مفعولیدر ضرورت وزن ایچون تقدیم اولنمشدر بعض شراح تقدیم
مفعول افاده حصر ایچوندر دیمش بعضلر اکا اعتراض ایدوب دیمشکه
تقدیم مجرد وزن ایچوندر حصر ایچون دکلدر بعضلر دخی اکا جواب
ویروب دیمشلرکه وزن ایچون اولمق افاده حصری منافی دکلدر ایکیسی
بله مراد اولمغه مانع یوقدر فقیره لایح اولان بودرکه بو وجهله
جواب معترضک مرادینی فهم اتمکدن ناشیدر مراد بودرکه حصر
معناسی مقامه ملایم دکلدر زیرا ایلوک سویلمک لازم اولمغه مجرد
پادشاه انک کلامنی اصغا اتمک مرتبه سی کفایت ایدر غیرک کلامنه
التفات ایتمیوب اکا مخصوص و منحصر اولمق شرط دکلدر بلکه
انک هر سوزیله عمل ایدوب هرکز سوزینی رد اتمک بیله شرط دکلدر
حصر معناسنه ذاهب اولنلرک غالبا مرادلری بودرکه حد ذاتنده
مسند و نادرتک مقتضاسی بودرکه پادشاهک انلره زیاده اعتمادی
اولوب انلردن غیرینک سوزیله عمل اتمکی جایز کورمیه فی الحقیقه
بو تقدیرجه اول مقامده بعید اولمیه انلر دخی دین و دولته موافق
اولان امورده متفق الکلمه اولمیوب ایلوکدن غیری سوز سویلمک
غایت قبیح و حیف صریح اولدوغی ظاهردر **حکایت** بعض نسخه
لفظیله مصدردر واقع اولمشدر بر طاق ایوان فریدون نوشته بود
طاق بو محلده کمر معناسنه در ایوان همزه نک کسریله در ظرفاء اعجام
تخفیف قصدیله تحریف ایدوب فتح همزه ایله تلفظ ایدرلر میداندن
لفظنده اتدکلری کبی بو محلده دیوان خانه مراددر فریدون ضحاک
ناپاکی قتل ایدن صاحب ظهوردرکه طهمورث دیوبند نسلندندر
قصه سی شاهنامه ده مسطوردر یعنی فریدونک دیوان خانه سی

لطیفه

سینک

کري اوزده بو ابيات يازلمشيدی که **شعر** جهان اي برادر نماند بکس ای برادر
دنيا کمسيه باقی قالمز هر کلن کتسه کرکدر دل اندر جهان افرين بند و بس
دنيا فانی اولدوغی مقرر اولينجق کوکلکی انجق خلاق عالمه بغليوب
ماسوايه تعلق رشته سن قطع ايله مکن تکيه بر ملک دنيا و پشت دنيا
سلکنه و جهانک عز و جاهنه طيانمه و ارتقدو يوب اعتماد اتمه
که بسيار کس چون تو پرورد و کشت زيرا که چوق کمسه يی سنجلبز
بسليوب کامکار ايلدی و عاقبت هلاک ايلدی بعض شراح چون تو
لفظنی بسيار کس عبارتنه ناظر ايدوب سنجلين چوق کمسنه يی بسلکه
ديمک دخی جائزدر ديمش و بو ايکی معنانک ميانندن کويا معتد به تفاوت
ملاحظه اتمش و بعض شراح ملک دنيايی سلطنت معناسنه حمل اتمش
اکرچه صحيحدر و خصوص مقامه موافق و سياق کلامه ملائمدر
خصوصا مصرع سادس اولمدعايی فی الجمله تاييد ايلر امّا اطلاق و عموم
اوزره اولوب هر کس بقدر خويش حصه دار اولمق انسبدر پشت لفظی
تکيه اوزرينه عطفدر ممکن پشت ديمکدر محصل دنيايه اعتماد و استناد
جائز دکلدر ديمکدر بعض شراح پشت لفظی معاونت معناسنه اولمق
ملاحظه سيله ملک دنيا اوزرينه عطف ايدوب دنيانک سلطنتی و معين
اولماسی اوزره تکيه و اعتماد ايلمه ديو شرح اتمشدر و حاشيه کتابده
تکيه اوزرينه عطف اولورسه پشت لفظنک معناسی زائد اولوردی ديمشدر
ارقه و يرمکله اکا اتکی معنای واحد عد اتمشدر فتامل چو آهنگ
رفتن کند جان پاک چو نکه البته موت مقرردر ديمکدر چه بر تخت
مردن چه بر روی خاک تخت اوزرنده اولمک ايله قوری ير اوزرنده اولمه نک
هيچ فرقی و تفاوتی يوقدر برابر و يکساندر ديمکدر بعض شراح نه
فرق پادشاهلر کبی تخت اوزره اولمک نه فرق کدالر کبی طپراق اوزرنده
اوزره اولمک ديو شرح اتمش مراد معلومدر لکن تعبيری لذيذ دکلدر و
و فرق لفظنی مکرر ذکر اتمک معناسز فرق اتمکدن ناشيدر **حکايت**
يکی از ملوک خراسان سلطان محمود سبکتکين را بخواب ديد خراسان
پادشاهلرندن بری سلطان محمود سبکتکينی واقعه سنده کوردی

سبکتکين سلطان محمودک پدرينک اسميدر علمين ما بيننده واقع اولان
ابن لفظنک حذف شايعدر خراسان بر مملکتک اسميدر نيچه بلاد و قصباتی
مشتملدر دار السلطنه سی بلده هراة در بر شهرک اسميدر ديينلر غلط
اتمشدر بعد از وفات او بصد سال سلطان محمودک وفاتندن يوز
يل صکره بعض شراح سلطان محمودک وفاتندن صکره يوز يلده يعنی
يوزنجی يلده ديو تعبير اتمشدر حق اداکلدر که جمله وجود او ريخته
بود و خاک شده واقعه سنده بو يله کوردی که سلطان محمودک جمله
اعضاء وجودی و جميع اجزاء بدنی چوريوب داغلمش و کلمش خاک اولمش مکر
چشمان او که همچنان در چشم خانه می کرديد و نظر می کرد مکر الا معناسنه
ادات استثنادر چشم خانه ميخانه و غمخانه ترکيبی کبيدر خانهٔ چشم
تقديرنده در يعنی هر عضوی چوريمش الا کوزلری چوريوب همچنان
يعنی حال حياتنده اولدوغی کبی کاسهٔ چشمنک ايچنده دوران و حرکت
ايدر و اطرافنه بقردی سائر حکما از تاويل آن عاجز ماندند جميع
حکما اول واقعه نک تعبيرندن عاجز قالديلر مکر درويشی که خدمت
بجای آورد الا بر درويش که اول حذمتی يرينه کتوردی و خوب تعبير
ايلدی و کفت هنوز نکرانست که ملکش با دکرانست و ايتدی اول واقعه
تعبيری بودر که ملکی و سلطنتی غيريلر تصرفنده اولدوغنه هنوز
نکراندر الی هذا الان نظری و تعلقی منقطع دکلدر و حياتنده سلطنت
دنيايه حرصی و تهالکی غالبا اولمغله غالبا عالم برزخده دخی هنوز
اول حسرت و غدغه سندن خلاص بولمامشدر نته کم ارباب حال
ديمشلردر که آخر ما يخرج من قلوب الصديقين حب الرياسة يعنی دنيا
و ما فيهادن قطع علاقه ايدوب طريق فناده اولئک هم الصديقون
مقامنه واصل اولنلر دفع خواطر و نفی ماسوايه مرد انه همت صرف
ايتدکلرندن جمله دن صکره هزار زور و زور ايله آخر مرتبه ده قلبلرندن
چقاردقلری حب جاه و رياستدر زيرا نوع انسانک ماهيتی مجبولدر
حب جاه و رياست اوزره مجبوله در تزکيهٔ نفس و تصفيهٔ باطنه
مشتغل اوليوب مستلذات بی بقايه متوغل اولنلردن اول ميل

شعر

شعر

شعر

شعر

نكته

سی

جبلی لری موتله بله زائل اولیوب مقام بزخنده دخی تحتلری لری باقی قالدی

بعید دکلدر ملك لفظی میمك ضمیله بو محلده سلطنت معناسنه در قطعه

بس نامور بن برزمین دفن کرده اند بخه نامداران کسنه لری ونیام

دولتلولری یرالتنده دفن ایتمشلردر بس لفظی لغت مشترکه در بو محلده

آنجه وبجه یعنی جوق معناسنه در بسا وبسی لفظلری دخی بو معنادن

مستعملدر بحر الغرایب صاحبی بو معنایه اولان بس بسا وبسی دن

مخففدر دیمشدر بعض شراح بو محلده وبعضیسی ازان بیش بس کز

که کوینه بس دیدوکی محلده بحر الغرائب صاحبنك قولنه اتباع ایتمشلر

ولکن کمال پاشازاده مرحوم دقایق الحقایقده قولمز بوری رده تزییف

ایتمشدر مرادی اولان کورنسون سابقا جون نکه می کنی نماند بسی

عبارتنده بعض تفصیل کچمشدر منظور اوله کز هستیش بروی زمین

برنشان نماند که اول نامور دنیادن کتدکدن یریوزنده وجودندن هیچ

براثر ونام ونشان قالمدی زیرا ذکر جبلی باقی اولمغیچون هیچ برانر

وکار خیر قویوب کتمدی بلکه وارلغندن انجق برجسم لاشه سی

واریدی اوله دخی دنیادن کتدوکی کبی هیچ برنشنه سی قالمدی بلکه

بعض شراح چوق زمان کچمکله نسیا منسیا اولمغه حمل ایدوب

خصوص مقامه مناسب اولان مبالغه یی فوت ایتمشدر فتأمل

مقصود سلطان محمود کبی اسیر جاه اولان بخه نامدار پادشاهلر

کلوب کتمشلردر که قصار رای نظر قاصرلری دنیا زخارفنه مقصور

اولوب عدالتدن عدول ایتدکلری سببدن وجودلری سودلرندن

قطعا براثر ونام ونشان قالمامشدر دیمکدر بر لفظی با ایله جمع ونو

مثلا بروی زمین برتعبیری یریوزی یتك اوستنده دیمك معناسنی

افاده ایچوندر باء مفتوحه ظرفیت ایچوندر برعلی معناسنه در

که ترکیده بو قار و واوست دیو تعبیر اولنور مصرع اولده مذ

اولان بزیر زمین تعبیری مقابله سنده واقع اولدغی بو معنانك

جزالتینه شاهددر بعضلر بو تحقیقدن غافل اولمغله بابی زائد

طوتوب بروی زمین تقدیرنده در دیمشلر وبعضلر بر لفظی زائد

اولمغه حمل ایتمشلر وبعضلر بر لفظی اصلا وقطعا معناسنه اولوب

اصلا وقطعا نشان قالمدی دیمکدر دیمشلر اکرچه نفسنده معنای صحیح

ومقامه ملائمدر ولکن کوردکمز لغتلرده بولنمدی سابقا بر بنیادی کشتکان

اوازد یدوکی محلده دخی مذکور اولمشدر وان پیر لاشه راکه سپردند

بزیر خاك لاشه لاشیٔ دن مخففدر ترکیده لش دیو تعبیر ایتدکلری

جیفه دن عبارتدر یعنی اول کهنه وسال خورده لاشه یی که دفن

ایدوب طپراغه طاپشردیلر بعض اهالی پیر لاشه رانك سکونیله و

لاشه پیر تقدیرنده اولمغی دخی جائز کورمشلر بهر تقدیر مقصود اول

نامور اولان شخصك جسمیدر بعض نسخه ده وان جسم لاشه را

واقع اولمشدر بعض شراح پیر لفظنی سست وضعیف معناسنه حمل

ایتمشدر بعض لغات فرسده کوردم لاش لفظنی کم خرد ونی اعتبار

بوددیو تفسیر ایتمشلر خاکش چنان بخوردکز واستخوان نماند خاك

اول لاشه یی شویله یدی یعنی بر وجهله افنا ایتدی که استخوان

بیله قالمدی زنده است نام فرخ نوشروان بخیر نوشروانك خیری و

عدلی سببیله مبارك نامی زنده در تا قیامت افواهده خیر ایله

مذکوردر نام مبارکی اولوب قیامته دك اکا فخر بو یتر که سلطان

انبیا علیه افضل التحایا انك حقنده انا ولدت فی زمن الملك العادل بیور

بن بر عادل پادشاهك زماننده دنیایه کلدم دیمکدر مراد شریفلری نو

شروانك مدحی دکلدر بو کلام شریف حدیث صحیح مسلم اولدوغی تقدیر

مراد شریفلری افتخار وابتهاج دکلدر بلکه انك آثار عدلی جمله ارهاص

نبوت وعلامات بعثتدن اولدوغنی اخبار دیمکدر یعنی آفتاب رسالت

طلوع ایده جك زمانده قرب نبوت برکاتی ایله مقدما وجدان ضدی

ظلام ظلم مرتفع وانوار عدل کفلق الصبح آفاقده لامع اولوب

عالم برنور وضیا اولمغه تمام مستعد اولمش ایدی سبکی طبقات

کبراسنده ذکر ایتمشدر که صلحادن بری سلطان انبیا علیه السلام

حضرتلرن رؤیاده کوروب بو حدیث شریفدن دیو سؤال ایتدکده

دکلدر دیو جواب بیورمشلر علی کل حال اسیددر که لطف حقدن

لوپ

تصحیح

مشلردر

چه

سروری

سروری

محروم اولمیه دنیاده ایتدوکی عذلکا آخرتده دخی فائده سن کورر
حفت عذابله منتفع وجبا بر کفی یدا اولان عقاب شدیدا اندن نفع
اولا مولانا حلیمی بحر الغرائب نام لغتنده دیمشکه فرخ قوتلو و
بجسته معناسنه یعنی جمله سی بر معنایه در بعض شراح بوکا
نقل ایدکن قوتلو لفظنک استخراجنده غلط ایدوب قافک ضمی و واو
فتحی وتشدیدی ایله ضعیف مقابلی اولان قوتلو وقوی معناسنه
حمل اتمشدر شارح مزکورک عبارتی بودر فی البحر فرخ یجی علی
معنیین بمعنی المبارک وبمعنی القوی انتهی بحرک عبارتنی فرخ لفظنک
ایکی معناسی واردر دیمکله حمل اتدوکندن زیاده خطا اتمشدر
قوتلو ومبارک وجسته جمله سی بر معنایه در فافهم بعضیلر
فرخ دن مراد بر پادشاه عالیجاهدر که فرخشاد دیمکله مشهوردر
دیمشلر بو وجه در حرف عطفله اولسه فی الجمله احتمال اولوردی
خفی دکلدر که حضرت شیخ بخیر لفظندن بدل بعد لدیمش اولسه
اولی ایدی زیرا کفارک اعمالنه شرعا خیر اطلاق اولنمز لکن صورتده
خیرده نمایان اولمغله بخیر تفسیر اتمشدر کرچه بسی کذشت که نو
شروان نماند اکرچه نوشروان دنیادن کیدلی خیلی زمان کچمشدر
خیری کن ای فلان وغنیمت شمار عمر زان پیشتر که بانک بر اید فلان
نماند زان پیشتر عبارتی خیری کن لفظنه متعلقدر یعنی حال
حیاتکده وسنکچون فلان کمسه وفات اتدی صداسی چقمازدن
اول بر خیر ایده کور وعمری غنیمت عد ایله غفلتله ضایع ایتمه
عجم اصطلاحنده فلان نکس برد دیه جک یرده فلان کس نماند دیرلر
بعض ثقاتدن مسموعمدرکه هنوز اناطولی ولایتنده بعض یرلرده
بو اصطلاح واریمش مثلا فلان کمسه صاغمیدر بخه اولدی
دینلدکده قالمدی سرپاتی اولکه دیرلرمش وقری خلقندن بر
کمسه وفات ایتدکده بر شخص جهوری الصوت اطرافنده اولان
اهل قری نماز نه حاضر اولمغیچون اعلام قصد ایدوب بر یوکسک
دیه یه اوزرینه چیقوب فلان کمسه قالمدی دیو بلند صدا ایله

مکرر صلا ایدریش بانک بر آید عبارتی بو معنایه موافقدر جمله شراح
بو اصطلاحدن بیخبرلردر والحمد لله علی التوفیق حکایت ملک زاده
را شنیدم که کوتاه بود وحقیر ایشتدم که بر شهزاده نک قامتی کوتاه
وشخص حقیر اولوب چونلق وجاهتی یوغیدی بعض شراح تبع التشکل
وزشت روی ایدی دیمشلر لازم خوب روی اولمق مرتبه سی کفایت
ایلر ودیکر برادران هش بلند وخوب روی غیری برادرلری هر بری بلند
قامت وصاحب وجاهت بکتلر ایدی واذا رایتهم تعجبک اجسامهم
فحواسندن حصه دارلر وکانهم خشب مسنده مضموننه ما صدق
اولماغه سزاوارلر ایدی باری پدرش بکراهیت در وی نظر کرد
اتفاقا بر کون پدری اول شهزاده یه چشم حقارت ودیده کراهتله
نظر ایلدی وسائر برادرلرینک الندن چندان هنر کلمیوب نفوس
ضایعه دن اولمق ظن وخیال ایتدوکی مشاهده اولندی کرچه لسان
کتورب قیل وقال اتمدی تا پسر بفراست دریافت وکفت ای پدر
کوتاه خردمند به که نادان بلند شهزاده فراستیله پدرینک ضمیرینی
اولان معنایی فهم ایدوب دیدیکه ای پدر طویل اولوب احمق
ونادان اولمقدن قصیر القامه اولوب عاقل هنرمند اولمق یکدر نه
هرچه بقامت مهتر بقیمت بهتر سلب کلدر سلب کلی دکلدر یعنی
هر قامتی بلند اولا البته هنرمند اوله دیو مسلم دکلدر بخه نسنه
وار در جثه کبیره در اما قیمتی یسیره در کذلک هر شخص حقیر اولان نسنه
تقدیرنا قبول اولمق متعین دکلدر چوق نسنه وار در که وجودی
حقیر در اما قدری وقیمتی زیاده در بو مدعایه شاهد بودر که
الشاة نظیفه قویون صغرجسیله پاک وطاهر وذی قیمتدر والفیل
جیفه فیل عظم جثه سیله جیفه مردار ولاشه بی اعتباردر شعر
اقل جبال الارض طور وانه لاعظم عند الله قدرا ومنزلا یعنی یر
اولان طاغلرک جمله دن اصغری جبل طوردر حالا که قدر ومنزله
وشرف ومرتبه جهتندن سائر جبالدن اعلی واعظم در زیرا حق تعالی
قرآن عظیمده انکله قسم ایدوب والطور بیوردمشدر وحضرت

بیت مرا واز جهان نام نیکست وبس
بجز نام نیکو نماند ز کس صحیح

سروری

شمع

دکلدر

موسى عليه السلام ايله مكالمه وتجلى انده واقع اولمشدر قطعه از
شنیدی كه لاغر دانا معناى استفهام مقصوددر یعنی ایشتمدکمی
كه بر لاغر اهل علم گفت روزى با بلهی فربه بر كودن بر سمز وغراجى قوى
احمق جاهله دیدیكه اسب تازى گر ضعیف بود عربی ات اگر لاغر
ضعیف اولورسه همچنان یعنی ضعیف ایكن نه حالسه از طویله خر
بر طویله خردن مقبول ومعتبر وراجح وبهتر در طویله ده اولان
همزه وحدت ایچوندر وسیله اضافتا اولوب خرك طویله سندن
دیو تعبیر اتمك مقبولمدر كلدی والحاصل ولغراجى قوى جاهل سمز
جسامتی سببی ایله اظهار سرور ایدوب افد كامل وجوده
ضعیف الجسم اولدوغیچون حقارتله نظر اتمش اولدخی بو یوزدن
بلاغتله جواب ویرمش نادانه مقداردن بلد وردمش ولقد احسن
من قال قطعه قلب نادانا ولور همیشه سیاه • لاله وش گرچه
رویی احمر اولور • كر ضعیفا ولسه طكی دانشمند • عربی ات چونكه
لاغر اولور • پدر بخندید شهزاده نك بو كلامنی پدری ایشیدیب
تعجب كنان بلكه على وجه الاستحسان تبسم وخنده ایلدی وارگان
دولت بپسندیدند واعیان دولت وارکان سلطنت شهزاده نك
جرأت واقدامنی وعاقلانه كلامنی تحسین اتدیلر وبرادرانش
برنجیدند برادرلری جان ودلدن محكم بحضور اولدیلر رباعی
تا مرد سخن نگفته باشد مادام كه كشی سوز سویلیه ساكت اولا
تا بو محلده مادام معناسنه در عیب وهنرش نهفته باشد اولكشی
عیبی وهنری مستوردر قالور ظهوره بولمازكما قیل المرء مخبوء تحت
لسانه هر بیشه گمان مبر كه خالیست هر بیشه یی سباعدن خالی
خیال اتمه بیشه باء عربیله بیشه معناسنه در كه تركیده مشه دیرلر
اغاجلق واورمان دیكدر فارسیده وعربیده مستعملدر بعض شراح
بیشه نك عربیسی ابیشه در دیمش لكن كوردكمز لغتلرده بو لنمدی
اما ابیشه لفظی موجوددر وفى القاموس والابیشة بالهمزة وتركها
ماسدة باليمن انتهى شاید كه پلنگ خفته باشد پلنگ كافك سكونیله

اوقنور سه احتمالدركه اولبیشه ده قپلان اویومش ولایمكدر
اگر كافك كسریله اولورسه احتمالدركه اولبیشه ده اویومش
قپلان اوله دیمكدر لكن سكونیله اولمق راجح اولدوغى واصحدر بعضلر
بیشه لفظنی باء عجمیله وبعضلر باء عربیله وسین مهمله ایلمقدر معنا سنی
حمل ایدوب ومابعد فى كمان مبر تنها لیست اولمق اوزره روایت
اتمش بلق شول الاجه نسنه یه دیرلر بیاضله سیاهی ولا وتهالی
شول بساطه دیرلركه قپلان پوستندن مصنوع اولوب اوستاد
بر وجهله صورت ویرمشدركه بادى نظرده بر یاتور قپلان كبی
كورینور بو تقدیرجه پلنگ خفته كافك كسریله تركیب توصیفی
اولور یعنی هر كوردوكك ابلق تهالی صانمه جائزكه كرچكدن پلنگ
خفته اولا اگرچه بو معنى حد ذاتنده صحیحدر واحتیاطدن مبالغه
شنیدم لما خصوص مقامه ملایم دكلدر شنیدم كه در ان مدت
دشمنی صعب ایشتدم كه اول اثناده اتفاقا بر قوی وسخت دشمن روی
نمود یوز كوستردی یعنی پیدا اولدی نمود فعل ماضی معلومدر بعض
شراح بو احتمالی دخی ذكر اتمشكه صعب روی لفظی وصف تركیبی
اولوب شدید الخصومه معناسنه اوله ونمود فعل ماضی مجهول
اولوب صعب روی بر دشمن كوروندی یعنی ظاهر وپیدا اولدی
دیمك اوله محض تكلفدر اولدوغى خفی دكلدر چون دو لشكر روی بهم
اوردند ایكی لشكر بری برینه یوز كتوردیلر یعنی تقابل وتقارن دن
عبارتدر یعنی صفلر آراسته اولوب ایكی لشكر مقاتله ایچون تقا
ایتدكلری محلده اول كسی كه اسب در میدان راند او بو جمله دن مقدم
اتنی میدانه سوردى اول شهزاده در لر ایدى بعض نسخه ده راند لفظنده
بدل جهانید واقع اولمش جمله دن اول آتنی میدانه قالغیوب دشمنه
حمله وهجوم ایلین اول ایدی دیمك اولور وقصد مبارزت كرد
دخی دشمنله مبارزه وجنك قصد ایلدی چرخه چیلغه چیقادلی
مبارزدیرلر بعض نسخه ده بو عبارت یوقدر وگفت دخی اول جنین
بدرند خطابا دیدی قطعه آن نه من باشم كه روز جنگ بینی

بشت من بن اول كمسه دكلم كه جنك كوننده سن بنم ادقامی كورن سن
دشمندن یوز دندرمزین دیمكدر جمله نسخه ایله درا ما من نه آن
باشم تعبیری احسندر آن منم كاندر میان خاك وخون بینی سری
بن اول كمسه یم كه خاك ایله خون ایچنده غلطان بر باش كورررسن
دشمندن روكردان اولمازین كله یی میدانده مردانه كسدرمش كورر
دیمكدن كنایتدر سری لفظنده كی یا وحدت ایچوندر مراد كندو باشیدر
بعض شراح كه یعنی راسی دیو تفسیر اتمشلردر همین بو معنایی مراد
اتمشلردر والا سری لفظنده اولان یا متكلم یاسی اولمق معلومدر كه اندر
كه انلرك ملحوظلری اولا بو طریقله رد ایلین زیاده تعصب ایتمشدر
واضحدر بعض شراح بو كلامك شرحنده دیمشكه یعنی جنك ایچنده
بنی سن قاچمش دزدیو خاطره كتورمه بلكه طبرا قله قان ایچنده
دشمش بر باش كوزدكم بودر دیو خاطره كتوره سن هر كمسنه
آرد بچون خویش بازی میكند • روز میدان وانكه بكریزد بچون لشكر
زیرا هر كمسنه كه دشمندن فرار ایتمیوب كارزار اختیار ایلیه اول كمسنه
جنك كوننده كندو قانیله اوینار یعنی انچق كندو قاننه كرمش و
بر باشندن كچمش اولور سائره سرایت ایدوب باعث هزیمت اولماز
اما اول كمسنه كه دشمندن كریزان وجنكدن روكردان اوله تمام
بر لشكرك قانیله اوینار یعنی كوتوری عسكرك قاننه كرمش اولور
زیرا انك فراری سبب انهزام اولور غیرت اهلی ولان اول نامردك
اختیار ایدرمی دیمكدر بو بیتك مضمونی بیت سابقك مدلولنی
تعلیلدر بعض نسخده حرف تعلیل مصرح اولوب كانكه جنك اندر
واقع اولمشدر كه انكه تقدیرنده روز میدان عبارتی بازی
میكند لفظنك ظرفیدر جنك آرد لفظنه بله ظرف اولوب تنازع
فعلین قبیلندن اولماغی دخی تجویز اتمشلر وانكه بكریزد
عبارتنده دخی بو ظرف مقدر مقرردر مذكوره قرینه دن
بعضلر انچق بكریزد لفظنك ظرفی طوتوب میدان وجنك كوننده
اول كمسنه كه قاچان بر عسكرك قانیله اوینار ایدر دیو تعبیر

اتمش وانكه بكریزد عبارتنی واوسز ایراد اتمش بچون لشكری عبارتنی
دخی بازی میكند مقدردر وانكه كه بكریزد بچون لشكری بازی
میكند دیمكدر بعضلر وانكه بكریزد بچون لشكری بكریزد
تقدیرنده اولمغه دخی تجویز اتمشلر این بكفت وبر سپاه دشمن
زد شهزاده بو كلامی اتمام ایلدی وكندو دشمن عسكرینه اوردی یعنی
حمله وهجوم ایدوب جنكه اغاز ایتدی بعض شراح شمشیر زد
تقدیرنده اولماغه حمل ایتمشدر وتنی چند از مردان كار بینداخت
ایش ارلرندن یعنی بهادر ومعتبرلردن برقاچ كسنه یی دوشردی
عبارت مذكوره اندن یقماغه وهلاك اتمكه عام وشاملدر
بعض شراح یقدی وهلاك ایتدی دیو تعبیر وتفسیر اتمشلر بعض
نسخده مردان كاری واقع اولمش بعض شراح اول نسخه یی اختیار
ایدوب یا نسبت ایچوندر ایشه یارار بهادر كمسنه لردن دیمكدر
دیو شرح اتمشلر چون پیش پدر باز آمد چون پدره دونوب بابا
حضورینه كلدی زمین خدمت ببوسید وكفت زمین خدمتی
بوس ایدوب وشرائط تعظیمی ادا اتدی ودیدیكه قطعه ای كه شخص
منت حقیر نمود مناداسی محذوفدر یعنی ای شهریار یا خود ای پدر
بزركوارم كه بنم شخصم وهیكلمی سكا خوار وحقیر وبی مقدار كوردی
وبنم المدن اتش كلمز خیال ایدوب كراهت ایله نظر ایدردك بعض
شراح كه لفظنی اسم اولوب ذات شخصدن عبارت اولمق اوزره
منادی طوتوب ای كمسنه بنم شخصم سكا حقیر كورندی دیو تعبیر
اتمش ومنادی محذوف اولمغی جائز كورمیوب حقدن عدول
وغفوله حمل اتمشدر حق تنگی جانبنده اولدیغی ظاهردر نمود فعل ماضی
مجهولدر تا درشتی هنر نپنداری تا بو محلده تحذیر ایچوندر زنهار
دلاورلك جثه بیوكی اولماغه كوره اولور دیو خیال وظن ایتمیه سن
دیمكدر درشتی لفظی جسامت معناسنه در یا مصدریه در
اسب لاغر میان بكار آید روز میدان نه كاو پرواری اسب لفظی
موصوفدر لاغر میان انك صفتیدر بعض شراح اسب لفظی لاغر

شمعی
سید علی زاده
شمعی
شمعی
لمتشیدی
سروری
میانه
سید علی زاده
سروری وشمعی
شمعی

مضافندر دیمش بی وجهدر فارسیده موصوف ومضاف اولان
الفاظ کسره ایله تلفظ اولنور لاغر میان ترکیبیدر پروار یخانه
پرورده وبسلو وسمز وتوانا دیمکدر یا نسبت ایچوندر کاف داو ...
راوکوسفند را بپرواربستند دیرلر بسلمکه وسموزمکه بغلدیلر
دیمکدر وکوشت پرواره سموز وبسلوات دیمکدر بعض اهالی بوده
تحقیق ایتمشکه لاغر میان ودرازکوش ودخی بونلرک امثالی
الفاظ مرکبه وصف ترکیبیده کلدر بلکه ترکیب اضافیدر عربیده
حسن الوجه کبیدر وصف ترکیبی صورتنده اولمغله اویله ظن
ایدنلر وصفیت نفس ترکیبدن مستفاد دکلدر غایة ما فی الباب
بعض الفاظده علی سبیل التشبیه وصفیت مراد اولنور کنبد سر و
اژدها پیکر کبی وصف ترکیبی اولورکه وصفیت نفس ترکیبدن
ناشی اوله جزء اولی یا جزء اخیری وصفا ولان ترکیبده وصف
ترکیبی بولنماز انتهی کلامه مخفی اولمیه که بو بیتک محواسی مدعا
سابقی تایید ایچوندر یعنی کورمزمیسن که نجه بللو اولوب صورتا
ضعیف کورینن آت جنک محلنده ومیدان کوننده ایشه کلور بعض
هنرکوسترر اما بسلو وسمز صغرا ولدکوننده اصلا ایشه یارامز
شعر عربی تری الرجل النحیف فتزدریه • وفی اثوابه اسد مزیر
ویعجبک الطریر فتبتلیه • فیخلف ظنک الرجل الطریر • فما عظم
لهم بفخر • ولکن فخرهم کرم وخیر • بعض شراح میان لفظنی ظرف
اوزره دریمیان میداندن تقدیر ینده اولمغی جایز کورمش اوده ...
که سپاه دشمن بی قیاس بود حکایت ایدرلر که دشمن عسکری ...
بیقیاس ایدی واینان وبونلر یعنی پادشاه عسکری اندک دشمن عسکر
نسبت ازایدی طایفه آهنگ گریز کردند پادشاه لشکرندن بربلوک
بیقرار اولوب فراره عزم ایتدیلر وهنوز بینی مقرر بیلوب قچماغه یوز
طوتدیلر پسر نعره برزد شهزاده بوحالی کورب نعره اوردی بعض نسخه
هزم ایله واقع اولمشدر بر نعره اوردی دیمکدر وکفت ای مردان بکو
شید ودیدیکه ای دلاورلر غیرت ایدوب سعی وکوشش ایلک وبا

دشمندن

دشمندن روکردان اولماک تا جامه زنان نپوشید تاکه عورتلر لباسنی
کیمیه سز زیرا جنکدن قاچمق مخنثلکدر جنک کوننده قاچان نامردلرکه
نجه سن عورتلر لباسن کیده ورجب تشهیر ایتک مشهوردر نظم یک کلور
شخص مخنث باکه هنکام ستیز • شول سپاهیدن که ایلر زن کبی قصد کریز
بعض نسخه ده یا جامه زنان بپوشید واقع اولمش یعنی ای مردان روکی
اولیوب جان وباشله جالشوک یاخود عورتلر لباسن کیوک بوتقدیر
ایکیسندن برینی اختیار ایلک زیرا جنکدن قاچمق عورتلرکاریدر
دشمندن قاچمقله انلکا اولمز دیمکدر نسخه اولی راجح واولمعنی
واضحدر کما لا یخفی سوارانرا بکفتن او تهور زیاده کشت شهزاده نک
بوسوزیله اول اشخاصده غیرت وتهور وشجاعت غالب اولدی مقرردر
که کشی تهور حالنده مسلوب الاختیار اولوب کندوبی یا ناراتشه
کوتورب آثاره مبالاتلنمز بیکبار براو عوزدن حمله کردند هجوم
ایدیلر شنیدم که در آن روز دشمن ظفر یافتند ایشتدم که شهزاده
بوسبیله جرأت واهتمامی ایله اولکون دشمن اوزرینه ظفر بولدیلر
ملک سر وچشمش ببوسید ودرکنار کرفت پادشاه مسرور اولوب
شهزاده نی قوچدی یوزن کوزن اوپدی هر روز نظر بیش کرد کوندن
کونه اکا رعایت والتفاتنی زیاده ایلدی تا ولیعهد خویش رعایت ایله
برمرتبه تقیید اوزره اولدیکه حتی کندودن صکره سلطنته انی تعیین
ایلدی قاعده سجع مقتضاسنجه کرد لفظی بوفقره ده دخی مقدردر
برادران حسد بردند برادرلری حسد ایتدیلر وزهر در طعامش کردند
طعامنه زهر قاتوب قتلنه وهلاکنه قصد ایتدیلر خواهرش از غرفه
بدید شهزاده نک طعامنه زهر قاتدقلرین همشیره سی اتفاقا قاچاردن
اوتوردیغی یردن کوروب حقیقت حاللرینه وقوف واطلاع حاصل
ایتدی ودریچه برهم زد وپنجره یی یعنی قپاقلرینی بری برینه اوردی
کویا طعامدن الصونمه دیو تنبیه قصد ایتدی پسر دریافت شهزاده
فراستیله اول اشارتی فهم ایتدی ومتنبه اولدی ودست از
طعام بازکشید وکفت محالست که هنرمندان بمیرند وبی هنران جای

ایشان بکیرند طعامدن الچکوب تناول ایتمدی وایتدی که هنرمندی
دنیادن کتمکله بی هنرلر انلرک یرین طوتمق محالدر یعنی سزینی
مکر وحیله ایله هلاک ایتمکله بنم مرتبه مه واصل اولمق وبکا اولان
رغبت واعتباره دست رس بولمق محالدر همان بنجلین برعزتلو
برادردن ایرلدغکز قالورد بوایتدوکلری تدبیر عاقلانه دکلدر دیو
معنی یوزندن اول نامردلره نصح و پند قصد ایلدی **شعر** کس نیاید
بزیر سایه بوم ور همای از جهان شود معدوم
بر فرد با یقوشک سایه سی التنه کلمز هماکبی
انکا کمسه طالب وراغب اولمان ور همای از جهان شود معدوم
فرضا هما قوشی جهاندن کتسه ومعدوم ونا بدید اولسه ده مشهور
همانک بخه در لو خاصیتی وارد جمله دن بری اتفاقا بر کمسه نک باشنه
واقع اولسه بارادة الله عالمده سلطان اولور یا خود نوع بجد غنایه
واصل اولور کندو باشنه سلطان اولور بو سببدن خلق عالم
انک وجودنه زیاده رغبت ایدرلر هما یه دست رس بولمیان اول
خاصیتی بایقوشدن رجا ایتمک بخه محال ایسه بنم دخی مثلم
سزک ایله بعینه انک کبیدر دیمکدر پدر را از ین حالت کاهی دادند
یادحی بو حالدن اکاه و خبردار اتدیلر برادرانش را بخواند
برادرلرینی احضار اتدی و کوشمالی بواجب داد واجب ولازم
اولدیغی مقدار قولا و فعلا انلره کوشمال و یرب تادیب ایلدی
پس هر یکی را از اطراف بلاد حصه مرضیه معین کرد بعده
بلاددن و زیر حکومتنده اولان ممالکدن هر برینه راضی ومتسلی
اولاجاق مقدار بر حصه تعیین ایلدی وهر برینه بر کوشه نک
ایالت و حکومتن تفویض ایدوب کوندردی تا فتنه بنشست
فتنه سکون بولدی وشقاق دفع اولدی و نزاع برخاست
بینلرندن نزاع و خصومت دفع اولدی خاستن لفظی الف ایله
قیام معناسنه اولور خواستن واو رسمی ایله اولنجق اراده وطلب
معناسنه اولور وکفته اند دخی دیمشلردر یعنی کلمات
بوسوزکه ده درویش در کلیمی بخسبند اون درویش بر کلیمه

ایجنده فراغت ایله حضور واستراحت ایدرلر یاتورلر اویورلر هیچ کونه
نزاع اتمزلر ودو پادشاه در اقلیمی نکنجند وایکی پادشاه بر اقلیمه وسعده
صغمزلر البته خصومتدن خالی اولمیوب یدر ویسر وایکی برادر
بری برینه قصد ایتمک مقرردر کلیم ونکنجند کاف عجمی ایله در **قطعه** نیم
نانی کر خورد مرد خدای اهل الله دن اولان مرد خدا وار باب
قناعتدن بر درویش وکدا بر اتمکک نصفنی یسه اتکله قانع اولوب
بذل درویشان کند نیمی دکر نصفنی دخی فقرا ودرویشانه بذل و
ایلر ملک اقلیمی بکیرد پادشاه پادشاه اولان کمسه مثلا بر اقلیمه مالک
اولسه اتکله قناعت اتمیوب همچنان در بند اقلیمی دکر ینه بر غیری
دخی ضبط و تسخیر اتمک فکرنده و جهانکیرلک قیدنده وسوداسنده
اولور همچنان بو محلده کذلک ومع ذلک مضموننده عبارتدر وبند
لفظی فکر و تقید معناسندن کنایتدر ولقد احسن من قال **نظم**
اهل وحدت کاینا تک عاقل و دانا سیدر ∘ مرد فارغ عالمک ممتاز و
مستثنا سیدر ∘ کوزنه دیر اولکم سوزی کو یا مسیح انفاسیدر
سلطنت دیدکاری بخت جهان غوغا سیدر ∘ اولمیه بخت و سعادت
وحدت وعزلت کبی ∘ **حکایت** طایفه دزدان عرب بر بلوک عرب
حرامیلری دیمکدر بعض شراح اضافتله در وهمزه وحدت افاده ایلر
دیمش بعض اهالی اعتراض ایدوب اضافتله اولمق معنای وحدته
مانع ومنافی در دیمکر مراد دزدان لفظنک عربه اضافتی اولمیشلر
بونک تحقیقی مقدمه ده بیان اولنمشدر کتابده طایفه حکمای هند عبارتنده
کچمشدر منظوردر اولا بر سر کوهی نشسته بودند بر طاغک باشنی
مقام اتمشلر ایدی ومنفذ کاروان بسته وکاروان یولنی کذرکاهینی
بغلمشلر و یوللری کسمشلر ایدی و رعیت بلدان از مکاید ایشان
مرعوب و مملکت خلقی انلرک ضررلرندن و شورشلرندن محکم
خوف چکرلر ایدی مکاید مکیده معناسنه اولان مکیدتک جمعیدر
بعضلر کید لفظنک جمعیدر دیمشلر علی خلاف القیاس محاسن جمع
حسن اولدوغی کبی ولشکر سلطان مغلوب و پادشاهک عسکری

انلره مغلوب اولوب ظفر بولماغه والدکتوز مکه قادر اولمازلر
ایدی بحکم انکه اول سبب ایله که یعنی اولحرامیلره دست رس بولمغه
سبب بو ایدی که ملاذ منیع از قلهٔ کوهی بدست آورده بودند
بر طاغک تپه سنده بر محکم تحصن والتجا ایده جک کوشه پیدا
اتمشلر ایدی و ملجأ و مأوای خود ساختند و اول صعب یری
کندولره ملجاء و پناه و ماوی و قرارکاه قلمشلر ایدی مدبر آن
ممالک آن طرف اول جانبده اولان مملکت حاکملری دفع مضرت
ایشان مشورت کردند انلرک مضرتلرین دفع اتمک خصوصنده
مشاورة و تدبیر و اتفاقله ال بیر اتدیلر که اکر این طایفه بر این
نسق اکر بو حرامیلر بو اسلوب اوزره روزکاری مداومت نمایند
بر زمان مداومت و قیام کوسترهلر و جمعیتلری بر ایشان اولورسه
بو حال اوزره قالالر مقاومت با ایشان ممتنع کردد بعد زمان
انلر ایله مقابله متشکل و مدافعه ممتنع اولور مثنوی درختی که
اکنون کرفتست پای برد رخت که هنوز کوک بغلیوب دخی
استحکام و ثبات بولمامشدر به نیروی شخصی بر آید زجای
یا لکن بر کمسه نک قوتیله یعنی سهولتله یرندن قوپار نیرو
لفظی کورده کمی لغتلرده نونک کسری ایله قوة و زور معناسنهدر
بعض شراح فتح نون ایله دیمش و دخی همچنان روزکاری هلی
و اکر بر زمان انی شو یلجه حالی اوزره قویاسن هلی کسر ها ایله
هلیدن لفظندن مضارع مخاطبدر بعض شراح هشتن لفظندن
مشتقدر دیمش مراد فی و اکن اکا حاجت یوقدر هشتن و هلیدن
قومق و صالی ویرمک معناسنهدر بکردونش از بیخ بر نکسلی
مرفوعا تامله بر مرتبه استحکام بولور که عربه ایله یعنی جفت
قوشوب و جر اثقال الاتی استعمال الله انی کوکندن چکسک دوز
اتسک قوپارمزسن کردون آسمان و قاکلی معناسنهدر بو بیت معا
تانی مراد در سر چشمه شاید کرفتن بییل چشمه نک باشنی بیل
طوتمق و جریاندن منع و سد اتمک ممکندر چو پر شد نشاید کذشتن

به بیل اما شو یله که اولدن طوتیوب اهمال ایده سن اقوب بر یره
طوله و کول اوله صکره فیل ایله دخی کچمکه مجال اولمیان مصرع قطره
قطره جمع کردد عاقبت دریا شود بعض نسخهده میل بدلی بیل واقع
اولمش بیل بموردنده اولورکه باغبانلره لازمدر بو تقدیرجه
سرچشمهدن مراد بکان باشی اولمق مناسبدر یعنی هنوز ظهوره
کلدکده بر بیل طپرق ایله سد اتمک اولور میل نسخهسی اوزره لولهلی
چشمهٔ معهود مقصود اولمق انسبدر میلدن مراد چشمه لولهسی
سد این جک جیوی اولور یا خود میل برمق معناسنه اولور
ولغتده دخی بو معنایه کلور علی کل حال المقصود بودر که اولدن
ترک و اهمال اولنه و غی تقدیرجه جائزدر که جریان ایدن آب فراوان
برکذرکاهده جمع اولوب بر وجهله طغیان ایده که اصلا کچیت
ویرمیه دیمکدر بعض شراح صواقاغله اول محلده زیاده باچوق
اولوب کچمکه مجال اولماز دیو شرح ایتمش بیل باء فارسی ایله فیل
معناسنهدر سخن بر این مقرر شد که سوز بو نک اوزرنه مقرر
اولدیکه یعنی بعد المشاوره ارکاندولتک و اعیان مملکتک رای
تدبیرلری بونده قرار بولدیکه یکی را بتجسس ایشان بر کماشتند
بر کمسنهیی اولحرامیلرک احوالنی تفحص ایچون کوندردیلر و
نکاه می داشتند و فرصت کوزتدیلر تا وقتی که بر سر قومی راند
بودند تا شول زمانه دکین که اولحرامیلر بر کوده بر کاروان باصمغه
کتمشلر ایدی و بقعه خالی ماند و بخصن اتدکلری منزل صعب حالی
قالمشیدی یعنی اولجاسوس کلوب بو یله خبر ویردی فی الحال
تنی چند از مردان واقعه دیده و جنک آزموده را بفرستادند ایش
کورمش و جنک احوالنی بیلورلردن بر قاچ کمسنهیی کوندردیلر
بعض شراح دیمشکه قاعدهٔ سجع مقتضاسنجه مناسب اولان بودر که
را لفظی واقعه دیده عبارتندن صکره مذکور اوله انتهی اما بو اول
مقوله روابطدن اولدوغی مسلمدر که لدن حد ذاتنده را لفظی بو ایکی
وصفله مقید اولان تنی چند عبارتنه داخل اولمشدر فتامل تا در شعب

جبل پنهان شدند شعب کسر شینڭ وسکون عینڭ ایله طاغده اولان
یوله دیرلر وفی الصحاح الشعب بالسکر الطریق فی الجبل بو تقدیرجه
شعب جبل عبارتی تجرید قبیلندن اولور یعنی اول دلاورلر طاغ
ایچنده حرامیلرڭ کذرکاهی اولان یوللری بصویه کیروب پنهان
اولدیلر دزدان شبانگاه باز آمدند سفر کرده وغارت اورده اوتدن
اولحرامیلرکه کاروان خلقنی باصوب غارت ایدوب مال ومنالکرینی
الوب دونوب اخشام زمانی ینه منزللرینه کلدیلر محل قرینه سیله
غایت یورغون دوشمشلر و زبون اولمشلر ایدی دیمکده کلامڭ
فی الجمله دلالتی واردر سلاح بکشادند سلاحلرینی چیقاردیلر
وغنایم نهادند قوردیلر کلری طویلغی شویله قودیلر قودیلر محصل
فراغت خاطر ایله استراحت ورزه اولدیلر نخستین دشمن که بر
سر ایشان تاخت خواب بود تاختن چاپمق معناسنه در یعنی
جملهدن مقدم انلرڭ اوزرینه هجوم واستیلا ایدن دشمن نوم
غالب ایدی زیرا زیاده یورغون وزبون کلمشلر ایدی هر برى
میت کبی دوشوب یاتدیلر چندانکه پاسی از شب بکذشت اوند
یصوده اولان دلاورلر اول قدر صبر ایتدیلرکه کیجهدن بر مقدار
کچدی حرامیلر تمام خواب غفلته مستغرق اولدیلر **بیت** قرص
خورشید در سیاهی رفت جرم شمس شدت سواد لیلده ایچنده
طولندی کتدی یونس اندر دهان ماهی رفت کویاکه یونس پیغمبر
علیه السلام دهان ماهیده غایب اولوب کتدی دیمکدر اداد
تشبیه محذوفدر آفتاب برج حوتده اولدوغی تقدیرجه بو تشبیه
غایتده لطیف اولور مقصود شدت ظلمت لیلی بیاندر ضیا وشفقدن
اصلا اثر قالمدی دیمکدر **بیت** شبی بود مانند قطران سیاه ❊
نه سیاره پیدا نه پروین نه ماه ❊ فی الواقع بو حالت حین غروبده
اوللیوب کیجهنڭ بر مقداری کچمک ایله حاصل اولدوغی شاهدی
مصراع اولده بیله ادات تشبیهی محذوف ملاحظه ایدوب ثانی
مصراع بیله استعارۀ تمثیلیه قبیلندن طوتوب دیمشلر که جرم

شمس ظلمات ایچنده غروب ایتدوکی کبی ویونسڭ بیغمبرڭ بالق قارننه
کتدوکی کبی انلر ایچنده ایله کتدیلر یعنی انلرڭ خوابی حددن زیاده
مشتد اولدی انتهی مردان دلاور از کمین بدر جستند کمین کاف
عربینڭ فتحیله پصو دیمکدر جستن جیمڭ عربینڭ فتحی ایلهدر اول
دلاورلر کتلر صچرایوب پصودن طشره چیقدیلر دیمکدر و دست همه را
جملهٔ حرامیلرڭ اللرینی یکان یکان بر در بر درکتف بستند قفالرینه
بغلدیلر کتف کافڭ فتحی وتانڭ کسریله ترکینه کورڭ تعبیری اتدکلری
عظم عریضدر بامدادان علی الصباح بدرکاه ملک حاضر آوردند
پادشاهڭ درکاهنه کتوروب حاضر ایتدیلر همه را بکشتن اشارت
فرمود جملهسن قتل وسیاست ایتمکه فرمان ایتدی اتفاقا بولفظ فارسیدن *(margin: سیدن)*
بوده سمهٔ الفلهٔ بلا تنوینڭ استعمالی ولنوز استعمال عربده دخی بولنه
لکن منوندر در آن میان جوانی بود که اتفاقا ایچلرینده بر جوان وار ایدی *(margin: ایدی)*
که میوهٔ عنفوان شبابش نو رسیده شباب یکتلک وتازه لکدر
عنفوان شباب یکتلکڭ اوللی دیمکدر خطی هنوز بلو رمش دیمکدر
کنایتدر وسبزهٔ کلستان عذارش نو دمیده اوکلکی قرم دن مقصود
اولان معنایی تاکید وتصریحدر یکی از وزرا پای تخت ملک را
بوسه داد و روی شفاعت برزمین نهاد پادشاهڭ تختی ایاغنی اوپدی وروی
شفاعت برزمین نهاد تضرع وابتهال ایله اول جوانڭ خلاصی وعفوی
خصوصنده شفاعت ایتدی دیمکدر و کفت این پسر همچنان از باغ
زندکانی بر نخورده است ودید یکه بو اوغلان باغ حیاتڭ فرزند
کاپیدن میوه تناول ایتمشدر همچنان لفظی بونڭ امثالی مواضعده
هنوز معناسنده مستعملدر بعض شراح ایچلینی معناسنه
حمل ایتمش وبعضلری مثل هولاء اللصوص دیو تعبیر ایتمشلر چندان
واضح وجسبان دکلدر واز ریعان جوانی تمتع نیافته ریعان
لغتده هر شیئڭ اولنه دینلور عنفوان معناسنه در بعضلر بو محلده
ریع معناسی مقصوددر که حاصل دیمکدر یکتلک جوانلق حاصلندن
منتفع ومتمتع اولمامشدر دیمکه حمل ایتمشلر والحاصل یکتلکنه

طوبامشدر ودبنیادن کام الامشدر دیمکدر توقع بکرم واخلاق
خداوندی انست که پادشاهک کرمنه واخلاقنه اعتماد امتوقع
اولان بودر که بجشیدن خون او بربنده منت نهی اولجو انک قاتی
بغشلمق ایله بو بنده لرین ممنون بیوره لرملک ذوی ازین سخن درهم
کشید پادشاه بو سوزدن منقبض اولوب بیحضورلق اظهار اتدی
وموافق رای بلندش نیامد زیرا اوزبرک اولجی افزاده حقنده
عفو اتدوکی پادشاهک رای عالی سنه موافق کلمدی واندن خیر
کلمیه جکنه طبع پر انتباهی کواه ایدی لاجرم وزیرک اوللا مرده منظور
توقعی توقیع قبول ایله موقع اولمدی بو فقره اولکی فقره نک مضمون
تعلیلدر کما لایخفی وکفت دخی پادشاه دیدیکه **بیت** پرتو نیکان
نکیرد انکه بنیادش بدست بد اصل اولان ایو کمسه لرک پرتوین
یعنی ارشاد تربیتلری لمعه سن قبول المز زیرا لیاقت واستعداد
یو قدر پرتو شعله وشعاع دیمکدر خانه ضمیر ظلمت پذیری شمع
هدایت وافتاب سعادت ایله روشن ومستنیر اولماز دیمکدن
عبارتدر تربیت نا اهل را چون کردکان بر کنبد ست کردکان
لفظنده ایکی کاف ایله فارسیدر بعضلر اولکی کاف عربیدر دیمشلر
بهر تقدیر کاف اولک کسر ایله جوز معناسنه در کنبد کاف فارسینک
ضمی ایله قبه دیمکدر بعضلر کاف عربیدر دیمشلر یعنی بد اصل ونا نجیب
اولانی تربیت ایله اصلاح قصد اتمک جوزی قبه اوزره طوتدرمق
استمک کبی توقع محال اتمکدر خفی اولمیه که فردوسی شاه نامه سنده
بو مضمونی بر غیری ماده ده بولوب بو وجهله ادا اتمشدر **نظم**
تو در جنک با من فرس رانده ٭ همی کوز بر کنبد افشانده یعنی سنجه
کمسه بنم کبی دلاوره حمله ایدوب غالب اولمق ملاحظه اتمک قبه
اوزرینه جوز قومق کبیدر اما حق بودر که حضرت شیخک ذکر
اتدوکی تشبیه اندن راجح ومقبولدر کوز کاف عجمی نک فتحی وواو
سکونی ایله درمعرب جوزدر اما طائفه اعجامک عامه سی کافک
ضمی ایله تلفظ ایدرلر قوز لفظی انک ترکیبیدر نسل وتبار اینان

منقطع کردن اولیترست بونلرک نسلی وقوم وقبیله سی منقطع اولمق
اولیدر دوبیخ وبنیاد ایشان بر اوردن بهتر وبونلرک کوکنی کسمک
واساس وجودلرین فنایه ویرمک عین مصلحتدر بعض نسخه ده فقره
اولی ده نسل وفساد وفقره ثانیه ده بیخ تبار واقع اولوب بعض
شراح اول نسخه یی اختیار ایدوب بونلرک فسادی نامعقول نسلی
منقطع ونایاب ایلمک اولیترک ومعقولدرک ددر واولجوامیلرک قبیله
کوکنی یوقاری کتورمک یعنی جمیعسنی هلاک ایلمک اصوب واولیدر
دیو شرح اتمشدر وحاشیه کتابنده دیمشدر که بو محلده اینان کتور
اول طائفه نک اسیرلرینه بناء بو محلده ایشان کتوردی اول طائفه نک
مقتولرینه بناء انتهی کلامه فعلیک بالاختبار ثم الاختیار که اتش
نشاندن واخکر کذاشتن زیرا که اتشی سویندروب قورنی کوزلیقو
وافعی کشتن وبچه اش نکاه داشتن دخی بلاتی اولدوروب یاورسنی
صاغ قویوب صقلمق وبسلمک کارخردمند نیست عاقللر ایشی وخردمند
روشی کلدر خشاندن سویندرمکدن کنایتدر لغات فرسده دیمکدن
اغلج کبی وطاش کبی والکا بکزر نه وارایسه واو تورمق در اجلاس و
اقعاد معناسنه ونسنه یی بر ایشی یجون نصب اتمکدر بعض شراح
اصلده نصب معناسنه در بو محلده اطفا معناسی مراد در دیمش خفی
دکلدرکه نصب معناسیله اطفانک چندان مناسبتی یوقدر اجلاس
معناسنه مناسبتی واضحدر اخکر جمره معناسنه در ترکیده قوز
دیرلر کوزده خی دیرلر کاف عربیله در کذاشتن ترک ایلمک وقومقدر
کذا فی التحفة والمشکلات فعی عینک کسریله مشهوردر صحیح وفصیحی
عینک فتحیله در مار برزمعناسنه در **قطعه** ابر اکر اب زندکی
بارد سحاب فرضا اب حیات یاغدرسه هرکز از شاخ بید بر نخوری
سکوت اغاجندن میوه یمزسن زیرا حدذاتنده سکوت اغاجی
یمش ویرمک ممتنع ومحالدر بارد لفظی باریدن لفظنک مضارع
اصلده فعل لازمدر یاغمق معناسنه در اما بو محلده یاغدرمق
معناسی مقصوددر لسان فرسده بو مقوله استعمال چوقدر

تتبع ایدن بیلور با فرومایه دوزکادمیی بداصل اولانه وتقویکی
ضایع اتمه وتربیه واصلاحنه بیهوده صرف وهمت ایلمه کزنی بوده
شکر نخوردی ز بر حصیر قامشندن شکر بیتمز سن ز بوریا اندن شکر حاصل
اولمق ممتنع ومحالدر لاجرم بو حرامی زاده نك رشد وصلاحندن توقع
ایدوب تربیه سبیله مقیّدا اولمق همان انجلیندن تمنّی محال ایدوب
تضییع اوقات اتمکدر وزیر این سخن بشنید طوعا وکرها بپسندید
وزیر مومی الیه پادشاهك بو کلامنه اهتمامنی کوش ایتدکن خواه
ناخواه قبول وپسند ایلدی وحسن رای ملك را آفرین خواند وپادشا
رای صوابنی وحسن تدبیرینی استحسان ایتدی وگفت آنچه خداوند
دام ملکه فرمود عین حقیقتست ودیدیکه پادشاهك دولتی دا
اولسون فی الواقع بیوردقلری حق سوزدر وحقیقت حالدر و بیا
واقعدر اگر در سلك صحبت آن بدان تربیت یافتی وخوی ایشان
گرفتی یکی از ایشان شدی بو جوان اول یراماز لرك صحبتلرنده
یا تنه اولوب مدت مدیده صحبتلرنده بیله اولوب انلرك خویلرین طوتم
وبدخلقلری بیله متخلق اولمش اولسه فی الحقیقه بیوردقلری کبی بوندخی
انلرك بریسی اولوب قتلی واجب اولوردی بعض نسخه ده واو عطفله
ویکی ز ایشان شدی واقع اولمش بو تقدیرجه بو فقره دخی خیز شرط
داخل اولوب جواب شرط مقدسا مذکور اولان کلامك فحواسی اولور
یعنی اگر فی الواقع بو یله اولسه پادشاهك بیوردقلری اولدرمانه یرنك
اولوردی بعض شراح بو نسخه لحی اختیار اتمش اما خفی دکلدر مقام
ادب رعایتنه وپادشاهی کمال تعظیمه نسخه اولی انسب واولیدر
اما بنده اومید وارست که این غلام بصحبت صالحان تربیت پذیر
اما بو قوللری امیدوارم که بو اوغلان صلحانك صحبت واختلاطلر
ومصاحبت ومعاشرتلریله تربیت قبول ایدن وخوی خردمندان
گیرد وعقلا خوینی طوته تربیت واصلاحنه صرف همت تضییع
اولمیه که هنوز طفلست زیرا که هنوز طفلدر سابقا بوگذشتن کلستان
الی آخره دیو تعیین ایتدوکندن مفهوم اولان بوایدیکه غلام بودرك

خطی کلمش اولا بو محلده طفل تعبیر ایتدوکی بو تقدیرجه مقام شفقتده اولمغله
مجازا طفل منزله سنده تنزیل ایدوب استدعای لطف وعنایت اتمشدر طغیان
عطف تفسیریدر وفی الصّحاح البغی التعدی والطغیان مجاوزة الحد ثم قال
والتعدی مجاوزة الشی الی غیره ومن انکر ذلک فقد اخطا مبالغه ایچون
اولورکما لا یخفی وسیرت بغی وعناد ان گروه در نهاد وی متمکن نشده
واول گروه مکروهك سیرت بغی وعنادی بونك نهادنده وطبیعتنده هنوز
متمکن وجایگیر اولمامشدر ودر حدیث است که دخی حدیث شریف
نبویده وارد اولمشدر نعم ما من مولود الا وقد یولد علی فطرة الاسلام ثم
ابواه یهودانه وینصرانه یعنی هر ولد که انادن طوغار البته بارادة الله تعالی فطرة
اسلام اوزره وجوده کلور صکره پدر ومادرینه تبعیت ایله یهودی
اولور نصرانی اولور مجوسی اولور یعنی فطرة اسلامی تغییر ایدوب
ضلالتده تمکن والدین سبب اولور فطرة خلقت وجبلت معناسنه
مولانا سروری مرحوم دیشکه وزیرك مرادی بودرکه بو جوان اصل
خلقتنده وحدّ ذاتنده قبول خیر وصلاحه مستعددر واول استعداد
هنوز زائل اولمامشدر زیرا اول اهل فساد ایله انس والفتی وخلطه
وصحبتی ممتد ومتمادی اولمیوب طبعنده فساد وشقاوت رسوخ وتمکن بولما
حدیث شریفك مضمونی دخی بو مدعانی تایید ایلر اما پادشاه طرفندن
وزیره بو اعتراض متوجه اولورکه بو ایتدوکك قیاس مع الفارقدر
یعنی بو اوغلانك حالنی فحوای حدیث شریفه قیاس اتمك درست
دکلدر زیرا بحسب الفطرة قبول اسلامه مستعد اولمق بالطبع مفسد
اولماسی احتمالنه رد حدیث شریف انی نفی ایلمز هذا تفصیل کلامه وتو
مرامه خفی دکلدر که بو اعتراض قطعا وارد اولمازدر زیرا وزیرك مدعاسی
البته بو جوان صالح بالطبعدر دیمك دکلدر که مفسد بالطبع اولمق
احتمالیله منعی قابل اوله بلکه مقصودی مجرد احتمال وجوازی بیاندر
وپادشاهك کلامندن مفهوم اولان تقرر فساد وعدم قبول
رشد وسداد ادعاسنی منعدر یعنی مادامکه قبح سیرتی وفساد
سریرتی ظاهر اولمیه مستحق عفو اولور مجرد احتمال فساد ایله عقوبت

شمع

مشدن

ضیع

اولمغه مانع دکلدر بلکه عامر خود بو اوغلانك مفسد بالطبع صح

وسیاست لائق دولت مقتضاسی عدالت دکلدر دیمکدن وحدیث
شریفی ایراد اتمکدن مقصود قیاس دکلدر بلکه فی الجمله تایید در
تامل قطعه با بدان یار کشت همسر لوط لوط پیغمبرک خاتونی برلرله
مقارن اولدی وکفر ونفاق ارتکاب ایتدی خاندان نبوتش کم شد
کمال پاشازاده مرحوم دقایق الحقایقده بیورمشدرکه خاندان اوکا
دائر سنده اولان حولی یه دیرلرکه لسان عربده حرم تعبیر اولنور
عربلر خاتونلرندن حرم ایله کنایت ایتدکلری کبی عجملر خاندان ایله کنا
ایدرلر و منکوحه یه همسر دیرلر خاندانده مراد اولور اصل
کلام همسر لوط با بدان یار کشت وکم شد در طریق اطنا بده سوز
اتمکدن وتفنن اختیار ایدوب بر معنیده ایکی عبارت ایله تعبیر
غرض یا دیرلر ایله مصاحبت ایدوب بدکارلر ایله یار اولمغک طبیعت
انسانیه یه قوت تاثیرن بیاندر شیخ سعدی دیمک استرکه مذکور
خاتون حضرت لوطک علیه السلام همسری ایکن ومنبع حدث
اولان نبوته اضافتله شرف بولوب حرم نبوت و خاندان عظیم الشان
اولمشکن ضلالت اهلنه قوشلمغله ضال اولدی انتهی کلامه مولانا
حضرتلرینک کلامندن منفهم اولان بودرکه ضمیر شینی حضرت
لوطه راجع اولا مولانا سروری دخی انی اختیار اتمشدر بعض
شراح ضمیر شینی همسر لوطه ارجاع ایدوب دیمشکه اول خاتونک
نبوتی خاندانی ضایع اولدی خفی دکلدر که ارجاع ضمیرده تقصیر
ایدوب تصویر معناده دخی اصابت اتمشدر نعم ضمیر من بور همسر
لوطه راجع اولدوغی تقدیرجه انک خاندان نبوته ملاسی حالتی
وشرفی زائل وضائع اولدی دیمک مقصود اولسه وجهدن خالی
دکلدر ولکن عبارتده مسامحه اولوب تکلفدن خالی دکلدر
زیرا معنای مصدری یه دلالت ایلر ادات مذکور دکلدر تامل
سک اصحاب کهف روزی چند پی نیکان کرفت ومردم شد سک
اصحاب کهف برقاچ کون کمسه لرکه صحبتلرنده اولوب انلره
اولمغله یعنی اصحاب کهفک خدمتلرنده شرف کسب ایدوب ادم

اولدی زیرا جیوانات دن اون نفس آدم شکلنه کیروب جنته داخل اوله
کرکدر عجل ابراهیم وکبش اسمعیل وناقهٔ صالح وبقرهٔ موسی وحوت
یونس وحمار عزیر ونمله سلیمان وهدهد بلقیس وکلب اصحاب کهف
وناقه محمد علیه السلام حضرت لوطک قصه سی واصحاب کهفک
حکایه سی کتب تفاسیر وتواریخ ده تفصیله ذکر اولنمشدر این بکفت
وطائفه از ندمای ملک با او شفاعت یار شدند غلامی بورک
استخلاصی خصوصنده وزیر تضرع ونیاز له بو سوزی سویلدی
و پادشاهک مصاحبلرندن و ندیملرندن برجماعت دخی شفاعتده
انکله متفق ویکدل اولوب استدعای عنایت اتدیلر تا ملک از سر خون
او در کذشت شول مرتبه ده تضرع ونیاز اتدیلرکه پادشاه انلرچا
اوغلانک قتل اتمک فکرندن فارغ اولدی سر خون عبارتنک شرحی
اولکی حکایه ده مذکور اولمشدر وکفت بخشیدم اکرچه مصلحت
ندیدم و پادشاه دیدیکه اکرچه معقول ومناسب کورمدم وبنم رای و
اجتهادمه موافق دکلدر اماچونکه بو مرتبه تضرع ونیاز ایله
استخلاصنده متفق اولدکز سزک سوزکوز ایله عفو اتدم بو مقام
پادشاهله وزیرک بحثلرینک محصلی بودرکه وزیر دیمک استرکه
برکمسه حدذاتنده فاسد بالطبع اولورسه ده کاملرک صحبتی
برکاتیله تبدیل اخلاق ایدوب صلاح پذیر اولمق جایزدر مادامکه
بو احتمال باقیدر عفو بیورلمق انسبدر پادشاهک مدعاسی بودرکه
بو معنی اکرچه نفسنده جائز وغیر ممتنعدر اما غایت نادر الوقوع
وقلیل الوجوددر اغلب احتمال بودرکه خباثت اصلیه سی احکام
ظهور ایلیه لاجرم حزم واحتیاط مقتضاسی بودرکه احتمال ضعیفه
حکم ویرلمیوب احتمال راجح موجبی ایله عمل اولنه حضرت شیخ پادشاهک
مدعاسنی تایید ایدوب بو قطعه یی ایراد بیورمشدر قطعه
دانی که چه کفت زال با رستم کرد رستم زالک اوغلیدر کرد کافی
عجمینک ضمی ایله بهادر و مبارز و دلاوردر دیمکدر یعنی رستم
دلاوره پدری نه دیدوکنی وبو بابده نه بیوردن نصح و پند

شاهك

ایتدوکن خود بیلورسن استفهام اولمق دخی جائزدر یعنی بیلور

دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد ماضی مصدر معناسنه در

دشمنی خوار کورمک جائز دکلدر دیمکدر دیدیم بسی آب ز سرچشمه

خرد چوق کورمشوز که برجزئی بیکار باشندن چیقان صو چو

بیشتر آمد شتر و بار ببرد زیاده کلوب جمع اولدقده دوه یی

یوکی ایله بله کوتروب کتدی و غرق ایتدی یعنی مقتضای حزم و احتیاط

بودر که بو بداصل حرامی زاده نک شرندن تحرز اولنوب امن اوله

اولمق جائز کوزلیه فی الجمله وزیر پسر را بخانه برد و بالجمله یعنی

محصل کلام وزیر اول اوغلانی خلاص ایدوب خانه سنه الله

و بناز و نعمت بپرورد و ناز نعمت ایله بسلدی و استاد ادیب

را بتربیتش نصب کرد ادیب فعیل بمعنی فاعلدر مؤدب معناسنه در

وانی تربیت و تعلیم اداب ایچون بر اوستاد کامل تعیین ایلدی

یعنی خواجه لر طوتوب اوقتدی یازدردی بعض نسخه ده ادیب

لفظی واو عطف ایله واقع اولمشدر بیاموختند صیغه سنه

اوفق دروا و سزا اولدوغی تقدیرجه جنس اوستاد و معلم

مقصود اولوب متعدده شامل اولور تا حسن خطاب و رد

جواب و سائر اداب خدمت ملوکش بیاموختند تا که آکا استو

مصاحبتی و پادشاهلر خدمتنه لائق و لازم اولان جمیع

قواعد و ادابی تعلیم و ارشاد ایتدیلر تا در نظر همکنان پسند

آمد تا برمرتبه تکمیل کمالات ایدیلر که هر وجهله جمله عالمک نظر

اولدی کویا سعی و اجتهاد و تربیت و ارشادله تهذیب اخلا

و تحصیل رشد و سداد ممکن اولدوغی هرکس بلدی و وزیر

مدعاسی ثبوت بولدی باری وزیر از شمائل و اخلاق او در

حضرت ملک شمه می کفت اتفاقا بر کره تقریب دوشوب پادشاه

حضورنده اول اوغلانک اخلاق جمیله و شمائل حمیده سند

اجمالا بر مقدار ذکر ایلدی شمائل بو محلده اخلاق و خوی

معناسنه در که تربیت عاقلان در وی اثر کرده است و جهل

قدیم از جبلت او بدر برد یعنی که عاقللرک تربیتی آنک طبیعتنه اثر

ایتمشدر و خلقتنده و فطرتنده اولان جهل و فسادی کاملا رکی

حسن تربیه و ارشادی ازاله ایتمشدر و الحاصل وزیر کوییا بو معنایی

تعریض و اشعار ایدیکه کندونک حسن ظنی و فراستی و اقعه

موافق دوشوب غلام مزبورک حقنده ایتدوکی شفاعت لغو و بیهوده

اولمدی از باب طبعه خفی دکلدر که مقول قول تقدیم اولنمشدر بو کلام

مقول قول داخل دکلدر بلکه صریحا قاله کلمش دکلدر محضا وزیرک

مقصودی اولان معنایی و تعریض و اشعار ایتدوکی نکته یی تصویر

ایچون شیخ سعدی ایراد ایتمشدر بعض شراح مقول قوله داخل ظن

ایدوب مراده واصل اولمامشدر ملک را از این سخن تبسم آمد و کفت

پادشاه وزیرک بو سوزنه تبسم ایدوب یعنی صلاحه یذیر اولدغنه

اعتماد ایتمیوب ایتدی **بیت** عاقبت کرک زاده کرک شود قورد کی بچه

ضرنه دکلو اهتمامله تربیت اولنسه البته عاقبت ینه قورد اولور

سنعیتی ترک ایتمز کرچه با آدمی بزرک شود اکرچه انسان ایله انس و

بیومش اولسه ده سالی چند و برین بر آمد بو حال اوزره بر ایکی ییل

مرور ایتدی طائفه اوباش محله در وی پیوستند محله لوندلرندن

بر طائفه او اوغلانه مقارن اولوب اختلاط ایتدیلر لفظ اوباش

بحسب العرف لوند دیمکدر مولانا سیدی علی زاده مختار صحاحدن

نقل ایتدوکی معنی دخی بوکا قریبدر بعض شراح بی وجه تعصب ایله

رد ایتمشدر اوباش لفظی اراذل و سفله ناس معناسنه لغات عربیه ده

دخی مصرحدر و عقد موافقت بستند عقد عینک کسریله رشته معناسنه در

اتفاق و هوا دارلق رشته سن بغلدیلر دیمکدر شر و فساده قصد و عزیمتده

بیکدل و بیکجهت اولدیلر دیمکدن کنایتدر عینک فتحیله بغلمق معناسنه

اولمق دخی جائزدر و عقد عقد الموافقه تقدیرنده اولور اسم مصدر

اولمق دخی جائزدر فتحله اولدوغی تقدیرجه کلامده استدراک لازم

کلور دینیلر توهم ایتمشلر و زائد سویلمشلردر لغتده عقد لفظی عینک فتحیله

عهد معناسنه دخی کلور فقیره بو معنی جمله دن راجحدر بعض نسخه

سروری

الفت ایله

سروری

عقد ... العین ... کسر ایله ... و فتحله ... العهد عقد معنا ... بلکه فتح عین ایله ...

سروری

مرافقت واقع اولمشدر بو لدا اشلق معناسنه در تا بو وقت فرصت
یا فی معناسنه در یعنی تا فرصت زماننده و ذیروا باد و بیسر نکشت
اول بدبخت نمکحراملق ایدوب ولی نعمتی و باعث حیاتی و ولا
ورثه‌سی ایکی اوغلی ایله بالجمله قتل ایتدی و نعمت بیقیاس برداشت ورد
مغاره‌ده زد آن بجای بدر بنشست و عاصی شد و بیحد و بی قیاس
مال و نعمت کوتردی و سابقا مذکور اولان مغاره‌یه واروب باباسی
برینه کیروب اوتوردی و اظهار بغی و عصیان ایدوب پادشاهک
ظننی تحقیق و مدعاسنی تصدیق ایلدی بو کلامدن متبادر اولان
بودر که اول بد اصل حرامی باشینک اوغلی اولا ملک دست تحیر
بدندان کرفت و کفت پادشاه بو قصه‌دن خبردار اولیجق برمارمغنی
ایصروب متحیر اولدی و ایتدی **قطعه** شمشیر نیک از آهن بد چون
کند کسی بو کسه برامازد موزردن ایو قلج بد آهندن بیلور یعنی ممکن
دکلدر چون لفظی اما اله ایله در استفهام انکاری مراددر ناکس
بتربیت نشود ای حکیم کس بد اصل اولان دخی بخلین تربیت ایله
وسعی و اهتمام ایله آدم اولمزدر ای حکیم و انک حقیقت حال بودر
محصل ناملوبیبی بد اولیجق اصلاحه محال بو قدر باران که در
لطافت طبعش خلاف نیست بغوز که انک لطافت طبعنده خلاف
یوقدر یعنی حد ذاتنده طبیعتی اختلاف اوزره دکلدر بلکه جملة
لطافت و اعتدال اوزره اولوب فیضی عام و شاملدر و لکن
استعداد مختلفدر هر محل کند و استعدادنه کوره قبول فیض ایدر
در باغ لاله روید و در شوره بوم خس باغده لاله بتر و ذیر
شوره ده خار و خس یعنی چور چوب بتر بوم ارض معناسنه در
خس لفظی لسان فارسیده بی منفعت اولان اوته دیرلر ترکیده
چور چوب ایله تعبیر ایدرلر شوره طوزلی و چورق یره دیرلر
کذا انده ایو اوت بتمز و حاصل اولمز سیدی علی زاده مرحوم
شوره بوم ارض ذات ملح یقال له بالترکی چورق یر خفی دکلدر که
بو کلامده شوره بوم عبارتنی لفظ مفرد ظن اتمش و لیکن

ظاهر

ظاهر دکلدر کما توهم السروری فتدبر و شوره بوم لفظی ترکیب
توصیفی در اصلنده بوم شوره در بعده وصف تقدیم اولنمشدر یعنی
کبیدر بعض شراح دیمشکه شوره لفظی بومه مضافدر ضرورت
وزن ایچون همزه حذف اولنمشدر انتهی ولا یخفی ما فیه **دیکر** مرتین
شوره سنبل بر نیارد زمینی که شوره اولا سنبل حاصل اتمز اول
مقوله یرده سنبل بتمزدر و تخم و عمل ضایع مکردان شوره یرده
تخمی و عملی ضایع اتمه و بیهوده زحمت چکمه بعض نسخه‌ده تخم عمل
اضافتله واقع اولمش نسخه اولی اولمحدر نکویی با بدان کردن
بدبختلره و یرامازلره ایلوک اتمک چنانست که بد کردن بجای نیک مردان
ایو کیمسه‌لره کم لک اتمک کبیدر جای لفظی مقحم در بعضلر حق معناسنه
طوتمشلر و بعضلر برای نیک مردان معناسنه در دیمشلر **حکایت**
سرهنک زاده را بر در سرای اغلمش دیدم که سرهنک لفظی لغتده چری
باشی و یایا باشی مقوله سی زیر دستنده نفر اولان کمسه لره
اطلاق اولنور استعمال حسبی ایله چاوشلره دخی سرهنک دیرلر
کمال پاشازاده مرحوم دقایق الحقایقده دیمشدر که آهنک عزمدر
سرهنک الفاظ مرکبه دندر اصلی سر آهنکدر چری باشلرند که باشندن
اول حرکته عزم ایدر قلا فی الکا تابع اولورلر سرهنک دیرلر سرک
آهنکه اضافتی ایله در علم اولیجق قاعدهٔ ترکیبا و لنوب علاقهٔ
اضافت قطع اولنمشدر انتهی کلامه بعض شراح چاوش اوغلی دیو
تعبیر اتمش تخصیصنک وجهی ظاهر دکلدر اغلمش عجم پادشاهلرندن
برینک اسمیدر شیخ سعدی ایدر که اغلمش نام بر پادشاهک سرایی
قپوسنده یعنی آستانه سی خدامندن اولان بر سرهنک زاده یی
کوردم که عقل و کیاستی و فهم و فراستی زاید الوصف داشت بر
طبقده عقل و فراستی و فهم و ذکاسی وار ایدی که حددن زیاده
و شرح و بیانه کلمزدی از عهد خردی تا بزرکی در ناصیه‌اش پیدا هم
دخی تازه لکی و حداثت سنی زماننده رشد و نجابت آثاری و دولت
انواری اولجوانک جبیننده لامع و تابان و طالع و نمایان ایدی

بيت بالای سرش ز هوشمندی می تافت ستاره بلندی زهوشمندی
لفظی ستاره بیانندر اول یسرک باشی اوزنده عقللولغندن رفعت کوکبی
درخشان ایدی یعنی سیماسنده علامات رشد ونجابت لائح وآیینه
جمالنده امارات عز ودولت واضح ایدی نظم سعادت غره سی النده
طالع • سیادت پرتوی شکلنده لامع • کمال عقل وفهمله اتصافی بر
وجهله ظاهر ایدی که کویا باشی اوزنده بر نجم تابان اولوب وعزت
رفعت وعزته وصولنه برهان باهر اولمشیدی وهر کم کورسه بونی
فراست که بونی واردر البته عظیم دولت وسعادته دست رس
بولسه کرکدر دیبو جزما حکم ایدردی بيت کونی یوزنی طلوع
ایلیجک صبح صفادن • بس بللو ایدی آفت دوراندن اولاجاغی بودخی
جائزدر که زهوشمندی لفظی می تافت لفظنه متعلق اولا یعنی
باشی اوزره هوشمندلک مطلعندن طالع بر اختر لامع اولمشیدی
ارتفاع قدرنه دلیل ساطع ایدی فی الجمله حصل کلام مقبول نظر سلطان
آمد اولجوان بالاستحقاق پادشاهک حسن قبولنه مظهر اولدی
که جمال الصورت وکمال المعنی داشت زیرا که جمال وکمال صاحبی ایدی
صورة ومعنی هر وجهله قبولنه والتفاته لایق ایدی وحکما کفته اند
وحکمت شناس اولان عقلا بیورمشلردر توانکری بهنرست نه
بمال غنا ودولت کمال ایلهدر مال ایله دکلدر یعنی مجرد مال ومنالی
بسیار اولانه غنا قللر توانکر دیمزلر بلکه آدم برنه قومازلر فی الحقیقه
غنی وتوانکر اولکمسهدر که معرفت وکمالدن مالکدر • جاهلک عزتی
جمع مالله در • عارفک عزتی کمالله در • وبزرکی بعقلست نه بسال
دخی بیوکلک عقل ودانش حسبی ایلهدر سن وسال حسبیله دکلدر
مثلا عاقل وهوشمند برتانه جوان کاملدر نظرنده سالخورده نادان
بزرکتردر والحاصل پادشاه قدرشناس اولمغله اول جوانک نفس
رعایتنه لیاقت واستعدادنی مشاهده ایدوب زیاده رعایت ایله امثال
سا بیننده ممتاز وسرافراز ایلدی ومجرد تقدم زمانی ایله کندولرین
اول مقامه الیق وتقرب سلطانده احری واحق اعتقاد ایلین قوجه

جان ناتوانلرنده غایت کران کلدی ابناء جنس او مدو حسد بردند اولجوانه
کند وابناء جنسدن اولوب پادشاهک خدمتنده اولان بی حیثیت
حشرات حسد ایتدیلر وبخیانت متهم کردند واولجوانی خیانت ایله
متهم ایتدیلر ودر کشتن او سعی بی فائده نمودند وانی قتل ایدرمکیچون
بیهوده سعی وکوشش اظهار ایتدیلر اما فائده نمدی ومقصودلری حاصل
اولمدی مصراع دشمن چه زند چو مهربان باشد دوست یار مشفق
اولیجق دشمن نه قادر اولور دیمان اتدوکی خیانت کند فیه قالور
ملک پرسید که موجب خصمی ایشان در حق تو چیست پادشاه
حقیقت حالدن مطلع وآکاه اولوب اول جوانه صوردیکه بونلرخواهی
سنک حقنده خصومت وعداوتلرینه موجب وباعث نه در خصمیده
اولان یامضندریه درکفت در سایهٔ دولت خداوندی یا نسبی جمیع
همکنانرا راضی کردم اولجوان ایتدی پادشاهک سایهٔ دولتنده
جمیع خلقی کندمدن راضی وخشنود ایلدم قادر اولدیغمجه لطف وکرم
وحسن وخلقله هر کسک کوکلن اله الوب کند ومه محب ایلدم مکر
حسود را که راضی نمیشود الا بزوال نعمت من لکن حسودک کوکلن
اله المادم وکندمدن راضی وخشنود اتمکه مجال اولمدی زیرا ارباب
حقد وحسد بنم زوال نعمتمدن وانتقال دولتمدن غیری هیچ بر وجهله
راضی ومتسلی اولمازلر دولت واقبال خداوندی زیاده باد یا نسبت
ایچون پادشاهک دولت وسعادتی زیاده اولسون دیمکدر بن
شاه حضورنده عرض حال اولندقده دعای خیر ایله قطع کلام اتمک
معتاد ومعهوددر قطعه توانم آنکه نیازارم اندرون کسی کا
قادرم که بر کمسه نک کوکلنی بنجیدن امینم حسود راچکنم کوز خود
برنج درست حسود نه چاره ایلیم که آنک مرضی کندودندر یعنی حسد
کبی بر ممتنع التی والمرض اوزره مجبولدر انک دفعنه وازالهسنه
نجه قادر اولورین وانی کندمدن خشنود اتمکه نجه مجال بولورین
بمیر تا برهی ای حسود کین رنجیست • که از مشقت آن جز بمرک نتوان
رست ای حسود همان مرک اختیار ایله که قورتله سن زیرا بو حقد و

حلركة
ایله
حسد

بر رنج درکه اولمنجه آنك بلاسندن خلاص ممکن دکلدر قطعه
شور بختان بآرزو خواهند مقبلانرا زوال نعمت وجاه بد
بختلر اولانلر جان ودلدن آرزو ایدر وارباب دولتك زوال
نعمت وجاهنی استرلر کر نبیند بروز شب پره چشم شب پره خفا
که خاء معجمه نك ضمی ایله عناب وزننده در بر مرغك اسمی در
ترکیده براسه دیرلر کیجه کورب کوندز کورمز بو صفتله متصف اولان
کمسنه یه شب پره چشم دیرلر بو ترکیب عربیتده حسن الوجه ترکیبی
قبیلندندر دیمشلر شب پره کوزلی کمسنه دیمکدر اول مقوله کمسه لره
لخفش اطلاق اولنور کیجه کورب کوندز کورمینلره اعشی اطلاق اولندیغی کبی یعنی
شب پره چشم اولان شخص بر نقص اکر کوندز کورمزسه بعضلر
شب پره را چشم تقدیرنده طوتوب شب پره نك کوزی کورمزسه
دیو معنی ویرمشلر چشمه آفتاب را چه کناه عین آفتابك انره نه کناهی
وار یعنی نقصان وقصور اولدیغنك چشم بی نورنده در آفتاب
عالمتابده دکلدر بیت کونشك ذره قدر قدرنه نقصان کلمز ایله
نور جهانتابی خفاش انکار بعض شراح چشم شب پره تقدیرنده
دیمشلر اکر کوندزده شب پره نك کوزی کورمزیه بو قباحت
دکلدر بر سده نك کندوسندندر دیو معنی ویرمشلر ترکیبدن
خبردار اولماسنلر حد ذاتنده اول معنی مقصود اولدیغی تقدیرجه
تقدیر کلام چشم شب پره دکلدر بلکه شب پره را چشم تقدیر
ولکن بو تکلفی ارتکابه حاجت یوقدر وفی الحقیقه شب پره کندو
مراد اولنسه چشم ذکری لغو اولور کر نبیند بروز شب پره دیمك کفایت
ایدر فقد بر بعض شراح شب پره عبارتنك اصلی شب پرنده در
بعضلر رد ایدوب شب پره اصل وضع اوزره لغتدر دیمشلر حق بودر که
شب پرنده دن مأخوذ اولماغه مانع یوقدر راست خواهی هزار چشم
چنان کور بهتر که آفتاب سیاه سوزك طوغروسن استرسك بیلو
سوزك طوغروسنی استرسك ایمدی جواب صحیح وحق صریح بودر که
اول مقوله بیك دانه چشم اعمی ونابینا اولمق یکدر آفتاب جهانتاب

بی نور ضیا اولمقدن زیرا نفعی عام اولانك نقصان وزوالی ضرر عامدر
لاجرم ضرر خاص اولیدر بعض شراح راست خواهی عبارتنی شرط محذوف
جواب طوتوب دیمشلر که اکر سن آفتاب سیاه وبی فروغ اولمقدن
ایسه هزار بو بخیلین کوزی کور اولمق یکدر دیرسك بو یله اولدوغنی
استرسك صحیح سویلرسن وراست دیلرسن بعض شراح دخی بو معنی
اختیار ایدوب ولکن شرط محذوف اعتبار اتمك لازم دکلدر اول
تکلفی ارتکاب اتدیلر دخی بو معنی درست وچسبان اولور دیمشلر یعنی
آفتاب سیاه اولمقدن بیك بو یله کوز اعمی اولمق یکدر دیدوکی
حق سوزدر دیمك اولا اخفی دکلدر بو مقوله توجیهات بعیده وتکلفات
غیر سدیده نی اختیار وارتکاب راه صوابدن صد مرحله دوردر
حکایت یکی را از ملوك عجم حکایت کنند که دست تطاول بمال
رعیت دراز کرده بود وجور واذیت آغاز ملوك عجمدن برینی
حکایت ایدرلرکه رعیت مالنه ظلم وتعدی دستنی دراز وجور
جفایه شروع وآغاز اتمشیدی تطاول ظلم وتعدی معناسنه در
ولفظ اذیت مرتبت وزننده در ایذا معناسنه در خلق از مکاید
ظلمش درجهان برفتند زیر حکومتنده اولان خلق آنك ظلمی بلاسندن
اطراف جهانه طاغلوب کیتمشلر ایدی مکاید کیدك جمعیدر مکر وخبث
معناسنه در اضافت بیانیه در یاخود مکر وحیله طریقی ایله واقع
ظلم مقصوددر واز کربت جورش راه غربت کرفتند دخی انك
جورینك المروشدتندن جلاء وطن وترك دیار ایدوب راه غربت
اختیار اتمشلر ایدی چون رعیت کم شد کاف عربی نك فتحیله در
چونکه رعیت کسلدی دیمکدر ارتفاع ولایت نقصان پذیرفت محصول
مملکت نقصان پذیر اولدی بعض شراح کم لفظی کاف عجمی نك ضمی ایله
فقدان معناسنه اولمغه دخی جائز کورمشلر مترتب اولان خزانه مضمونی
مالامر دکلدر وخزینه تهی ماند وخزینه تهی وخالی قالدی ودشمنان
از هر طرف زور آوردند یعنی اعدا هر جانبدن هجوم اتدیلر قطعه هرکه
فریادرسی روز مصیبت خواهد هر کسه که مصیبت کونندن وفلا

زمانندن یعنی باشنه بر حال کلدکن کندفیه برکسه فریاد رس
اولدوغن استیه کودر ایام سلامت بخو نزدی کوتش سن اولکسه بر
سویله که امن وسلامت وحضور رفاهیت ایامنده جود وسخا
ولطف وعطا سمتنه سالک اولوب هر کسله حسن خلق اوزره
معامله اتکه سعی کوشش ایلسون که وقت ضرورتده اکا فریادرس
اولالر ومعاونت قلالر بعض شرلخ فریادرسی ده کی یا وحدتیو
دیمشلر بعضلر مصدریه طوتمشلر فقیره لایح اولان بودر که تنکیر
ابهام ایچون اولوب جهت وحدت معتبر اولمیه وحدت ایله تنکیر کز
کمال پاشازاده مرحومک رسالهٔ یائیه سنده بیان اولنمشدر حاصلی
برجنسدن فرد غیرمعین مراد اولوب جهت وحدت منظور اولمقدر
بعض نسخه ده یاسز واقع اولمشدر بوتقدیرجه فریادرس لفظی دوز
مصیبته مضاف اولوب مصیبت کونندن فریادرس دیمک اولور
بنده حلقه بکوشت ار ننوازی برود عبد مملوک ایله بیله شو ایکه لطف
نوازش اتمیه سن قویوب کیدر وا با قت ایدر زمان سابقده دیا
بنده دره خریده لرینک کوشلرنه حلقه کچورلرمش بنده حلقه بکوش
اوراده شیوع بولمشدر لطف کن لطف که بیکانه شود حلقه بکوش
همان عالمده لطف واحسانده کوشش ایله که بیکانه لری واحرار لری
تسخیر ایدوب تابکده بنده حلقه بکوش اولالر زیرا مصراع دی
قولدیلر انسانی• روزی بمجلس او از کتاب شاهنامه همی خواندند
برکون اول ظالم پادشاهک مجلسنده شاهنامه کتابندن اوقرلر
دی زوال مملکت ضحاک وعهد فریدون بوداوقتان محل ضحاک
زوال سلطنتی و فریدونک صاحب ظهور که زمان دولتنه متعلق
ایدی بعض نسخه ده از کتاب شاهنامه همی خواندند قصهٔ دوزوال
مملکت ضحاک وعهد فریدون واقع اولمشدر یعنی شاهنامه دن
ضحاک و فریدونه متعلق بر قصه اوقورلر ایدی دیمکدر بعض نسخه ده
بوده لفظی منود دکلدر حاجت دخی یوقدر وزیر ملک را پرسید که چون
کنج وملک وحشم نداشت پادشاهی بروچگونه مقرر شد وزیر پادشا

صوردیکه فریدونک مال ومنالی وخزینه سی وعسکری یوغیدی
بر یکتا حریفایدی نیجه پادشاه اولابلدی وضحاک کبی عظیم الشان
شهریاره نه وجهله غالب اولدی گفت ایخنانکه شنیدی خلقی بروی
بتعصب گرد آمدند وتقویت کردند پادشاهی یافت پادشاه ایتدی
شاهنامه دن یاخود انواهدن ایشتدکک اوزره چوق کمسه نسبت
وتعصب ایله یعنی ضحاک ظالمدن جور وستم کوردکلری سببیدن
اتفاق ایدوب فریدونک یاننه جمع اولدیلر وتقویت ومعاونت ایتدیلر
بووجهله پادشاهلغه دست رس بولدی خلقیده اولان یاء تنکیر
تعظیم وتکثیر ایچوندر وزیر گفت چون گرد آمدن خلق موجب
پادشاهیست تو خلق را چرا پریشان میکنی وزیر ایتدی چونکه خلقک
اجتماعی واتفاقی پادشاهلغه سببدر سلطنت هوسی وجهاندار
هواسی وپادشاهلق فکری وشهریارلق سوداسی یوقدر یعنی اکر
پادشاهلق مرادک اولسه خلقی دیمین اتمزدک وزوال ملکه سبب
اولان طریقه کتمزدک سر لفظی بو محلده مراد وهوا وفکر وهوس
وسودا معناسنه در• نتهکم بو بیتده واقعدر بیت بکسم از آن
نباشد سر وبرک آشنایی• که نیرزد آشنایی بمشقت جدایی• بعض شرلر
بالترکی سکی پادشاهلق باشی یوقدر سکا دیو تعبیر ایدوب تعقیبی
اتمشدر بیت همان به که لشکر بجان پروری یعنی چونکه حال
بویله در همان اولی بودر که عسکری جان ایله بسلیه سن که سلطان
بلشکر کند سروری زیرا که پادشاه اولان کمسه عسکر قوتیله پادشا
اولور بر طائفه که سنک بقاء دولتک وامتداد سلطنتک انلرک اجتماعیله
اولا فی الحقیقه انلره جان بیدرسک وجان ودلدن هر نه مرتبه
رعایت ایدرسک روادر گفت موجب گرد آمدن سپاه ورعیت
چیست پادشاه ایتدی سپاهک ورعایانک پریشان اولمیوب جمع
اولمالرینه سبب نه در بوا خرمهم نه ایله حاصل اولور گفت پادشا
عدل باید تا بر وگرد آیند وزیر ایتدی پادشاهه عدالت لازمدر
تاکه خلق عالم اندن اعراض ایتیوب اوزرینه جمع اولالر ورحمت

لق

پس نیچون پس خلقی پریشان
وظالمه کندکدن روی
کردان ایدرسن چون
لفظی اماله واشباع سز
حرف تعلیلدر چونکه
معناسنه در مکر سر
پادشاهی نداری
تکرارسنده ضع

سروری

ح

هلق

سند علی زاده
و سروری

تادر سایهٔ دولتش ایمن نشینند دخی پادشاهه مرحمت وشفقت
لازمدر تاکه رعایا وبرایا انک سایهٔ دولتنده امین واسوده
اولالر مثنوی بود فرض بر شاه عالم پناه • نکوخواهی خلق وترس
اله • چو شاهی مکن بندهٔ کان تباه • که تا هستی آفاق باشی تو شاه
دل نامرادان کن از لطف شاد • که در دین ودنیا بیابی مراد • مراد دل
نیک مردان برآر • که نیکی کند با تو پروردکار • مراد خلق جهان
برآر • که بخشند همه مقصدت کردکار • چو یزدان بدست تو ای پاک
زاد • کلید در کنج مقصود داد • باحسان بر نیک وبد دلنوید • که از تو
نکردد کسی ناامید • که نومید چون کشت لشکر ز شاه • کند دشمنت
دکر را پناه • شهنشاهی عالم وملک ورای • یقین دان که داستند دادن
خدای • چنان عز را شاه عالم کند • باو ملک وملت مسلم کند • ترا کر
چون شاه باشی آنچنان • که باشند راضی ز تو بندکان • ایمن لفظی
فارسیده همزه نک کسریله قیغوسز معناسنه در وترا این خرد
سنده ایسه بو ایکی خصلتدن هیچ بری دخی یوق جور وآزارک
اوجندن خلق عالم سندن بیزار اولوب مملکت الدن چیقوب
سلطنتک زوال بولمغه قریب اولمشدر مثنوی نکند جور پیشه
سلطانی جور پیشه وصف ترکیبی در دیمشلر بعض اهالی بو مثنوی
ترکیبلر وصف ترکیبی اولمغی منع ایدوب حسن الوجه قیلنلندر
دیدوکحاسب لاغر میان شرحندن وبعض مواضعده مرادلردر
نتذکر یعنی جفا پیشه وستمکار اولان کمسه پادشاهلق ایدمز
که نیاید ز کرک چوپانی • زیرا که قورددن چوبانلق کلمز نظام کمسه
پادشاه اولمق قورد چوبان اولمق کبیدر قویون سوریسی قوردده
بچه رسیده وپریشان اولورسه رعیت دخی ستمکار شهریارده
اولیجه روکردان اولورلر وطاغیلوب کیدرلر دیمکدر سیدی
علی زاده مرحوم بو مقامده بعض تدقیقات ایراد اتمشدر اکثرا ولمغو
ترهاته تعرض لغو محضدر ولکن مراتب اذهان وتفاوت اذهانه
حاصل اولمغچون تعرض اولنمغه معدود اولمق جائزدر تفصیلی

بو بیتی شرح وبیان صددنده اولان اهالی عجامدن بری یعنی جور پیشه
سلطان نشود دیو تعبیر وتحریر اتمش وحاصل معناسنی بیان ایلمش
سیدی علی زاده مرحوم بویله ظن اتمش که نکند لفظی نشود معناسنه در
دیمک اولا وپیشه لفظی سلطانه مضاف اولا وصف ترکیبی اولمیه ضرورة
وزن ایچون همزه محذوف اولا ظن مزبوره بناءً توجیه مذکوری
رد ایدوب کند شود معناسنده اولمق تکلفدر دیمش بوندن صکره
ولعل المراد دیو کند ونرکونه توجیه اتمشدر مقصودی نه ایدوکی
معلوم اولمدغی اجلدن حاشیهٔ کتابده کلامنی بعبارته نقل ایدوب
ارباب نظرک فهملرینه ورد وقبوللرینه حواله اتمک مناسب کورلدی
پادشاهی که طرح ظلم افکند طرح بو محلده رسم واساس معناسنه در
نتکم خواجه حافظ دیمشدر • بیا تا کل بر افشانیم ومی در ساغر
اندازیم • فلک را سقف بشکافیم وطرح نودر اندازیم • بعضلر
عوارض وصلغی معناسنه حمل ایدوب اضافت بیانیه دردیمشلر
بیانیه اولمق لازم دکلدر ظلمی خلق عالمه طرح ایلیه یعنی ظلمی عامهٔ
خلقه شامل اوله دیمک جائز بلکه انسبدر بعض نسخده طرح وظلم
افکند واو عاطفه ایله واقع اولمش بعضلر صلغی معناسنی صورت
اضافته تعیین ایدوب اساس معناسنی صورت عطفه تخصیص
اتمشلر وجهی ظاهر دکلدر حاصل الکلام بر پادشاه که ظلمه اغاز ایلیه
یعنی جور وبیدادهٔ معتاد اوله بعض شراح بر پادشاه که ظلم تملینی برقدی
یعنی ظلمه بنیاد ایلدی دیو تفسیر وسوء تعبیر اتمش پای دیوار ملک
خویش بکند حقیقتده کندو سلطنتک اساسنه خلل ویرمش اولور
ملک را بند وزیر ناصح موافق طبع نیامد وزیر ناصحک نصح وپندی
پادشاهک طبعنه موافق کلمدی حتی اتنده اکرچه سرشتی ظلم وعدوانه
اوزره مجبول ایدی اول سببدن نصیحت قبول اتمیوب بحضور اولدی
فاما بو دخی جائزدر که وزیرک کلامی نفسنده هرچند صحیح ودرست
ایسه ده محضا بو یوزدن سخت ودرشت ادا ایله تعبیر اتدوکندن ستالم
اولا بو دخی احتمالدر که کندو ظلمندن خبردار اولیوب خلق عالمی سوده

و فارغ البال خیال ایلیه علی کل حال بند فرمود و بزندان فرستاد وزیری
قید و بند ایله حبسه کوندردی بسی بر نیامد بنی عم سلطان بمنازعت
برخاستند بو حال اوزره چوق زمان کچمدی پادشاهک عم زاده لری
نزاع و خصومته طوردیلر و بمقاومت لشکر آراستند و پادشاهه
مقابله و مقاتله اتمکه عسکر جمع اتدیلر و جنکه آهنک ایتدیلر و ملک
پدر خواستند و پدرلرینک ملکنی طلب ایتدیلر قومی که از دست تطاول
او بجان آمده بودند پریشان شده بر طائفه که اول ظالم پادشاهک ظلم
تعدیسندن جانه کلمشلر ایدی و عاجز قالوب ترک دیار و جلاء وطن
اختیار ایدوب اطرافه پراکنده اولمشلر ایدی برایشان کرد آمدند اول جماعت
شهزاده لرک یانلرنه جمع اولدیلر و تقویت کردند و انلره نصرت و معاونت
ایتدیلر تا ملک از تصرف این بدر رفت عاقبت سلطنت النذن کیتدی
و برانان مقرر کشت و پادشاهلق عم زاده لرینک اوزرینه مقرر اولدی
قطعه پادشاهی کو روا دارد ستم بر زیردست بر پادشاه که الی التنده
اولانلره یعنی رعایاسنه و قوللرنه ظلمی جائز کوره دوست دارش
روز سختی دشمن زورآورست دوستدار وصف ترکیبیدر
دوست معشوق و محبوب معناسنه در و دوستدار عاشق و
محب دیمکدر دوست دارنده تقدیرنده در زورآور و دخی زورمند
ترکیبیدر غالب و توانا دیمکدر یعنی محبلری و هوادارلری اکا
بلا کتدن و هنکام ضرورتده کندویه قوی دشمن اولور بعض
شراح اول ظالم پادشاهک دوستی سختلق و محنت کوننده زورلو و قوی
دشمنی دردیو تعبیر اتمش بعض شراح دخی دوستدار لفظنی الذی
یتخذه خلیلا دیو تفسیر ایدوب ترجمه سنده دوست طوتدوغی
دینوادا ایلمش فتامل با رعیت صلح کن و ز جنک خصم ایمن نشین
رعایایی عدل و داد ایله کندکدن راضی و خشنود ایله و دشمندن
امنه و فارغ البال اول زانکه شاهنشاه عادل را رعیت لشکرست
عدل و داد اوزره اولان پادشاهک رعایاسی محلی دوشدکده
و لازم کلدکده لشکرلک ایدنلر و دشمنه جواب ویروب پادشاهی

عسکره بیله محتاج اتمزلر دیمکدر بعض شراح بو مقامده دیمشکه عادل
پادشاهک لشکری رعیتدر یاخود معنی بویله اولا عادل پادشاهه
رعیت لشکردر انتهی کلامه خفی دکلدر که ذکر اتدوکی تعبینی فی المثل
علیدوکوده وکوده علی کبیدر ملاحظه اتدوکی فرق چندان واضح دکلدر
حکایت پادشاهی با غلام عجمی در کشتی نشسته بود بر پادشاه خاطری
مربوط اولدوغی بر دل بلمز عجمی غلام خدمتکاری ایله کمی یه کرمشلر ایدی
غلام دیکر دریا ندیده بود غلام مزبور هنوز دریا کورمش و کمی یه
کرمش دکل ایدی و محنت کشتی نیازموده و کمی بلاکتن هیچ بر دفعه
کوروب کچورمش دکل ایدی کریه و زاری آغاز کرد فریاد و فغانه باشلدی
و لرزه بر اندامش افتاد و خوفندن اندامنه لرزه و رعشه دوشدی
چندانکه ملاطفت کردند آرام نکرفت هر نه دکلو که ملاطفه ایدوب
اوحشا مغلوبه خوف و اضطرابی دفعه سعی اتدیلر مجال اولمدی آرام و قرار
بولمدی ظن غالب بود که غلام عجمی اولمغله کمیده اولان جماعتک انک
دلنی بیلور کمسنه بولنمیوب سویلمک ایله و تسلیه اتمک ایله خوفنی ازاله
و دفعه امکان و چاره اولمامشدر و مقدما غلامی عجمی ایله توصیف
محضا بو نکته یی افاده ایچون تمهید مقدمه در بعض شراح عجمی لفظنی
لغوال بلمز دیو تفسیر ایدوب بو نکته دن غافل اولمشدر ملک را عیش
از و منغص شد غلامک بو حالندن پادشاهک عیشی مکدر و خاطری
پریشان و مشوش و دلتنک اولدی منغص نونله و غین معجمه و صاد
مهمله ایله تفعیل بابندن اسم مفعولدر مکدر دیمکدر چاره نمی دانستند
بو خصوصده هیچ بر چاره بولمدیلر حکیمی در آن کشتی بود اتفاقا بر حکمت
شناس و عاقل کمسنه اول کمیده بیله ایدی کفت اکر فرمایی من او را خاموش
کنم پادشاهه ایتدی کر بیورر ایسک بن اول غلامک جزع و فزعنی ایندیریم
و اغلمسندن دیکدرم فرمود پادشاه کفت غایت لطف باشد پادشاه
ایتدی بویله ایدرسک زیاده لطفدر غایت لفظی لطفه مضاف دکلدر
بوندن زیاده لطفا اولمازدر دیمکدر فوق الحد ممنون اولمقدن
عبارتندر حکیم فرمود تا غلام را بدریا انداختند فی الحال

شمع

وضع

ویرودی
وشمع

اوکمسه امر ایلدی اوغلانی کو ترب دن دریایه آتدیلر باری چند
غوطه خورد غوطه صویه طالمغه دیرلر یعنی بر قاچ کره صو
باتدی چقدی هر باتوب چقدیغجه بوغازندن دکز صوینی کتمکه
ملاحظه سیله غوطه خورد تعبیر اولنور دینلسه بعید اولمز
مویش بگرفتند وسوی کشتی آوردند بر قاچ دفعه دریایه
طالوب چقدقدن صکره کاکلندن طوتدیلر کمی یه یقین کتور
بهرد و دست در زد نبال کشتی اویخت او غلام نجان هولیله ایکی
الیله کمینک قیچنه یعنی دومننه اصلدی بعض نسخه لرده دنبال
یرنه سکان لفظی واقع اولمشدر عمان وزنی اوزره دومن معنا
بعض شراح سکان لفظی ساکنک جمعی اولمغه دخی تجویز ایتمش
یعنی اوغلانک کمی یه یقین کلدکده جان اجیسی ایله کمی ده اولان
آدملرینه محکم صارلدی دیمک اولور لاحد ذاته بو معنی فهمه
بعید اولوب عبارتکه دخی لایق چندان واضح کلدر
وفی الحقیقه کمی یه قریبا اولمغله آمان سکان سفینه یه
دست رس محقق دکلدر بو تجویز کم بعض شراحده ومن
معناسنده قطعا تعرض ایتیوب جمع ساکن اولمغه قصر ایتمش
زیاده مستبعددر کما لایخفی خفی اولمیه که اویختن لفظی
متعدی ولازم اولور بو محلده لازم معناسی ده بعض شرح
بو معنادن غافل اولوب اویخت لفظی بو محلده ماضی مجهول
دیمش بعضلری دخی ماضی معلوم اولوب خودرا لفظی مقدر
طوتمش بو مقوله تکلفاته حاجت یوقدر چونکه بو آمد بکوشه
بنشست وقرار یافت اوغلان دریادن چیقاریلوب کمی یه
کلدی وکمی کبی همان بر گوشه ده اوتوردی الم واضطرابی تسکین
قرار بولدی من بعد کمی یه وزاده تمام اولدی ملکک رایسنه
آمد بو نسبه حکیمانه تدبیری پادشاهه کلدی استحسان ایتدی
کفت درین چه حکمتست حکیمه سؤال ایتدیکه بو تدبیرده نه حکمت
وار در یعنی بویله اولمغله بو غلام ساکت اولدوغنده وآرام

قرار بولدوغنه سبب نه در کفت اول لامکک سکونیله دن محنت غرق
شدن نچشیده بود قدر سلامتی نمی دانست اولحکیم ایتدی حکمت
بودر که اول هنوز غرق اولمق محنتی چاشنی سن طاتماشدی
صاغلق قدرینی بلمز ایدی اول سببدن جزع وفزع ایدر ایدی شمدی
اول فلاکتی چکدی اولمکدن قورتلدی صحت وسلامت ایله کمی ده
اوتورمق عظیم غنیمت اولدوغنی بلدی ساکت اولدی همچنین قدر
عافیت کسی داند که بمصیبت گرفتار آید همچنان یعنی کذلک صحت وعافیت
قدرینی شول کمسه بیلور که مصیبته گرفتار اولوب دفع نکاردن
جفا چکمش اوله بعض شراح بو کلامی شیخه اسناد ایدوب قصه دن
حصه اعتبارینه حمل ایتمش ولکن حکیمه اسناد اولنوب کلام سابقک
تمامی وبقیه سی اولمغه مانع یوقدر بعض شراح قدر عافیت کسی
داند عبارتنی ای من یعرف قدر العافیه دیو تفسیر ایدوب سوء
تعبیر ایله تقصیر ایتمشدر ای یعرف قدر العافیة من دیسه صحیح اولور
قطعه ای سیر کسر مجهوله وسکون را ایله در یعنی ای شول کمسه که
بجلین کرسنه وجوعان دکلسن بلکه سیری و شبعانسن ترا نان جو
خوش ننماید سکا ارپه اتمکی خوش کلمز ویکمیوب یمزسن نفایس اسرسن
معشوق منست آنکه بنزدیک تو زشتست سنک قتکده قبیح اولوب
ویکمیوب یمدوکک نسنه که مثلا ارپه اتمکیدر بنم مقبولمدر
وانزو چکوب استدوکدر ثنا الومه کر حوران بهشتی را دوزخ
بود اعراف جنانده اولان حوریلره نسبت اعراف جهنم کوندر یوزی
حوران جمع حوری در دیمشلر بعض اهالی بویله تحقیق ایتمشکه حور
لفظی حوراء لفظینک جمعیدر حمراء وحمر کبی در حوری لفظنده کی
یا نسبت ایچوندر واحدک جمعه نسبتی قبیلندندر نته کم کاهی
تخصیصک نوعنه یا جنسنه یا صنفنه نسبتی مقصود اولوب یا نسبت
الحاق ایدوب مثلا رومی وزنجی ویهودی دیرلر حوری دخی
بو قبیلدندر کاهی زیاده کثرت مقصود اولوب الفلة نونله جمع حور
دیرلر بو محلده دخی بویله یعنی حورک جمعیدر حوری تکجمعی

دکلدر اعراف جنت ایله جهنم مابیننده بر موضعدر که انده اصحاب
جنت و جهنمک احوالنه عارف و مطلع اولدقلری ایچون
اول مقامه اعراف دینو تسمیه اولنمشدر اندوه و خیان بر سر که
اعراف بهشتست اما جهنمیه معذب اولانلره صوفیلرکه انلره نسبت
اعراف بهشتدر بیت فرقست میان آنکه یارش در بر با آنکه دو
چشم انتظارش بر در یار دولتلداری یاننده بلکه سینه سنده
اولوب مرادی حاصل و معشوقنه واصل اولان کمسه ایله یارندن
جدا دوشوب بیت رحمتی فرما که کار از حد گذشت دوری نما
کانتظار از حد گذشت دینو ایکی چشم انتظاری قپوده نکران اولوب
یعنی انتظار چکوب ایکی کوزلری قپوده اولوب یوللرده کوزه دوب
هنوز وصل جانانه دسترس بولمیان کمسه نک ما بینلرنده چوق
فرق واردر وصلت دلدار ایله ذوق و صفاده کامکار اولانلر
فرقت و هجر ایله دلفکار اولان طلبکارلرک حاللرندن خبردار
اولمزلر عجب دکلدر حکایت هرمز تاجدار را گفتند از وزیران
پدر چه خطا دیدی که بند فرمودی هرمز نوشیروانک اوغلی
تختنه جلوس ایتدکده باباسینک وزراسنی حبس ایتدی خواص
مقربلرندن بعضیلر حکمتنی سؤال ایدوب دیدیلر که بونلردن نه
گناه صادر اولدیکه حبس ایتدک گفت خطایی معلوم نکردم
ولیکن دیدم که مهابت من در دل ایشان بی کرانست هرمز
تاجدار انلره جواب ویروب دیدیکه گناهلرینه مطلع اولمدم
ولیکن کوردم که بندن زیاده خوف ایدرلر بیکران کاف
عربینک فتحی ایله بیحد دیمکدر و بر عهد من اعتماد کلی ندارند
و بنم عهد و پیمانمه چوقلق اعتماد ایتمدن کندولره بی وجه
ضرر ویرندن اولمیا جغنه اعتماد ایتمزلر ترسیدم که از بیم گزند
خویش قصد هلاک من کنند جانب ندن کندولره ضرر ایراثی
ایله خوفلرندن دفع ضرر ایچون بنم هلاکمه سعی و قصد ایدوب
دینو قودم قدیمین قول حکما را کار بستم کار بستن عمل ایتمک

عبارتدر یعنی بو سببدن عقلانک قولیله عمل ایتدم بونلری احتیاطا
حبس ایلدم که گفته اند زیرا که عقلا دیمشلردر قطعه از آن کز تو
ترسد بترس ای حکیم ای عاقل و هوشمند شول کمسنه که سندن
خوف ایدوب باینه اولمیه سن دخی اندن حذر ایله شرندن غافل
اولمه وگر با چو او صد برآیی بجنگ فرضا یوز انجلیین کمسه ایله جنگده
غالب اولورسکز یعنی اول کمسه هر نه دکلو مغلوبک ایسه ده
بهر تقدیر خوف کوزه یوب وانک ضعف حالنه و عجزینه و کندو
قوت و زورکه مغرور اولمیوب احتیاط و تحرز ایتمک لازمدر
زیرا قوت و زور ایله مقابله یه قادر دکل ایسه جایزدر که مکر و
تدبیر و حیله و تزویر ایله بر ضرر ایرشدره بعضیلر صد لفظنی
برآیی عبارتنه قید طوتوب فرضا اول مقوله ایله یوز کره جنگده
غالب اولورسکز دیو تعیین ایتمشلر بعیددن خالی دکلدر نه بینی
که چون گربه عاجز شود کو دغو میسن که کربه عاجز و فی و مانده
اولنجق و قاچوب قورتلمغه مجال قالمدوغنی بلیجک برارد بجنگال
پنجه سیله وطن نا غیله چیقارد چشم پلنگ قپلانک کوزینی
از آن مار بر پای راعی زند بیلان اول سببدن چوبانک ایاغنی
صوقار که ترسد سرش را بکوبد بسنگ طاشله باشنی اوروب
هلاک ایدر دیو خوف ایدر لاجرم اول بکا ضرر ایرشدرمه دیو
آنی هلاک ایدوب شرندن اوزرمه دن دفع ایدر دیو بو و هله
لدغ ایدر ازان لفظیله مصراع ثانینک مضمونه اشارت اولنمشدر
قصه دن حصه خود بیانه محتاج دکلدر حکایت یکی از ملوک
عرب رنجور بود در حالت پیری ملوک عربدن بری پیرلکی حالنده
و آخر عمرنده خسته اولدی و امید از زندکانی قطع کرده بود ضعف
غالب اولوب حیاتدن مایوس اولمش ایدی سواری اندر در آمد
قپودن فی الحال بر اتلو کمسه چیقه کلدی و بشارت داد که فلان
قلعه را بدولت خداوندی گشادیم مژده و بشارت ایدوب
دیدیکه پادشاهک دولتنده فلان قلعه یی فتح و تسخیر ایتدک

ودشمنان اسیر شدند و قلعه ده اولان دشمن بدکان با سرهم اسیر و
کرفتار اولدیلر و سپاه و رعیتان طرف بجملکی مطیع فرمان کشتند
و اول جانبن اولان سپاه و رعیت جمیعا مطیع فرمان و بنده
سلطان اولدیلر یدی ملک چون این سخن بشنید پادشاه جوز
بو کلام مسرت پیامی ایشتدی نفسی سرد بر اوردحضرت درد له
بر آه سرد ایلدی و گفت این مژده مرا نیست وه یدیکه بو مژده بکا
دکلدر بلکه دشمنان مراست بلکه دشمنلرمه بشارتدر یعنی
وارثان مملکت دشمنلرمدر یدوکندن مرادی ملکنه وارث اولان
اشخاصدر قطعه دریغا امید بسر شد دریغ عمر عزیز حیف دریغ
بو سوداده عمر عزیز اخر اولدی و نهایت بولدی عمر عزیز ترکیب تو
بعض شراح ترکیب اضافیدر و اضافت بیانیه در دیمش قصوری
بیانه محتاج دکلدر که انچه در دل مراست اندرم فراز اید هر ننه
کوکلم استروجوده کله و هر ارزواتدکم سهولتله حاصل اولا
درین لفظی مصراع ثانینک مضمونه اشارتدر عمر عزیز صفت تر
بعض شراح اضافت بیانیه در دیمش بی وجهدر مولانا سروری
بو محلده سیدی علی زاده مرحومی بی وجه تخطئه و رد ایتشدر
عبارتلری عینی ایله نقل اولنمق مناسب فهم اولندی درین امید
بسر شد یعنی تمام شد هذه عبارة المولی ابن سیدی علی وقال الفاضل
سروری لفظ شد اما ماض من شدن بمعنی الصیرورة او بمعنی
رفتن و علی التقدیرین المعنی المراد منه انه تم و من غفل عن هذا التحقیق
و فسر بقوله یعنی تمام شد فقد اخطأ و ارتکب الاستدراک انتهی کلامه
استدراک توهم اتدوکی وهم محضدر ارباب نظره روشندر زنهار
امید بسته برامد ولی چه فایده زانک کافک سکونیله دریغی مدغ
مدید عقده عوق و تاخیرده و شوب الامور مرهونة باوقاتها رشته بسته
بسته و معقود اولان امید و مقصود حالا اکرچه کشاده اولدی
اما اندن فائده یعنی زمانی کجدی و فرصت فوت اولدی بیت
آخر اولدی عمر جون کجدی هوا شمدنکرو ● نیلین ال و یردوکن

دنیا بکا شمدنکرو ● زانک یعنی بو جهتدنکه امید نیست که عمر گذشته
باز اید یعنی عمرینه کلمک امیدی یوقدر زمان شباب و اوان شوق
عودت اتمک احتمالی دکلدر حصول مأمولیله مغتنم و خوش حال و
پیام فتح و فتوحله مسرور البال اولاجق زمان کچوب عمرم اخر وقت
اجلم حاضر اولمشدر قطعه کوس رحلت بکوفت دست اجل دست
اجل رحلت کوسنی چالدی یعنی اجل کلدی و کوچمک لازم اولدی
ای دو چشمم وداع سر بکنید ای ایکی کوزلرم باشه وداع ایلکوز
زیرا خاک اولوب بربریکوزدن جدا اولسکز کرکدر ای کف دست
اضافت ایله دنالالیاسی دیمکدر بنجه مراددر و ساعد بیلک معناسی
مقصوددر و بازو مرفقدن کتفه وارنجه اولان عضوددرکه فرنجه
دنلر همه تودیع یکدکر بکنید جمله کوز بربریکوز ایله وداع ایلک
دیمکدر برمن افتاد مرگ دشمن کام اورمن عدو موت دوشدیکه دشمنلری
مقصودی و دلخواهی ایدی یعنی اعدا بنم موتمی استرلر ایدی مرادلری
حاصل اولدی دشمن کام لفظی مرگک صفتیدر بعض شراح مرگ لفظی
دشمن کامه مضافدر دیمش بی وجهدر اخر ای دوستان کذر
بکنید بو کلامک معناسنده ارباب عقول و اصحاب رد و قبول
اختلاف اتدیلر بعضلر دیمشلردرکه کذر مرور معناسنه اولوب
بکذر یدیمک مراددر یعنی و غاییوب بنم حالمی کوردکوز و
بعضلر بو مجمل عبارتی ببینید و عبرت بکیرید معناسنه حمل
اتمشلردر و بعضلر وقت رحلتدن کلوب بنی عیادت و تودیع
ایلکوزه بکذرید دیمشلر و بعضلر بوکا ذاهب اولمشدرکه کذر
ترک و اعراض معناسنه اولوب کذر بکنید لفظنک مفعولی
لقصد التعمیم محذوفدر و لا یعنی هر وضع ناقبول و فعل غیر معقول
کدسبب بعد و حجاب اولاجقدر اندن ترک ایلکوز و حقه لایق
اعمال صالحه اشلکوز اخر لفظی فارسی سی فدن نته کم ترکیبده
کلدکی بیلورسن اخی دیرلر و بعضلر بونی دخی تجویز اتدیلر
که اخر لفظی عاقبت معناسنده اولوب مصراع اولک مضمونه

و تاب

یمک

تسمع

سروری

مصروف اوله یعنی عاقبت بکا موت ایرشدی و بعضلرك مختاری
بودر که بکنید لفظی مضارع مخاطبك جمعی اولوب کند خواهی
کرد معناسی مقصود اوله یعنی عاقبت سز دخی بنجلین دنیادن
کندز ایسته کوز کورکدن بنجلین غافل بولنمك خفی بیورلمیه که
ذکر اولنان توجیهاتك هر برینه لطافتدن خالی اولمد و غی
اجلدن جمله سی ثبت اولنمق مناسب فهم اولندی بو مقوله
مواضعده مزایای معانی و لطایف وجوه ما بینده اولان مرتبه
تفاوتنه صریحا تعرض ایتیوب اصحاب اعتباردن اولان اخیارك
اختیار و اختیارلرینه مفوض اولدوغی سابقا مذکور اولمشدر بعضا
جمع مخاطب اولمق احتمالنی قدح ایدوب یکی ردیفك بر ندن معنا
امر و بر ندن معنای استقبال مراد اولمق صیغه لری متحد اولدیغی
تقدیرجه دخی عیوبندندر دیدیلر و بعضلر تجویز و استحسان
ایدوب تلقی بالقبول ایتدیلر رود کار مربشد بنا دانی بنم عمرم
بلمزلکله غفلتله کچدی کتدی و قات ضایع و درود کار ره صبا
اولدی من نکردم شما حذر بکنید بو کلامك توجیهنده دخی
ارباب نظر اختلاف اتمشلردر بعضلر من حذر نکردم شما حذر
بکنید معناسنه حمل اتمشلردر یعنی بن عمرمی تلف کچوروب
هوا و هوسه وارزوی نفسه صرف اتمکدن حذر اتمدم
غفلت اتدم سز باری حذر ایلکوز بندن عبرت آلوکز و بعضلر
بو معنایی قبول اتمیوب دیمشلر که بکنید لفظنك مفعولی اقتضا
حذف اولنمشدر یعنی بن نادانلق اتدم اعمال صالحه دن و طاعت
مقبوله دن هیچ بر نسنه اشلمدم سز جهد ایلك که بنم کبی اولمیه سز
و فرصت فوت اولمادن سعی ایدك که زاد آخرت تحصیل ایدسز
حکایت سالی بر یالین تربت یحیی پیغامبر علیه السلام معتکف
بودم در جامع دمشق شام شریفده جامع بنی امیه ده یحیی پیغامبر
علیه السلامك مزار شریفی اوزرنده تمام بر یل معتکفا اولدم یالین
تربت لفظنده اضافتی مشبه بهك مشبهه اضافتی قبیلندندر یحیی

ارباب طبعدن بر جمع ذاهب اولمشلر
محل بحث اولدوغی جهتدن
وفی الحقیقه لکل وجهة
نحو استیجه هر بری صحیح

برمنزلی

81

پیغامبر علیه السلامك تربه مطهره لرین یالین ایله تشبیه ایتمك
کنایتدر بو دخی جائزدر که سرمه قد منورلرینه اولان نجره ادعاء
یالین اطلاق ایدب بطریق الاستعاره قبر لیجون یالین اثبات
ایدوب باشی و جنده دیمك مراد اولا بعضلر دیدیلر که یالین
و یالین عبارتلری عتبه بابه اطلاق اولنور که قپونك ایشکی
مراددر بو تقدیرجه تربه دن مراد قبر شریفی محتوی اولان حجره
و بقعه اولور بر هر تقدیر شیخ سعدینك مقصودی حضرتك مزار
پر انوارلرینه ملازمت و اول جای پر صفاده اعتکاف و اقامتدر
کرك باشی و جنده کرك ایاغی و جنده اولسون یکی از ملوك عرب
کنیه بی انصافی موصوف بود اتفاق بزیارت امد ملوك عربدن بری
کد عدل و انصافدن بری اولوب ظلم و بیداد ایله موصوف و معروف
ایدی اتفاقا حضرتك مرقد مطهری زیارتنه کلدی و نماز کرد و دعا
و نماز قلدی و دعا ایلدی و حاجت خواست دخی حاجت دیلیوب
روح پر فتوحلرندن استمداد اتدی بیت درویش و غنی بنده این
خاك درند کرك فقیر و کرك غنی جمله سی بو استانه نك بنده لری
استغنایه مجالی یوقدر بعض شراح خاکك ددن مراد اول استانه نك
خدمتکارلری در دیمش بعیددر کلدر فی الحقیقه جهان خلقی انلره
بنده اولمسه روادر و آنان که غنی ترند محتاج ترند زیاده غنی
اولوب دولت و جاه صاحبی اولنلر بو طائفه علیه نك حسن توجه
و التفاتلرینه زیاده محتاجلردر بیت پادشاهان جهان چون بی نوی
حسته شوند ● لطف و همت زد ر کوشه نشینان طلبند ● انکه روی
بمن کرد و کفت بعنی بکا متوجه اولدی و ایتدی ازا نجا که همت درویشان
و صدق معامله ایشانن خاطری همراه من کنید جا لفظی بونك امثالی
مواضعده بر مقام معنوی دن عبارتدر که بو محلده همت درویشانله
مشعر دو ازان روی و ازان سبب و ازان جهت و بناء علی ذلك معنالری
مقصود اولان یرلرده دخی مستعملدر نتکم بو قطعه ده وارد اولمشدر
قطعه یا ربا زا نجا که هست در حق اهل کناه ● رحمت توبی عدد لطف تو بی

متدن

یدر

شمع

انتها • از سر جهل انچه کرد بنده ناچیز تو • تو بکرم عفو کن چون تو
کرد التجا • خلاصهٔ کلام دروپشلرک جناب حق ایله معامله لری
درست اولدوغی جهتدن البته همت وتوجهلرینک تاثیری مقرردر
اکا بناءً سزدن رجا ایدرین که توجه خاطر کن ولطف وهمت کن بکا
هم او این سزوا الحاصل درویشلرک همتلری وصدق معامله لری
مقتضاسنجه سزدن توجه خاطر رجا ایدرز دیمکدر بعض شراح
بو تحقیقدن غافل وموارد استعمالدن بیخبر اولوب دیمشکه لفظ
جا فیض الهیدن عبارتدر زیرا درویشانک همتلری حق تعالی حضر
فیض وفضلندندر کندو نفسلرندندکلدر بو کلام صحیحدر
اما عبارهٔ مذکوره ایله اول معنی مراد ایدوکی مسلم دکلدر بعض شراح
دخی درون دل وجاندن دیمکدر دیمشلر بعضلر بو معنایی قبول ایدوب
نفسنده بعید اولدغندن قطع نظر خاطری لفظی مستدرک اولور
دیمشلر حد ذاتنده بعید اولدغی مقرردر اما مستدرک اولور
دیدوکی زائد سوزدر فتامل که از دشمن صعب اندیشنا کم زیرا که
وقوی دشمندن اندیشه وخوف وارد دیر کفتم بر رعیت ضعیف
رحمت کن بن دیدمکه ضعیف وبیچاره رعایایه مرحمت ایله تا از
دشمن قوی زحمت نبینی تاکه قوی دشمندن زحمت کورمیه سن
وفقرانک خیر دعالری وحسن توجهلری برکاتیله دشمنه او زرینه
ومظفر اولاسن شعر بباز وان توانا وقوت سردست باز وان
جمعیدر سردست بو محلده پنجه معناسنه در یعنی قوی بازولر
ایله وقوت پنجه ایله خطاست پنجهٔ مسکین ناتوان بشکست
مسکین وناتوانک پنجه سنی صیمق خطادر شکست بو محلده
شکستن معناسنه در بترسد انکه بر افتادکان نبخشاید بترسه
مضارعدر امر غایب معناسنه در مسکینلره وافتاده لره ترحم ایتمین
خوف ایلسون بعضلر دیمشلر جائزدر که نترسد نونیله اولوب استفهام
انکاری اوله یعنی خوف ایتمزمیدر شول کسه که افتاده لره ترحم
ایتمزدر که کر زپای در آید کسش نکیرد دست زیرا ذلت واقع اولور

افتاده ده وشکون اولورسه باشنه حال کلوب آیقدن قالورسه
وفقیر وزبون دوشرسه کمسه الکادستکیر ومعین وظهیر اولماز
که لفظی رابطه اولمق دخی جائزدر هر انکه تخم بدی کشت وچشم نیکی
داشت هر کمسه که بر اماز لق تخمنی اکدی وایلک امید ایلدی کشت
کاف عربی نک کسریله در چشم امید معناسنده مستعملدر یعنی
هر کمسه که بدکار اولوب فقرایه ظلم ایده وفلاح بولمق واتدوکی
یاننده قالمق توقع ایلیه دماغ بیهده پخت وخیال باطل بست تصور
باطل وفکر محال ایلردیمکدن عبارتدر بیهوده بی فائده معناسنه در
دماغدن مراد فکردر ذکر محل واراده حال قبیلندندر زکوش پنبه
برون آر وداد خلق بده قولغکدن غفلت پنبه سنی چیقار وخلقه
عدل وداد ایله خفی اولمیه که داد لفظی اصلده عطا معناسنه در
اسم مصدردر رشاد وهشدریز لری ترکیبده ونیکی دیدکلری
صکره تغلیبا ولنوب سایر عطایا میاننده عدل عطاسنه استعما
اولنمشدر اکر تو می ندهی داد اکر سن عدل وداد اتمزایسک دور
دادی هست بروزجزا ویوم عدل وارد یعنی غافل اولمه شویله که
دنیاده عدل ایتمدیکسن آخرتده مسئول اولورسن مثنوی بنی آدم
اعضاء یکدیکرند بنی آدم معنی ده بری برینک عضولری متابه سنده
یعنی جمله سی جسد واحد کبی درکه دا فرینش زیک کوهرند زیرا
که اصل خلقتده خلقکم من نفس واحدة فحواسنجه جمله سی بر کو
وبرذاتدندر که مراد حضرت آدم پیغمبردر علیه السلام آفرینش
اسم مصدردر خلقت معناسنه در چو عضوی بدرد آورد
روزکار روزکار بر عضوی درده مبتلی ایتسه دکر عضوها
را نماند قرار سایر اعضانک دخی قراری وارامی قالماز اولدر
تاک عضوک وجعی واضطرابی غیری عضولره بله سرایت ایلر اجرم
کندوکی بنی آدمدن عد ایلین هر فرد بو معنادن حصه دار اولمایق
نا سزا اولور فی الحقیقه شرط انسانیت ومقتضای قاعدهٔ مروت
بودر که بعض انسانک خصوصا نفس واحد متابه سنده اولان

یاردجانکه دردوبلایه کرفتار اولدقده سن دخی متأثر اولوب همدرد
دوغمخوار اولاسن بلکه شرط اسلام دخی بودر وحدیث شریفده جمع
اسلام المرء ان یحب لاخیه مایحبه لنفسه ولا یؤمن احدکم حتی
یحب لاخیه مایحبه لنفسه بو نحوایی ناطق وبو مدعایه موافق
کواه صادقدر تو کز محنت دیکران بی غمی سن که غیرلرک محنت ودرد
غم چکمزسن وبیچارهلر ایله مقید دکل سن نشاید که نامت نهند آدمی
انسان دیمک لایق دکلدر زیرا اکر انسان اولیدک وآدمیلک معناسن بیل
البته محنت زدهلرک حالندن آکاه اولوردک وانلرک دردندن در
الم واضطراب بولوردک حکایت درویشی مستجاب الدعوه در
بغداد بدید آمد بغداد شهرنده مستجاب الدعوه بر درویش ظهور
ایتدی حجاج یوسفا بن لفظی محذوفدر بخواندش وکفت دعای
خیری بر من کن حجاج ظالم اول عزیزی دعوت ایدوب کتوردی
وخیر دعا استدی یا که خیر دعا ایله دیدی کفت خدایا جانش
اول عزیز دعا ایدوب دیدیکه یا رب حجاجک روحنی قبض ایله بعض
بو محلده حضرت شیخه اعتراض ایدوب دیمشلر که بغداد شهری
خلفاء عباسیه عهدنده بنیاد اولنمشدر حجاج ظالم خود اندن بیک
مدت مقدم بنی امیه زماننده کلمشدر خفی اولمیه که بغداد تدبیر(؟)
نهایت خلفاء عباسیه زماننده سوده بنا اولنوب معمور اباد
اولوب دار الخلافه اولمشدر مصراع کفتا ز بهر خدا این چه دعاست
حجاج تعجب واستغراب ایدوب بنا یتدی لله تعالی بو نیجه دعادر
بنم حقمده ایلدک مصراع کفت این دعاء خیرست ترا وجمله مسلم
را درویش ایتدی سکا وجمله اهل اسلامه نافع اولان خیر دعا
بودر زیرا سن اولمک ایله اکتساب مآثمدن وارتکاب مظالمدن
خلاص اولورسن مسلمانلر دخی سنک شرکدن امین اولوب بلادن
قورتلورلر مثنوی ای زبردست زیر دست آزار زبردست
کوچلو وقوتلو یکدر زیردست محکوم ومقهور دیکدر زبر
دست آزار عبارتی وصف ترکیبیدر زبردست لفظنک صفتی

یعنی

یعنی ای الی التنده اولان ضعفایه جفا وآزار ایدیجی ظالم زبردست
کرم تا کی بماند این بازار بو بازار نه زمانه دکن کرم قالور یعنی
البته بر کون فنا بولسه کرکدر عاقل اولان دنیا دولتنده
مغرور اولوب عباد اللهه ظلم ایتمز بچه کار آیدت جهانداری
پادشاهلق سنک نکه یار ایدر یعنی سلطنته لایق دکلسن مردنت
بدکه مردم آزاری کند لفظی ان معناسنده در یا مصدریه در مردم
آزارلقدن مونک بهتردر دیمکدر بعضلر که لفظنی تعلیل ایچون
طوتوب یاء خطابی حمل المتشکلر یعنی سنک مونک خیرلودر زیرا
مردم آزارسن وخلقه جفا ایدیجی سن بعضلر بونی دخی جائز کورد
که یاء خطاب اولدوغی تقدیرجه مردم آزار وصف ترکیبی اولمو
سنک مونک یکدر زیرا خلقی انجیدرسن دیمک اولا توجیه اولی
عیب قافیه اعتراضندن اسلم اولدوغی جهتدن ترجیح اولنمشدر
مسلمدر حکایت یکی از ملوک بی انصاف پارسائی را پرسید که از عبا
کدام فاضلترست ظالم پادشاهلردن بریسی بر صالح وزاهد عزیزه
صوردیکه عبادتلردن قنغیسی افضلدر بعض شراح معتادی اوزره
بو محلده دخی دیمشکه ملوک لفظی مسکون اولوب بی انصاف لفظنه
مضاف اولمشدر بعض اهالی دخی هر محلده ابی رد ایتمکه ملتزم اولوب
بو محلده دخی دیمشکه ترکیب اضافی دکلدر بلکه ترکیبی توصیفیدر
غالبا شارح مزبور فارسیده مضاف مکسور اولدوغی کبی
موصوف دخی مسکور اولدوغنی بلمزدر بو سببدن هر موضعده
البته مسکور مضاف اولور ظن ایدر انتهی کلامه کفت ترا خواب
نیم روز تا در آن یکنفس خلق را نیازاری عین ایتدی نصف
نهارده یعنی ظهر قریب زمانده اولان نوم اکا قیلوله درلر حضرت
ذاتنه مسنوندر صلحایه نسبت جمله طاعاتدن خاصة سنک
حقکده افضل عبادتدر تا در آن یکنفس خلق را نیازاری آن لفظیله
مشار الیه اولان یکنفس عبارتیدر یعنی تا که اول بر نفسده وبر
دمده خلقی انجیتمیه سن ظلمکدن امین وجورکدن آسوده اولا

شمع
مشلی
سروری
دتها
ل

بویله معنی ویرمک دخی جائزدر که تا که سن اول خوابده ایکن خلقه
بردم جفا اتمیه سن راحت اوله لر بو تقدیرجه مشار الیه اولان
خواب در **قطعه** ظالمی را خفته دیدم نیم روز بر ظالمی اویله زمانی
اویور کوردم گفتم این فتنه است خوابش برده به دیدم که بو فتنه
وجودی خلقه ضرردر فتنه نک اویومش اولمق خیردر آنکه خوابش
بهتر از بیداریست شول شخص که آنک اویوماسی اویانقلغندن خیر
اولا اینچنان بد زندگانی مرده به اول مقوله بد زندگانی جان
اولمقدن اولمک یکدر بعض شراح انچلین یرامز و نامعقول دیرکه
اولمش یکدر دیو تعبیر اتمش **حکایت** یکی را از ملوک شنیدم که
شبی در عشرت روز کرده بود و در پایان مستی میگفت اینشده
که پادشاهلردن بری بر کیجه صباحه دک عیش و عشرت ایدوب
صحبت آخرینده مستلک صوکنده بو بیتی اوقودایدی **بیت** مارا
بجهان خوشتر از این یکدم نیست عالمده بزه بوندن لطیف و خوش
بردم و بر وقت یوقدر بو دخی جائزدر که مذکور اولان
عبارتی مشار الیه اولوب منفی اولان دم لفظی مقدر اوله بو
مقصود دم بود مرد دیکدر که نیک و بد اندیشه و از کس غم
نیست زیرا بو مرده اصلا نیک و بددن اندیشه و تشویش و
بر کسه دن خوف و الم و غصه و غم یوقدر فی الحقیقه بزم انسان
رندانه بر کیفیت ال ویرر که عقل پای بندلکندن قورتلورز
باک و پروا اولوب نیک و بد ملاحظه سنده و خیر و شر
فرصت و مجال قالماز زبان حال و لسان مقال الله بو مضمونی
وبو ترانه ایله ترنم ایلرز **بیت** ای کوکل وارسه بر دم قدر
عسر و یسرینی قایرمه بو فنا دنیانک ۞ زباده هیچت اگر نیست این نه
بس که ترا ۞ دمی ز وسوسه عقل بیخبر دارد ۞ بعض شراح بو عبارتی
وصف ترکیبی خیال ایدوب نیک اندیشه و بد اندیشه تقدیرنده
دیمش و شرحنده زیرا ایو فکرلودن و یراماز فکرلودن و کیمسه
غم یوقدر یعنی دوستدن و دشمندن و کسه دن بود

غصه و خوف یوقدر دیو تعبیر اتمش ولا یخفی ما فیه درویشی
برهنه در بیرون بسرما خفته بود گفت اتفاقا طشره ده صووق
عریان بر درویش ناتوان یاتور ایدی پادشاهک بو سوزین ایشیدوب
ایتدی **بیت** ای آنکه باقبال تو در عالم نیست در عالم کسی نیست
تقدیرنده در یعنی ای پادشاه که جمله خلقدن ممتاز و سرفراز سن
سنک دولت و اقبالکه واصل اولمش عالمده بر فرد یوقدر گیرم که
غمت نیست غم ماهم نیست استفهام انکاریدر یعنی طوتالم که
سنک غصه و غمک یوقدر بزم غممز دخی یوقمیدر فقرانک احوالنی
دخی سندن صورلمزمیدر بعض شراح وزاد فی الطنبور نغمه
نحو اسنجه بو توجیهی دخی جائز کورمش که هم غم معناسنه لفظ
عزنی اولوب فرض ایدم که سنک غمک یوقدر یا بزم غممز سکا لازم
اولان غم دکلمیدر دیمک اولا بعض شراح بو بیته بویله معنی ویرمشکه
سنک غمک اولمدوغی کبی بزم دخی غممز یوقدر بو خصوصده سنک
پادشاهلغک ایله بزم گدالغمز یکساندر مابینمزده فرق و تفاوت
یوقدر ارباب طبیعته روشندر که حد ذاتنده اگرچه بو کلام
صحیحدر و بویله دیمکه قادر درویشلر دخی بولنور اما بو محلده
مذکور اولان درویش بو معنادن بیخبر و اول مسکینک مقصودی
همان سیم و زردر سیاق کلام بو مدعایه تمام دلیل و اضحدر
زیرا کندویی اول مقامه واصل و دنیادن بو مرتبه استغنا حاصل
ایدن عاشق صادقلر **بیت** شاهلر ایشیکنه گتمزلر ۞ صره و نقره قبول
اتمزلر ۞ ملک را این کلام خوش آمد درویشک بو سوزی پادشاهه
خوش کلدی صره هزار دینار از روزن بیرون داشت و گفت ای
درویش دامن بدار صره صاد مهمله نک ضمی و راء مهمله نک تشدیدیله
کیسه و همیان معناسنه در یعنی پادشاه بر کیسه ایله بیک دانه
دیناری الیله پنجره دن طشره چیقاروب ایتدی ای درویش دامنکی
طوت واتککی آچ گفت دامن از کجا آرم که جامه ندارم درویش
جامه اولمق کرک که دامنی اوله ۞ قفتانم یوق دامنی قنده بوله یم

مولانا جامی مرحومك جامه قصیده سی اول فقیر بر ملاك کنه
حسب حالی اولوب لسان جامی کویا اولانشاده آنك نحو بله
کویا ایدی بو ابیات اول قصیده دندر بو محلده ایرادی قیلنمه
مزه دن خالی دکلدر **نظم** بکا بر جامه نصیب اولیدی بوده ورنك
کوزمدیا نخلدن جامه دخی اسن قوملك فرقا واولنمز اتکیله تنك
چاکندن نه یقا قالدی فنا بوللدغی انم نداتك هر ازلدکه
ازلدی بوده کم محنت ایله هر دلندکجه دلندی بله یا نجه یوزرك
بیشکیر ایلریدم سفره یه اماتینم بن سفره یوق حجره ده غمخانه دن
بنم بیه جك وار دیکن داسنی جاروبه نه حاجت اما دکیشوردی
انی جنکانه اکر وبرسه الك المفتقرله براونکه بلادر چکر بن
برتیلوب هر بری ابرلدی دریغا جکرك کیمجك هر طرفدن یوز بکی
دوکلوب اشیان ایتمش انی کهله وبرغوث وبوجك بیلرك
دامنی الوده وصد چاك اولدی کسدر دعر اتکن باری کرینه
یلك آچلن شرحه لری شرح غم فقره دهخن بو تیلدن یاره لری
نبود جز خار وخسك پادشاه را بر ضعف حال او رقت زیاده
کشت خلعتی بر ان مزید کرد وبیرون فرستاد پادشاه اول فقیرك
ضعف حالنه وفقر وفلاکتنه زیاده رقت ومرحمت ایدوب
اولدیکی قلوزینك اوزرینه بر خلعت زیاده قیلوب طشره
درویشه کوندردی درویش آن نقد را باندك مدت خورده
وتلف کرد وباز امد درویش اول مبلغی از زمانده یدیکی
وخرج وتلف ایدوب ینه پادشاه قپوسنه جوع کلدی **بیت**
قرار بر کف ازادکان نکیرد مال شیخ سعدی اول درویشك
حالنی بیان ایدوب ایدرکه عقل معاش قیدندن ازاده اولان
درویشانك الندن مال قرار ایتمز نه صبر در دل عاشق نه
در غربال دل عاشقده صبر وغربالده آب قرار ایتدوکی کبی یعنی
بو مقوله بی قید اشخاصك اللرنده کیرن مال دخی عمان بوکه کیرو
کلدوکی کبی طورماز کیدر بعض غربالی ترکیده قلبر دیدکلری

غربال

غربال لفظندن تحریفدر دیش بر شارح دخی تحریفا ولمغی منع ایدوب
فارسیده غربال عربیده منخل وترکیده قلبیردن لر هر بری بر لسانه
مخصوص لغتدن دیو ادعا ایتمش خفی اولمیه که غربیل لفظی دخی
مستعملدر بعضلر دیشقه لغت عدا ایتمشلر غربالك اماله سی طوتمشلر
هر تقدیر ظاهر اولان بودر که ترکیده اولان قلبیر غربیلدن
تحریف اولا شارح مرکوزدك مطلقا تحریفی منع اتدوکی مقبول
دکلدر کما لا یخفی درحالتی که ملك را بر وای وبنود اتفاقا اول
درویش بر وقتده کلدیکه پادشاه انکله مقید اولاجاق حالده
دکل ایدی سلطنت امورنده ودولت مهماتنه مشغول ایدی ولکن
کبی شوق ونشاطی وفرح وانبساطی یوغیدی حالش بکفتند درویش
حالنی عرض اتدیلر ونقدینی تلف ایدوب تکرار جلب مال ایچون
ابتذال لسؤال المقاصد اولدوغی بلدردیلر بهم برامد بحضور
منقبض اولدی ودروی ازوی درهم کشید وعبوس الوجه
اولدی دیمکدر ترکیده یوزینی بوزردی دیو تعبیر اولنور بونك
امثالی مواضعده اعراضدن کنایتدر وان نیجا کفته اند اصحاب
فطنت وخبرت که از حدت وسورت پادشاهان بر حذر باید بود
بوسبندن یعنی پادشاهلرك اوقاتی واحوالی مختلف اولدوغی
ایچون ارباب ذکا وفطنت واصحاب تجربه وخبرت دیشلردرکه
پادشاهلرك حدت وسورت وقهر وسطوتندن یعنی خشم وغضبندن
حذر ووذره اولمق کرکدر خبرت خانك ضمی وکسریله تجربه وامتحان
معناسنده در کسر خایه قصر ایدنلر تقصیر اتمشدر وخبیرك معناسینه
بینر اصل معناسنده واقف اولمشدرکه غالب همت ایشان بر معضلات
امور مملکت متعلق باشد زیرا که پادشاهلرك اکثر زمانی همتلری
واشتغاللری امور مملکتك مهماتنه واحوال سلطنتك مشکلاتنه متعلق
وتدبیر کاره مصروف اولور معضلات لفظا ومعنی مشکلات کبیدر
تحمل ازدحام عوام نکنند عوامك کثرت وازدحامنه خصوصا حطام
دنیا ایچون طمع خام ایله کلن نفوس ضایعه نك غلظت وابرامنه قطعا

بعضلرینه

وموجد

وبیشك

دن

مروی ابن سیدی علی سمع

تحمل اتمزلر **مثنوی** حرامش بود نعمت پادشاه پادشاهك نعمتی
حرامدر شول شخصه که هنکام فرصت ندارد نکاه فرصت زمانی
کوزلمیه هر زمانی بن بیله احوالدن خبردار اولمیه مجال سخن تا ند
بینی زبیش کفتار مجال و فرصت وارمیدن و سویلمه تك وقتی وزمانی
کلامه شروعدن مقدم کورمینجه بلمینجه به بیهوده کفتن میر قدر خویش
بی وقت بیهوده سوز سویلمك ایله کندو قدرو حرمتکی ضایع ایلمه
محلی کلمدن سوز سویلمك حرمتسزلکه سبب در بعض شراح زبیش لفظنی
مصراع ثانیده قید طوتوب مادامکه سوزك محلنی کورمیه سن
اوکدن بیهوده سویلمك ایله کندو قدرك ایلتمه دیو شرح اتمش
وحاشیه کتابنده دیمشکه زبیش لفظنك معناسی مصراع ثانیده قید
اولندی معناسی اکا مصروف اولدوغیچون انتهی کلامه ولا یخفی
حضرت شیخك بو ابیاتی ایراد اتمکدن مرادی بودرکه اولد رویشه
پادشاهه محلنده عرض اتدیلر والا پادشاه بحضورده اولوب اجسانی
محروم اتمز ایدی دیمك استر زیرا پادشاهك صفای وقتنی وغضب
مقتنی کوزتمك محرم خاص اولان خواص خدامك وظیفه سیدر
اکا وقوف واطلاع حاصل اتمك مشکلدر بو تقدیرجه درویشه
بو خصوصده چندان ملوم اولماز **گفت بر اینداین گدای شوخ**
چشم را که چندین نعمت ومال را باندك مدت بر انداخت و
کرد پادشاه ایتدی بو کستاخ ومسرف چراغ دیی سوزك بوندن کنزی
که بو دکلو مالی سهل مدتده وآز زمانده بیانه اتدی وتلف ایلدی
شوخ لفظی بو محلده یوزسز وکستاخ وبی شرم معناسنه در
درویشك مقدما اتدوکی جرأت وسویلدوکی سوز کستاخلقدن
وبجا دیلکدن ناشی ایدی نهایت پادشاهك صفای وقتنه مصادف
اولمغله سبب احسان اولمش ایدی اختلاف اوقات حسبیله ودرویشك
مدبر ومسرف ونکبتی ومتلف اولدوغی جهتندن التفاته عدم
لیاقتی ظاهر اولمغله سابقا اتدوکی محض کستاخلق ایدوکی وانع
وپادشاهك قلبنه لایح اولوب گدای شوخ دیو تعبیر اتمش اوله

بعید دکلدر وحدذاتنده زمان یسیرده اول مبلغ کثیری اتلاف ایدوب
اوتانمدن بینه جرم جرأت اتدوکی دخی عظیم کستاخلقدر اول لکی
کستاخلغی دخی منکر اولمق جائزدر که بو مقامده دیلنجی دیکدر
مبذر مسرف دیکدر وکه لفظی ایکی وجهله توجیه اولنمغه مجال وار
بری بودرکه صفت ایله موصوف مابیننده رابطه اولوب حیزنده
واقع اولان کلام گدای شوخك مبذرك وصفی اولا بری دخی بودرکه
حرف تعلیل اولوب مدخولی اولان جمله درویشك رد وحرماننك
سببنی بیان اولا وجه اولا وقتده معنای تعلیل فحوای کلامدن
مستفاد اولور که **خزینه بیت المال لقمه مساکین است نه طعمه اخوان**
شیاطین زیرا که بیت المال خزینه سی مسکینلره ومحتاجلره لقمه ونفقه
اولمغچوندر ان المبذرین کانوا اخوان الشیاطین فحواسنه ماصدق
اولان مسرف ومتلفلره مأکل اولمغچون دکلدر بو مقوله لر اندن اوله رق دخل
مصارف بیت المالدن دکلدر دیمکدر مصنفك کلامنده قرآن عظیمده
مذکور اولان معنایه تلمیح واردر که لفظی حرف تعلیلدر سابقا
مذکور اولان که لفظی حرف تعلیل اولدوغی تقدیرجه بو جمله
تعلیل معلل قبیلندن اولوب مسرف اولمغله منع وحرمانه مستحق
اولدوغنك وجهنی بیان اولور فافهم **بیت** ابلهی کو روز روشن
شمع کافوری نهد عقل معاشدن محروم بر ابله واحمق که کوندزین
شمع کافوری یقه یعنی اسراف بو مرتبه ده اوله شمع کافوری
بیاض بالموم منه درلر **زود بینی کش بشب روغن نباشد در چراغ**
یقین زمانده کورورسن که انك چراغنده کیجه ایله یقاجاق یاغ بیله
اولماز تقدیر کلام زود بینی که بشب در چراغش روغن نباشد
دیمکدر ضرورة وزن ایچون شینی تقدیم اولنمشدر بعض نسخه ده
نماند در چراغ واقع اولمشدر بعض شراح بو نسخه یی اختیار اتمشدر
بعض شارحلر اتی رد ایدوب دیمشلر که ابله مزبور خود شمع کا
یاقمغه معتاد اولمشدر یاغ هرکز یاقمش دکلدرکه دیمك دعوی بلا
دلیلدر بلکه مقتضای اسراف بودرکه کتدکجه احوالی تدنی وتنزل ایده

شمع

که

فوری

سروری
ابن سید علی

پس یاغی قالمیه دیمك نجه
درست اولور ارباب طبعه
روشندرکه یاغ یاقمش دکلدر صح

اولمغله البتّه برکون شمع یساری کشته ودوزکاری برکشته
اولوب بالضرورة فقیرانه چراغ ایچنده فتیل ایله یاغ یا قمعه مجمع
اولمق مقرّردر عاقبت ظلمت افلاسه دوشوب چراغنده یقاجاق یاغ
بیله قالمایوب کندو یاغی ایله قاوریلوب عالم چشمنه تنک وتاروو
جود بی سودی کندویه باراولسه کرکدربوکا انکار محض مکابره‌در
بوعجیبدرکه شارح معترض کندوده‌خی وزجراغش تقدیرنده دردیبو
تصریح ایدوب ایله مربوط ایچون چراغ اثبات اتمشکن چراغ ایچنده یاغ
یاقدوغنی استبعاد اتمک امرغریبدر غالبا چراغک معناسندن
غفلت اتمشدر بو محلده چراغدن مقصود فتیل ایله ایچنده یاغ یاند
آلتدرکه حقیقتده اکا چراغبا وچراغدان دیرلر وترکیده ایلکمز تعبیر
اولنور بعض شرّاح دیمشکه بو محلده کشی لفظی کسرکافله‌در اصلی که
که اش‌دراتمیّ خفیف دکلدرکه اصلی که اش اولمق بعدالترتیب فتح کافه
اوقمغه مانع دکلدر همزه محذوفه‌یه دلالت ایچون فتحه سی کافه
منتقل اولوب کسرهٔ ثقیله حذف اولنمشدر عجیبدرکه شارح مزبور
کرعهدهٔ شکرش لفظنده کاف مکسوردر اولمغه تعرض اتیوب غالبا
کز لفظنده فتح کاف مقرّر طوتوب مکسوردر اولمغی ایچون کش لفظنه
تخصیص اتمشدر • وفیه بحث لانه بحث یکی ازوزرای ناصح کفت
پادشاهه نصح وپندمقامنده اولوب قولی مسموع وکلامی نافذ و
اولان وزرادن بریسی ایتدی ای خداوند مصلحت آن بینم که چنین
کسانرا وجه کفاف بتفاریق مجری ومعین داری شهریار بن انی
معقول ومناسب کورزین که بو مقوله اسرافی واتلافی ولازمه
وجه کفافلرینی وجهت معاشلرینی جمله سن دفعة ویرمیوب
متفرّق وآزآز یعنی شیئاً فشیئاً هفته دن هفته یه یا خود آیدن
آیه تعیین ایدرلر تفاریق جمع تفریق‌در بلوک بلوک وباشقه باشقه
دیمکدر مجری میمک ضمی وجیمک سکونی وراء مهمله نک فتحیله‌در
معیّن لفظی اینک عطف تفسیری‌در تا در نفقه اسراف نکنند تاکه
بویله اندک المغلطش افته قادر اولمیوب معیشتلری منقطع

یعنی جرجلقلرینی صح

اولیه اما انچه فرمودی از زجر ومنع اتمادروپشک حقنده سنک
بیوردغک زجر ومنع ویروقده نعم مناسب سیرت ارباب همّت نیست
ارباب همّت‌دن اولانلرک سیرتنه مناسب ولطف ومروّت دعولرن
ایدنلرک شانلرینه لایق دکلدر یکی را بلطف امیدوار کردانیدن برکسه
نعمة مظهر لطف واحسان ایدوب کرم والتفاتکدن امیدوار اتمک
وباز بنومیدی خسته خاطر کردن وکیرو زجر ومنع ایدوب یا
ونومیدلک ایله انی خسته دل وپریشان خاطر اتمک یعنی اولدروپیچ
بحروم ایدوب قهر ایله قپوکدن سورمک بویله اتمکدر بونک حود
نجی ویرکاکتی ظاهردر مردملک شانه لایق و پادشاهلق عنوانه
موافق دکلدر دیمکدر بو جمله کلام سابقی یعنی درویشی زجر ومنع
مناسب دکلدر دیدوکی سوزی تعلیل‌در بیت بروی خود در
اطماع باز نتوان کرد برکسه کندو یوزنه خلقه طمع وبرمک قپو
بلامبنی فارسی کلستان شرّاحنده دیمشکه طمّاع بستند ید المیم بسیار
کسنه دیو تفسیر اتمش غلط ایلمش چو باز شد بدرشتی فراز نتوان کرد
چون باب اطماع مفتوح اوله خشونتله سدّ واغلاق اتمک کرکدر بان
لفظی بو محلده مفتوح معناسنه‌در درشت برک وقاتی دیمکدر مقا
بعده یاسی مصدریه‌دن فراز لفظی بو محلده بسته ومغلق دیمکدر
جمع معناسدن ماخوذدر سدّ واغلاق اتمکدن کنایتدر فی الحقیقه
قپولی سدّ واغلاق اتمکده جمع معناسی بولنور بعض شرّاح بو معنادن
غافل اولمغله دیمشکه فراز لفظی ایکی معنایه کلور بری عالی وبری
بوقش معناسی‌درکاه اولورکه منع واغلاقدن کنایت اولنور انهی
کلامه نتوان کرد عبارتی اتمکه مجال یوقدر ممکن دکلدر دیمکدر
اتمک کرکدر دیمکدر کنایتدر تعبیر مذکورده مبالغه اولدوغی
واضحدر بعض شرّاح منع اتدوکی بی وجه‌در خلاصهٔ کلام برکسه
خلقه احسان قپوسنی اچوب ان باب حاجاتی طمعه دوشوروب
امیدوار اتمک کرکدر اما اول بابی فتح ایدنجک مناسب اولان
بودرکه غلظت وخشونتله سدّ واغلاق ایدوب اصحاب امیدوقطع

اجماش کرکدر صح
طمع
بلی
سرور
سید علی
سرور
بی

شمعی

زجر ومنع ایله محروم ومایوس ایتمک کی کدر بعض شراح بو بیتک
شرحنده دیمشکه کندو کندو یوزنه ویوزکه امیدلو امیدتبو
کو جله آچمق ممکن دکلدر یعنی سندن بلا رضا بر نسنه المق
ممکن دکلدر مکر سن احسان ایدرسن اما چونکه امید قپوسی اجلدی
اندن صکره یاوزلق ایله امید قپوسنی سد ایلمک ممکن دکلدر انتهی کلامه
معنای مقصوددن بیخبر اولدوغی کوندن ظاهردر امید قپوسی
دیو تعبیر اتدوکندن فهم اولنورکه اطماع لفظنک معناسنی بلمیوب
طمع وامید معناسنه حمل ایدوب اومید وار اولان شخصه مضاف
ومنسوب قلمش مقام احساندر اولان شخصک وصفی اولدوغندن غافل
اولمش بعض شراح لسان فارسیده اتمک اولمز والتمک کرکدر دیمشدر
پرده نتوان کرد تعبیر اولندوغنه علی بر نکته لطیفه ملاحظه ایدوب
دیمشکه بو تعبیرده مبالغه واردر کویا امکان دخی یوقدر تکیم
عربده بر امر ممکن الوقوعی نفی مقصود اولدقده مبالغه ایدوب
لا یمکن ان یکون کذا دیو تعبیر اولنور انتهی کلامه برشارح بوکا
رد ایدوب بونک قایلی فارسی بلمزدر دیمش تصور نظرینی اظهار
اتمش حقا که نفسنده حیز اعتبارده ن اسقاط ایدجک نکته دکلدر
سخن شناس اولانلر ارباب عرفانه خفی و نهان دکلدر قطعه
کس نبیند که تشنکان حجاز • بلب آب شور کرد آیند داه کعبه نک
تشنه ومتعطش لری هر نه مرتبه حرارت وعطشلری غالب اولورسه
آجی صو نک کنارنه جمع اولدقلرین کمسه کورمز یعنی بو وادیده
اولمزدر هرکجا چشمهٔ بود شیرین • مردم ومرغ ومور کرد آیند
هر قنده که صویی لذیذ بر چشمه ویکار اوله انسان وموروقوش
وطیور وجمله سی انده جمع ومحشور اولور وزیرنا صحی دیمک
استرکه سن دخی بعینه چشمهٔ شیرین وماء معین کبی اولمق
کرکسن که خلق عالم اوزریکه مجتمع وآب لطف بی حسابکدن
فیض یاب ومنتفع اولالر نظم سحاب لطفک آبن تشنهٔ دلردن
دریغ اتمه بودشتک بغری یانمش لاله نعمانیون جانانیعنی

ع

تو بله که بذل وعطا ایله مشهور اولمیوب بخل وخست وامساک ایله
موصوف اولاسن اصلا یانکه بر فرد کلمز واب شور کبی اوزریکه
کمسه جمع اولمز ملکک خلل پذیر اولمغه سبب اولور بیت مرغ
جایی رود که چینه بود مرغ بر یره وارر که انده دانه اوله
نه بجایی رود که چی نبود هیچ نسنه اولمیان یره کتمز درچینه
لفظی دریمک معناسنه اولان چیدن لفظندن ماخوذ اسمدر
دیرجک نسنه دیمکدر مثلا اغجدن یمش وکلستاندن کل دیرمک
کبی بو محلده دانه معناسنه در چی لفظی چه کبی نسنه معناسنه در
اخرینکی یاضر فرد وذنی ایچون اشباع اتمکدن حاصل اولور
چه نبود دیمک نسنه اولمیه دیمکدر حکایت یکی از پادشاهان
پیشین در رعایت مملکت سستی کردی اولکی پادشاهلردن
بری مملکت احوالنی تدبیرده وسلطنت امورینک رعایتنده تقصیر
وتغافل ایلدی • ولشکر را بسختی داشتی وعسکرینی شدت ومحنت ایله
طوتدی علوفه لرین ویرمزایدی حتی بری آج ومفلس ومحتاج واتوز
زار فنون وحاللری دیکرکون اولمشلر ایدی کردیده ودداشتی
اولان یا لرک ایکیسی بیله حکایت ایچوندر سستی ده وسختی ده
اولان یالر مصدریه در سخت محکم دزکه مقابلی سست درمعناسی
کوشکدر سختک معنای ترکیسی برکدر برک یوزلو دیمک یرده
مجم سخت رویی دیرلر کلکه قاتیلق لازم اولدوغندن اوتوری
مجازا قاتی یه سخت دیرلر قاتیلغه سختی دیرلر چون دشمن صعب
روی نمود اتفاقا چونکه قوی وکوجلو دشمن پیدا اولدی همه
پشت بدادند جمله عسکر پادشاهدن اعراض ایدوب یوز دوندروب
تودیلر کتدیلر بیت چو دارند کنج از سپاهی دریغ پادشاهلر چون
مالی وخزینه لی عسکردن دریغ ایدرلر یعنی منع وامساک ایدرلر
دریغ آید شکه سخربید در دریغ ایدش دست بردن به تیغ
سپاهی یه دخی محلی کلدکده ال قلیجه اورمقده تقصیر لازم کلور
دریغ لفظنک ایکی معناسی واردر بری منع وتقصیر وبری

واهمال

دیلی

حیف معناسیدر بو محلده منع وتقصیر معناسی معتبر اولمق اظهردر
بعض شراح حیف معناسنه حمل ایدوب ظاهردن عفوکی
عدول ایتمش مصراع ثانیده حیف معناسی ملحوظ اولسه بعید
کورلمز اما مصراع اولده قطعا بی وجهدر یعنی آزانان که غدر
کردند بامنش دستی بود اول جنکده غدر وتقصیر وبیوفالق
ایدوب شاهلرندن دونکردان اولان سپاهدن بو ینک بمله
دوستلغی واشنالغی وارایدی ملامتش کرده وکفتم دوستن
ناسپاس • وسفله و ناحق شناس که باندک تغیر حال از مخدوم
قدیم خود برکردد • وحقوق نعمت سالیان درنوردد اولک
شخصه لوم وملامت یعنی طعن وتشنیع وتوبیخ وتقریع ایدوب
دیدمکه دوندی وناسپاس وسفله ودذیل ناحق شنا
شول کمسه که برجزئی تغیر حال • وفی الجمله رنجش وانفعال ایله کندی
مخدوم قدیمندن رو کردان اولوب نیجه ییللق حقوق نعمتی زیر قدمنه
الوب ضایع ایلیه وکفران النعمه مسلکنی اختیار ایلیه لوم وملامتک
ترکی معناسی قنامقدر دون ودنی وسفله رذیل والچق دیمکدر سپاس
شکر ومنت معناسنه در ناسپاس شاکر ومنت دار دکل دیمکدر ناحق
شناس حقوق قدیمه یی رعایت ایتمز ونان ونمک حقنی بلمز دیمکدر
برکرد دک معناسی دونه دیمکدن رو کردان اولمقدن عبارتدر
اعراض لفظیله تفسیر ایدن کمسلر تخطئه ایلین شارح کندو خطا
ایتمشدر حاصل معنایی بلمش وشارحلک وظیفه سندن غفلت ایتمشدر
ترجمه ایله شرحی فرق ایتدوکی اجلدن شارح مزبور اکثر بومقوله
مواضعده حاصل معنی وخلاصه کلام ایله شرح وتفسیر ایدنلری
رد وتخطئه ایتمکه معتاد اولمشدر تجاوز الله سالیان لفظنده کی
یا نسبت ایچوندر الف ونون ادات جمعدر حقوق نعمت عبارتی
اکا مضاف اولوب ادعاء ومبالغه عقلاء حکمنده قیلنوب الف
ونون ایله جمع اولمشدر نوردد نوردیدن لفظندن مشتقدر
که نونک ضمی و واوک فتحی ایله طی ایتمک یعنی دورمک معناسنه در

بو محلده اضاعت ایتمکدن کنایتدر بی سفله سینک کسری وفانک
سکونیله اراذل ناس قسمنه اطلاق اولنور لفظ عربیدر مختار
صحاحده تفصیلی مذکوردر نکفتا اکر بکویم معذوردار یعنی اول
کمسه ایتدی اکر بو ماجرانک اصلنی وسببنی بیان وحقیقت حالی
عیان ایدرسم بنی بو خصوصده معذور طوتوب ملامت ایتمزسن
شاید که اسیم بیجو بود شاد خلی بو کلامی استفهام انکاری یه
حمل ایدوب لایقدر که بنم اتم اربه سزا اولا دیمکدر وبو وجهله
تعبیر ایتمکدن مقصودی شیخ سعدی حضرتلرنه تعریضدر یعنی جانک
پادشاهمزک بخل وامساکی ودناءت خستی جهتندن بزم علوفه
لرمز واصل اولمامغله آلات حرب وسلاحه قادر اولمیوب بلکه ایتمز
بیله علف بولمیوب نادر ونبون وحالمز دیکر کون اولمش اولا ایکن
بزحالمز بر فرده افشا وشکوی ایتمکی مروت کورمیوب نه بلا ایسه
چکرز اما حذاقتده بو مقوله احتمال واعتذاره مجال واریکن عرفا
ولطفا اذعانکزه مناسب کورلمزدی که ملاحظه سزلی وقوف وبلا
بیهوده سوء ظن ایله بو نسبه طعن وتشنیع ایده سز دیمک اولا
ونداری درکر ودخی احتمالدر که اربمک تکلتی سی زیاده
فقر وفاقه سببی ایله رهنه قونلمش اوله بیت اسب ونوکری که
نان وزن ندهی • نرود اسب ونوکرت برود ندکجه دی • وزنی
ایده دی • ندرین لفظی کثرت استعمال ایله تخفیف ایچوندر دالک سکونیله
تکلتی معناسنده در بعض ثقاتک خطی ایله بر نسخه ده دالک کسری ایله
مضبوط کورلدم وسلطان که بزر باسپاهی بخیلی کند با وبجان
جوانمردی نتوان کرد پادشاه که التون اقچه ومال وخزینه خصوصنده
عسکره بخل وامساک ایدوب زمانی ایله علوفه لرین ویرمیه
ومحلنده بخششلر ایتمیه محلنده انک اغورنده جان فدا ایتمزلردر
لغتده جوانمرد بهادر وسخی دیمکدر بو محلده منطوقی معنای ثانی
اولوب معنای اول دخی ملحوظ ومعتبردر بو جهتدن بجان سخا
نتوان کرد تعبیر ایتیوب جوانمرد لفظنی ایراد ایتدوکنک وجهی نکته
وجهی

دیبو شرح ایتشلر تقیید ایچون اولوب استفهام اولوبلق اوزره بودرکه استفهامیدر که بنم اتم
ادبیه سزا اوله صح

نکته

سفله ... وسکون ... ایله

سروری

ظاهر و روشندر سخن شناس اولان یارانه خفی و نهان اولمیه که
مساق کلامدن مفهوم اولان بودر که عنوان حکایه ده یکی ازپادشا
بشنین دیمکدن مرادی ممدوحی اولان پادشاهک سلطنتندن مقدم
کلان سلاطین دیمکدر شیخک کندو زماننده مقدم اولمق لازم کلمز
احتمالدر که حضرت شیخ اول زمانده موجود اوله و احتمالدر که
خصوص ماجری شیخک زماننده مقدم واقع اولوب نهایت اول زمان
قالمش سپاهدن بعض سالخورده کمسنه لر شیخک احبابندن و یا
ما بینلرنده بو مباحثه جاری اوله اکرچه شیخک یکی پادشاه دیدوکی
بودیدوکی کلامدن ظاهر و متبادر اولان احتمال اولدر اما
دلالت قطعیه ایله ثابت دکلدر استدلاله مجال یوقدر بلکه حدوث
و تعدد بوده بحسب الوجود پادشاهدن بیله مقدم لازم اولمیوب
سلطنتنده تقدمی کافیدر فتدبر. بیت ز ربن مرد سپاهی را تا بر
ننهد مرد فارسیده اردرلسان عربده کی رجل معناسنه در رجلنك
وار مینجه مرد دیرلر کاهی مرد لفظی مجازا تشجیع معناسنده استعمال
اولنور بو محلده دخی مراد اولدر یعنی تشجیع و بهادر سپاهیه
سیم و زر و مال و خزینه بذل و صرف ایله تا که نظر کرم باش
تو یوب اطاعت و انقیاد ایلیه. یا خود تا که باشن یولکه قویوب
اغور کرم جان ترکن اوده بعض شراح اوکلی معنایه قصر ایدوب
ایکنجی معنانی قبول ایتمامش و کم من عائب قولا صحیحا. بعض نسخه
ز ربن مرد سپاهی که ننهد سر بقدم واقع اولمش بو تقدیرجه مطلع
اولوب سکته دن دخی سالم اولور و بعض نسخه ده زیجو مرد
سپاهی بدهی سر بنهد واقع اولمش و کرش ز ر بدهی سر بنهد در عالم
اکر دلاور سپاهیه سیم و زر ویرمیه سن سنی ترک ایدوب
باشن الوب کیدر سر در عالم نهادن عبارتی استعمال عجمده باش
الوب کتمکدن کنایت در شلار کمسنه یا رنده بخشند اخراج ایدر
تو سردن عالمی نهم دیر مولانا امیر هاشمی بلخی مظهر الآثار
اولوکتابنده دیمشدرکه نظم سر بنهاده بر سرای جهان زهمه

ازین

سرور

90

ازین دیر فنای جهان. بر دمد ازین عرصه مردانه های کوی سر خویش
بچوکان پای. بو محله ناظر اولانلرکا اکثری مصراع ثانیده اولان
ننهد لفظنی دخی اوقلنده نونی مفتوحه ایله فعل منفی طوتوب توجیهنده
اختلاف اتمشلر. بعضلر اکر التون ویرمزایسک اول سپاهی عالمده بو قیده
انقیاد ایتمزدر دیو شرح ایتمشلر. و بعضلر دیمشکه اکر سپاهیه سیم
وزر ویرمزسک عالمده کمسنه سنک یولکده باش قومان و اغور
جان ترک اومز. و بعضلر دخی بو عبارتی ای با قبال تو در عالم
نسبت تعبیرنده اولان تقدیرکبی ملاحظه ایدوب دیمشکه تقدیر
کلام کسی در عالم تراسر ننهد اکرچه زرندهی دیمکدر ضمیر شین
مقدرا اولان کسه یه راجعدر یعنی مطلقا عالمده هر کمسنه که احسانک
مظهر اولمیه سکا باش اندیرمز دیمکدر اضمار قبل الذکر لفظا
جائزدر بوده خی احتمالدر که بو تقدیرجه بیته ضمیر شین مرد
سپاهیه راجع اوله یعنی مرد سپاهیه بذل مال ایتمیوب بخل و
امساک ایله مشهور اولورسک عالمده برفرد سکا سر بر زمین ایتمز
یا خود باشن یولکه قومازدیمک اوله ارباب طبع روشندن که
بو ذکر اولنان توجیهاتک هیچ برنده عالم یوقدر جمله سی معنای
مقصوددن بیخبر اولوب محض اوهام و خیالاتدر مقتضای سنجیده بود
شویله لر و ننهد لفظنی منفی یه حمل ایتمکله مقصود فهمیدن اشتباه
ایلمشلر. نظم اذا شبع الکمی یصول بطشا. کمی لفظی شجیع معناسنه در
بطش لفظی شدت و قوت ایله اخذ ایتمکدر یصول فعلنک مفعول مطلقی
قعدت جلوسا قبیلندندر یعنی دلاور غازینک قارنی طوق اولوب
اسبابی مهیا اولیجق جنک محلنده قوت ایله محکم حمله و قتال ایلر
و خاوی البطن یبطش بالفرار. خاوی کلمه سی لفظا و معنی خالی
کبیدر بطن لفظنه مضافدر. و فی القاموس الخواء خلو الجوف من الطعام
و خوی کرمی خوی و خواء تتابع علیه الجوع. یعنی اکثر زمانده
آج و فقیر و محتاج اولوب کندوسی و طوادی علوفه و علف
بولمیوب کوزمیوب زاد و بیقرار اولان دلقکان قهرمان درد

کرم

قلرز

دخی اولورسه ده کار زار و حرب و پیکارده منم هیچ بر کاره
اقتداری اولمیوب و قراری قالمیوب ناچار فراری مقرر ایدوب
راه کریزی الدن قومان و نبردگاه و ستیزگه دائره سنه بله اوغرامز
مصراع ثانی ده اولان بطش تعبیرنده مشاکله و رعایة مقابله
صنعتی واردر لطافتدن خالی دکلدر • بو مقامده شبع و خلو
بطن فقر ایله غنادن کنایت اولدوغی بیاننه محتاج دکلدر معنی
حقیقیلری مراد اولدوغی تسلیم اولندوغی تقدیرجه ایکی احتمال
بر آیرو ملاحظه اتمک قصور اذعانندن ناشیدر بعض شراح خاوی
لفظنی مفاعله بابندن فعل ماضی اولمق اوزره و اذا خاوی البطن
تقدیرنده طوتوب قچان بهادرک قارنی آچ اولسه دیو تعبیر
ایتمش غالبا اذا شبع عبارتنه موافقت ملاحظه سیله بو تکلفی
ارتکاب ایتمشدر اما خلاف مشهوردر و مع ذلک کتب لغتده بو
لفظدن مفاعله صیغه سی غیر مذکوردر شارح مزبورک
کلامی روایته و درایته مخالفدر والله الموفق حکایت
یکی از وزرا معزول شد و بحلقهٔ درویشان درآمد وزرادن
بری معزول اولوب حلقهٔ درویشانه و مجلس فقرایه کلدی
و برکت صحبت ایشان در وی اثر کرد فقرانک صحبتی برکتی اول
وزیره تأثیر ایلدی و جمعیت خاطرش دست داد • دخی اکا جمعیت
خاطر و دفع خواطر ال ویردی و قیود و تفرقه دن خلاص اولوب
و سلامتن بولوب مراد نه ایردی رباعی تا دل ز بد و نیک جهان آگاه
دستش ز بد و نیک جهان کوتاهست • زین پیش دلی بود و هزار
اندیشه • اکنون همه لا اله الا الله است ملکی بار دیگر بر وی دل
خوش کرد و عمل فرمود پادشاهک بر دفعه اکا بحضورلغی کیدن
ینه وزارت تکلیف ایلدی بعضلر پادشاه انک کوکلنی خوش ایلدی
دیو معنی ویرمشلر و بعض نسخه ده دلخوشی کرد دوشمش اول
معنانی تأیید ایلر و بو تقدیرجه موزون مصراع اولور بعض
شراح اول نسخه یی اختیار ایدوب بعد الاستمالة تکلیف وزارت

ایتدی

سروری

سروری

ایتدی دیو شرح ایتمش خفی دکلدرکه پادشاهک کوکلی خوش اولوب دفع
غضبندن عبارت اولمق انسبدر بو لفظی دخی فی الجمله آنی مؤیددر
ندیرن قبول نکرد و کفت معزولی به از مشغولی وزارتی قبول ایتمیوب
ایتدی وزیر اولوب زخارف دنیا ایله آلوده و مشغول اولمقدن معزول اولمقی
اختیار ایدوب قیود و تفرقه دن آزاده و آسوده اولمق بهتر و اولیدر رباعی
آنان که بکنج عافیت بنشستند • شول کمسه لرکه عافیت کوشه سنده
قعود اختیار ایتمشلردر یعنی صحت و عافیت ایله بر کوشه ده عزلت
قلمشلردر دندان سک و دهان مردم بستند عوعو کلب عقوردن
و انساندن کلجک شر و شوردن سلامت و خلاص بولمشلردر دیمکدر
معنای مقصود مصراع رابعدن مستفاد اولور کاغذ بدریدند و
بشکستند کاغذی و دفتر و اوراقی پاره لیوب قلمی شکست ایتدیلر
و بالجمله هر نسنه دن الچکوب دنیادن فارغ اولدیلر و ز دست و
زبان حرف گیران رستند طوغی تجلرک یعنی عیب جوی و بدگوی
اولان زمرهٔ حساد بر افسادک اللرندن و دللرندن قورتلدیلر ملک
کفتا بتدبیر هر آینه یعنی البته ما را خردمندی کافی باید که تدبیر مملکت
را شاید بزه تدبیر کاره قادر و سعی و کفایه سی ظاهر بر عاقل و دانا
کمسه کرکدرکه صدر وزارته لایق و مستحق و تدبیر مملکته
متعلق اولان اموری مشاوره ایتمکه قابل اوله کفت نشان خرد
مند کافی آنست که بچنین کارها تن در ندهد وزیر ایتدی
عاقل و دانا اولمه نک نشانی و علامتی بودرکه بو مقوله کار
دشواری قبول و اختیار ایتمیه بیت همای بر همه مرغان از آن
شرف دارد همای سرفرازک جمیع مرغاندن اوزرینه شرف و امتیازی
بو جهتدندرکه استخوان خورد و جانور نیازارد استخوان ایله قناعت
ایدوب سائر وحوش کبی اکل صید و شکاره طالب اولوب جانورلری
انجمز رنجیش کند و حالنده اولوب قوت لایموت ایله قانع
اولنلر دخی عز من قنع فحواسیجه عزت و شرفدن خالی اولمازلر
دیمکدر مثل سیاه کوش را کفتند ملازمت صحبت شیر بچه

قلم

دن

وجه اختیار افتاد سیاه کوش ترکیده قانه قولاق دیدکلری
جانوردر که اسلاندن ایرلمیوب بله تک وبو ایلری اکا دیدیلرکه
اسلاندن ایرلمیوب بله کزمکیندن اختیار ایتدک کفت تا نفس
صیدش میخورم سیاه کوش ایتدی اول سببدن اختیار ایتدم که
انک شکارندن فضله قالانجه یی تناول ایلیم واز شر دشمن
درپناه صولتش زندکانی میکنم دخی انک صولتی وهیبتی
سطوتنی ملجا وپناه ایدینوب دشمنلرک شرندن قورتلوب سالم
اولوردین پناه بو محلده ملجا معناسنه در اضافتی بیانیه در
زندکانی معیشت وحیات معناسنه در ترکیده دیرلک تعبیر
اولنور کفتند اکنون که بظل حمایتش در آمدی ایتدیلر حالا که
انک سایه دولتنه وظل حمایتنه کلوب داخل اولدک وملازمتی
اختیار ایتدک وبشکر نعمتش اعتراف کردی دخی انک نعمتنک شکرینه
اعتراف قلدک ولی نعمتک اولدی وغنی بیان ایتدک چرا نزدیکتر نیائی
ینچون شیره زیاده یقین کلمزسن وتقرب ایتمزسن تا بحلقه خاصانت
درآورد تا که سنی خواص اتباعی زمره سنه الحاق ایلیه وازبندکان
مخلصت شمارد دخی سنی مخلص بنده لرندن عد ایلیه مصراع هرکه
درد رکاه آید بدولت میرسد • سبب ندرکه بود ولتدن سن
دخی میسر ایکن قطعا یاننه اوغرامیوب ایراقدن ملازمت ایدرسن
کفت همچنان سیاه کوش ایتدی مع ذلک یعنی بود کلو اختصاص ورغبته
ازبطش او ایمن نیستم والمخلصون علی خطر عظیم نحو اسنجه انک
قهر وغضبندن ایمن وبی باک دکلم بیت اگر صد سال گبر آتش فروزد
اگر مجوسی که آتش پرستدر یوز ییل آتش یاقوب معبودم دیو
سلام تعظیم واحترام یعنی قائم ایتمز ایسه اگر یکدم در وافتد بسوزد
اگر بر دم آتشه دوشسه ینان یاخود آتش انی یقار مصراع
سلطان آتش سوزان بود • نحو اسنجه پادشاهلره تقرب واختصاص
خدمت ایلیان زیاده خوف وحذر اولوب سطوت قاهره
لرندن ایمن اولمق لازمدر پادشاهلره یقین اولمق آتشه

قرین وشیر ایله همنشین اولمق کبیدر غفلت جایز دکلدر سوزده
لازم ومتعدی اولمق جایزدر کفتند که ندیم حضرت سلطان زر
بیابد کاهی واقع اولورکه پادشاه حضرتلرینک ندیمی ومصاحبی
آلتون بولور یعنی قرین لطف واحسان اولور • وباشد که سر بر ود
وکاه اولورکه باشی کیدر یعنی مظهر غضب اولوب باشدن
چیقار وحکما کفته اند از تلون طبع پادشاهان برحذر باید
بود حکمت شناس اولان عقلا دیمشلردر که پادشاهلرک
طبیعتلرینک تلونی واختلافندن حذر اوزره اولمق کرکدر که
کاه بسلامی برنجند بر وقت اولورکه محضا بر سلام ایله انجنورلر
غضب ایدرلر وکاه بدشنامی خلعت دهند وکاه اولورکه
سوکسک خطا کوسترلر بر دشنام سببی ایله طبعلرنه خوش
کلوب خلعت ویررلر وکفته اند ظرافت بسیار هنر ندیمانست وعیب
حکیمان دخی بویله دیمشلردر که قتی چوق ظرافت وشوخلق ندیملرک کاه
وضحک ومسخره لرک هنریدر عاقل ودانا واهل وقار وصاحب اعتبار
ولانلره ظرافت بسیار وشوخی زیاده عیب ونقیصه در بسیار
تقییدیله اولیوب فی الجمله فطنت وظرافت لازم اولدوغنی اشعار دن
خالی دکلدر بیت تو بر سر قدر خویشتن باش ووقار سن کندو قدر
اعتبارک وعرض ووقارک اوزره ثابت قدم اول هر قنده اولورسک
وپادشاه حضورنده دخی بولنورسک همان سن کارک حفظ
ناموس وصیانت وقار اولمق کرکدر سی لفظی مقحم وزاید وملحق
انسبدر بازی وظرافت بندیمان بکذار لعب ولهو وظرافت ولغو
متعلقاتی ولان اموری ندیملره ومضحک ومسخره لره قوکه اول
مقوله کارانلره لائق وسزاواردر حکایت یکی از ظریفان
حضرت شیخ ایدرکه یاراندن بریسی شکایت روزکار نامساعد
بنزدیک من آورد که کفاف اندک دارم وعیال بسیار مخالف
روزکارندن وبخت ناهموارندن بکا شکایت ایدوب دیدیکه
جهت معاشم قلیل واهل وعیالم چوقدر حاصلی مصراع

ایله

شاه وصع

حاصلم خرجه وفا قلمز • عیال عَیِّلُ لفظنك جمعید رجَیِّدُ وجیاد
کبی وطاقت بار فاقه ندارم وفقر و فاقه یوکنی تحمله طاقتم
وقدرتم یوقدر فاقه فقر واحتیاج معناسنه در بار
رانك سکونیله بچه دفعه دیکدر دردم آمد که باقلیمی دیکر
کوکمله کلدی که برغیری دیاره باشم الوب کیدم تا در هر صور
که زندکانی کنم کسی را برنیك وبدمن اطلاع نباشد تاکه
هرصورتده ونه حالده یکنور سم اصلا بی فردینم احوالم
آکو نیك وآکی بد مطلع اولمیه وهیچ کس قهر وعنا وفقر
ودرد وبلا وذوق وصفامه واقف اولمیوب دیار غربتده
کوکداج وکرك طوق آکر آن واکرچوق قوت لایموت ایله قناعت
اکتفا ایدوب وتکلف هرنه صورتده اولسه اختیار ایله
کوستروب امیدم دركه دفع مؤنت عیال ایچون بر مقدار
مالك اولوب برقاچ کون بار محنت فقر وفاقه دن خلاص
میسر اوله بیت بس کرسنه خفت وکس ندانست که کیست
کسنه لر آج ومحتاج یاتوب لر حالنه بی فرد واقف اولمان
وکیم ایدوکن هیچ کس بلمز بس جان بلب آمد که بر وکس کریست
چوق جانا غزه کلدی یعنی بچه کسلر تسلیم روح ایتدی
حال بوکه انکیچون هیچ کمسه ماتم ایتمدی واوز رینه اغلمدی
نکریست لفظی نونك فتحیله کرنیستن دن فعل ماضی منفی در
باز از شماتت اعدامی اندیشم که بطعنه در قفای من بخندند
کیر وشماتت اعدادن اندیشه ایدر بن که بنم آرد مجه طعن
استهزا ایدوب کوله لر شماتت عدونك حزننه مسرور اولمقدر
وسعی مرا در حق عیال بر عدم مروت حمل کنند وکویند
عیالم حقنده جد وسعیله ایتدکم مباشرتی ومحضا انلرك
حاللری تدارکی ایچون اختیار ایتدکم مهاجرت ومسافرتی
بلمیوب بنم عدم مروتمه حمل ایدرلر ودیر قطعه ببین ان بی حمیت
که هرکز • نخواهد دیدن روی نیکبختی اول عار سوز ناردی

کوزکه هرکز ایولك یوزین کورمسه کرکدر بدبخت ومدبر سبخت
اولوب مراد ندایر صیغه جکدر بو عبارت انشایه حمل اولنوب دعا
علیه اولمق اوزره ایلك یوزین کورمسون دیمك جائزدر واخبار
محمول اولمق دخی بعید دکلدر فعلیك بالاخبار دیر الاختیار بعض
امالی دفعه واجامك بو محلده مدعالری بودرکه مبین لفظی میم
مفتوحه ایله اوله صحیح ومعتمد علیه نسخه لرك بعضنده دخی
بویله واقع اولمشدر یوزنی کورمه ونظر والتفات ایتمه دیمکدر
سیدی علی زاده مرحوم بو نسخه یی اختیار ایتمشدر بعضلر ببین
لفظی اثبات ومبین تعبیری نفی ونهی ایدوب دیمشلر که بو مقال
اول شخص بی حمیتك قباحتنی را تردمبین نسخه سن اختیار ایدنلر
بو نکته دن غافل اولمشلر در انتهی خفی دکلدرکه نفی ونهی اولنان
صورتده ذکر اولنان قباحتی رائت بلاغت ایله اثبات اولنمشدر
تن در تن آسانی کزیند خویشتن را کند ونفسی ایچون حضور
استراحت اختیار ایدر تن آسانی لفظنی بعض شراح ای سهولة البدن
دیو تفسیر ایتمشلر بعضلری ها لی دیمشکه احتمالدر که تن آسانی
نون ایله اولمیوب یا ایله اوله اسودن لفظندن مشتق اوله بهر تقدیر
حضور واستراحتدن کنایت اولدوغی ظاهردر زن وفرزند
بکذارد بسختی عورتنی واوغلانی واهل وعیالنی محنت وفلاکته
قودکیدر یاظرفیت ایچون اولمق انسبدر بعضلر الصاق ایچون
اولمغه دخی تجویز ایتمشلردر سختی ده اولان یا مصدریه در ب
بیت ثانی ما سبق یی تعلیلدر و در علم محاسبه چنانکه معلوم مستت
چیزی دانم وعلم محاسبه وفن ارقام ورسم کتابتدن دخی
معلومکزدرکه بر مقدار وقوفم واردر اکر بجاه شما جهتی
معین کردد موجب جمعیت خاطر باشد اکر سزك زمان
دولت وایام سعادتکزده باعث جمعیت خاطر اولاجاق بر جهت
ودفتر ومحاسبه یه متعلق بر خدمت تعیینی بیورلورسه
دیکدر بعضلر ای بسبب قدرکم وعزتکم دیو تفسیر ایتمشلر

من

سرور

حق ادادن غافل اولوب تقصیر ایتمشلر بقیهٔ عمر از عهدهٔ شکر
نتوانم بیرون امدن بقیهٔ عمرده و حیاتم اولدقچه اول احسانک
شکرن اداية قادر اولمازین کفتم ای یار عمل پادشاه دو طرفدن
اولکمسه دن بو سوزی ایشتدکمده دیدمکه ای دوست پادشاه
خدمتنده اولمانک ایکی حالی وار در امید نان و بیم جان یعنی
نان و نعمت و دولت و رفعت امیدی و بری دخی باشدن
چیقوب هلاک اولمق خوفیدر بو مثل مشهوردر که دولت قضا
جائزدرکه دولته واصل اوله و احتمالدرکه هرچند سعی ایلیه
ایشن باشه چقارمیوب عاقبت کندو باشدن چقه و خلاف
رای خردمند نیست بدین امید در ان بیم افتادن دولت امیدیچون
ورطهٔ هلاکه کندو ضمنی عقلاء راینه مخالفدر عاقل اولدر که
شتر و نرد پیدا رعرب دیو خطرناک یره اوغرامیوب کندو عالمنده
فارغ البال و ازاده و آسوده حال اوله **قطعه** کس نیاید بخانه
درویش • که خراج و زمین و باغ بده البته خراج ارض و
زمین • و عشر باغ و حق ماوطین و یردیو فقیر و درویش
اولانک قیوسنه بر فرد کلوب تقاضا ایتمز زحاصلی دنیا
درویشلکدن ایو نسنه یوقدر **قطعه** فقر ایه بتر بود و لت
دله تخم ملالت اکمزلر • کسه خرج استمز بوده نیاده • اخر
حکمزلر • کم لفظی بو مقوله مواضعده دیو معناسنده استعمال
اولنور نتکم فرد و سینک بو بیتنده دخی او معنا یه کلمشدر
مصراع اولده **بیت** میازار موری که دانه کش است • که جان دارد
و جان شیرین خوش است • تتبع اولنسه دخی چوق مثال بولنور
یا بتشویش و غصه راضی شو یا فقر و فاقه جهتندن تشویش
غصه یه راضی اولوب سلامتده اولمغی اختیار ایله یا جکر
بندیش زاغ بنه جکر بند بوکرک معناسنده در یا جکر بند
زاغ و کلاغ اوکنه قو یعنی یا باشه دولت یا لشه قوزغون
دیو کندو کی مخاطره و مهلکه یه القا ایتکی ارتکاب ایتجوند

نکته

صبر و رضا کوستر کفت این سخن موافق حال من نکفتی اول کمسه
ایتدی بو کلامکی بنم حالمه موافق سویلمدک و جواب سؤالک
سن نیا وردی و بنم سؤالمه مطابق جواب ایلمدک زیرا بن سکا
استقامت دعواسن ایدرسن سن بنی خیانت اهلنه او لان
عقوبت ایله تخویف و تحذیر ایلرسن نشنیده که کفته اند مسموع
دکلدر که دیمشلردر هرکه خیانت ورزد هرکسه که خیانته معتاد
اوله بعض شراح ورزیدن صنامق معناسنه در مراد عمل خیانتدر
اعتیاد معناسنه حمل ایتمک مقامه مناسب دکلدر دیمش یعنی بو
ترتبی اعتیاده موقوف دکلدر نفس ارتکاب خیانت کافیدر
ولوم اومرتبین اما خفی دکلدر که ورزد لفظی اعتیادی مشعردر
دستش از حساب بلرزد الخاین خایف مقتضا سنجه اول کمسنه
الحسابدن دتر ریعنی کلمیوب سقامتی و خیانتی ظاهر و
اشکار اولور **بیت** راستی موجب رضای خداست طوغری
موجب رضای خدادر کس ندیدم که کم شد از ره راست هیچ
کسه یی کورمدم که راه راستده سلوک ایدوب ضایع و هلاک
اوله بعض شراح کم شد لفظنی ضل ایله تفسیر ایدوب ازمق
و کمراه اولمق معناسنه حمل ایتمشلر راه راستدن چقوب
کتمشلر از ره کم شد عبارتی ایله کم ره شد یعنی ره را کم کرد
عبارتنک فرقی واردر فافهم و حکما کفته اند چهار کس
از چهار کس بجان برنجد و عقلاء حکمت شناس دیمشلرکه
درت کمسه درت کمسه دن بغایت رنجیده اولوب حذر
ایدرلر بعض نسخه ده بترسند واقع اولمشدر حرامی از سلطان
بری حرامی درکه سیاست سلطاندن ترساندر و دزد از
پاسبان بری دخی دزددر که پاسباندن
و عسس و نکهبانلردن هراساندر و فاسق از غماز بری
دخی فاسقدر که غمازدن احتراز ایدر • و روسبی از محتسب
بری دخی زن فاحشه درکه سوباشیدن خوف ایلر یعنی

سروری
سید علی‌زاده

شارح عجمده زانی و شارب الخمر محتسب تادیب ایلر انلرک خصوصی
اکا مفوضدر دیمشلر بعضلر انی رد ایدوب دیمشکه دیار عجم
اصطلاحنده محتسب شحنه معناسنه درکه اهل روم لسانده
سوباشی دیرلر انتهی ولکن حق بودرکه رد ایلیان شارحک
کلامی مردوددر زیرا دیار عجمده دخی محتسب همان بعینه
رومده مشهور اولان محتسبدر که حضرت عمر فاروق
مقاصیدر بودکلو فرقی واردرکه اول مقام واجب الاحترام
حکام طوائف اعجام عادت اداوام اوزره اراذل وعوامدن
اتمیوب اکثر علمای عظام حضرتلرینه تقلید و تفویض ایدر
و سوباشی یه عجمده شحنه دیرلر فاسق و شارب الخمر
و زانیلرک حدی و تادیبی دخی انلره مفوض اولوب
جریمه لرن ینه شحنه لر الورلر ایش بو تقدیرجه شارح
اولک تحقیقی صحیح اولور اما فقیر اهالی اعجامدن دیوان
همایون کاتبلرندن ملا نظامدن و غیریدن مسموع اولان
بودرکه دیار عجمده ترازو دار اولان بازارجیلره و اهل
سوقه دخی روسی درلر ایش بو محلده دخی بو معنی مقصود
دیوان عالیه شهنامی سید لقمان افندی حاضر ایدی
قبول اتمیوب بحث بادی و نزاعه مؤدی اولدی و انزک
حسابی پاکست از محاسبه چه باکست • حسابی پاک اولان
استقامت اوزره اولان کمسه نک تفتیش و محاسبه و سؤال
مناقشه دن نه باکی واردر قطعه مکن فراخ روی در عمل
اگر خواهی که وقت رفع تو باشد مجال دشمن تنک معزول
اولوب تفتیش و مناقشه مقامنه کلوب محاسبه لرک گورلدیکی
اولدقده دشمنک مجال مقالی تنک و پای اعتراض و سؤالی
لنک اولدوغنی استرسک منصب زماننده عملده یعنی
عهده اولان خدماتده وسعت اوزره حرکت ایله دیمکدر
خیانت وسقامت اوزره اولمه دیمکدن کنایتدر در عمل الخ

فراخ روی عبارتدر تنکی ظرفیدر بعض شراح مکن فراخ روی عبارتنی
اعتدالدن خارج خرج و اتلاف و بذل و اسرافدن دیو تفسیر
ایدوب در عمل لفظنی منصب متصرف اولدوغک حالده دیو شرح
اتمش چندان چسبان دکلدر زیرا سباق و سیاق خیانت
معناسی تأیید ایتدوکی ظاهردر و بعضلر دفع لفظنی ارتفاع
قدر و منزله معناسنه حمل اتمش یعنی دولتک زماننده طعن
دشمندن سالم اولمق استرسک منصب تصرف ایدوکک حالده
اسراف و اتلافدن احتراز ایله دیمک اولا بو توجیهک رکاکتی
دخی بیاندن محتاج دکلدر • تو پاک باش و مدار ای برادر از کس باک
ای برادر سن همان پاک و مستقیم اول دخی هیچ کمسه دن خوف
اتمه زیرا راست رو و پاک باز اولانده هیچ کمسه نک دست تعرضی
دراز اتمکه قادر اولمازن • زنند جامه ناپاک کازران بر سنک
کازرلر یعنی قصارلر جامه شوئیلر ناپاک اولان جامه کوبا سیه
طاشه اوررلر کازر کاف فارسی ایله و زاء معجمه نک ضمی ایله
قصار معناسنه درکه ترکیده جرجی و بزاغاردیجی دیرلر اما
بو محلده اطلاقی اوزره جامه شوبه دخی عام و متناول اولمق
انسبدر بو کلام مصراع اولک مضمونی تعلیل و اثباتدر کفتم
حکایت از روباه مناسب حالتست که دیدندش کریزان و افتان و
خیزان بن اول کمسیه دیدم که سنک حالک شول دلکو حکایه سنه
بکزرکه کورمشلر افتان و خیزان یعنی دوشه طوره طوره یوب
قجار کسی کفتش چه افتست که موجب چندین مخافتست برکسه
انی بو حالده کوردیکی ایتدی نه مقوله آفت ظهور ایتدی که
بو مرتبه خوف و اضطراب موجب و نه کونه حوادث حادث
اولدیکه بویله اضطرابله فراره باعث اولدی کفت شنیدم که
شتر را بسخره می کیرند روباه ایتدی دوه یی انقاریه طوترلر
دیو ایشتدم یعنی بو سببدن جانمکه بنی دخی انجلاین مفت
زفت کرفتار ایدرلر دیو خوف ایدوب باش قوده تارمق آرزیجه

اولدم سخره سین مهمله نك ضمی ایله وخاء معجمه نك سکونیله اجرتسوز
قهر وجبر وعنف ایله استعمال واستخدام اولنانلره اطلاق اولنور
مثلا اولاغه طوتدقلری چارپا قسمنه دخی سخره دیرلر ترکی
دلده اکثر کیمیلر اصطلاحنجه انقاریه عبارتیکه لسان رومده
جاری اولان الفاظدندر بومعنا ایچون موضوعدر مثلا برفقیری
کوجله طوتوب اجرتسوز استخدام ایدنلر خلاص اولوب کابیکه
قنده ایدرك دیوصوره قلرنه بنی سخره یه طوتمشلر ایدی هنوز
قوتلدم دیوجواب ویرر بومحلده دخی سخره دن مقصود بودر
کاه اولور بومعنادن بیکار لفظی ایله دخی تعبیر ایدرلر کاف
عجمی ایله درومذکور سخره لفظی اصلده لفظ عربیدر فارسیده استعمالی
غالب وشایعدر وفی القاموس سخره کمنعه کلفه مالا یرید وقهره
وهو سخرة لی وسخری وسخری ذلله وکلفه عملا بلا اجرة بعض نسخه ده
بومعنیدن بیخبر اولوب لفظ عربی اولدوغن منع ایتمشدرکه
ای سفیه شتر را باتوچه مناسبت است روباهه دیدیلرکه ای
سفیه شترك سنکله نه مناسبتی واردر وترا با اوچه مناسبت
وسنکا نیجه بکزرسن که اول وجهدن دوشرسن بیهوده فرار
ایدرسن اکرچه مقدما سبب فرارندن استفسار ایدن برکسنه
امّا اعتراض ایدنلره جاعت اولمزجانزد درکفت خاموش روباه
ایدی ساکت اول لکن بوسوزکوز بیهوده دراکر حسودان بغرض
کویندکه این شترست زیرا اکرحسودلر غرض ایدوب بنم ایچون
شتردر دیسه لر وکرفتار ایم ودشمن سوزنه اعتماد ایدوب
بنی شتردر دیوجبرا وقهرا طوتسه لر کراغم تخلیص من باشد
بنی خلاص اتمکله کم مقیداولور تا تفتیش حال من کند تاکه بنم
احوالمی تفحص وتفتیش ایلیه وبنم شتر اولمیوب روباه اولدیغمی
اینانه ورهب بنی قوده تاره وتا تریاق ازعراق آورده باشد
مارکزیده مرده باشد عراق مملکتندن تریاق کتوردیکنجه
ایلان صوقمش کمسه هلاك اولور اول زمانه قالمز ایدی بکه

بخ

دخی مصلحت بودرکه همان کرفتار اولمغه سعی ایلیم والّا صکره
زوبللغم ثابت اولوب خلاص اولنجه بنم ایشم تمام اولور
کزیده کاف عجمی نك فتحی ایله ایصرمق معناسنه اولان کزیدن
لفظندن اسم مفعولدر مار کزیده وصف ترکیبیدر ایلان
صوقمش دیمکدر وترا همچنین فضلست ودیانت وکذلك سنك
دخی اکرچه فی نفس الامر فضیلت ودیانتك وار درهم قنعی
حذمتی تعیین ایتسلر استقامت ایله عهده سندن کلورسن
امّا حسودان درکمین اند ومدعیان کوشه نشین امّا حسودلر
کمینده در ومدعیلر کوشه نشین اولوب ایصال المضرة قاصدیدرلر
واحتساب هفوات وجست وجوی زلات ایله مقید ومتبعدرلر
کرین بصود یکدرا کرچنانکه حسن سیرت نشت بخلاف آن
تقریر کنند اکر عدولرك پادشاه حضورینده سنك حسن سیرت
صداقت واستقامتکك خلافنی عرض وتقریر ایتسه لر در
معرض خطاب پادشاه آیی ودرمحل عتاب پادشاه نظرنده معرض
خطاب ومحل عتابه کلورسن یعنی مسئول ومعاتب اولورسن
معرض میمك کسری وراءنك فتحی ایله مشهوردر امّا صحیح اولان
میمك فتحی وراءنك کسریله در دران حالت کرا مجال مقالت باشد
اول حالده سنك حقکده ایلك سویلمکه کیمك مجالی وقدرتی
اولور مصلحت آن بینم که ملك قناعت حراست کنی الخ معقول
کورودین که قناعت ملکنی حفظ وحراست ایدرسن تاکه
دشمن بدخواه اولان طول امل وحب جاه اول ملککی معاذالله
تباه اتمکه راه بولمیه وترك ریاست کوئی دخی ریاست ترکنی
سویلیه سن یعنی ریاستی ترك ایدرسن بونك امثالی مواضعده
کوئی لفظی کنی معناسنده در دیمشلر غالبا بونکته ملحوظ اولمشدر
کرعارف اولدرکه ریاست وعنواندن بروجهله ممکن اولدیغی
اولادکدرون دلدن امتناع واباء اتمکله اکتفا ایتیوب لسانندن
دخی اجلو نفرت وکراهتنی افشا ایلیه لسان عربیده دخی

اطلاق القول على الفعل مشهوردر که عاقلان گفته اند زیرا که
عاقللر دیمشلردر **بیت** بدریا در منافع بیشمارست در یا ده منا
بی حد و بیشماردر اگر خواهی سلامت در کنارست لیکن اگر
سلامت و عافیتده اولمق استرسڭ امن و سلامت کناره ده در
لاجرم عافیت استین دریایه کیرمز بلادن قچان عمل اداولنه
کمال پاشا زاده مرحوم دقائق الحقایقده بیوررمشدرکه لسان
فارسیده ظرفیتی افاده ایدن باء مفتوحه نڭ که اول کلمه ده واقع
اولوردر لفظیله التباسی واردر معنالری یری برینه قریبدر
فرقلری بودرکه مذکوره بانڭ افاده ایتدوکی ظرفیت شول
معنادرکه ترکیلر اندن ده لفظیله تعبیر ایدرلر مثلا
دکزده دیه جك یرده بدریا دیرلر یوزنده دیه جك یرده
بروی زمین دیرلر لفظ درڭ مدلولی ایچ دردر اونی ایچرو
واوله نوڭ نسبت مؤکده ایچوندر ایچنده دیملو اولیجق دریا
بای مذکوری جمع ایدرلر مثلا دکزایچنده دیه جك یرده
بدریا دردیرلر واوستنده دیملو اولیجق برایله بایی جمع
ایدرلر مثلا یریوزینڭ اوستنده دیه جك یرده بروی
زمین بردیرلر بر لفظیله اوست معناسی مراد اولنور انتهی
کلامه رحمه الله ودخی بعضلر لفظ دری ضم دال ایله در دیمشلر منافع
تقدیرنده طوتمشلر غلطدر رفیق این سخن بشنید اول
رفیق بو سوزی ایشتدی بهم برامد اچنوب بهم بر آمد یعنی بحضوردن
اولدی یندم قبودا تدی وروی درهم کشید و یوزینی
بوروشدردی و سخنهای رنجش امیز گفتن گرفت والزوجه
سوزلر سویلمکه آغاز ایلدی که این چه عقل وکفایت است
وفهم ودرایت بوچه عقل وادراك وفهم وعلم در وتوقیق
حکما درست امد که گفته اند وحکمانڭ سوزی صحیح اولدی
که دیمشلردر دوستان در زندان بکار آیند یعنی کرکلو
دوست اولانلر بوکڭ دمنده وفلاکت زماننده یولوکه دو

بعض شراح کفایت بومحلده ادراك
معناسنه در دیمشلر یعنی نیك وبد
فهم ایتمك قدرتی کتابتدن اوله انا بعض
مرتبه ادراکدن کنایتدر بوحیدکه
اهالیده مسموعمز اولمدی بوجهجکه عقل کفایت
عبارت صحیحه واوشر عقل کفایت
اولا عقل معاش کبی ننه کیم جاهلیه
حافظ دیمشدر **بیت** من وانکار شراب
این چه حکایت باشد غالبا این
قدرم عقل کفایت باشد
دانندم کفایت لفظی عقل معناسنه
استعمال اولندوغنده حوا اچه حافظك
بو بیتی شاهددر **بیت** جانا کدام سنك دل
بی کفایتست کو پیش زخم تیغ توجان
سپر نکرد بوتقدیرجه واوله اولوی
نسخه دخی وجهد رخالی
دکلدر صح

مثلا زندانن اولسك خلاصکه سعی ایدرلر اصل دوستلق بودرکه
بر سفره همه دشمنان دوست نمایند زیرا که خوان ونعمت وزر
وجاه ودولت زماننده جمله دشمنلر دوست صورتنده کورینورکه
ومهر ومحبت اظهار ایدرلر اکا اعتبار یوقدر **قطعه** دوست
مشمار انکه در نعمت زند لاف یاری وبرادرخواندگی دوست
عدّ ایتمه شول کمسه یی که خوان ونعمت وجاه ودولت زماننده
یارلقده لاف یارلق وقرنداشلق لافنی اوره دوستان دانم که گیرد
دست دوست در پریشان حالی ودرماندگی شول کمسه یی
صادق دوست بیلورم که پریشانلق زماننده وبیچاره لك دمنده
دوستنه دستگیر اولا دیدم که متغیّر میشود کون دم که اول
رفیق بنم سوزمدن متغیّر ودلگیر اولور ونصیحت من بغرض
می شنود وبنم نصح وپندمی غرض ایله دیکلر سمع قبول ایله کوش
المز بزدیك صاحب دیوان رفتم پادشاهك وزیری حضورینه
واردم بسابقهٔ معرفتی که میان ما بود صورت حالش بگفتم
اول صاحب دیوان اولان دولتلو ایله ما بینمزده اولان اشنا
اولمغله اول رفیقك صورت حالنی وخصوصا مالنی عرض
ایلدم واهلیت واستحقاقنی بیان ایلدم بعض شراح اول
یاروم رفیقله بنم میانمزده سابقهٔ معرفت واریدی دیکه حمل
ایتمش موجّه دکلدر مقامه ملایم اولان اول صاحب دولتله
سابقهٔ معرفتنی بیاندر رفیقله سابقهٔ معرفتی بیانه محتاج
دکلدر بسابقه لفظی رفتم لفظنه متعلق در گفتم لفظنه
متعلق اولمق ظاهر دکلدر تا بکار مختصر نصب کردند تا که
بنم تربیت وشهادتم والتماس وشفاعتم سببی ایله حسن
ظن ایدوب برجزئی مصلحت ومختصر خدمت تعیین اتدیلر
چندروز برین امد بوحال او زرمه بر قاچ کون کچدی لطف
طبعش را بدیدند اول کمسه نڭ لطف طبعنی ولیاقت واستعد
کوردیلر وحسن تدبیرش بپسندیدند وحسن تدبیرنی

پسند ایتدیلر کارش از آن در گذشت حالی وشانی وخدمتی
منصبی اول مرتبه دن کچدی ومرتبهٔ بر تر ازان متمکن گشت
دخی اندن زیاده مرتبه یه وعالی منصبه واصل ومتصرف اولدی
وهمچنین نجم سعادتش در ترقی بود بو حال الله کندیچه کوکب
بخت وسعادتی ترقی وتزایدده اولدی تا باوج ارادت رسید
تا استدوکی مرتبه لرک اوج اعلاسنه ونهایت مرادنه وصول
بولدی ومقرب حضرت سلطان شد ویادشاهک مقربی
ومقبولی اولدی ومشار الیه بالبنان انگشت نمای عالم اولدی
ترکیده دخی برمق ایله کوسترلر ایدی دیدکلری مشهوردر
کمال تعین دن عبارتدر ومعتمد علیه عند الاعیان دخی
اعیان دولت وارکان سلطنت حضورنده موثوق به ومعول
علیه ومدار ومرجع اولدی عند الاعیان عبارتی ذکر اول
ایکی عنوانه بله قید اولمق جائزدر ووصف ثانیه مخصوص
اولوب نعت اولک عموم واطلاقی اوزره ملحوظ اولمق انسبدر
برسلامت حالش شادمانی کردم وگفتم اول کمسه نک
سلامت حالنه وحصول آمالنه شادمان وخندان اولوب
ایتدم بیت زکار بسته میندیش ودل شکسته مدار یعنی
حصول مأمولک بر قاچ کون عقدهٔ عوق وتأخیرده وتعوق
آیندهٔ امالک عزت منال وصعوبت واشکال صعود واشکالی
معکوس ومحسوس اولدوغندن منکسر البال اولمه که آب
چشمهٔ حیوان درون تاریکیست زیرا که آب حیات ظلمت
ایچنده در ظلماتده دوشمکدن نکاب تمیجه آب حیاته وصول
میسر کلدر تاریک قرانکو وتاریکی یاء مصدریه ایله قرانکولق
دیمکدر نسخ مختلفدر اما یاء مصدریه ایله اولمق واضح و
راجحدر دیمشلر خفی دکلدر معنای مصدری ظرف اولمق
حقیقت دکلدر فی الحقیقه آب حیاته ظرف اولان ظلمت ایله
متصف اولان موضعدر فقد برا الا لا تحزنن اخا البلیة

دل شکسته مدار
تقدیرنده در

سروری

الاحرف

بس وملازم

الاحرف تنبیه در لا تحزنن نهی مخاطب در نون تاکید ایله
نفادی بیحضور اولمه دیمکدر اخا البلیه منادی در حرف ندا
محذوفدر یا صاحب البلیه دیمکدر بو وصفده زیاده ملازم
اولان کمسه یه اخو الفلان دیرلر مثلا حرب وقتاله زیاده
میل ومیلانی اولان کمسه یه اخو الحرب دیرلر صاحب الحرب
دیمکدر بعض نسخده لا یحزنن صیغه نهی غائب ونون تاکید
واخو البلیه فعله فاعلی واقع اولمشدر بلایه کرفتار ومحنته
مبتلا اولان کمسه نفادی محزون اولماسون دیمکدر فللرحمن
الطاف خفیة زیرا حق تعالی حضرتلرینک قتی چوق کیزلو لطفلری
واردر فا تعلیل ایچوندر بعض فضلا حفیه حاء مهمله ایله
دیو تحقیق اتمشدر یعنی مبالغه ایله بی نهایه لطفلر دیک اولور
بو محلده بر نسخه وارددر کوره یله وقال المفسرون فی قوله تعالی
انه کان بی حفیا ای مبالغا فی بره والطافه منشین ترش از
گردش ایام که صبر تلخست ولیکن بر شیرین دارد گردش
دونک معناسنه اولان گردیدن لفظندن اسم مصدردر
رنجیدن لفظندن اولان رنجش کبیدر ترش تانک ورانک
ضمی ایله اکشی معناسنه درکاهی خفت مقصود اولوب
ساکن اولور بو محلده ترش روی معناسی مقصوددر که
کمال انقباضدن وبیحضورلقدن کنایتدر صبر تحمل معناسنه در
وبر اوتدر که غایتده اجیدر بو تقدیرجه بانک کسری ایله در
ضرورت شعر ایچون ساکن قیلنور بعضلر بو محلده مشهور
اولان اجی اوت معناسنه اولمق اولی دردیمشلر مناسب کلدر
حق بودر که معنای منطوقی تحمل معناسی اولوب معنی
آخر توریه وایهام اولمق ظاهردر بر بانک فتحی ایله میش
معناسنه در یعنی تقالیب روزگار وتصاریف سپهر
کج رفتاردن هر بار زار وبیقرار اولوب منقبض وترش
روی اولمه صبر ایله زیرا که محنت وبلایه صبر اتمک اکرچه

سروری

خیلی صعب ومشکلدن ولیکن عاقبت ثمره سی ظاهر اولوب
عسر یسره مبدّل اولمق مقرّردر نته کم صبر دیدکلری اوت
نفسنده غایت تلخ در امّا بسیار منفعتی وخاصیّتی وار در
آجیلغنه تحمل ایدوب کلمرد وانجو اسنجه تناول واستعمال
ایدنلر منتفع اولورلر بیت شاد بر آنکه دل ما غمیست • آمد
غم سبب خرّمیست • دران مدت مرا با جمع یاران اتفاق سفر
مکه افتاد • اتفاقا اول زمانده بعض یارانله بکا کعبه یه کتمک
واقع اولدی چون از زیارت مکه باز آمدم چون مکه مکرّمه
زیارتندن عودت ایدوب کلدم دو منزل استقبال کرد
اول رفیق ایکی منزل بنی قارشولدی ظاهر حالش پریشان
دیدم اننک ظاهر حالنی پریشان کوردم وود رهیئت درویشان
وفقرا شکلنده وو درویشان صورتنده کوردم گفتم حال
چیست حالن صوردم وسببنی سؤال ایتدم گفت چنانکه
تو گفتی طائفه حسد بردند ایتدی سنک دیدوکک کبی بر
بولک اصحاب غرض بکا حسد ایتدیلر وبخیانتم منسوب
کردند وبکا خیانت اسناد ایتدیلر وملک در کشف حقیقت آن
استقصا نفرمود پادشاه اول خصوصده تفتیش وتفحّص بیورد
که حقیقت حال منکشف اولوب استقامتم ومحسود اولدیغم
معلومی اوله ویاران قدیم ودوستان رحیم از کلمهٔ حق
خاموش شدند بنجه زماندن برو یارانم اولان کمسنلر ومشفق
ومهربان اکلدیغم دوستلر بنم حقیقت حالمی بیلورلر ایکن حق
سوزی سویلمکده خاموش اولوب اهمال وسکوت ایتدیلر
وصحبت دیرینه فراموش کردند حقوق قدیمه وصحبت دیرینه
اونتدیلر قطعه بصنع خدا چون کسی اوفتاد خدا انک امریله
اتفاقا برکسه که دولتدن ونظردن دوشه همه عالمش پای
برسر نهند جمیع عالم او اول افتاده یی یاقلر یا یمال ایلرچو بیند
کاقبال دستش گرفت چون دولت واقبال وبخت وسعادت

انک دستکیر اوله وغنی کوره لر یعنی شویلکه اول کمسه یی ینه
منصبده وعزتده کوره لر ستایش کنان دست بر بر نهند خلق عالم
اکا مدح وثنا ایدوب اللرین سینه لرنه قویوب تعظیم واجلال
ایدرلر کردنیانک حالی بویله در بعض نسخه ده بو قطعه بویلجه
واقع اولمش نظم بنی پیش خداوند جاه • ستایش کنان دست بر بر
نهند • وکر روزی کارش درآید زپای • همه عالمش پای بر سر
نهند • معناسی واضحدر فی الجمله محصل کلام بانواع عقوبت
کرفتار بودم بنجه درلو عقوبته کرفتار اولدم مصرع بو غریب
باشمه چوق درلو فلاکت کلدی تا درین هفته که مژدهٔ سلامتی
حجاج برسید تا بو هفته ده که حجاجک صحت وسلامتله عود
خبر بشارتی بو شهره واصل اولدی از بندگرانم خلاص کردند
اول اغر قید وبنددن بنی خلاص واطلاق ایتدیلر سلامتی دده
اولان یا مصدریه در فارسیده بو مقوله مصادره یای مصدریه
الحاق ایتمک شایعدر بو دخی جائزدر که یا نسبت ایچون اوله
وملک موروثم خاص کردند اولدن متصرّف اولدیغم ملک موروثی
غصبا وظلما الوب مدنا الدیلر وخاص ایدوب میری یه ضبط ایتدیلر
محصل ما ملکم ویرمکله باشمی کوجله خلاص ایتدم گفتم آن نوبت
اشارت من قبول نکردی بن ایتدم اول زمانده رمز واشارتله
نصح ویندیوز ندن سکا بویله او لاجاغنی افاده ایتدیکم
قبول ایتمدک که عمل پادشاه چون سفر دریاست سکا اشارت
ورمز ایله دیدکم بو مضموندی که پادشاهک خدمتی ومیری
متعلق اولان عمل فی المثل دریا سفری کبیدر سودمند و
خطرناک یعنی من وجه فائده لودر ومن وجه قورقولودر
یا کنج برکیری احتمالدر که دریا فیندیه واصل اولاسن یا در
طلسم بمیری احتمالدر که دریا فینده اوزدینده حکمت ایله
مصنوع وسحر ایله موضوع اولان طلسمده هلاک اولاسن
کنج طلب ایدرکن باشدن چقاسن بیت یا زر بهر دو دست

کند خواجه دۀ کنار در یاسفرین اختیار بازرگان احتمالدر
ساعد بختی مساعد اولوب ایکی الی ایله بیله التونی کنارده
یعنی سالم وغانم ساحل نجاته ومحل مقصوده واصل اولابیلور
شراح بو محلده خواجه کشتی معناسنه در دیمشلر خفی دکلدر
که بازرگان معناسنه اولمق انسبدر بعض نسخه ده زر
بدلی در لفظی واقع اولمشدر دال مهمله نك ضمی ایله دریا موج
روزی افکندش مرده بر کنار و بو دخی احتمالدر که روز
کاری یاری قلیوب کیسی هلاکا اوله ونقد وجودی ونه
عمری برباد اولوب مرده جسمنی موج دریا سوده سوده برکوز
کناره براغه بعض نسخه ده یا موج بحر افکندش مرده برکنار روز
اولمشدر محصل بو مضمونی مقدما مصراع بدر یا در منافع بی
بیتی ایله سکا اجمالا افاده ایتمشدم بو دخی جایزدر که که عمل
پادشاه عبارتنده واقع اولان که لفظی رابطه اولمیوب دا
تعلیل اولوب معلل محذوف اوله تقدیر کلام اشارتمز نه
نکردی و بخلاف رای عامل شدی وچنین فلاکت وبلا کشید
کسی که عمل پادشاه را اختیار کند از جفای روزگار این
نشود زیرا که عمل پادشاه چون سفر دریاست الخ یعنی مقدما
بنم رمز واشارتم ایله ایتدکم نصح وپندی ومنع سودمندی
قبول ایتدکی وبنم رای صوابمك خلافیله عامل اولدکی بو سبب
بو قدر فلاکت چکدکی حد ذاتنده برکسه که پادشاهه
خدمتله تقرب قصد ایلیه روزگار جفاسندن امین
زیرا که پادشاه خدمتنده اولمق دریا سفرین ایتمکه بکزر کا
فایده ایلر وکاه مال وجاندن بیلکه باشندن چیقار الی خر
بو مضمونی حضرت شیخ اول رفیقنه مقدما صریحا ادا
نهی بلیغ ایتمشکن بو مقامده اشارتله تعبیر ایتدوکی
اول رفیقنه زیاده ریش درون حاصل اولمغین بونده
دیمشدرکه مصلحت ندیدم از ین بیش ریش درونش خ

خراشیدن ونمك پاشیدن بو مرتبه دن زیاده انك درونندن
اولان جراحتی خراش ایدوب یعنی درزدین تازه لیوب وپاره سینه
طوز اکمک معقول کورمدم بیت کج بودم پاره مه طوز اکمکدن
کیجه اول بنی طوز اکمکدن • خراشیدن طرمالمق معناسنه در
نان اکمکدن کنایتدر بعض نسخه ده بناخن ملامت خراشیدن
واقع اولمشدر ناخن طرنق معناسنه در ملامت لوم وتشنیع
وتوبیخ وتقریع ایتمکدر برین دو بیت اقتصار کردم تطویل کلام
ایتیوب بو ایکی بیت اوزرنه اقتصار ایلدم وکفتم دخی دیدم قطعه
ندانستی که بینی بند برپای • چو در کوشت نیامد پند مردم
استفهام انکاری بو مقامده انکار واقع ایچوندر نیچون
بلمدك دیکدر انکار وقوع ایچون اولوب بلمزمیدك یعنی
بلوردك دیمکدر که حاصل کسه نك نصح وپندینی کوش
ایتمدکك حینده بو فلاکته دوشوب قید وبنده کرفتار
اولاجغك نیچون بلمدك عاقبت حال بو منوال اوزره اولاجغی
نتی ظاهر وبین ومشفقانه نصح وپندی قبول ایتممك علامت
نکبت وسبب عقوبت اولماسی متعین ایدی نیچون متفطن
اولمدك دیمکدر جانب عربیتده لفظ اذا شرط ایچون وظرفیت
ایچون اولدوغی کبی فارسیده دخی چون لفظی شرط ایچون
وظرفیت ایچون اولمق جائزدر وبو محلده ظرفیت معناسنه
انسبدر دکر ره کرنداری طاقت نیش • مکن انکشت در سوراخ
کزدم اکر زهر عقرب المنه تحمل ایدمزایسك بره خی عقربه ولمق
احتمالی اولان دلوکه پرمغك صوقمه دکر ره لفظی بر یول دخی
یعنی بر دفعه دخی دیمکدر زهر نیش لوچی انك اکنه سنه نیش
درلر بو محلده نیش عقرب مراددر بعض شراح دیمشکه نیش صوقمق
معناسنه در ایلان وعقرب صوقدیسی کبی انتهی اما تتبع ایدنلر
لغتلرده بو معنی کورلمدی سوراخ دلوك معناسنه وکژدم
عقرب معناسنه در دکر ره لفظی نداری لفظنه ناظر اولوب

بودخی جائز دکه مکن انکشت عبارتنه مصروف اولنخار
کلام لا یلدغ المؤمن فی جحر واحد مرتین حدیث شریفنی نحو
عاقل اولان جفا چکدوکی یره برده خی اوغرامق جائز دکلدر
حکایت تنی چند در صحبت من بودند بنم ایله بر قاچ کمسنه
اولوردی ظن غالب بوددکه حضرت شیخک مریدلریدن اوله
دیمشلر لازم دکلدر حد ذاتنده برعزیز کندونک خاصه
حقنده ارباب دولته واروب ذل سؤال ایله دکتاب انکه
امّا حق صحبتی اداء یاران همدم ومصاحبان محرم حقلرینه
اختیار اولنسه عجب دکلدر ظاهر ایشان بصلاح آراسته
ظاهر حاللری صلاح ایله آراسته ایدی یکی از بزرکان در حق
این طائفه حسن ظن بلیغ داشت وادراری معین کرده بود
ارباب دولتدن بری سیاق کلامدن منفهم اولان بودرکه
حاکم شهر اوله اولجماعته زیاده حسن ظن ایدوب بر مقدار
نسنه وظیفه تعیین اتمشیدی ادرار خیر وتصدق وجهیله
اولان احسانه درلر اکثر راتب اولان وظایفده استعمال
ایدرلر وفی المصادر الادرار پیوسته کردن عطا ادرار
یا وحدت ایچوندر بر معین وظیفه دیمکدر مکر یکی ازیشان
حرکتی کرد که مناسب حال درویشان نبود اتفاقا انلردن
بری بر حرکت ایتدی که درویشلرک حالنه مناسب دکل ایدی
ظن آن شخص فاسد شد وبازار ایشان کاسد اولدی وظیفه
تعیین ایدن کمسه نک درویشان حقنده ظنی فاسد اولدی
درویشلرک بازاری کاسد اولدی یعنی التفاتدن دوشدیلر
وظیفه لری قطع اولندی حاللری دیکرکون اولدی خواستم
تا بطریقی کفاف یاران مستخلص کنم می اید نمرکه بر طرفدن
اولی فقرانک کفافنی خلاص ایدم یعنی بر حالت وتدبیر ایدیم
اول دولتلویه فقرانک وظیفه سن ینه مقرر ایتدیرم
صیغه مفعول لدر آهنک خدمتش کردم اول صاحب دولتک

خدمتنه

خدمتنه قصد سلام قاتانده ورد بان رها نکرد قاپوسنه
وارده تدی ایچرو کوکه بواب رخصت واجازت ویرمدی وجفا
کرد شرح وبیانه محتاج دکلدر خنا زیرکه احوالی معلومدر
معذورش داشتم یعنی مؤمن قرنداشلرک حقنده نیت خیر
رعیتی اختیار ایدوب وارمشدم قطعا بحضور اولمدم
وبواب غلظت مایک کار ناصوابنی معذور طوتدم بحکم
انکه کفته اند اول سبب ایله که عقلای حقایق شناس
بو بابده دیمشلردرکه بیت در میر و وزیر وسلطان را
بی وسیلت مکرد پیرامن بلا واسطه پادشاه ووزیرلرینا
اطرافنه ودائرلرینه بیله طولانمه بو عبارتده اولانذمبا
واضحدر سک ودربان چو یافتند غریب کلب عقور ایله
بواب قسمنک مابینلرنده جهت جامعه بودرکه همانکه غریب و
فقیر صورتنده بر کمسه بولالر این کریبان بکیرد وان دامن بوی
اول غریبک یقاسنده وسک دامننده یاپشورلر چندانکه ولقد
یعنی دربانک جفاسیله قیوده توقف ایتمز اولدکلو ممتد اولدی
وشول مرتبه یه واردیکه مقربان حضرت ازبندکی بو حال
من واقف شدند اول دولتلونک مخصوص ومقرب آدملری
بنم حالمه واقف اولدیلر وکیم ایدوکم بلدیلر وباکی احترام
درآورده ند وتعظیم واکرام ایله بنی ایچرو الوب کتدیلر وبرتر
مقامی معین کردند برأ علی مقامی یعنی صدر مجلسده اوتوره
تعیین وتکلیف ایتدیلر محصل زیاده توقیر ایله مقید اولدیلر
اما بتواضع فرونشستم امّا بن تواضع ایدوب تعیین ایتدکاری
یرده اوتورمیوب بر مقدار اشاغیده اوتوردم وکفتم دخی
دیدم بیت بکذار که بنده کمینم بنی حالمه اوزره قوک مقید اولما
زیرا که بنده کمینه وفقیر وحقیرم تا در صف بندکان نشینم
یعنی قوکز بنی تا صف نعالده وخدام مقامنده اوتورایم تقدیر
کلام بکذار تا در صف بندکان نشینم زیراکه بنده کمینم دیمکدر

کفت اول صاحب دولت بندن بو سوزی ایشتدکن ایتدی

مصراع الله الله چه جای این سخنست یعنی نه عجب بو دیو

بو سوزك نه مخلیدن و نیچون بو یله دیمزسن دیکدر الله الله

عبارتی بو محلده تعجب ایچوندر بعض شراح الله تعالی

دیمشلر محل تعجبدر بیت کر بر سر چشم من نشینی

وکوزم او زره او تورد اسن یعنی سزا ود وادر یار

بعض دقیقه شناسلرندن ایشتدم کر بر سر چشم من

اولمق اولی در و محفوظم بو در دیدیلر یعنی کوشه چشم

جانشین اولسك یریدر نازت بکشم که نازنینی نازك

وجور و جفاکه تحمل ایدرم زیرا که نازنین سن هر نه

نا نا یدرسك ساکه لا یقدر بعضلر مصرع ثانی جواب

اختیار ایتمشلر اما جواب محذوف اولوب مصراع ثانی تعلیل

مقامنده اولوب موضع جوابده ایراد اولنمغه حمل ایتمک

کما قرر نا خفی اولمیه که یا ایله نون فارسیده بر نوع اداة

که مرجعی نسبت مؤکده در مثلا رنك ایله متصف اولاندن

و نازله موصوف اولان محبوبه نازنین دیرلر کمال

زاده مرحوم نوشین و شیرین و سنکین لفظلری بیاننده

ایتمشدر فی الجمله و با الجمله یعنی محصل کلام بنشستم کوشه

پرده یا خود استدوکم یره ماو تورد م و از هر دری سخن

لفظ باب عربی ده نوع معناسنده مستعمل اولدغی کبی

فارسیده دخی در لفظی اول معنایه استعمال اولنور

مثلا هر نوعدن دیه جك یرده زهر دری بو محلده دخی

نوعدن و هر وادیدن تقریبله سوق کلام ایلدم دیمکدر

همان ابتدادن خصوص قضیه یی ذکر و بیانه شروع

مناسبت دوشورب سویلمك قصد اتدم پیوستم بو

متعدی در تا حدیث زلت یاران در میان امد تا که

بجر الکلام بحوا سنجه مناسبة و تقریب دوشوب درویش

ایتدکاری تقصیر و خطا مذکور اولدی کفتم فرصت بولوب

عرض حال و شرح ما فی البال اغاز ایدوب ایتدم قطعه چه

جرم دید خداوند سابق الانعام که بنده در نظر خویش خوار

سدارد خداوند بو محلده صاحب دولت و بزرك معناسنده در

سابق الانعام عبارتی انك وصفیدر سابق لفظی فاعلدر

الف و لام مضاف الیه دن عوضدر سابق انعام دیمکدر

بنده دن مراد کندودر حضرت شیخ کندو یی اول درویش

مقصر مقامنده قویوب و فقرایه اولان سوء ظن و عدم التفاتی

کندو جانبنه عاید و راجع کوستروب و اول صاحب دولتی

برای مصلحت زیاده تعظیم قصدیله غایب منزلسنده

اعتبار ایدوب ایدر که سابقا فقرا حقنده انعام و احسانی

راتب و جاری اولان دولتمند و بزرکوار بو بنده دن نه

مقوله جرم و تقصیر کوردی که بو بنده یه حقارتله نظر ایدوب

و خوار و بی اعتبار کوروب فقرا و درویشانك جهت معاش

قطع بیوردی بنده لفظیله زلت صدور ایدن درویش مراد اولمق

دخی جایزدر یعنی اول بنده لردن صادر اولان خطا تا بو مرتبه ده

دکلدر که مجرد اول قدر تقصیر سببی ایله جمله درویشانی تحقیر

ایدوب اسباب معاشلرین قطع ایتمکه باعث اوله بعض شراح

خداوند لفظنی صاحب معناسنه حمل ایدوب سابق الانعام

لفظنه مضاف طوتمش سابق الانعام لفظی خداوندك صفتیدر

اضافت درست دکلدر و سابق لفظنك انعامه اضافتی لفظیه در

اضافت بمعنی اللام اولوب معنویه اولمغه حمل ایتمك فاحش غلطدر

خدایراست مسلم بزرکواری و لطف عظمت و کبریا و لطف و جود

خدای بی همتا جنابنه مخصوص و مسلمدر که جرم بیند و نان

برقرار میدارد زیرا قولك نیجه جرم و خطالرین کورردن

بیلورکن نان و نعمتلرین کسمك اتمز ایدی شرط مروت و مقتضای

علو همت بو در که ادمیلك دعوسین ایدوب مولایه اطاعت

فدر

شارى

ايدن مع

صاحبى اولان صاحب دولت بو

سنك ندكنا هى كوردى ديو شرح

امتش قطعا وجهى يوق قدر سابق الانعام صح

وعطا

مقامنده اولان بنده لرده خی تخلقوا باخلاق الله ایله عمل ایده
فقرا ودرویشانی نحن قسمناه دیوانده مرسوم وموسوم اوله
رزق مقسوم وحق معلوملرین قطع ایتمک ایله محروم ایتمکیچون
اظهار قدرت ودعوی حول وقوت ایتمیه ومقتضای بشریت
اوزره واقع اولان تقصیرات وزلات سبب اعراض وعدم التفات
اولمیوب بلکه لوجه الله اخوت فی الدین مقتضاسنجه
ضرورتلرنه امداد واعانت ایتمکله حسن حاللرینه وصلاح کار
باعث وعلت اولمق نیتی وبو غیرت عین عبادت امنیتی ایله …
اولمغه همت ایلیه حاکم را این سخن پسندید آمد اسباب
معاش یاران را فرمود حاکم بو سوزم خوش کلدی درویش
اسباب معاشلرین وادرار معیشتلرینی ینه مقرر ایدوب بیور
یعنی خداوندم امر ایتدی تا بر قاعدهٔ ماضی مهیا دارند تا اولکی
قاعده واسلوب سابق اوزره درویشانک عوائدنی …
مهیا ایدرلر ومؤنت ایام تعطیل وفاکنند وبیوردیکه کندی
وظیفه لرینی بیله ویره لر شکر نعمت کفتم وزمین خدمت بوس
ممنون اولوب شکر وثنا ایتدم وتواضع ومسکنت ویروز
اظهار ایلدم وعذر جسارت بخواستم وکستاخلق ایتدیکم
عذرن دیلدم ودر حالت بیرون آمدن این سخن بکفتم چینکه
کیتملو اولدقده بو سوزی سویلدم **قطعه** چو کعبه قبله …
شد از دیار بعید روند خلق بدیدارش از بسی فرسنگ
مکرمه قبله حاجت اولوب دعالر قبول اولاجاق مقام اولدقده
خلق عالم بعید ولایتلردن نیچه فرسخ یوللری قطع ایدوب مشاهده
زحمت ومشقت چکوب زیارتنه کیدرلر فرسنگ فارسی …
ایکی بیک آدیم والتی بیک ایتی یوله اطلاق اولنور عربیسی …
ترا تحمل امثال ما باید کرد سنک شانکه ودولتکه لایق …
بودر که بزم کبی فقرا وارباب حاجاتک قصد یعلرینه تحمل …
وخصوص مراملری ایچون کستاخانه واقع اولان الحاح وابرام …

متعدد ورطوبتدن که هیچ کس نزند بر درخت بی بر سنگ زیرا میوه سی
درختنه هیچ کمسه طاش اتمز یعنی لطف وکرم مکرمه اعتماد لری اولمیان
بویله زحمت ویرمزلر ایدی یعنی دولتلولک شانی ومروت ملک
شانی بودر که احسن کما احسن الله الیک فحواسنجه فقرانک
حاجتن روا ایده سن **بیت** کرم قل کمسنه لطف والتفاتک بت
نوالردن الکدن کلدکجه خیری دریغ ایتمه کدالردن **حکایت**
ملک زادهٔ گنج فراوان از پدر میراث یافت بر پادشاه زاده پدرینک
وفاتندن صکره یرینه پادشاه اولوب ملک موروثنده متصرف و
بی نهایه خزینه یه واصل اولدی دست کرم بر کشاد کرم وجود و
عطا الینی اچدی وداد سخاوت بداد دخی سخاوت حکمنی ویردی
وجوانمردلک حقنی یرینه کتوردی داد لفظی واو سز اولوب
نظم دست کرم بر کشاد داد سخاوت بداد اولسه موزون
مصراع اولور ونعمت بیقیاس بر سپاه ورعیت بریخت وسپاه ورعایایه
بی حد وبیقیاس مال ونعمت بذل وعطا ایلدی **قطعه** نیا
ساید مشام از طبلهٔ عود بر طبله عوددن یعنی بر وافر عود
ناجنی طبله ایچنده کوردکدن مشام محظوظ ودماغ معطر
اولمان طبله ده اولان همزه وحدت ایچوندر طبله خوجه سی
یعنی بعض شراح اضافت ایچوندر دیمشدر خفی دکلدرکه عودک
طبله سندن مشام محظوظ اولمق قطعا حیز اعتبارده اولمیوب
انک انتفاسندن خبر مقصود بالافاده دکلدر جری النهر قبیلندن
اولوب تجوز ارتکابنه محتاج اولور غالبا کثرت عود اولان
دیارده طبله ایچنده قویوب بیع ایدرلر ایمش نته کم دیار رومده
بخوری طبله لر ایچنده قویوب بیع ایدرلر بر آتش نه که چون
عنبر بوید عودی آتش قوتاکه عنبر کبی قوقه یوخسه مجرد
شویله طورمغله رایحه سی اولمان **مصراع** عود همان به که در
آتش بود قصه دن حصه بودر که اموال ونقود دخی مقارن
بذل وجود اولمایجق بی سود وناموجود اولور بویله لفظی

بوبیدن لفظندن مضارعدر که قوتمق معناسنه‌در
عوددر بعض شراح قوتلمق معناسنه اولوب فاعلی
اولمغی تجویز ایتمشلر بعیددر بزرک بایدت بخشنده کی
اولولق کرک ایسه یعنی عزت ورفعت ودولت وسما
استرسنک همیشه عطا وجود وبذل موجود ایله خلق
بنده احسانک وطفیل نعمت فراوانک اولسون که دانه
نرویید زیرا مادام که دانه‌یی اکمیه سن نسنه بتمز زانشان
اولمیان بزرکان دخی علو شان ونام ونشان حاصل
یکی از جلسای بی تدبیر نصیحت آغاز کرد که ملوک بینی
این نعمت را بسعی اند وخته اند بی عقل وبی تدبیر
بری شهزاده‌یه نصیحته آغاز وشروع ایدوب ایتدیکه
که اولکی پادشاهلر بوداکلو مالی وخزینه‌یی زحمت
ایله سعی ایدوب جمع وادخار ایتمشلردر وبرای مصلحت
جائزکه برمهم مصلحت ایچون لازم اوله دیو قومشلردر
حفظ ایتمک سنک اوزریکه دخی واجبدر دست از
کوتاه کن یعنی بویله اسراف وانلاقدن فارغ اول که وانغ
دربیش است زیرا نیجه درلو حوادث ظهور ایتمک احتمال
ودشمنان درپیش ودشمنلر ارد نجه‌در فرصت کوزه‌دن
نباید که در وقت حاجت بمانی اولمیه که وقت حاجت
عاجز وفرومانده اولاسن وبرطرفدن عدو مستولی
اولدقده خزینه قلتندن عسکر جمعنه قادر اولمیه
ملک الدن کیده اند وکک اسرافلره ندامت چکه سن قطعه
اگر گنجی کنی بر عامیان بخش اگر عامه خلقه تمام برخزینه
بخش وتقسیم ایتسک رسد هر کتخدایی را برنجی دوباته
انجق بردانه برنج دوشر یعنی انجق بر برنج دانه‌سی
شی واصل اولور یا خود جمله خزینه‌یی مثلا برنجه
ایدوب توزیع ایتسک انجق هر برینه بر دانه برنج حصه‌سن

خلقدم

معنایی قول مصراع ثانیده واقع اولان جوی سیم عبارتنه
ملایمدر در تحصیل غایت شی قلیل اولوب هیچ کسنه‌دن منتفع
ویهرمند اولمز وهیچ بر فرد کندو نیه واهل وعیالنه کفایت
مقداری کفافه دست رس بولمازدن همان سنک مال وخزینه‌دن
جقد وغک قالور بذل واحسانله خلقی طویورمق میسر کلد
پادشاهلق بوددر که سن خلقدن الاسن خفی اولمیه که اصل لفظ
نضیح که خداوند صاحب خانه معناسنه‌در که لفظی خانه وخد
صاحب معناسنه‌در ترکیبده وفارسیده دالی تایه تبدیل
ایدوب کتخدا استعمال اولنمق شایع ومشهوردر متاهل ومزوج
اولان کسنه عجم لر کتخدادرلر بو محلده احادناسدن هر بری
مقصوددر کما لا یخفی برنج لفظی باء عربی نکه ورانک کسریله
جو باتدن معروف اولان پلاو برنجیدر فارسیده وترکیده
مستعملدر اگرچه نفسنده گنج لفظنه قافیه اولمق درست
کلدر اما حرف روی که جیمدر اکا حرف وصل اولان یا دا
اولمق بو محلده یانک لحوقی سببی ایله اولی عیبدن سالم اولمشدر
لغات فرسدن عنوان دین نام کتابده برنج لفظنک بیاننده دیمشدر
که حق تعالی هر نسنه که خلق ایتمشدر البته نفع وضرری جامع ومتضمندر
الا برنج که نفع محضدر بو سببدندر لرکه برنج لفظنی رنجدن
مخففدر انتهی کلامه بو تقدیرجه فصیح اولان رانک فتحیله اولقدر
برنج لفظی گنج لفظنه قافیه اولمقده دخی غبار قالمز وعیوب قافیه
معدود اولمز چه دانستانی انهر یک جوی سیم نیجون صبر ندن بر
ربه مقداری کشی المزسن که کرد اید تو اهر دوز گنجی تا که هر کون
نیجون برخزینه جمع اوله یعنی بذل موجود ایتکدن هم سکا ضرر
اولور هم انلر چندان مستفید اولمز اما هر برینه برشی قلیل
تعیین ایدوب سن انلردن جلب ایتسک هم انلر چوقلق ضرر اولمز
هم سکا عظیم نفع وکلی خزینه حاصل اولور لا جرم عاقل اولان
بونلکی اختیار وضررلو یردن تجنب وفرار ایتمک کوکدر که کتخدا

صاحب خانه دیمکدر بعض شراح ازهر یک عبادتن رعایانک مرید
دینو تفسیر ایتمش بعضلر انی رد ایدوب بو محلده رعایا یه تخصیص
وجهی یوقدر بلکه رعایا و سپاهک جمله سندن دیمکدر مقدما
بر سپاه و رعیت بر بخت دیدوکی اکا شاهددر دیمشلر خفی دکلدر
که سپاهه اولان بذل و اتلافی محل اعتراض اولان اسرافدن دکلدر
و سپاهه صالغن صالوب انلردن جلب مال ایتمک قطعا بر دار
جائز کورلمشدر مساق کلامک دخی جدا اول معنایه مساعد
یوقدر شارح اولک کلامی صحیحدر عجبدر که شارح معترض
مذکور اولان بر سپاه و رعیت عبارتی ایله عمومه استدلال
ایدوب بو مقامده بر عامیانه بخش عبارتنک خصوص عوامه دلالتی
غفلت ایتمشدر فتدبر ملک زاده روی ازین سخن درهم کشید
شهزاده بو سوزدن بحضور اولوب و لشخصه اخندی که مرفوع
طبعش نیامد زیرا بو سوز کندو طبعنه و مزاجنه موافق کلدی
وکفت خدای عز وجل مرا مالک این مملکت کردانیده است تا بخورم
و بخشم دخی ایتدی حق تعالی انکچون بکا بو مملکتک پادشاهلغنی
ویردی که امساک ایتمیم کندم یبوب و خلقه بذل ایلیم نه پاسبان
که نگه دارم پاسبان دکلم که حفظ ایلیم و یمیوب یجیوب و کمیوب
و نیمیوب صقلیم **بیت** قارون هلاک شد که چهل خانه گنج داشت
قارونک قرق خانه طولوسی مالی و خزینه سی واریکن قارین انبار
هلاک اولدی چهل خانه تعبیری حصر ایچون دکلدر تکثیر ایچوندر
خدا ذاتدر قارونک مالی و خزینه سی بحد و بیقیاس در تفصیل
حالی مولانا سرورینک شرحنده مذکوردر مرادی اولان کوتیندر
نوشیروان نمرد که نام نکو گذاشت نوشیروان فوت اولدی
زیرا عالمده عدل و داد ایله ایو نام قودی کندی اوصافی دللرده
مذکور و مشهوردر کویا حنوز باقی و زنده در **حکایت**
اورده اند که نوشروان عادل را در شکارکاهی صیدی کباب
کردند نمک نبود و تواریخده مذکوردر که نوشروان عادل ایچون

بر کون بر صید کباب غالبا کندو حضورنده بر شکاری کباب ایتمکه اشتد
نمک نبود اول حالده طوز بولنمدی غلامی بروستا فرستادند تا نمک
آورد طوز کتوره ایچون کویه بر خدمتکار کوندردیلر نوشروان
کفت نمک بقیمت بستان تا رسمی نکردد و ده خراب نشود نوشروان
اول خدمتکاره ایتدی زنهار طوزی مفت و مجانا آلمه والبته آقچه
ویر مینجه آلمه تا که من بعد بو دخی باشقه بر رسم و عادت و قانون
اولوب قالمیه و بو رسمه جور و تعدیدن اهل قریه بی تاب و کوی
خراب اولمیه گفتند ازین قدر چه خلل زاید حاضر اولنلر دیدیلر که
بو قدر چه بدعتدن نه دکلو خلل و نقصان حادث اولور و بو مقدار
جزئی تعدی بر معموره نک ویران اولماسنه نه دن باعث اولور خلل
ترکیب کبک دیمکدر گفت بنیاد ظلم در جهان اندک بوده است
هر که آمد بر و مزید کرد تا بدین غایت رسید نوشروان ایتدی جهان
بنیاد ظلم اولدن غایت از ایدی صکره هر کلن بر مقدار زیاده ایتمکله
بو طبقه یه کلدی و دنیا ظلمله طولدی بنیاد اساس معناسنه در
خفی دکلدر که نوشروان عدلله موصوف و مشهوردر لکن کندو عهدینده
اولان مراسمی مظالمدن عد ایدیجک غیری عصرلرده کلن و الیلر و قاعده
طوتدقلری ندن عد ایتمک کرکدر معلومدر **قطعه** اکر ز باغ رعیت ملک
خورد سیبی اگر رعیتک باغندن شویله که پادشاه بر الما غصب
ایدوب ییمک جائز کورسه بر آورند غلامان او درخت از بیخ
لازمدر کلوردکه پادشاه قوللری الما اغاجنی کوکندن چیقاررلر
بیخ بیضه که سلطان ستم روا دارد پادشاه که بش دانه یمورطه
طمع ایدوب ظلما الماغی روا کوره زنند لشکریانش هزار مرغ
بسیخ فی الحال انک عسکری و سپاه طائفه سی بیک دانه تاوق دموری
سانجوب کباب ایدرلر سیخ سین مهمله نک کسریله و آخر حرف
اولان یانک سکونیله و خاء معجمه ایله کباب دموری یدرمرغ کثرة
استعمال الله تاوغه مخصوص اولمشدر یمورطه یه تخم مرغ درلر **بیت**
نماند ستمکار بد روزکار ظالم بد حال دنیاده باقی قالمادی

سید علی وسروری

نون و بدعت

کی

بهر حال بر کوندن کونه چرکیدن بماند بر و لعنت پایدار ولکن اوزرینه
لعنت مؤبد و پایدار و باقی و برقرار قالور قبایح اوصافی
قیامته دکن هر کم ایشتسه نفرین و دشنام ایلر بد روزکار لفظی
استمکارک وصفیدر فارسیده موصوف اولان لفظک آخری
مکسور اولدوغی مرارا مذکور اولمشدر اضافت ملاحظه ایله
غلط ایتمشلردر فتدبر **حکایت** عاملی را شنیدم که خانه
رعیت خراب کردی تا خزینه سلطان آبادان کند مسموعم اولدی که
بر عامل بر زمانده پادشاهک خزینه سن مالامال و معمور و
آبادان ایتمکیچون رعایانک ظلمله خانه لرین خراب و ویران
ایلدی کردیده کی یا حکایت ایچوندر بیخبر از قول حکما که گفته
اند هر که خدای تعالی را بیازارد تا دل خلقی بدست آرد اول
عامل جاهل عاقل و کاملرک بو کلام حکمت بنیاملرندن بیخبر و
غافلدر که دیمشلردر هر کمسه که کندو کبی بر عاجز مخلوقی کو
الدکتورمکیچون حق تعالی حضرتنک رضای شریفنه مخالف
عمل ایده مثلا پادشاه حضرتلرینه خدمت و مال میری یه تعدی
کفایت ایدر ظن ایدوب عباد اللهه ظلم و تعدی ایلیه و
مقتضای پادشاهی رضای الهیدن تقدیم ایتمکله کندونی
سخط اللهه معرض ایده خدای تعالی همان خلق را بر وی کمارد
تا دمار از وی برآرد الله تعالی حضرتی عزیز ذو انتقام
من اعان ظالما سلطه الله علیه فحواسنجه عینی ایله اول
مخلوقانی هلاک ایتمکیچون اوزرینه حواله و تسلیط ایدر کمارد
کاف عجمینک ضمی ایله حواله ایتمک معناسنه اولان کماشتن لفظندن
مشتقدر خفی اولمیه که خدای متعال جانبنه نسبت اذی و
ممتنع و محالدر رضای شریفنه مخالفت ایله مستوجب عقو
اولمقدن کنایتدر بعض لغات فرسده دمار بیخ و بن یعنی کوک
واصل معناسنه اولوب دمار برآوردن عبارتی کوکنی قازی
چقارمغله تفسیر ایتمشلر و بعض لغاتده دخی دمار انتقام

معناسنه اولوب دمار آوردن عبارتی قان دوکوب انتقام
المق و دوکنجه قرمق ایله تفسیر ایتمشلر بوندن فهم اولنور که
دمار لفظی اصلده وصف ترکیبی اولا و کلام عربده دخی دمار لفظی
هلاک معناسنه مستعملدر تدمیر لفظی دخی اندن مأخوذدر
بو محلده لفظ فارسی اولوب کوک معناسنه اولمق انسبدر دمار
از وی برآرد تقدیرنده در و علی کل حال دمار از روزکارش
برآرد تعبیری استیصال و اهلاکدن عبارتدر فتدبر **بیت**
آتش سوزان نکند با سپند آنچه کند دود دل مستمند فقیر مظلومک
انکسار قلبنک و بد دعاسنک ظالمه ایتدوکی تأثیر آتش سوزانک
والتهاب نیرانک. یوزرلکه ایتمزدر سپند سین مهمله نک کسری ایله
و باء عجمینک فتحی ایله ترکیده یوزرلک دیمکله مشهوردر که یاقوب
بخور ایدرلر سوزان محرق معناسنه در یاقیجی دیمکدر والحاصل
ستمدیده لرک آهی و مظلوملرک ناله جانکاهی نارک سپنده ایتدوکی
تأثیرندن دخی زیاده و شدید اولوب عاقبت وقود جحیم
اولان جبار عنود و ستمکار مردودک وجود بی سودینی البته
اول دود کبود نابود ایتسه کرکدر مستمند میمک ضمی ایله غم و شکایت
معناسنه در مستمند غم و غصه لی و شکایتجی دیمکدر خفی
اولمیه که بعض دیارده یوزرلک وفرت اوزره بیتوب اغستوس
زماننده شدت حرارتدن بر حالت و استعداد بیدا ایدر که بر
صحرانک بر اوجندن جزئی آتش طوقنسه طرفة العینده بالتمام
یانوب کل اولور حضرت شیخ بو بیت ایله اکا اشارت و سرعت
تأثیرندن کنایت ایتمشدر سپندی تخصیص بالذکر ایتدوکینک وجهی
بودر **لطیفه** کویند سرور جمله حیوانات شیرست ایدرلر که
جمله حیوانانک سروری و کزیده سی آرسلاندر و کمترین جانور
و جمله جانورلرک کمتری و الجغی خردر غایت دنی و احمقدر
و باتفاق خردمندان خر باربر به که شیر مردم در مع ذلک عقلا
بونی مستقلدر که خر باکش هر نه مرتبه ناقبول ایسه اول

د ش

صل

دانخ

حا اللهٔ بیله آدم یر یحیی ارسلاندن بهتر و مرغوب و معتبردر بعض
نسخه‌ده به از شیر مرد روا قع اولمشدر بادبر لفظی بانک فتحی ایله
وصف ترکیبی در بانک ضمی ایله بردن لفظندن مشتقدر بربدن
لفظندن مشتق و لان التباسی دفع ایچون با مفتوح قلنمشدر
یوک کوتر یحیی دیمکدر و مرد مردنده خی فتح دال الله در دریدن لفظندن
مشتقدر کوده الک کسری و فتحی ایله اوقونور و بو محلده باربر
لفظنه موافقت ایچون فتح متعین دن آدم بر یحیی دیمکدر نولا
محتشم بر پادشاهک وصفنده دیمشدر که نظم پادشاهی
که حکم او همه جا * بر سر خسروان باشد * شیر چرخی کز ولباس
حیات * دربتن صفدران دران باشد * و مردم مرد زده خی فتح دال
زائد
دریدن لفظندن خر بار بر مبتدادر و ما بعد خبردر و باتفاق
لفظی بالکر خبره متعلق یا خود مضمون جمله یه قیددر بعض
شراح دیمشکه باتفاق خبره مندان لفظی مبتدا و ما بعدندن
مذکور او لان جمله خبردر انتهی کلامه ناموجه سوزن
و بیهوده کلامدر فنامل مثنوی مسکین خر اگرچه بی
تمیز ست * خرمسکین اکرچه حد ذاتنده ذره ادراکدن محروم
و بی تمیز و جنس حیوانک نوع سافلی بر ناچیزدر چون
بار همی کشد عزیز ست * اما مع ذلک بارکش اولد و غیچون خلق
ایچنده مقبول و معتبر و عزیز اولوب التفاته مظهردر خر
سالکنا و لان بشارنسلانده و یرمز زیرا الفت حاصل اولمیز
ضرر چکیلو و منفعته یرامازنکاوان و خران باربردار
بارکشنا و لان صغرلر و جارلر به زاد میان مردم آزار خلقی
ایجدوب موذی و ظالم او لان آدملردن راجح و بهتردر
باربردار بانک فتحی ایله ضم بایله اوقینلری جهل و خطابه
نسبت ایتمشلردر تحقیقی و اثل کتابده سرکشته و فرمان بر
عبارتنده کچمشدر باربردار لفظی ما قبلنه صفتدر مردم
آزار لفظی دخی بو یله در اضافت ملاحظه ایدنلر ترزیف

روان جو

سرو

سویلنمشلردر حضرت شیخ بو جمله معترضه او لان لطیفه جلیله
و نکته جزیله‌یی ذکردن صکره ینه عامل مزکورک حکایه سنه
شروع ایدوب ایدرکه ملکی دا طرفی از ذمایم اخلاق او معلوم
شد اتفاقا اول عامل ظالمک اخلاق ذمیمه و اعمال و قبیحه
بر مقداری پادشاهک معلومی اولدی طرفی لفظی دانک فتحی ایله
بعض معناسنه در یا وحدت ایچوندر ذمایم ذمیمه‌نک
جمعیدر مذمومه معناسنه دو بشکنجه کشید و بانواع
عقوبت بکشت اول بدبخته شکنجه اید وب انواع عقوبت
ایله وده دلو دلو عذابا بله قتل ایلدی اتدکلر بن بولدی
کشت کاف عربی نک ضمی ایله قتل اتدی دیمکدر قطعه
حاصل نشود رضای سلطان * تا خاطر بندکان نجوئی
نجوئی ده کی یا خطاب ایچوندر جیمک ضمی ایله طلب معناسنه
او لان جستن لفظندن مشتقدر یعنی مقرردر که مادام
فقرانک خاطرلرینی رعایت اتمیه سن و رعیت پرورلکیله
وداد کسترا و لوب خلقه عدل کوستر میه سن البته پادشاه
سندن راضی اولمیوب حالکه واقف اولیجق حقکدن
کلور و رضای پادشاهی و عطای شهنشاهی یه مظهر و موفق
هر تقدیر دعایایه عدل وداد ایله میسرا ولور خواهی که
خدای بر تو بخشد * یعنی الله تعالی حضرتی دخی سکا
رحمت و مغفرت اتدوکن استرسنک با خلق خدای کن
نکوئی * حق تعالی حضرتنک مخلوقنه ایلوک ایله بعض شیخ
بخشد لفظی ترحم معناسنه او لان بخشودن لفظندن
مشتقدر اعطا معناسنه او لان بخشیدن لفظندن
مشتق و لان دکلدر بر تو لفظی بو معنایه قرینه‌در
و سیاق کلامه ملایم او لان دخی بودر دیمشلر خفی اولمیه
بخشیدن لفظی کاهی بخشودن معناسنه کلور بو تقدیرجه
بو محلده بخشد لفظی بخشیدن لفظندن مضارع اولمق

مکه

که

صوابدر زیرا بخشودن لفظنک مستقبلی بخشاید کلور
بخشند کلمز دنیکی از ستم دیدکان برو بگذشت ولدخی
الندن جفا چکمش مظلوملردن بری اتفاقا انک اوزرینه
اوغرادی یعنی عقوبت و سیاست اولنورکن اوزرینه ج
بولندی و در حالت تباه او انک برایمان حالتنده یعنی سیا
اولدوغی کوردکده تامل کرد و گفت فکر و ملاحظه ایدوب
ایتدی قطعه نه هرکه قوت بازو و منصبی دارد بسلطنت
بخورد مال مردمان بگزاف بواحتمالدر کلدکده هرکسنده کم قوت
بازوسی و بیوک منصبی اولمغله خلقک مال و منالنی قوت
قاهره و تغلب ایله بی وجه اخذ و جلب ایده و یانته قاله کبی
یعنی بوکه مجال یوقدر البته هضم ایده میوب بلاسن
چکوب جزاسن کورسه کرکدر گزاف کاف عجمینک ضمی ایله
و زاء معجمه ایله بیهوده بی وجه دیمکدر توان بحلق فرو بردن
استخوان درشت بر بیوک کموکی یوتمق و بوغازندن اشاغی
ایلتمک ممکندر ولی شکم بدرد چون بگیرد اندر ناف اما که کو
وارد قرنی قارنینی یرتوب هلاک اتمک مقرردر بو بیتک مضمو
بیت سابقک معناسنی تعلیل و تمثیلدر یعنی ظالم و ستمکار
دخی اکرچه خلقک مالنی ظلمه الوب اکل و بلع ایدر اما عاقبت
هلاککنه سبب اولور بر تقدیر بر کون ایتدوکی بولور حلق
حاء مهمله نک فتحی و لامک سکونیله بوغاز معناسنه در
درشت ایری و ناهموار یعنی دوز دکل دیمکدر شکم شینک
کسری و کافک فتحی ایله بطن معناسنه در ناف نونله کوبک
معناسنه در عربیسی سره در بگیرد گرفتن لفظندن فعل
مضارعدر مبنی للمفعول معناسی مقصوددر یعنی کوبکده
طوتیله قیوب کتمکه و دفع اتمکه مجال اولمیه دیمکدر بو دخی
جائزدر که مبنی للفاعل معناسی مراد اولنوب حذف مفعول
جای بگیرد اندر ناف تقدیرنده اوله حاصل کلام استخوان

درشت خند ذاتنده بوغازدن اشاغی کتمک متعسردر تکلف ایله بالغرض
ممکن اولدوغی تقدیرجه نافه وصول بولدقده خود مقرردرکه
سلامتله نفوذ متعذر اولوب البته هلاککه اشه کرکدر حکایت
مردم آزاری را حکایت کنند که سنکی بر سر صالحی زد حکایت
ایدرلر که بر زمانده سپاه قسمندن بر موذی و ستمکار و مردم
آزار مرد ان بر صالح کسنک باشنه بر طاش اوردی ظلم ایتدی
درویش را مجال انتقام نبود درویش مستمند اول ظالمه
انتقام ایدوب حقنی المغه قادر دکل ایدی پادشاه قولی اولمغله
مقابله دن عاجز ایدی سنک را با خود نکه میداشت درویش
اول طاشی حفظ ایدوب کندودن ایرمزدی انتقام اتمکه فرصت
کوزه دردی تا وقتی ملک بر ان لشکری خشم گرفت و در چاهش
کرد شول زمانه دک کوزتدی که اتفاقا بر زمانده اول سپاهی یه
پادشاه خشم و غضب ایدوب قویویه صالوب حبس ایلدی
لشکری سپاهی معناسنه در درویش اندر آمد و آن سنک را بر سرش
انداخت درویش ستمدیده اول محله کلوب اول طاشی قویودن
اشاغی حریفک باشنه اتوب اوردی گفت تو کیستی و این سنگ
بر من چرا زدی حریف ایتدی سن کیمسن و بو طاشی بنم اوزریمه
نیچون اتدک سکا نه ایلدم گفت من فلانم و این سنگ آنست که
در فلان تاریخ بر سر من زدی درویش ایتدی بن فلان کمسنه یم
و بو طاش اولدرکه فلان زمانده ظلم ایدوب بنم باشمه
اورمشیدک گفت چندین مدت کجا بودی حریف ایتدی
بو قدر زمان قنده ایدک و بکا انتقام اتمکی بو زمانه دک تأخیر
ایتدک گفت از جاهت فاتتم فرصت اندیشه همی کردم تا اکنون
که در چاهت یافتم فرصت غنیمت شمردم درویش ایتدی
تأخیره باعث بودرکه اول زمانده دولتده ایدک بکا اندن دخی
زیاده ظلم و تعدی اتمکه قدرتک وار ایدی سندن انتقام المغه
عاجز ایدم بو زمانه دک فرصت کوزتدم شمدیکی حالده که

سنی چاه ایچنده مزلل ومقهور بولدم فرصتی غنیمت عد ایله
یرنه بر طاش قودم که گفته اند زیرا عقلا دیمشلردر که **مثنوی**
ناسزایی را چو بینی بخت یار بر نا اهل و نا قبول شخصی که بختیار
بر قرار و قوی الاقتدار گوره سن خفی اولمیه که یار لفظی لغتده
معین معناسنه در یاری لفظی عون اعانت معناسنه در بعض
شراح بو معنیدن غافل اولوب بو محلده یار لفظنی قرین ایله تفسیر
عاقلان تسلیم کردند اختیار عاقل اولنلر اول مقوله اشخاصه
مقابله یی جائز گورمیوب اول محلده ناچار تسلیم و سر فرو اتمکی
اختیار اتدیلر یعنی سن دخی عاقل هرنه زهر ایسه ضرورت
زمانده تجرع ایدوب فرصت اولمایجه انتقامه اقدام اتمه
بعض عقلا اختیارلرین تسلیم ایتدیلر یعنی نی اختیار اتدکده
جفاسنه صبر و تحمل گوستردیلر دیو معنی ویرمشلر بعضلر دخی
دیمشلر که اول محلده عاقل اولنلر قضا و قدره تسلیم وانقیادی
اختیار ایدوب ترک اعتراض و خلقله معارضه و منازعه دن
اعراض ایدرلر بو کلامک توجیهنده بعضلر بر قاچ احتمال دخی
ذکر ایتمشلر جمله سی بیهوده و ناسزادر نقل و رد اتمکه بیله لایق
دکلدر چون نداری ناخن درنده تیز چونکه یرتیجی و کسکون
طرناغک یوقدر یعنی مقاومته قدرتک یوقدر با بدان آن به
کم کیری ستیز مناسب اولان اولدر که ظالم و بدکارلر ایله جونو
خصومت و مجادله اتمیه سن هرکه با پولاد بازو پنجه کرد هر کیم
که بازوسی پولاددن اولان شخصله یعنی زیاده قوتلو کمسه
ایله پنجه طوته کند ومقدارین بلمیه ساعد سیمین خود را
کرد یوق یره همان کندونک ساعد سیمینن و نازک بلکنی
اینجیدور وکندویه زحمت و تعب ویرور باش تا دستش
بنبند در روز کار صبر ایله و حاضر اول شول زمانه دک که
روزکار کینه گذار آنک النی بتشدره و ربا لن بغلیه خود او
حقیر گوره سن باش لفظی باشیدن لفظندن امردر یعنی

حالکا اوزره طوره دیمکدر زیرا قایم اولان کمسنه قردیو قیامله
امر ایتمک قیامکده ثابت قدم اول دیمکدر دوام قیام مراد اولنور
بو محلده دخی همین بو معنا مقصوددر بعضلر بو معنادن غافل
اولوب حاضر باش وخاموش باش دیو شرح ایتمشلر بسن بکام
دوستان مغزش بر آرند صکره دوستلرک مرادیجه یعنی گوکلد
یکن کبی بولندن انتقام ایدوب بینی سن چقاروب هلاک ایله
حکایت یکی را از ملوک مرضی هائل بود که اعاده ذکران موجه
نبود پادشاهلردن بری بر چرکین و قورقولو مرضه مبتلا ایدی که
هرکز انی بردخی دله کتورمک و تکرار سویلمک مناسب دکل
طائفه حکماء یونان متفق شدند که مر این درد را دوایی نیست
مکر زهره آدمی که بچندین صفت موصوف بود یونان طائفه سندن
موجود اولان اطبا و حکما جمله سی متفق الکلمه اولوب دیدیلر
که بو مرضه آدم اودندن اوزکه بر نسنه ایله علاج و دوا ممکن دکلدر
و شو مقوله بعض اوصافله موصوف کمسنه نک اودی گرکدر
مثلا سیاه وردار قد و ازرق چشم اولا زهره عوض معناسنه
اوده زهره دیدکلری انکا نسبت ایله در لخن کی ها اختصاص
ایچوندن ترکده اودی یوقدر دید و کی یوده عجم زهره ندا در
در تدرت ومجال اولمقدن کنایتدر بعض شراح اود معناسنه
اولان زهره لفظنی عربی و فارسیده مستعمل اولان الفاظ
مشترکه دن ظن ایدوب غلط ایتدوکندن غیری لغات عربیه ده
مستعمل اولدوغنی مختار صحاحدن نقل ایدوب افتراء صریح
اتمشدر اصلی یوقدر زهره لفظ فارسیدر عربیسی مرارتدر
میمک فتحی ایله و مکرر راء مهمله ایله در بود واوک فتحی ایله
مضارعدر ملک بفرمود طلب کردند پادشاه امر اتدی اول مقوله
بر کمسنه تفحص اتدیلر دهقان پسری یافتند بدان صفت که
حکما گفته اند بر کویلی نک یا خود بر چفتجی نک اوغلنی بولدیلر
که حکمانک دیدکلری اوصاف انده موجود ایدی دهقان

معرّبدر فارسیسی دهخاندر اصلی خان دهدر مرکبی علی ...
تقدیم مضاف الیه فارسیسنده شایعدر محلّنده بیان اولنمشدر
شاهنشاه‌دن لر اصلی شاه شاهاندر شروانشاه و ایرانشاه
و مردانشاه‌ده بویله در بو محلده دهقان پسر لفظی دخی بویله
اصلی پسر دهقاندر یا وحدت ایچوندر تمّا بو قاعده مطرده
دکلدر مثلا خواجه سرای و پرده سرای و بستان سرای درلر
ایچون وسیله اضافت ولازم همزه‌یی قطع ایدرلر فارسیسنده
خان رئیس معناسنه‌در مولانا سعد الدین کشاف حاشیه
سنده سورهٔ آل عمران آخرنده دیمشدر که الدهقان رئیس القر[یة]
ومقدم اصحاب الزراعة وهو معرّب انتهى كلامه یعنی کوی
کتخداسی و اکنجیلرک باشی یعنی زراعت محلّنده جمله‌دن
مقدم اول ابتدا ایدوب سائر چفتجیلر که تابع اولورلر ...
استعمال حسبی ایله مطلقا اکنجی‌یه و کویلویه اطلاق ...
شایعدر نعمة الله لغتنده دیمشدر که دهقان اکنجی و کو...
و کوی کتخداسی بو مقامده اکنجی یاخود کویلی معناسی مراد ...
مناسبدر ایکیسی بیله مقصود اولوب کویلکدن برجنجـ...
معناسنه حمل اولنمق دخی بعید دکلدر پدر و مادر شن...
بخوبی ندو نعمت بی کران خشنود کردانیدند او غلامک بدن...
ساد ری دعوت ایدوب بیحد مال و نعمت ویرمکله راضی و...
متسلی قلدیلر و قاضی فتوی داد که خون یکی از رعیت ریختن
برای سلامت نفس پادشاه روا باشد و پادشاهه صحت...
عافیت کلمک ایچون رعایادن برینک قانن دوکوب هلاک...
اتمک شرعا جائزدر دیو قاضی فتوی ویروب قتلنه حکم...
ایلدی سلامتده او لان یا مصدریه‌در جلاد قصد کشتن...
کرد جلاد دکلوب او غلانی اولدرمکه قصد ایلدی پسر سر سو...
آسمان کرد و بخندید او غلان مسکین بو حالتی کوروب...
حیاتدن مأیوس اولیجق یوزنی کوکه طوتوب خنده بخ...

شاه

مطلب دهقان

ملک گفت درین حالت چه جای خنده است پادشاه ایتدی بو حال
ایچنده یعنی قتل اولنمق اوزره ایکن خنده ایتجک محلمیدر ده یوق
خنده‌نک سببی ندر پسر گفت ناز فرزندان بر پدر و مادر باشد
او غلان ایتدی اولاد قسمنک نازلری پدر و مادرلرینه کچر
یعنی جمله‌دن انلر ارحم واشفق و جکرپاره‌لرینه شدّت
تعلقلری محققدر و دعوی پیش قاضی برند و شرع‌له دعوی
اولانلر هر تقدیرده قاضی‌یه مرافعه اولنورلر عدل ایله
اجرا حق ایدوب دفع ظلم اتمکی اهل شرعدن توقع و رجا
ایدرلر و داد از پادشاهان خواهند و عدل و دادی و دفع ظلم و
بیدادی پادشاهلردن تمنّا و استدعا ایدوب غیردن جور
کورسلر انلره التجا ایدرلر بونلرک جمله‌سی بنم خصوصمده
برطرف و یوق یره وجودم تلف اولماسنه محقق بیلوب بو کار
بو العجبی استغراب ایدوب خنده ایلدم اکنون پدر و مادر از جهت
حطام دنیا مرا بخون در سپردند و زیر اشمدیکی حالده پدر و
مادرم متاع دنیا ایچون یعنی مال و منال طمع ایدوب بنم
قتلمه رضا ویردیلر و قاضی بکشتنم فتوی داد قاضی دخی جواز
قتلمه فتوی ویروب حکم ایلدی و سلطان صحت خویش
در هلاک من بیند پادشاه دخی کند و صحتنی بنم هلاکمده
کورندو بنم قتلی کند فحقنده باعث حیات بیلور بجز از
خدای تعالی پناهی ندارم بونلرک جمله‌سندن مأیوس اولوب
حق تعالی جنابندن غیری امیدگاهم و ملجاء و پناهم قالمدی
بو سببدن روزکارک حالنه تعجب ایدوب خنده ایلدم
وخلقدن قطع امید ایدوب درگاه چاره‌سازه نیازه
توجه والتجا اتدم بیت پیش که بر آورم ز دستت فریاد
سنک الکدن کیمه فریاد ایدرین و کیمک یاننه واروب حالم
انکلیوب سندن شکایت ایدرین بیت بونجه فریادم ایشتد
دیکک داد ایدرین • سنکه داد اتمیه سن بن کیمه فریاد ایدرین •

کە

هم بیشتر تو از دست تو مینحو اهم داد سنکه الکدن بنده سکا
شکایت ایدوب و سنکه انصافکه راضی اولوب عدل و داد
بنه سندن توقع ایدر دین بیت سا که شکایت ایلین
حسب حالم حکایت ایلین ۰ سلطان را دل از ین سخن بهم
بر امد پادشاهک قلبی بو سوزدن متاثر اولوب رقت و
رحمت و شفقت غالب اولدی و آب در دیده بگردانید
و کوزلری یاشله طولدی و بیچاره نک حالنه کریان اولدی
و کفت هلاک من اولیترست از خون بیگناهی ریختن
و دیدیکه بر بیگناه و مظلومک ناحق یره قانن دوکمکدن
ایسه بن بو مرضدن هلاک اولمق یکدر انکله کلجک عافیت
کیدمز و غیرک مماتی ایله حاصل اولان حیاتدن الجکدر
و اول سودایی دلدن چقرم بعض شراح بو محلده تصویب
معنی و تقدیر کلام اتدوکی اثناده یعنی از ریختن خون
بیگناهی دیو تعبیر اتمشدر بعضلر انی رد ایدوب دیمشکه
شارح مزبورک تصویر معناده اتدوکی تعبیر فارسی بلمدوکی
زیرا فارسیده حق تعبیر کتابده مسطور اولان اداد ندر
بر وجهله دخی اولمازدر انتهی کلامه خفی دکلدرکه شارح
اولک تعبیری حد ذاتنده صحیح افاده معناده و اضحدر
شارحک شیخک تعبیرندن غیری بر وجهله دخی اولمازدر
دیدوکی ممنوعدر نتدبر سر وچشمش بوسید و دن
کرفت پادشاه صاحب انتباه فرزند مستمندی تسلی و
ایدوب یوزین کوزین اوپدی و قوچدی و نعمت بیکران
بخشید و ازاد کرد و بیحد مال و نعمت عطا ایدوب ازاد
ایلدی کویند که ملک هم در ان هفته شفا یافت روایت
ایدرلر که پادشاه دل اکاه بعون الله همان اول هفته ده
بر قاج کون ایچنده و اخذ الهیدن صحت و شفا بولدی
و اوکه مرض هائلدن قورتلوب کورمش کبی اولدی

قطعه همچنان در فکر آن بیتم که کفت ۰ پیلبانی بر لب دریای
نیل دریای نیلک کنارنده بر فیلبان سویلدوکی بیتک معنا
هنوز فکر و ملاحظه سندن خالی اولمیوب الی هذا الآن
خاطریمدن کتمامشدر اول بیت بودر ۰ زیر پایت کر بدانی حال
مور یاغک التنده قرینجه نک حالی اکر معلوم کدکل ایسه
و بیلمز استرسک همچو حال تست زیر پای پیل شالاکنه دوکی فیل
ایاغی التنده فرض اتسکنده حالن کورزیسک همانا اول
مورضعیفک حالنی دخی اویله ملاحظه ایدوب انکا کورن
تنبه اولوب ضعیفلرک حالنه ترحم ایله تا که قوی و زبردست
دستلرک قهرندن امین اولاسن قصد دن حصنه معلومدر
حکایت یکی از بنده کان عمرو لیث کریخته بود عمرو بن لیث
دیمکله مسمی و مشهور اولان پادشاهک قوللرندن بری
اتفاقا بر زمانده اباق اتمشیدی علمین مابیننده واقع ولا
ابن لفظنک حذفی فارسیده ور ومن شایعدر کسان در
عقبش رفتند و باز اوردند اردنجه بر قاچ کمسه لر کیدب
طوتوب کتوردیلر وزیر را باوی غرضی بود اشارت بکشتن
او کرد وزیرک اول شخصه بر غرضی و عداوتی وار یدی
پادشاهه انی قتل اتمکی القا اتدی تا دیکر بنده کان چنین
حرکت نکنند تا که سایر قوللرینه موجب عبرت اولوب
انلر دخی بویله قباحت و نامعقول حرکت اتمیه لر بنده پیش
عمرو سر بر زمین نهاد وکفت اول مستمند بیچاره وزیرک
کندوحقنده سوء قصد نی کورنجک پادشاه اوکنده باشنی
یره قویوب ایتدی بیت هرچه رود بر سرم چون تو پسندی
رواست هر نه سرکذشت که واقع اولور و هر نه بلا که باشمه
کلور سنکه انی مستحسن کورسن بچون و چرا سزاوار
بنده برفره مخالفته قادر دکلدر بنده چه دعوی کند حکم
خداوند راست بنده نه دعوی ایدر و نه سوزی واردر

يعنی بنده قادردر حکم خداونددر يعنی امر پادشاهکدر
ايدر حکم ميمک سکونيله مبتدادر خداوند راست لفظی خبردر
بر شارح يعنی بخداوند مفوضست ديو تعبير وتقدير ايتمش
بر شارح دخی انی رد ايدوب ديمشکه خداوند راست خبردر
تقديره حاجت يوقدر دخفی دکلدرکه لفظ مذکور ظرف مستقردر
البته تقدير متعلق لازمدر ترکيب فارسی ولدغی تقدير
نفسنده معانی مشترک اولوب بر لساننده اختصاصی يوقدر
معترضک تقدير سز خبردر ديدوکی بی وجهدر ذاکر مقصود
متعلقی بياننه اصابت ايتمشدر تقديراتدوکی لفظ بو ظرفک
اولمغه صالح دکلدر زيرا تفويض لفظی فارسيده بايله مستعمل
عبارت مذکوره ده واقع اولان راد باد کلدر ديمک ايسه
دخی سهلدر تصويره معنايه تحول اولمق جايزدر فتامل
اکر پرورده نعمت اين خاندانم اما بو خاندانک نعمتيله مربا اولمش
ولی نعمتم اولمق سببيله موجب لفظی جيمک فتحيله در خاندان اهل
بيت وصاحب خانه معناسنه در وصاحب البيت ادری بالذی
نخواهم سنجه اهل بيته خاندان اطلاق قلنمق وجهی بياندن غنی در
نخواهم که قيامت بخون من کرفتار آيی استمزينکه قيامتده بنم قانمه
کرفتار اولاسن يعنی ناحق يره ظلم ايله قانمه کمک ايله روز جزاده
معذب اولدوغک لايق کورمزين زيرا عبدک اباقی شرعا موجب
دکلدر بعض شراح بخون من اولان بای سببيچون طوتوب
لفظی مقدرا عتبار ايدوب استمزينکه قيامت کونننده بنم قانم سببی
عذابه کرفتار اولاسن ديو تعبير ايتمش اما تکلفدر تقديره حاجت
يوقدر اکر اين بنده را بخواهی کشت اکر بو بنده يی البته قتل
ايتمک استرايسک کشت لفظی مصدر معناسنه باری بتاويل شرع
باری شرعی صورتده قويوب قتل ايله تادر قيامت مؤاخذ نباشی
تا قيامت کوننده مؤاخذ ومعاقب اولميه سن مؤاخذ لفظی مفاعله
بابندن اسم مفعولدر وفی المصادر المؤاخذة کسی را بکناه کرفتن

بکفت تاويلش چکونه کنم پادشاه ايتدی بنجه تاويل ايده يين ونه
شرعی صورتده قويه يين کفت اجازت فرمای تا من وزيررا بکشم
اول بنده ايتدی بکا رخصت واجازت بيورکه وزيری قتل ايده يين
انکره بقصاص او مرا بفرمای کشتن تا بحق کشته باشی اندنصکره بکا
شرعله قصاص لازم اولوب قتلمه فرمان ايله تا که شرعله قتل
ايتمش اولاسن وبالذات قورتلاسن ملک بخنديد بو سوزن
پادشاهه خوش کلدی وبی اختيار کولدی و وزير را کفت چه
مصلحت می بينی و وزيره ايتدی نه معقوله کوررسن وبو
سوزه نه جواب ويرزسن يعنی قوليله عمل ايتملی درسن
وبو بلاطفه ايلدی کفت ای خداوند بصدقه کور پدرت اين
حرامزاده را آزاد کن وزير ايتدی پادشاهم باباک قبری صدقه
يعنی باباک روحيچون بو حرامزاده يی آزاد ايله تا مرا در بلا
نيفکند تا که بنی بلايه اوغراتميه زيرا پادشاهلره اعتماد يوقدر
کاهی لطيفه ايدرکن قتل ايدرلر کناه ازمنست که قول حکمارا
معتبر نداشتم که کفته اند صوچ بندندرکه عقلانک سوزيله
عمل ايتمدم لان مردکلدر ايکن بو بيله سخن ابن حرامزاده يی کند
خصم ايدوب باشمه بلالر کتورديا ذدمرن يرا عقلا ديمشلردر
قطعه چو کردی با کلوخ انداز پيکار کلوخ کاف عربينک ضمی
وخشت معناسنه در ترکيبده کسکدرلر بعض لغتلرده
کافک فتحيله دخی ايراد ايتمشلر کلوخ انداز تير انداز کبی وصف
ترکيبی در بو محلده مطلقا طاش اتيجی ديمکدر پيکار بای عجمی نک فتحی
وکاف عربی ايله مشهوردر حرب وجنک معناسنه پاء عربينک
کسر مجهوله سيله وکاف عجمی ايله اولمق فصيحدر ديمشلر يعنی
کندی يره دوشمز قوی وغالب دشمن سنک انداز له خصومت
ايدوب محاربه ومضاربه اتدکک سبيدن سر خود را بنادانی
شکستی بلمزلک ايله کندو باشکی مجروح اتدک زيرا بهر تقديره صنعتن
تمام اولمغله باشکی طاشه نشانکاه ايدوب ودمق مقرردر بو

ودر عیبت نکوئی کفتی وهر کسک غائبانه ایلوکن سویلردی محصل
نعلندن و قولندن جمله عالم راضی و شاکر ایدی اتفاقا ان ... وی
حرکتی در نظر ملک ناپسندیده آمد اتفاقا اول خواجه نک بر وضعند
پادشاه بحضور او لدی مصادره کرد وعقوبت فرمود و افرمالنی
الدی وعقوبت اولنمق امر ایلدی مصادره برکسنک ظلم ایله مالنی
المقدر سرهنکان ملک بسوابق نعمت او معترف بودند پادشاهک
سرهنکلری خواجه نک سوابق نعمتنه مقر و معترفلر ایدی یعنی
زمان دولتنده بر وجهله لطف واحسانن کورمشلردی که انکار
فراموش اولنمغه مجال یوغیدی سوابق نعمت صفتک موصوفه
اضافتی قبیلندندر وبشکر آن مرتهن و اول نعمت و شکرنه مرهونلر
یعنی شکر نعمت خدمتنک عهده سندن کلمیوب کویا هنوز
کندولری اول مقابله ده رهنه قونمشلردی اداء خدمت جانبنده
نت ایدی مرتهن اسم مفعول صیغه سیدر در مدت توکیل
ورفق وملاطفت کردندی اول خدمتده متوکل اولوب عقوبت
عقوبت و ایذا اتمک ایله مامور اولدقلری مدتده خواجه یه رفق
ولطف وملایمت ایدرلردی وجود ومعاتبت روانی داشتندی
واکا جور وجفا اتمکی جائز کورمزلردی کردندی و داشتندی
لفظلرنده اولان یالر حکایت ایچوندر قطعه صلح با دشمن اکر خواهی
هرکه ترا در قفا عیب کند در نظرش تحسین کن اکر دشمن ایله
صلح اتمک و بارشمق استرسیک وکندوکه دوست ایدوب شرندن
امین اولایندرسک هرکاه که اول سنک حقکده اردکجه عیبک
سویلیه و مذمت و قدح ایلیه ینه سن انک نظرنده و حضور و
مواجهه سنده تلطف اوزره اولوب هر وضعنی تحسین و
مدح ایله هرنه دکلو سنک دل و بد خلق اولسه البته باراده الله
عداوتی صداقته مبدل اولمق مقرردر نظم سکتدی اختیار
کیشلر خواهی لفظی یانک کسری ایله تلفظ ایدرلر سخن آخر بدهن
میکزد موذی را سوزنه تقدیر موذی و بدزبانک دهاننه

محلنه واقع اولان چو لفظی چونکه معناسنده حرف تعلیل اولمغه
مناسبدر بعض شراح حرف شرط طوتوب والمعنی اذا جاء بن
مع رجل قوی غلیظ یرمی علیک المدر دیو شرح اتمشلر چونبر
انداختی بر روی دشمن چونکه دشمنک یوزینه و مواجهه سنه
اوق اتدک یعنی انی هلاک اتمک قصدین اشکار ایتدک حذر کن
کاندر آماجش نشستی حذر ایله که سن دخی انک نشانکاهنه
اوتورمش سن اول دخی هر تقدیرسی کوزلیوب دوب انی
کرکدر آماج الف ممدوده ایله واو ماج الفک ضمیله بوتره
نشان تیر دیکدر جمله سی برمعنایه در خفی اولمیه که بنی لیث
اوچ کسنه پادشاه اولمشدر انلره صفاریان درلر ابتداسی
ولایتنده خروج ایدوب خراسان و فارس و کرمان ولایتلرینه
مستولی اولوب اوتوز درت ییل حکومت ایدوب جهاننه
کوچمشلردر بری یعقوب بن لیث بری طاهر بن عمرو بن لیث
ایکی یوز سکسان بدی تاریخنده معتضد بالله خلیفه زمانیده
اسمعیل سامانی النده شکست بولوب دولتلری چراغی کشته
وطالعلری برکشته اولمشدر تفصیل حاللری کتب تواریخده
مسطوردر حکایت ملک زوزن را خواجه بود کریم النفس نیک
محضر که همکنا نرا در مواجهه خدمت کردی زوزن پادشاهنک
بر خواجه سی وار ایدی کریم النفس و حسن الخلق و خوب خصلت
کمسه ایدی هر کسک مواجهه و حضورنده خدمت ایدردی
یعنی مصلحتلرین کوزدر و حاجتلرین بتوررایدی زوزن
ایکی زاء معجمه نک فتحیله بر مملکت اسمیدر بعضلر شهرک اسمیدر
دیمشلر عجمده وکیل خرج اولوب و اول مقوله خدمتلرده اولان
خواجه اطلاق ایدرلر خواجه دن مراد وزیردر دینلر بو معنی
غافللردر و نیک محضر عبارتنک معناسی اول بابده حکایت
اولیجه بیان اولنمشدر که رابطه در بعضلر حرف تعلیل در
دیمشلر بعیددر اگرچه معنای تعلیل فحوادن مستفاددر نه

جریان ایدر غیری کذرکاهی یوقدر مصراع از لب سکرچه زاید
شکرآب. خواسنجه مجرای کلام شیرین اولیجق کلام دخی
شیرین اولور صاحب اللغة مولانا نعمة الله دیمشدرکه خر
لفظی فارسی صحیحدر تعریض مقامنده استعمال اولنور شیخ
سعدی دیمشدرکه مصراع عشق بازی نه من آخر بجهان آورده‌ام
یعنی عشق بازلغی جهانه بن کتوردم آخر یکدر یعنی سن دخی
بیلورسن که حال شویله در انتهی کلامه خفی دکلدرکه مصراع
مزبورده استفهام انکاری یه حمل اتمیوب نفی محض وانکار صرفه
صرف اولنمق جایزدر فتامل سخنش تلخ نخواهی دهنش شیرین
کن حرف شرط مقدردر یعنی اکر سنک حقکده اجی سوز سویلمسون
دیرسک اغزینی طتلو ایله یعنی غیبت وحضورنده حسن معامله
ولطفله مقابله ایله که شرمنده اولوب ذکر بالخیردن غیره اغز
اچامغه مجالی قالمیوب بی اختیار مدح وثنا خوانک اولسون
بعضلر مصراع اوله بردنلو معنی دخی ویرمشلر یعنی سویلدوکک
سوزی هر تقدیر افواهده دوشوب عاقبت موذی یه واصل
مقرردر لاجرم اول دخی سنک حقکده سوز سویلسه کرکدر
پس عاقلسک انک حقنده غایبانه ایلک سویله که اول دخی کوزک
ایتدکده بدکوی وبد زبان اولمیوب ذکر جمیلک ایله رطب
اللسان اولا بعضلر سخن تو آخر بدهن موذی میکذرد دیو
دیمش یعنی نه سویلرسک آخر موذینک دهاننه واصل اولور
خفی دکلدرکه بو معنی فهمدن بعیددر وبو تقدیرجه دهن
یرنه کوش ومیکذرد یرینه رسد تعبیر اولنمق کرک ایدی بعض
دخی بویله معنی ویرمشلرکه موذی آخر تکلمه قادر وهر تقدیرجه
اغزندن سوز صادر اولور وبو توجیه مصراع ثانی یه مناسب
دیو ادعا اتمشلر بونلر دخی بو نوع قصور اولدوغی واضح وستر
اول جمله دندر انجه درآیند مضمون خطاب ملک بود از عهد
بعض بیرون آمد امر پادشاهی مقتضاسنجه مصادره ومطالبه

اولان

اولنان مبلغک بر مقدارین تدارک ایدوب تسلیم اتدی وبقیتی
در زندان بماند باقی قلانی بر مقدارک اداسندن عاجز اولدوغیچون
زندانده محبوس قالدی ببقیتی ده کی یاء نسبت ایچوندر اخرینده کی
یاء وحدت ایچوندر بعض نسخده ببقیت اندوشمش اول دخی
جایزدر فتد یکی از ملوک آن نواحی در خفیه پیغامش فرستاد که
ملوک آن طرف قدر چنان بزرکواری ندانستند ول اطرافده اولان
پادشاهلردن بری خواجه یه مخفی خبر کوندردیکه اول جانبده
اولان ملوک وسلاطین اول مقوله بر واجب الرعایه وجلیل القدر
ذاتک قدرین وقیمتین بلمدیلر وبی عزتی کردند وعزتسزلک ایلدیلر
وتحقیر وتذلیل ایتدیلر اکر خاطر عزیز فلان اکر فلان کسک یعنی
خواجه حضرتلرینک عزیز ومبارک خاطری احسن الله عواقبه
حق تعالی عاقبتلرین خیر ایتسون خواجه حقنده دعائیه در
بعض نسخده احسن خلاصه در یعنی حق تعالی احسن وجوه
وخیر ایله خلاص میسر ایتسون بجانب ما التفات کند بزم جانبمزه
التفات ایده یعنی بزه مرد یاره مزی تشریف ایلیه در رعایت خاطرش
هرچه تمامتر سعی کرده شود خاطرینک رعایتنده وعزت واحترامنده
تام مرتبه سعی واهتمام اولنور وقدری بیلنور که اعیان این
مملکت بدیدار او مفتخرند بو ولایتک اکابر واعیانی انک
جمالنی کورمکله افتخار ایدرلر واردوکلر وجواب مکتوبه
منتظر دخی بو مکتوبک جوابنه منتظرلردر ارباب عرفانه خفی وپنهان
دکلدرکه مساق کلامدن ظاهر ومتبادر اولان بودرکه وارد
اولان مکتوب بالذات خواجه یه یازلمیوب اول جانبک هواداری
بعض کسنه لره خطابا یازیلوب انلر دخی عینی ایله خواجه یه ایصال
اتمش اولا خواجه برین وقوف یافت خواجه بو حاله واقف اولدی
یعنی مکتوبی کوردی از خطر اندیشید بو سر نهانی بلنوب پادشاه
کندویه ضرر وخطر ایریشه دیو خوف ایتدی جوابی مختصر
چنانکه مصلحت دید بر ظهر ورق نوشت وروان کرد معقول

مقبول و مناسب کوردوکی اوزره اول مکتوبک ظهرنه بر مختصر
جواب یازوب کوندردی یعنی ازمتعلقان ملک بن بن واقف
شد پادشاهک توابعندن بری بو حاله واقف اولدی بعض نسخ
یعنی مصاحبلرندن بری دیو تعبیر ایتمش مصاحب اولمق لازم
دکلدر ملک را اعلام کرد وکفت فلان را بحبس فرموده با ملوک
نواحی مراسلت دارد ماجرایی پادشاهه اعلام ایدوب ایتدی
فلان کسنه که حبس بیوردک اطرافده اولان سلاطینله هم
معامله و مراسله ایلر یعنی مکتوبلشورشو مقوله بر حاله مطلع
اولدیلر ملک بهم برآمد وکشف این خبر فرمود پادشاه زیاده
بیحضور اولوب غضبه کلدی البته بو خبری بلمک و حامل مکتوبی
بولمق کرکدر دیو امر ایتدی قاصد را بکرفتند ورساله را
بخواندند مکتوب کتورنی طوتوب کتوردیلر و کاغدی
اوقودیلر نوشته بود که حسن ظن بزرکان بیش از فضیلت
بنده است یازلمش که یعنی مکتوبک ظهرنه خواجه بو یله یازمش
دولتلولرک حسن ظنی بنده نک فضیلتندن زیاده در یعنی
رغبت والتفات بیوردقلری مرتبه فضل و کمال بنده بو قدر
بیش لفظی یاء عربی ایله زیاده معناسنه در و تشریف قبول که
فرموده اند یعنی بو بنده لرین خدمتلرینه قبول تشریفی که بیورمشلر
بعض شراح بو استانه نی ترک ایدوب اول استانه یی قبول
تشریفی که بیورمشلردر دیو شرح ایتمش بو نی ملاحظه ایتمز
که مقصود خدمته قبولدر که خواجه اتی کندو یی تشریف
عد ایتمشدر خدمتی قبول ملحوظ دکلدر زیرا قبول خدمت
تشریفدر تشریف دکلدر بنده را امکان اجابت آن نیست بنده
اول مسئوله اجابت واول فرمان لازم القبوله اطاعت ایتمکه
امکان و مجال یوقدر بحکم آنکه پرورده نعمت این خاندانم اول
سببدن که بو خاندانک نعمتنک پرورده سی و مرباسیم و باندک
مایه تغیر خاطر جزئی تغیر خاطر سببی ایله مایه بو مقدار

دیکدر که سببی دیمکدن عبارتدر بعض شراح مقدار معناسنه در
دیمش کتب لغتده یوقدر با ولی نعمت خود بیوفایی نتوان کرد
کندو ولی نعمتومه بیوفالک ایتمک جائز دکلدر که کفته اند نیرا
دیمشلردر یعنی اکابر کلامندن و حکمت کلماتندن وارد اولمشدر
بیت آنرا که بجای تست هر دم کرمی اول کمسنه که سنک حقکده
هر دم بر کونه لطف و کرم ایتمش اوله یعنی جمیع زمانده سکا احسان
اوزره اولا جای بو محلده حق معناسنه در مقحم اولمق دخی
جائزدر بعض شراح مکان معناسنه اولوب مبالغه ایچون
زیاده اولنمغه حمل ایدوب دیمشکه لفظ جای مقحم للمبالغه
یعنی ان کرمه بمکانک فکیف بک انتهی کلامه یعنی سنک مکانکه
بیله کرم ایدر فکیف سکا ارباب عرفانه نهان اولمیه که بو مقوله
تکلفات ارتکاب ایتمک عجمی اولوب اداء عجمی بلممک ناشیدر ذکر مجده
اولان یا وحدت نوعیه ایچوندر عذرش بنه ار کند بعمری
سنی عمرده اولا یا تنکیر و ابهام ایچوندر ستمی ده کی یا وحدت
ایچوندر یعنی اکر عمرده بر کره سکا جفا ایدرسه سن انی معذور
طوتوب پریشان ور و کردان اوله عذرش بنه عبارتی انی
معذور طوت و صبر و تجرع ایله بیحضور اوله دیمکدر بعض
شراح انک عذرنی قبول ایله معناسنه استعمال اولنور دیمش
خفی دکلدر که بو ایکی معنانک مابیننده فرق واردر و معنای
اول اعمدر و بو مقامه اوفقدر زیرا عذرنی قبول ایله دیمک
اعتذار و اظهار اعذار ایدر دیمکی اشعار ایدر پادشاه طرفندن
خود هنوز اعتذار واقع اولمدی بو مقامده معنای اخص مراد
اولنمغه مجال یوقدر فتامل بعض نسخده عیبش مکن واقع اولمشدر
ملک را حق شناسی او پسند آمد خواجه نک وفادارلغی و حق
و حق شناسلغی پادشاهه خوش کلدی و انصاف ایلدی
نعمت و خلعت بخشید تسلیت ایدوب نعمت و خلعت بغشلدی
و عذر خواست که خطا کردم و ترا بیکناه بیازردم خطا

ایتدم و سنی بیکنا ایکن اینجتدم دیو عذر دین دیلدی گفتا ای
خداوند بنده درین حالت شمارا گناهی نمی بینند خواجه ایتدی
پادشاهم بو خصوصده سزك گناهکز یوقدر بو حالتی بن
سزدن بلمزین بلکه تقدیر خدای تعالی چنین بود که مر بن
بنده را مکروهی برسد بلکه حق تعالینك تقدیری بو ایدی که
بو بنده بر مکروه یعنی بر بلا ایریشه پس بدست تو اولنه
که سوابق نعمت برین بنده داری پس چونکه باراده الله
بر قضاء مبرم ایدی سنك الك ایله اولمق اولی در زیرا بو بنده
اوزرنده نعم سابقه و نیجه حقك واردر و ایادی منت
و منت ایتمجك قدر اوزرمده نعمتلرك واردر لفظ ید نعمت
معناسنه در جمعی ایدی در ایادی جمع جمعدر و حکما گفته اند
و حکما دیمشلردر یعنی اکابر کلماتنده وارد اولمشدر **مثنوی**
گر گزندت رسد ز خلق مرنج اگر خلقدن سکا ضرر ایرشه
بیحضور اولمه گزند کاف عجمی نك ضمی ایله و زاء معجمه نك فتحی
و نون و دالك سکونیله ضرر معناسنه در که نه راحت
رسد ز خلق نه رنج زیرا خلقدن نه راحت ایریشور نه رنج
ایریشور قل کل من عند الله فحواسنجه هر نه گلورسه الله تعالی
جانبندندر از خدا دان خلاف دشمن و دوست دشمنك
خلافنی یعنی عداوتنی و دوستك وفاقنی خدادن بل انلردن
بلمه دوست لفظنده مضاف محذوفدر خلاف دشمن و وفاق
دوست تقدیرنده در بعض اهالی بو معنایی دخی پسند اتدیلر که
سنك حقکده دوستك و دشمنك بری برینه مخالفت و زره
اولدقلرین یعنی بری سکا عداوت گوستروب و بری انك خلافی
صداقت عرض اتدوکن انلردن بلمه حقدن بل دیمك اولور که دل
هر دو در تصرف اوست زیرا ایکیسنك بیله گوکلری حق تعالینك
تصرفنده و حکمتنده در اراده کریمه سی هر نیه تعلق ایدرسه
اول ظهوره گلور و فی الاثر قلوب بنی آدم بین اصبعی الرحمن

یقلبها کیف یشاء و قیل لا یملك القلب احد الا الله **بیت** اگر عز و
جاه است و گر ذل و قید من از حق شناسم نه از عمرو و زید
گرچه تیر از کمان همی گذرد اگرچه اوق ظاهرا یایدن گچر گیدر
از کماندار بیند اهل خرد لیکن اهل عقل اولانلر اول دمی کمان
بیلورلر فی الحقیقه کمان همان ما بینده بر واسطه و آلتدر و لدن
کمان یوقدر کذلك افعال عبادی خالق اولان دخی حق تعالی
حضرتلریدر خلق یوزندن هر نه ظهور ایدرسه اهل حق انی
قادر مطلقدن بیلور **حکایت** یکی از ملوك عرب متعلقان دیوان
را فرمود که عربستان پادشاهلرندن بریسی ارکان دیوانه
امر ایتدیکه مرسوم فلان بنده چندانکه هست مضاعف بکنید
قوللرمدن فلان کمسنك وظیفه سی نه در کلو ایسه بر او قدر
دخی زیاده و ترقی ایلیك که ملازم درگاه است زیرا همیشه
آستانیه ملازمت و دیوان خدمتنه مداومت ایدر و مترصد
فرمان وامر و فرمان هر نه یوزدن جریان ایدرسه یرینه
گتوروب دلخواه اوزره اداء خدمت ایتمکیچون مترقب و نگراندر
و سائر خدمتکاران بلهو و لعب مشغولند و سائر خدمتکارلر
لعب و لهوه و هوای نفسلرنده مشغوللردر لفظ لعب لامك
فتحی و عینك کسری ایله در و در اداء خدمت متهاون و در اداء
خدمتده تهاون و تساهل و تغافل و تکاسل ایدرلر **مصراع**
صاحبدلی بشنید و گفت بر اهل دل بو سوزی ایشیدوب
ایتدی علو درجات بندگان بدرگاه حق همین مثال دارد
حق تعالی حضرتنك قوللرینك درگاه حقده علو درجات
و ارتفاع مراتبی دخی همان بو که بکز طاعت و عبادته مواظبت
ایدرلر اولانك مقامی رفیع و قدری منیع در اهمال و تقصیر
ایدنلرك ایشلری الله ده قالمشدر فیغفر لمن یشاء و یعذب من
یشاء و الله علی کل شیء قدیر **رباعی** دو بامداد گر آید کسی
بخدمت شاه برکسه ایکی گون پادشاه خدمتنه گلسه و مقام

ندا ردن

بیت خلق حقدن ایدوکی ظاهردر
ظاهرا خلق سبب منظاهردر صح

دلر

ملازمتده بولنسه سوم هر اینه دروی کند بلطف نگاه وجنج
کون هر تقدیر اول کمسیه یادشاه لطفله نگاه اتمک مقرردر
امید هست پرستنده کان مخلص را • که نا امید نکردند ز
آله جناب الهی یه اخلاصله عبادت ایدن قوللری دخی امید
درکاه حقدن محروم ونا امید وخائب وخاسر عودت وحج
اتمیه لر نظر عنایت حقه مظهر اولالر والحاصل دنیا پادشاهلر
ملازمت ایدنلر خدمتلری مقابله سنده رعایت اولنمغه امید
وار اولیجق جناب کبریایه خلوصله طاعت ایدنلرک رجالر
واثق وامیدلری صادق اولمق اولویت ایله ثابت اولور بس
طاعت خداده قصور وامید ورجاده فتور علوهمتدن
دوردر بیت ترانیست تکیه بر کردکار • که مملوک را بر خداوند
نکرد دکاف عجمی ایله کرد یدن لفظندن مضارعدر مثنوی
مهتری در قبول فرمانست ولولق وعزت ودولت امر اطا
ایدوب عبودیت شرطنی یرینه کتورمکده در ترک فرمان دلیل
حرمانست عدم اطاعت وترک امتثال دلیل حرمان وعلامت
خسران وسبب نکبت وخذلاندر هر که سیمای راستان دارد
هر کمسه ده که راستلر سیماسی ومستقیملر نشانی اولا محصل
باشی دولتلو اولان کمسه سر خدمت بر استان دارد شیخ
استانه اوزره طوتر دیمک خدمت اختیار ایدر دیمکدر کتاب

حکایت ظالمی را حکایت کنند که هیزم درویشان خریدی
بحیف حکایت ایدرلر که جابره دن بر ظالم وار ایدی فقرانک
جمع اتدکلری اوطونلرن کوجله واوجوز بها ایله صاتون
الوردی وتوانکرا نرا دادی بطرح وغنی کمسلره جبر ایله و
وزیاده قیمت ایله طرح وتوزیع ایدردی صاحب دلی
بروبکذشت وکفت بر اهل دل بر کون اول شخص اوله غنی
یره اوغرادی وایتدی کلستانک اکثر مواضعنده مذکور اولان
صاحب دلدن مراد شیخ سعدی کندودر دیمشلر بعید

دکلدر بیت ماری تو که هر کرا ببینی بزنی سن کویا بر یلانسن
هر کیمی کورسک صوقارسن بعض شارح استفهام انکاری یه
حمل اتمش لازم دکلدر یا بوم که هر کجا نشینی بکنی یا خود
بایقوشه بکزرسن که هر قنده قونارسک ویران وخراب
ایدرسن بکنی کاف عربی ایله کندن دن مشتقدر قازمق وقو
معناسنه در بو محلده تخریبدن کنایتدر سیدی علی زاده مرحوم
بو محلده فانه مما یتشام به دیو تعلیل ایتمشدر مرادی همی بو
معنی ده ذکر لازم قبیلندندر حد ذاتنده بونک وجودی
بیشوی خرابلغه سبب اولیجق اندن تشام اولنمق لازم اولور
سروری مرحوم تعلیل صحیح دکلدر دیو رد ایتدوکی صحیح
دکلدر قطعه زور ت ار پیش میرود با ما اکرچه سن بزه قوت
قاهره ایله زیاده ظلم وحیف اتمکه قادرسن یعنی طوتالم که هر نه
مرایدرسک بزم حقمزده نافذ وجاریدر ونا چار تحمل ایدرز
دنعنه تادن دکلوز با خداوند غیب دان نرود عالم الغیب
اولان خدای تعالی حضرتنه امرک بجمز وسنک ظلم وجورکه
عزه الله تحمل اتمز زورمندی مکن بر اهل زمین یریوزنده
اولنلره زورمندلک وستمکارلق اتمه تا دعایی بر اسمان
نرود تا که اسمانه بر دعا کتمیه یعنی کمسه سکا بددعا اتمیه
زیرا مظلومک بددعاسی البته نافذ اولور بیت صقن مظلومک
اهندن سحرکاه • که یرده قومشدر اکا الله • ظالم ازین
سخن بر نجید اول ظالم شخص بو سوزدن بیحضور اولدی
بجنی وروی از وی درهم کشید واول صاحب دلدن
نفر واعراض کوستروب یوزنی بوردردی وبر والتفاتی نکرد
ولکا التفات اتمدی بعض نسخه ده بویله واقع اولمش قال الله تعالی
اخذته العزة بالاثم ایت کریمه نک اولی بودر واذا قیل له اتق الله
یعنی منافقه الله تعالیدن خوف ایله دیسک اخذته العزة بالاثم
عار وناموسی وحمیت جاهلیه سی وعزت ودنیویه سی

سنکٔ امرکه امتثاله مانع اولوب منع وتخویف ایتدوکی مکروه
عناد ولجاج محضا سکا رغم قصدیله ینه ارتکاب ایلر بعض
شراح دیمشکه حق تعالی حضرتنکٔ عزتنی اتی طوتدی کنایه
سببی ایله انتهی کلامه خفی دکلدرکه شارح مزبور کندو رأیی ایله
تفسیر ایتمشدر جمهور مفسرینک یازدقلرینه مخالف ونفسنده
فاسددر نعوذ بالله من الخبط والخلل فی القول والعمل تاشی
که آتش از مطبخ در انبار هیزم افتاد تاکه بر کیجه که اول ظالمک
مطبخندن آتش پیدا اولوب اوطون انباری طوتشدی وسایر
املاکنی بسوخت بقیه املاک وجمیع اسباب وارزاقنی
یاقدی وانپستر نرم بر خاکستر کرمش بنشاند یعنی یومشق
دوشکده حضور واستراحتده ایکن بری خاکستر اولدیغی
ذلتده دوشدی افعال ثلثه ده مستکن اولان فاعل ضمیرلری
آتشه راجعدر اتفاقا آن همان صاحب دل برو بکذشت اتفاقا
ینه اول صاحب دل اوراده اوغرادی مقدما مذکور اولان
تاشی عبارتی بو محله واقع اولان بکذشت لفظنه مربوط
ومتعلقدر کما لا یخفی شنیدش که با یارانش همی کفت که ندانم
که این آتش از کجا در سرای من افتاد اول شخص یارانه ویاننده
اولنلره ایدر ایدی که بیلمزین که بو آتش بنم سرایمه وخانمانمه
یردن دوشدی وبو بلا قندن کلدی ایا ولی اهل دل بو سوزی
ایشتدی کفت حریفه ایتدی از دود دل درویشان بو آتش
سنک سرایکه فقرانک دود دلندن دوشدی یعنی انلره ایتدوکک
مظالم سببی ایله بو بلایه اوغرادک انلرک بد دعالری ایله خانمانک
یاندی واوجاغک سوندی **قطعه** حذر کن ز دود درونهای
ریش مجروح کوکللرک دردلو آهندن واتش ظلمکله یانوب
یاقلان مستمندلرک دود سیاهندن حذر ایله که ریش
درون عاقبت سر کند زیرا کوکل جراحتی ودل یاره سی عاقبت
باش ایلر دیمکدر ظالمه اتی وضد ایلر دیمکدن کنایتدر لفظ درون

سمع

معناسی باطن

معناسی باطن دیمکدر اما بونک امثالی مواضعده ذکر محل واراده
حال قبیلندن اولوب قلب مراد اولور لفظ ریش اماله ایله
جراحت وجبان معناسنه در بو محلده مجروح معناسنه در
وبها لفظنک صفتیدر مبالغه مقصود اولمشدر رجل
عدل کبی وبو مبالغه ده اشارت واردر که قلب که مجروح اوله
جراحت محضه اولور سایر اعضا کبی بعض اجزاسی مجروح
وبعضسی سالم اولمزدر مقصود انکسار ضمیرک تأثیری ایله تحذیر
مصراع ثانیده اولان ریش جراحت معناسنه در درون
لفظنه مضافدر درونده اولان جراحت وجبان عاقبت باش
ویرر دیمکدر سرکند لفظی دشملکدن عبارتدر مثلا دملی دارم
هنوز سر نکرده است ودمل سرکرد وجراحت فلان کس می
ترسم که سر کند دیرلر جمله سنده بیله دشملک معناسی مقصوددر
محصل کلام بودرکه ستمدیده لر اکرچه بر قاچ دفعه ظلم وبیدادی
که صبر وتحمل ایدرلر امتداد دونلرنده پیدا اولان ریش بر تشویش
کندکجه زیاده اولوب عاقبت بی تاب اولمغله ضرورتی ناکاه
الردن برله صادر اولوب دود سیاه ظاهر اولور که عظیم
تأثیری اولوب هر تقدیر تاج وتختکی ودخت وبختکی وکو
خانمانکی خراب ایلر نته کیم دیمر ایله مملو بر دمل وریش
البته نیش اورلدقده تأثیر ایدوب یا بخنده اولان مواد
بروز ایتسه کرکدر بعض شراح دیمشکه درونهای
ریش عبارتی وصف ترکیبیدر یا ساکن دردلر شده کی
لامک سکونی کبیدر بو وجه جائزدرکه اظهار ویاخود
یا مکسور اولا تراکیب فارسیه ده جمع ایله مفردی جمع ایتمک
جایزدر والمعنی بالترکی حذر قل یاده لو یجلو توتنسندن
انتهی بعض شراح دخی دیمشکه ریش درون وبها تقدیرینده در
نته کیم مصراع ثانی انی تأیید ایلر وعاقبت سر کند عبارتنک
شرحنده دیمشکه عاقبت اولدر جراحت وعافیته یوز طوتدی

یرور

سکتوری

سرور

ستم علی

صحت مع

ظاهردر که انک صحتی ظالم و موذینک هلاکی ایله اولور
انتهی کلامه مخفی دکلدر که بو تکلفاتی ارتکاب اصل معنایه
عدم اطلاعدن ناشیدر بهم برمکن تا توانی دلی قادر اولور
هیچ بزدلی رنجیده و بحضور نامه که آهی جهانی بهم برکند
زیرا مظلومک براهی تمام دنیایی پریشان ایدوب برینه ور
یعنی کاهی بر بیکنا مظلومک آهی جانکاهی جمله عالمک ویران
اولماسنه سبب اولور حکمت بر تاج کیخسرو و نوشته بو
عجم شاهلرندن کیخسروک تاجی اوزرنده بو یله یازلمش
قطعه چه سالهای فراوان و عمرهای دراز که خلق بر سر
بر زمین بخواهد رفت نه یللر و نه دوردن عمرلر و
یعنی نیجه ماه و سال خلق عالم بو زمین بزم باشمز اوزر
کتسلر و قبرمز اوزرنده پاصوب بحسه لر کرکدر چه
بو محلده چندان معناسنده استعمال اولنور دیمشلر چنا
دست بدست آمد ست ملک بما سلطنت نیجه که الدن الده بر
انتقال ایتدی ایسه بدستهای دکر همچنین بخواهد رفت کذلک
عینی ایله بزدن غیرلرک اللرنده دخی او یلجه انتقال ایسه کر
قصه دن حصه بودر که عالمک فناسنی و حیات بی ثباتک
عدم بقاسنی بیلن کمسه جور و ظلمی پیشه و حرص و طمع
ایله جمع مالی اندیشه اتمز عاقبتی فکر ایدر حکایت یکی در
صنعت کشتی بسر آمده بود یعنی کمسه وار ایدی کشتیکرلک فننده
ماهر و مصارعت علمنده سرآمد و نظیری نادر ایدی سیصد و
بند فاخر از بندهای کشتی کیران دانستی کوند شجیله او
یعنی کشتیکرلکه متعلق صفتلردن اوچیوز التمش دانه معنی
صنایع و لطائف الحیل بیلور ایدی بند لفظی باء عربی ایله جیله
معناسنه در السنه عوامده فایله فند استعمال اولنور
غلط مشهوردر شصت التمش عددی دیمکدر سینله شر
دخی استعمال اولنور و هر روز بنوعی کشتی کرفتی مر

برکونه مخصوص بندله کورش طوتردی والحاصل بر ییل تمام
هرکون کورش طوتشه بر کون کوستردوکی صنعتی برکون
دخی کوسترممکه و هر دفعه ده بر مخصوص هنر عرض اتمکه قدرتی
وار ایدی دانستی و کرفتی ده اولان یالر حکایت بیجوندر مکی
کوشنده خاطرش با جمال یکی از شاکردان میلی داشت اتفاقا
اول استادک شاکردلرندن بر جوانه نوعا میلی و تعلق خاطری
وار ایدی و لکن اولان همتی و تعلیم و تربیتی غیرلردن زیاده
ایدی سیصد و پنجاه و نه بندش درآموزاینداوچیوز اللی
طقوز بندی و صنعتی اول جوانه تعلیم ایلدی آموزایندن
تعلیم معناسنه در متعدیدر آموزیدن آموختن کبی لازم
و متعدی اولور بعض نسخه ده درآموخت واقع اولمش خفی
اولمیه که آموختن لازم اولور کس نیاموخت علم تیر از من که
متعدی دخی اولور کما فی قول الشاعر معلمت همه شوخی و
دلبری آموخت کبی بو مقامده لازم اولورسه تعلم معناسنه
اولوب ضمیر فاعل شاکرده راجع اولور یعنی اول جوان
استادینک اوچیوز اللی طقوز بندینی اوکرندی اکر متعدی
اولورسه بنه اولکی معنی مقصود اولور مکر یک بند که در
تعلیم آن دفع انداختی و تهاون کردی انجق بر اویونی که المشیدی
که انی تعلیم اتمیوب قصد له اهمال ایدردی دفع انداختی
عبارتی صاوشدردی دیمو تفسیر و تعبیر ایتمشلر پس در صنعت
سرآمد اول او غلان کشتیکرلک فننده و زور و قوتده کامل و
سرآمد اولدی و کسی را با او امکان مقاومت نبودی و هیچ
بر کمسه انکله کورش طوتمغه قادر دکل ایدی مقاومت لفظنک
ترکیبی طورمقدر بعض شراح برابرلشمک دیمو تعبیر
ایتمشلردر تا بحدی که پیش سلطان گفت تا بر مرتبه یه واردی که
بر کون پادشاهک حضورنده دعوی مردی و تفرد ایدوب
ایدی استاد را فضیلتی که بر منست از روی بزرگی و حق

تربیت استادمک بنم او زرینه فضیلتی و رجحان وبرتری
محضا اولولق یوزندن و استادم اولوب بنی تربیت اتدوکی
جهتندندر و الا بقوت از وکمتر نیستم یوخسه قوتده بن اندن
اکسک دکلم و بصنعت با او برابرم وکشتیکرلک علمنده اکا
برابرم یعنی انک بلدوکی بندلرک جمله سن بن داخی بلورم
وانکله کورش طوتمغه قادرم ملک را این ترک ادب ناخوش
مناسب وپسند نیامد و غلامک بو ادبسزلکی پادشاهه
خوش کلمدی بفرمود تا مصارعت کنند استاد ایله شاکرد
کورش طوتشونلر دیو بیوردی مقامی متسع بکسر السین
معین کردند بر واسع مکان و بیوک میدان تعیین ایتدیلر
وارکان دولت و اعیان حضرت حاضر شدند جمیع خواص
اکابر انلرک تماشاسنه حاضر و ناظر اولدیلر پسر چون پیل
مست در آمد بصدمتی که اگر کوه آهنین بودی از جای بر
کندی غلام مست فیل کبی بر هیبتله کلدیکه اگر دمور طاغ
اولسه یرندن قوپاررردی صدمتک معناسی جسدی ایله بر
نسنه یی اورمق و محکم طوقنمقدر دیقال صدمه ای ضربه
بجسده بو محلده هیبت و مهابت و جلادت معناسی مراددر بر
کندی کاف عربی ایله در قوپرمق معناسنه اولان کندن لغتندن
مشتقدر استاد دانست که جوان از و بقوت برترست استاد
بلدیکه جوان کندودن قوتلودر زور ایله غالب اولمغه مجال
یوقدر بدان بند غریبکه از وی نهان داشته بود با وی
در آویخت اندن صقلیوب تعلیم ایتمدوکی بر بند غریب ایله
اول اویونله جوانه اصلدی یعنی اول بلمدوکی اویون ایله جوانه
صارلدی و یختن اصمقدر بو محلده مجهول معناسی مراددر
اولوب اصلدی دیکدر یعنی جوانی اول اویونه کتوروب بند
ایلدی جوان دفع آن ندانست جوان ایسه اول اویونی بلمزدی
دفعنه چاره بولمدی استاد بدو دست از زمین بر داشت

و بر بالای سر برد استاد ایکی الی ایله اوغلانی یردن کتوروب
باشی اوزدینه الدی و بر زمین زد و یره اوردی غریو از
خلق برخاست خلقدن معتاد اوزره غریو قوپدی ملک فرمود
تا استاد را نعمت و خلعت دادند پادشاه بیوردی استاده
خلعت کیوردیلر و بخشش ویردیلر رعایت ایتدیلر و پسر را
زجر و ملامت کردند که با پرورنده خویش دعوی مقاومت
کردی و بسر نبردی و استادک و ولی نعمتک ایله مقاومت
دعوسن ایتدک و باشه چقارمدک سوزوکی اثباته قادر
اولمدک دیو اوغلانی زجر و ملامت و طعن و تشنیع ایتدیلر
پرورنده مربی دیمکدر گفت ای خداوند استاد بزور
بر من دست نیافت و غلام ایتدی پادشاهم استادم بکا
قوت و زور ایله غلبه ایتمکه قادر اولمدی بلکه در علم
کشتی دقیقه مانده بود که از من دریغ همی داشت بلکه
کورشجیلک علمنده بر دقیقه یعنی بر اویون قالمش ایدیکه بندن
دریغ ایدوب تعلیم ایتمشدی امروز بدان دقیقه بر من
دست یافت اول غافل اولدیغم اویون ایله بوکون بکا ظفر بولدی
و غالب اولدی استاد گفت از بهر چنین روز نگه می داشتم
استاد ایتدی اول بندی بونک کبی کون ایچون صقلردم
که حکما گفته اند زیرا حکما دیمشلردر دوست را چندان
قوت مده که اگر دشمنی کند تواند دوسته تا شول مرتبه
قدرت و قوت ویرمه که اتفاقا کفران نعمت سلکنه سالک
اولوب دشمنلک ایتمک استسه قادر اوله نشنیده که
چه گفت آنکه از پرورده خود جفا دید کندو مرباسند
جفا کورن برکسه ندید وکن اشتمدکمی قطعه یا وفا خود
نبود در عالم یا بود رکه عالمده مطلقا بری ایله وفا وحقیقت
یوقدر بعضلر خود لفظنک تحقیقنده دیمشلرکه خود لفظی
کاه اسم اولوب کندو معناسنه در بو تقدیرجه وا وی

وقوت

سرور

رسمیه اولوب بر قافیه سنده استعمال اولنور وکاه
اداة اولوب اسمک اخرینه ملحق اولور مترتب اولان حکم
اولا اسمک خصوص حالنه دلالت مقصود اولور مثلا من
خود اهل دانش بکرسن نیچون بویله سوز سویلرسن
دیرلر و بو محلده مذکور اولان خود لفظی ایکنجی قسمدندر
دیو تنصیص ایتمشلر اما خفی دکلدر که ذکر اولنان قاعده
مسلم اولدوغی تقدیرجه بو مقامده مذکور اولان خود
اولکی قسمدن اولوب کندو معناسنه اولماغه مانع
یوقدر فتامل یا مکر کس در این زمانه نکرد یا بود در که
اهل وفا یوقدر و بو زمانده هیچ کمسه دن وفا صادر
اولمامشدر یعنی زمانک اولنده خلقدن وفا و حقیقت
مشاهده اولنور ایمش شمدیکی حالده وبود ورده اولنماز
بعض اهالی بر وجهله دخی توجیه ایدوب دیدیلر که درین
زمانه دیمک بو جهانده و بود نیاده دیمکدر یعنی مطلقا بو عالمده
کمسه دن مهر و وفا کلمز حد ذاتنده بو معنی درین عالم قبیلندندر
لیکن بعضلر قبولنده توقف ایتدیلر کس نیاموخت علم تیر از من
هیچ کمسنه ناوق اتمق اوکرنمدی که مرا عاقبت نشانه نکرد که
بنی اوقه نشان اتمدی یعنی هر کیمه تعلیم تیر اتدیسه عاقبت
قصد ایدوب بنی هدف سهام و نشان تیر اتدی و هر کیمک اوزرینه
اثبات حقوق اتدیسه صوکنده عقوق ایدوب کفران نعمت
مسلکنه کتدی بو مضمون عربیده بو یله تعبیر اولنمشدر بیت
اعلمه الرمایة کل یوم ● فلما استد ساعده رمانی ● اعلمه القوافی
کل حین ● فلما قال قافیة هجانی ● وفی هذا المعنی بیت لقد ربیته
جروا طول عمری ● فلما صار کلبا عض رجلی ● الجرو بکسر الجیم
وسکون الراء المهمله ولد الکلب حکایت درویشی بتجرید بکوشه
صحرایی نشسته بود اصحاب تجرید و ارباب تفرید دن بر درویش
خلقدن عزلت کزین و بر صحراده کوشه نشین اولمشیدی بادشاه

استد سین مهمله ایله در محکم و قوی اولدی دیمکدر یعنی ... قافیه شعر معناسنده در یعنی شعره قادر اولدوغی زمان مقفی سوزه قادر اولدی دیو کبی قوللانمده بنی هجو اتدی دیمکدر

بر و بکذشت اتفاقا بر پادشاه اول محلدن اوغرایوب درویشی
کوردی درویش ازانجا که فراغ ملک قناعتست سر بر نیاورد
درویش اول سببدن که قناعت ملکنک فراغی در یعنی قناعت
ملکنه مالک و توکل و استغنا مسلکنه سالک اولمغله حاصل
اولان فراغ و ازادهلک سببی ایله مراقبه دن باش قالدرمدی
و التفات ایتمدی و پادشاهه التفات ایتمدی ملک میمک ضمی ایله
سلطنت معناسنه در ازانجا اول سببدن دیمکدر و فراغ
ملک قناعت عبارتی اول سببی بیاندر پادشاه ازانجا که سطوت
سلطنتست بهم بر آمد پادشاه دخی سطوت سلطنت سببی ایله
عزیز که بو وضعندن و عدم التفاتندن بحضور و منقبض اولدی
سطوت لفظی قهر و غلبه معناسنه در بعض شراح قوت معنا
ویرمش کتب لغتده یوقدر ازانجا که عبارتک تحقیقی سابقا سالی
بر بالین تربت یحیی پیغمبر علیه السلام حکایه سنده کچمشدر
وگفت این طایفه خرقه پوشان بر مثال حیوانند بو صوفیلر
طایفه سی و خرقه پوشلر زمره سی همان حیوانات و بهایم
کبیدر دیدی یعنی مقادیرن بیلیوب پادشاهله کدایی یکسان
کورلر وزیر گفت ای درویش پادشاه روی زمین بر تو
گذر کرد چرا خدمت نکردی و شرط ادب بجا نیاوردی وزیر
اوغریوب خطاب ایدوب ایتدی ای درویش روی زمینک پادشا
هی و زمانک شاه عالمپناهی سنک اوزرکه اوغرادی نیچون خدمت
و قیام و تعظیم و اکرام ایتمدک و شرط ادبی یرینه کتورمیوب بویله
ناشایسته وضع ارتکاب ایتدک و پادشاهی بحضور ایلدک
گفت بکو ملک را توقع خدمت از کسی دار که انکس توقع نعمت
از و دارد درویش وزیره ایتدی پادشاهه سویله خدمتی
کمسه دن توقع ایتسون که اول کمسه نعمتی پادشاهدن توقع ایلیه
بنم خالق و رازقم رب العالمیندر که بنی مخلوقدن بی نیاز
ایتمشدر پادشاه بندن خدمت و ماسون داند لفظی بو محلده

سنه دن

شمع

هی

امرغايب معناسنه در بعض نسخه توقع خدمت انكسى دانكه
توقع نعمت ازتو دارد واقع اولمش معناسى من ظاهردر
وديكر بدانكه ملوك ازبهر پاس رعيت اند ودخى معلوم
اولسون كه ملوك سلاطين زمرهسى رعيتى رعايت ونكاهداشت
حمايت ايچوندر پاسبان اولوب هركاه عباد الله پناه اولمق
انلرك عهده لرينه لازمدر نه رعايا ازبهر طاعت ملوك
رعيت طائفهسى پادشاهلو خدمت وطاعت ايچوندر كلاندر
قطعه پادشه پاسبان درويشست پادشاه درويشك
پاسبانى وفقرانك حافظ ونكهبانيدر پادشاهلقدن غرض
بودر كه عباد الله انك حمايتى سايهسنده آسوده اولا
پس معنى بوزره سيد القوم خادمهم فحواسنجه سلطنت
مقتضاسى فقرايه خدمت ورعيته رعايتدر مصراع
سلطنت ديدكلرى انجق جهان غوغاسيدر دين مردكار
وپادشاه پرانتباه همين بومعنايى ملاحظه ايدوب اونى
بيوزمشدر بيت جفاى تو بردل بغايت خوشست زنشه
بر رعيت رعايت خوشست كرچه نعمت بفرّ دولت اوست
اكرچه رعايانك معاش وانتعاشلرى پادشاهك دولتى
قوتيلهدر كوسفند از براى چوبان نيست بلكه چوبان
براى خدمت اوست كوسفند چوبان ايچون دكلدر بعنى
چوبانه لازم اولديغيچون قويون جمع اتمزلر بلكه قيون
خدمتنه لازم اولدوغيچون چوبانى پيدا ايدرلر خفى اولمايه
كه مقصود كوسفندك بحسب الذات وبحسب القصد
والتصور تقدمنى بياندر چوبانك تقدم وجودى بونقصده
مانع دكلدر علت غائيه قبيلندندر خلاصهٔ كلام سلاطين
عظام كلكم راع وكلكم مسئول عن رعيته فحواسنجه عباد الله
حمايت وحفظ وحراست خدمتى ايچون نصب وتعيين اولنمشلر
قطعه يكى مرود كامران بينى بوكون برينى كامران وخوشحال

كوردرسن ديكرى پرادل انجا هده ريش وبرينك مجاهده ودرد
وفقر وفلاكتدن قلبنى مجروح كوردرسن دنيانك حالى
بويله در روزكى چند باش تا بخورد خاك مغز سر خيال انديش
برقاچ كون بكز صبر ايله تاكه بيهوده خيال فكر ايدنك طول
امل صاحبنك باشى بينى سنى طبرق بيه يعنى چوروب خاك
اوله خيال انديش سرك صفتى اولمق دخى جائزدر فرق شاهى
وبندكى برخاست چون قضاى نوشته آمد پيش موت كليجك
واجل حاضر اولنجق شاهله كدانك فرقى اولماز مصراع زيرا انركدا
باقى قالور بونده نه خودمينى كر كسى خاك مرده باز كند اكر بر كسه
بنك طبراغن اجسه بازلفظى كشف معناسنه كند كاف عربينك
ضمى ايله دكر كردن لفظندن مضارعدر باز كند كشف ايله ديكدر
بعضلر كاف عربينك فتحيله قازمق معناسنه اولان كندن لفظندن
مضارع طوتمش يعنى متينك خاكنى كين وقازسه بوتجيدر كه
بعض شراح كند لفظندن اولدوغى تقديرجه باز لفظنى ينه كرو
معناسنه حمل ايدوب كرو ايليه ديمك اولوردمش بى وجه دكلدر
نشناسد توانكر از درويش كشف مراد ايدن كمسه مدفون اولان
غنى ميدر فقير ميدر بلمز وكدايى شاهدن فرق اتمز ملك دراكفتاردر
درويش استوار آمد عزيزك سوزى پادشاه خوش كلدى وممنون
اولدى كفت از من چيزى بخواه بندن برنسنه رجا ايله ديدى
كفت از بخواهم كه دكر زحمت من ندهى درويش ايتديكه رجا
ايدرم كه من بعد بردخى بكا زحمت ويرميهسن كفت مرا پندى ده
پادشاه ايتدي بكا نصح وپند ايله كفت بيت درياب كنون كه نعمت
هست بدست شمدى الكله وفهم وادراك ايله وفرصتى فوت
اتمه وغافل اولمه كه نعمت ودولت بالفعل الكده موجوددر
يعنى تدارك وايلكن ودونكادلد ويرمشكن وجوه خيراته
صرف وبذل ايله كين دولت وملك مى رود دست بدست زيرا
بودولت وسلطنت قالميوب الدن الهكيدر والبته برغيره دخى

انتقال ایدرامزی عاقل اولان اکاکوره فرصتی غنیمت بیلوب ذخیره
اخرت وذکر جمیله باعث وعلت اولاجاق کاره خیره ساعی اولور
حکایت یکی ازوزرا پیش ذوالنون مصری رفت وهمت خواست
که روز وشب بخدمت سلطان مشغولم وزرا دن بری ذوالنون
مصری حضرتلرینک حضورینه واردی وکیجه کوندز پادشاه
خدمتنده ین دیو همت وعنایت وتوجه خاطر دیلدی وبخیرش
امیدوارم وازعقوبتش ترسان وپادشاهک لطف وکرمندن
امیدوارم وقهر وعقوبتندن دخی خوفا ورده یم بو سببدن
عزیزلردن همت وامداد واعانت توقع ایدرین ذوالنون قدس
سره بگریست وگفت ذوالنون حضرتلری قدس سره العزیز
ونزیرک بو سوزین اشیدوب اغلدی وایتدی اگرمن از حدای
تعالی چنین ترسیدمی که تو از سلطان از جمله صدیقان بودمی
اگر سن پادشاهدن خوف ایتدوکک دکلو بن الله تعالی حضرتندن
خوف ورده اولسم یعنی اول خوفک مقتضاسنجه عمل وطاعت
وخدمت وعبادت ایلسم مقربلر زمره سندن واولئك هم الصدیقون
جمله سندن معدود اولوردم **قطعه** گر نبودی امید راحت ورنج
امید لفظی راحته مضافدر ورنج لفظی راحت اوزرینه معطوف
اگر راحت امیدی ورنج وزحمت خوفی اولمایدی یعنی عبادت
طاعت وعبادتلری ومجاهده وریاضتلری امید جنت نعیم وخوف
وبیم عذاب جحیم ایچون اولمیوب خالصا مخلصا لوجه الله
رجا وامید لفظلری توقع خیرده مستعملدر توقع شرده خوف
وبیم استعمال اولنور بو تقدیرجه رنج لفظنده خوف وبیم
تقدیرا ولنور مقابله قرینه سیله یاخود مشاکله قبیلندن
اولور بعضلر دیشلر که بو دخی جائزدر که رنج لفظی امید
لفظنه معطوف اولوب اگرچه کیلن زحمت ومشقت واولادن
وعبادت امید جنت ایله اولمیوب مقتضای عبودیت وذمه
ادای خدمت ایچون خلوص ایله اولیدی دیمک اوله خفی دکلدر

بو توجیه محض تکلف وتعسفدر پای درویش بر فلک بودی یعنی
اعلای علیینه قدم باصوب خواص مقربیندن اولوریدی کروزیر
از خدا بترسیدی همچنان کز ملک ملک بودی اگر وزیر پادشا
قورقدوغی دکلو الله دن قورقیدی ملائکه زمره سنده ملحق
اولوردی وکدورات بشریتدن خلاص بولوردی **حکایت**
پادشاهی بکشتن بی گناهی فرمان داد بر پادشاه بر بیگناه مظلومی
قتل فرمان ایلدی گفت ای ملک بموجب خشمی که ترا بر من است
آزار خود مجوی اول بیچاره ایتدی پادشاهم بکا اولان خشم و
غضبک مقتضاسی ایله یعنی بنی قتل اتمکله کند وکه جفا ایلمه
زیرا حدت ونفسانیت مقتضاسنجه بنی هلاک ایدرسن
اناسن بندن دخی زیاده متضرر ومتأذی اولورسن بلمش
اول موجب لفظی جیمک فتحی ایله در واضافتی بمعنی اللام در
باسببیتا یچوندر بعض شراح کسر جیمله در وباسببا یچون
دکلدر مع معنا سنده در واضافتی بیانیه در دیمشلر بو تکلف
اندن ناشی در موجب بوقدر گفت چگونه پادشاه ایتدی سنی
قتل اتمکله بن ضرر چکمک نه یوزدن اولور گفت این عقوبت
بر من بیک نفس بر آید اول فقیر ایتدی بکا اول جکک عقوبت
بر آنده اولور کیدر بر دوام ایچنده انک المندن قورتلوریم
وبزه آن بر تو جاوید بماند وانک گناهی ابدالاباد سنک اوزرینه
باقی قالور بزه باء عربی نک وزاء عربینک فتحیله گناه معنا سنه در
جاوید باقی وابدی معنا سنه در **رباعی** دوران بقا چوباد
صحرا بگذشت حیات بی ثباتک زمانی صحرا یلی کبی سرعتله کچوب
باقی قالمز دیمکدر بو مقوله مواضعده معنای ماضی معتبر دکلدر
بکیدی دیو تعبیر ایدن شارحلر بو معنیدن غافللردر تلخی وخوشی
وزشت وزیبا بگذشت تلخ وشیرین ونیک وبد هر نه ایسه
دنیاده کچر کیدر بر آنلقدر بنداشت ستمگر که ستم بر ما کرد ظالم
شویله خیال ایدر که جور وجفایی بزه اتمش ولا خبری یوقدر

هذن

حقیقتده کندو جان خبیثنه جفا ایتمشدر دکردن او بما
و بر ما بکذشت بزه ایتدوکی ظلم بزه اولوب کچوب کیدی
امّا بزه کندونك کردننده باقی قالوب دنیاده بدنام اولوب
آخرتده عذاب شدیده مستحق اولور العیاذ بالله ملك را
نصیحت او سود مند آمد بیچاره نك بو نصحی پادشاه
تأثیر ایلدی و از سرخون او درکذشت و انی قتل اتمكدن
کچدی و عذر خواست و عذر دیلیوب خاطرن خوش ایلدی

حکایت وزرای نوشیروان در مهمّی از مصالح مملکت اندیشه
می کردند نوشیروانك وزیرلری امور دولت و مصالح مملکته
متعلّق بر مهم خصوصنده مشاوره و تدبیر اتدیلر و هر بری
بر وفق دانش خود رائی می زد و هر بری کندو بلدوکی اوزره
بر رأی و تدبیر ایلدی ملك نیز همچنین اندیشه همی کرد پادشاه
دخی باشقه رأی و تدبیر ایلدی بزرجمهر را رأی ملك اختیار
افتاد بزرجمهر پادشاهك رأی و تدبیرینی اختیار و ترجیح
ایلدی وزیران در سر کفتندش رای ملك را چه مزیّت دیدی
بر فکر چندین حکیم وزیرلر تنها ده بزرجمهره ایتدیلر پادشاهك
رأی و تدبیرنده نه رجحان و مزیّت ملاحظه اتدك که بو قدر
عقلانك افکاری و زرندانی ترجیح و اختیار ایلدك کفت بموجب
انکه انجام کار معلوم نیست بزرجمهر ایتدی اول سببدن
اختیار اتدم که عاقبت کار نیجه اولاجاغی معلوم دکلدر
بو محلده جیمك کسریله دن بسبب انکه معناسنه در و رأی
همکنان در مشیّت الله است که صواب آید یا خطا و جمله
عالمك رأی و تدبیرلری حق تعالی حضرتنك ارادت و مشیّته
مفوّضدر صواب در خطا میدر خدادن غیری کمسنه بلمز بس
موافقت رأی ملك اولیترست بو تقدیرجه پادشاهك رأیینه
موافقت و امرنه متابعت ایتمك اولیدر تا اکر خلاف صواب
آید بعلت متابعت او از معاتبت او ایمن باشیم تاکه اول

رأی و تدبیر اکر خلاف صواب اولوب غائله سی ظهوره ایدرسه
پادشاهك رأیی ایله اتمش اولوب اکا متابعت سببی ایله عتابدن
خلاص اولورز **مثنوی** خلاف رأی سلطان رای جستن
بادشاهك رأینه مخالف تدبیر اتمك استمك بخون خویش باشد
دست شستن کندو قانیله الین یومق اولور یعنی بر کسنه پادشاه
مخالفت کوسترمك همان جاندن باشندن کچوب هلاکنی
استمکدر زیرا اولو الامره اطاعت اتمین البته باشدن کچر
مقتضای خرد البته موافقت کوسترمکدر مخفی اولمیه که مصراع
ثانینك مضمونی کندو الیله قانن دوکمکه مباشرت اتمکدن کنایه در
بعض شرّاح بر شیء واقع اولمقدن و بر شیدن فارغ اولمقدن کنایه در
دیمشلر بخون لفظنده کی با اول توجیهه کمانعدر زخون خویش
اولسه مناسب اولوردی کما لا یخفی فافهم اکر خود روز را
کوید شبست این اکر خود یعنی فرضا روز روشنه بو کوندز
دکلدر کیجه در دیسه بباید کفتن اینك ماه و پروین مخالفت
و تکذیب اتمیوب بلکه تصدیق و تأیید ایدوب بلی پادشاهم کوکده
بودر شو آشته آی و یلدز دخی کورینیور دیمك کرکدر تحصیل
کوندز عیان اولان بر خصوصی تسلیم و قبول اتمیوب خلافنه
ذاهب اولورسه ده موافقت لازمدر و الا قتل و هلاکی اختیار
اتمك کرکدر **حکایت** شیادی کیسوان بر تافت که من علویم
بر شیاد صاچلرن صالیویروب علوی شکلنه کیروب سیادت
دعواسن ایلدی قصّه خوان قسمنه و معرکه کیر مقوله سنه
شیاد اطلاق اولنور شید لفظی کسر سین معجمه ایله بنا اولنمغله
صیوادقلری کرنج و بالجق قسمنده اطلاق اولنور فتح شینله
و لیجق مصدردر و فی الصحاح تقول شاده یشیده شیدا
جصّصه و الاشادة رفع الصوت بالشیء انتهی هنکامه کیر اولنق
رفع صوت ایلین بخسند و مکار و مزخرفلره شیاد اطلاق اولنق
بو معنیلر ملاحظه سیله اولمق جائزدر و با قافله حجاز بشهر در آمد

که از حج می آمد وجندن کلورین دیو قافله حج ایله شهر بلخه کلدی
وقصیده بیش ملک برد که من کفته ام وبن سویلدم دیو بادشاه
بر قصیده صوندی یکی از ندمای ملک در آن سال از سفر آمده
بود اتفاقا اول اثناده پادشاهک مصاحبلرندن بری سفردن
کلمشدی کفت من او را در عید قربان در بصره دیدم ایدی
بن بوشیادی بو سنه ده قربان بیرامنده بصره شهرنده کوردم
حاجی چکونه باشد بو تقدیرجه نجه حاجی اولور ومحصا
حجاجله بله کلمکدن حج ایتدوکی نجه ثابت اولور وهم بری
کفت پدرش نصرانی بود در ملاطیه حاضر اولنلردن وکیفیت
احوالن بیلنلردن بری دخی ایتدی بوشیاد ملاطیه شهرنده
بر نصرانی نک اوغلیدر علوی چکونه باشد بو تقدیرجه نجه
علوی اولور وشعرش در دیوان انوری یافتند وصوندیغی
قصیده یی انوری دیوانتده بولدیلر محصل اوج وجهله کذب
صریح وزور قبیحی ظاهر اولدی خفی دکلدر که صکره کی
تلبیسلری فساد حالنه ایکی شاهد عدل مثابه سنده اولدی
بجرد اولکی کذب بی وجه دعواسی چندان ضرر ایتیوب زمانه
قلاشلری کبی کندوبی جانب تصوفه چالوب اول حالنده
دخی باشقه کرامت ادعا ایتمکه ممکن ایدی ملک فرمود تا بزنندش
چندین دروغ چرا کفتی پادشاه بیوردی که بو دکلو کذب
تزویر ارتکاب ایتدوکیچون حریفه محکم لت اوره لر وشهردن
سوره لر کفت ای خداوند روی زمین سخنی دیکر بکویم اکر
راست نباشد بهر عقوبت که فرمایی سزاوارم شیاد ایتدی
پادشاهم بر سوزم دخی وار سویلیم اکر صحیح دکل ایسه
هرنه عقوبت بیوررسک مستحق اولایم کفت آن چیست
پادشاه ایتدی سویله کوره لم کفت حریف ایتدی قطعه
کر دهد ماست پیش اورد اکر بر غریب سنک حضورکه یوغرت
کتوره دو پیمانه آبست ویک چمچه دوغ سقه دن که یوغرت

دیو کتوردوکی نفسنده ایکی اولجک صو بیله بر کیچه ایراندر
صافی یوغرد دکلدر کذب ایتدوکی محقق در مع ذلک بحسب
العاده اکا عقوبت وعتاب اولمز کر از بنده لغوی شنیدی
مرنج کذلک بو بنده دن کوش ایتدوکک لغو ودروغدن دخی
بحضور اولوب عتاب وعقاب ایتمه ومعذور بیور جهاندیده
بسیار کوید دروغ زیرا جهاندیده وهرزه کرد اولان کمسه
البته چوق کذب سویلر اکا اعتبار ایتمک کرکدر بعض شروح
جهاندیده وصف ترکیبی در دیمش اویله دکلدر وصف
ترکیبی اکا دیرلر که وصفیت نفس ترکیبدن مستفاد
اوله بو ترکیبده صفت انجق جزء اخیر اولان لفظ دیده دن
وصفیت نفس ترکیبدن حاصل اولمش دکلدر فتامل ملک
بخندید وکفت از این راستتر سخن در عمر نکفته پادشاه بو سوز
حظ ایدوب خنده ایلدی وایتدی عمرکده بوندن طوغری سوز
سویلمش سن نفرمود تا هرچه مأمول اوست مهیا دارند
وبیوردی هرنه مراد اتدیسه ویره لر وحاجتن بتورد دیلی
حکایت وزیری دیده اند که یکی از وزرا بر زیر دستان رحمت
اوردی نقل اولنور که بر زمانده وزرادن بری ارحموا من فی
الارض
یرحمکم من فی السماء مضمونیله عامل اولوب الی التنه ولاجنه
لطف ورحمت اوزره ایدی وصلاح همکنان جستی وهرکسک
ایولکن استریدی والشفقه علی خلق الله فحوا سنجه قادر
اولدیغجه عالمه خیرخواهلق ایدردی اتفاقا بخطاب ملک
کرفتار آمد اتفاقا بر خصوصده پادشاه اول وزیره انجنوب
حبس ایدوب عقوبت فرمان ایلدی همکنان در موجب استخلاص
او سعی کردند جمله عالم انی خلاص ایتمکه سعی ایتدیلر موجب کسر
جمله سبب معناسنه در یعنی خلاصنه سبب وبرنجا ده
بولمغه سعی وهمت ایتدیلر وموکلان بر وی در معاقبتش
ملاطفت کردندی و وزیرینه موکل اولوب عقوبت ایتمکه

مأمور اولانلر جمله سی انك احسان دیده سی اولمغله هل
جزاء الاحسان الا الاحسان فحواسنجه اكا عقوبت ایتمكدن
مساهله اوزره اولوب لطفله معامله ایدرلردی و بزرگان
دیگردن سیرت نیكو و پادشاه گفتند سایر ارباب دولت دخی
انك حقنده پادشاهه ایلك سویلدیلر هر بری ندن مدح وثناسن
ایدیلر تا ملك از جرمش درگذشت انلرك سوزلری تأثیر
ایدوب پادشاه وزیرك گناهن عفو ایلدی صاحب دلی برین
حال اطلاع یافت وگفت براهل دل بو حاله مطلع اولوب ایتدی
قطعه تا دل دوستان بدست آری احبابك كوكلن اله آلمغیچون
بوستان پدر فروخته به بوستان پدردن مراد پدردن
انتقال ایلیان بوستان اولمق اولیدر محصلی ملك موروثكی
صاتوب احباب یولنده خرج و بذل ایتمك مناسبدر دیمكدر
پختن دیگ نیكخواهان را اخلاص وخیرخواه دوستلره قزان قا…
طعام پشورمك ایچون هرچه رخت سراست سوخته به
اوده اولان اسباب ومتاعی بذل وخرج ایتمك معقولدر …
یولنده اتلاف اولنان اسراف عد اولنمازدر وانلرم کیدن بیان…
کتمزدن بهر تقدیر بر كون نفعی وفائده سی ظهور ایتمك مقرردر
وذیرك ماجراسی بو مدعایه شاهددر با بداندیش هم نكویی…
كن دشمنلره بله لطفله معامله ایله دهن سك بلقمه دوخته به
كلبك اغزین لقمه ایله طوتمق مناسبدر یعنی حسن خلق ولطف
وكرم بر خصلتدركه دشمنلری بله اسكات ایلر قصد مضرتده…
اولمازلر حكایت یكی از پسران هارون الرشید پیش پدر آمد
خشمناك كه فلان سرهنگ زاده مرا دشنام داد بمادر هارون
الرشیدك اوغلانلرندن بری خشم و غضب ایله باباسی حضور…
كلوب فلان سرهنگ زاده بنم انامه سوكدی دیو شكایت
ایتدی خفی اولمیه كه هارون لفظی فارسیده الفله وعربیده
الفسز یازیلور هارون اركان دولت را گفت جزای این چه

باشد هارون الرشید اركان دولتدن سؤال ایتدیكه اول
كیسنك جزاسی ندر نه وجهله عقوبت ایتمك گركدر یكی
اشارت بكشتن كرد بری قتل ایتمك لازمدر دیدی ودیگری
زبان بریدن بری دخی دلن كسمك گركدر دیدی ودیگری
بمصادره ونفی بری دخی وار مالن الوب شهردن سورمك
گركدر دیدی هارون گفت ای پسر كرم آنست كه عفو كنی هارون
الرشید بو حكومتلرك هیچ برین معقول وعدله موافق گورمیوب
اوغلنه ایتدی مقتضای لطف وكرم بودركه گناهندن گچوب
عفو ایده سن واگر نتوانی تو نیز دشنام مادرش بده واگر عفوه
قادر اولمزسك نهایت سن دخی انك اناسنه سوك برابر اولدی نه
چندانكه انتقام از حد گذرد اما حددن زیاده سوكه همان
سكا ایتدوكی دكلو ایله آنگاه ظلم از طرف ما باشد انتقامی حددن
زیاده ایتدوكك تقدیرجه اعتدالدن خارج اولوب بز ظالم اولمق
لازم اولور قطعه نه مردست آن بنزدیك خردمند كه با پیل
دمان پیكار جوید عاقل نظرنده آدم كلدر اول كمسه كه كوكرمش
وهیبتلو ومست فیل ایله جنك ایتمك استیه یعنی فرض ایدلم كه
بر كسه پیل دمان ایله جنك ایدوب بلكه غلبه ایده جك دكلو
قوتی ومهابتی اوله مجرد بو مرتبه ایله عقلا نظرنده انسان عدادندن
معدود اولمز دمان دمیدن لفظندن صیغه مبالغه در چمیدن
لفظندن جان كبی بو محلده كوكرمش وهیبتلو ومست دیمكدر بلی
مرد آنكس است از روی تحقیق كه چون خشم آیدش باطل نگوید
فی الحقیقه آدم اولدركه حالت غضبده حوصله صاحبی اولوب
بیهوده كلمات ایتمیه هضم ایلیه محصلی پیل دمانله جنك ایدوب
غالب اولمق چندان هنر دكلدر هنر بودركه كندونك قوت
غضبیه سنی دفعه قادر اوله بعض نسخه ده ولی مرد آنكس است
از روی تحقیق واقع اولمش موجه در مثنوی یكی را زشت
خوئی داشت دشنام مر بر بخوی وسیئ الخلق كمسه بر كسیده سو كدی

خوبی لفظنده اوّلکی یاء اصلی در ایکنجی یا وحدت ایچوندر یعنی
شراح ایکنجی یانی مصدریه طوتمش بی وجه در تحمّل کرد
وگفت ای نیك فرجام اول کسنه تحمّل ایدوب ایتدی ای عاقبتی
خیرلو بتر زانم که خواهی گفتن انی سن بکا شتم ودشنام
مقامنده اولوب شویله سن بویله سن دیو تعداد واسناد
قصد ایدوکك قبایحك جمله سی بنده موجود در سنکدن بد
دخی بدترم انی دیمك اول سینن دیکدکدن که دانم عیب من چون
من ندانی یعنی بن کندو عیبمی سندن زیاده بیلورم بن بنم
بلدوکم مرتبه لری سن بلمزسن **قطعه** مراند اندازین کونه کس
که من دانم • زهر بد بیکه داند هزار چندانم • با شکال بد مرد رضا
ز بد بترم • خدای داند ومن اشکال وبنها نم **حکایت** با طائفه
بازرکانان در کشتی بودم زورقی در پی ما غرق شد
بربلوك بازرکانلر حضرت شیخ زمان سیاحتنده کوزدکی
وقائع وحوادثدن برین حکایت ایدوب ایدرکه بر زمانده
بربلوك بازرکانلر ایله برکیده بولندق بزم عقبمزده اولان
برکمی غرق اولدی زورق کوجك کمی یه دیرلر بعض نسخه ده باطائفه
بزرکان واقع اولمشدر بر شارح اول نسخه یی اختیار ایدوب
بربلوك اولولر ایله دیو تفسیر ایتمشدر دو برادر بگردابی در
افتادند اول غرق اولان کمی خلقندن ایکی برادر کردابه دوشدیلر
یکی از بزرگان گفت ملاح را که بگیران هردو برادر را تا نیز
صد دینار بدهم دولتلو کردن بری ملاحه ایتدی که بو ایکی
برادری خلاص ایدوب کمی یه الورسك سکا یوز التون ویره یم
بو محلده ملاح در مراد در نیز ملاح تا یکی را خلاص کرد دیگری
هلاك شد کیمی بن بن خلاص ایدنجه اول بری غرق اولدی خلاصه
مجال اولمدی گفتم بقیه عمرش نمانده بود از آن سبب در گرفتن او
تاخیر افتاد شیخ ایدر بن ایتدم که اجلی کلمش وعمری اخر اولمش
اول سببدن انك خلاصنده تاخیر وصودت تقصیر واقع اولدی

یعنی اکر

یعنی اکر اجلی کلمش اولمیوب هنوز بقیه حیاتی اولسه البته مقدمجه
انی خلاصنه مباشرت ایدوب اهمال ومساهله اولمزایدی ملاح
بخندید وگفت آنچه تو گفتی یقین است ودیگر خنده ایدوب ایتدی
دیدوککز مقرّردر وکرچکدر ودیگر خاطر من برهانیدن این
بیشتر بود بر سببی دخی بودر که بنم خاطرم بونك استخلاصنه
زیاده متوجّه اولمش ایدی بسبب آنکه وقتی در بیابانی مانده بودم
زیرا بر زمانده بیابانده بیاده وسرکردان اولوب یورلمش
قالمش ایدم این مرا بر اشتر نشاند بو خلاص ایدوکم کمسه بنی دوه یه
بندردی واز دست آن دیگر تازیانه خورده بود مرد در طفلی واول
هلاك اولان کمسه عالم صباوتده بنی قامچی ایله اورمش ایدی
اول سببدن قلبمده عقده قالوب استخلاصنه متوجّه اولمادم
گفتم صدق الله العظیم شیخ سعدی ایدر بو سوزی اشتدکمده
ایدم حق تعالی کلامی قدیمنده بیوردیغی ظاهر اولدی زیرا بیورمشدر

که

من عمل صالحا فلنفسه ومن اساء فعلیها یعنی اکر ایلك اکر کلك
هرکشی ندا ایدرسه کندو یه ایلر اعمالنك نفعی وضرری کندو یه عاید
اولور **بیت** هرکه او نیك میکند یا بد • نیك وبد هرکه میکند یابد
قطعه تا توانی درون کس مخراش قادر اولدقجه کمسنك خاطرینی
رنجیده ایتمه کاندرین راه خارها باشد زیرا بو یولده خارلر
واردر **نظم** مشکلات طریقه حد یوقدر انسانك باشنه چوق
حال کلور نیجه بوکدملری وضرورت زمانلری اولور لاجرم
عاقل ودانا وخردمند وبینایه لائق وسزا بودر که بندکان
حق ایله برکونه سلوك وبر وجهله حسن معامله ایده که کندو
ذاتی واخوانك خدماتنده وقف ایدوب وجمله اوقاتنی یارانك
مصالح ومهماتنه صرف ایتدوکی خلق عالمه واضح وعیان اوله
تا بارده الله تعالی بشریت مقتضاسنجه ناکاه بر فلاکته دوشوب
ناچار ومضطر اولورسه بعون الله انك حقنده دخی هر کس
دستکیر وفریادرس اولمق مقرّر اوله کار درویش مستمند

فقیر مستمندک مصلحتنده بولنوب معاونت وامداد ایله ب
نعمتک شکرینی ادا ایله • فقرا حاجتن روا ایله • که ترا نیز کار
باشد • زیرا سنک دخی نیجه مهماتک واقع اولور من خده خد
وکماندین ندان مقتضا سنجه غیرلر دخی سنک خدمتکزه
بولنوب مهمک مهیا مرادک میسر اولور بفضل الله تعالی بعض
شارحلر دیمشلرکه بو باب خود سیرت پادشاهان ایچون عقد
اولنمشدر بو حکایتک چندان مناسبتی یوقدر محلی آداب
صحبت ایچون معقود اولان باب ثامنده در بعض شراح جوا
دیمشلرکه مقصود سلاطینه لایق وسزاوار اولان اخلاق و
اوصافی بیاندر کرک سلاطیندن صدور اتسون کرک غیرلر
یوزندن ظهور اتسون بو مقامده بربیکانه کسه‌یی تخلیص
ایچون بودکلو مبلغ ایثار پادشاهانه عطا وجود وملوکانه
بذل موجود اولدوغی واضحدر بو تقریب ایله مذکور اولمشدر
خفی دکلدرکه شارح مزبورک ایتدوکی توجیه سنکوزبو
عقبنده مسطور اولان ایکی برادر حکایه سنده ظاهر دکلدر
زیرا اکرچه لفظ سلطان ذکر اولنمشدر اما سیرتنه متعلق
برنسنه یوقدر حق بودرکه حضرت شیخ هر بابده ادنی
ملابسه ایله خاطرنه کلن حکایاتی درج اتمشدر اولمزیده
تدقیق لازم دکلدر فتامل والله الموفق **حکایت** دو برادر
بودند بر زماننده ایکی برادر وار ایدی یکی خدمت سلطان
کردی بر پادشاه خدمتنده اولوب جاه وجلال ومال ومنال
صاحبی ایدی ودیکری بسعی بازو نان خوردی وبرسی
ان باب کسبدن اولوب کد یمینی وعرق جبینی ایله تعیش
ایدردی باری این توانکر درویش را کفت اتفاقا برکره اول
دولتلو برادر اول فقیر برادرینه ایدر چرا خدمت سلطان نمی
تا از مشقت کار کردن برهی نیچون سن دخی بنجلین خدمت
پادشاهیده اولمازسن که رنج برلک زحمتندن قورتارمش

کفت توچرا کار نکنی تا از مذلت خدمت رها یابی درویش
برادر ایتدی نیچون سن دخی بنجلین خدمت پادشاهیده اولمازسن
که رنج برلک زحمتندن قورتلاسن صنعت اهلی اولمازسن که
مخلوق قاپوسنده خدمت اتمک مذلت وابتذالندن خلاص بولا سن
حکما کفته اند انداک نان خوردن ونشستن به که کمر وشمشیر
زرین بستن وبخدمت ایستادن عقلا دیمشلردر واکابرکلماتنده
وارد اولمشدر برکسه زرین کمر وقلیچ قوشانوب یعنی دولته
واصل اولوب متصل حضرتنده ایاغ اوزره طورمقدن ایسه بر پاره
اتمک ایله قناعت ایدوب آسوده وآزاده کند وعالمنده اوتورمق
راجح واولیدر **بیت** بدست آهک تفته کردن خمیر برکسه الی ایله
قزمش کرج قارشدرمق آهک الف ممدوده وهاء مفتوح وکاف
ساکنه ایله کرج مقوله سنه اطلاق اولنور تفته ایکی تانک
فتحیله ومابینده فانک سکونیله واخرنده هایله حار معناسنه در
به از دست بر سینه پیش امیر پادشاه نظرنده ال قاوشوب
طورمقدن یکدر آهک تفته لفظندن مراد بو محلده سونمش
طاش کرجدر وبعض نسخه‌ده آهن تفته واقع اولمشدر انده مبا
دخی زیاده‌در وبعض نسخه‌ده به از دست برسینه واقع اولمشدر
ولکن نسخه راجحه در **قطعه** عمر کرانمایه دراین صرف شد تا چه
خورم صیف وچه پوشم شتا ایام صیفده نه یرین نه ایچرین
وهنکام شتاده نه بولوردین نه کیرین دیو متصل عمر کرانمایه
بو فکر واندیشه‌ده صرف اولدی تحصیل جهت معاش قیدندن
برلحظه آسوده اولمادم وقیود وتفرقه‌دن برآن خلاص بولمادم
کرانمایه اغلیها لودیمکدر دیرین لفظنک مشار الیهسی مصرع
ثانینک مضمونیدر ای شکم خیره بنانی بساز خیره لجوج
ومعاند ونادان وبداندیش دیمکدر بو محلده حریص وغیر
قانع معناسی مراددر بسازامردر قناعت ایله دیمکدر یعنی
ای جایع طامع وای حریص غیر قانع اولان بطن بی نانی قنع جیو

لغه

ن

کبی چراکاه دنیاده متصل آب وعلف قیدنده اولمه وهمیشه
عزت وجاهی اندیشه وخدمت پادشاهی پیشه ایدوب نا
زحمت چکدرمه بی منت برنان ایله قناعت ایدوب باشکه
سلطان اولمغه سعی ایله خفی اولمیه که جایزدرکه شکم خیره
مراد عبد البطن اولان شخص ولا الطلاق الجزء علی الکل قبیلنه
مجاز اولا نسواند فروخ الطلاق اولمق دخی بو قبیلدندر تا کی
بشت بخدمت دوتا تا که خدمت ملوك وطاعت مخلوقدن
قامتك محنت ایله دوتا اولمیه حکایت کسی بهٔ پیش نوشیروان
عادل مژده آورد که خدای عز وجل فلان دشمنت را برداشت
نوشیروان عادله برکسنه کلوب فلان دشمنکی حق تعالی
دنیادن کوتردی دیو بشارت ایلدی کفت هیچ شنیدی که
مرا فرو کذاشت نوشیروان ایتدی حق تعالی بنی دنیاده قو
ایشتدکمی یعنی اصل بشارت بو ایدی یوقسه باقی قالمایوب
بندخی عاقبت کوچمك سفرن اولمجق نده فاینده و دشمنك بندن
بردم مقدم رحلتندن نه سرور حاصل واننی تبشیردن نه کار
واصل اولور بیت مرا بمرگ عدو جای شادمانی نیست دشمنك
هلاکی ایله بکا سرور حاصل اولاجاق یر یوقدر که زندکانی
ما نیز جاودانی نیست زیرا بزم حیاتمزدخی باقی ومؤبد
دکلدر شادمانی وزندکانی ده کی مامصدریه در جاوید
یا نسبت ایچوندر بعض شراح انی دخی مصدریه ظن اتمشدر
حکایت کروهی از حکما در بارگاه کسری بمصلحتی سخن
میکفتند کسرانك بارکاه هنده ارکان دولتدن اولان عقلا
برجماعت بر مصلحت خصوصنده مکالمه ومشاوره اندیلر
بزرجمهر خاموش بود وزیر اعظم اولان حکیم بزرجمهر
بزرجمهر اول خصوصده خاموش ایدی کفتند چرا در ین
بحث با ما سخن نکویی حکما ایتدیلر ایچون بو خصوصده
بزم ایله سویلشمز ومشاوره وتدبیرده واخل بحث اولمدک

صوابست پس یعنی بو تقدیرجه
چونکه سزك رای وتدبیرکوزی
کوردم که نهج صح

باعث م

کفت وزرا مثال اطبا اند بزرجمهر ایتدی وزرای البا اطبا
مقوله سندندر وطبیب دارو ندهد جز سقیم را طبیب ایسه
خسته دن غیریه شربت ویرمز وصحت اوزره اولانه علاج
اتمز پس چون بینم که رای شما بر نهج صوابست اوزره درود ین و
دولتده نافعدر مرادم بر سخن کفتن حکمت نباشد بکا
بو خصوصده سوز سویلمك معقول اولماز دلا نزاع اولمیان
محلده سویلمك کمال صحت وعافیت اوزره اولان کمسنه یه خسته
علاجن اتمك کبی درحکمته مخالفدر نهج طریق معناسنه در
مثنوی چو کاری بی فضولی من برآید چونکه بر مصلحت که
بن فضوللق ایدوب سویلمدین وجوده کلمك جایز اوله وبکا
اولیابن برسوز سویلمکه حاجت اولمیه مرا در روی سخن کفتن
نشاید اول خصوصده سوز سویلمك بکا لایق دکلدر وکر بینم
که نابینا وچاهست اما شویلکه اتفاقا بر یرده قیو اولا وبر
اعمی کسه اول محله بولنوب قیوده بی خبر اولوب دوشمك
احتمالی اولا وبن بو حالی کورم اکر خاموش بنشینم کناهست
اول محلده اکر اول نابینانی طریق سلامته دلالت ایتمیوب اهمال
ایدوب کناهکار اولوردن زیرا بنم سکوتم اول محلده تلف نفسه
اولور سویلمك واجبدر محصل کلام اکر سزك دخی رای وتدبیرده
خطا کوزفهم اتسم سویلردم سکوت اتمزدم دیمکدر حکایت
هارون الرشید را چون ملك مصر مسلم شد خلفای بنی
عباسیه دن هارون الرشید ممالك مصره مالك اولدقده
کفت بخلاف آن طاغی که بغرور ملك مصر دعوی خدایی کرد
بخشم این مملکت را مکر بکمتر بندکان ایتدی شول بر طاغی
یعنی فرعون که سلطنت مصره مغرور اولوب تنکری یلق
دعوسن ایلدی اکا رغما وانك کوزن لکند وخلافنه بو مملکتی
قوللرمك کمترو ادناسندن غیریه ویرمزم بغرور لفظنده کی
با سببیه ایچوندر بخشم نونی نافیه ایله در مکر لفظی الا معنا

حرف استثنادر بعض نسخه ده مکر لفظی موجود دکلدر بو تقدیرجه
بخششم لفظی بایله در نونله اولمازدن علی کلام التقدیرین کلامی
منتظم اولور بعض شراح مکر لفظی اولمیان نسخه یی شرح ایدوب
عبارت متنده رکاکت وارد ردیش وجهی ظاهر دکلدر غالبا
بخششم لفظی نونله ظن اتمشدر ففهم الرکاکة من رکاکة
الفهم فندبر سیاهی داشت کودنی بر احمق قاره قوللی وار ایدی
کودن کاف عربینک فتحیله و واوک سکونیله غبی واحمق دیمکدر
فارسیده و ترکیده لغت مشترکدر نام او خصیب نامند خصیب
دیرلر ایدی خاء معجمه و صاد مهمله و باء موحده ایله در صیغه
تصغیرده بعضلر قتیل وزنی اوزره مکبر اولماغی نقل اتمشلر
ملک مصر را بوی ارزانی داشت هارون الرشید مصر پادشاهلغنی
اکا احسان ایدی و فرعونک الیس لی ملک مصر دیو ابتهاج اتدوکی
مقامی اکا لایق کوردی کویند عقل و کیاست او بحدی بود که
نقل ایدرلر که اول کودن سیاهک عقلی و ادراکی بر طبقه ده
ایدیکه یعنی شول مرتبه ده ناقص العقل و نادان و احمق ایدیکه
دیمکدن بو دخی جایزدر که عقل و کیاست تعبیری استعمال
تهکمیه قبیلندن اولوب غباوت و حماقتی بر مرتبه ایدیکه دیمک
مقصود اوله طائفه حراث شکایت اوردند که پنبه کاشته
بودیم بر کنار نیل باران بی وقت آمد تلف شد زمان حکومتنده
اهل زراعتدن بر طائفه حضورینه کلوب شکایت ایدوب
ویدیلر که دریای نیل کنارنده پنبه اکمشیدک لی وقت یغمور
یاغوب پنبه مز تلف اولدی بو سوزدن مرادلری آفت سماویه ایله
ضرر و خسران اولمغله خراج ارض و عشرلرین عفو ایده وبر مقابله
فروتهاده اولمق رجا سیدر بعضلر بو احتمالی دخی ویرمشلر که
باراندن مراد طغیان نیل اوله زیرا نیلک یوقاریسی جانبلرنده
که کثرت باران اوله البته اشاغیده طغیان مقرردر کفت
پشم بایستی کاشتن خصیب ایتدی یوک اکمک کرک ایدی

باران ضرر اتمزدن یان اولمازدی یعنی شویله نادان ایدیکه پشم
دخی پنبه کبی نبات اتدندر صانور ایدی صاحب دلی بشنید
وکفت بر اهل دل بو سوزی ایشیدوب ایتدی مثنوی اکر روزی
بدانش در فزودی کورزق و مال و جاه و جلال عقل و دانش
حسبنجه زیاده اولایدی یعنی هر کشینک ارزاقی فهم و مذاقنه
کوره اولسه ز نادان تنک روزی تر نبودی جاهلدن افقر کمسنه
اولمازایدی ما بو یله اولمدغی کوندن عیان و معلوم عالمیاندر
زیرا بناد انان چنان روزی رساند که دانا اندر ان حیران
بماند خلاق عالم و رزاق بنی آدم جاهل و نادانلره شویله وافر
رزق و مال ویرر که عاقل و دانا اولنلر حیران و سرکردان قالور
ابن الراوندی عربیده بو مضمونی بو یله ادا اتمشدر نظم
کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه ٭ وجاهل جاهل تلقاه مرزوقا ٭
هذا الذی ترک الاوهام حائرة ٭ وصیر العالم النحریر زندیقا ٭
یعنی عقلا و فضلادن چوق کمسنه وار در که جهت معاشی
محنت و فلاکت چکوب یمه جک اتمک بولمز اراذل جهله و سافل
ناسدن نیجه ترک و امر من وار در که دنیا بر و جهله آل
ویرمشکه جمیع اوقات تنعم ایله یچر بو خصوص اوهام
عقوله حیرت ویروب عالم نحریرک العیاذ بالله زندیق
اولماسنه سبب اولور الا من عصمه الله تعالی زیرا مراتب
اشخاصی بو یله کورمکله عقلنه اختلال کلوب ابلیس پر تلبیس
دخی اضلال و اغوایه فرصت بولوب اکر صانع عالم حکیم
اولسه احوال بو یله اولمازایدی دیو کفرونده قدیه دوشر
توفیق حق رفیق طریق اولمازسه اول ضلالتده قلور خلاص
اولمز اما شول عالم نحریر و ناقد بصیر که هدایت الهیه مظهر
وعنایت باری اکا رهبر اوله بو حالت بلکه انک قوت اعتقادنه
سبب اولور و صانع عالم حکیم اولدوغن بو نکله بیلور
کما قیل بیت نکد الادیب وطیب عیش الجاهل ٭ قد ارشداک

الی حکیم کامل یعنی بو عالمده عالم تنکدست اولوب اکثر جاهل
مرزوق اولدوغی خلاق جهان حکیم کامل اولماسنی سکا
ایلر عقلک وار ایسه بیلورسن کما قیل فی هذا المعنی بیت عتبت
علی الدنیا بتقدیم جاهل وتاخیر ذی لب فابدت لی العذر ابنو الجهل
ابنائی وانما اولو النهی فانهم ابناء ضرتی الاخری یعنی دنیا
دنی یه نیچون جاهل و نادان اولانلری کامللر اوزرینه تقدیم
ایدرسن دیو عتاب ایتدم اول دخی بکا عذر بیان ایدوب بو
جواب ویردیکه جهله و اراذل و ادانی و اسافل جمله سی بنم
اولادمدر انکچون انلری زیاده مرعی طوتارین ذوی العقول
اولان فحول بکا ضرتم اولان اخرتک اولادیدر بن انلری
بو قدر انلرک رعایتیله مخصوص دخی اولمیه که برکسه نک
ایکی خاتونی اولسه هر بری اخرک ضره سی ولور تزکیه
کوندش تعبیر اولنور بو مقامک تحقیقی بودکلو اولور مثنوی
بخت و دولت بکار دانی نیست عزت و رفعت و بخت و دولت
دانا و کار دانلق ایله دکلدر جز بتایید آسمانی نیست تو نیک
ربانی و تایید آسمانیدن غیری ایله میسر دکلدر او فتاد است در
جهان بسیار • بی تمیز ارجمند و عاقل خوار • جاهل و بی تمیز
ارجمند و عزیز و عاقل و هوشیار خوار و ذلیل اعتبار اولنور
رونکارده چوق واقع اولمشدر کیمیا کر بغصه مرده و رنج
عمل کیمیایه مشغول و مقید اولان کمسه غصه و رنج و محنت
و شکنج ایله مفلس اولمش یتمشدر ابله اندر خرابه یافته گنج
و نادان اولان هرکز زحمت و تعب چکمدین ویرانه ده کنج
دفینه بولمشدر فنادنیانک حالی بودر ولقد احسن من قال
بیت ازلی بو بله در آیین سپهر غدار • که کلک خو ابکهی خار
خار کک کلزار حکایت یکی را از ملوک کنیزک چینی اورد
پادشاهلردن برینه چین ولایتندن بر جمیله جاریه کتور
بعض نسخه ده چینی یرینه ختنی واقع اولمشدر • خواست

در حالت مستی با وی جمع آید پادشاه مستلک حالنده اول
جاریه ایله جمع اولمق استدی دختر ممانعت کرد جاریه ال
ویرمدی و رضا کوسترمدی بعض نسخه ده با وی مجامعت کند
واقع اولمش ممانعت لفظنه او دخی وفقدر ملک در خشم شد
پادشاه غضب ایلدی و مراورا از بندکان بسیاهی بخشید و اول
سیاه قوللردن برینه بغشلدی که لب زبرین وی از پره بینی
درکذشته بود اول سیاه برو وجهله بد شکل ایدیکه اوست
دوداغی بورننک قنادندن کچمش ایدی پره باء عجمی نک و راء مهمله نک
فتحیله ولخزینه ها ایله بورونک قنادینه درلر بعض نسخه ده
و مقعد و اللّه پرده لفظی واقع اولمشدر ولب زیرین بکریبا
فرو هشته و آلت دوداغی کریبانه صارقش ایدی هیکلی بود
که صخر جنی از طلعتش برمیدی بر قبیح و موحش شکل ایدیکه
صخر جنی انک یوزینی کورسه اورکردی صخر جنی صاد مهمله نک
فتحی و خاء معجمه نک سکونیله غایت قبح منظر ایله مشهور بر
عفریتدرکه حضرت سلیمانک علیه السلام خاتمنه قصد
ایتمشدر قصه سی مشهوردر و عین القطر از بغلش بکندیدی
و قولتوغنده اولان عفونتدن قطران قیوسی کبی بد رایحه
پیدا اولوردی بغل باء موحده و غین معجمه نک فتحلری ایله قولتوق
معناسنه در قطر قافک کسری و طاء مهمله نک سکونیله و راء
مهمله ایله نحاس مذاب معناسنه در ارمش بقر دیمکدر عین القطر
قرآن عظیمده دخی مذکوردر قال اللّه تعالی واسلنا له عین القطر
اهل تفسیر دیمشلردر که یمن ولایتنده صنعایه قریب موضعده
بریکار دو وار ایدی عین القطر درلر ایدی هر آیده اوچ کون ایریش
اقاردی و هر کس الوب استد و کن بیاد ایدی اما بو محلده
قطران معناسنه اولمق مناسبدر بیت تو کویی تا قیامت
زشت رویی • بر و ختم است و بر یوسف نکویی یعنی کرا اول
زنکی نی کورمش اولایدک قیامته دک حسن و جمال حضرت

یوسف علیه السلام مرده ختم اولدوغی کبی چرکینلک دخی اول
کریه اللقاده ختم اولمشدر بونک نوقنده قبح منظر متصور دکل
دیو جزماً حکم ایدردک بعض شراح تو کوئی عبارتنده حرف
شرط مقدردر و بر وختمست عبارتی شرط مقدرک جوابی
دیمش اصلا وجهی ظاهر دکلدر اما مضمون بیتک مجموعی شرط
مقدرک جزاسی اولسه بعید اولمز یعنی اکر کورمش اولسک شویله
دیر ایدک دیمک اوله فتأمل شخصی نه چنان کریه منظر کرزشتی
او توان داد اویله بد شکل بر حریف دکلدر که انک زشت رولغنه
خبر ویرمکه وکما ینبغی وصف اتمکه مجال وامکان اوله یعنی
منظری قابل تعبیر دکلدر وانکه بغلش نعوذ بالله مردار بافتی
مرداد اندن صکره انک قولتوغی نعوذ بالله شمسک زیاده حرا
زماننده جیفهٔ مرداردن نه مرتبه بد رایحه پیدا اولورسه بیله
شویله ایدی حد ذاتنده زنکیلرک قولتوق قلری غایت چرکین اوله
تحمل اولنماز شکل قبیحلرینه کوره دکلدر مرداد اودر که یای
آبی در که حرارت شمس غالب اولوب جیفه مقوله سی متعفن
اولوب زیاده چرکین رایحه پیدا اولور که تحمل اولنماز سیاه
را در ان مدت نفس طالب بود و شهوت غالب اتفاق زنکیننک
اثناده نفس خبیثی جماعه طالب و شهوت وتوقانی غالب ایدی
تقدیر کلام نفس سیاه در ان مدت طالب بود دیمکدر بعض شراح
بو محلده دیمشکه ترکیب فارسیده صفت ایله موصوف
ما بیننده مطابقت معتبر دکلدر انتهی غالبا شارح مزبورک
ظن اتمشکه طالب لفظی نفسک صفتی اوله بو تقدیر جه غلط
اتمش اولور زیرا نفس مبتدا و طالب خبردر ترکیب توصیفی
دکلدر مبتدا ایله خبر مابیننده دیمش اولسه صواب اولوردی
کما لا یخفی فتأمل مهرش بجنبید مهر و محبتی حرکت ایندی و
الدن کتدی و مهرش برداشت وبکارتک مهرین بوزدی وبکارتی
ازاله ایتدی اقلکی مهر یمک کسریله وایکنجیسی ضمی ایله دنیلدی

علی الصباح ملک کنیزک را جست و نیافت پادشاهک عقلی باشنه
کلجک جاریه یی استدی بولمدی ماجرا کفتند کجه مستانه
اولان ماجرایی اعلام ایتدیلر خشم کرفت پادشاه خشم و غضب
ایلدی بفرمود تا سیاه را با کنیزک دست و پا استوار ببندند
بیوردیکه زنکی وجاریه نک اللرین وایاقلرین محکم بغلیه لر
و از بام جوسق بخندق در اندازند وقصرک طامندن خندقه
اتالر جوسق برج اوزرنده بنا اولنان قصره دیرلر یکی
از وزرای نیک محضر روی شفاعت بر زمین نهاد و کفت
حسن خلقله موصوف اولان وزرادن بری بو حالی کوروب
رحمت ایدوب روی شفاعتی زمینه نهاده ایتدی وایتدی
سیاه بیچاره را درین خطایی نیست پادشاهم سیاه دردمندک
بو خصوصده کناهی یوقدر که سایر بندکان و خدمتکاران
بخشش و انعام خداوندی معتادند زیرا سایر قوللر و خدمتکار
پادشاه حضرتلرینک انعام و احساننه معتادلردر بیچاره
سیاه بو نی دخی معتاد اولان بخششلره قیاس ایدوب
استرداد احتمالی خاطرنه کتورمیوب بی تکلف مالکانه تصرف
اتمشدر کفت اکر در تفاوضه او شبی تأخیر کردی چه شدی
پادشاه ایتدی انکله مجامعتده اکر عجله ایتمیوب بر کیجه تأخیر
ایله اولوندی یعنی طوتالم معتاد اولان احسانلردن ظن
اتمش و کندونک بلمش کوزن قادار رتق نه لازم ایدی کردت
بندی ده اولان یا لر حکایت ایچون ندر کفت ای خداوند نشنیده
که کفته اند وزیر ایتدی پادشاهم مسموع شریفکز دکلدر که
حکما دیمشلردر قطعه تشنه سوخته بر چشمهٔ حیوان
چو رسید نا بحرارتله سوزان اولان تشنه و عطشان
اتفاقا چشمهٔ آب حیات واصل اولسه تشنه ده اولان
همزه صفت ایله موصوف ما بیننده رابطه در بعض شراح
چشمه ده کی همزه کبی اولدخی اضافت ایچوندر دیمش بو وجه

تو میندار که از بیل دمان اندیشد سن شویله ظن ایتمه که او
جینده کوکرمش و هیبتلو فیلدن خوف و اندیشه ایلیه یعنی
قطعا فکرنه و خیالنه بیله کلمزدر اندیشیدن فکر ایتمکه
اولمیا که بونک امثالی مواضعده مثلا سباعدن خوف ایتمز
برده مبالغه قصد ایدوب سباعی خاطرنه و فکرنه بیله کتور
درلر ذکر نفی سبب و اراده نفی مسبب ایدرلر مجدی کرسنه د
خالی بر خوان بر کسه که مجدا ولوب آج اوله و تنها اوا
سفره یاننده و نعمت وزرنده بولنمیه دیمکدر برلفظی باء عربی ایل
عند معناسنه در خوان لفظنه مضاف قدر دفتم بر طبیب
برلفظی کبی در ترکیبده یاننده و قاتنده دیو تعبیر اولنور بو
اضافت بمعنی فی اولوب خوان یاننده دیو تعبیر اولنمق موجب
برلفظی بو محلده علی معناسنه اولمق دخی جائزدر سفره اوز
بولنمیه دیمک اولور خوان سفره معناسنه در بو مقامده ذکر
محل و اراده حال قبیلندن اولمق انسبدر بعض نسخه ده
واقع اولدوغی بو معنایی تأیید ایدر بونی دخی تجویز
برلفظی باء عجمی نک ضمی ایله مملو و طولو معناسنه اوله یعنی
آج اوله و نعمتله مملو خانک ایچنده تنها بولنه عقل باور نک
کن رمضان اندیشد رمضان کونی اولدوغی فکر ایدوب
تناول اتمکی عقل و تصدیق اتمزدر برلفظی باء عجمی نک ضمیله
باء عربی نک فتحیله اولمغی دخی تجویز ایتمشلر مناسب دکلدر
ملک را این لطیفه خوش آمد گفت سیاه را بتو بخشیدم
را چه کنم وزیرک بو لطیفه سی پادشاهه خوش کلوب
سیاهک عذرن قبول ایتدم و عفو ایتدم اما جاریه یی بنده
خفی دکلدر که بتو بخشیدم لفظنک معناسی سنک سوزنک
عفو ایتدم یاخود سکا بغشلدم و تملیک ایتدم دیمک دخی
گفت کنیزک را بسیاه بخش که نیم خورده او هم او را شا
وزیر ایتدی جاریه یی زنکی یه بغشله زیرا آنک نیم خور

بنی اردوغی یند اکه لا یقدر من بعد اندن تمتع فکری خاطره نکتمک
کرکدر قطعه هرکز او را بدوستی بپسند که رود جای ناپسند
برکسه که استمدوکی برنا مقبول یره کیره یعنی هر کیم اولورسه اولسون
مثلا محبوب و مطلوبک ده اولورسه که او را ذل الکنه دوشه هر
کز انی دوستلغه قبول اتمه و من بعد قطع علاقه ایله دیمکدر
بعض شراح مصراع اولک ترجمه سنده یعنی هیچ کسه دیو تعبیر ایتمش ظاهر
بودرکه تقریر ایتدوکی معنایی مراد ایتمشدر پسند عبارتی
بپسند اولوب مضارع ظن ایدوب انک فاعلن بیان اتمکدر مقصودی
دکلدر نکما توهم بودخی احتمالدرکه شارح مزبورک مرادی
بپسند لفظنده اولان عموم خطابی بیان اوله بعض شراح بونی
دخی تجویز اتمشکه بپسند لفظی مجهول معناسنه اولوب مقبول
مرضی اولمز دیمک اوله رکاکت و تکلفدن خالی دکلدر تشنه را دل
نخواهد آب زلال نیم خورده دهان گندیده مصراع ثانی مضمونی
آب زلالدن حال واقع اولمشدر یعنی فرضا آب زلال دخی اولورسه
آغزی توقارکسه نک سوردی و فضله سی اولدوغی حالده
تشنه نک کوکلی انی استمزدر بعض نسخه ده نیم خورد دهان
گندیده واقع اولمشدر گندیده کاف فارسیله توقمش دیمکدر
زلال شول لذیذ و لطیف صودرکه غایت خفیف و خوشگوار
یعنی هضمی زیاده آسان اوله قطعه دست سلطان دکر کجا بیند
چون بسرگین درا وفتاد ترنج قاذورات و مهلات ایچنه دوشن
ترنج بردخی پادشاه الینی کورز یعنی نجاسته دوشن ترنجنکور
پادشاه الینه الملق نجه محال ایسه زنکینک ارتوغی اولان جاریه
دخی من بعد پادشاهک نظرنه و فراشنه کلمک دخی محالدر
سرگین حیوانات ترسی و کبره که ترکیده تشقی تعبیر ایدرلر تعریب
ایدوب سرقین دخی دیرلر بو محلده مطلقا نجاسات و قاذورات
معناسی مراددر بعض شراح بو بیتی تنازع فعلین قبیلندن
دیو ترنج لفظی بیندک و افتادک ایکیسنه بیله فاعل اولمق جائزدر

سروری و علی زاده

دیمشلر حدّ ذاتنده بو تكلّفه حاجت یوقدر زیرا بیندكه فاعلی
ترنجه راجع ضمیرده شرطك تحققی تقدیر اولنمق اعتباریله مسئله
اضمار قبل الذكر لازم اولمزدر كما لا یخفى تشنه را دل بجا خود
آب كوزه بگذشت بردهان سلنج اغزی سلنج اولان كسنه نك یعنی او
كوزه نك صوینی تشنه نك كوكلی قنده استر یعنی هرنه مرتبه تشنه
اولورسه ده صوسز اولمغی اختیار ایدوب ول مكروهی ارتكاب
اتمزدن سلنج سین مهمله نك ولامك ضمیله ونونك وجیمك
سكونیله بر مرضدركه بلمه دیرلر ودافع اولور معاذ الله
مستكرهدر بعضلر اصل عبارت سكنجدر سین مهمله نك
وكافك فتحیله سنرخ سربن نهرناك افعی نك اسمیدر دیمشلر
معنی مقامده او فقدر كونه كاف عربیله بردق دیمكدر كما لا یخفى
علی من له ذوق سلیم بعده ارباب عرفانه خفی وپنهان دكلدر
سیاق كلامدن مفهوم اولان بودركه پادشاهك اتا كنی
راجه كنم دیمكدن مقصودی جاریه نك بو بابده عذری ندر
قتلدن خلاص اولدقلری تقدیرنكه حقندن كلمك لازمدر دیمك
بو تقدیرجه وزیرك جوابی اسلوب حكیمه محمولا اولمقدن غیر
مجال یوقدر كویا پادشاهدن جاریه حقنده دخی عفومنز
اولوب وجاریه راجكنم دیمكدن مرادی بنه كما كان حرمده
الیقومقمی اولیدر یاخود كیدرمكمی كركدر دیمكه حمل ایدوب
بو اسلوبله جواب ویرمشدر بلاغت ایله عفوی مقرر ایتمشدر
اسلوب حكیمه عارف اولان ارباب معارفه بو توجیهك لفظی
واضحدر بعض شراح بو محلده دیمشكه ولما كان الوزیر عاقلا
ساق الكلام علی مقتضاه انتهی ظاهر بودركه مقتضاه ضمیرن پادشاهه
ارجاع ایتمشدر ولكن پادشاهك مقتضاسی جاریه نك خلاصی
خصوصا انكی یه عطا ایتمك ایدوكی مقتضای خلاف ظاهردر اكر
وزیره ارجاع ایدوب وزیر عاقل برای مصلحت كند ومقتضا
اوزره سوق كلام اتدی دیمك مراد ایسه اسلوب حكیمه محمول

وجدن

وجدن خارج دكلدر نقدر بر حكایت اسكندر رومی را گفتند
كه دیار مشرق ومغرب بچه كرفتی كه ملوك پیشین را خزاین وملك
وعمر ولشكر بیش ازین بود وچنین فتحی میسر نشد اسكندر رومیه
كه ذو القرنین دیمكله مشهوردر سؤال ایتدیلركه دیار مشرق ومغربی
یعنی جمیع عالمی نه طریقله ضبط ایدوب كندوكه مسخر اتدك كرسلا
ماضیه نك خزینه لری وسلطنت ولشكرلری وعمرلری سندن دخی
زیاده ایدی مع ذلك بو فتح وتسخیر انلره میسر اولمدی خفی اولمیه كه
كتب تفاسیرده وتواریخده مسطور ومشهور اولان بودركه اسكندر
ایكی اولوب بری یونانی وبری رومی اوله اكثر مفسرینك مختاری
بودركه قرآن عظیمده مذكور اولان ذو القرنین اسكندر رومی اوله
حدیث شریفده وارد اولمشدركه بر كمسنه پیغامبر علیه السلام حضرتندن
ذو القرنیندن سؤال ایتدكده بیورندیلركه كان من الروم فاعطی
ملكا فسار الی مصر وبنی الاسكندریة الحدیث بعض شراحك
بو مقامده ذكر ایتدوكی كلامدن مفهوم اولان بودركه عالمده
اسكندر بر اولوب لكن نسبنده واصلنده اختلاف واقع اولمش
اوله ولا یخفى ما فیه فافهم كفت بعون خدای تعالى هر مملكت كه
كرفتم رعیتش نیازردم اسكندر ایتدی الله تعالى حضرتنك عونی
ایله هر مملكت كه فتح وتسخیر ایتدم رعیتنی انجتمدم وفی الواقع عادتی
بو ایدیكه بر مملكته مستولی اولسه خلقنی كندو دیننه دعوت ایدردی
تابع اولان حالی اوزره قویوب رعایت واستمالت ایدردی ونام
پادشاهان جز بنیكویی نبردم وپادشاهلرك نامنی ایلكدن غیری
ایله یاد ایتمدم جمله سن خیر ایله یاد ایدردم یعنی غالبا بو سببدن
حق تعالى انلرك جمله سی قدر پادشاد ولت وسلطنت نصیب ایلدی
بیت بزركش نخوانند اهل خرد • كه نام بزركان بزشتی برد كبار
كللرك یاد ایلیان كمسه یی عقلا كبار دن عد ایتمزلر بلكه اذلدن عد
ایدرلر نظم این همه هیچست چون می بگذرد • بخت وتخت
وامر ونهی وكیر ودار • بو بخت وتخت ودولت وسلطنت وامر ونهی

طین

ایله

سرور

وحکم وحکومت وکبر وداروا ودمق وطوتمق وجنک وجدال وحرب وقتال چونکه عاقبت فانیدر یکوب کیدر پس عاقل نفس جمله سی هیچدر یعنی عدم مشابه سندر دکو کل بند این جکا وعاقل بیوند این جکدلین دکلدر کبر وداد لفظلری ایکیسیده مشتقاتدندر کبر کرفتن دن مشتقدر طوتمق دیمکدر دار داشتن مشتقدر صقلمق دیمکدر کبر ودار امرلرنه محلی اولمق اعتبار ایله جنکه کبر ودار دینلور دار وکیرده دینلور کثرت استعماله ایکسی کلمه مشابه سندر اولوب ودمق طوتمق معناسندر مستعمل در بعض شراح بو معنادن غافل اولوب دیمشکه یعنی طمطراق وطنطنه وصاولی یورت بونک استعمالی بوندن غفلتا ولنمیه انتهی نام نیکو رفتکان ضایع مکن یکچمشلرک نامنی خیرله یاد ایت اذکروا موتاکم بالخیر فحواسندن غافل اولمه تا بماند نام نیکت پایدار تاکه سنکده ایونامک صحیفه روزکارده باقی ویایدار وثابت وبرقرار اوله واجعل لی لسان صدق فی الاخرین آثارندن حصه دار اوله سن

باب دوم در اخلاق درویشان بو محلده درویشان مراد اهل تصوفدر سوق اولنان حکایات دخی بو معنانی تایید ایلر والله تعالی اعلم حکایت یکی از بزرکان کفت پارسایی را که چه کوئی در حق فلان عابد که دیکران در حقاو بطعنه سخنها کفته اند در باب دولتدن بری طلحادن برینه صوردیکه فلان زاهد حقنده که خلق عالم طعن ایدوب ناسز اکلمات وصلاحی منافی اسنادلر ایدرلر سن نه دیرسن یعنی ول زاهدی سن نیجه بیلورسن وحقنده نه یوزدن شهادت ایدرسن دیدی کفت بظاهرش عیب نمی بینم ظاهرنده عیب کورمزم ودر باطنش غیب نمی دانم ولعز اپتدی ظاهر حالنده عیب ونقصان کورمزین وباطنده اولانه عالم بالغیب دکلم اهل اسلامده لایق بودرکه ظاهر حالنه نظر ایدوب درونی حالن صلاحه حمل ایلیه سوظن اوزره اولمیه قطعه هر کرا جامه پارسابینی پارسادان ونیکمرد انکار هر کسه‌یی که زاهد پارسا جامه سیله کورن

انی صالح بیل وایوکسه در دیو اعتقاد ایله یعنی صلحا زینده اولان ماداکه شریعت مطهره یه مخالف بر حالی معلوم اولمیه حسن ظن لازمدر جامه پارسا خواجه سن اکبیدر وسیله اضافتا اولان حرم محذ وفدر ورندانی که در نهاد ش چیست کر قلبنده ودرونده وطبیعتنده خیر وشردن نه وار ایدوکن بلمزسک تفاوتدن سکا لایق اولان حسن ظن اوزره اولمقدر محتسب را درون خانه چه کار محتسبک وصوباشینک اوایچنده نه اشی وار ریعمان انک وظیفه سی فسادی ظاهر اولانی اخذ ایمکدر مستور الحال اولانه تعرض اتمکه رخصتی کلدر وقال الفقهاء الفسق الخفی لا یسقط العدالة حکایت درویشی را دیدم که سر بر استان کعبه نهاده بود بر درویشی کوردم که باشنی کعبه مکرمه نک استانی اوزرنه قومش ایدی استان واستانه ایشک معناسندر ودروی در زمین می مالید ومی نالید ومیکفت ویوزنی یره سوروب وایکلیوب دیر ایدی یا غفور یا رحیم تو دانی که از ظلوم وجهول چه اید کد ترا شاید یا غفور یا رحیم سن عالمرودانا سن که ظلوم وجهول اولان انساندن نه عمل ظهوره کله که جنابکه لایق اوله ظلوم وجهول مبالغه اسم فاعل صیغه لریدر قران عظیمده وحملها الانسان انه کان ظلوما جهولا وارد اولمشدر قطعه عذر تقصیر خدمت اورده ام جنابکه لایق اولان خدمت وطاعت وعبادتمده واقع اولان تقصیرک عذرنی کتوردم که ندارم بطاعت استظهار بر طاعتمه اعتمادم یوقدر عمل موجب جنت اولمدوغن بلوب اعتمادم محض لطف وکرمکه در عاصیان از کناه توبه کنند عاصیلر کناهدن توبه ایدرلر عارفان از عبادت استغفار عارفلر عبادتلرندن اولان قصورلرین بیلوب عبادتلرین عین معصیت عد ایدوب استغفار ایدرلر عابدان جزای طاعت خواهند عابدلر اتدکلری عبادتک ثوابن وجزاسن استرلر واول رجا ایله طاعت ایدرلر وبازرکانان بهای بضاعت وبازرکانلر

ونسودا کرلرمتاعلرینک بهاسن استرلر ومن بنده امیدآورز
نه طاعت بو عبد عاصی درکاه حقده صرف امید ایله وفضل الله
اعتماد ایله کلدم طاعتم یوقدرکه مقابله سنده عوض وجزا
رجا ایدم وبدر یوزه آمده ام نه بتجارت دخی صفر الید یوز
دریوزه وسؤال ایله کلمشم بضاعت ومتاعم یوقدر وتجارت
کلمدم که ثمن وبها استیم اصنع لنا ما انت اهله بزم حقمزده
لایق اولانی ایله ولا تفعل بنا ما نحن اهله بزم مستحق اولدیغمز
جزایی ایلمه بیت دیمزین باکه فلانی ایله • شانکه لایق اولانی
بیت کرکشتی ودجرم بخشی روی وسر بر آستانم کرکه عفو
هلاک ایدنسن کرکه لطف ایله کناهم عفو ایلرسن سنک آستانه
روکردان وسرکش دکلم یعنی هرنه ایدرسک تسلیم ورضا
بیت اکر بلطف بخوانی مزید الطاف است • وکر بقهر برانی درون
ما صاف است • بنده را فرمان نباشد هرچه فرمایی برآن • بنده بو
بویرغی اولماز یعنی اصلا برسوز سویلمکه قادر دکلم هرنه بیورر
اکا اوزن ندیم قطعه بردر کعبه سائلی دیدم که همی کفت ومیکرست
خوش کعبهٔ مکرمه قپوسی اوزره کوردم که دردله صفا ایله
خوش خوش یعنی خوب اغلریدی دیمکدر بعض ظرفا بوکا ذاهب
اولدیلر که خوش لفظی همی کفت عبارتنه قید اولوب یعنی خوش و
لطیف سویلریدی و اغلریدی دیمک اولا لکن اهالی اعجام قبول
اتمدیلر من نکویم که طاعتم بپذیر بن دیمزم که طاعت وعبادتم
قبول ایله یعنی اجر وثوابه مستحق اولاجق عملم یوقدر عمان
محض لطف وکرمکده وفضل وعنایتکده قالمشدر قلم عفو بر کناه
کشم صحیفهٔ کناهمه عفو قلمن چک یعنی تضرع ونیاز ایله جنابکه
عرض حال ایدوب بوسوزدن غیری برسوز سویلمزن حکایت
شیخ عبد القادر کیلانی در حرم کعبه روی برحصا نهاد ومی
کفت شیخ عبد القادر کیلانی حضرتلری حرم کعبه ده یوزنی
چقل طاشی اوزره قویوب مناجات ایدوب دیر ایدی ای خدا

وبزکه

وبن بخشای یارب کناهمی عفو ایله واکر مستوجب عقوبتم
درقیامت مرا نابینا برانکیز تا در روی نیکان شرمسار نشوم
اکر عذابه مستحق ایسم والبته اراده ازلیه بنم حقمده عقوبته
متعلق اولوب مقتضای عدل ظهوره کلمک مقدر ومقرر ایسه باری
قیامت کوننده بنی اعمی حشر ایله تا که مقبول قوللرک مواجهه
ونظرلرنده منفعل وشرمسار وخجل اولمیم قطعه روی برخاک
عجز میکویم یرپوزمی خاک عجزه قویوب دیرن هرسحرکه که بادمی آید
هر صباح که روزکاریله یعنی هر سحر وقتنده نسیم صبح اسدکجه
بونی دیرن ای که هرکز فرامشت نکنم ای مطلوب جان که برآن یاد
کنم سن هیچ از بنده یاد می آید هیچ سنده خی عجبا بنده کی یاد ایدرمیسن
عشاق بر اشواق جانب معشوقه متعلق اولان خبر وپیامی وسلامی
وکلامی واظهار شوق وغرامی نسیم سحری واسطه سیله ایتمک
معتاد ومعهوددر که خواجه حافظ دیمشدر بیت صبا بلطف
بکو آن غزال رعنا را • که سر بکوه وبیابان تو داده مارا حکایت
دزدی در خانهٔ پارسایی در آمد برخرسوز بر زاهدک خانه سنه
اوغرلغه کردی چندانکه طلب کرد چیزی نیافت هرنه قدرکه چالوب
کوتریجک بر نسنه استدی بولمدی دلتنگ شد بی حضور اولدی
خائب وخاسر عودت ایتمه حکند المجکدی پارسا را خبر شد • زاهد
خبردار اولدی کلیمی که بر آن خفته بود در رهگذر دزد انداخت
تا محروم نکردد التنده کی کلیمی دزدک رهکذرنه اتدی تا که دزدی
محروم وصفر الید کتمیه قطعه شنیدم که مردان راه
خدا • دل دشمنان را نکردند تنگ اشتدمکه رجال الله ومردان
طریق حق دشمنلرینی بیله دلتنگ وپریشان خاطر ایتمیوب مرادبخش
اولورلر احباب حقنده نه یوزدن معامله ایده جکلری بونلردن معلوم
تراکی میسر بود این مقام بومرتبه سکا قچان میسر اولور که با دوستانت
خلافست وجنگ که سن همیشه دوستلرک ایله نزاع وخصومت
ایدرسن ومدام جنگ وجدالک احباب ایله در که لفظی شراح تعلیله

حمل ایتمشلر اما نفیی ولایح اولا نبوذ دکه رابطه اولمق راجحدر

تعلیل فحوای کلامدن مستفاد در مودت اهل صفا چه. در روی ره

در قفا اهل صفانک محبتی حضور و غیبتده برابردر متفاوت دکلدر

نه چنانکه از پست عیب کیرند و در بیشت میرند بویله دکلدر که

سنک غیبتنکده عیبک طوتالر و مذمت ایدلر و حضورکده زبانه

عشق اظهار ایدوب یولکده اولکه دعواسن ایدرلر دیمکدر بیت

در برابر چو کو سفند سلیم مواجهه ده قیون کبی حلیم و سلیم

در قفا همچو کرک مردم خوار غیبتده کورک مردم خوار کبی یعنی

نفاقک حاللری بودر اصحاب وفا و اهل صفاده بو حال یوقدر

ظاهرو باطنلری معمور اولوب درونلری بیرونلرنه مطابق

اولدوغی کبی حضورلری دخی غیبتلرنه موافقدر دیوز وکه

اولوب آرد نجه بردرلو دکللردر بیت هرکه عیب دکران پیش تو آورد

تمرد هرکسه که غیرلرک عیوب و نقایصنی سنک حضورکه کتور

تعداد ایلیه بی کمان عیب تو پیش دکران خواهد برد بی اشتباه سنک

عیبکی دخی غیرلره سویلسه کرکدر حکایت تنی چند از روندکان

متفق سیاحت بودند عالمی کشت و کذار ایدنلرده اولان روندکان

برقاج کمسه سیاحت ایتمکه اتفاق ایتدیلر و شریک رنج و راحت

دخی روزکارکه کرم و سرد و راحت و دردین بله کوره لر دیو

قول و قرار ایتدیلر خواستم که مرافقت کنم موافقت نکردند بن

کتمک استدم راضی اولدیلر کفتم از کرم و اخلاق بزرکان بدیع

روی از مصاحبت مسکینان تافتن و فاید دریغ داشتن بن

فقیر و درویشانک مصاحبتندن اعراض ایتمک و فایده و نفعلرینی

طوتمق اولولرک کرمندن و اخلاقندن بدیع و بعید در کرم و اخلاق

عبارتی اضافتله اولمق دخی جایزدر بعض نسخه ده اولیجه واقعدر

که در نفس خویش این قدر قوت و قدرت می شناسم که در خدمت

مردان یار شاطر باشم نه بار خاطر زیرا کندو نفسمده و طبیعتمده

بو مقدار قوت و قدرت حس واردرکه ایدینیا دانک خدمتنده

یار شاطر اولام بار خاطر اولمیام بعض شراح بو جمله یی حالیه طو

حال بوکه بن کندو ذاتمده بو قدر قوت و قدرت بلورین که دیو

تعبیر ایتمش شاطر بو محلده سبک روح و خدمتکار و موافق و دلدار

معناسنه در بیت ان لم اکن راکب المواشی اکن بن سوار اولمیم سحر

یعنی کروه اشی اقله مصاحب و یاران و راکب و همعنان اولوب

کتمکه لیاقتم یوغیسه دیمکدر مواشی جمع ماشیه در طوارسنه معنا

اسعی لکم حامل الغواشی غاشیه دارکوز اولوب خدمتکزی ادرک

کیدرم یعنی مصاحبا ولمغه لیاقتم یوغیسه باری خدمتکزی

ایتمکه لیاقتم وار در صادق خدمتکار در استغنا اولنمازدر

غاشیه یاپوق معناسنه در بعض شراح غاشیه لری کوزی

کتورمکه سعی ایدین دیو تعبیر و تفسیر ایتمش حقیقت حالدن

خبردار اولمغه سعی ایتمش یکی از ان میان کفت یعنی انلرک بری

ایتدی ازین سخن که شنیدی دل تنک مدار که درین روزها

دزدی بصورت درویشان در آمد بو ایشتدوکک سوزدن

یعنی بو یاران سنی برافقته قبول ایتمیوب رد ایله جواب ویردکلری

دلکیر اولمه زیرا اصلی بودرکه بو ایامده صورت درویشانده

بر خرسز کلدی بعض نسخه ده بو فقره دنصکره اما خبر یسیرت یتابیع

واقع اولمش موجه دن و خودرا در سلک صحبت ما منتظم کرد

وتز و بر ایله کندو ذاتی صحبتمزه داخل ایتدی بیت چه دانند مردم

که در جامه کیست جامه ایچنده مستور اولان و لباس تلبیس ایله صورت

صلاحده منظور اولان کیمدر یعنی حد ذاتنده صالح میدر

اوغری میدر معلوم ایدینوز هر تقدیر ظاهر حاله ناظر اولوردر نه

یلکه نه قادر اولور نویسنده داند که در نامه چیست

مکتوبده نه مسطور اید وکن کاتب بیلور غیرک اطلاعی میسر دکلدر

ازانجا که سلامت حال درویشانست کمان فضولش نبردند

درویشلرک سلامت حاللری سببندن و درونلری صاف

اولوب هرکسه حسن حال ایله معتقد اولدقلری جهتدن اول

کسنه دن بری اولمق احتماللری و بو مدیلری وسوء ظن ایتمدیلر فضول
بو محلده فاسد و نامعقول دیمکدر کمانک وصفیدر ظن باطل
معناسی مراد در بعض شراح اصلی فضولی شد دو فضولی
بر اولمقده حددن تجاوزدن کنایتدر دیمش • و بیاری قبولش
کردند و انی بولداشلغه قبول ایتدیلر مثنوی ظاهر حال عارفان
دلقست دلق دال المهمله نک فتحی و لامک و قافک سکونیله درویش
خرقه سنه دیرلر یعنی صلحانک و عرفانک دم اوردانرند انک
خرقه و مرقعلری ظاهر حال و باشلرنده اولان تاجلری دخی
همین بو مدتعایدر الدر ولکن صورت ایله سیرت و ظاهر ایله
سیرت اوزرنه استدلال اولنماز و هر تاج و خرقه صاحبنه
عارف دینلمز • نه هر که چهره بر افروخت دلبری داند • نه هر که
آینه دارد سکندری داند • این قدر بس که روی در خلقست
سوء حاللرنده و فساد درونلرنده همان بو مرتبه کفایت ایدر که
توجهلری حلقه در یعنی توکل دعا ایدرلر و خلقدن بی نیاز
اولمازلر مادامکه بو حال انلرده اوله حقیقت عرفاندن دست رس
بولمازلر بعض شراح بو بیتی بر کونه شرح ایتمش بعبارته نقل
اولندی دیمشکه عارفلرک علامت ظاهره لری خرقه کیمکدر
انلره بو قدر یتر یعنی خرقه ایله عارف اولدقلری کافیدر زیرا
انلرک یوزی خلقده در فی الحقیقه باطنلری معمور اولمق لازم
دکلدر زیرا عارف باشد دکللردر بو بیت استهزا طریقیله در
غفلت اولنمیه انتهی کلامه تکلف ارتکاب ایتمشدر بیتک معناسی
مقدما مذکور اولاندر بوندن نصکره اوچنجی حکایه ده بیانی
روی در مخلوق پشت بر قبله میکنند نماز بینی اول معنای تعبیر
دن عمل کوش و هر چه خواهی پوش عمل صالحه سعی و کوشش ایله و هر
کوند لباس دیلرسک کی تاج بر سر نه و علم بر دوش شاهانه بیک
تاج کی و دوشکه علم کوتورخی دکلدر که علم بردوش اولمق
صاحب طبل و علم اولمقدن عبارتدر کرچکدن بنفسه حامل

علی زاده

شیعی

حامل اللوا

حامل اللوا اولمق لازم دکلدر قفالرنده و دوشلرنده افراشته اولمق
کفایت ایدر بعضلری قولنجه احتمالدرکه اوائل حالده کلان سرداران و سلاطین
و صاحب قرانان پیشین رسم و آیینلرنده بالذات کندولر حامل
اولوب و بو کلامه اکر محمول اوله بعض شراح دیمشکه باشکه تاج
نو پادشاه کبی و دوشکه علم تو سپاهی کبی بو توجیهده عالم اولمده و
هر کس عالمدر بر شارح دخی دیمشکه پادشاهلر و صاحب دولتلر
کبی باشک اوزره تاج و اموزک اوزره علم تو یعنی تمغالو و علملو قفتان
کیملرک عادتیدر علی اوموزه دوش دیرلر بو سوزا که کوره دز
علم بوینده سنجق معناسنه دکلدر تمغا معناسنه درکه جامه لره
بصرلر انتهی کلامه ظن غالب بودرکه بو معنا مقصود اولمیه زاهدی
در پلاس پوشی نیست زاهدلک پلاس پوشلقده دکلدر یعنی مجرد
کهنه پلاس و صوفیانه لباس کیمک ایله اولمز و فی الحقیقه اکا
موقوف دخی دکلدر زاهد پاک باش و اطلس پوش زاهد پاک
و صوفی تابناک اول ده استرسک اطلس جامه کبی یعنی قلب حالی
درست ولیقی هرنه صورتده نمایان اولورسه ضرر ایتمز دیمکدر
مقصود مبالغه در حد ذاتنده اطلس و حریر کیمکه رخصت دکلدر
حرمتی مثبت در ترک دنیا و شهوتست و هوس • پارسایی نه ترک
جامه و بس • پارسالق و زاهدلک و صوفی و عابدلک ترک دنیا و ترک
شهوت و ترک هوس ایتمکدر مجرد ترک جامه فاخر و تبدیل شکل ظاهر
ایتمک دکلدر و بس لفظنده کی واو لاجل الوزن زیاده اولمشدر •••
ور کزاغند مرد باید بوده کزاغند کاف عربی و زاء فارسی و غین
معجمه ایله زره و جبه و جوشن معناسنه غیندن بدل کافله کژ
کند دخی دیرلر و کافدن بدل قافله و زاء عربی ایله قزاکند دخی
دیرلر یعنی درع ایچنده دلاور و بهادر کسنه اولمق کرکدر
مخنث سلاح جنک چه سود مخنث و نامرد کسنه نک اوزرنده
آلت حرب و سلاح جنک اولدوغنک نه فایده سی وار فی الجمله محصل
کلام روزی تا شب رفته بودیم بر کونه احشامه دک کتدک

طین

غنه

برودی و شمعی

وشبانگه بپای حصاری خفته واحشام زمانی بر حصاره بند
یاتمش ایدیکه دزد بی توفیق ابریق رفیق را برداشت که بطهارت بی
رود مراد اول بدبخت ونی دولت خرسوز ایمش یا راندن برینک ابریق
الوب طهارت وابدسته کیدرین دیو کتدی او بغارت بی رفت
مکر اول واجب القتل اوغریلغه کیدر ایمش بیت یار سابین که خرقه
در بر کرد زاهدی کوردکه خرقه سن کیدی وعارفلر لباسن اکتند
الدی جامه کعبه را جل خر کرد کویا کعبه اورتوسنی جل خر ایدی
بیت زاهدی کوردکه خرقه سینی کیی• کعبه نک اورتوسن جل خر
ایدر• چندانکه ازنظر درویشان غائب کشت برجی از حصار
رفت ودرجی بدزدید حریف همان درویشانک نظرندن غائب
اولدوغی قلعه یه کیروب برجواهر حقه سن اوغورلر تا روز
روشن شدن صباح اولنجیه دک آن دون تاریک اول بدبخت نز
کیجه ده مبلغی راه رفته بود برخیلی یول کیدوب قطع مسافت ایدی
ورفیقان بیگناه خفته وهم اهلری اولان بیگناهلر هنوز غافل
یاتورلردی بامدادان همه را بقلعه بردند وبزندان کردند
علی الصباح جمله سن قلعه یه ایلدوب حبس ایتدیلر ازان تاریخ
ترک صحبت گفتیم اول زماندن برو هرکسه ایله اختلاط وصحبت
واحوالن بلمدوکم آدم ایله موافقت والفت اتمکدن عازم ومتنفر
اولدق وطریق عزلت گرفتیم وطریق عزلت اختیار ایتدک
که السلامة فی الوحدة زیرا سلامت وحضور وحدتده در بو
دخی جائزدر که لفظ که رابطه اولوب السلامة فی الوحدة
دیو خلقدن عزلت اختیار اتدک دیمک اوله قطعه چو از قومی یکی
بی دانشی کرد چون برقومک ایچندن بری نادانلق ایلیه
که را منزلت ماند نه مه را اول قومک صغیرینه
واعتبار قالور نه کبیرینه یعنی جمله سی بلا حرمت وبی
اعتبار اولور ایچلرندن برینک قباحتی جمله یه سرایت ایدر
نمی بینی که گاوی در علف زار بیالاید همه گاوان ده را کوندن

بمن

کوریرسن که برگاو کشت زارده یعنی اکنلکه کرمکله کوبک جمیع
کاولری الوده وآزرده ایلر مثلا ایچلرندن بری مزرعه یه کرمکدن
سببیله صاحبی جمله سن بیله اوروب سورر وبوقوار قباحتی
برسی ایدر ضررین جمله سی کورر یاخود دیمکدر اوله که ایچلرندن
بری علفزاره کرمکله جمله سی بله متهم اولوب کوبک طوارلری
اکنلکه کرمش دیمکه سبب اولور گفتم سپاس ومنت خدایرا
که از فواید درویشان محروم نماندم انلردن بو سوزی ایشیدوب
دیدمکه الحمد لله درویشلرک برکات ملاقاتلرندن منتفع اولدم
فوائد جلیله لرندن محروم قالمدم اگرچه از صحبت ایشان فرید شدم
اگرچه شرف صحبتلرندن ودولت مرافقتلرندن ایرلدم یالکز قالدم
اما بدین حکایت مستفید گشتم اما اهله بو ایشیدکم حکایت ایله
فائده حاصل اتدم وامثال مرا در همه عمر این نصیحت بکار آید بنم کبیلره
تمام العمر بو نصیحت نافع وکافیدر مثنوی بیکی ناتراشیده در مجلسی
بر مجلسده بر ادب سزک نامعقول حرکاتی سببی ایله برنجد دل
هوشمندان بسی عاقل وکاملکرک دللری خیلی رنجیده وخاطرلری
کلی پریشان اولور بعض شراح دیمشکه چوق عاقلرک کوکلی
انجور بعض شراح دخی بوخصوص یعنی بر ناتوکک فضولکی
سببی ایله بربلوک اهل دل مکسور الخاطر اولمق چوق واقع اولور
دیو شرح اتمش اکر برکه پرکنند از گلاب اکر برحوضی گلاب ایله پر ایده
سکی دروی فتد کند منجلاب اتفاقا ایچنه بر کلب دوشسه مردار
ونایاک ایدر ظاهر ایکن نجس اولور منجلاب مبرز وجیمک ضمی و
نونک سکونیله نایاک صویه دیرلر حکایت زاهدی مهمان
پادشاهی بود بر زاهد پادشاهه مهمان اولدی چون بر سفره
بنشستند کمتر ازان خورد که ارادت او بود طعام یمکه وتوردقلری
انتهاسی اولدوغی مرتبه دن از تناول اتدی قادنی طویجه
یمدی وچون بنماز خاستند بیشتر ازان کرد که عادت او بود نمازه
طوردقلرینه معتاد اولان وظیفه سندن زیاده قلدی تا ظن

شمعی
سرور
لر
نه

صاحبقیت درحق او زیادت کنند بودکلو دیانی خلقک کندو
ریاضت ومجاهده وزهد وصلاح ایله اعتقادلری زیاده
اولمغیچون ارتکاب ایدردی **بیت** ترسم نرسی بکعبه ای اعرابی
تورقارین ای اعرابی کعبه مقصوده واصل اولمیه سن کیرا
که تو میروی بترکستانست زیرا بو سنک سلوک ایتدوکک یول
ترکستانه ایلتور قصه دن حصه ذوق ور دیا ایله زاهدلر
حقه واصل اولمز بلکه کتدکجه بعدی زیاده ومتصل جاننده
اولور چون بمقام خویش باز آمد سفره خواست تا تناول کند
زاهد پادشاه مجلسندن قالقوب کندو منزلنه کلدکده
ایچون طعام استدی پسری داشت صاحب فراست برصاحب
طبع واهل فراست فرزندی وار ایدی گفت ای پدر چرا در
دعوت سلطان چیزی نخوردی باباسنه ایتدی پادشاهک
مجلسنده نیچون طعام یمدک واچ قالوب شیمدی یمکه استرسن
بعض نسخه ده چرا لفظی موجود دکلدر بو تقدیرجه استفهام
مجهول اولوب پادشاه مجلسنده طعام یمدکی دیمک اولور
گفت در نظر ایشان چیزی نخوردم که بکار آید او نماز ایتدی
امدی نمازی دخی قضا ایله زیرا اول مجلسده حقه لایق نماز
ایتدک ریا ایله اولان عمله فائده اولمزدر **قطعه** ای هنرها
نهاده برکف دست ای شول کمسنه که خلقه کوستربجون ظاهر
عیبها در گرفته زیربغل اما عیبلرکی قولتوغک التنده طوتمشسن یعنی
ایدوب نقصانکی کسیه بیلدرمزسن تا چه خواهی خریدن
ای مغرور در روز درماندکی بسیم دغل عجبا عجز وضرورت
زماننده وباشکه حال کلدکی دمده قلب اقچه ایله نه التسک
ای مغرور نادان یعنی ریا ایله اندوکک عملدن آخرتده اجر و
ثواب حاصل اولمق توقع ایتمه دغل داللک وغین معجمه نک
فاسدو قلب معناسنده در **حکایت** یاد دارم که در عهد

زاهد ایتدی اول مجلسده
اکابر واعیان نظرنده مراد
اوزره طعام یمدم گفت
نماز را هم قضا کن که چیزی
نکردی که بکار آید

طفولیت متعبد بودم وشبخیز ومولع زهد وپرهیز خاطرمده
هنوز کتمشدر که عالم صباده طاعت وعبادت ایله مقید ایدم
وکیجه لرده قالقوب عبادت وقیام ایله احیا ایدردم وزهد وتقوایه
غایت حریص ایدم مولع افعال بابنده اسم مفعول صیغه سی
اوزره درحریص معناسنه در شبی درخدمت پدر نشسته بودم
اتفاقا بر کیجه پدرمک حضورنده اوتوردم وهمه شب دیده
بهم نبسته واول کیجه صباحه دک کوزمی یومادم وایچو یوزنی
کوزدم ومصحف عزیز برکنار گرفته ومصحف شریفی الومده
روشن میوب تلاوته مشغول اولدم وطائفه گرد ما خفته وبرالای
الراف ده خواب غفلتده یاتورلر ایدی پدر را گفتم ازینها یکی سر
بر نمیدارد که دوگانه بگذارد یدر رمه ایتدم بوقدر کمسنک هیچ بری
اویخودن باش قالدوروب که ایکی رکعت نماز قیلوب حقه عبادت
ایلیه چنان خفته اند که گویی مرده اند شویله خوابه مستغرق
اولشلر که گویا هر بری مرده در گفت جان پدر تو نیز اگر بخفتی
به که در پوستین خلق افتی پدر ایتدی ای جان پدر خلقک بو
غیبت ومساویسن ایتمکدن ایسه سن دخی خوابده اولمق اولی ایدی
انلر اگرچه خواب غفلتده اولوب عبادتده مقصرلردر اما هله اول
حالده معصیتدن خالی لردر سن اگرچه بیدار اولوب طاعت وعبا
دعوینه ایدرسن اما خبرک یوق که بیهوده زحمت
چکرسن خلقک غیبت ومساویسن ایتمکله وعجب وغرور ایله
ایتدوکک طاعت وعبادتی حبط ایدوب وبال حاصل ایدرسن
قطعه نبیند مدعی جز خویشتن را مدعی خود بین عالمده کندو
غیری کمسه یی کورمز که دارد پرده پندار در پیش زیرا کندو
اوزرنده زعم وپندار وعجب واستکبار پرده سی غیبلری کورمکه
ومحاللرینه اطلاعه مانع وحائل در اگر چشم خدا بینش ببخشند
اکر کا جناب حقدن عنایت اولوب چشم حق بین عطا ایتسلر
حقایق اشیایی کما هی کورمکه موفق اولسه نبیند هیچ کس

عاجز تر از خویش خلق عالمده کندودن عاجز تر و احقر هیچ بر
کمسه کورمز ایدی و حالنی بیلوب اصلا وجوددن دم اورمز ایدی
بعض نسخه‌ده کرت چشم خدا بینی ببخشند نبینی هیچ کس عاجز
تر از خویش واقع اولمشدر بو تقدیرجه غیبتدن خطابه التفات
قبیلندن اولور خفی اولمیه که حضرت شیخک پیری بزرکواری
اولیاء الله کبارندندر اسم شریفلری شیخ عبد الله در حضرت
شیخ آداب طریقتی جمله‌دن مقدم انلردن کورمشدر قدس الله
تعالی سرها العزیز **حکایت** بزرگی را در محفلی همی ستودند
بر عزیزی بر مجلسده مواجهه سنده مدح و تعریف ایدیلر و در
اوصاف جمیلش مبالغه می نمودند و اوصاف جمیلسنده و ثناسنده
مبالغه ایدیلر سر برآورد و گفت او عزیز باشنی قالدردی
ایتدی من آنم که من دانم یعنی کندومی نه ایدوکم بیلورم یعنی
سزه هر نه دکلو مبالغه ایتسکز فایده سی یوقدر بن اوز حالی
سزدن یک بیلورم سزک دیدکلریکزدن هیچ بری بنده یوقدر
بیت کفیت اذی یا من تعد محاسنی ای بنم هنرلری تعداد ایلین
و بونده قارشو مدح و ثنا ایدوب احثوا التراب علی وجوه...
زجر بلیغی ایله منزجر اولمیوب و یحک قطعت عنق صاحبک...
بیدریغی ایله بنی هلاکه قصد ایدن شخص ذی اذعان و صید...
نادان بکا اذا و جفا اتمکده کافی سن زیرا بونک وراسنده...
اضرار و عالمده بوندن قبیح بر کار اولمز دد کفیت مجهول صیغه...
اوزره در یعد لفظی اولنده اخر حرف خا و لان یا مفتوحه...
غایب صیغه سیدر صیغه مخاطبدر دینلر خلاف ظاهر...
امتثلوه ر محاسن حسنک جمعیدر که ضد قبیح در قیاس...
اولان جوعدر علانیتی هذا و لم تدر باطنی ظاهر حالم...
بیان اندوکک دراما بن در و نم حالنی سن بلمزسن بعض...
علانیتی لفظی مقدم خبر و هذا لفظی موخر مبتدا اولمش
لازم کلدر **قطعه** شخصم بچشم عالمیان خوب منظرست

مطلب اسم پیر شیخ

سروری و ابن سعید علی و شمعی

محاسن حسن جمعیدر خلاف قیاس حسن جمع مقابحدر جوهری و ... بو وجه اوزره در مرحوم سودی افندی و سروری افندی تابع اولمش رحمه الله علیهما

سروری

احمد افندی

ظاهرا وجودم و شخصم خلق عالمک کوزلرنده خوب کورینور
و ز خبث باطنم سر خجلت فتاده پیش ولکن درونمک خباثتندن
خجالت چکوب باشم قالدرمزم کمسنکه یوزینه بقاجاق
حالم یوقدر طاوس را بنقش و نگاری که هست خلق تحسین
کنند او خجل از پای زشت خویش طاوسه اولان نقش و نگاری
خلق عالم تحسین ایدرلر اما کندو ایاغی سیاه اولدوغندن خجل و
شرمساردر **حکایت** یکی از صلحای جبل لبنان که مقامات او
در دیار عرب مذکور بود و کراماتش مشهور بجامع دمشق
در آمد جبل لبنانده اولان عزیزلردن بری که عربستانده ولایت
کرامت ایله مذکور و مشهور ایدی اتفاقا او عزیز شام شریفک
بنی امیه جامعنه کلدی لبنان با موحده ایله و نون عثمان
وزنی اوزره دیدیلر برطاغک اسمیدر اضافتی بیانیه در
بر کنار برکه طهارت می کرد و حوض کنارنده ابدست الماغه
مشغول ایدی اول حوضده برکه کلاسه درلر بعض نسخه‌ده
برکنار برکه کلاسه واقع اولمشدر فتح کاف و تشدید لام ایله
و سین مهمله ایله جامع بنی امیه ده بر باب یاننده واقع حوضک
اسمیدر پایش بلغزید و بحوض در افتاد اتفاقا ابدست الورکن
ایاغی طیروب حوضه دوشدی و بمشقت بسیار از انجا
خلاص یافت هلاکه اوغرامق مرتبه سنده وارروب بیک بلا
کوجله اول ورطه دن خلاص اولدی چون نماز را بپرداختند
یکی از اصحاب گفت نمازدن صکره اصحابدن بری شیخه ایتدی
مرا مشکلی هست بنم بر مشکلم وارددر شیخ گفت آن چیست
شیخ ایتدی مشکلک ندر بیان ایله گفت یاد دارم که تو بر روی
دریای مغرب می رفتی او کمسه ایتدی خاطرمده در که بر
مغرب دریاسی یکجدک و قدمک تر نشدی و ایاغک یاش
اولمدی امروز درین یک قامت آب از هلاکت چیزی نمانده
بود درین چه حکمت است بو کون ... ندکه بر آدم بوینی مقداری

یتنده

نره

حکمت

صوده غرق اولا یازدکوز هلاک کلکدن برنسنه قالمدی دیمک غرق
اولایاندکه دیمکدن عبارتدر سر عجیب تفکر قیل و بر دشیخ
باشن اشاغی صالوب فکره واردی و پس از تامل بسیار کفت
نشنیده که سید عالم محمد مصطفی صلی الله علیه وسلم کفت
وخیلی زمان تاملدن صکره ایتدی ایشتمدکمی که سلطان انبیا علیه
افضل التحایات بیوردی لی مع الله وقت لا یسعنی فیه ملک
مقرب ولا نبی مرسل یعنی الله تعالی حضرتی ایله بر زمانم واردرکه
اول حینده بکا ملک مقرب وکل نبی مرسل بیله یقین اولمز وجناب
حق ایله اول دمده بر معاملم اولورکه هیچ بر فرد اول مقامه د…
رس بولمز در و نکفت علی الدوام یعنی حق تعالی حضرتی ایله مد…
اول حال اوزره بیندین دیمدی بلکه زمان زمان اول حالت الدر…
دیو بیوردی و وقتی چنین که فرمود بجبرائیل ومیکائیل نپرداختی
سلطان انبیا حضرتلری اول بیوردوغی فرخنده دمده و …
حتی که جناب احدیت ایله معامله واستغراق حالنده جبرائیل
ومیکائیل ایله بیله مصاحبت ومقارنت اتمز اول حالده هیچ …
ملتفت اولمازیدی ودیکر وقت با حفصه و زینب در ساختی
وغیری زمانده وبشریت عالمنده حفصه و زینب ایله یعنی زوج
طاهرات وامهات مؤمنین ایله معامله ومعاشرت بیوردی
کر مشاهدت الابرار بین التجلی والاستتار زیرا ابرار …
مقربینک یعنی مقبول درکاه و عارف بالله اولان مردان …
مشاهده لری دوام واستمرار اوزره دکلدر بلکه کاه تجلی کاه
استتار واقع اولور کشف وکرامات ودنیا کجکه کبی اکثر …
وکرامات وخوارق عادات تجلی ومشاهده زمانلرینده ظهور
ایدر می نماید ومی ربایند کوستردلر وینه قاپادلر یعنی
ویررلر ینه الورلر علی الاتصال مشاهده وتجلیده نوم …
فی الحقیقه اکرچه ستر واخفا عوامه عقوبتدر اما خواصه
لطف ورحمتدر زیرا کشف وتجلی دوام اوزره اولسه …

حقیقت

حقیقت متصل ظهوره کلسه حاللری متلاشی اولوب اول
اضطرابده تاب کتوره مزلردی وکاهی فرقت وهجران تخللی
ایتسه نعمت وصالک قدری بلنمز والتهاب عشق ازدیاد
بولمازیدی بعض شراح می نمایند ومی ربایند قولنی ای قلوب
دیو تفسیر اتمش خصوص مقامه وسیاق کلامه مناسب
دکلدر استتار جانبی مذکور اولمیوب تجلی ذکرندن مقصود
اولمش اولور فقد بر **بیت** دیدار می نمایی و پرهیز میکنی
عرض جمال ایدرسن ینه دونوب تستر واختفا اوزره اولور
زی نار فراقده براغورسن بازار خویش و آتش ما تیز میکنی کندی
بازارکی و بزم آتشمزی کرم ایدرسن اشتیاق غالب اولدیجه
عشق زیاده اولور **شعر** اشاهد من اهوی بغیر وسیلة
محبوبمی بی وسیله و بلا واسطه مشاهده ایدرین واشکا…
کوروردن فیلحقنی شان من ضل طریقا اول شهود زمانند
بکا بر حال عارض اولورکه طریقی یاوی تلورن خلاصه
کلام السنه خواص وعوامده مذکور اولان بو مطلع مشهوردر
بیت عرض حال ایتکه جانا سنی تنها بولمم سنی تنها بولیجق
کندومی اصلا بولیمم اشاهد مشاهده دن مضارعک نفس
متکلم صیغه سیدر من کلمه سی موصوله در محبوبدن عبارتدر
مفعولیت اوزره محلا منصوبدر اهوی علم بابندن مضارعک
نفس متکلم صیغه سیدر هوی محبت وعشق معناسنه در
یعنی علم بابندن فعل ومفعولدر فاعلی شاندر داخل لفظ
ثلاثی بابندن مضارعک نفس متکلم صیغه سیدر ضمیر …
محذوف در داخل به تقدیرنده در بغیر وسیلة عبارتی اشاهد
لفظنه متعلقدر یؤجج نارا ثم یطفی برشة محبوبم آتش عشقی
ابتدا ایدر و نار محبته التهاب واشتعال ویرر صکره
بر مقدار صو سپوب سوندرر یعنی تجلی ایدوب صکره
بند ستر ایدر ایقاد نار کشف وتجلیدن عبارتدر واطفا

ستر واخفادن کنایتدر بعض شراح بو معنادن غافل اولنل
بو بیتک شرحنده دیمشکه فراقندن بنی عشق آتشنده یقار
صکره وصال صوینک سر بندیسی ایله اول آتشی سوندرر
انتهی کلامه بطلی مفهومندن ضرورة شعر ایچون بو محلده
تخفیف اولنمشدر ثم کلمه سی تراخی فی الرتبه ایچون در
زماننده تعقیبی مانع دکلدر فیلحقنی عبارتنده اولان فا
تعقیبه منافات توهم اولنمقدر فتدبر لذلک ترانی محرقا
وغریقا بو سببدن یعنی دائما آتش وایچنده اولدیغم ایچون
سن بنی حریق وغریق کورورسن محرقا افعال بابندن اسم
مفعولدر حالیتله منصوبدر ورؤیة ابصار معناسنه
اگر رؤیت علم معناسنه اولورسه محرقا مفعول ثانی اولور
تری عموما خطابه صالح اولانه خطابدر مخاطب معین
دکلدر مقصود اول حالتک کمال ظهورینی بیاندر یعنی ظهوری
بر مرتبه ده درکه عالمده آنی کورمش وبلمش بر فرد یوقدر
هرکسک معلومیدر دیمکدر **حکایت منظومه** یکی پرسید
ازان گم کشته فرزند کای روشن گهر پیر خردمند کم گشته
فرزند عبارتی وصف ترکیبی در اوغلنی یاوی قلمش دیمکدر
حضرت یعقوب علیه السلامدر روشن گهر پاکیزه اصل
نژاد و پاک نهاد دیمکدر خلافنه بدگهر دیرلر یعنی برکسنه
یعقوب علیه السلامه صوردیکه ای پیر دانا زمصرش بوی
پیراهن شنیدی تا مصر ولایتندن حضرت یوسفک پیراهنی
توخوشبو الدک شنیدن بو محلده بوییدن معناسندن مجازدر
ضمیر شین فرزنه راجعدر زمصر بوی پیراهنش تقدیرنده در
چرا در چاه کنعانش ندیدی چاه کنعانده ایکن بودکلو قرب
آنی کورمدک حکمت ندر بگفت احوال ما برق جهانست حضرت
یعقوب جواب ویروب ایتدی بزم احوالمز برق جهان کبیدر
فتح جیم ایله قالغمق معناسنه اولان جهیدن لفظندن

صفت مشبهه در برق جهان ترکیب توصیفیدر اگر جهان کسر جیم ایله
دنیا معناسنه اولورسه ترکیب اضافی اولوب جهانک برقی
کبی دیمک اولور اما فضلای اعجامک مقبولی اولان اولکی
معنادر بعض نسخده برق یمانست واقع اولمشدر دمی پیدا و دیگر
نهانست برقک حالی بودرکه بردم پیدا واشکاره در وبر دم
نهان وناپیدادر ارباب مشاهده نک احوالی دخی بویله در برقرار
ومستمر دکلدر گهی بر طارم اعلی نشینم گاه اولور فلکک اعلاده
اولوردین طارم اصلده قاره او معناسنه در ترکیبده دیرلر اوی
دیرلر حرف رادن حرکات ثلث جائزدر بو محلده فلک معناسنه
استعاره اولنمشدر یعنی تجلی زماننده کندومی اوج اعلاده
بولوردین گهی بر پشت پای خود نه بینم گاه اولور ظهر قدمم
کوره نیم مخادیم اعجامدن بعض اصحاب طبع دیدیلرکه بینم اثبات
اولقلق انسبدر یعنی کندومی گاه اوج عزتده واعلای علیینده
بولوردین ودم اولورکه حضیض مذلتده واسفل سافلینده
بولوردین مقام عبودیت وموقف خیرتده پشت پایمه نظر ایدوب
قالوردین بعض شراح ایاغمک ارقاسی اوزرنده اولان نسنه یی
کورمزین دیو شرح ایتمش مبالغه یی فوت ایتمش تکلفه چکمش
بعض ثقات اعجام بزم محفوظمز اولان گهی بر پشت پای خود نه
بینم دردیدیلر اگر درویش بر حالی بماندی اگر درویش بر حال
اوزره قالیدی وزمان کشف وتجلی دائم باقی اولیدی سر دست
ز عالم بر فشاندی الینک اوجنی ایکی عالمدن سلکردی دیمک ایکی
جهاندن الچکوب فارغ اولوردی دیمکدن کنایتدر فی الحقیقه
تجلی ومشاهده استغراق ودوام اوزره اولسه ماسوادن
انقطاع مقرر اولوردی **مطلع** یکی بر دیده دارد دوست هر دو جهانش
نیاست **حکایت** در جامع بعلبک کلمه چند بر طریق وعظ می
گفتم با جماعتی افسرده دلمرده شام ولایتنده بعلبک شهرینک
جامع شریفنده بر جماعته وعظ طریقی ایله بر قاچ سوز سویلردم

شمعی و سروری و سید علی

دم

تله

حسبه

یعنی وعظ و نصیحت ایدهدم اول جماعت بر بولکه افسرده دل
مردهٔ قوم ایدی افسردهٔ منجمد وطوکمش دیمکدر دلمرده وصف
ترکیبی در قلبی اولمش دیمکدر و راه از عالم صورتدن یعنی
نبرده وصورت عالمندن معنی جانبنه یول ایلتمش یعنی
عالم معنایه ومقصد اقصایه وصول بولمامشلردی دیده کز
نفسم در نمی گیرد کوردم که نفسم یعنی پند دلپسندم
تذکیرم لیندیم اول قلوب قاسیه یه تاثیر اتمز واتش کرم
در هیزم تر اثر نمی کند وکرم ومحکم اتش مثلا یاش اوطونه
تاثیر اتمدوکی کبی بنم کفتاریم سوزم دخی اول سنکدل لره
قطعا اثر اتمز دریغ آمدم با کرم حیف کلدی یعنی تاسف
وبحضور ولدم تربیت ستوران نحو نا فی تربیت اتمک
مطلقا مرکوب اولان طوار قسمنه ستور دیرلر ات وقاطر
وشتره شامل در مرکوب اولمیان چار پایه ستور اطلاق اولنمز
واینه داری در محلهٔ کوران وکورلر محله سنده اینه فروش
اتمک با کدن یاده کلدی والم ویردی ولیکن ابواب معنی منفتح
ایدی وسلسلهٔ سخن دراز وسخن سلسله سی دراز ایدی
یعنی جلی سوز کوترمحل ایدی در بیان این ایت که ونحن اقرب
الیه من حبل الورید بو ایت کریمه نک تفسیر وبیاننده سخن
رسانیده بودم که سوزی بر یره ایرشدرمشدم که میکفتم بو
سوزلریدم وایت کریمه نک تفسیرنه موافق بو قطعه یی ایراد
انشاد ایلردیم خفی اولمیه که حبلک وریده اضافتی بیانیه در
اولان طرفدن زیاده قربدن مجازدر محلنده بیان اتمشلر در بر
اولان کتب تفاسیره مراجعت اسون **قطعه** دوست نزدیکتر
من بمنست دوست بکا بندن یقیندر وبن عجبتر که من از وی
دورم حال بو ایکن بو زیادهٔ عجیبدر که بن حجب ظلمانیه
اندن بعیدم بن لکم بکا حجاب اولمشدر چه کنم باکه توان کفت
او در کنار من ومن مهجورم نیلیم بو سوزی کیمه دیکه

ولیکن در معنی باز بود وعم

وار که مطلوب بنم یانمده ایکن بن اندن دور ومهجور اولام
بونکه بی کم اذعان ایدر ومن از شراب این سخن مست وفضله
قدح در دست که رونق از کنار مجلس کذ دکرد وبن بو سوزک
شرابندن وبو اسرارک کیفیتندن مست ایدم واولجامک فضله
واول باده نک بقیه سی هنوز الومده ایدی یعنی دخی سوزیمی
تمام اتمدین بر کسه نک یولی دوشوب ورایه اوغرایوب مجلس کنا
کچیدی رونده اولان همزه وحدت ایجوندر بعضلر رونده دن
مراد سالک طریقت اولمغه جائزکورمش ودور اخر دوا تر وصوق
دور واخر بزم ونهایت مجلس اولان کلام حکمت نظام اول عاشقه
تاثیر اتدی نعره چنان زدکه دیکران بموافقت او در خروش امدند شو
بر نعره اوردیکه غیریلرده بله سرایت ایدوب انکا موافقت ایله جوش
وخروشه کلدیلر وخامان مجلس در جوش واول مجلسده اولان
خام ونا پخته لری بی اختیار جوشه وشوقه کتوردی جمله سنده
حال غلبه ایتدی ناله وفریاده اغاز ایتدیلر کفتم سبحان الله دوره
باخبر در حضور ونزدیکان بی بصر دور وبن تعجب ایدوب دیدم که
سبحان الله نه غریب حالدر که مسافه بعیده ده اولوب عارف
بالله وخبردار وآکاه اولنلر مجلسده حاضر کبی اولاو وقریب
مجلس واخل صحبت اولان بی فهم وبی بصیرلر ظاهرده حاضر
لکن عالم معنیده غایب ودور وجدا ومهجور اولالر اصلا انتاتق
ولیوب لهم قلوب لا یفقهون بها فحواسنه ماصدق اولالر
قطعه فهم سخن تا نکند مستمع • قوت طبع از متکلم مجوی مخا
وسامع اولان سخن فهم اتمینجه متکلمدن قوت طبع وشوق وتا
توقع ایتمه فسحت میدان ارادت بیار ارادت میدانن واسع ایله یعنی
واسع میدان کبی ارادت وتوجه وحضور بیدا ایله تا بزند مرد
سخن کوی کوی تا که سخن کوی اولان کسه سخن طوبن اوره
یعنی مراد اوزره بسط کلامه مجال بولا میدانک ارادته اضافتی
مشبهه بهک مشبهه اضافتی قبیلندندر سخن کوی وصف ترکیبیدر

رنزن

شمعی

نیر

ایکنجی طوب معناسنده‌در حکایت شبی در بیابان مکه از غایت
بی خوابی پای رفتنم نماند مکه بیابانده یعنی بر بادیه‌ده کعبه
مکرمه‌یه یولنده بر کیجه زیاده اویخوسزلقدن حرکته مجالم قالمدی
سر بنهادم باشم یره قودم یعنی بر مقدار استراحت ایچون باشمی
وشتربان را گفتم دست از من بدار شتربانه ایتدم بنی قو بر مقدار
راحت اولایم قطعه پای مسکین پیاده چند رود مسکین
دردمند وفقیر پیاده‌نک ایاغی نجه بر کیده یعنی نه دکلو ...
این بلسه کرکدر که بر شارح پای مسکین لفظی ترکیب وصفی
ملاحظه ایدوب دیمشکه بیچاره وقدرتسز ایاق پیاده نجه
برکیده انتهی خفی دکلدر که مسکین لفظی پایه صفت اولمق
فهمدن بعید در پیاده‌نک وصفی اولدیغی روشندر پیاده‌دن
مراد شخص پیاده در کز تحمل ستوه شد بختی حال بو که طی
اتمکدن بو راه پر مشقتده بسرکدن وتوانا دوه فرومانده ونی ...
اولدی یعنی یورلدی قالدی ستوه بو محلده عاجز و زبون ...
بختی باء عربینک ضمی وخاء معجمه‌نک سکونیله بسرک دوه
معناسنده‌در لفظ عربیدر مصراع ثانی مضمون اولی تعلیل
اولمق دخی جائزدر یعنی بو یول پیاده کیده جک یول دکلدر زیرا
بو نوع بسرک دوه‌لرنی مجال اولوب یولده قالور بعض شرح
دیمشکه ستوه بو محلده صاروجه اری معناسنده‌در یعنی
بو یولده بسرک دوه ضعیف وزبون اولوب صاروجه اری
دکلوجه قالور بعض نسخه‌ده ستوه بدلی ستوده لفظی واقع
اولمش ممدوح معناسنه بو تقدیرجه کز تحمل عبارتی تعلیل
اولمیوب ربط ایچون اولور یعنی بسرک دوه‌نک مرغوب وممدوح
اولدیغی حمول وبارکش اولوب دورداندن سیر ومشاقه ...
تحمل وتجلد اتدوکیچون در دیو محضا بو ملاحظه ایله پیاده مسکین
نجه بر زحمت مشی وحرکته طاقت کتوره کذا فی بعض الشروح
سیاق کلامه ملایم اولدیغی محتاج بیان دکلدر تند بر ...

ناشود جسم فربهی لاغر لاغری مرده باشد از سختی بر سمو ...
جوانک تعب ومشقتدن جسمی لاغر اولنجیه دک یعنی الام وشدائد
تحمل ایدوب ضعیف وزبون اولمق مرتبه‌سنه کلنجیه دک لاغر اولان
جوان محنت وبلاکتدن صاغ قالمز اولور وتوانا کور بی مجال اولد ...
محلده ناتوانلر طاقت کتوره میوب هلاک اولور گفت ای برادر حرم
در پیشست وحرامی در پس دوه جی ایتدی ای برادر حرم او کلده‌در
وحرامی اردکده‌در حرمدن مراد حرم مکه‌در بعضلر مسجد حرام در ...
بیشلر ما بعید در حرم ایله حرام مابیننده جناس مطلق وارد در و پیش
پس مابیننده صنعت تضاد وارد در خفی اولمیه که حرم در پیشست عبارتندن
... بنادر اولان بودر که بو حالت کعبه مکرمه‌یه قریب بو محلده واقع
اولا اما مطلقا کعبه یولنده اولسه بعید دکلدر یولده قالمیوب قطع
منازل ایدوب منزل مقصوده وصوله همت ایله دیمک اوله اگر رفتی بردی
گر نرفتی بمردی ... اگر کیدرسک جانک خلاص
ایدرسن اگر خفتی مردی یاتوب قالورسک اولورسن وحرامیلر
الندن مقتول اولورسن بیت خوشست زیر مغیلان براه بادیه خفت
شب رحیل ولی ترک جان ببایدگفت کوچ کیجه‌سی مغیلان اغاجی
دبینده بریده یاتوب قالمق خوشدر وراحت وحضور در ولیکن
جان ترکن اورمق وهلاکه توطین نفس ایدوب موتنی مقرر بلمک کرکدر
زیرا کیمه حرامی شرندن امین وقتلدن خلاص اولمق غایت بعید در
مصراع اگر جان نور تر رسد بهلو اندر خفت بو محلده خفتن معنا ...
وگفت گفتن معناسنه‌در ببایدگفت ایتمک کرک محلنده مستعملدر
حاصل معنی جاندن امیدین کسمک کرک دیمکدر حکایت پارسائی را
دیدم برکنار دریا که زخم پلنگ داشت شیخ سعدی حضرتلری
بیورر که زمان سیاحتمده دریا کنارنده صلحادن بر کمسه‌یی کوردم
که قپلان جروحنه مبتلا ایدی وبهیچ دارو به نمی شد وهیچ بر علاجیله
... اوکلمزدی ومدتها دران رنجور بود وشکر
مدت اول جراحت زحمتنده خسته ورنجور ایدی ودمبدم شکر ...

خدای تعالی می کفت الحمد لله که بمصیبتی کرفتارم نه بمعصیتی
ومع ذلك هر زماندہ حق تعالی حضرتنه شکر ایدوب دیرایدیکه
الحمد لله که درد و بلایه کرفتارم معصیته ورضاء حقه مخالف
کاره کرفتار دکلم **قطعه** کرمرا زار بکشتن دهدان یار عزیز کراول
یار عزیز بنی زار و نالان ودلفکار اوله وغم حالده قتل اتمکه وبن
یعنی قتلمه فرمان ایلیه زار بو محلده ایکلیجی معناسنه حالدن
اولمشدر دهد لفظنك مفعول ثانی سیدر دینلر تقصیر اتمشلردر
وبعض شراح زار لفظنی ضعیف معناسنه حمل ایدوب اکر بن
ضعیفی قتل اتمکه ویره دیو شرح اتمشدر ضعیف سوزدر تا نکوئی
کو در آن دم غم جان نیز باشد زنهار دیمیه سن که اول حینده بنم
جان غمی واولمك المی اوله در آن دم مرا غم جان باشد تقدیرنده
جان غمی ولادینلر بو معنیدن غافل اولمشلردر والحاصل بو بیتده
اتمه کم اول حالده ولان ناله وانینم باش ویرمکه الملدن دکلدر
بیت جانلر فدا محبت جانانه سر کل • ارباب عشقه ترك سر انکه
هنر دکل • کو بیا ز بند مسکین جه کنه صادر شد که دل ازرده
شد از من غم آنم باشد بنده مسکیندن نه کناه صادر اولدیکه
بندن ازرده دل و پریشان خاطر اولدی دیو ناله ایدر بن وغصه
وغم اولدر اندن غیری دردم یوقدر **حکایت** درویشی راضرورت
پیش آمد کلیمی از خانه یاری بدزدید برفقیرك ضرورتی واحتیاج
واقع اولدی بردوستك خانه سندن بر کلیم اوغورلدی کلیم
کاف فارسینك کسریله در ترکی دلده کاف عربیله مستعملدر
حاکم فرمود که دستش ببرند حاکم قطع ید بیوردی صاحب کلیم
شفاعت کرد که من اورا بحل کردم کلیم صاحبی بن اکا حلال ایلدم
دعوی وتزاعم یوقدر دیو شفاعت اتدی حاکم کفت بشفاعت
تو حد شرع فرونکذارم حاکم ایتدی سنك شفاعتکله وسنك
خاطرك ایجون شرعا لازم اولان حدی اقامت اتمکدن واز کلمزین
کفت راست فرمودی اما هر که از مال وقف چیزی بدزدد

قطعش لازم نیاید کلیم صاحبی ایتدی کرچك بیوردك اما مال وقفی
سرقه ایلین کمسیه شرعا قطع ید لازم اولمزدر که الفقیر لا یملك شیئا
ولا یملك ذیرا که فقیر دنیاده نه مالکدر ونه مملوکدر ولود هرچه درویشان
وقف محتاجانست درویشان هر نیه مالك اولورسه فقرایه وقفدر
دریغ دکلدر درویشاندن نا اخذ اولنان نسنه فقرایه موجب
عقوبت اولمزدر معیننه کند وحقلرین المشلر اولورلر نه قطع لازم
اولور نه ضمان حاکم دستان وبداشت حاکم بو سوزی ایشیدوب
اندن الجکدی یعنی الن کسمکدن واز کلدی وکفت جهان بر تو
تنك امن بود که دزدی نکردی الا از خانه چنین یاری دخی اول
سارقه توبیخ وتقریع ولوم وتشنیع ایدوب ایتدی دنیا باشکه
طار می اولدی هیچ سرقه ایدجك بر نسنه بولمدوکمی که بویله
بر دوستك خانه سندن سرقه ارتکاب اتدك کفت ای خداوند
نشنیده که کفته اند سارق ایتدی ای خداوند مسموعك دکلدر
دیمشلردر یعنی مشهور مثلدر واکا بر کلمات تندر خانه دوستان
بروب دوستلرك خانه سن سپور یعنی نه بولورسك کوتور
کلف جکمه ودر دشمنان مکوب ودشمنلرك قپوسن دقاتمه
یعنی انلره احتیاج اتمه بروب ضم رایله رفتن دن امر حاضردر
مکوب کوفتن لفظندن نهی حاضردر بعض شراح کوبیدن دن
نهی دردیمش بو تقدیرجه باء فارسی ایله اولوب بروب
لفظنه مناسب اولمازدر **بیت** چون فرومانی بسختی تن
بعجز اندرمده چون شدت ومحنت وفقر وفاقه کتله مضطر
وعاجز قالان اولاسن تنوکی یعنی کندوکی عجزه ویرمه وعاجز
قالدم دیو بیکار اولوب تورمه الضرورات تبیح المحظورات نحوینجه
هر نیدرسه بولورسك کوتور ونه طریقله قادر اولورسه
حاجتك بیتور دشمنانرا پوست برکن دوستانرا پوستین
دشمنلرك دریسن صوی دوستلرك کورکن ولباسن صوی
یعنی انلری سکا ایدوب بلا ضرورة مکاره ارتکاب اتمه دیمکدر بن کن

راست

که

سگ

شمعی

حکمی ندر درجات مقامات جنانده و درکات منازل جحیمده
استعمال اولنور کفتند ان پادشاه بجنت درویشان در بهشت
بنه واقعه سنده بویله جواب ویردیلر که اول پادشاه درویشانه
ونقرایه واهل الله نه سندن اولان صلحایه میل ومحبت اتکله
جنته کتدی وان پارسا بتقرب پادشاهان در دوزخ واول
زاهد دنیا پادشاهلرینه تقرب واختصاص اتکله وحق قپوسن
توبوب اکابر قپوسنه کتمکله واهل دنیایه یقین اولمغله کند
جهنمه کتدی وفی الخبر نعم الامیر علی باب الفقیر وبئس الفقیر
علی باب الامیر بیت مصراع هرکه دور است از ین در بخدا نزدیکست
قطعه دلقت بچه کار اید وتسبیح ومرقع سنک خرقه وصوفیانه
لباسک وتسبیح ومرقعک یعنی یاماالو قفتانک نه ایشه یارار
یعنی اندن سکا هیچ نافع یوقدر خود را زعملهای نکوهیده
بری دار کندوکی برلماز عمللردن بری وعاری ایله که درویشلک
بودر فقر اشکلنه کرمکله درویشلک معناسی بولنمز حاجت
بکلاه برکی داشتنت نیست سکا کلاه برکی طوتمغه یعنی درویشانه
کلاه کیمکه حاجت یوقدر درویش صفت باش وکلاه تتری
دار درویش صفت وخوب سیرت اول واستر سک کلاه تتری
طوت یعنی امیرانه کلاه کی زیرا اعتبار سیرتده در صورتده دکلدر
مصراع صورتده وزمکله برکشی درویش اولمز خراسانده
کلاه برهٔ کی دیرلر قوزی دریسندن برجنس طاقیه اولور اکثر
درویشان ومشایخ کیرلر کاه اولور که اول کلاه اوزرینه
درویشانه لف عمامه ایدرلر برهٔ کی اصلنده تشدید ایله وکاف
عجمی ایله در ولکن کثرة استعمال الله خصوصا بومحلده ضرورت
شعر ایچون مخففا ولمشدر وکلاه تتری سموز چولقفادن بر
جنس طاقیه در که اکثر تاتار خانلری ومیرزالری وسلطانلری
کیرلر وانحاصل درویشلکده اولصورت لازم وندبو
شکل مانع اولور برهٔ کی لفظی کاف عربیله وایکی فتحه ایله دن

ویی

نلری

لفظی فتح کاف عربیله صونوق وپوزمک یعنی سلخ معناسنه اولد
کندن کفظند نامرد زخلاصهٔ کلام مخلنده دشمنه فرصت
بولورسک حقندن کل ابتذال وعرض حال اتمه ودوستلریله
هر نه معامله ایدرسک ودفع وضرر قدرت ایچوندر هر نه دیمک
رخصت وجواز وارد در حکایت یکی از پادشاهان پارسایی
را بدید وکفت پادشاهلردن بری صلحادن برینی کوردی
ایتدی هیچت از ما یاد می اید هیچ برخاطرکه کلور میو نکفت
بلی هرکاه که خدایرا فراموش می کنم اول عزیز ایتدی بلی هرکنه
الله تعالی حضرتن فراموش ایدرسن اولوقت خاطرمه
کلورسن تعلیق بالمحال قبیلندندر یعنی هیچ خاطرمه ویاده
کلمزسن زیرا بن برلحظه حق تعالی حضرتنک ذکرندن خالی
دکلم سن نجه خاطرمه کلورسن بیت هرسو دود انکس زدر
خویشتن براند اولکسه یی که حضرت حق کند وقپوسندن
سوره ودرکاهندن رد ایلیه سوبسوتک ویوایلر یعنی اهل
دنیا قپولرینه بیهوده یلنلر وحصول مقاصدی انلردن بکلنلر
باب اللهدن دود واول بوجه درکاهدن مهجوردر وانرا
که بخواند بدرکس ندواند اولکسه یی که حق تعالی دعوت
ایلیه کسنک قپوسنه یلدرمز یعنی بلکه محتاج اتمز ولطفه
سقبول حضرت حق اولان غیری کسنک قپوسنه کتمز وبلوب
یو بیوق ارتکاب اتمز وبفضل الله عالمده برفرده محتاج اولمزلر
حکایت یکی از صالحان پادشاهی را بخواب دید در بهشت
و پارسایی را در دوزخ صلحادن بریسی واقعه سنده
سلاطیندن برینی جنتده وبر زاهدی جهنمده کوردی پس
که موجب درجات این چیست وسبب درکات آن چه بنده
واقعه سنده سؤال ایتدی که بو اهل جنت واول اهل جهنم اولدی
سبب ندر که ما بخلاف ان پنداشتیم حال بوکه بزدنیاده بونک
خلافنی ظن ایدر دک وعکسن اوله دیو رجا ایدر دک بو

دینلرک کلامی ایکی وجهله مدخول در اولا کاف عربیله در
دیدوکی درست دکلدر غالبا کاف تصغیر ظن ایتمشدر اویله
دکلدر بلکه یاء نسبته وسیله اضافت اولان سنک کی وقا
کافی درکه عربیده نون وقایه مشابه سندر ثانیا ایکی فتحه ایله
دیدوکی حالت افراده مخصوصدر اما حالت اضافتده کاف مستعمل
اولان حرف مکسور استعمال اولنور مثلا خانکی وبرکی درلرحالبو
دخی حذف ایدرلر بعض شراح بو محلده تترکافی معناسنده در دنده
کم محل اکا قرینه در وبو معنده مبالغه وار در دیمش خفی
دکلدرکه کافر شبقه سنکی تک جهان درویش صفت اولدیکی
چندان عالم یوقدر مبالغه قصد ایدوب شعار کفری اظهار
وجواز کوسترمک اهل اسلامه لایق دکلدر والحاصل کلامی
تعبیر ایدن اصابت ایتمشدر **حکایت** پیادهٔ سرو پابرهنه باکاروان
حجاز از کوفه بدر آمد وهمراه ما شد سرو پا برهنه وغایت فقیر
بر پیاده کیسه حج قافله سی ایله بلجه کوفه شهرندن چقدی وبز
یلداشی اولدی لفظ پیادهٔ ده اولان همزه وحدت ایچوندر بعض
امابعض هالی عجامک تحقیقلری بودرکه بو نکی امثالنده عبارت
صحیحه لفظ پیادهٔ یی یا ایله تلفظ اولنور یاء تنکیر وحدت ایچون
اوله اکابر فضلادن نچه کامللرک خط شریفلرنده دخی بو مقوله
الفاظ یا ایله مکتوب بولندی حقا که معقول سوز ومقبول
تصرفدر وقیاسه موافقدر اولان دخی بودر زیرا آخرنده ها
اولیان کلمه لر مثلا پارسایی واشنایی ودلربایی جمله سی یا ایله
تعبیر اولنور اگرچه ها اولان کلمه لر همزه ایله کتابت اولنور شا
ملا جامی حضرتلرینک خط شریفلری ایله بو قطعه ده دخی همزه ایله
یازلمش بولنور بعینه نقل اولندی **قطعه** تو پی انکه چینی
درین بوستان • بهر صبح کلهای اقبال را • بفقر تودین نبی
سرخ روست • ببین لاله روضه آل را • خرامان همی رفت و
اولدرویش یولده صالینی صالینی کیدردی وبو بله دربار

ع

نظم نه براشتری سوارم • نه چو خر بزیر بارم • نه خداوند رعیت نه غلام شهریارم
نه حمار کبی یوک چکرین نه خداوند رعیت نه غلام شهریارم
نه رعایا اوزرنه حاکمم نه پادشاه قولیم خفی دکلدرکه مصرع
ثالثده سکته وار در اشعارده قدماده چوقدر بی سکته
اوقنسه نه خداوند رعیت اوقینور غم موجود و پریشانی
معدوم ندارم یعنی دنیانک وارلغنده بوقلغنده غم چکوب
مقید اولمزین نفسی میزنم آسوده وعمری بسر آرم بر نفس وبر
دم آسوده وبی قید اولدیغی بر عمر عدا یدرین دیمکدر خفی اولمیه
که اگرچه بو بیتک قافیه سی نظم سابقه موافقدر اما بحرلری
متحد دکلدر اشترسواری کفتش ای درویش کجامیروی دوه یه
بینمش برشخص اول درویشه ایتدی هی فقیر قنده کیدرسن
استطاعتک یوغیکن نه سببدن بو مشقتی اختیار ایدرسن
بازگرد که بسختی بمیری کیرو دون که بو یولده طاقت کتورمیوب
محنت ایله هلاک اولورسن نشنید وقدم در بیابان نهاد وبر
درویش انک سوزین دیکلیوب بیابانه قدم قودی یعنی یوله
کیردی وکتدی چون بنخله محمود رسید بر توانکر را اجل فرا رسید
ومرد نخله محمود دیمکله معهوددر اولان موضعه ایرشدکده اول
اشترسوار اولان دولتلویه اجل یتشوب وفات ایتدی فراالفظی
بو محلده تحسین لفظ ایچون درد درویش ببالینش بیامد وکفت
درویش اول متوفانک باشی اوجنه کلدی وایتدی ما بسختی
نمردیم و تو بر بختی بمردی بن محنت بلاده و پیاده ایکن اولمدک
سن سرک دوه اوزرنده حضور وصفاده ایکن طاقت کتورمیوب
هلاک اولدک اولدک **بیت** شخصی همه شب بر سر بیمار کریست بر کسه
برخسته نیی ولوز ظن ایدوب باشی اوجنده صباحه دک اغلدی
چون روز شد او بمرد وبیمار بزیست صباح اولدقده اتفاقا
بارادة الله اول صاغ وسالم اولان کسنه وفات ایدوب خسته
صحت بولدی یعنی دنیاده بو مقوله قضیه چوق واقع اولور مثلا

شمدی تسلیم جان ایدر صاندوغکه قوی تلوی عافیت بولور و بعد
مدت برخوش دادعمر اولور وطول عمرله امتداد حیات تخمین اندوکی
همین ساعت فوت اولور **قطعه** ای بسا اسب تیزرو که بماند
که خرک لنگ جان بمنزل برد یعنی نیجه نیجه واقع اولمشدرکه یورکن
اتلر یوبون اولوب یولده قالور وخرلنگ افتان وخیزان ضعف
حالله بله قطع منازل ایدوب مقصده واصل اولور بعض نسخه
خرک لنگ واقع اولمشدر کاف تصغیر ایچوندر بو نسخه راجحدر
بس که درخاک تن درستانرا دفن کردند زخم خورده
نمرد یعنی نیجه کره واقع اولدیکه مزاجی قوی وتن درست کمسه لرك
اجلی کلوب خاکه دفن ایتدیلر وزخم خورده ومجروح و
حیاتندن یاس اولنان کمسه لر اولمیوب صحت بولدی واجلی کلمدیکی
قورتلدی باراده الله تعالی **حکایت** عابدی را پادشاهی طلب
کرد بر پادشاه بر عابدی طلب ایتدی وکلسون کوره لم دیو ادم
کوندردی عابد اندیشید که دارویی بخورم تا ضعیف شوم
عابد فکر وملاحظه ایتدی که بر دارو تناول ایدیم یعنی بر
ایچه یم تا ضعیف ولاغر اولام مگر اعتقاد در حق من زیاده کند یعنی
که بویله ایتمکله پادشاه بکا زیاده اعتقاد ایلیه بنی کرچکدن
زاهد ومرتاض خیال ایدوب کمال صلاح حسن ظن اوزره
اولا اورده اند که دارویی قاتل بود بخورد وبمرد حکایت
ایدرلرکه اتفاقا اول دارو دیو تناول ایتدوکی زهر قاتل ایمش
هلاک اولمش همان یدوکی کبی مرد اولور **قطعه** انکه چون پسته
دیدیش همه مغز شول کمسه نی که فستق کبی سرتاپا مغز کوردک
یعنی ظاهرنه باقوب باطنی دخی معمور ظن ایدوب صلاح
ایله معتقد اولاسن پوست بر پوست بود همچو پیاز اول کوردک
جمله سی بر بری ایچنده قشر وپوستدرکه اصلا ایچنده لبی
ومغزی یوق صوغان کبی در یعنی بر قوری صورت بی معنی
پارسایان روی در مخلوق توجهلری مخلوق جانبنه اولان

عابدلر

عابدلر پشت بر قبله میکنند نماز یعنی دنیوزلرین قبله دن دوندرن
نماز قلورلر یعنی قلب که حقدن معرض اوله قالب دخی قبله دن
روکردان اولمش حکمنده در **بیت** چون بنده خدای خویش خواند
چون بنده حق تعالی حضرتنی معبودی بیله ورب در دیه باید
که بجز خدا نداند کرکدر الله تعالی حضرتندن غیریی بلمیه و
ماسوایه کوکل بند ایتمیه بعض شراح خواند کی فاعلی ضمیر خدادر
بنده مفعولدر دیمش یعنی حق تعالی چون قولنی اوقیه قولده
دیه اول کمسه کرکدر که خدادن غیرسنی بلمیه ومخلوقه محبت
وعرض حاجت ایتمیه دیمکدر اولور اولکی توجیه راجح اولدوغی
واضحدر **حکایت** کاروانی را در زمین یونان بزدند ولایت
یونانده یعنی دیار قرامانده بر کاروانی اوردیلر ونعمت بیقیاس
بردند وبی حد نعمت ومال فراوان غارت ایتدیلر بازرکانان
گریه وزاری کردند بازرکانلر اغلدیلر زاری قلدیلر وخدا
ورسول را شفیع اوردند حق تعالی حضرتنی ورسالت
پناهی شفیع کتوروب قطاع طریقه تضرع ونیاز ایتدیلر لطف
ایلك بزی بغشلك دیدیلر فائده نداد فائده ویرمدی مرحمت ایتمدیلر
بیت چو پیروز شد دزد تیره روان پیروز مظفر وغالب
معناسنه در تیره بولانق وقرا کوکلی دیمکدر روان روح معناسنه
تیره روان ترکیب توصیفی در جانی قاره وروحی بولانق دیمکدر
سنکدل وبی رحم دیمکدن کنایه در یعنی چون قاره کوکللو
بی رحم حرامی غالب ومظفر اولدی چه غم دارد ز گریه
کاروان کاروانک کریه وزاریسندن نه غم چکر یعنی
قسوة قلبی بر طبقه ده درکه فرصت ال ویردکده اصلا مرحمت
اتمز وهرنه دکلو تضرع وزاری ایتسه لر متاثر اولمز بعض شراح
تیره روان تیره نك لفظنك جمعیدرکه وصف ترکیبی در شیرو
معناسنه در دیمشلر وبعضلر دخی دیمشلرکه روان لفظی صفت
مشبهه در رفتن لفظندن مشتقدر دویدن لفظندن

دوان لفظی کبی یعنی دزدی که روشن است دزتیره‌ای فی
ظلمة اللیل انتهی خفی دکلدرکه بو توجیهلرک ایکسی بله غایت
بعید وغیر سدیددر زیرا بی رحم اولمغه مدار اولان سیه
دل وتیره جان اولمقدر شبرو اولمق دکلدر خصوصا توجیه
اوّلا اوزره دزدان تیره روان تعبیری اولمق لازم ایدی فافهم
لقمان حکیم درآن میان بود اتفاقا لقمان حکیم اول اوزنده
ایدی یعنی کاروان ایچنده بولندی یکی از کاروانیان گفتش
چند از حکمت وموعظت با اینان بگوی کاروان خلقندن
بری لقمان حکیمه ایتدی بو قطاع طریقه حکمت وموعظه‌دن
برقاچ کلمهٔ طیّبه سویله باشد که طرفی از مال مادست بدارند
جائزکه متأثر اولوب مال ومنالمزدن برمقداریني بزه قوبالر
جمله‌سنی المیالر طرف شرف وزنی اوزره بعض معناسنده در
ال طوتمه‌لر دیمکدر ترک ایده‌لر دیمکدن کنایتدر دریغ باشد
چندین نعمت ضایع کرده حیف ودریغدرکه بوقدر کلو نعمت وبو
مال ومنال بالکلیه ضایع اولوب الیمزده سرمایه اولاجق بر جزئی
سلغ قالمیه لقمان گفت دریغ باشد کلمهٔ حکمت با ایشان گفتن
لقمان حکیم ایتدی بو مقوله اشخاصه کلمهٔ حکمت سویلمک حیفدر
قطعه آهنی را که موریانه بخورد بر دموری که پاس ییه نتوان
برد ازو بصیقل زنگ صیقل ایله اول دموردن پاسی کیدرمک
ممکن دکلدر زیرا پاس آنک ماده‌سنی افساد وجوهرینی افنا ایتمش
موریانه لفظ فارسیدر دمور قوردی وپاس معناسنه‌در
بو محلده ایکی معنا ایله محتملدر زنک مطلقا پاس معناسنه در
با سیه دل چه سود گفتن وعظ قاره کوکللو کمسیه نصح ایتمک
مفید دکلدر نرود میخ آهنین در سنگ زیرا دمور میخ طاشه
کیرمز و باتمز وتأثیر ایتمز قطعه بروزکار سلامت شکستگانرا
دریاب صحت وعافیت وسلامت ورفاهیت زماننده دلشکسته
وشکسته‌لرک حاللرینی بیلوب فریادرس اول وهر برینی بو

وکورد که احسان ایله بعض شراحک دریاب بو محلده ایرش معناسنده در
اکله وبول معناسنه دکلدر دیمش خفی دکلدرکه ذکر اولنان
معنیلرک هر برینه حمل اتمکه مجال وارد ر منع اولنماز درکه پاس خاطر
مسکین بلا بکرداند زیرا خاطر مسکینی رعایت اتمک بلاییدو
یعنی دفع بلیات ایلر بعض نسخه‌ده که جبر خاطر مسکین واقع
اولمش جبرک معناسی صنق صارمقدر شکستگان لفظنه
اوفقدر چو سائل از تو بزاری طلب کند چیزی چون سائل تضرع
وزاری ایله سندن بر نسنه استیه بده وکرنه ستمگر بزور
بستاند وفقیرک استدوکن ویر واما السائل فلا تنهر فحواسیله
عمل ایله اکر خسته ایدوب دریغ ایدرسک البته بر ظالم کوجله
سندن الور قصه دن حصه بودرکه اول کاروان خلقی غنا
مالرینک زکاتن ویرمشلردر وعرض حاجت ایدن فقرایه
تصدق اتمشلردر بو سببدن مال ومناللرین حرامیلر وقطاع
طریق ولان ستمگرلر بو یله زور ایله وقهر ایله غارت وخسارت
ایندیلر اکر حضور وحضور ودفاهیت وسرور زمانلرنده
کوزتمش واجلری اطعام وانفاق اتمش اولسلر جائز ایدی که بعون الله
تعالی بو ظالملرک شرّندن امین وسالم اولوب الصدقة ترد البلاء
معناسی ظاهر اولایدی لوجه الله بذل وانفاق اتمیلرک اکثر
مالری بو یله تلف ولور تکلف چکرلر تصرف ایدرلر جهل وحماقتلری
فاتن وضررلرین بلمزلردر فما ربحت تجارتهم وما کانوا مهتدین
حکایت
چندانکه مرا شیخ اجل شمس الدین ابو الفرج الجوزی ترک سماع
وصحبت فرمودی شیخ سعدی حضرتلری عالم شباب وزمان
شوق وتابده واقع اولان بعض احوالن بیان ایدوب ایدرکه
شیخ ابو الفرج حضرتلری ول قدرکه بکا نصح وپند ایدوب
ترک وسماع صحبت اتمک بیوردردی اجل لامک تشدیدی ایله
اسم تفضیل در اعظم معناسنه در بعض نسخه‌ده شیخ اجلّم
واقع اولمشدر بنم شیخ اعظمم دیمکدر بعض نسخه‌ده ابو الفرج

الجوزی

واقع اولمش و بخلوت و عزلت اشارت کردی وخلوت و عزلت
اختیار اتمکه ترغیب و اشارت ایدردی عنفوان شباب عالم
آمدی وهوا وهوس طالب یعنی تازه لک ودلو قنلولق تعبیر
حالتلری بکا غالب کلور ایدی وهوا وهوس مقتضای نفس
طالب اولوردی و بالجمله شیخک ارشادی ایله عمل اتمکه قادر
اولمزدم هوا مانع اولوردی طالب یرنه جالب لفظی مذکور اولسه
انسب ایدی عنفوان هر شینک اولنه دیرلر شباب تازه لک
معناسنه در ناچار بخلاف رای مرشدی بر فتمی ناچار و بی
اختیار اول مرشد کاملک خلاف رضاسی اوزرنه حرکت
وان سماع ومجالست حظی بر کرفتمی دخی سماع ومجالسته
حظ ایدردم و سماع مجلسلرنه حاضر اولوردم و سماع ایلر
وچون نصیحت شیخم یاد آمدی کفتمی و شیخک نصح وپندی
خاطرمه کلدکجه ایدردم بو مقامده مذکور اولان افعاله
اولان یالرک جمله سی حکایت یچوندر **بیت** قاضی ار با ما نشیند
بر فشاند دست را اکر قاضی بزم ایله اوتورسه یعنی مجلس
سماعه حاضر اولیدی البته سکر ایدی دیمکدر بی اختیار رسماعه
باشلردی دیمکدن عبارتدر والحاصل اکر قاضی سماع مجلسنه
بزمله جمع اولوب اول حالی کوریدی بزی منع اتمک دکل کندو
بی اختیار سماعه کیروب دست افشان اولوردی خفی اولمیه
که ما وراء النهر فقراسی سماع حالنده اللرین یکلری ایچنه چکوب
و باشلرندن یوقاری طوتوب اول هیئتله سماع ایدرلر و بو حالی
سماعه دست افشان تعبیر ایدرلر **بیت** عارفان هر کز نیفشانند
دستی را بوجد • تا نیاید دست آن آرام جان در آستین مختسب
کرمی خورد معذور دارد مست را اکر محتسب باده ایچیدی مست
وبیهوشی معذور طوترلردی و تعرض اتمزلردی یعنی حضرت
شیخ بو وادیدن خبردار اولوب مبتلا اولمش اولسه بزی
معذور طوتاردی بعض شراح دیشکه یعنی حضرت شیخ

عالم شباب

عالم شباب و زمان شوق و تابع بو حاللری کورمش کچورمشدر
لاجرم بزی معذور طوتاردی کلامه خفی دکلدر که توجیه و
سیاق و سیاقه و فقده محتسب بو محلده صو باشی معناسنده در
ومصراع ثانی فحواسندن مقصود تمثیلدر خلاصه کلام مطلقا
مؤاخذه واعتراض من لم یذق لم یعرف فحواسنجه اولوا دین بی بهره
اولقدن ناشیدر تا شبی بجمع قومی بر سیدم که در آن میان مطربی
دیدم تا بر کیجه بر قومک مجمعنه ایرشدم یعنی صحبتلرین بولندم
انلرک بر مطرب کوردم **بیت** کوتی رک جان میکسلد نغمه
ناسازش شومله ناساز ایدیکه اشتسک انک نغمه ناسازی و بد آوا
ذاتک طمرین قطع ایدردی بو حکم ایدردک مطرب لغتده سازنده در
بو محلده شول سازنده در که کوینکلک دخی ایده بعض نسخه ده
نغمه سازش واقع اولوب حرف نفی اولان نا لفظی ساقط اولمش
مصراع ثانی بحرینه مخالف اولور کما لا یخفی ناخوشتر از آواز مرک
پدر آواز مرک پدر آوازه سندن یعنی برکسه یه باباک اولدی
دیو موحش خبر ویرمک صداسندن اول مطربک صداسی دخی
جکر کاه بدتر ایدی و اول خبری ایشتدرننده کلو غم حاصل اولورسه
بو صدای منکردن دخی زیاده المرواصل اولور کاهی انکشت
حریفان از و در کوش اول مجلسده اولنلر کاهی بد آوازین
ایشتمیه لردیو بر مقلری ایله کوشلرین طوتردی وکاهی
بر لب کر خاموش وکاهی بر مقلرین دوداقلری اوزره طوتوب
سکوت اشارت ایدرلردی **شعر عربی** تهاج الی صوت الاغانی
لطیبها الحان و تغنی قسمند لطیف و نو ثرا ولدیغیچون میلو
رغبت اولنور اغانی اغنیه نک جمعیدر امانی امنیه نک جمعی اولدیغی
کبی اغنیه غنا معناسنده در غنا کسر غینله و مد ایله درقادر
سرود و ترکیب ابر تعبیر اولنور هیجان میل معناسنه در
هاج الی الشیء هیج هیجانا مال الیه دیمکدر تهاج مبنی للمفعول
صیغه سی اوزره در جار و مجرور ده یا خود کند و مصدرنده

مسندن اولکی وجه اوزره قصر ایدن شارح تقصیر اتمشدر
وانت مغن ان سکت تطیب سن بر مغنی سن که سکوت ایتسک
ایو اولورسن یعنی سنک سکوتک مقبول و سروردر ناسمقول
سکوتک موسیقی یرنه کچر بعض نسخهده یطیب صیغهٔ غایب
وبعض نسخهده نون ایله صیغهٔ متکلم دور شمشدر غایب صورتنده
فاعلی سکوت اولور نبیند کسی در سماعت خوشی سن تفتی
ایدوکک مجلس سماعده و سنک مکروه صداکی استماع اتمکده هیچ
برکسه خوشلق کورمز یعنی حظ اتمز بلکه زیاده الم چکر
ثانی درکشی لفظنه موافقتا چون خوشی لفظی خانک فتحیله
تلفظ اولنور مکر وقت رفتن که دم درکشی مکر مجلس
اولوب طاغلق یاخود سن قالقوب مجلسدن کتمکک زمانی که
ساکت اولورسن اول وقت بر مقدار خوشحال اولورلر بو کلام
اشارتدر که اول ناساز فنادان بد آواز و بد خوان اولدیغی
غیری غایت حریص اولوب دکه بلا ایله دیکلنمزدی بیلمکدن بلمزدی
مکروه صداسنه مفتون اولوب اراسن کسمز ایمش بلی اکثر
ناسازلرک حالی بودر بعض شراح بو مصرعک مضمونن
کنایت وامعه حمل ایتمش یعنی مکر دمک و نفسک طوتیلوب
کیدهسن اول وقت حضور ایدرلر **مثنوی** چون در آواز آمدی
بربط سرای ٭ کدخدا را کفتم از بهر خدای ٭ زیبقم در کوش کن
تا نشنوم اول سازنده الحانی باشلدقده زیاده اوجکوب
صاحب خانهیه یلواروب دیدم که الله تعالی قولاغمه زیبق
قو تا بو سازک بد آوازین اشتمیم یاد دم بکشای تا برون دوم
یاخود قاپو نی بکا آچ و یرک چیقوب کیدیم بو جفا یی چکمیم
بربط سرای قوبوز چالیجی دیمکدر بو محلده مطلقا سازنده
معناسی مقصود اولمق بعید دکلدر حدذاتنده سازنده
سازی یا نجد اوقیه چند آنی مرغوب دکلدر عوام حظ اتسه
اولمز زیبق زیوه در قولاغه دوکیلک صاغر ایدر بعضلر

لسون

خاطر یچون موافقت صح

بلکه هلاکک ایلمه بر نقدیر صمم اختیار اتدم قولاغم ایشتمز او
یاخود سوته راضی اولدم تک بو بلادن چکیم دیمکدر فی الجمله
خاطر یاران را موافقت کردم و بالجمله نه حالسه یا رات
ایلدم وشبی بچندین مجاهده بروز آوردم وتمام برکیجه یی
بودکلو زحمت و مجاهده ایله صباحه چقاردم **قطعه** مؤذن
بانک بی هنکام برداشت مؤذن بی وقت بانک ویردی یعنی
صوت ید وب تجید و اذانه اغاز اتدی نمی داند که چند از
شب کذشتست کیجهدن نه مقدار کچمشدر بلمزدر درازی
شب از مژکان من پرس که یکدم خواب در چشمم نکشتست کیجه نک
اوزنلوغن بنم مژکانمدن صور که بر دم کوزومه خواب کلمدی
ان بحکم تبرک دستار از سر و دینار از کمر بکشادم سحردن
تحکیله یعنی اتحاف وعطیه رسمی اوزره باشمدن دستاد
کمرمدن یعنی قوشاغمدن وکیسه وجیبمدن دینار چقاردم
پیش مغنی بنهادم دستاری ودیناری اول ناساز مغنینک
رکنه قودم و درکنارش کرفتم و بسی شکر کردم وانی کنار
کوب خیلی شکر وثنا اتدم غایت محظوظ و ممنون اولمق کوستردم
ارادت من در حق او برخلاف عادت دیدن حاضر اولان
انک حقنده بویله خلاف عاده وضعم و مامول اولمیان
کوردیلر و بر خفت عقل من حمل کردند و بو فعلمی خفت
عقله و قصور فهمه حمل ایتدیلر و نهفته بخندیدند و احبان
استهزا ایدوب کولشدیلر یکی از یشان زبان تعرض دراز
ایلرنده بری زبان تعرض و اعتراضی دراز اتدی و ملامت
آغاز کرد این حرکت مناسب حال خردمندان نکردی خرد
ان حالنه مناسب حرکت اتمدک و بو اتدوکک وضع نامعقول
طعن و ملامته باشلادیلر که خرقهٔ مشایخ بچنین مطربی
کند درهمه عمرش درمی در کف او نبوده است و قراضهٔ
زیرا مشایخ خرقه سن و فقر کسوه سن بو مقوله

دن

در

153

بر مطربه و یردک که جمیع عمرینه کفتن یعنی الّنه و اوجندن
و دائره سی ایچنده بر التون خرده سی وارمش ایدی یعنی کسد
خط ایدوب بر جته و یرمش دکلدر خفی دکلدر که بو محلده
دستاره خرقه اطلاق اتدوکی حقیقت دکلدر قراضه فا
ضمیله دینه زردن التون خرده سی دیمکدر مثنوی مطر
از بن خجسته سرای کس دو بارش ندید در یک جای بو بر مطر
در که کسه بونی ایکی دفعه بر مجلسده کورمشدر بو مبارک
مقامدن یعنی بو دولت خانه دن دور اولسون در واز
خجسته سرای صفتیله موصوف ما بیننده جمله معترضه
دعاء علیه در راست چون بانکش از دهن برخاست خلق
موی بر بدن برخاست ولی ناساز او ازیه اغاز ایتسه
کمسه لرک بدنلرنده مولری طوغری طوردی موی بر بدن را
برخاست تقدیرنده در فی الجمله تعقیدن خالی دکلدر بعض
بویله معنی ویردیلر که راست یعنی طوغریسی بودر که
سوزن و نفس الامر بودر که اول ناساز ترنمه باشلسه
بدنلرنده قللری قالقادی تقدیر صداسن کوش ایدنلرک نو
اودر دیمکدر بعض شرّاح مصراع اولک شرحنده دیمش
یعنی برا و غوزدن چونکه انک او ازی اغزندن چقدی و
اتمکه باشلدی خفی دکلدر که راست لفظی برا و غوزدن
تفسیری فهمدن بعید در بعض ارباب سخن بو معنایی دخی
اتدیلر که راست لفظی بو محلده کاف مقارنت معناسنه
همان اغزندن صدا چقدوغی کبی اشیدنلرک تویلری اوده
دیک اولدی مرغ ایوان زهول او بیریدی یوانه او لان مرغ
بد صدانک هولندن اوردکوب وجدی مغزها برد و حلوق
بد بدانک موحش اداسی و بد صداسی بزم دماغلری نخلا
و کند و بوغازین بریتدی حقا کم کویند که ناساز اولدو
غیری پرده بیرونلق ایدوب بلند او ازله سر اغاز ابلیه

ندای بن روحا اولدوغی ذوق سلیم دیر ابنه معلومدر کفتم
مصلحت نیست که زبان تعرّض کوتاه کنی که مرا کرامت و
ظاهر شد یعنی بویله ایدن کسیه اینندم معقول او لان بودر
زبان تعرضی کوتاه ایدرسن زیرا که بنم حقمده انک کرامتی
ظاهر اولدی اول سببدن انکا بو یله رعایت ایله سقید و الیه
کفت مر این کیفیت این مطلع کردان تا همکنان تقرب نماییم
و برما بنده که رفت استغفار کنیم اول کمسه ایتدی بنی
حقیقت حاله مطلع ایله که جمله مز بیله انکا تقرب کوسترو لم
ارادت کتوره لم و ایتدکمز لطیفه یه استغفار ایده لم
کفتم بحکم انکه مرا شیخ قدس سره العزیز بارها بترک سماع
فرموده بود بن ایتدم اول ناسازک کرامتی ظاهر اولدی
بلکه سبب بودر که حضرت شیخ قدس سره العزیز بنجه
کره ترک سماع امر اتمشیدی و موعظهای بلیغ کفته و زیاده
نصیحت و پند اتمشیدی و در سمع قبولم نیامد شیخک سوزن
قولاغمه قومادم و قبول ایلمدم امشب مرا طالع میمون و
بخت همایون بدین بقعه رهبری کرد بو کیجه اتفاقا مبارک بخت
و سعد طالع رهبر اولوب بنی بو منزله کتوردی تا بدست این
کس توبه کردم که دکر باره کرد سماع و مخالطت نکردم تا بو
کیجه الیله یعنی انی دیکلمک سببیله بر دخی سماع مجلسنه
حاضر اولیم دیو توبه ایتدم بودکلو زمان عقده عوق
و تاخیره دوشن مقصود بونک یوزندن وجوده کلدی
نظم او از خوش از کام و دهان و لب شیرین کر نغمه کند و
نکند دل بفریبد کام کاف عربیله طمع معناسنده در کاف
فارسیله درد ینلی غلط اتمشلردر شیرین لفظی الفاظ ثلثه
یه تعلق ایدر نه و صفدر لفظ اخیرک وصفی اولمغه تخصیص ایدنلر تقصیر
اتمشلردر خلاصه کلام خوبلرک صداسی دل فریبدر کرک
نغمه ایلسون کرک اتمسون ور پرده عشاق و صفاهان و

که

و استغفار صحیح

نکد

شیخ ۲

وجازست. از حنجرهٔ مطرب مکروه نزیبتر اکر پردهٔ عشا…
و پردهٔ صفاهان و پردهٔ حجاز اولورسه ده یعنی…
بو لطیف مقاملردن نسراغاز ایتسه ده مطرب ناساز…
و مکروه کوینده نک حنجره سندن اولیجق مقبول…
خوانش جاندن حنجره حلقوم معناسنه در دوغاز دیک…
حکایت لقمانرا کفتند ادب از که اموختی لقمان حکیمه…
کیمدن اوکرندک دیدیلر کفت از بی ادبان لقمان اید…
ادبی ادبسزلردن اوکرندم هرچه از ایشان در نظرم…
آمد از فعل آن پرهیز کردم بی ادبلرک اوضاع و افعالند…
هر قنغیسنی که بکنمدم انی اشلمکدن پرهیز و تحرز ایتدم
نکویند از سر بازیچه حرفی کزان پندی نکیرد صاحب هوش
ملاعبه و ملاطفه یوزندن هیچ برحرف سویلمزلرکه…
هوش اندن متنصح و منتفع اولمیه یعنی هزل و مطایبه
و جهله اولان کلماتدن بیله عاقل اولان نکته فهم ایدوب
حصه الور و عالم معنیده لسان غیبدن حضوری کند و پند…
و پند بیلور سودمند اولور. نکویند فعلنک فاعلی…
دکلدر مطلقا خلق عالم و نوع بنی آدم مراددر نته کم شعر
عربده واقع اولمشدر یقولون لیلی بالعراق مریضه قائلی
دکلدر قوم و ناس مقصود اولمشدر دیمشلر و بعض شر…
بو احتمالی دخی مذکور اتمشلر که تنازع فعلین قبیلندن
اوله صاحب هوش لفظی نکویند و نکیرد فعللرینه ایکی…
بیله فاعل اوله اما فهمدن بعید در خصوصا ایکی فعلک…
و افراد له اختلافلری بو معنیدن ابا ایدر و کر صد باب
حکمت پیش نادان. بخوانند آیدش بازیچه در کوشش اما…
نادان حضورنده حکمت علمیه و عملیه دن یوز باب و فصل
انکه کوشنده لطیفه کلور یعنی دقائق و حقائقدن هر…
اصلا قولاغنه کیرمز هزله حمل ایلر بیت نکند کفتن پیش…

بلغ

154

شمع

لقمان زحکمت بیکمان. کوهری چند از جواهر ریختن پیش
…رست حکایت عابدی را حکایت کنند که شبی ده من طعام
خوردی بر عابدی حکایت ایدرلر که هر کیجه اون بطمان طعام
…یدی و تا سحر ختمی نماز کردی و صباحه دک بر ختمله نماز
قلوردی بعض شراح دیمشکه یا خود معنی بر کیجه اون بطمان
طعام یدی و صباحه دک بر ختمله نماز قلدی دیمک وله و حاشیه
کتابنده دیمشکه خورده ده و کرده ده اولان یا معنای اوله نظر
حکایت حال ماضیه ایچوندر و معنای ثانی یه نظر مطلق حکا…
ایچوندر انتهی کلامه خفی اولمیه که حکایت حال ماضیه نک
معناسی بو دکلدر بلکه تعمیمان استمرار معناسیدر عادتی
…یدی دیمکدر و معنای ثانی اتفاقا بردفعه بو یله ایتدی
دیمکدر اشتن ظاهر و متبادر اولان معنای اولدر رفتند بر
صاحب دلی بشنید و کفت اکر نیم نان بخوردی و بخفتی
بسیار فاضلتر ازان بودی بر اهل دل اشیدوب ایتدی اول
کیبار اتمک یسه و یاتوب ویوسه اویله ایتکدن اولی و افضل
قطعه اندرون از طعام خالی دار. درونکی طعامدن خالی
…ریاضت ختیان امتلادن احتراز ایله. تا در و نور
معرفت بینی تا که درونکده معرفت الله نورنی کوره سن
…نوع ترانی فحواسنجه صفای باطن حاصل ایدوب ذوق شهود
…وصل اولاسن تهی از حکمتی بعلت آن. که پری از طعام تا بینی
حکمت و معرفتدن خالی اولدوغک سبب و علتی بو درکم
بورنوکه دک طعامدن مملوسن معرفته یر قالمامشدر
…کتیده اولان یا خطاب ایچوندر خفی اولمیه که تهی از حکمتی عبارتندن
استعمالات عجمده همزه تلیینی اولنوب حرکتی یایه نقل اولنور
مصراع جان جاهل بسختی آرزانی ده دخی بو یله در بو مقوله
…رده اصلا همزه تلفظ اولنماز در حکایت بخشایش الهی
…کنه راد رسناهی چراغ توفیق فرا راه او داشت سناهی

دیکدر صح

ایدی

وملامتی دە ضایع وکمراه بر شخصه عنایت الهی ایرشوب توبه نصیب
ایتمکه موفق اولدی دیمکدر چراغ توفیقی انک یولنه یقین طوتدی
دیمکدر بومعنی دن عبارتدر فی اللفظی بو محلده نزدیک معناسنه
داشت لفظنک فاعلی بخشایش درشرعه ده اولان همزه وحدت
ایچوندر تا بحلقه اهل تحقیق درآمد تا اهل تحقیقک حلقه سنه
داخل ومجلس صلحایه واصل اولدی وبیمن صحبت درویشان
وصدق نفس ایشان ذمایم اخلاقش بحمیده مبدل کشت وذمیم
صحبتی برکتیله وانلرک صدق نفسلری تاثیری ایله اخلاق ذمیمه‌سی
اوصاف حمیده یه مبدل اولدی ودست از هوا وهوس کوتاه
کرد وهوا وهوسدن الچکدی صلاحه میل ایتدی دیمکدر
وزبان طاعنان درحق او دراز که همچنان در قاعده اولست
وزهد وصلاحش نامعهود ارباب طعنک زبانلری دراز اولدی
ینه اولکی حالده در زهد وصلاحنه اعتمادی یوقدر دیرلر
تعویل اعتماد معناسنه در معول اسم مفعول صیغه‌سیدر
بیت بعذر وتوبه توان رستن از عذاب خدای توبه عذر ایله
یعنی توبه واعتذار ایتمک سببی ایله حق تعالینک عذاب وعقابندن
خلاص اولمق ممکندر قال الله تعالی وهو الذی یقبل التوبة
عن عباده ویعفو عن السیئات الآیة رستن رانک فتحی ایله قورتلمق
معناسنه در ولیکه می نتوان از زبان مردم رست تا خلقک
لسانندن خلاص مجال یوقدر رست مصدر معناسنه در
طاقت جور زبانها نیاورد اولمرد توبه کار السنه‌نک ناسزا
حکدوکی جور وجفایه طاقت کتورمدی وخلقک طعنلرینه
تحمل ایتدی وشکایت پیش پیر طریقت برد وشیخنه وارب
شکایت ایلدی شیخ بکریست وکفت شکر این نعمت چکونه
کزاری که بهتر از آنی که پندارندت شیخ آغلیوب ایتدی
بو نعمتک شکرین نیجه ادا ایلیوسن که خلقک سوء ظن
ایتدکلری کبی اولیوب حسن حال اوزره سن چند کوئی

که بد اندیش وحسود عیب جویان من مسکین اند بد خواه
وبد اندیش وحسود بدکیش متصل بو بیچاره‌نک عیوبن
جست وجو ایدرلر دیو نیجه بر سویلرسن که بخون ریختنم
برخیزند که ببد خواستنم بنشینند دشمنلر کاه بنم قانمی
دوکمکه طورزلر وهلاکمه قصد ایدرلر وکاه اوتورب
بنم برائی لغمم سویلرلر وغیبت ومذمت ایدرلر دیو نیجه‌سون
اولوب نیجه برشکایت ایلرسن بیت ثانی دخی سقول قولدندر
نیک باشی وبدت کویند خلق به که بد باشی ونیکت بینند
حذر ایتکه سن فاسق اولوب خلق صلاحه اعتقاد ایتمکدن
ایسه سن صالح اولوب خلق فاسق ظن ایتمکی راجح واولی‌در
لیکن مرا بین که حسن ظن همکنان در حق من بکمالست ومن
در عین نقصان اما بنی کورکه جمله عالم بنی کامل ظن ایدر بن
خود عین نقصانم یعنی کاشکی خلق بنی ناقص بیله‌لردی
بن نفسمده کامل اولایدم بیت کر آنها که میکفتمی کردمی
اکر خلقه نصح وپند ووعظ وتذکیر ایدوب سویلدکم سوزلرله
کندم عامل اولایدم نکو سیرت وپارسا بودمی صالح وعابد
ومتقی وزاهد اولوردم بیت انی لمستتر من عین جیرانی تحقیق
بنم حالم جوارمده اولنلرک چشمندن مستوردر یعنی انلر
بنم حقیقت حالمه واعمال وافعالمه واقف دکلدر همان مجرد
حسن ظنلری‌در والله یعلم اسراری واعلانی بنم کزلو وعیان
اشکاره ایشلرمی حق تعالی عالم ودانادر اسرار واعلانده همزه‌نک
کسری ایله افعال بابندن مصدرلردر بعض شراح فتح همزه ایله
سر وعلنک جمعیدر دیمشلر بعیددر ویعلم ما تسرون وما
تعلنون مضمون منه ملاحظه دکلدر قطعه در بسته بروی
خود زمردم تا عیب نکسترند مارا یعنی عزلت وخلوت اختیار
ایدوب خلق عیوبمزه مطلع اولمق ایچوندر غیری جهتدن نفع
رسورمند دکلدر در بسته چه سود عالم الغیب دانای

نهان واشكارا يعنى كنذو مزى خلقدن ايتدوكمزك نه فائده ويرر
حق تعالى حضرتى كه عالم الغيبدر مخفى واشكاره هر نه حالمز وار ايسه
بيلورچو ميدانى كه حق بينا ودانا ست • نهان واشكارا خويش كن
راست • ايمدى همان خلقك قبولى ايله مقيد اوليوب حقك رضا
اله كتورمكه سعى ايتمك كركدر ديمكدر عالم الغيب لفظى مصراع ثانى
مرهوندر خفى دكلدركه حضرت شيخ تواضع بعض شراح ديشكه
بوديكه عالم الغيب كنذو مصراعنه مصرفدر يعنى بغلمش نه فائده
فائده ويرر عالم الغيبه يعنى الله تعالى حضرتنه زيرا عالم الغيب
اشكاره ونهانى بيليجيدر انتهى بو توجيه نه مرتبه تكلف وتعسف
اولدوغى سخن شناس اولان اخوانه عياندر خفى دكلدر كه حضرت
شيخ تواضع طريقى ايله خصوص مدعانى كنذو نفسنه تصوير
ايدوب بو يوزدن اول كسه‌يى تربيت وارشاد قصد ايتمشدر
حكايت پيش يكى از مشايخ كله كردم كه فلان در حق من كواهى
داده است بناسزا حضرت شيخ سعدى قدس سره ايدر مشايخدن
برينه واروب فلان كمسنه بنم حقمده نامعقول كلمات ايتمش
ويرلمانلغمه شهادت ايلمش ديو شكايت ايلدم كله كاف عجمى ايله
ولام مخففدر نك فتحيله شكايت معناسنه در كفت بصلاحش
خجل كن شيخ ايدى سن صلاح اوزره اولمغله اول شخصى اوتاندر
تاكه من بعد سنك حقكده ناسزا كلمات ايتمكه قادر اولميه رباعى
تو نيكو روش باش تا بدسكال • بنقص تو كفتن نيابد مجال دشمن
سنك عيب ونقصانكى سويلمكه مجال بولمسن ديرسك حسن حال
اول بدسكال بدخواه وسيئ الظن ديمكدر چو آهنك بربط بود مستقيم
كى از دست مطرب خورد كوشمال آهنك بربطك مستقيم اوله
مطربك الندن كوشمال يمز يعنى قولاغى بورلماغه ودوزن
محتاج اولمز بو بيتك مضمونى بيت اولك معناسنى تعليلدر حكايت
يكى را از مشايخ شام پرسيدند كه حقيقت تصوف چيست شام
ولايتنده اولان مشايخدن برندن حقيقت تصوف ندر ديو صو

كيمسه ديلور ديو صوردى كفت پيش ازين طايفه بودند در جهان
پراكنده وبمعنى جمع عزيز ايتدى زمان سابقده اولان صوفيلرن
برطايفه ايدى يا خود زمان سابقده برطايفه وار ايدى كه مثلا
هر بيكسى برير ده كليوب ظاهر عالمده پراكنده ومتفرق كزرلردى
اما عالم معنى ده مدام بر يرده اولوب روحانى جمعيتدن حالى
دكللردى امروز قومى اند بظاهر جمع وبباطن پريشان اما بو زمانده
اولان طايفه متصوفه بر قومدركه صورتا جمع اولوب لكن باطن
يوزندن پريشانلردر تحسبهم جمعا وقلوبهم شتى فحواسنه ماصدق
اولمشلردر يعنى ايلرو زمانده صومعه وخانقاه وتكيه
لر باطيو غيدى مجاهده ورياضت لوجه الله اولوردى
درويشان صوفيلرن دوزمكله تقيد ايتميوب وصو
حبت وجمعيتلره كتميوب هر برى كنذو خلوتنده وحدت
وعزلت اختيار ايدوب تكميل نفس ايچون مجاهده وكوششدن
خالى اولمزلردى مع ذلك صورى تفرقه‌لرى جمعيت باطنلرينه
مانع دكل ايدى اشته تصوف بودر وصوفى بونلردر تميديكى
زمانده صوفى ودرويش نامنده اولان اشخاص تبديل الشكل
بجل الاكل طريقنده سالك اولوب جمعيت وصحبتى تكيه وزاويه
ده انحصار ايدرلر اكثرى مصراع برنوالكه ذله بند قوزغوننده
نظرلرى حطام دنيا • وايشلرى كوجلرى رزق ويادن
صوفى كچينورلرده ونلرنه صفا يوق خلقه عرض حاجت و
اظهار فقر ايدرلر قلبلرنده غنا يوق • بى معنى دعوالر ايدرلر
خلق بزه معتقد دكل ديو متصل شكوالر ايدرلر بو محلده
مذكور اولان جواب سواله مطابق دكلدر ديينلر بو تحقيقدن
غافلدر خلاصه كلام حقيقت تصوف ستر حال وترك
قيل وقالدر ديمكدر قطعه چو هر ساعت از تو بجائى رود دل
بتنهائى اندر صفائى نبينى • سنك قلبك كه هر لحظه وهر ساعت
بر يركيده يعنى جمعيت خاطرك اوليوب طاير فكر پريشانك

مصراع هر دم بر انجمن هر لحظه بر مکانن سایرٔ و جلوه کر اولدقن
صفا کورمزسن و هرنه قدر خلوت و عزلت استکد قیودندن
خلاص بولمزسن بتنهایی اندر عبارتی بشکر اندرکیدر اند
تنهایی نقدیرنده دکثرت مال و جاهست و زرع و تجارت
چو دل با خدا یست خلوت نشینی اکر ظاهرده مال و جاه و ز
و زراعت و تجارت ایله الوده و هرنه دکلو تفرقه و قیود
مبتلی و زبوده اولسک کوکلک حق ایله اولیجق معنیده خلوت
نشین و عزلت کزین سن و رجال لاتلهیهم تجارة ولا بیع
عن ذکر الله مصداقنجه کثرت ایچنده وحدت و انجمنده خلوته
مقامنه واصل اولورسن شغل ظاهری توجه باطنکه مانع و
خاطر و حفظ نسبتکه برذره فتور واقع اولماز در خلوت نشینی
وصف ترکیبی در بعض شراح بونی دخی جائز کورمشکه
ترکیبی اولمیوب خلوت و تنها اوتورسن دیمکدر اولدخی
دکلدر که خلاف ظاهردر **حکایت** یاد دارم که شبی در کاروان
همه شب رفته بودم و سحر بر کنار بیشه خفته خاطرمدن
کتمزدر بو قصه که بن کیجه برکاروان ایچنده بله بولنوب
صباحه دک پیاده کیدوب سحر وقتنده بر بیشه زار کنارنده
یاتوب استراحت ایتمشیدم شوریده که در آن سفر همراه بود
بر نعره زد و راه بیابان کرفت و یک نفس آرام نیافت در باب حالده
بر عاشق شوریده اول سفرده بنم ایله رفیق و همراه ایدی همان
اول حینده وجد و حال غلبه ایدوب بر نعره اوردی و
بیابانه ایدوب متصل جوش و خروش اوزره اولوب بر لحظه
آرام و قرار بولمادی یعنی خاموش اولمادی بعض شراح
یعنی تکدن یوردن خالی اولمادی معناسنه حمل ایتمش مقامه
ملایم اولانی خاموش اولمادی معناسیدر چونکه روز شد گفتش
این چه حالتست کوندز اولدقده شوریده یه ایتدم بو نه حالت
ایدی که سحر وقتنده سندن صدور ایتدی گفت بلبلان را دیدم

که بنالش در آمده بودند از درخت و کبکان از کوه و غوکان
از آب و بهایم از بیشه شوریده بکا جواب ویروب ایتدی
اصلی بو ایدی که کوردم که بلبلر درختدن و کلکلر طاغدن
و قوربغه لر صودن و حیوانات و بهایم بیشه زاردن نالش
و فریاده و لسان حال الله اذکاره اوراده آغاز ایتمشلر ایدی
اندیشه کردم و مروت نباشد همه در تسبیح رفته و من بغفلت
خفته فکر و ملاحظه ایلدم کوردم که بو دکلو موجودات
و حیوانات جمله سی حق تعالی حضرتنی ذکر و تسبیحه مشغول
اولالر بن خواب غفلتده اولمق اصلا مروت دکل **قطعه** دوش
مرغی بصبح می نالید دون کیجه بر مرغ صباحه دک فریاد و ناله
ایلدی عقل و صبرم ببرد و طاقت و هوش اولمرغک نالشی بنم
عقلی و صبرمی و طاقت و هوشمی زائل ایتدی انکچون بی اختیار بندن
بو مقوله کفتار واوضاع و اطوار ظهور ایتدی یکی از دوستان
مخلص را مکر آواز من رسید بکوش تا خلص احبابدن بری
بنم اوازمی کوش ایتدی و مستانه حرکاته آغازمی کوردی کفت
باور نداشتم که ترا بانگ مرغی چنین کند مدهوش بجرد بر مرغک
صداسی سنی تا بو مرتبه مدهوش و پرجوش و خروش ایتدوکنه
اعتقادم یوقدر و اول قدر اهل حال اولدوغکی احتمال ویرمزین
بو حرکاتی جعل ویرایه و کلماتی هزل بی معنایه حمل ایتدی کفتم این
شرط آدمیت نیست مرغ تسبیح خوان و من خاموش بن ایتدم مرغ
طاعت و عبادت ایله مکلف دکل ایکن ذکر و تسبیحه مشغول اوله
بن طاعت ایچون مخلوقکن بطال و خاموش اولمق شرط انسانیت
و مقتضای مروت دکلدر ابن لفظی مصراع ثانی نکتہ مضموننده
اولاندر خفی اولمیه که بو قطعه ده مندرج اولان کلمات برکات
تمامه ملایم اولوب اول شوریده نک لسان حالندن سوق
اولنشدر **حکایت** وقتی در سفر حجاز طایفه جوانان صاحب
دلهم دم و همقدم من بوده اند بر زمانده کعبه یولنده بر بولک

اهل دلجوانلر بکا یلداش وهمدم و یاداش وهمقدم اولمشلر
یعنی پیاده مصاحبت ایدرک کیدر ایدک وتنها زمزمه کرد
کاهی اوتیجوانلر نغمه وزمزمه وترنمات ایدرلر ایدی وبیتی جند
محققانه بکفتندی ونعت وتوحیده متعلق محققانه بعض
ابیات اوقورلردی وعابدی در سبیل یولده یعنی اول قافله د
بر عابد وزاهد واردی منکر حال درویشان بود وبیخبر از
درد ایشان درویشلرک حالنه منکر وانلرک دردندن بیخبر
ایدی تا برسیدم بنخیل بنی هلال تا بوحال ایله بنی هلال خرما
دیکله مشهور موضعه ایرشدک بعض نسخده تا برسید
بحی بنی هلال واقع اولمش حی قبیله معناسنه در کودک
سیاه از حی عرب بدرآمد اتفاقا عرب قبیله سندن بر
اوغلنجق چیقه کلدی وآواز بر آورد که مرغ از هوا درآو
مکر که اول کودک سیاه خوش آوازیمش بر خوب نغمه اتدی ک
هوادن قوشلری یره اندردی یعنی هواده اوچان قوشلر
کوشن اتسه متأثر اولور ایدی اشتر عابد را دیدم برقص درا
اول زاهد خشکک دوه سن کوردم اول الحانک لذت وتأثیر
رقصه کلدی یعنی متصل حرکت واضطراب وزره اولدی عابد
ر بینداخت وراه بیابان کرفت عاقبت زاهدی یره چالدی
وبیابان یولن طوتدی کتدی کفتم ای شیخ در حیوانی اثر
وترا اثر نمی کند زاهده ایتدم ای شیخ اوازخوب بوبجلین
حیوانه بله تأثیر ایلدی مع ذلک سنی کند وکی انسان قسمندن
عد ایدرکن سکا تأثیر ایتمز وکثافت طبیعتک کتمز در بعض شراح
بوکلامک استفهام اولماسی دخی جائز کورمش لکن فهمدن
بعیددر نظم دانی چه کفت مرا آن بلبل سحری بلبل سحری
بکا نه دیدی وکن بیلور میسن توخود چه آدمی کز عشق بیخبری
سن کندوک نه مقوله آدمسن که عشقدن بیخبرسن دیدی
لفظنک تحقیقی یا وفا خود نبود در عالم دید وکی محلده کجدی

بعض شراح تأکید حمل ایدوب عربیده انت نفسک قبیلندندر دیمش
بی وجه دکلدر ردّ ایدنلر تعصب اتمشدر واقع بودرکه بو محلده
مذکور اولان خود لفظی ترکیبده مستعمل دکلدر اشتر بشعر عرب
در حالتست وطرب الحان عرب ایله دوه بیله حالت وطربده در یعنی
حالت عشق تأثیر ایدوب وجد اولوب رقص وسماع ایلر طرب شوق
معناسنه در اشتر قطار الحان عرب وابیات واشعار له نه مرتبه
طربناک ودفع کسل ایدوب قطع مسافه ده نجه جست وچالاک
اولدوغی سفر حجاز ایدنلر مشاهده وادراک ایدرلر کوردوک وونیست
ترا کر طبع جانوری بو مرتبه دن صکره اکر سنک اولوا دیده ذوق
شوقک ولطف مذاقک یوغیسه محقق بلکه کج طبع جانورسن
یعنی یامنک غایت کمتر سن کندوکی قطعا آدم حسابنه صایمه کج
لفظی جمیله اولمق سهو اتمشلر ملا جامی حضرتلرینک سلسله سندن
واقع اولمشدر نظم دراداش مکن دهان کج کج • حرفهایش
لکن از مخرج • بو نظمک بحری غیر معهود اولوب عروض بلمینلر
موزون کبی کورنیور بعضا هالی اعجامدن مسموعم بودرکه
شیخ سعدی حضرتلری بو کتابک جمیع بحورن وآوازن اولا
ایراد اتمشدر ضبوریری بومقوله بحور دخی مذکور
اولمشدر دیدیلر اما جمله بحور کلستانده مذکور اولدوغی
معلوم دکلدر بیت شتر را جو شور وطرب در سرست اکر آدمی
نباشد خرست شترک باشنده چونکه شور وشغب وذوق
ذوق وشوق وطرب اولمق جائز اوله اکر کنه وقتی آدم بیلنی
نسنه ده بو حالت بولنماز ایسه شتردن کمتر بلکه خر
در بعض فقها دیمشلر که بر صبی بالغ اولدقده ذنبی
اولور مجانین دنمی عدّ اولنور بلمک مرادن اولسه بر خوش الحان
مشهور خوب آوازله نغمات وترنمات ایدوب ومدلرکی
قنیا رسیل وتوجه اظهار ایدرسه مثلا آغلر یکر دیکرا
رالتایدرکر ولو معصوم پاک عقلاء غد وعالم درکدن

سید علی زاده

کژ لفظ جمیله وژاء فارسیله اکرمی معناسنه در بعض شراح

سرو

دنی

ايدى انديكن مسافريني البته هرنه رجا ايلسنك قبول ايدر
سوزنك رد ايتمزدى لطف ايله شفاعت ايدوب بن بو كرده ابن ن
خلاصه همت ايله بندنى مرحمت ايدوب صاحب خانيه ايتدم
بنم خاطرم ايچون بو مستمندى بندن خلاص ايد وبكناهنى
عفو ايله والا طعام يميزين وكوكلم خوش اولمازدر حريف
ايدى بونى ياتكادن وسياحتك كناهى عظيم ومستحق عذاب
اليم در چوق مالم تلف ايدوب بنى فقير ايتشدر بن ايتدم صنوخ
ندر ايتدى بو بدبخت ناكس خوش الحان وخوب نفسدر دوه
لردن زياده بار كران واثقال بيكران تحميل ايدوب محكم سوق
ايدر بيچاره لر بونك صداسى ايله شوقه كلوب بيخود اولوب بخته
كنه كلان بن بيلوب بر كوننه اوچ كوننك مسافه قطع ايتشلر همان
منزله كلدكلرى كبى بار رحيا تلرين يره صالديلر ورخت وجود
منزل عدمه بر اقديلر قالديلر بنم سبب معاشم بونلر ايدى
بونلرك ارقه سنه حضور ايدر يحنو دم شمدى حالم ديكركون
اولدى بوجوالمرك بنى بو حاله قودى بلمز ايدم كه بخه حقندن كلم اما
چونكه رجا ايلدك كناهندن كچدم وسكا بغشلدم وفى الحال بندن
مقاربكا تسليم ايلدى صباح اولدقده كوكلم استديكه غلامنك
سسين حريفه سويلدم غلامه امر ايلدى رفع صدا واغاز حدا
ايدى اول محلده قويبدن صوچكر بردوه واريدى متاثر اولوب
جوش وخروشه كلدى وبندلرين قيروب وجد اولوب يوزى
اوزره دوشدى حتى كه جميع عمرمده انجلين خوش اواز ايشتمش
دكل ايدم بندخى بر وجهيله متاثر اولدم كه دوشوب عقلم كتدى
برقدن شو قلدجان ويره يازدم حريف بنم حالى كوروب
غلامه ساكت اول ديو اشارت ايلدى خلاصه كلام الحان
لطيفه طباع شريفه يه تاثير ايتدوكى بهايمه بله واضح ودرو
بونى انكار ايدن مكابردر اما شبو دركه ناساز وبد اواز
ونحى مهلك وجانكداز اولوب مذاق اهلى صبر وتحمل ايتكه

اوله اكر قطعا التفات ايتمزسه ومتاثر اولوب ميل كوسترميه
عقلدن محروم اولدوغى معلوم اولور شعر عربى وعندى
الناشرات على الحى يميل غصون البان لا الحجر الصلد حمى حا
مهمله نك كسرى وميم مخففه نك فتحى ايله ميرى قورى سنا
بو محلده مطلق صحرا وباغ وراغ معناسى مقصوددر هوا دن
نشر ايتدوكيچون رياحه ناشرات تسميه اولنور هبوب ايتك
معناسنه در بان باء موحده ايله قواق وچنار شبيه بر جنس
اشجاردر كه بريده اولور بو مقامده مطلقا تازه اشجار مراددر
غصون غين معجمه نك وصاد مهمله نك ضميله غصنك جمعيدر
شاخ معناسنه در صلد صاد مهمله نك فتحيله ولامك سكو
ودال مهمله ايله يابس ومحكم معناسنه در يعنى صحرادر
كار اسدكده تازه اشجارك بوداقلرى مايل ومتحرك اولورلر يابس
اشجار واحجار قسمى قطعا متاثر ومتحرك اولمازدر قصه دن
حصه بودركه صوت حسندن طبع سليم اربابى متلذذ اولوب
قلوب قاسيه ونفوس ضايعه يه هر كز تاثير ايتمزدر حلذ ايتدى
طبيعت انسان نغمات موزونه ايله مانوس وتاثير صوت
حسن بهايمده بله محسوسدر كه نيجه دم صانوب متاثر اولور
وصوت غراب ايله الحان بلبلى فرق ايتمين بى تميزلر انسان
كامل نظرنده حيواندن ايچوق بلكه جماد مطلقدر من لم يحركه
الربيع وازهاره والعود واوتاره فهو فاسد المزاج يحتاج الى العلاج
نغمات موزونه والحان لطيفه ايله ارواح ونفوس مابينده
مناسبت روحانيه اولوب جان وجنانه تاثير عجيب و
انفعال غريبى اولدوغنه دلالت ايدر حكايات ونوادر نقلى
چوقدر بعض مشايخدن منقولدر ديشكه بر زمانده باديه
بر شخصك منزلنده مهمان اولدم كوردمكه اوى يانند
بر تاج دوه اولمش ياتور وبر قاره قول بر كوشه ده قيدو
بندله بغلو طورر بيچاره بنى كوريجك تضرع ونياز ايدر

لر

لدين

چاره یوقدر نظم دوز روشن کبی بو ظاهردر مثنوی بزکر
هرکه بینی درنجر وشست بو عالمده کوردککی موجودات تنک جمله
حق تعالی حضرتنک ذکر وتسبیحی ایله جوش وخروشده در
دلی دانداز بن معنی که کوشست بو معنیدن بزدل خبرداردر
که کوشد ربو مجازده اولان مبالغه ارباب بلاغته خفی دکلدر
سر تا پا کوشد ردعکه بعضلر بو معنیدن غافل اولوب ور
کوشست تقدیرنده طوتوب قولنی وارد ردیو تعبیر ایتمش
لفظی داندلفظنه متعلقدر بعض شراح ازین بدلی درین
لفظنی اختیار ایدوب دلی داندکه درین معنی کوششت
بوتی شول دلبیلور که انک بو معنیده قولنی واردر دیو
شرح ایتمش تکلف درتکابا یلمش معنای مقصوده واصل
اولمامش نه بلبل بر کلشن تسبیح خوانیست حق تعالی
انجق کل اوزره بلبل تسبیح خواندر کلدر معنیده ضمیر شین
خوان لفظنه متصلدر ضرورت وزن ایچون تقدیم اولنوب
کل لفظنه متصل اولمشدر بعض شراح بو معنیدن غافل
والمعنی لیس العند لیب علی ورد الله تعالی مسبحا فقط دیو
تفسیر ایتمشدر که هرخاری بتسبیحش زبانیست بلکه کلشن
هرخار حق تعالی حضرتنک تسبیحنده بر زباندر مثنوی همه ذرات
عالم همچو منصور ٭ تو خواهی مست کیر وخواه مخمور ٭ درین تسبیح
وتهلیلند دایم ٭ بدین معنی همی باشند قایم ٭ اکر خواهی که کردد
بر تو آسان ٭ وان من شی را یکوه فرو خوان ٭ خلاصه کلام
وان من شی الا یسبح بحمده فحواسنجه جمیع موجودات عالم
کاینات حضرتنه تسبیح ومناجاته مشغول اولدوغی بیان
واعلامدر نظم کوکالرتنده فکرکنه لسانلر سرده ذکرکنه
سنک یادکنه دردللر اکر مخفی اکر پیدا حکایت یکی ازملوک
مدة عمرش سپری شد وقایم مقامی نداشت پادشاهلردن
برینک عمری آخر اولوب اول خاندانندن قایم مقام اولاجاق

سروری

ولد ودماندن وجودی ایله ملک وملت نظام وانتظام بولجق
ولی العهدی بولنمدی سپری شد یعنی تمام اولدی دیمکدر سین
مهمله باء عجی نک ضمی ایله در وصیت کرد که بامداد آن نخستین
کسی که از در شهر درآید تاج پادشاهی بر سروی نهید وتفویض
ملکت بدو کنید وصیت ایدوب دیدیکه علی الصباح یعنی وفاتدن
صکره ارته سی شهرک قپوسندن ایچرو مقدم هرکم داخل اولورسه
پادشاهلق تاجنی انک باشنه وضع ایلک ومملکتی اکا تفویض
وتسلیم ایدوب پادشاهلغه قبول ایدک خفی دکلدرکه درز
صباح آن شب که ملک مرده شد دیو تعبیر ایدن شارحک مرادی
نخستین بو معنی درسوختی شب ایله تقیید وتخصیص مقصودی
کلدرکمانو هم اتفاقا اول کسی که از در شهر درآمد کدایی
بود که در همه عمر لقمه لقمه اندوخته ورقعه برخرقه دوخته
اتفاقا ابتدا شهره بر فقیر ایدیکه جمیع عمرنده ایکی لقمه بر یرده اله
کتورمیوب وپاره پاره مالوخهنده خرقه دن غیری بر لباس کورمشدی
رقعه لفظی بو محلده پاره وپینه معناسنه در بعض نسخه ده خرقه
برخرقه واقع اولمشدر بو معنی مراددر حاصلی کلام شهرده فقیر
بری دیمکدر اندوختن کسب ایتمکه وقازانمق معناسنه در
دوختن دیکمک معناسنه در یا الرحکایت ایچوندر ارکان دولت
واعیان حضرت وصیت ملک بفتح المیم وکسر اللام بجای آوردند
ارکان ودولت پادشاهک وصیتینی یرینه کتوردیلر ملک بضم
وسکون اللام وخزاین بدو تسلیم کردند سلطنت خزینه سنی
اکا تسلیم ایتدیلر درویش مدتی مملکت داند درویش سلطان
مدت سلطنت سوردی تا بعضی از امرای دولت کردن از
طاعت وپیچانیدند کردن کاف فارسی ایله بویون معناسنه در
یعنی تدبیر مملکت امرنده تقصیری بر طبقه یه واردیکه امرای
دولتدن بعضی اکا عصیان ایتدیلر ومتابعت واطاعتندن
روکردان اولدیلر وملوک دیار هرطرف بمنازعت برخاستند

اول خانداندن کندو مقامنه
قایم اولد وودماندن مملکت
خلقنه حاکم اولاجاق
بر ولی عهدی
قالمدی نسخه

کلمن مع

المیم

واطرافنده اولان پادشاهلر انکله نزاع وجداله ومحاربه ومقا...
عازم وقائم اولدیلر وبمقاومت لشکر آراستند وانکله مقابل
اولوب جنک اتمکه تجهیز عسکر اتدیلر فی الجمله سپاه ورعیت
بهم برآمدند وبالجمله عالم هرج ومرج اولوب سپاه ورعیت
پریشان ومضطرب الحال اولدیلر وبرخیلی بلاد از قبضه
تصرف وید ز رفت بعض بلاد قبضه تصرفندن چیقوب د...
النده وشدی درویش ازین واقعه خسته خاطر همی بود
درویش سلطان بو خصوصدن پریشان دل وخسته خاطر
ایدی نداین جکن بلمزدی تا یکی از دوستان قدیمش کردر...
درویشی قرین او بود از سفر باز آمد درویش سلطانک کدا...
زماننده مصاحب وهمدمی اولان یاران قدیمدن بری سفردن
کلدی او را درچنان مرتبه دید وکفت حریفی کدالق حالنده
کچمشیدی کلوب مملکته پادشاه اولمش بولیحوق تهنیت تصد...
ایدوب ایتدی منت خدای را عز وجل که بخت بلندت یاور
کرد واقبال رهبری منت خدایه که بخت بلند وطالع ارجمند
سکا اعانت ایلدی ودولت واقبال رهبرلک اتدی تا کلت از
وخارت ازپای برآمد تا کلک خاردن وخار ایاغکدن چقدی
یعنی فقر وفلاکتدن خلاص اولدک وبدین پایه رسیدی
وبو مرتبه یه ایرشدک ان مع العسر یسرا حق جل وعلا بیور...
که هر عسرک یسری وهر ترحک فرحی وهر شدتک فرجی وار در
بس سندخی بو مضمون حکمت مقرونه مصداق اولنجه بوده کلور
زمان جکدک فکد الام وشدایدک اضعافله مکافاتن کوردک
خفی اولمیه که قرآن عظیمده مذکور اولان جمله ثانیه بعض
مفسرین قولنجه تاسیس واستیناف اولمق اوزره هر عسر...
مخصوصده مقرون اولمغه وعد جمیلدر علماء معانی نحو...
ایتمشلردر که بر لفظ منکر مکرر مذکور اولسه ثانی اولک
غیری اولمق جایزدر اما معرفه اولسه اولک عینی اولور...

اولدن مراد یسر دنیادر ثانیدن مراد یسر آخرتدر حدیث شریفده
لن یغلب عسر یسرین بیورلدوغی بو معنایه محمولدر یعنی
بر عسر ایکی یسره غلبه ایتمزدر عاقبت یسر غالبدر قول شاعر
دخی بو توجیه اوزره در **بیت** اذا اشتدت بک العسری
ففکر فی الم نشرح. فعسر بین یسرین اذا فکرته فافرح. قرآن
عظیمده مع لفظی ایله تعبیر اولنمقده نه مرتبه مبالغه اولدو...
ارباب بلاغته روشندر **بیت** شکوفه کاه شکفتست
وکاه خوشیده شکوفه قسمی کاه اچلمش کاه صولمش اولور
خوشیدن بالترکی بوزشمق یعنی صولمق وپژمرده اولمقدر
درخت وقت برهنه است ووقت پوشیده درخت بر زمان
...ویاردن برهنه وعاری وبر زمان جامه اوراق واثمار
ولباس ثمرات وازهارله پوشیده ومتواری اولور کذلک
انسان دخی تقالیب فرد ونکاد وتصاریف لیل ونهارله حا...
منقلب اولوب **بیت** کاه ذلتده کاه عزتده که فلاکتده که
سعادتده. اولور باراده الله تعالی کفت ای برادر تعزیت
...چه جای تهنیتست درویش سلطان ایتدی ای برادر
تعزیت ایله نه تهنیت اینجک محلدر یعنی اولکه الکدن ما
...شاه وقت اولوب کندو باشمه سلطان ایدم شمدی
...ننک بلاسن باشمه کلدی درده کرفتار اولدم **بیت**
سلطان اولدی سلطنت دهر پای بند درویش کندو باشنه
سلطان اولوب کزر در **بیت** درویش را که کنج قناعت مسلمست
درویش نام واردو سلطان عالمست. آنکاه که تو دیدی غم
نداشتم سن کوردوکک زمانده انجق بر اتمک واتمک غمندن
اسباب معاشمی تدارک اتمکه الملندن ایدم وامروز تشویش
جهانی بو کون دنیا خلقنک قیدندن اولوب جهانک تشویشنی
...جهانی ده اولان یا وحدت ایچوندر بعضلر نسبت
...بعض نسخده تشویش جانی واقع اولمشدر

اكر دنيا نباشد دردمندم اكر دنيا اولمية يعني مال ومنال
مالك اولمياوز فقر وفاقه ايله حالمز ديكركون وخسته
وزبون اولمغه باعث اولور وكر باشد بهرش پاى بند
اكر دنيامز اولورسه انك محبتي ايله پاى بند ومقيد اولورز
بيت غلط كرده طلب كرديم جاه شهر بندي را ، در ديغا ماندانستيم
قدر دردمندى را ، بلا ئى زين جهان آشوبتر نيست بو جهان
آشوبتر بربلا دخي يوقدر يعني بوندن زياده مشكل وشو
نسنه اولمازدر كه رنج خاطرست ارهست وار نيست زير
كه اولسه بلا واولماسه بلادر قطعه مطلب كر توانكرى
خواهى ، جز قناعت كه دولتيست هنى اكر غنا استرسك ونفر
خلاص اولام درسك قناعتدن غيرى نسنه استمه زيرا
قناعت بر منهضم دولت وخوشكوار نعمتدر هنى نعيل
اوندر خوشكوار ومنهضم معناسنه در بو محلده
ومشقتسز ديمكدر وفى القاموس الهنىء ما اتاك بلا مشقة
وهو هنىء سائغ وساغ الشراب سوغا سهل مدخله كرعنى
زر بدامن افشاند اكر غني التون ايله صاچرسه يعني
نهايه سال ومنال تصدق ايدرسه تا نظر در ثواب او
صاقن كه انك حالنه رشك ايدوب ثوابنه نظر ايتميه سن
كز بزركان شنيده ام بسيار زيرا اولولردن چوق اشتمشم
صبر درويش به كه بذل غني اغنيانك بذل وانفاقلرندن
درويشلرك صبري راجحدر وبهتردر سؤال اكر سؤال ايدرسه
كه شيخك بو كلامي حديث شريفه مخالفدر زيرا پيغامبر
بيورمشدر كه لا حسد الا فى اثنتين رجل اتاه الله مالا
فسلط على هلكته فى الحق ورجل اتاه الله الحكمة فهو يقضي
بها ويعلمها بو حديث شريف صحيح بخاري ومسلمده مذكور
يعني دنياده رشك وآرزو ايدجك اصلا بر نسنه يوقدر
الا ايكي شخصك حالنه رشك اولنور بري شول كمسه

حق تعالى اكا وافر مال ويره في سبيل الله صرف وبذل ايليه
بري دخي شول كمسه در كه حق تعالى اكا علم نصيب ايليه وعمل ايله
عامل اولوب عباد الله بيننده قضا بالحق وطالبلره تعليم افاده
ايليه بس بو حديثدن فهم اولنور كه كاشكي بنده غنام اولوب
بن دخي بذل وانفاق ايدوب ثواب حاصل ايديدم ديمك وايدنلرك
حالرينه رشك ايله نظر ايتمك جائز اوله جواب بودر كه فضيلت
فقر وغناده اختلاف واردر اكابر امتدن كيمي فقر جانبن تفضيل
ايتمشدر وكيمي غنا طرفن ترجيح ايلمشدر هر برينك مدعاسني تاييد
ايدر ادله ايراد ايتمشلردر احتمالدر حضرت شيخ فقير صابري غني شاكر
تفضيل المق مذهبين اختيار ايليه قطعه فقر ايه يتري بوددولت كو
نعم ملامت ايتمزلر كمسه خرج استمز بو دنياده اخرتن حساب
ايتمزلر واكر نعم المال الصالح للرجل الصالح نخواسنجه مذهب اخري
اختيار ايدوكي مقرر ايسه اشكالمز بودردن جواب بو وجهله
حديث شريفده مذكور اولان مالدن مراد مال حلالدر شيخك
مقصودي مجرد ظاهر حالنه نظر ايتمه ومال حلال ايدوكي معلوم
اولمادن ثواب توقع ايدوب رشك ايله ديمكدر بيت رشك
ايله كوره ب سوخ بلا وبن امر انك ، خوان جكر بنك اثر يدر فقر انك
يعني ولمية كه حديث شريفده مذكور اولان لفظ حسد رشك
وغبطه معناسنه در زيرا حقيقت حسد قطعا جائز دكلدر حسد ايله
غبطه نك فرقي بودر كه حسد بر كمسه نك زوال نعمت وانتقال
دولتن تمني وتوقع ايتمكدر بعضلر اندن كيدب كندويه كلدو
تمنا ايله تقييد ايتمشلر حق بودر كه بو قيد لازم دكلدر بلكه عدد
نعمته ورشك اكا درلر كه بر كمسنك نعمت ودولتن كورب
بنكا دخي اولايدي ديه واندن زوالني تمني ايتميه بودخي
ممنوع اولمياكه شول كمسنك زوال دولتن تمني ايتمك جائزدر كلدر
اول دولته مستحق اوله والا استحقاق دولته واصل
اولان ناقبوللرك زوال دولتلرين تمني ايتمك ممنوع اولمدى وغني

راغب اصفهانی بیان اتمشدر که بر بیان کند بهرام کور که کور
عجمی ایله بو محلده بیان اشکیدر که قولان تعبیر ایدرلر بهرام عجم
شاهلرندن برینک اسمیدر قولان صیدنه مایل و حریص اولدیغی
بهرام کور دیو شهرت بولمشدر یعنی اکر بهرام پادشاه بر قولان
قربان و بریان ایلسه نه چون پای ملخ باشد نمودی بر قارنجه
چکرکه ایاغی مقداری دکلدر خلاصهٔ کلام بذل و عطا وجود
خصوصنده بحسب الظاهر نمل محقره نظر رجل جراد جلیل المقدار
اولوب و بهرام خودکامه نسبت کبیر ایجه بر حیوان زیاده
بی اعتبار اولدو ومن کبی فی الحقیقه و یؤثرون علی انفسهم
ولو کان بهم خصاصة مضمونی فقرا نکدر و یشانه بذل
موجود ایدوب السخی ما ملک فحواسیله عامل اولدقلری عند
اهل دنیانک حساب و تصرف ایله صرف ایتدکلری درهم و دینار
هزار باب بهتر دزملخ میم ولامک فتحی ایله و خاء معجمه ایله چکرکه
حکایت یکی را دوستی بود عمل دیوان کردی بر کمسنک دیوان عملنه
دیواندن بر دوستی وار ایدی مدتی اتفاق دیدنش نیفتاد اتفاقا
بر مدت اول دوستنی کورمکدن و شمدی کسی گفت فلانرا دیر
که ندیدی بر کمسه ایتدی خیلی زماندر فلانکسی کورمدیکم
کفت من او را نمی خواهم که ببینم اول کمسه ایتدی بن انی کورمک
استمزین قضارا از کسان او یکی حاضر بود گفت چه خطا کرده
است که از دیدنا وملولی تفاقا اول کمسنک متعلقاتندن بر
شخص مجلسده حاضر بولنوب ایتدی اول دوستکز نه خطا
انی کورمکدن ضانوب معرض و متنفرسن قضاد الفظی
امثالی مواضعده قضای الهی دیمکدر اتفاقا دیمکدر بر ده
اولنور گفت خطایی نیست اما اهل دیوان را وقتی توان
دید که معزول باشد اول کمسه ایتدی هیچ بر خطاسی یوقدر
و صحبته کما کان میل و رغبتم مقرردر اما حدذاتنده دیوان
خدمتنده اولان اخوانی مراد او زده کورمک معزول اولدقده

زمانده میسر اولمز زیرا شمدی دیوان خدمتی ایله مقیددر کثرت
مصالح و تزاحم اشغالدن خالی بولنمز که صفای خاطر و فراغ
بال ایله مصاحبته مجال اوله قیدلو یه صحبت حرامدر دیلر
مثل
مشهوردر • ومرا راحت خویش در رنج اولمی باید • محضا
کندو حظ ایچون اکا زحمت ویرمک مناسب دکلدر **قطعه**
در بزرکی و در کیر عمل • ز اشنایان فراغتی دارند منصب اهلی
دیوان خلقی عزتجاهلری و غرور سرورلری ایامنده و خدمت
دیوان و عمل سلطان غوغاسیله تقید و ابتلالری هنکامنده
شرح
اشنا و صدیقادن ضروری فراغت ایدرلر زیرا اختلاط و معا
شرتکه وقتلری مساعد اولمز بعض نسخده در کیر و عمل واو
عاطفه واقع اولمشدر • روز درماندکی ومعزولی • درد دل
پیش دوستان ارند • عزللری و محن و فلاکتلری زمانده دوستلری
حضورینه کلوب درد درونلرین عرض ایدرلر محصل منصب
اهلی همان عزللری حالنده کورمکه کلورلر **حکایت** بو هریره
رضی الله عنه هر روز بخدمت مصطفی صلی الله علیه وسلم
امدی • صحابه کبارده حضرت ابو هریره رضی الله عنه پیغامبر
علیه السلام خدمتنه هر کون کلور ایدی کفت یا اباهریره زرنی
غبا تزدد حبا پیغامبر علیه السلام ایتدی یا ابا هریره بنی کون
اشوری زیارت ایله که سکا محبت زیاده اولا یعنی هر روز
میا تا محبت زیاده کرد یعنی زیارت ایچون هر کون کلمه تاکه
محبت زیاده اولا کرددکاف عجمی ایله کشتن لفظندن مضارع
مفرد معناسنده در زر کلمه سی زاء معجمه نک ضمی و راء مهمله نک
سکونیله زار بروزن امر حاضردر غبا غین معجمه نک کسری
و باء موحده نک تشدیدی ایله معناسی بر کون کلوب بر کون
کلمیه دیمکدر بعضلر هفته ده بر کره کلمکدن دیدیلر و بعضلر مطلقا
کثرت اختلاطدن معناسنه در دیدیلر بعض شراح مصنفک تفسیری
اولان خبری اختیار بیوردقلرین اشعار ایدر دیشلر تزدد

کلمه‌سی ازدیاد لفظندن مضارع مجزومدر امرک جوابیدر کوز
کلمیوب کاهی‌جه زیارت ایتسک زیاده محبوب اولورسن
دیمکدر صاحب دلی را کفتند بدین خوبی که آفتابست
نشنیده‌ایم که کسی اورا دوست کرفته است وعشق ورزیده
ارباب دلدن برینه ایتدیلر آفتابک بو مرتبه حسن ولطافتی
واریکن هیچ برکمسه آکا محبت ایدوب عاشق اولدوغنی ایشتمدک
دکلدر حکمت ندر آفتاب که بدین خوبیست تقدیرنه درکه
از برای آنکه هر روز می توان دید اول اهل دل ایتدی سببی بودر
هرکس آنی هرکون کورمک میسردر مکر در زمستان که محجوب
ومحبوب مکر قیش فصلنده که وداء حجاب سحابدن متواری
ومستور واعین ناسدن مختفی وغیر منظور اوله‌ غی سببندن
مطلوب ومرغوب اولور بعض شراح بدین خوبی که آفتاب
عبارتنی ای لها حسن فایق دیو تفسیر ایدوب بعده اعتراض
ایتمشلر که بو مقدمه مسلمه دکلدر زیرا آفتابک نوری انسانک
اولمقدن غیری اسباب حسن وملاحتدن هیچ بریسنده یوقدر
اما خفی دکلدر که اول عبارتدن جمیع جهات حسنی جامع
اولمق معناسی منفهم دکلدر ولکن کمسه آکا عاشق اولمز
دیدوکی مقدمه منع اولنسه بعید دکلدر آفتاب برسنلر
عشق ومحبتلری کون کبی مشهوردر **قطعه** بدیدار مردم
شدن عیب نیست کمسه‌یی کورمکه کتمک ودوست دوستی
زیارت اتمک عیب دکلدر بلکه مستحب ومندوبدر شدن
بو محلده رفتن معناسنه‌در ولیکن نه چندانکه کویند بس
ولکن اول دکلو اولمیه که بتربیه لر واستثقال ایدوب
کورمکدن اوصاندلر مثل مشهوردر که کثرت مشاهده سبب
قلت عزتدر اکر خویشتن را ملامت کنی ملامت نباید شنید
زکس شراح بو بیتک شرح وبیاننده اختلاف ایتمشلر بر شارح
دیمشکه شرطک جوابی محذوف اولوب مضارع اولدکلر

تامدر یعنی اکر کندوکی تقصیر خدمت وهوا وهوسده متابعت ایله
ملامت ایدرسن معذورسن زیرا بو ایله ایتمزسک خلقدن
ملامت وطعن ایشیدوب جفا چکمک لازم اولور عاقل وفهیم
فهم اولان کندوکی اشخاصک طعن وتشنیعنه مظهر وعام
وخاصک لعن وتقریعنه سبب ایتمز بعضلر دخی بو معنایی
قبول واختیار ایدوب لکن تقصیر خدمت ومتابعت هوا و
هوس ایله تقیید اولنمغه معقول کورمیوب مطلق اولوب
هر شاملی اولمق اولیدر دیمش بعض شراح دخی دیمشکه اکر
کثرت مشاهده ومصاحبت ایله کندوکی ملامت ایله‌سن اویله
ملامت ایشتمکه کرکمز زیرا حقیقتده سن سنی ملامت
ایدرسن بعضه شارح مزبور حاشیه کتابنده دیمشکه بو بیتک
معناسی فقیر شرح ایتدوکی اوزره روشندر اما بو وجهله
دخی قابلدر اکر کندوکی ملامت ایدرسن یعنی کثرت مشاهده‌دن
کندوکی منع ایدرسن انتهی کلامه خفی دکلدرکه بو معنالرک
هیچ بری روشن دکلدر بلکه مقصود بودر که اکر معقول
فهم وقباحت شناس ومعقول فهم اولوب کندوکی ملامت
ایدوب قلت حرمته سبب اولان کثرت مشاهده‌دن کندوکی
زجر ایدرسن هیچ برکمسه‌دن سوز ایشتمک لازم اولمایوب
استثقال غائله‌سندن سالم اولورسن والله اعلم بالصواب
حکایت یکی را از بزرکان باد مخالف در شکم بیچیدن کرفت
یعنی بزرکانک برینک قارننده ریح مخالف پیدا اولدی وطاقت
ضبط آن نداشت بی اختیار از وی صادر شد وانک ضبطنه
قادر اولمیوب بی اختیار اندن ضراط صادر اولدی کفت
ای دوستان مرا در آنچه کردم اختیار نبود اعتذار ایدوب
حضار مجلسه ایتدی بو قباحتی اختیار ایله اتمدم وبزه برمن
ننوشتند بزه باء عربی وزاء معجمه نک فتحیله کناه معناسنه
وحدت یجوندر یعنی عمدا صادر اولمیان خصوصده

اکر خویشتن را ملامت کنی
بتقصیر خدمت ومتابعت
هوا وهوس وجواب
الشرط محذوف
ای معذور
سیدی
علی
زاده

ومن قید بتقصیر خدمت ومتابعت
هوا وهوس فقد خص العام
من غیر مخصص والاولی
ترک التقیید به
لیذهب السامع
کل مذهب
سروری

سروری

سیدعلی

دن

بنزراوزريده اصلا ذنب يا زمانلر ذيرا ذنب واثم انفعال اختيار
خصوصنده در وراحتي بن رسيد فاول ريح فاسدك خروجيله
بكا بر راحت وصفا حاصل اولدي دفع ثقلت ايتدم شمدي بنم
معذور دارايد سزرخي لطفكزدن بو خصوصده بني معذور
طوتوب كستاخلغي عفو ايلك قطعه شكم زندان باد ست
اي خردمند اي مرد عاقل ودانا مقرردر كه انسانك بطني
محبس ريحدر ندارد هيچ عاقل باد در بند هيچ عاقل حبس
ريح ايتمز زيرا چو باد اندر شكم آيد فروهل شويله كه اتفاقا
يل بيدا اولوب چقمق تقاضا ايده واضطراب ويره همان
صالبويرچيقوب كتسون كه باد اندر شكم بار يست بر دل
زيرا كه بطنده اولان ريح قلبه بر باد كراندر دفع ثقلت
كي كه زهيل هانك كسن بيله هليدن لفظندن امر حاضر دن نخفي
اوليه كه لازم اولنجق ضرورى واضطراري بي اختيار صادر
اولان ضرطه وفرطه سي لا باس قبيلندن اولدوغي ظاهردر
حضرت شيخ زياده بلاغت قصد ايتمشدر نتهدرة بيت
حريف ترش روى وناسازكار چو خواهد شدن در ست
پيش مدار مخالف ومعكوس وعبوس الوجه ولان شخص ممنوع
چونكه كيتمك استيه اوكنده الطوتمه يعني مانع اولمه قوكتسون
وارسون ناسازكار ناموافق ديمكدر بو حكايه نك ايكنجي
بابده مناسبتي بو وجهله دركه اهل مجلسك برندن اتفاقا
بو مقوله بر حدث وقصور ظهور وصدور ايتدكده معذور
طوتوب اظهار صمم واغماض عين ايله ستر عيب وشين ايتمك
اخلاق درويشاندندر حاتم اصم قصه سي خود مسامع علما
طولمشدر حضرت شيخ هزل ومطايبه يوزندن كاهي بعض
كلمات ايراد ايتمشدر كه ضمننده نيچه ذرلو حكم ومصالح ومواعظ
ونصايح مندرجدر نته كه حضرت مولانا قدس سره بيوررلر
نظم بيت من بيت نيست اقليمست • هزل من هزل نيست تعليمست

پيشي

بعضلر بو معنادن غافل اولوب ديمشلر كه بو حكايت حضرت
شيخك مطايباته متعلق بعض تاليفاتنده ورساله هزلياتنده
مسطور ومذكوردر كلستاندن دكلدر بعض ناسخلر الحاق
ايدوب بو محلده ايراد ايتمشلردر حكايت از صحبت ياران دمشقم
ملالتي پديد آمده بود حضرت شيخ ايدر كه بر زمانده شام
شريفده ساكن ومقيم اولدوغم مدتده اتفاقا يارانك صحبتلرندن
بنده بر كدر پيدا اولمش ايدي يعني انجمنش ايدم پديد لفظي
باء عجمي ايله ظاهر واشكاره معناسنه در سر در بيابان
قدس نهادم يعني انلري ترك ايدوب قدس شريف جانبلرينه
عزيمت وتوجه ايتدم وبا تنهي الوب بيابانده وشوفه كتدم
وبا حيوانات انس كرفتم وبر مدت انسانله انس والفتي
ترك ايدوب نواحي شامده حيوان وحشيلر ايله موانست
واختلاط ايلدم تا وقتي كه اسير قيد فرنك شدم تا شول
زمانه دك كه فرنكه اسير اولدم ودر خندق طرابلس با جهودانم
بكار كل بداشتند طرابلس شام خندقنده بكا يهوديلر ايله
پاغادلق ايدن ديلي با لچق طاشتديلر تا يكي از رؤساء
حلب كه سابقه معرفتي كه ميان ما بود كذر كرد ومرا بشناخت
تا شول زمانه دك كه ولايت حلب اعيانندن بري كه اشنا
ايدي اتفاقا اوراية اوغرادي وبني كوروب بلدي وكفت
اي فلان اين چه حالتست وچكونه كذاري وايتدي
اي فلان يعني اي شيخ بو نه حالتدر وبونده نه دوشدك
نه حالتك وبخه كجنور سن كفتم بن ايتدم قطعه همي
كريختم از مردمان بكوه وبدشت كه از خداي نبودم بديكري
پرداخت خلقله معاشرت واختلاطدن قاچوب كوه ودشته
دوشمش ايدم بو غرضيله كه خدادن غيري بر كمسه ايله الفت
وموانست ومقارنت ومصاحبت ايتميم كه لفظي رابطه دن
بعضلر بو توجيهي قبول ايتميوب اعتراض ايتمشلر كه بو تقديرجه

تنن

لرزيدن

نبودم لفظی صیغهٔ جحدا ولمیوب واوک فتحیله صیغهٔ نفی کرک
ایدی وکه لفظی حرف تعلیل والمغه حمل ایدوب بو یله معنی
ویرمشلرکه زیرا حق تعالی حضرتندن غیری بر کمسه ایله بکا
مصاحبت و مقارنت اولمدی یعنی ماسوادن چوب حقدن
غیریدن ال چکمش ایدم بو سببدن خلقدن قاچوب کوه و
بیابانه دوشر ایدم • قیاس کن که چه حالت بود درین ساعت
که در طویله نامردم بباید ساخت • حالا بر بولکه حیوانات
مصاحبت واختلاط اتمک لازم کلدی قیاس ایله که نه حالتد
ونه دکلو فلاکتده درین ساعت لفظی سحر حلال قبیلند
بیت پای در زنجیر پیش دوستان یاران واحباب حضور
بابسته ودر زنجیرا ولوب شرف صحبتلریله مغتنم ولمق
به که با بیگانگان در بوستان ناجنس وبیگانه لر ایله بوستا
اولمقدن یکدر بر حالت من رحم ورد اول خواجه بو
حالمه رحم ایتدی و بن دینار از قید فرنکم خلاص کرد
بحلب برد واون التونه بنی صاتون الوب حلبه کتوردی
دختری داشت در عقد نکاح من در اورد بکابین صد دینار
بر کریمه سی وار ایدی یوز التون کابین ایله بکا نکاح
ایتدی چون مدتی بر امد چون بو حال اوزره بر زمان کچدی
دختر بدخوی بود اول قیز بدخولی ایدی وستیزه روی ناز
بود و سرکش و عنادجی ایدی سوز طوتمز ایدی زبان درا
کردن کرفت بکا دل اوزاتمغه بشلدی و عیش مرا منغص
وعیشمی مکدر و بنی رنجیده ایدر اولدی چنانکه کفته اند
نته کم دیمشلردر مثنوی زن بد در سرای مرد نکو ایو کمسنه
خانه سنده یرامان عورت هم درین عالمست دوزخ او
بو دنیاده بیله انکه دوزخیدر یعنی اول کمسنک خانه سی
کندویه جهنم اولور اکا نسبت جهنم عقوبتی عقبا یه
قلمز دنیاده جهنم عذابن چکر زنهار از قرین بد زنهار

زنهار یرامز یولداشدن حذر ایله بدخوی و بد زبان
عورتی کندوکه همسر ایتمه وقنا ربنا عذاب النار یا رب
بزی جهنم عذابندن صقله بیت ولماسون یعنی مقارن
بزه بدخلق لئیم • روح را صحبت ناجنس عذابیست الیم
بوکلام شریف قرآن عظیمدن اقتباسدر آیت کریمه نک
اولی بودر ربنا اتنا فی الدنیا حسنة وفی الاخرة حسنة
وقنا عذاب النار حضرت علی کرم الله وجهه دن مرویدر که
دنیاده حسنه زن صالحه در و عقباده حسنه حور
عیندر و عذاب نار دنیاده همسر بدخلق در دیو بیورمشلر
یاری زبان تعنت دراز کرده همی کفت تعنت بر شخصک حقارت
ایدلتن استمکدر یعنی اتفاقا بر دفعه تعنت لسانی
دراز و بنی تحقیر وازار ایه اغاز ایدوب بو یله در ایدی که
تو آن شخص نیستی که پدر من ترا از قید فرنک خلاص کرد
سن اول شخص دکلمیسن که فرنکستانده اسیر و کرفتار قید و
بندون بجیر ایکن بابام سنی خلاص ایلدی کفتم بلی من ده دینار
بازخرید و بصد دینار بدست تو کرفتار کرد بن ایتدم کرچکی
دیرسن بنی کفار النده سنک بابک خلاص ایدوب اون
التونه صاتون الدی اما یوز التون ایله یعنی مهر موجل
سببیله سنک الکده کرفتار ایلدی بو کا نسبت کافر الندن
خلاص اولمق اسان ایدی باباکک حقیقتده بنم حقمده اساءتی
احساننه غالب اولدی وضرری اوندن فائده سی قدر اولدی
کافردن خلاص میسر اولدی اما سنک الکدن قورتلمغه
مجال یوق دیمک استر مثنوی شنیدم کوسفندی را بزرکی
رهانید از دهان و دست کرکی • مسموعدر که اتفاقا بر کمسه
بر قیونی بر قوردک اغزندن و پنچه سندن خلاص ایتدی
بازنده زکه بزرک لفظی مجرد کرکک لفظنه قافیه اولمغیچون
ایراد اولنمیوب حد ذاتنده اول کمسه اعیان عسکردن بلکه

زنهار یرامز

امرادن ومیرزالردن اولوب مصراع ثالثك مضمونی بنی الامر[دن]
قیلندن اولاشبانکه کارد برحلقش بمالید اخشام اول فیرو[زی]
بوغزلدی کارد کاف عربی ایله بچاق معناسنه در عربیسی
سکیندر کاف عجمیله درد ینلر غلط التشددر روان کوسفند
ازوی بنالید کوسفندك جانی اندن نالان وکریان اولوب
لسان حالله ایتدی که از چنکال کرکم در ربودی تو ردك بجه
وچنکالندن بنی خلاص ایتدك چونکه بدم عاقبت کرکم تو بودی
صکره کوردم وبلدم که حقیقتده بکا مسلط اولان کرك بنی
سن اولدك قصه دن حصه معلومدر **حکایت** زبادشاه
عابدی رابرسید که اوقات عزیزت چون میکذرد بادشا[ه]
بری بر عابده کسیه اوقات عزیزك نیجه کچر دیو صوردی
کفت همه شب در مناجات اول عابد ایتدی اوقاتم هر کیجه صباحه [دك]
جناب حقه مناجاتده کچر وسحر در دعا وحاجات وهر صباح
دعاده وطلب حاجاتده کچر وهمه روز در بند اخراجات وهر
اخشامه دك جهت معاش وخرج وخوائج قیدنده کچر بعض
شراح ای اخراج الخواطر عن القلب دیو تفسیر ایتمش سیاق کلام
ملایم دکلدر ملك فرمود تا وجه کفافش ومعین دارند بادشا[ه]
بیوردی اول عزیزك وجه کفافنی وسبب معاشنی خزینه[دن]
تعیین ایدنلر تا بار عیال از دل او برخیزد تا اهل وعیال بار کرانی
وکسب معاش اضطرابی انك قلبندن رفع اولوب شب وروز
طاعت وعباده متوغل ومتمحض اوله **مثنوی** ای کرفتار پای
بند عیال ای اهل وعیال پای بندنه کرفتار اولان کمسه پای
بند ایاق باغی دیمکدر ترکیده پایوند دیرلر پای بند ایکی
معنایه کلور بری ایاق باغی دیمکدر که ترکیده پابوند دیرلر
بر دخی وصف ترکیبی در ایاغی بغلو دیمکدر بو محلده مقصود
اول مقصوددر کرفتار لفظی پای بنده مضافدر بعض شراح
معنای ثانی مقصوددر دیمش وپای بند لفظنی واو عطف

واو عطف ایله

واو عطف ایله ایراد ایدوب کرفتارك عطف تفسیری یدر دیمش
خفی دکلدر که ظاهر اولان معنای اولدر وکوردکمز
نسخه لرده واو عطف مذکور دکلدر دکر ازادکی مبند خیال
بر دخی زاده لکك احتمالی خیال ایتمه وحضور وراحت فکرنده
اولمه بعض شراح دکر خیال ازادکی مبند تقدیرنده در دیمش
غم فرزند وبار جامه وقوت وغم اوشاق غمی ویدجك
وکیه جك یوکی بعض نسخه ده بار بر بند نان واقع اولوب
جامه لفظی واو عطفله مذکور اولمش بعض شراح اول نسخه
اختیار ایدوب شرحی انکا اوزرینه قصر ایتمش تقصیر ایدوك
واول نسخه ده استدراك لازم اولوب قوت لفظنك تعمیم
بعد التخصیصه محمول اولور رفتد بن بارك جامه وقوتله
مناسبتی ظاهردر زیرا ایکیسی بله حمل ثقیل وبار کران
اولمق جائز اولنلردندر خفی اولمیه که فرزند قیدی ایله
جامه وقوت قیدی ایکیسی بر واریدر دکلدر زیرا جامه
وقوتدن مقصود کسب وتحصیلدر فرزند وعیالده بویله
دکلدر بلکه بالفعل موجود اولانك غمی ونظم حاللرینك
قیدیدر بو ایکی جهتك تغایرینی اشعار ایچون نسق وحد[ت]
اوزره ایراد ایتیوب هر برینی ملایم عنوانله ذکر ایلدی
بازنا ردز سیر در ملکوت ملکوتده سیر ایتمکدن سنی
الیقور در ملکوت ظرف لغودر سیره متعلقدر بعض شراح
ظرف مستقر طوتوب عالم ملکوتده اولان سیر ومشاهده
سنی کیرو کتورور دیو شرح ایتمش خلاف ظاهردر همه روز
اتفاق می سازم که بشب باخدای پردازم هرکون عزیمت و
تصمیم ایدرین که کیجه جناب حضرت حق ایله معامله ایدم
وصباحه دك طاعت وعباده تله احیا ایلیم شب چو عقد
نماز می بندم کیجه اولوب نمازه شروع ایتدکمده چه خورد
بامداد فرزندم یارن صباح اولاد وعیالم نه یرلر دیو

همان بو فکره دوشرین خاطره ودغدغه دن خالی اولیوب
فراغمن چکوبن توجه باری ده مخصّ ایدمزبن وجه معاش
قیدی مانع اولور **حکایت** یکی از متعبدان شام در بیشهٔ سالها
عبادت کردی شام شریف صلحاسندن بری بر بیشه ده یعنی
طاغده بر کوشه ده نیجه ییللر عبادت ایدردی وبرک درختان
خوردی ورياضت اوزره اولوب اغج یپراغن غذا ایدردی
وانکله کچنوردی پادشاه آن طرف بحکم زیارت بنزدیک
او رفت اول جانبک پادشاهی اول عزیزی زیارت ایچون
حضورنه واردی کفت اگر مصلحت بینی در شهر از برای
تو مقامی سازیم که فراغت عبادت ازین به میسّر شود آنتای
مصاحبتده پادشاه اول عزیزه ایتدی اگر معقول کورر سکز
سزک ایچون شهرده بر مقام بنا ایده لم یعنی تکیه وخانقاه بنا
ایده لم که فراغت خاطر ایله عبادت وطاعت اتمک بوندن دخی
ایو اولمق میسّر اوله ودیکران ببرکات انفاس شما مستفید
شوند وغیریلر دخی سزک شرف صحبتکزدن ومبارک نفسکزدن
مستفید وبهرمند اولالر طالبلره ارشاد ایدهسز وبو
اعمال صالح شما اقتدا کنند وسزک صالح عمللریکوزه اقتدا ایدهلر
فیض بولالر نفعکز عام وشامل خواص وعوام اولا زاهد این
سخن را قبول نکرد اول زاهد بو سوزی قبول اتمدی وتنهالقدن
کوچمکه رخصت وجواز کوسترمدی خلوت عزلت جانبن
ترجیح ایلدی **نظم** قالوب بر کوشه وحدتده عزلت اختیار
اتمک . قیود خلقله خاطر مکدر اولمدن یکدر . ارکان دولت
کفتند پاس خاطر ملک را مصلحت آنست که چند روز بشهر در
ارکان دولت ایتدیلر معقول بودرکه پادشاهک التماسن زاهد
اتمیوب خاطرن رعایت ایچون برقاچ کون کلوب شهرده
اولاسن اگر صفای وقت عزیزان از صحبت اغیار کدورت
پذیرد اختیار باقیست اگر عزیزلرک صفای وقتی یعنی خاطر

شریفکز اغیار صحبتندن وبیکانه لر اختلاطندن مکدّر اولورسه
ینه اختیار الیکزده یعنی حظ اتمزسکز کلوب ینه بو راده اوله سز
اورده اند که عابد بشهر در آمد حکایت ایدرلر که بر عابد شهره
کلدی بستان سرای خاص ملک را از برای او بپرداختند عزیزی پادشاهک
خاص باغچه سنده قوندردیلر مقام دلکشای وروان آسای
اول بستان سرای بر دلکشا وروان آسا مقام ایدی آسا لفظی
آسودن لفظندن صیغهٔ امردر روان آسا وصف ترکیبیدر
جان دکلنجک یا خود جان دکلندرهجک محصل روح راحت
بولهجق محل دیمکدر **مثنوی** کل سرخش چو عارض خوبان اول
بستانک قرمزی کلی عارض دلبران کبی رنکین وبرلطافت ایدی
سنبلش همچو زلف محبوبان سنبلی محبوبلر زلفی کبی مشکین
وبرطراوت ایدی • همچنان از نهیب برد عجوز • شیر نا خورده
طفل دایه هنوز مع ذلک هنوز تمام کمالن بولمشیدی زیرا
برد عجوزک خوفندن وشدّت وصولتندن هنوز مرادی اوزره
باری وازهاری شکفته وخندان دکل ایدی هنوز سود
امهمش دایه قوجاغنده اولان طفل کبی ایدی یعنی دخی
نشو ونما بولمامشیدی ستبادن اولان بودرکه برد عجوز
تقییننده واقع اولان حالتی بیان اوله برد عجوزک کلمکی خوفندن
دیمک اولوب قبله واقع اولان صورتی بیانه حمل اتمک بعید
دکلدر ظاهردر بعض شراح دیمشکه یعنی هنوز انک کلی
وسنبلی برد عجوزک خوف شدتندن تمام اچلمامشیدی
اثنای جلسه حضرت شیخک وصف ایتدوکی کبی اولوردی
بوکه باعتبار المآل دیرلر نته کم کلام قدیمده سورهٔ یوسفده
واقع اولمشدر انی ارانی اعصر خمرا انتهی کلامه سوزی
بو وجهدر روح کلامه واصل • واصلاً مراد نائل اولمامشدر
شیخک مرادی بودرکه اول باغچک کلنده وسنبلنده اول حالده
بر لطافت واردی که عارض خوبانه وزلف محبوبانه

بكزرايدى اكر زمانى كلوب تمام كمالن بولسه خود اصلا منا
قلمز وتشبيهه مجال اولمز بو تقدير نجه يا عتبار المال ديكدر
يوقدر كما لا يخفى * وافانين افنانك جميعه دا فنان فنن
جميعدركه فانك و نونك فتحه لريله بوداق معناسيدر
عليها جلنار جلنار كلنارك معربيدر انار چچكى ديكدر
بتدادر عليها جلنار انك صفتيدر علقت تفصيل بابندن
صيغۀ مجهولدر بالشجر الاخضر علقت لفظنه متعلقدر
نار علقت لفظنك قايم مقام فاعليدر جملۀ فعليه
خبريدر تقدير كلام شجر اخضر علقت به نار ديمكدر يعنى
اوزدلرنه كلنار اولان بوداقلر همان شوله ديشلا اغاجه
بكوزركه اوزرنه اتش اصلنمش اوله بعضلر علقت علم بابندن
ثلاثى اولوب صيغۀ معلومدر ديشلر يقال علق به اى
تشبث يعلق علقا وتعلق به بمعنى ملك ددحال كنيزكى خوبرو
پيشتى فرستاد پادشاه فى الحال اول زاهد برخوبروى
جاريه كوندردى رباعى ازين مه پاره عابد فريبى ملايك
صورتى طاوس زيبى * كه بعد از ديدنش صورت نبندد
وجود پارسايان را شكيبى اول جاريه شومقوله عابد فريب
وملك صورت وطاوس زينت مه پاره قسمندن ايديكه
انى كوردكدن صكره زاهدلرك صبر و قرارى قالمز
وتعشق اتمكه چاره اولماز شكيبى لفظى نبندد كه فاعلى
صورت مفعوليدر يا مصدريه در صبر اتمك ديمكدر
بعضلر وحدت ايچون اولمغى اختيار اتمشلر همچنان در نفس
غلامى بديع الجمال لطيفا لاعتدال كذلك انك اردنجه
ومستثناء بر غلام كوندردى كه حسن وجمال الله بى نظير
يكتا وخلقا اعتدال لطيف بى همتا ايدى بعضلر بو محله
قامت معناسنه دردمشلر اعتداالدن خرفج اتمشلر
هلك الناس حوله عطشا اطراف وحواليسنده خلق

ملاك اولدى وهو ساق يرى ولا يسقى بو مصراعك مضمونى
حال موقعنده در يعنى حال بوكه محبوب بر ساقيدركه تشنه
لبلره كوز بينور و ياخود ابى وجام شرابى كوسترر اما صو
ويرمز يرى لفظى ثلاثيدن مجهول و ياخود افعال بابندن
معلومدر شرحك اختلافلرى بو ايكى معنا مابيننده دائردر
بورخى جائزدركه ثلاثيدن معلوم اولوب تشنه لكدن
ملاك اولنلرك حاللرين كوزدن وصو ويرمز ديمك اوله عجبدر
شراح بو معنايه هركز تعرض ايتمشلر لا يسقى ثلاثيدندر لايق
وزنى اوزرنه در معنيدا تدندر دينلر زايد سو يلمشلردر *
ديدن ازديدنش نكشتى سيردين * عاشق اول محبوبك جمالن
كوردكه طويمز همچنان كز فرات ستسقى مثلا استسقام ضنه
مبتلا اولان كمسنه ماء فراتى جميعا ايچسه اصلا طويمدوغى
صوسزلغى قاندرمدوغى كبى عابد لقمه لذيذ خوردن كرفت
وكسوة لطيف پوشيدن زاهد مزبور نفائس اطعمه ييمكه وفاخر
لباسلر كيمكه باشلدى بعض نسخه ده كسوۀ نظيف واقع اولمش
پاك وطاهر لباس ديمكدر واز فواكه ومشموم لطيف حلاوت
وتمتع يافتن وده جمال غلام وكنيزك نظر كردن واعلا ميوه لر
لذذ ايدوب روايح طيبه دن تمتع ايدر اولدى ومشامى بوى
عود وعنبر وخوشبو شكوفه لر ايله معطر اولوب وغلام
وجاريه نك جمالنه باقوب عالملرين ايدوب صفالر كسب ايليوب
حاصلى مر وجهله ر فاهيت وتنعمه معتاد اولوب رجل دنيا
اولدى وخردمندان كفته اند زلف خوبان زنجير پاى عقلست
ومرغ زيرك عقلا ديشلردركه زلف خوبان پاى عقلك
زنجيريدر ومرغ زيرك كه دامبدر مرغ زيرك چون
بدام اند تحمل بايدش بيت درسر كار تو كردم دل ودين باهمه
دانش دل وجانى ودين وايمانى جمله عقل وفكر ودانش واذعا
سنك يولكده صرف ايتدم مرغ زيرك بحقيقت سنم امروز نقد

دامی بوکون حقیقتده مرغ زیرکی بنم ودام سنسن کم ناچار
بنی عشقکه کرفتار ایلدک دامده کی یا خطاب ایچوندر وحدت
ایچون اولمغی راجح کورنلر ترجیح مرجوح اتمشلردر فی الجمله دولت
وقت مجموعش بر دم آمد محصل عزیزک مجموع اوقاتندن حاصل
ایتدوکی دولتی وصفای باطنی زایل اولدی اولکی حالی الدن
کتدی چنانکه کفته اندنته که دیمشلردر قطعه هرکه هست
از فقیه وپیر ومرید اکر اهل علم واکر شیخ واکر مرید قسمندن
هرکم وار ریسه وزز بان آوران پاکنفس واکر امراء کلامدن
شیرین زبان وفصیح البیان اولوب نفسی مؤثر مقوله سندن
هرکیم اولورسه بو طائفه دن مقصود واعظ وناصحلر
اولمق ظاهردر چون بدنیای دون فرود آمد چونکه دنیای
دونه تنزل ایلیه بعسل درماند همچو مکس باله قونوب کندونی
تخلیصه مجالی اولمین مکس بی پر وپا کبی مضطرب الحال
وهمیشه ونده وبالله بالی پر بلیال اولور باری سلکندن بدیدن
اورغبت کرد بر وقعه پادشاه عزیزی کوردمکه راغب اولوب
زیارتنه واردی عابدرا دید ازهیئات نخستین کردین
کوردیکه عابد اولکی حالدن دونمش وسرخ وسفید کشته
وفربه شده ریاضت نواری اثاری کیدوب کیجه کوندز
الوان نعم ایله تنعمدن رنکی رو بیدا ایدوب سمورمش جامه
دنمش طراوت بغلمش قرمزلی قیزل آغاج اولمش وبر بالش
دیبا تکیه زده وبالش دیبایه یصدنمش وغلام پری پیکر
بامروحه بر طاوس بر بالای سر تا ایستاده وبر جوان
خدمتکار طاوس قنادندن بر مروحه ایله باشی اوجندن طور
وبالجمله اکابر عوامدن بر شخص اولمش بر سلامت حالش
شادمانی کرد پادشاه انک سلامت حالنه ورفاهیت و
حضورله فراغ بالنه مسرور اولدی کویا اهل الله دن
بر عزیزک حقنده ذخر آخرت اولاجق بر خدمت اتدم وذهب

ومستقد

ومستقد ن خلاص ایدوب انتظام حالنه سبب اولدم دیو
صفا کسب ایلدی حقیقتده اول فقیرک نقد وقتی ضایع ایدوب
خانمانن خراب ایتدوکندن خبردار اولمدی وازهرد ری
سخن کفتند وعزیز ایله اول مجلسده هر وادیدن مصاحبت
ایتدیلر تا سلک بانجام سخن کفت این دو طائفه را دوست دارم
علما وزهاد تاکه پادشاهک کلامی انکا منجر اولوب وسوزی
بونکله اتمام ایدوب ایتدیکه بو ایکی طائفه یی یعنی علما وصلحایی
غایت سورین وزیر فیلسوف جهان دیده حاضر بود کفت
ای ملک رونکار کوردمش وزیر فیلسوف یعنی حکیم دانا
اول مجلسده حاضر ایدی ایتدیکه پادشاهم شرط دوستی
ایست که با هر دو طائفه نیکوئی بسکنی چونکه بو ایکی
طائفه علیه یه محبت واخلاص دعوی ایدرسن تاکه
دوستلق شرطی بودر که بونلره اساءت اتمیوب احسان ایدرسن
تاکه سنک محبتکدن منتفع اولالر متضرر اولمیالر علمارا
زر بده تا دیکر بخوانند علمایه بند مال ایله تا که زیاده اشتغاللری
سبب اوله وزهاد را ز ره مده تا زاهد بمانند وعابد وزاهد
مال ومنال ویرمه تاکه دنیا ایله آلوده اولمیوب زهد وتقوالری
اوزره باقی قالهلر هربرینک حالنه وشاننه ملائم اولان وجهله
احسان اتمک کرکدر مستحسن اولا والا ویحسبون انهم
یحسنون مضموننه مصداق اولمق لازم اولور بیت نه زاهد
درم باید نه دینار زاهدنه نه درهم کرکدر نه دینار یعنی
زهد وتقوی اهلی آلتون اقچه قبول اتمزدر چو بستد زاهد
دیکر بدست آر زاهد اعتقاد ایدوب استمداد ایتدوکک کمسه نی
اول کورسن دنیایه مایل اولوب سیم وزر قبول ایدن
سن اندن الچکوب بر غیری زاهدک دامنه تشبث ایله
شیخ چون مائل بمال آمد مرید او مباش قطعه انزاکه
سیرت خوش وسریست باخدای اول کمسنکه که سیرتی خوش

ودرونی

برجوشترا ولوب جناب حقله سرّ ومعامله سی اوله بی نان
وقف ولقمهٔ دریوزه زاهدست نان وقفن ولقمهٔ در
یوزه سن زاهد در یعنی اول مقوله عزیزلر نان وقفی ولقمهٔ
دریوزه یی تناول اتمزلر وجهت قبول اتمزلر وجر وسؤال ایچون
اهل دنیا قپوسنه کتمزلر انکشت خوبروی ترکیب توصیفی
اولمق واضح ودراج درّ اضافی اولمق جائزدر کذلک وبنا
کوش دلفریب لفظی دخی بویله در بناکوش قولاغهٔ منکو
اصله جاق یریه دیرلر نی کوشوار وخاتم فیروزه شاهدست
یعنی بنان خوب وموزوندر فرضا بجوهر خاتمسزده اولورسه
محبوب ومرغوبدر و بناکوش لطیف ودلفریب مثلا فاخر
منکوشسزده بولنورسه مطبوع ومقبولدر حاجت
مشاطه نیست روی دلارام را **قطعه** درویش نیک سیرت
وفرخنده رای را نان رباط ولقمه دریوزه کو مباش خو
سیرت وفرخنده رای اولان درویشه تکیه وخانقاه
اتمکی وجرّ وسؤالدن لقمه سی اولماسون یعنی انلره لایق
بیت ومن یتق الله یجعل له ویرزقه من حیث لا یحتسب
خاتون خوب صورت وپاکیزه روی را نقش ونگار و
فیروزه کو مباش حسن وجمال صاحبی اولان خاتونکه نقش
نگاری یعنی زیب وزینتی ومجوهر خاتمی اولماسون یعنی
حاجت یوقدر ولازم دکلدر نکو لفظی بو مقوله عبارتلرده
تاکید ومبالغه افاده ایدر ترکیبده مستعملدر دی اولماسون
قو اولماسون دیرلر **بیت** تمام هست دیگرم باید بکا قوت
یومی اولوب سددرمق ایچک برشیء واریکن قناعت
دخی زیاده استیم کرنخواند زاهدم شاید اکر بکا زاهد دینمز ایسه
لایقدر زیرا بو صفتلو کسه زهد دعوسن اتمک جائز
دکلدر ابن الوقت اولور فردا غمن چکمز اهل قناعت تحصیل
قوت ایچون دله تخم سؤالت اکمز بعض شارح هست لفظی

کی رابطه طوتوب تمام چیزی دیگرم جز خدای تعالی بایدست
تدبرنه در دیمشلر یعنی تا بکا حق تعالی دن غیری بر شیء مطلوب
ولمدی بو معنی ویرمشلر سیاق کلامه وخصوص مقامه وصل
رابطه اولکی معنی اوفقدر وهست لفظی رابطه اولمق خلاف ظاهردر
حکایت مطابق این سخن پادشاهی را مهمی پیش آمد بو سوزه موافق
بو حکایه مطابق بر قصه بوددکه پادشاهک مهمی واقع اولدی
اکر انجام این حالت بر مراد من باشد چندین درم زاهدان را
مورد یدیکه اکر بو خصوصک عاقبت کاری بنم مرادم اوزره
بورسه زاهدلره بو دکلو اقچه نذرم اولسون چون حاجتش
بدو وفای نذرش بموجب شرط لازم آمد اتفاقا مرادی حاصل
الدقده شرطی اوزره نذرین ادا وعهدن وفا اتمک لازم اولدی
یکی را از بندکان خاص کیسهٔ درم بداد تا بر زاهدان تفرقه
لاجرم مخصوص قوللرندن برینه بر کیسه اقچه ویردی که
لره تفرقه وتوزیع ایلیه کویند غلام عاقل وهشیار
همه روز بکردید وشبانکه باز آمد حکایت ایدرلرکه
خدمتکار عاقل وهوشیار واحوال ناسدن خبردار
ایدی اول کون احشامه دک تکاپو وجست وجو
صارفدن بر فرد بولمیوب ینه پادشاه حضورینه
ودرمها را بوسه داد وپیش ملک بنهاد وگفت زاهدانرا
اقچه لی ویردی وپادشاهک نظرینه قویوب بردانه
زاهد بولمادم دیو جواب ویردی گفت این چه حکایتست
من دانم در این شهر چهارصد زاهد اند پادشاه ایتدی
سوزدرکه هیچ بر زاهد یوقدر دیرسن یا الکز بن بلدکم
دورتیوز زاهد واردر گفت ای خداوند جهان
زاهدست نمی ستاند وانکه می ستاند زاهد نیست ایتدی
اول سوزمک اصلی بو درکه زاهد اولان اقچه
دنیا قبول اتمز واقچه المق جائز اولان خود زاهد

دکلدر یعنی بو شهرده زاهد نامنه اولان اشخاصدن هیچ کمسه

کوندم که دنیایه مایل و اقچه الموق قابل اولمیه پس زاهد بولمادی

دیدوککه وجهی بود ملک بخندید و ندیمان را گفت چند انکه

در حق این طایفهٔ خدا پرستان ارادست و اقرار این شوخ

راعداوتست و انکار و حق بجانب اوست پادشاه بو سوزی ایشید

خنده ایدوب حاضر اولان مصاحبلرینه ایتدی بو عابد و زاهد

قسمنه بنم هر نه دکلو ارادت و اعتقادم و اقرارم و انقیادم

بو شوخ چشمک یعنی بو شقی و کستاخک دخی بو طایفه یه

قدر عداوت و انکاری و ردی و حق بونکدر لندن در

سوز بونکدر زهد و تقوی دعوسین ایدن نفوسک جمله

دنیا پرست اولوب دنیایه حرصلری مقرردر **حکایت** بکی

علمای راسخ را پرسیدند که چه کوئی در نان وقف علمای

بر بینه صوردیلر که نان وقف حقنده یعنی حل و حرمت

و کراهت خصوصنده نه دیرسز تناول جائزمیدر بجه فتوی

ور رسز بعض شراح دیمشکه یکی را از علمای راسخ تعبیری

خفی دکلدر که حق تعبیر کتابده منکور اولاندر شارح مزبور

سوزی ناموجه در گفت اکر از بهر جمعیت خاطر و فراغ

می ستانند حلالست اول عالم ایتدی اکر جمعیت خاطر و فراغ

حاصل اولمق و سد رمق ایتمک ملاحظه سیله تناول ایدرلر

حلالدر و اکر مجموع از بهر نان می نشینند حرام اکر محضا

اتمکن شودباسن بکلمک ایچون جمع اولوب اول ملاحظه

اوتوردیلرسه حرامدر زیرا واقف طعامی اول مقوله

ایچون تعیین اتممشدر ارباب مجاهده یه جهت معاش

فراغ قلب حاصل اولمق مصلحتی ایچون تعیین اتممشدر **بیت**

نان از برای کنج عبادت گرفته اند ● صاحبدلان نه کنج

برای نان ارباب قلوب نان وقفی کنج عبادتدن اوله

تناول ایدرلر یوخسه محضا نان وقفی اکل ایچون کنج عبادت

اختیار انلر **حکایت** درویشی بمقامی رسید که صاحب آن

بقعه شخصی کریم النفس بود بر درویش اثناء سیر و سیاحتنده

اتفاقا بولی بر مقامه یعنی بر خانقاهه ایرشدی که اول تکیه نک

صاحبی بر کریم النفس کمسه ایدی طایفهٔ اهل و فضل و بلاغت در

صحبت و هر یک بذله و لطیفه چنانکه رسم ظریفان باشد همی

گفتند ارباب فضل و بلاغتدن اول مجلسده حاضر بولنان

جماعت هر بری بر کونه لطیفه ایدوب بذله کویلک ایتدیلر

ظرفاء بر یره جمع اولدقلرنده نه کونه مصاحبت ایدرلرسه

اول رسم و زره اعلا صحبت کرم ایتدیلر درویش راه بیابان

قطع کرده بود و ماندن شده و چیزی نخورده اول درویش پیاده

یول یوریش طورغن و یورغن ایدی و طعام تناول اتممش ایدی

...سند ایدی محصل انلر ایله همزبان اولمغه مجالی یوغیدی خفی

...بیلد درویشدن مراد حضرت شیخ کند و در اکثر بو مقوله

... مضعن کند ودن درویش ایله تعبیر اتمک معتاد یدر اهالیدن

... متنول و مسموع اولان دخی بودر یکی از آن میان بطریق انبساط

... تراهیم چیزی بباید گفت حضار مجلسدن بری انبساط و ملاطفه

... طریقی ایله ایتدی سن دخی بر سوز سویلمک کرکسن درویش

... جواب داد که مرا چون دیگران فضل و بلاغت نیست درویش

... جواب ویروب دیدیکه بنم غیریلر کبی فضل و بلاغتم و

... مجلسده سوز سویلمکه لیاقتم یوقدر ● و چیزی بخوانده ام

... برنسنه اوقیش دکلم برعامی و امی کمسه یم بیک بیت از من

... کنید همان بر بیت او قیاین انکله قناعت ایلک همکنان بر رغبت

... گفتند بگوی گفت جمله یاران رغبت و ارادت ایله سویله

... دیدیلر درویش بو بیتی اوقدی **بیت** من گرسنه در برابرم

... نان همچون عزبم برد رحمام زنان بن آج و قرشمده نعمت حاضر و

... لکن دست رس یوق عورتلر حمامی قپوسنده اولان عزب

... یعنی ارکن کمسیه بکزرین یعنی انک حرص و اشتهاسی نه طبقه ده

بنم دخی طعامه اشتها و حرص اولمشایدی ده دن بعض
دیمشکه من کرسنه لفظی مبتدادر مصراع ثانی خبریدر
بر سفره نان مبارکی مقدم خبر و موخر مبتدادر جمله حالیه
انتهی کلامه خفی دکلدر که بر غیری توجیه دخی جائزدر
حضار بسندیدند و سفره بیش آوردند جمله سی بو سوزی
استحسان ایدوب درویشک اوکنه طعام کتوردیلر
دعوت گفت ای یار زمانی توقف کن که پرستاران کوفته
بریان می سازند صاحب دعوت درویشه ایتدی ای
بر مقدار توقف و صبر ایله که خدمتکارلر کوفته بشوره
اشتها ایله تناول ایده سز درویش سر برآورد و گفت در
باشنی اشاغی ایدوب طعام یمکه مشغول ایدی صاحب خانه
بو سوزی ایشیدیجک باشن قالدروب ایتدی بیت کوفته
در سفره من کو مباش بنم سفرمده کوفته اولمق لازم دکل
و حاضر طعامی قویوب کا توقف ایتمزین کوفته را نان تهی
است مشقت سفر ایله کوفته و زبون والمرجوعله حالی دیکر
اولان کمسنه یه نان تهی یعنی قاتقسز مجرد نان کوفته بر
مشابه سنده خورده یکی حکایت مریدی گفت پیری را چکنم
از خلایق برنجتاندم از بسیاری که بزیارت همی ایند و او
عزیزم مرا از تردد ایشان تشویش حاصل میشود بر مرید
یعنی کنده وشیخنه خلقک کثرتله کندوی زیارتلرندن شک
ایتدی و اشخاصک کلوب کتمه لری سببی ایله اوقات عزیز
تشویش و پریشانلق عارض اولوردیمک بلمز بن بعد این بی
دیدی گفت هرچه درویشانند ایشانرا وامی بده بیر ایشان
انلرک ثقلتندن خلاص اولمق استرسک فقیرلرنه قرض ویره
سنیوز ایله و هرچه توانگرانند ازیشان چیزی بخواه که دیکر
کرد تو نگردند و تلولرندن برنسنه رجا و توقع ایله یا او
یا خود احسان و بخشش استه همان که بویله این سن بردنی

سنکی یانکه کلمزلر قورتلورسن بعض شراح چیزی بخواه لفظنی
قرض استمکه تخصیص ایله تقصیر ایتمش خفی اولمیه که چه لفظی
عز و ذوی العقوللر مستعملدر بو محلده که لفظندن مجاز اولمشدر
ذل سؤال و بذل عرض و ابتذال ارتکاب ایدن اشخاصی عقلادن
عد ایتیوب بویله تعبیر اولنمشدر بیت اگر گدا پیشرو لشکر
اسلام بود اگر مفلس و گدا اهل اسلامدن عسکر جری ره پیشرو
بردار اولسه کافر از بیم توقع برود تا در چین جائزکه
یردن برنسنه سؤال و توقع ایدن دیو کافر فرد و نوب
چین ولایتنه دک کیده حرب و پیکارسز تا در فرار اولوب
اختیار ایدن بعض شراح در لفظنی رانک کسری ایله و معنی
اختیار ایدوب چین قپوسنه دک یعنی چین سرحدنه دک
بو تفسیر ایتمش اهالی اعجامک ثقاتندن مسموعم اولان
دخی بودر که را مکسور اوله اما سرحد ایله تفسیر اولنمق
لازم دکلدر در لفظی قپو معناسنه در چینک قپوسنه دک
کیدر بونن زیاده مبالغه اولدوغی ارباب بلاغته
روشندر چین بر بلده نک اسمیدر مملکته دخی اطلاق
اولنور بو مقامده بلده مراددر بعض شراح بو توجیهی
قبول ایتیوب در لفظنی سکون را ایله اوقویوب باب معناسنه
اولدیغی اختیار ایتمش اما مصطلح دکلدر حکایت فقیهی پدر
را گفت هیچ ازین سخنان دلاویز متکلمان در من اثر نمی
کند بدانشمند پدره ایتدی متکلملرک و عالملرک دلاویز
کلماتی اصلا بکا تاثیر ایتمزدر هیچ سخنی ازین سخنان تقدیرنده
سخنان دلاویز صفت و موصوفدر مجموعی متکلمان لفظنه
مضافدر بعض شراح بو توجیهی تکلف عد ایلدوکی محض تعصبدر
یعنی انکه نمی بینم ایشانرا کردار با گفتار نو سببدن
کردارلری عملارین قوللرینه موافق کورمزین کردار لفظی رانک
سکونیله در بعض نسخه کرداری دشمش یاء وحدتله بعض

یعنی واعظلرک صح

در

شراح اني اختيار التمشلرخفي دكلدر دكه حق داكر واراينشا ...
كفتار دبكدر ايكن محضا رعايت سجع ايچون بويله تعبير اولنمشدر
ياء وحدتله اولميجق اكرچه معناده مبالغه حاصل اولور اما
سجع مرعي اولمزدي فعليك بالاختيار فتر الاختبار **بيت** ترك ...
بمردم اموزند واعظان وعالملر خلقه ترك دنيا ايتكي تعليم ايدرلر
يعني وعظ ونصيحتلرنده مسلمانلره دنيايي ذم ايدرلر جمع مال
ايتمكدن لرخويشتن سيم وغله اندوزند اما كندولر متصل
سيم وزر كسب ايدرلر علملريله عامل اولمزلر وخلقه بيورد...
كندولر طوتمزلر عالي راكر كفت باشد وبس • چون بكويد
نكيرد اندركس • مجرد قولي اولوب عملدن عاري اولان عالم ...
تذكيره متعلق سوز سويلسه اصلا سوزي خلقه تاثير ايتمز
استغفر الله من قول بلا عمل • كفت لفظي بوموضعده ...
مصدردر عالم انكس بودكه بد نكند عالم اول كسه دركه قبيح
ارتكاب ايتمية نه بكويد بخلق وخود نكند خلقه اندوكي نصيحت
كندو عامل اوليان حقيقتده عالم دكلدر جاهلدر نه عالم است كه
بكويد بخلق وخود نكند تقديرنده در خود لفظي بومحلده ...
قافيه ايچون فتح خايله اوقنمق كركدر قال الله تعالى اتأمرون
الناس بالبر وتنسون انفسكم حق جل وعلا قرآن عظيمنده ...
عامل اوليان واعظ وناصحلره خطابا بيورمشدركه خلقه ...
معروف ونهي منكر ايدوب كندو نفسكزي اونودرمسنز
يعني نيچون فعلكز قولكز موافق دكلدر **بيت** عالم كه كامراني ...
وتن پروري كند اهل علم اولان كمسه كه كامرانلق وتن پرورلك
اختيار ايليه يعني ورع وتقوي وزده اولميوب حظ نفسي
مقتضاسني ويره او خويشتن كم است كرا رهبري كند ولمقو...
عالم غير عامل كندي ضال دركيمه رهبرلك ايلر **نظم** وغير تقي
يامر الناس بالتقى • طبيب يداوي الناس وهو مريض بدركفتن
اي پسر مجرد اين خيال باطل منما يد روي از تربيت ناصحان

ربانتي وراه بطالت كرفتن ودر طلب عالم معصوم از فوايد
علم محروم ماندن پدري ايتديكه اي فرزند مجرد بوخيال باطل
ومحضا بويهوده ملاحظه ايله ناصحلرك تربيت وارشادلرندن
اعراض ايتمك وراه بطالت وطريق ضلالته كتمك والبته مرشد اولا
نفسيرده مصون اولمق لازمدر ظن ايدوب عالمده عالم معصوم
طلبنده فوايد علم وعرفاندن محروم قالمق وطالب سيم غ وكيميا
اولمق خردمندانه لايق ومقتضاي عقله موافق دكلدر طريق
هدي سالكلرينه واجبدر كاينا من كان هر عالمك قول حقي ايله
عامل اولوب انظر الى ما قال ولا تنظر الى من قال امرينه امتثال و
اصلاح نفسه اشتغال ايليه بعض نسخه ده در طلب عالم معصوم
اولمسن واقع اولوب بعض شراح اني اختيار التمشدر بوتقديرجه
ماقبله ظرف وقيد اولوب فقره اخيره يي رابطه قالور واوله
اولمق راجح اولدوغي واضحدر **مثل** همچو نابينايي كه شبي
در وحل افتاد وكفت اي مسلمانان چراغي راه من فرادا ريد شويله
اعمي كبي كه بر كيجه بتاغه دوشدي وايتدي اي مسلمانلر بنم
يولمه چراق طوتوكز زني فاجره بشنيد وكفت توكه چراغ را
نه بيني بچراغ چه بيني برفاجره عورت اعمانك بوكلامن ايشيدب
ايتدي سن خود چراغي كورمزسن چراغله نه كوره بيلورسن
مقصود بالتمثيل بودركه سن حد ذاتنده علم شريف نه مقوله سراج
وهاج وندكونه شب چراغ برزواج اولدوغني بلميوب ضلالته
وشوب ظلمتده قالمش سن في المثل شول بتاغه دوشن اعمايه
بكزرسن كه سوزه كلسك هواي نفسدن انقطاعه وسماع
علمله انتفاعه ميل ورغبت كوسترورسن اولا شرف علي يلمين
بصيرت مستمع سماع علمدن نجه منتفع اولوريسن طالب
علمه لازم اولان بودركه كلام حقي هر كيمدن كوش ايدرسه
ولو عالم غير عاملدن دخي ايشيدرسه انظر الى ما قال امرينه امتثال
ايدوب تلقي بالقبول ايله انتفاعه همت ايليه بوتوجيه اوزره

ن

سرسري

بيركه كويد بخلق خود نكند

زن فاجره نك سوزي دلودن اوصلو خبر قبيلندندر اولور بوز جائزدر كه زن فاجره نك سوزي فقيه منكرك خاطرينه وار
جاري اولان خيال باطل وكلام فاسددن عبارت اوله يعني
اول بتاغه دوشن كمسيه مناسب اولان بودر كه زن فاجر
نوسوز ايله چراغ طلبندن فارغ اولميه زيرا اكرچه كندي
نابينادر اما الننده چراغ اوليجق جائزكه بعض كمسلر كوروب
خلاصنه همت ايدنلر اوله حالده قالميه يدي فقيه منكر
دخي لازم اولان بودركه هرچند عالملرك حسن حالارين
كورمز ايسه بهر تقدير وعظ وتذكيرلري ضمير ظلمت پذيرين
جايكير اولمغه همت ايليه صدق نيت بركتي ايله جائزكه برعارف
بالله خضر راه اولوب وبر مرد صاحب انتباه راست كلوب
وحل جهلدن خلاص ايليه ٭ همچنين مجلس وعظ كلبه بزازانست
همچنين لفظي عربيدر كذلك وايضا مقامنده مستعملدر يعني
بونجلين برتمثيل دخي بودركه وعظ مجلسي بزازلرك دكاني دريعني
اكا بكزر انجا تا نقدي ندهي بضاعتي نستاني بزازدكاننده
وير مينجه اسباب وقماش اليمازسن وانجا تا ارادتي نياري
نبري مجلس وعظده دخي ارادت صادقه كتورميجه سعادتدن
اوليمازسن **قطعه** كفت عالم بكوش جان بشنو اهل علمك كلامن
سمع قبولله وكوش جان ايله اسماع ايله كفت لفظي مصدر
فاعله مضاف قيدر ور نماند بكفتنش كردار اكر فعلي قولنه بكزمز
باطلست انكه مدعي كويد ٭ خفته را خفته كي كند بيدار نائم نائمي
ايقاظ متصور اولمدوغي كبي عالم غير معصومك وعظي ايله انتباه
دخي ميسر دكلدر ديو ادعا ايدن مدعيلرك سوزلري باطلدر
حق بودركه حق تعالى كاه اولور بر فاجرك نصح وپندي ايله
بر بنده سنه هدايت ايدوب بهرمند ايلر مرد بايد كه كيرد اندر كوش
مرد كامل كركه ندركه يا خود مرد كاملا ولانه لايق اولان بودركه
سمع قبولله تلقي ايده وقولغنه طوته ونصيحت پذير اوله

كلمه كاف عربي المولددر منزل معناسنه
مترجمه تقدم كلمه اخرانه منت
اليه محلده دكان معناسنه در
احمد افندي

ور نوشته است پند بر ديوار فرضا نصح وپند سوزلري ديوار
يازلمش اولسه ده بوخودر واضحدر كه ناصح فاجردن صادر
اولان نصايح ديوارده مكتوب اولمقدن ادني دكلدر بلكه
راجح در خفي اولميه كه مدعيدن مراد حكيم سنائيدر مصراع
ثاني انك بر قصيده سنده مذكوردر مصراع اولي بودر ٭
عالمت خفته است وتو خفته ٭ شيخ سعدي حضرتلري بو مقامده
انك كلامنك بطلانني اعلام بيوررشلردر **حكايت منظومه**
صاحب دلي بمدرسه آمد زخانقاه در ويشاندن بر اهل دل
خانقاهدن مدرسه يه كلدي بشكست عهد صحبت اهل طريق
را يعني عاميانه صوفيلغي ترك ايدوب تحصيل علمله عمله مشغول
اولدي كفتم ميان عالم وعابد چه فرق بود تا اختيار كردي
از ان اين فريق را بن اول كمسيه ديدم كه عالم ايله عابد مابينده
نه فرق وار دركه ونه ملاحظه ايتدك كه طايفه صوفيه دن
فرار ايدوب علما زمره سني اختيار ايتدك كفت ان كليم خويش بدر
ميكند زموج اول صاحب دل جواب ويروب ديديكه صوفي
نفسني بخوكند وكليمني صودن چيقارر يعني بخوكند ونفسني
خلاصه كوشش ايدوب او نجاتني خلاصه قادر اولور نفعي
غيره متعدي اولماز وين جهد ميكند كه بكيرد غريق را اما اهل
علم طايفه سي معصيت درياسنه غرق اولنلري تخليصه سعي
وهمت ايدنلرنفعلري كند ونفسلرنه مقصور اولميوب كامل
ومكمل اولورلر بو سببدن بوجانبي ترجيح ايلدم خفي اولميه كه
حضرت شيخك مرادي مجرد ترك تصوف دكلدر بلكه جاهل
شيخه اقتدا ايدوب ضعف الطالب والمطلوب فحواسنه ماصدق
اولمقدن منعدر وعالم عامل ومرشد كامل ومكمل خدمتنه
واصل اولوب تحصيل كمالات علميه وعمليه ايتمكه تحريض وترغيبدر
يوخسه مجرد علوم رسميه ايله قانع وحريص اولوب علمي ايله عامل
اولميان مدرسلر صحبتنه سوق ايتمك دكلدر **حكايت** يكي بر سر راهي

مست خفته بود بر مست کسه بر نیوردا اوزرنده یاتمش ایدی وزمام
اختیار از دست رفته وزیاده لا یعقل وبیهوش اولوب عنان اختیار
الدن کتمش ایدی عابدی بر سر او کذر کرد وو درحالت مستقبح ونظر
بر عابد اتفاقا اورادن کچوب حریفک چرکین حالنه کراهت ونفرت
نظر ایلدی کرد لفظی فقره ثانیه ده محذوفدر جوان سر بر آورد وکفت
واذا مروا باللغو مروا کراما اول مست یکیت باشن قالدروب بو
کریمه یی اوقودی یعنی حق تعالی حضرتنک قوللرندن بر طایفه واردر
اتفاقا کچرکن بر اهل لغو وبد حال کمسه یه راست کلسه لر کرم ایله
اعتراض ایتمیوب کچوب کیدرلر شعر اذا اریت نیما کن ساترا
وحیما فجن برکتنا هکار الوده کورسک اظهار رحم ایدوب
عیبنی ستر ایله یا من یقبح لغوی لم لا تمر کریما ای بنم حالمی تقبیح
وتفضیح وکناهمه لوم واعتراض ایدن کمسه نیچون کرم ایله
کچمزسن واول نظم دلکشانک فحواسنه ماصدق اولان کرام
سلکنه ملحق اولمغه همت ایتمزسن قطعه متاب ای پارسا روی از کنهکار
ای عابد وزاهد عاصی وکنهکاردن یوز چویرمه بخشاینده کی
در وی نظر کن اکا رحم وشفقت ایله نظر ایله لوم وعتاب ایله اکر
ناجوانمردم بکردار اکر بن عمل ایله جوانمرد دکل ایسم ده تو بر من بکذر
جوانمردان کذر کن سن بنم اوزریمه جوانمردلر کبی کذر ایله یعنی
مرحمتله نظر ایدوب کرم یولندن کچوب کیت بعض شراح بو کلامده
کرداری عمل سیئ ایله تفسیر ایتمش برشارح دخی انی خطایه نسبت
ایدوب عمل حسن ایله تفسیر ایتمش خفی دکلدر که بکردار لفظی منفی
قید اولسه عمل صالح ایله تفسیر صحیح اولور اکر نفیه قید اولورسه
عمل قبیح مراد اولدیغی صریح اولوب انی تخطیه ایتمک صحیح اولمز اما
تحقیق بودر که کرداردن مقصود مطلق عملدر عمل ایله ارجمند
دکلم دیمکدر حسن وقبحی وصلاحی وفسادی فحوادن فهم اولنور
فافهم حکایت طایفه رندان با نکا بدرویشی بدر آمدند
وسخنان ناسزا کفتند وبزدند وبرنجانیدند رندلر اوباش

فقره ثانیه ده بیان

مرحومک نظمی الله بکر امادد

ولوندقلاش

176

ولوندقلاش قسمندن بر طایفه بر درویشه طعن وانکارلرینی
اظهار نامعقول کلمات ایله جفا وازا ایتدیلر ودوکدیلر سوکدیلر
اینجتدیلر شکایت پیش پیر طریقت برد وکفت چنین حالتی رفت
درویش دلریش پیر طریقت حضورینه شکایت وشویله بر حالت
اولدی دیو ماجراسنی حکایت ایتدی کفت ای فرزند خرقه درویشان
جامه رضاست پیر طریقت اول مستمندینه نصح وپند ایله تسلیت
ایدوب ایتدی ای اوغل فرزند درویشلرک خرقه سی رضا جامه سیدر
یعنی بو صورتی اختیار ایدن البته هر بلایه صبر ایدوب رضا
کوسترمک کرکدر هرکه درین کسوت تحمل بی مرادی نکند مدعیست
نه درویش هر کیم بو لباس ایچنده نامرادلغه صبر وتحمل ایتمیه اول
کسنه مدعی وکذابدر درویش دکلدر وخرقه بروی حرامدر و
فرزندسی اکه خرامند بیت دریای فراوان نشود تیره بسنک یعنی بر طا
اتلمغله بحر فراوان مکدر اولمز یعنی بولانمز بعض نسخه ده بسیلی واقع
اولمش عارف که برنجد تنک آبست هنوز عارف ایچن درویش
کدرم کتورندن وقومکدن اولمندن المیدکه اول کمسه هنوز دریا
اولمق کرکدر تنک تانکی فتحی ونونک ضمی ایله آز ویوفقه دیمکدر
قطعه کر کزندت رسد تحمل کن اکر خلقدن سکا بر ضرر ایریشه
صبر وتحمل ایله که بعفو از کناه پاک شوی که انلرک ایتدکلرینه قارشو
جور وتقصیرلرین عفو ایتمک سببی ایله سن دخی بفضل الله کناهدن
پاک اولاسن ان الله تعالی عفو یحب العفو مصراع در عفو لذتیست
که در انتقام نیست که لفظی رابطه اولمق روشندر بعض شراح
حرف تعلیل طوتوب دیمشکه زیرا خلقدن ایرشن خطایی
عفو ایتمک ایله کناهدن پاک اولورسن ای برادر چو عاقبت خاکست
کوندنشن خاک اول وموتوا قبل ان تموتوا ایله عمل ایدوب فانی اولمزدن
اول خاک اولمقدن مراد بودر که پامال اولمقدن المرحکمیه
زبونلغه جفاسندن دله تحمل سلامت اکیه هرنه اولورسه خوش
کور حکایت منظومه این حکایت شنو که در بغداد رایت وپرده

أولمشدر جهان شول ماء قلیل کبی در که بحر فی نسنه ایله متکدر ومتغیر اولور عارف اولان دریا صح

چونکه عاقبت خاک اولمق مقرردر
خاک شو پیش از انکه خاک شوی
خاک اولمزدن اول صح

خلاف افتاد. بو حکایتی کوش ایله که بغداده سنجق ایله سرپرده
میاننده نزاع وخلاف وخصومت واختلاف واقع اولوب
مباحثه ومجادله ایدیلر رایت ذکره راه ورنج رکاب. کفت
با پرده از طریق عتاب سنجق یوللرک توزی زحمتندن وملازمت
رکاب رنکابندن وبالجمله سفرلرده چکدوکی الام وشدایدی
یاد ایدوب سراپرده یه عتاب یولندن دیدیکه من تو مردو[illegible]
تاشانیم سنکله بن ایکیمز بله برافندی قوللریوز بنده بارکاه
سلطانیم پادشاهک استانه سی بنم سینوز خفی اولمیه کیم[illegible]
استعاره وارد یعنی رایت شول غازی شخصه تشبیه اولنمش
که مرد نبرد اولوب مدام ذهاب وایابن یاد رکاب وسوار[illegible]
نوردا اولوب علی الدوام اتدن انمیوب جهاد وغزا صوب صوابنه
بر عزم وشتاب اولمه من زخدمت دمی نیاسوده م بن خدمتدن
بر لحظه آسوده اولدم نه توند رنج آزموده نه حصار سن نه منت
چکنک ونه حصار جنکن کوردک نه بیابان وباد کرد وغبار نه
ایدوب بر وبیابان زحمتن ونه کرد باد وغبار راه. قلاع کبی بکن[illegible]
مدام حضور واستراحتن سن کرد باد کاف عجمینک کسریله وابکی
دالک بله سکونیله ترکیبی قاصرغه دیدکلری بر زوبعه دنکاردر که
چوز بلی چکزلی کیدر اصلی باد کرد در علم اولیجق ترکیب تنبیه
اولنوب وصف تقدیرا اولنمشدر کرداب دخی نونک کبی در اول
یرده صو چوزیلوب دکرمیلند وکیچون اطلاقا اولنمشدر کرد[illegible]
معنای حقیقیسی دکرمسدر کرده ترکیبی دخی مستعمل در دکری
اولد وغیچون اطلاقا ولنمشدر اخرینه کی ها معنای عام اصلیدن
معنای خاص علیه نقل ایچوندر معنای جمعیت کردا وملاغک لازی
اولمقا عتباریله کاهی مجاز اجمع اتمکه کر کردن دیرلر اکثر نسخه باد
کرد واقع اولمشدر اصلی اوزره قدم من بسعی بیشتر ست بنم قدمم
سعی وخدمتده سندن مقدمدر بس چرا عزت تو بیشتر ست
بس سبب ندر که سنک عزتک بندن زیاده در بیشتر لفظی معرب

وحضور راتمدوم کاه بکاه در سفر بودوم
وقتلو وقتسوز سفرده اولدم صح

اولی

اولین با عجمی ایله ومصراع ثانیده باء عربی ایله در تو بر بندکان شهری
بن ماهرو خدمتکارلر ومحبوب غلاملر قتنده سن بر لفظی
رانک کسری ایله بندکانه مضاف قدر عند معناسنه در با کنیزان
یاسمن بویی یاسمن بو پرستارلر وخوب جاریه لر ایله همنشین
کنیز وکنیزک جاریه معناسنه در من فتاده بدست شاکردان
بن شاکردلر الده دوشدم وخدمتکارلر النده ذلیل وحقیر اولدم
شاکرد بو محلده خدمتکار معناسنه در بسفر پای بند وسرکردان
سفرده ایاغم بغلو حیران وسرآسیمه وسرکردانم مدام بن بو بله محنتده
اولوب سن حضور وراحتده اولمغه باعث ندر کفت من سر
بر آستان دارم پرده بو سؤاله جواب ویروب ایتدی سبب بودر که
بن باشمی قپونک ایشکی اوزره طوتارین یعنی تواضع ومسکنت
نشانسن اظهار ایدوب کندومی حضیض خاکده طوتارین من
تواضع رفعه الله مضمونی عزت بولورم ومنه ما صدقا ولورین عزت
وحرمت بولورین نه چو تو سر بر آسمان دارم سنکلین باشمی آسمانه
[illegible] یعنی سن تکبر صورتن کوستروب کندوکی اوج افلاکه
کورورسن من تکبر وضعه الله فحوای عبرت احتواسنه مظهر دوشن
بو سببدن خوار وبی اعتبار ایدرسن هر که بیهوده کردن افرازد
هر کیسه کردنی وجه بوینن اوزادر یعنی عجب وکبر اظهار ایدر
خویشتن را بکردن اندازد او کمسه کندوی بوینی اوزرینه تار[illegible]
[illegible] باشی اشاغی اولور بوینی اوزیلور دیمکدن کنایتدر **حکایت**
یکی زصاحب دلان ارباب دلدن بری زور آزمایی را دید که بهم
بر آمد بر زور بازی کوردی که بحضور اولمش ودر حشم شده وکف
بر دهان آورده وخشم وغضبه کلمش واضطرابندن کوپکلنمش
کف کوپوک معناسنه در کفت این را چه حالتست ولی اهل دل
[illegible] بو مرتبه بحضورلغنه سبب ندر دیو صوردی کسی
کفت فلان دشنام داده است بر کمسه جواب ویروب ایتدی فلان
کمسنه شتم ودشنام ایتدی اکا بحضور در کفت این فرو مایه هزار

اغزیم

من سنك برمي دارد وطاقت بار سخني نمي آرد اولا اهل دل ايندي
نه عجب حالدر كه بو فرومايه وبد اصل وناجنس زور بازلنغي
آزمايش ايدوب بيك بطمان طاش كتورر ايكن بر سوز ايوكن كوزي
يعني دشنامه تحمل التمز قطعه لاف سر پنجكي ودعوي مردي بكذار
قوت وزور بازنلق لافني اورمه وعر دانه لك دعواسني ترك ايله
خفي اولميه كه پنجه كرلر يعني پنجه طوتغه آزمايش اوزره اولان
طائفه كه حاللري معلوم ومشهوردر دايجلرندن بري كه جمله غالب
وسرآمد اولا اوكمسيه سر پنجه ديرلر بعضن مطلقا قوي وتوانا
معناسنده استعمالي غالب وشايع اولمشدر بو محلده دخي بو معني
مراد در سر پنجكي لفظندن ياء مصدريه در قوي لك ديمكدر آخرنده
ها اولان الفاظه كاف ملحق اولسه ها محذوف اولور بندكي
وپنجكي وكشتكان كبي عاجز نفس فرومايه چه مردي چه زني
فارسيده چه فلان وچه فلان لفظلري وخواه فلان وخواه
فلان عبارتلري ايكيسي دخي مساوي در ديه جك يرده مستعمل
يعني نفس فرومايه نك الندن عاجز وزبون او لان كمسنه ارككي
وعورتلكي نه يعني ايكيسيدن برابردر تقدير كلام بو نيله اولور
آن شخص راكه عاجز نفس فرومايه است خواهي مرد بكو خواهي زن بكو
يعني هر دو مساوي ويك درجه اند وميان ايشان فرقي نيست
بعض شراح عاجز نفس فرومايه لفظني منادي وبالري خطاب
ايچون طوتوب اي ايچق نفسك عاجزي نه ارنه عورتسن يعني
مردلك وزنلك ما بيننده اصلا فرق يوقدر ديو شرح اتمش
بعضلر دخي عاجز نفس فرومايه تقديرنده طوتوب همزه خطاب
اعتبار ايدوب سن عاجز نفس فرومايه سن ارلك وعورتلك
برابردر ديو معني ويرديلر فرومايه لفظي نفسك صفتيدر بعض
شراح عاجز لفظنك صفتي در ديش كرت از دست برآيد دهني
شيرين كن الكدن كلورسه وقادر اولورسك بر كمسنه آغزيني
طتلو ايله يعني بر كسيه ايلك ايله يعني مردلك بودر مردي

آن نيست كه مشتي بزني بر دهني مردلك ومروت وآدميلك او لد
دكلدر كه بر كمسنه نك آغزينه مشت اوره سن خلاصه كلام هنر
حسن خلقله خلقي مسخر اتمكدر بلكه اساءت ايدنلره بيله احسان
اتمكدر يوخسه قوت قاهره ايله وزور بازو ايله اشخاصه
غلبه اتمك چوق هنر دكلدر زشت يومرقدر ديمكدر ديگر اگر خود
بردرد پيشاني پيل در دلفظي اولكي دالك كسريله وراء محققه نك
فتحي ايله دريدن لفظندن مضارعدر يعني فرضا قوت ايله فيلك
الني يرتوب وخرطومني قوپاروب مغلوب وزبون ايتسه
نه مردست آنكه درو مردمي نيست عار فلر نظرنده مرد دكلدر
اول كمسنه كه انده آدميلك ومروت وانسانيت اولميه بني آدم سرشت
زخاك آدم او غلاني طپراقدن يراتلمشدر سرشت خلقت
معناسنه در اگر خاكي نباشد آدمي نيست اگر خاك نهاد اولوب
متواضع وحليم اولميه حقيقتده اول كمسنه آدم دكلدر شكلي
انسان اولوب اما اوزي انسان اولمز حكايت بزركي را پرسيدند
از سيرت اخوان صفا عن بزلردن برينه اخوان صفانك سيرتلرندن
سؤال ايتديلر يعني اخوان صفا كچنلرك وبري برلرينه خلوص
وداد وصفاي درون ايله الفت واتحاد دعوسين ايدنلرك احوالي
نيجه در وصدق دعوالرينه دليل وعلامت نه در بعض شراح
يعني اولياء الله نيجه كمسنه لردر ديو سؤال ايتديلر ديمش كفت
كمينه آنكه مراد خاطر ياران بر مصالح خود مقدم دارد اول عزيز
ديدي مراتب خلوص وصفانك ادني مرتبه سي بودر كه يارانك
خاطر يني كندونك مصالح ومهماتي اوزرينه تقديم ايليه وعلا
مقصدسي غيري تخليص ايچون بذل اتمكدر ديشلر بعض شراح
اخوان صفانك ادناسي اول كمسنه در كه ديش وحكما گفته اند
برادر كه در بند خويش است وعقلا ديشلردر كه برادر كه كندو
شانيله مقيد در نه برادرست ونه خويش است اول كمسنه
حقيقتده نه برادر ونه خصم در بيكانه لردن فرقي يوقدر

بیت همراه اکر شتاب کند همره تو نیست سنکله یولداش اولان
کمسه که سکا قتلنمیوب استعجال ایده و سنك مهمك تمام اولمدن
براغوب کیده اول سنك یولداشك دکلدر زیرا شرط مرافقته موافقت
دل در کسی مبند که دلبسته تو نیست ساکه قلبی مربوط اولمیان
کمسه‌یه ربط خاطر ایلمه دیکر چون نبود خویش را دیانت و تقوی
اقربانك که دیانت و تقواسی اولمیه قطع رحم بهتر از مودت قربی
اولدی مقوله اقربادن قطع رحم ارتکاب اتمك اولیدر مودت
قربی ایله عامل اولمقدن یاد دارم که مدعی درین بیت بر من
اعتراض کرد و کفت حق جل و علا در کتاب مجید از قطع رحم
نهی کرده است و بمودت ذو القربی فرموده خاطرمده در که بر
بو بیتده بکا اعتراض ایدوب ایتدی حق جل و علا حضرتی
قرآن عظیمده قطع رحمدن نهی ایدوب اقربایه مودت و شفقت
و محبت لازم ایتدوکن بیان بیورمشدر و انچه تو کفتی منافی
آنست سنك سوزك الله کلامنه مخالفدر کفتم غلط کردی
موافق قرآنست بن اول مدعی‌یه ایتدم سن غلط ایلدك بنم سوزم
قرآنه موافقدر قال الله تعالی و ان جاهداك علی ان تشرك بی
ما لیس لك به علم فلا تطعهما حق تعالی قرآن عظیمده بیورمشدر
پدر و مادرك سنی مشرك اتمكه سعی و اقدام اتسهلر سوزلرینه
اطاعت و اتباع ایلمه کفر و معصیته متعلق خصوصلرده انلره
جائز دکلدر مودت اقربا لازم اولدوقی حد شرعدن خارج
شرطی ایلهدر بیت هزار خویش که بیکانه از خدا باشد فدای یك
تن بیکانه کاشنا باشد حضرت حقدن یاد و رضاء اللهدن غافل
اشلره معتاد اولان هزار خصم قوم الله ایله آشنا اولان بر بیکانه
قربان اولسون حکایت منظومه پیر مردی لطیف در بغداد
دخترش را بکفشدوز داد بغداد و لایتنده اولان اهل دلدن
بر پیر روشن ضمیر قزینی بر بشمقجیه تزویج ایتدی مردك سنکدل
چنان بکزید لب دخترکه خون از و بچکید حریف اثناء معامله‌ده

قزك لبلرين شو بله محکم اصردی که دوداقلرندن قان طملدی
مردك اولان کاف تصغیر تحقیر ایچوندر سنکدل طاش یورکلو
دیمکدر کن یدن اصرموق چکیدن طملمق معناسنه در بامدادان
پدر چنان دیدش صباح پدر قزجغزی اول حالده کوردی پیش
داماد رفت و پرسیدش کویکو سنك یاننه واروب سؤال
ایلدی که ای فرومایه این چه دندانست ایتدی که ای بد اصل بو نه
دندانلردر یعنی بوس و کنار بو یللی ولور چند خایی لبش نه انبانست
اول نارسیده نکك دوداغی نیچه بر چیرسن سختیان و مشین خود
دکلدر انبان الفك فتحی و نونك سکونیله و با موحده ایله جراب
دیمکدر کسر جمله ترکیبه طغرجق دیدکلریدر بو محلده سختیان و کون
و مشین قسمی مرادر یعنی بو نیجه اویشدر بو نی کون و سختیان
بیلمکمی صاندك دینو باشمقجی‌یه کندو دلیجه سمتندن جفالر
ایلدی بمزاح نکفتم این کفتار بو سوزی سکا لطیفه طریقیله
سویلدم مخفی اولمیه که مرحوم شیخ سعدی حضرتلری قابل خطاب
اولان ارباب الباب‌ه نصح و پند بیورمشلردر که و حکایت
کرچه مزاح انکیز و هزل آمیزدر اما انی ایراد اتمکدن بنم مقصودم
مطایبه و لطیفه دکلدر هزل بکذار و جد از وی بردار هزل جانبین
ترك ایدوب یعنی لطیفه و مزاحه حمل اتمیوب و کلامدن جد و حقیقت
قصد ایله بعض نسخده با سوحده ایله بکفتم واقع اولمش یعنی
کرچه ظاهرده بو حکایتی سکا لطیفه یوزندن سویلدم اما
اکر عاقل و هوشمند ایسك هزل و مطایبه اولماسی جانبنه
نظر اتمیوب انجندن لبن و مغز و حقیقتن اخذ و انتزاع ایله فی الحقیقه
اولور که عتاب و توبیخ ایله اولاجاق نصح و پند لطیفه طریقیله
دکیاندا اسلوبله سوق و القا اولنور نکته دان اولان عارفلر
قصددن حصه آلورلر بعض شراح با سوحده ایله اولمغی
تجویز ایدوب ردّ ایلمش بی وجه دکلدر و بعض شراح دختی
بو کلامی اول بیرك کفشکر ایله محاوره و مکالمه سی اولمق جانبن

سروری
شمعی

تقدیم و ترجیح ایدوب بو تقدیرجه از ودن مراد دختر اولور
دیمش واندن مراد حاصل ایله دیو معنی ویرمش مقبول و موجه
دکلدر خوی بد در طبیعتی که نشست خلق بد که بر طبیعته رسوخ
و قرار بولوب محکم یرلشه بعض شراح کون چینمک بشمقی زنکی
طبیعتنده تمکن واستقرار بولدوغی کبی دیو تعبیر اتمش کوبا
شو نیله ملاحظه اتمشکه اوکسکفشلر دخترک لیلرین ایصیروب
مجروح ایتدوکی کون چینمکه معتاد اولدوغندن ناشی اوله‌ما
بیهوده ملاحظه کبی کلور رحد ذاتنده اول شخصک طبیعتی
تند و افعالی درشت اولدوغی بو وضعک صد ورنه مدار اولمنه
کافیدر نرود جز بوقت مرک از دست اولمینجه اول خوی بد اندن
زایل اولماز بعض نسخه نرود برینه نرهد و بعض نسخه نرهد
واقع اولوب بعض شراح نسخه اخیره ظاهر و اولی دردینی
ظاهر بودر که نسخه اولی اجا ولی در **حکایت** فقیهی دختری
داشت بغایت زشت روی بر اهل علمک بر غایت بد شکل قیزی
وار ایدی وبجای زنان رسیده وسن وسالی دختر اطلاق
اولنمق مرتبه سندن متجاوز اولوب عورتلر مقاسنه بالغ
اولمش ایدی با وجود جهاز ونعمت کسی بمنا کحت و رغبت
نمود سال و منالی و جهاز و اسبابی مستوفی موجود ایکن بر
بر فردانی تزوج اتمکه راغب اولمدی **بیت** زشت باشد دبیقی و
دیبا • که بود بر عروس نا زیبا دبیق عتیق قوزنی اوزره بر
اسمیدر اندن ایشلنور بر جنس فاخر ثوبا اولور که دبیقی بیکه
مشهور در داللک کسریله مروید رضهم دالله شعیب وزنی اوزره
اولمق دخی مسموعدر عروسک اکن دیکدرکو بیکویه الطلاق اولنور
حاصل معنی اعلی اطلس وکمخا و هر نه مقوله زیبا اس و دیبا
اولسه بد شکل وکابوس عروس عبوسک اوزرنده قبیح و نحوس
اولور فی الجمله بحکم ضرورت باضریری عقد نکاحن بستند
ناچار قالوب ضرورت اقتضاسیله اول دختری بر اعمایه نکاح

ایتدیلر

ایتدیلر آورده‌اند که در ان تاریخ حکیمی از سرندیب برسید که دیده
نابینایان روشن کردی روایت ایدرلر که اول تاریخده هندوستان
ولایتنده مهبط حضرت آدم اولان سرندیب شهرندن بر طبیب
حاذق و کمالده فائق کلدیکه علاج ایدوب ایله اعمالری بینا ایدردی
فقیه را کفتند چرا دامادت را علاج نکنی فقیهه دیدیلر که نیچون
دامادوکه علاج اتمزسن کفت ترسم که بینا شود و دختر مرا طلاق
دهد فقیه ایتدی قورقارین که بینا اولوب کوزی اچلدقده قیزمی
طلاق ویره کوز کورده اول مکروهی اختیار اتمیه **مصراع** شوی
زن زشت روی بد شکلا اولان عورتک زوجی نابینا به اعمی اولمق
اولی در شوی سوی و زنی اوزره زوج معناسنه در شوهر دخی
بو معنایه در **حکایت** پادشاهی بچشم حقارت در طایفه درویشان
نظر کردی بر پادشاه درویشان طائفه سنه چشم حقارت ایله
نظر ایدردی **بیت** مبین حقیر کدایان عشق را کین قوم • شهان
بی کمر و خسروان بی کله اند یکی از یشان بفراست دریافت و کفت ای
ملک درویشاندن بری فراستله پادشاهک بو حالنه مطلع اولوب
دیدیکه ای پادشاه ما درین دنیا بجیش از تو کمتریم بزدنیاده عسکر
خصوصنده سندن کمترز یعنی صوز تا مالک خدم و حشم و صاحب
طبل و علم دکلز کدای بی سرو پایوز اول باینده سنکله مساوات دعوی
ایدمز زحتمز بیلورز **بیت** نه شهنشاه و نه وزیر وز بزکند و خاتون
فقیر و زبن و بعیش از تو خوشتریم اما حضور قلب و صفای خاطر
وذوق وزندکانی خصوصنده حالمز سنک حالکدن بهتر و خوشتر در
بیت سلطانه قید سلطنت دهر پابند • درویش کند و باشنه
سلطان اولوب کزر • و بمرک برابر و کل نفس ذائقة الموت حکمنجه
اولوم خصوصنده یکسانز **مصراع** زیر اندکه باقی قالورز بو بزده
بوندن **مثنوی** زمادر نزاد انکه آخر نزد • زجنک اجل هیچ کس جان نبرد
کر باوردان یافتی کس حیات • بماندی بجا سرو رکاینات • و بقیامت
حشر و قیامت کوننده دخی ان شاء الله درجه مز سندن اعلی اوله‌جقدر

كما تعيشون وتحشرون كما تموتون مضموننى بو مدعاى ناطق وكو...
صادقدر قطعه فقرايد يتر بو دولت كه دله تخم ملالت كمزلر كسند...
خرج اسنمز بو دنياده اخرتن حسابه چكمزلر مثنوى اكركشور...
كشاى كامرانست وكر درويش حاجتمند نانست يعنى كركشا...
وكرك كدا حقير اولميه كه كشاى لفظى اكرچه اصلده كاف عربيله در...
اما عجم سوشكافلرى كند وكافلرى ايله استعمال ايدرلر در ان...
حالت كه خواهند اين وآن مرد نخواهند ازجهان بيش ازكفن برد...
ايكيسنك بيله عمرلرى اخر وزمان اجللرى حاضر اولدقده دنيادن...
كفندن غيرى نسنه بله الوب كتميه جكلردر بوجاه وجلالدن...
ومنالدن جكلسه شاهم قالور جمله بر ايكى قارش براولورسك...
كوتورمز سن الآ ابشن ارشون كفن چو رخت ازمملكت بربست...
چونكه مملكتدن رختك واسبابك بغلسك كركدر يعنى دنيادن...
كوچمك وسلطنتدن الچكمك مقرر اولنجق كدايى خوشترست...
ازپادشاهى پادشالقدن كدالق يكدر درزير اسبكبار اولميانه...
سفرى دشوار اولور ظاهر درويش جامه ژنده است درويشك...
ظاهرى اسكى جامه وخرقه فقرانك لباسى كهنه خرقه در ژنده...
فارسيك فتحى وكسريله كهنه واسكى ديمكدر وموى سترده وصا...
سقللرى تراشيده اولوب ابدال وقلندر شكلنده در بعضلر تجرد مراد...
ديشلر وبعضلر زينت ولباسدن مجرد صورتا حقير ونى نيد...
ونى اعتبار دن زديو تعبير ايتشلر وحقيقت آن اما اولدر ويشك...
حقيقتى وبيانى ماهيتى بودر كه دل زنده تعلقى وكر خدا ايله همين...
زنده در ونفس مرده ونفسى يعنى وجودى رياضت ومجاهده...
فانى ومرده در قطعه خور نقمه كدا ودرويشه نديلورسن...
كه شاهزاده اولا غدايچره مثال آيينه قلبى روشن ضميرى ساده...
اوله قطعه نه انكه بردر دعوى نشيند ازخلق كه كر خلاف كند...
بجنك برخيزد درويش دكلدر اول كمسنه كه مدعى اولوب خلقدن...
مقامندن اوتوره وخلق اكا انكار ومخالفت ايلسلر تحمل ايتميوب...

خصومت ونزاع ايده لر بعضلر ازخلقى لفظنى مصراع ثانى يه قيد...
طوتوب خلقدن برنيچه كسنه اكر اكا مخالفت ايده لر ديو معنى ويرمشلر
وكر زكوه فرو غلطد اسيا سنكى واكر فرضا طاغدن اشاغى برده كرمن
طاشى غلطان اولسه غلطد غلطيدن لفظندن مضارعدر يوالتفق
معناسنه در نه عارفست كه ازراه سنك برخيزد عارف دكلدر
اول كمسنه كه توكل وتحمل ايتميوب اول طاشك يولندن قالقه بلكه عارف
اولدر كه قضايه رضا كوستروب ثابت قدم اوله وسنك بلايه وجودن
سپر ايدوب يرندن ايرلميه جبل شامخ كبى راسخ دم اوله طريق درويشان
ذكرست درويشلرك طريقى دللرى ولسانلرى ايله ذكر الله ايلمكدر ولسانلر
بهره ذكركن كو كالرتنده فكركن سنك يادكره درد للرا كر مخفى ا كر
بيدا وشكر ومظهر اولدر وغى نعم الهيه نك شكرن ايتمكدر بيت
ويره وكى نعمتنك قدرين بل شكر خالقده شكر خالق قل وخدمت
سيد القوم خادمهم فحواى عزتى احتواسنجه طالب حق اولان
فقرانك خدمتن لوجه الله جانسه منت بيله كلمات صوفيه دندركه
تصوف عباد اللهه خدمتدن عبارتدر نغماتده مذكوردر كه داود
نبى عليه السلام حضرتنه خطاب مستطاب وارد اولوب اذا رايت
لى طالبا فكن له خادما ديو بيورلمشدر وطاعت دخى حق تعالى حضرتنه
طاعت وفرايض وواجباتدن غيرى فنون نوافل وقربات ايله عبادته
مواظبت ايتمكدر وتوحيد وحقيقت توحيد صرف ايله تحقق اولوب
آثار رسوم وجود يكبار زايل ومضمحل اولمقدر مراتب توحيد
نفحاتده تفصيل اولنمشدر وتوكل وحق تعالى جنابنه توكل ايدوب
خلقدن بى نياز اولمقدر وتسليم وكندوبى رضاى حقه تسليم
وانقياد ايتمكدر وتحمل وجور وجفايه صبر وتحمل ايتمكدر وايثار وفقرانك
ضرورتلرينى كندو مهماتندن تقديم سالك اولدو عن لوجه الله ايثار
ايتمكدر وقناعت واهل قناعت اولمقدر هركه بدين صفتها موصوفست
حقيقت درويش است كرچه در قباست هر كسنه كه بو ذكر اولنان
اوصاف جميله ايله متصف اوله فرضا اطلس وقبا ايچنده اولسه ده.

یعنی هرنه مقوله فاخر لباس کیرسه ده حقیقتده اول کسه ذروی بندر
بعضلر یعنی حلال اولان قبالردن دیو تفسیر اتمش حضرت شیخک
زاهد پاک باش واطلس پوش دید وکندن غافل اولمشدر امام زن
کوی وبی نماز وهوا پرست وهوس باز اما شویله کسه که بو منوال
صفات قبیحه ایله متصف اوله روز ها بشب آرد در بند شهوت
هرکون اخشامه دک بند شهوت ایچنده اوله یعنی جمله ایامنی
شهوات نفسانیه سنه صرف ایلیه وشبها بروز کند در خواب
غفلت وهر کیجه صباحه دک خواب غفلتده اولا بخورد هرچه در
میان آید اورتایه هرنه کلورسه حرام وحلال دیمیه تناول ایلیه
سبالات یتیمه وبکوید هرچه بر زبان آید ودلنده هرنه کلورسه
رطب ویابس سویلیه پاکیزه کوی اولمیه رندست اکر در عباست
اول کسه لوند واوباش قسمندندر درویش دکلدر ظاهره عبا
خرقه کیرسه ده **قطعه** ای درونت برهنه از تقوی • وز برونت
جامهٔ ریا داری ای شول کسه که درونک تقوادن عاری اولوب
صوفیه تا ازرق وریا لباسن کیرسن پرده هفت رنگ در مکذار
هفت رنک لفظی پرده نک وصفی در مجموعی در لفظنه مضاف
قیونک هفت رنک پرده سنی کیدر دیمکدر بعضلر در را تقدیرنده
وبعضلر بر در تقدیرنده طوتمشلر حاجت یوقدر بعضلر دخی در
زاید اولوب تحسین لفظا ایچوندر توکه در خانه بوریا داری
یعنی درونی ورع وتقوادن خالی ایکن مرائیلر لباسن کیوب
صوفی شکلنده کرمک بلکه شیخلق دعوی‌سن اید وب خلقه صورتده
صلاح کوسترمک شول خانه سنده قوری حصیردن غیری
بساط ومتاع قسمندن برنسنه سی یوغیکن قپوسنه فاخر
منقش پرده اصمق کبیدر قبیح درومزه لکدر بو کلام من حالدن
خالی اولان قیل وقال اهلنه عظیم کوشماله واردر مع ذلک من
مقطوع دکلدر لطف حقدن یاس اولنماز درجانزدرکه من تشبه
بقوم فهو منهم مخواسنجه خالص عباد حرمتنه اول ناس ادلرینی

باشی قورتاره لرینتکیم درعقب مذکور اولان حکایت منظومه نک
مضمونی بو مدعانی تأییدایلر **حکایت منظومه** دیدم کل تازه
چند دسته بر کنبدی ازکیاه بسته بر اوطلق یغنی اوزرنده
بغلنمش برقاچ دسته تازه کل کوردم کنبد قبه معناسنه در
بو محلده مجاز اوطلق یغننده اطلاق اولنمشدر بسته لفظی
کل تازه یه قیددر بو دخی جائزدرکه ازکیاه بسته لفظی کنبدک
وصفی اولا کیاهدن بغلنمش یعنی جمع اولمش بر کنبد اوزرنده بر قاچ
دسته تازه کل کوردم دیمک اولا کفتم چه بود کیاه ناچیز تا در
صف کل نشیند اوبنی دیدمکه کیاه ناچیز نه اولا که یعنی نیه یارار
که حدیدرکه کل صفنده اوتوره یعنی بو مرتبه حقارت شانی
ایکن کل ایله همنشین اوله بکریست کیاه وکفت خاموش کیاه
اغلیوب دیدیکه خاموش اول بو سوزی سویلمه یعنی مجالستم
تقریب دکلدر ومقارنتندن بهرمند ومنتفع اولمغه امیدوارم
صحبت نکند کرم فراموش یعنی اهل کرم حق صحبتی فراموش اتمز
فی الحقیقه صحبته یوم نسب تدیم خواسنجه حق صحبت اعظم حقوق
قدیمه
ایفاسی کرم بود که زماندو لتده ایاران صحبت فراموش اولنیوب
بدولرلرحا اللوحا ایجه حصه دار اوله لر بعض فضلا کر لفظنی
تعجبی ایله حرف شرط اکر کل صحبت مرا فراموش نکند تو خاموش
ایکه مقارنت من بی تقریب نیست تقدیرنده اولمغه ذاهب اولمش
یعنی کل باغیله بنم اولدن مناسبتم واردر ایکیمز بر یرده حاصل
اولوز وبرچنده نشو ونما بولمشوز اکر بنمله اولان صحبت قدیمی
فراموش ایتمزسه سن ایسم اول بنم همنشین اولدوغمی بعید کورمه
اینکا اوله کرنیست جمال ورنک وبوی‌ام آخرنه کیاه باغ اویم اکرچه
جمال ورنک وبویم یوغیسه یعنی هرنه دکلو نفسنده بی استحقاق
ایسم ده بنم اول بندهٔ کی باغده حاصل اولمش کیاه دکلیم شرف
ذاتی تحصیلنه جرات واقدامه بودکلوجه مناسبت کفایت
ایدرمن بندهٔ حضرت کریمم شیخ سعدی حضرتلری

قصه دن حصه بیاننه شروع ایدوب جناب کریمه وما بلطف
وانتسابی ایله امیدوار اولوب ایدرکه بن دخی اول حضرت کریمک
رحیمک قولیم پرورده نعمت قدیمم قدیمی نعمتنک پرورده سیم
اوّلدن ولی نعمتم وازلی افندمدر بعضلر اول الملک قدیم نعمتنک
پرورده سیم دیو تعبیر ایتمش کرزنی هنرم وکر هنرمند کرک هنر
کرک یوق کرک عملم وار کرک کناهم چوق لطفست امید از خداو
خداوند کریم ورحیمدن رجا اولنان لطف وکرمدر باآنکه بضاعت
ندارم سرمایه طاعتی ندارم اکرچه حقه لایق عملم وبضاعتم
وسرمایهٔ طاعت وعبادتم یوقدر باآنکه لفظی مع ذلک معناسنه
ترکیده بونک برله که وباخصوص که دیو تعبیر اولنور وچار
کاربنده داند حق تعالی قولنک ایشنک چاره سن بیلور درد نمند
قلور وکناهن عفو ایدوب رحمت ایدر چونکه هیچ وسیلتش نماند
چون هیچ وسیله سی قالمیه طاعت وعملدن بی بهره اولوب عجز
صرف مقامنده اوله زیرا حق تعالی چاره سزلر چاره سیدر بعض
وسیلتش لفظنده اولان ضمیر خدایه راجع اولمق روشندر زیرا
راجع اولمقدن دیشلر خفی دکلدر که روشن دکلدر رسمست که
سالکان تحریر آزاد کنند بنده پیر رسم قدیم وعادت معهود
درکه مالک تحریر اولنلر یعنی قولی آزاد ایتمکه قادر اولان دولتلو
پیر اولان قوللری یعنی آزاد ایدرلر هشتاد ساله پیرلر عتقاء الله
مأثور ومشهوردر روایت اولنور که ابو موسی اشعری حضرتلری
مرض موتنده سکسان یاشنی تجاوز ایتمش ایدی برکیسه دیدیکه
اسیر بازارنه واروب بیجون بر قول اشترا ایله که بجلین
ساله پیر عمل ماننده اولا که آنی الوب آزاد ایتمکله من اعتق لله رقبة
اعتق الله بکل عضو منها عضوا منه من النار حدیث شریفی
سعادت احتوا سنجه امیدرکه بو حالده درده درمان وسبب
رحمت وغفران اوله اول کیسه بازاره واروب هرچندکه
استدوکی کبی سالخورده قول تفحص ایدر ایسه کرمز هرکیمه صور

دیرلرکه هیچ اولسن وسالده آزاد اولمامش قوللی بولینور قنده الق
وندا حتما الدر دیو جری یعنی شفید غفلتنه تنبیه ایدرلر اول کیسه
مأیوس اولوب ماجرایی حضرتنه بیان ایدر حضرت رب العزت
جنابنه تضرع ونیاز ایدوب دیرکه یا مالک الرقاب ویا غافر الذنب
قوللرک ایچنده سکسان یاشنده اعتاق اولنمامش بر قول یوق
ایدر اولمایجق سن که ارحم الراحمین سن حاشا کرمکدن که سکسان
یاشنده ایتمش بو پیر ناتوان نار جحیمدن آزاد اولمیه ای بارخدای
کیتی آرای ای عالمی آثار صنعی ایله تزیین ایدن خدای رب العالمین
بحر الغرایب صاحبنک کلامندن ظاهر اولان بودرکه بارخدا
لفظ مفرد اولوب مولی معناسنه اوله فصول عمادیه ده دیشکه
بارخدا بزرک خدا دیمکدر زیرا بار بزرک معناسنه دربونک ترجمه
لفظ مرکب اولور بعضلر دیشکه اصلی بار ایدر وزنی ایچون یا حذف اولندی
صحاح العجم نام لغتده مسطوردرکه باری فارسیده وعزیزده
لفظ مشترکدر بوتقدیرجه بارخدای الله خدای دیمک اولور انتهی
بعض شراح بحر الغرایب کلامنی ترجیح ایتمشلر اما خفی دکلدرکه فصول
عمادیه کلامی ترجیحه ذکر اولنور زیرا اهالی اعجامدن مسموعمز بودرکه ای
بارخدا ایچون هستی ربا عیسنده بار لفظی سکون را ایله ذر برننده
بخشای بر ناتوان قولکه رحمت ومغفرت ایله بخشای لفظی ترحم
معناسنه اولان بخشودن لفظندن امر مضارعی بخشایدر
بعض شراح بخشایدن لفظندن امردر دیمش سعدی ره کعبه
رضا کیرای سعدی کعبهٔ رضا یولنی طوت یعنی رضا حقی طلب قیل
مرد خدا کیرمرد خدا ای الله دوستی ایله طریق حقده سلوک
ایله که مقصوده واصل اولاسن بدبخت کسی که سرتابد زین در که
درکه نیابد بر کیسه که بو قپودن یعنی درکاه حقدن اعراض ایلیه
بجد رمفلح اولمز زیرا غیری قپو دخی بولمز ابد الآباد محروم
ونامراد قالور حکایت ازحکیمی پرسیدند که از شجاعت وسخاوت
که بهترست حکمادن برینه صوردیلرکه شجاعت وسخاوتدن

جاقدر

کلوب مع

تغیر ایتشلر یعنی ای الله دوستی صح

قنغیسی بهتردر کفت انرا که سخاوت هست بشجاعت حاجت نیست
حکیم دانا ایدی سخاوتی اولان کمسنک شجاعته احتیاجی یوقدر
یعنی سخاوتی اولیجق شجاعت اولماسه ده تفاوت ایتمز اصل اولان زور وار
سخاوتدر حتی ذاتنده شجاعتله حاصل اولان مصلحت سخاوتله
میسردر پس سخاوت بهتر اولدوغی مقرردر سخاوتی اولان
کسنه ده البته شجاعت دخی موجوددر زیرا مال جاندن دیمک
دکلدر کما توهمه بعض الشراح بیت نوشته است بر کور بهرام
کور بهرام کورک مزاری اوزره یازلمشدر که دست کرم به که
بازوی زور سخا و کرم الی بازوی زوردن بهتردر یعنی
کوجلو و قوتلو بهادر دلاور اولمقدن سخی و اهل کرم اولمق
یکدر بهرام کور بر پادشاهدر کور لفظی کاف عجمی ایله یبان اشکیدر
پادشاه مرقوم اکثریا اول جانورک صیدی ایله مقید اولمغله
بو نام ایله مشهور اولمشدر کور اولّ دخی کاف عجمیله درمقبره
معناسنه در بعض نسخه ده که دست کرم به ز بازوی زور
واقع اولمش ظاهر و روشندر قطعه نماند حاتم طائی ولیک
تا ابد بماند نام بلندش به نیکویی مشهور حاتم طائی دنیاده
قالمدی اما بلند نامی ایکی ایله وجود و سخا ایله جهانده باقی قالدی
لطف و کرمده علم و ضرب مثل اولمشدر زکوة مال بدر کن که
فضله رز را چو باغبان ببرد بیشتر دهد انکور مالک زکاتن
اخراج ایله زیرا که باغبان اوزم چبوغنک فضله سنی و بدا غنی
و زوائدن کسسه یعنی اصمه یی بوداسه زیاده اوزم ویرر
یعنی مالکدن دخی زکاتی چیقسه ظاهرده نقصان کبی کورینور
اما حقیقتده برکت کلوب دخی زیاده اولور ثواب حاصل
اولمق خود مقرردر رز لفظی راء مهمله نک فتحی و زاء معجمه نک
سکونیله اوزم چبوغنه دیرلر ببرد لفظنده باء موحده نک
ایکیسی بیله مضمومدر قطع معناسنه اولان بریدن لفظندن
مضارعدر باب سیوم در فضیلت قناعت اوجنجی باب

قناعتک فضیلتی بیاننده در حکایت خواهنده مغربی در صف
بزازان حلب میکفت بر مغربی فقیر سائل حلب شهرنده بزازلر
چارشوسنده دیر ایدی صف فانک تشدیدیله در اما استعما
لده تخفیفله در صف بزازان دیمک بزازلر چارشوسی دیمکدر
ای خداوندان نعمت اکر شما را انصاف بودی و ما را قناعت
رسم سؤال از جهان برخاستی ای نعمت صاحبلری دولتلولر
و غنی و مالدار اولنلر اکر سزده انصاف و بزده قناعت اولیدی
یعنی اکر دولتلولر ماللرینک زکاتن چقاروب و فقرایه دوشد
تصدق ایدوب فقرا و درویشانی جر و سؤاله محتاج ایتمیه لردی
و فقرا دخی اهل قناعت اولسلردی دنیادن رسم سؤال رفع
اولوب هیچ کمسنه خلقی جر ایتمز اولور ایدی بودی و برخاستی کره
اولان یالکز حکایت ایچوندر قطعه ای قناعت توانکرم کردان
ای قناعت بنی غنی ایله که ورای تو هیچ نعمت نیست زیرا عالمده
سندن زیاده نعمت یوقدر یعنی نعم دنیانک اقصای مرتبه سی
قناعت نعمتیدر که انک وراسنده یعنی اندن اوته بر نعمت
یوقدر مرتبه قناعته واصل اولان دولتمند غنای قلبه مالک
اولوب خلقدن مستغنی و بی نیاز اولور و ذل سؤالدن
قورتلور بعض شراح بو محلده ایراق معناسنه در دیمش
اما بعیددر کنج صبر اختیار لقمانست صبر بوجاغنی لقمان
اختیار ایتمشدر یعنی حکمت شناس اولان کامللر صبر کوشه سنی
اختیار ایتمشلردر هر کرا صبر نیست حکمت نیست پس هر کیمک
صبر و قناعتی اولمیه علم و حکمتدن بهره سی یوقدر کنج لفظی
کاف عربینک ضمی ایله کوشه و زاویه معناسنه در بعض شراح
صبر زاویه دا اولمق شایعدر دیمش کویا بو کلامی اضافته
بیانیه اولوب مشبه مشبهه اضافتی قبیلندن اولمق
اوزره بنا ایتمش بعضلر بو توجیهی رد ایدوب دیمشلر که
بنا ذاتنده صبری کنجه تشبیه ایدوب صبره زاویه اطلاق

اولند وغی شایع بلکه واقع دکلدر حق بودر کم اضافت بمعنی اللام
اکثریا صبر اهلی اولنلره ودن ابواب ومباشرت اسبابا تمیوب
خلوت کزین وکوشه نشین اولمغله کنج صبر دیو تعبیر اولنو
نه انکه صبرك کندوییه کنج وزاویه الملاقات اولنه انتهی تحقیق
بودر کم خصوص مز بو دبو مرتبه تدقیق محلی دکلدر حد ذاتنده
صبر وقناعت اهلی کوشه نشین اولمق معناسی صحیح اولدوغی
کبی صبره ادعاء زاویه اطلاق قلنمغك صحتنه دخی مانع یوقدر کما لا یخفی
بعضلر کنج لفظی کاف عجمینك فتحیله خزینه معناسنه اولمغه تجویز
ایتمشلر اختیار لفظنه مناسب دکلدر حکمت اهلی انی اختیار ایتمز
فافهم **حکایت** دو امیر زاده بودند در مصر ولایت مصرده
ایکی بکزاده وار ایدی یکی علم اموخت ودیکری مال اندوخت بری
تحصیل علم ایتدی وبری کسب مال ومنال ایلدی انجام عصر
واین عزیز مصر کشت اول فاضل دهر وعلامهٔ عصر اولدی
وبو والی ملك وعزیز مصر اولدی هر بری منتهای مالده وجه
بولدی پس این توانکر بچشم حقارت در فقیه نظر کردی و
من بسلطنت رسیدم وتو همچنان در مسکنت بماندی توانکر
برادر اهل علم برادره حقارتله نظر ایدردی وبن سلطنته واصل
اولدم سن بنده اولکی فقر وفاقه ایچنده قالدك دیر ایدی بعض
نسخه‌ده فقیه یرینه فقیر واقع اولمش بعض شراح انی اختیار
ایتمشلر اولکه دخی مناسبدر قبول ایتمینلر تعصب ایتمشلردر کفت
ای برادر شکر نعمت باری تعالی برمنست که میراث پیغمبران یافتم
یعنی علم وتو میراث فرعون وهامان یافتی یعنی ملك مصر
اهل علم برادر ایتدی ای قرنداش حق تعالی حضرتنك نعمتنه شکر
اتمکنم اوزریمه واجبدر که العلماء ورثة الانبیاء فحواسنجه
پیغامبرلر میراثنه دست رس بولدم که علم شریفدر اما سن
فرعون وهامان میراثنه واصل اولدك که مصر سلطنتیدر
تنی چوق افتخار وابتهاج اینه جك حالك یوقدر **قطعه**

قسمة الجبار فینا لنا علم وللجهال مال فان المال یفنی عن قریب
والعلم باق لا یزال بعض نسخه‌ده شکر نعمت باری تعالی برمن
افزونترست واقع اولمشدر یعنی شکر نعمت بنم اوزریمه سندن
زیاده واجبدر وبن قتی چوق شکر ایتمك لازمدر دیمکدر بعض
نسخه‌ده وتو میراث فرعون وهامان رسید واقع اولوب بعض
شراح اول نسخه اوزره شرح ایتمش برشارح دخی انی رد ایدوب
انی مقامنده رسیدی ایراد ایلین کمسه عبارت متنی وصحت
معنایی بلمدی دیمش اما خفی دکلدر که رسیدی واقع اولدوغی
تقدیرجه عبارة صحیحه وتو میراث فرعون وهامان رسیدی
اولور بو معنانك دخی صحتنده اشتباه قالمز وتو میراث فرعون
وهامان رسیدی عبارتی ایسه هیچ بر نسخه‌ده کورلمدی وهیچ
برشارح انی اختیار ایتمشدر دکلدر که کلامی مردود اوله فتامل **مثنوی**
من آن مورم که در پایم بمالند بن اول قارنجه یم که خلق عالم بنی
ایاغ التنده چکنیوب هلاك ویایمال ایدرلر یعنی برمرتبه ناتوانم
که خلقك جفاسنی اوزرمدن دفعه قادر دکلم بو قدنده قالدیکه
بندن کمسه آزار کورمك احتمالی اوله نه زنبورم که از دستم
بنالند زنبور دکلم یعنی صوجی اری دکلم که بنم المدن ناله ایدر
کجا خود شکر این نعمت کذارم که زور مردم آزاری ندارم بو نعمتك
شکرینی قنده ادا ایده بیلورین که بحمد الله تعالی کمسه
انجنمکه قدرت وطاقتم یوقدر ومن العصمة ان لا تقدر بعض نسخه
زنبورم بنالند واقع اولمش بعض شراح مقامه انسبدر دیو
ترجیح واختیار ایلمش ارباب طبعه روشندر که مقامه
انسب دیمکدن متبادر اولان معنوی مناسبت ومقتضای
حاله موافقت اولمقدر لکن بو مقامده اول مقوله بر معنی ظاهر
دکلدر اکر مجرد لفظ زنبورده انسب دیمك اولورسه دست لفظنك
مصراع اولده منکور اولان پای لفظنه مناسبتی اکا معارضدر
ذلك خصوص مقامه انسب اولان دست لفظیدر دیر مقصود

عزیز مصر اولان برادری انذار وارشاد ایتمکدر کا مناسب ولان ...
لفظیدر فافهم **حکایت** درویشی را شنیدم مرد راتش فاقه ...
سوخت وخرقه بر خرقه می دوخت مسموعمدر بر درویشک آتش
فقر وفاقه یاقشیدی ویاره یاره اوزره دیکرمی یعنی یاما ...
خرقه کیردی زیاده فقرندن بتون قفتان کیمکه قادر اولمازدی
وتسلی خاطر خود بدین بیت می کرد وبو بیت ایله کند وخاطرینی
تسلیت ایدردی فعال تلنده اولان می لفظلری حکایت جوند ...
بیت بنان خشک قناعت کنیم وجامه دلق قوری اتمک وکهنه
جامه ایله قناعت ایدرز بعض شراح نان خشکی قاتقسز نان ...
تفسیر ایلمش که بار محنت خود به که بار منت خلق زیرا بر کسنه
خلقک منتی یوکنی چکمکدن کند و محنتی یوکنی چکمک یکدر کسی
کفتش چه نشینی که فلان درین شهر طبع کریم دارد وکرم ...
بر کسنه اولدرویش محتاجه ایتدی نه اوتوردن سن یعنی بو
محنت ریاضتی نیه چکرسن جانکه جفا ایدرسن نیچون وار ...
اصحاب خیراته حالکی اعلام ایتمزسن بوشهرده فلان کمسنه ...
کریمی وکرم عمیمی واردر **مصراع** خلقه احسانی عام وشامل ...
میان بخدمت آزادکان بسته وبر در دلها نشسته درویش ...
خدمتنه بل باغلمشدر وکوکللر قپوسی اوزره اوتورمشدر
یعنی خدمتله وبذل نعمتله قلوب ناسی جذب وتسخیره ...
مقیددر اکر برصورت حال تو مطلع کرددیاس خاطر عزیزان
منت دارد اکرسنک حالکه مطلع اولسه عزیزلرک رعایت
خاطرلرن جانندن منت بلور بعض نسخه ده خاطر عزیزت وانع ...
خاطر شریفکی دیمکدر اولور کفت خاموش که در نیستی و فقر ...
به که حاجت پیش کسی بردن اول فقیر ایتدی ایسم اول یعنی ...
سویله زیرا یوقلقده وفقر وافلاس ایچنده اولمک یکدر ...
عرض حاجت ایتمکدن که کفته اند نته کم دیمشلردر **قطعه** هم ...
دوختن به والزام کنج صبر درقعه دیمکه یعنی یالوکهنه ...

کیمک وکوشه فقر وقلت کت وکنج صبر وقناعت التزام واختیار
ایتمکدکدر زکن بهر جامه رقعه بر خواجکان نوشت قفتان جزو
سؤال ایتمکیچون اکابره رقعه یازمقدن رقعه دن مراد بومحلده
بر کاغذ یدر **مصراع** اولدن پاره ویامه معناسنه در حقا که
با عقوبت دوزخ برابرست رفتن بپای مردی همسایه در بهشت
حق بوددر که همسایه شفاعتی ایله جنته کیرمک جهنم عذابی ایله
برابردر همسایه قوکشی دیمکدر مقصود هر نه مرتبه ده قوتلک
بیمار کا اولور سه ده انکک منتی ایله جنته کیرمک عذاب دوزخ
ایله برابردر دیمکدر پای مردم مستند وشفیع معناسنه در پا مقتدر
شفاعت معناسی مراد اولور بعض نسخه ده بپای مردم همسایه
واقع اولمش معناسی واضحدر بعض شراح حقا که لفظی الله
ایچون معناسنه در دیمشلر حقا که اوبله دکلدر **حکایت**
یکی از ملوک عجم طبیبی حاذق را بخدمت محمد مصطفی صلی الله
علیه وسلم فرستاد عجم پادشاهلرندن بری سلطان انبیا
محمد مصطفی علیه السلام حضرتلرینک حضور عزتلرینه خدمت
وعبودیت عرض ایدوب ودوستلق اظهار ایدوب کندو نک
خاصه طبیبلرندن بر طبیب حاذق کوندردی که اصحابدن
خسته اولانلره علاج ومداوات ایلیه حاذق ماهر وکامل
معناسنه در سالی چند در دیار عرب بود اول طبیب بر قاچ ییل
عربستانده اولدی کسی تجربتی پیش او نیامد هیچ بر کسنه انک حضور
تجربه ایتمکه کلمدی وندحالنی طبیبه کوسترمدی ومعالجه
ازوی درخواست وهیچ کسنه خسته اولوب واندن بر معالجه
ایستمدی واکا مراجعته محتاج اولمدی روزی پیش رسول علیه
السلام آمد وکله کرد که مرا برای معالجه اصحاب فرستاده اند
بر کون طبیب مرقوم سلطان رسل حضورنه کلوب شکایت ایتدی
یعنی اصحابکزینه معالجه ایتمکیچون کوندرمشلردر کله کاف
عجمینک کسریله وتخفیف لام ایله شکوی معناسنه در هیچ کس

ایله

شمع

مع

در این مدت بمن التفات نکرد تا خدمتی که بر من معین است بجای
آرم بود کلوز ماندر بوده یارده اولوزین هیچ برکمسه بکا التفات
و مراجعت ایتدیکه مامور اولدوغم خدمتی یرینه کتوره یم رسول
علیه السلام فرموده که این طائفه را قاعده هست که تا اشتها
غالب نشود چیزی نخورند • وهنوز که اشتها باقی باشد دست
از طعام باز دارند • حضرت رسالت صلی الله علیه وسلم بیوردی
بو طائفه نک بر عادتلری وقاعده لری وار در اشتهالری غالب
اولمایجه طعام ییمزلر وطعام ییدکلرنده هنوز اشتهالری وار ایکن
طعامدن الچکرلر ییمکدن فارغ اولورلر حکیم کفت اینست
تندرستی طبیب ایتدی تندرستلکی موجب بود ریعنی بو نامه
محافظه ایلین خسته لک کورمز طبیبه محتاج اولمز پس زمین
خدمت ببوسید و برفت • اندن صکره حضرتک نظرنده زمین
خدمتی بوس ایدوب یعنی موجود مستند دکلدر زاید وکار
سودی غیر رائج وکاسد اولدی وعن بیلوب اول طبیب القلوبک عن
عزتلرنده باش قویوب تعظیم واجلال ایله وداع ایدوب دیارینه
چقدی کتدی **مثنوی** سخن آنکه کند حکیم اغاز • یا سر انکشت
لقمه دراز • که زنا کفتنش خلل زاید • یا ز ناخوردنش بجان آید
عاقل اول وقت سوزه باشلرکه سویلمزسه صمت وسکوتندن خلل
وضرر حاصل اولا و بر باغنک اوجنی اول زمانده لقمه یه اوزاده
یعنی طعامی شول وقت تناول ایدرکه اکر ییمزسه زیاده ضعف
اولوب سوته قریب وله بو یله اولمایجه نه تکلم ایدرلر نه طعام
یرلر لاجرم حکمتش بود کفتار • لاجرم یعنی بو سببدن لی اشتباه
عاقلک سویلدوکی سوز حکمت اولور خوردنش تندرستی ردن
وتناول ایتدوکی لقمه ثمر عافیت وعلت دوام صحت اولور بار لفظی
ثمر یعنی میوه معناسنه در **حکایت** یکی توبه بسیار کردی
وباز شکستی برکسه قتی چوق توبه ایدر وینه توبه سن صیا
ومساق کلامدن فهم اولنورکه اول عاجز وبیچاره تن جنرء

كوردمه

کوردمه عرض حال ایدوب دردنده درمان استردی تا یکی از مشایخ
بدو کفت تا مشایخدن بری اکا ایتدی چنین دانم که بسیار خوردن
عادت داری شویله اکلارزین که چوق طعام یمک عادتکدر وقید
نفس از موی باریکتر ونفسک قیدی قیلدن نا نجه در یعنی توبه
بنی اول قیددن مراد توبه در بو تفسیر شیخ سعدینکدر ونفس
چنین که تو بی وری زنجیر بکسلاند ونفسی بر وجهله بسلر
که زنجیری قیرار پس زنجیر قیرمق جائز اولان نفس بر زوری
سن قیلدن انجه توبه ایله بغلمق استرسن بو قندن اولاجا قدر
ایدروزی که ترا بدرد و برکون کلورکه اول انواع نعم ونفایس الله
ایله وکک نفس سنی پاره لیوب هلاک ایلرایدی سعی ایله که ریاضت
ومجاهده ایله نفسکی زبون وضعیف ایده سن تا که بر قیل ایله
بند ایتمک میسر اولوب من بعد توبه شکنی اولمقدن خلاص
اولاسن **بیت** یکی بچه کرک می پرورید • حضرت شیخ خصوص
مقامه مناسب بوستان ابیاتندن بر بیت ایله تمثیل ایدوب بیورکی
بونکمثلی همان شوکه بکزرکه برکسه بر قورد یاوریسنی بسلدی
چو پرورده شد خواجه را بردرید بسلنوب بیوردکده صاحبنی
پاره لیوب هلاک ایلدی ایمدی نفس اماره یه فرمان بروتن پرور
اولنلر دخی عاقبت مغلوب نفس اولوب هلاک اولمق مقرردر
ایکدر خواجه بو محلده صاحب معناسنه در **حکایت** در سیرت
اردشیر بابکان آمده است که حکیمی عرب را پرسید که روزی
چه مایه طعام باید خورد سلوک ساسانیاندن اردشیر بابکان
که مشهور اولان شهریارک سیرتنده وارد ومذکور اولمشدر
که عرب حکیمنه صورمشکه کونده نه مقدار طعام یمک کرکدر
که حفظ صحته سبب وبقاء قوته مدار اوله مایه لفظی بو محلده
مقدار معناسنه در کفت صد درم سنک طبیب ایتدی یوز درهم
وزننده غزی طعام یمک کفایت ایدر نخفی اولمیه که سنک بو محلده
اولکه معناسنه در وزن ومقداردن کنایتدر زیرا برشیئک

لفظی صح

سقداری انکلہ معلوم اولور بو بیت اول مدعایه شاهدر بیت

چه خوش کفت انکه سنک از همتش بود . که همت هست متناسب

مقصود . لکن بو دکلو فرقی واردر کہ اغلق بو بیتده وقار و

کنایتدر مولانا کاتبی نک بو بیتنده دخی سنک وقار معناسنه

ظاهردر بیت با زه چوحب در کفت افکند جاذبه . بجذب

واد از بد نه رفت سنک وهنک . کفت این قدر چه قوت دهد

پادشاه ایتدی اول مقدار طعام ندر دکلو قوت ویرر . حکیم

هذا المقدار یحملک وما زاد علی ذلک فانت حامله شیخ سعدی

حکیمک بو کلامنی فارسی ایله ترجمه ایدوب بیورر کہ یعنی این

قدر ترا بر پای همی دارد و هرچه برین زیاده کنی حمال انی یعنی

تعیین ایتدکہ مقدار طعام سنی کوتورر و بقاء قوت وحفظ

صحتکه بو دکلو طعام کفایت ایدر شویله که بوندن زیاده

اولتقدیرجه سن انی کوتوررسن یعنی سکا بار کران

وبلا سن جکرسن بیت خوردن برای زیستن و ذکر کردنست

طعام یمک بقاء عمر ودوام صحت وحق تعالی جنابنه عبادت

وذکر وطاعت ایچوندر زیستن درلمک معناسنه درتوسن

که زیستن از بهر خوردنست سنک اعتقادک بودر کہ عالم

حیات وزندکانی محضا طعام یمک ایچوندر خوردن لفظی

لاجل القافیه فتح خا ایله اوقنمق کرکدر بعض نسخه ده بو

دخی مذکور ومسطوردر ولمشکم العاقل یاکل لیعیش و

یعیش لیاکل بعضلر بو ایله ترجمه ایتمشلر نظم درلکی

ایدر غافل . عکس ایدر بو قضیه یی عاقل . اول نفسی

خسیسه فدا . بو خسیسی ایدر نفیسه فدا . خفی اولمیه که

شاهک اوغلی اسفندیار روئین تن رستم زالک الندن

چقان اوق کوزندن چقاروب چوق زمان کچموب نوبت

اولدقده اوغلی بهمنی رستم زاله سپارش ایتدی و تربیت

سلطنته بونی تعیین ایدن سن دیو وصیت ایلدی کندی

صکره جدى

صکره جدی کشتاسب شاه بهمنی رستمدن طلب ایدوب کندو

یانه الوب ترتیب ایلدی ونامنی اردشیر قویوب قیزنی اکا

ویردی اردشیر اسفندیار دیو مشهوردر اولدی اردشیرک اول

قیزدن بر اوغلی طوغدی نامنی ساسان قودیلر صکره بر قیزی

طوغدی غایت حسن وجمال صاحبی قویدی اردشیر اکا

عاشق اولوب کندویه عورت ایدندی انلرک مذهبلرنده

کندو اولادنی واقرباسنی تزوج ایتمک ممنوع دکل ایدی

اردشیر دنیادن کوچر اولدقده سلطنتی اول قیزه وصیت ایلدی

قیزلنی ولان ساسان غیرت وحسدندن چقوب هند و

ایندنه چوبان اولوب قالدی بر اوغلی اولدی انک دخی

ساسان قودی اول دخی چوبانلق ایدر وقیون کودردی

اوغلی دخی ساسان اسمیله موسوم اولوب اول دخی

چوبان ایدی انک ساسان ادلو بر فرزندی ظهور ایدوب

بو ساسان رابع غایت عاقل ودانا وشجیع وتوانا قوی یدی چوبانلق

ایتیوب چقوب اجدادی مملکتنه کتدی اول زمانده

پادشاه اردوان شاه اندی بر سرعسکری واریدی

بابکان دیرلردی ساسان اکا پیوند واتصال ایدوب

زیاده تقرب واختصاص ایلیوب کلی التفاتنه مظهر

اتفاقا بر کیجه بابکان واقعه سنده کوردکہ ساسان

عظیم فیله سوار اولمش خلق عالم قارشوسنده خضوع

کوسترروب سجده ایدرلر فعاتله بو مقوله واقعه لر

کوروب ساسانک رفعت شانی وسلطنته استعدادنی

بیلوب قیزنی ویروب داماد ایدندی ساسانک اول قیزدن

فرزندی وجوده کلوب جدی علاسنک اسمیله مسما اولوب

بابکان دیمکله شهرت وعنوان بولدی غایت

لاور قوییدی اردوان شاه ایشیدوب کندو خدمتنه

زیاده رعایت والتفاته مظهر ایدوب آن زماندن

نلق

امیر الامرا و سر عسکر ایلدی اتفاقا بر کون صید و شکاره چقار
اردشیر براهوینی وقتله اوروب دوشوردی خلق فوق الحد
تحسین ایتدیلر اردوان شاهک اوغلی حسدندن بنا ورده
نزاع ایتدی مابینلرنده خیلی مجادله اولوب اردشیر ایتدی
بنم شکارم اولدوغنه وقتنده اولان علامت شاهددر اوغلی
خود ممتازدر سنک اوقلرک غیری علامتی واردر انکله
اولور دینوب مدعاسنی اثبات ایلدی اردوان شاه کندو اوغلینک
بین الخلایق بو وجهله ملزم و مفتضح و شرمسار و خجل اولدیغندن
بیحضور و منفعل اولوب اردشیری نظرندن دور ایتدی و
حط و تنزیل امیراخور ایلدی بو حال اوزره چوق زمان کچمیوب
اردوان شاه فوت اولدقدن صکره اردشیر ملک موروثنی
طلب و خروج و ضرب و قهرله سلطنته عروج ایدوب مخالفلری
قتل ایتدی و اجدادی ملکنه مستقل پادشاه اولوب اردشیر
بابکان دیو شهرت بولدی جدی اولان اردشیر اسفندیاردن
امتیازی بو وجهله در بعض شراح و جمع شروح اوزره
شاهنامه دن نقل ایدوب بسط و تفصیل اتمشدر فی الجمله
فائده دن خالی اولمیوب بعینه ایراد اولندی **حکایت**

دو درویش خراسانی ملازم صحبت یکدیگر بودندی و سفر
کردندی. خراسانلو ایکی درویش بر بریله یار و همدم و مصاحب
و محرم اولوب عالمی کشت و کذار و سیاحت ایدرلر ایدی یکی ضعیف
بود که بهر دو شب افطار کردی بری ضعیف ترکیب اولمغله هر
کیجه ده برکره افطار ایدر ایدی و ان دکر قوی که در روزی
بار خوردی اول بری قوی مزاج اولمغله بر کونده اوچ کره طعام
یر ایدی افعال اربعه ده اولان یالر حکایت ایچوندر قضا را
شهری بتهمت جاسوسی کرفتار آمدند قضای الهی بر شهرک قپوسی
جاسوسلق تهمتی ایله کرفتار اولدیلر بعض نسخه ده قضا
اتفاقا واقع اولمش هر دو را بخانه کردند ایکیسن بله بر او

حبس ایتدیلر و در ش را بکل در اوردند و قپوسنی بالچق ایله
باندیلر یعنی عقوبت قصد ایدوب هلاک اولسونلر دیو بویور
ایتدیلر بعد از دو هفته معلوم شد که بی کناهند در بکشادند
ایکی هفته دن صکره درویشلرک بی کناه اولدقلری معلوم اولوب
قپوی اچدیلر قوی را دیدند مرده و ضعیف جان بسلامت برده
کوردیلر که تندرور اولوب مزاجی قوی اولان شخص تحمل
اولنوب غلبه جوعدن هلاک اولمش و ضعیف ترکیب اولان
نفس ریاضته معتاد اولمق برکاتیله جانینی سلامتله یا خود
سلامته ایلتمش دیمک جانن خلاص قلمش و اولمیوب صاغ
قالمش دیمکدر درین عجب ماندند خلق بو خصوصده تعجب
ایلدیلر قیاسه مخالف ظن ایتدیلر مزاجی قوی اولان تحمل ایدوب
ضعیف اولان اولمک کرک ایدی دیدیلر درین لفظنده مشار
الیه عجبدن در تعجب ماندند معناسنه در حکیمی کفت خلاف
این عجب بودی که آن یکی بسیار خوار بود عقلادن بری
ایتدی عجب بونک خلافی در یعنی بو بیله اولدوغی عجب کلدر
بلکه جای تعجب ضعیف مرد اولوب قوی زنده قالمق ایدی
زیرا اول بری غایت اکول ایدی بسیار خوار وصف ترکیبی در
طاقت بی نوایی نداشت هلاک شد آجلغه صبر و تحمل ایتمیوب
هلاک اولدی نوا لفظی نعمت معناسنه در بی نوایی ده کی یا
مصدریه در نعمتسزلق دیمک آجلقدن کنایتدر وان دکر خویشتن
دار بود بر عادت خود صبر کرد و بسلامت ماند و اول بریت
کندوینی ضبطه مالک و ریاضت مسلکنه سالک اولمغله
کندونک معتادی اوزره آجلغه صبر ایدوب اولمدی و صاغ و سالم
قالدی خویشتن دار وصف ترکیبی در کندوینی حفظ ایدیجی
دیمکدر **قطعه** چو کم خوردن طبیعت شد کسی را چون
دیمک بر کسیه طبیعت و مزاج اولا یعنی ریاضته معتاد
اولا چو سختی پیش اید سهل کیرد بو مقوله بر محنت و فلاکته

مبتلا اولسه مثلا ضروری لازم کلوب نیجه کونلر آج قالسه
صبر وتحمل ایتمک اکا آسان اولور وکرتن پرورست اندر
واکر شویلکه وسعت ورفاهیت زمانلرنده متصل اکل وشرب
تن پرورلکه معتاد ایسه چو تنکی بیند از سختی بمیرد بو مقوله
پرطارلق کوره یعنی جلغه مبتلا اولدقده تحمل ایتیوب
بلا ومحنت ایله هلاک اولور فراخی وتنکی وسختی
مصدریه در فراخ واسع دیمکدر حکایت یکی از حکمای
را نهی کرد از خوردن بسیار که سیری مرد را رنجور د
حکمادن بری شبع وامتلا آدمی خسته ایلر غایت ضرر دربو
کند واوغلنی چوق یمکدن منع ونهی ایلدی سیر کسره جهه
شبعان معناسنه در کفت ای پدر کرسنکی بکشد اوغلی ایتدی
ای پدر امتلا خسته ایلر درسن اما آجلق هلاک ایلر نشنید
که ظریفان کفته اند بسیری مردن به که کرسنکی بردن ظرف
بو سوزلری مسموعک دکلمدر که طوقلقدن اولمک یکدر آجل
چکمکدن بعض نسخه ده بسیری مردن به که بکرسنکی زیست
یعنی جلغله درلکدن طوقلق ایله اولمک یکدر نشنیده
همزه خطاب ایچوندر کرسنکی لفظنده یا مصدریه در
اولنوب نونک فتحه سن حفظ ایچون کاف الحاق اولنمشدر
عربیده اولان نون وقایه کبی مطلقا آخرنده هاء غیر ملفوظ
اولان الفاظده بو قاعده مطرده در بندکی وشرمندکی
کبی آخرنده اولان هاء غیر ملفوظه کاف الحاق اولنوب کتابتده
اسقاط اولنور بلکه کافدن بدل اولور بعض شراح کرسنکی
مصدریتی مفید دردیمشلر درست دکلدر مصدریتی افاده
ایلین انجق یادر آخرنده بو مقوله ها اولان کلمه لره مصدر لفظی
الحاق اولندقده دخی حال بو یله در یعنی تلفظ وکتابتده
بله اسقاط اولنور مثلا بهره مندکی کفت اند از نکه دار
قال الله تعالى كلوا واشربوا ولا تسرفوا بدرها ایتدی

تعالى الذين قومه نه هلاکه موددی ولا جاق مرتبه کرسنه
اولونه باعث مرض اولان شبع وامتلا بلا تسنی ارتکاب ایله
[illegible] وزن واعتدال ایله تناول ایله زیرا حق تعالى قرآن
عظیمده بیورمشدر کلوا واشربوا ولا تسرفوا یعنی اکل وشرب
ایلکوز اما اسراف ایلمکز بیت کرچه خدا کفت کلوا واشربوا
[illegible] بعقبش کفت ولا تسرفوا کشافده مذکوردر که هارون
الرشیدک نصرانی طبیب حاذقی وار ایدی بر کون هارون الرشیدک
[illegible] علی بن الحسین حضرتلرنه ایتدی العلم علمان
علم الابدان وعلم الادیان خود معلومکزدر سزک کتابکزده
[illegible] طبه متعلق بر نسنه مذکور دکلدر علی بن الحسین
حضرتلری ایتدی الله تعالى حضرتی جمله علوم طبی [illegible]
[illegible] نصفنده جمع فبیان ایتمشدر کلوا واشربوا ولا
بیورمشدر نصرانی ایتدی ولا بنک پیغمبرکزدن دخی
[illegible] حدیث ماثور وارمیدر علی بن الحسین حضرتلری
ایتدی سلطان انبیا حضرتلری دخی جمیع مسائل طبی
بر کلمه ایله ادا وافاده بیورمشدر قال علیه السلام
المعدة بیت الداء والحمیة راس کل دواء واعط کل بدن
ما عودته حضرت پیغمبر علیه السلام بیورر که انسانک
معده سی بیت دادر یعنی خانهٔ مرض والم ومنشاء درد و
الم در طبیعتده خسته لک اوردن عارض اولوب هر درد
اولور حمیه لفظی حاء مهمله نک کسری ایله ومیمک سکونیله
آخر حروفدا اولان یا ایله احتما لفظی کبی پرهیز معناسنه در
بو اکل وشربی بقدر الکفایه اعتدال ایدوب فرط
طعامدن تحرز ایتمک هر علاج ومداواتک اصلی ورأسیدر
[illegible] اشلاده احتما کبی بر علاج واولمازدر وهر بدنه معتاد
اولدوغی غدایی اعطا ایله یعنی بو طریقله حفظ صحت ایدن
کسنه درد چکمز وعلاجه محتاج اولماز پس نصرانی

الرشیدک

خلاصة اصفیاء

بوكلامی ایشیدیجك ایتدی معلوم اولدیكه سزك كتابكز
و پیغمبر كون علم طبدن جالینوسه برنسنه قوماش
نه چندان بخور كز دهانت بر اید یعنی اول مرتبه چوق
اغزكدن كله سبب مرض ولا نه چندانكه از ضعف جانت
بر اید وده خی اول قدر از ‌یمه كه قوام بدنه وفا ایمیوب
ضعفدن جانك چیقوب هلاك اولاسن قطعه
در وجود طعامست حظ نفس بونك بری ایله كه وجود طعا
حظ نفس مقرردر زیرا انتظام تن وقوام بدن انكله حاصل
اولدغندن غیری محض تنعم تلذذ جسمانی وحظ نفسانی
و مسلمدر رنج آورد طعام كه بیش از قدر بود مع ذلك طعا
كه قدر حاجتدن زیاده اولا سبب رنج ومرض اولور
كر كلشكر خوری بتكلف زیان كند شو یلكه چوقلق اقتضا
اشتها یوغیكن یكه زمانی كلمدین جعل وتكلف ایله كلبشك
یسك ضرر ایلر سبب استلا و باعث درد وبلا اولور ور
خشك دیر خوری كلشكر بود واكر قوری اتكی كج یسك
جوع واشتها ایله یسك كلبشكر اولور خفی دكلدر كه
ایله یمك طوقلقله بلا اشتها یمكدن وكنج یمك جوع واشتها
یمكدن كنایتدر ذكر ملزوم وارادهٔ لازم قبیلندندر بعض
شراح ذكر لازم وارادهٔ ملزوم قبیلندندر دیمشلر حكا[یت]
بر كسه خسته اولوب وصیت ایدر اولدقده اوغلنه نصیحت
ایدوب دیمشكه اوغل زنهار هر طعامكه یرسن البته
تناول ایله شكر سز قطعا بر لقمه اكل اتمه اوغلی ایتمش بن
دكلومال میراث قویوب كیدرسن كه بو یله نصح ویند
ایدرسن نه شكر یه جك حالمز وار بلمزمیسن بدری
ایتدی مقصودم بو در كه تمام اشتهای صادق وجوع
كلمینجه طعام یمه تا هر طعام كه یه سن شكر كبی لذیذ
اولا حكایت رنجوری را گفتند كه دلت چه بخواهد

[illegible]رنسنه یه كوكلك نه استر دیو صورد قلرنده گفت آنچه
[illegible]م هیچ نخواهد اول خسته جواب ویروب ایتدی
[illegible]ستردكه كوكلم هیچ برنسنه طلب اتمیه بیت معده
[illegible] برگشت و شكم درد خاست شكم لفظی معده لفظنه عطفدر
[illegible] یعنی معده وشكم بر اولیجق درد پیدا ومرض عارض اولور
[illegible]خی جائزدر كه درشكم درد خاست تقدیرنده اولا
[illegible]ودند ار دهمه اسباب راست سباب لفظی بانك كسریله
[illegible]اولنوب راست لفظی انك وصفی اولور یعنی امتلادن
[illegible]مرض حاصل اولور كه راست سببلرك جمله سی یعنی كر
[illegible]سباب صحت غدا ولنان جمیع مجربات صحیحه ومعالجات
[illegible]ستقیمه فائده اتمیوب بهر تقدیر هلاكه مودی اولور بعض
[illegible]ح حادث اولان مرض هیچ بر دوا ایله شفا پذیر اولمان
[illegible] باب طبی ابطال ایدر دیو اعتراض ایتدكلری مردود در
[illegible] اولمعناده مبالغه مقصود اولمشدر یاخود كلام مزبور
[illegible]ب وزره شوق اولنمشدر بعضلر بو یله معنی ویرمشلر
[illegible] اسباب معاش راست ومستقیم اولسه یعنی دنیا نعمتله
[illegible]لسه وجمیع لوازم اكل وشرب حاضر ومهیا اولسه سوینده
[illegible] وقلب اكا میل اتمز زیرا هر عیشك باشی صحتدر و بو
[illegible]جیه سیاق كلامه مناسبدر دیو ادعا اتمشلر بعضلر دخی
[illegible]شلر كه یعنی جمیع اعضاء ظاهره نك صحتی واسباب معاشك
[illegible]ستقامتی اولدیغی ظاهر اولماسنه فائده ویرمز زیرا
[illegible] اكل وشرب ضررندن خالی دكلدر انتهی كلامه توجیه
[illegible]رجان محتاج بیان دكلدر حكایت بقالی را درمی چند
[illegible]وفیان كرد آمده بود بر بقالك صوفیلرا وزرنده بر مقدار
[illegible]سی جمع اولمش ایدی یعنی بازرجیدن یاغ و برنج
[illegible] خاسر اولوب مدیون اولوب فقر وفاقه وچندن
[illegible]سند قدرتلری یوغیدی كرد لفظی كاف عجمینك كسریله

چكدن

كه

شمع

بو محلده جمع معناسنه در وهرد و زبقال مطالبه کردی
و بازارجی هرکون کلوب تقاضا و مطالبه ایدردی و سخنهای
ناخوش کفتی و نامعقول کلمات ایدردی بعض نسخه‌ده وسخنها
باخشونت کفتی یعنی خشونت و غلظتله کلمات ایدردی
کردی وکفتی‌ده اولان یالرحکایت ایچوندر اصحاب زتعنت
اوخسته خاطر بودند اصحاب یعنی درویشان و فقرا انک
تعنتنده یعنی اهانت و تحقیرندن خسته خاطر و پریشان
دل ایدیلر وجز از تحمل چاره نبود و صبر ایتمکدن غیری چاره
زیرا موجودلری اولمیوب اداء دین ایتمکه قادر دکللر ایدی
دلی زان میان کفت نفس را وعده دادن بطعام اسانترست
که بقال را بدرم اودا اورتالقدن بر اهل دل ایتدی نفسه
وعده ویرمک اسانتر وسهلدر بقاله اقچه ایله وعده ویرمکدن
یعنی نفسی آچ طوتوب ریاضته معتاد ایتمک اولیدر بوغاز
اوجندن بازارجیه مدیون اولمقدن زیرا صکره نفسک
اضطرابن چکیوب صفایه واصل اولورسن اما بقالک منصب
بویله جفاسن چکوب دائما انجه خلاص اولمازسن قطعه
ترک احسان خواجه اولیتر کاحتمال جفای بوابان و دولتلونک
قپوجیلرینک جفاسنه تحمل ایتمکدن ایسه انک احسانن ترک
ایتمک واندن واصل اولاجاق عطیه دن کچمک اولیدر بتمنای کوشت
مردن به که حرام زن وسیله و طعام تمناسیله اولمک یکدر زنقاضای
زشت قصابان قصابلرک چرکین تقاضاسندن یعنی قصابه
مدیون اولوب زشت مطالبه‌لرن و قبیح تقاضالرن چکمکدن
انسن کچمک اولیدر بعض شرحلرده زشت قصابلرک تقاضاسنی
چکمکدن دیو تعبیر ایتمشلر و زشت لفظنی سکون تا ایله
اوقیمق اوزره اعتبار ایلمشلر حکایت نقل اولنور که بردرویش
قصاب دکانندا وغرامش قصاب دیمشکه اعلا سمینلر وار
مرادک ایسه ویره‌یم درویش ایتمشکه اقچه یوقدر قصاب دیمشکه

ویمدی اقچه لازم دکل صکره ویره‌سن درویش دیمشکه شکا
لحم بیدر و دیندو بیور نفسمه وعده و مهل ویرمک اولیدر
سنکه مدیون اولوب مهل المقدن قصاب دیمشکه هیچ چاره
نفسکه مهل ویرمکله بویله ضعیف ولاغر اولمش سن درویش
دیمشکه تن پرور اولمقدن باکه نه حاصل اولور مقبره ده
حشراته غذا اولمغه بو جسم دخی کفایت ایدر حکایت
جوانمردی داد زجنگ تاتار جراحتی هول رسید تاتار جنکنده
بر یکیت اولوب وجودنه بر مخوف و هولناک زخم یرشدی
کسی کفتش فلان بازرکان نوشدارو دارد بر کمسنه کا ایتدی
فلان بازرکانک نوشداروسی واردر نوشدارو شینک
سکونیله اصلی داروی نوشدر زخم و جراحته نافع بر معجوندر
حکیم نظامی اسکندرنامه سنده دیمشدر بیت بفرزانه
فرمود تا هم زراه. کند نوشدارو بر آن زخمگاه. و بو مصراع
دخی مشهوردر مصراع نوشدارو که پس از مرگ بسهراب دهند
بو مرهم قدمای سلاطین خزانه لرنده بولنور ایدی حالا منعدم
و موجود دکلدر بو دیاره معهود اولان نوشدارو که هضم
طعام ایچون استعمال ایدرلر مقصود دکلدر اکر بخواهی شاید
که قدری بدهد اکر استسک جائزدر که بر مقدار ویره
کویند آن بازرکان ببخل معروف بود روایت ایدرلر که
اول بازرکان خلق ایچنده بخل وامساکله معروف و مشهور
ایدی بیت کر بجای نانش اندر سفره بودی افتاب اکر افتاب
عالمتاب اول بازرکانک سفره سنده اتمک یرنه اولایدی
تا قیامت روز روشن کس ندیدی جز بخواب قیامته دک
هیچ برکسنه روز روشن کورمزیدی مکر واقعه سنده
کورردی یعنی اصلا سفره سنی آچمازیدی که کمسه افتاب کوره‌یدی
سنز اولایدی بعض نسخه‌ده جز بخواب یرنه در جهان واقع
اولمشدر جوانمرد کفتا کر نوشدارو خواهم و هد یا ندهد اولک

جوانمرد ایتدی اول شخصدن نوش دار واسترسم ایکیدنه
دکل یا ویره یا ویرمیه واکر دهد بنفعت کند یا نکند نوش
دار و ویردوکی تقدیرجه احتمالدرکه نافع اولوب دردمه
دوا اوله یا اولمیه بهر حال از وچیزی خواستن زهر قاتل
است علی کل حال و بهر تقدیر اول مقوله بخیل ولئیمدن برنسنه
استمک ودون همت اولان اراذله مراجعت و بذل وعطاسنه
وکرم وسخاسنه اعتماد اولنمین اشخاصه عرض حاجت ذو
سلیم اصحابی اولان ارباب دله زهر قاتل وسم هلاهلدر
بیت هرچه از دونان بمنت خواستی هرنسنه که دونلردن
منت ایله استیوب الاسن در تن افزودی واز جان کاستی
انی تناول اتمکله اکرچه جسمکده فائده وبرحالت زائده بید
ایدرسن یعنی اول قوتله بدنکه زیاده قوت حاصل اولور
اما جانکه نقصان ویررسن لئیم وبدخواه اولاندن مراجعت
جانکاه اولدوغی محل اشتباه دکلدر بعضلر زیرا که اندن نشئه
استمک ایله عرضکه خلل ونقصان ایرشدی دیو تفسیر ایتمش
وحکیمان کفته اند وعقلا دیمشلردرکه اکر آب حیات فی
باب روی فروشند دانا نخرد فی المثل یعنی مثلا وفرضا
آب حیاتی یوز صوینه فروخت ایتسلر عاقل ودانا اولان
اکا خریدار اولمازدر و بذل عرضله اولان زندکانیدن
بلکه اولوم جهله حیات جاودانیدن بله متمتع توقع ایتمز
که مردن بعزت به از زندکانی بذلت زیرا مذلت وابتذال
صاغ اولمقدن عزت ایله اولمک یکدر بیت اکر حنظل خوری
از دست خوش خوی به از شیرینی از دست ترش روی
عبوس الوجه واکشی صورتلو لئیم الندن لذیذ وشیرین
یمکدن حسن الخلق ونیک خصلت کریم الندن حنظل
یمکدر حنظل ترکیده ابوجهل قربوزی دیدکلری یدزر قرنه
دولکی دخی دیرلر زیاده تلخ اولوب کمال مرارتله معروفدر

بیت اکر زهر بسنه خوشدر یار الندن کرک سکری اغیار
الندن شیرینی ده کی یا تنکیر وابهام ایچوندر حکایت
یکی از علما خورنده بسیار داشت وکفاف اندک علمادن برینک
[illegible]زرینه نفقه سی لازم اولان خورنده سی چوق وکفاف
ورزقی قلیل اولوب مصارفی ایرادنه غالب ایدی کفاف
[illegible]کسه نی سؤاله محتاج ایتمیه جک مقداری رزقه دیرلر
[illegible]فی الحدیث اللهم اجعل رزق آل محمد کفافا یکی از بزرکان
[illegible]حسن ظن بلیغ درحق او داشت بکفت دولتلولردن برینه
[illegible]اول عالمک حقنده زیاده حسن ظن ووزده ایدی واردوغی
[illegible]حالنی اعلام وعرض حاجته ناچار جرأت واقدام ایتدی
[illegible]روی از توقع وی درهم کشید اول شخص بو اهل علم فقیرک
[illegible]جهله توقع ورجاسندن بحضور اولوب تغییر وضع
[illegible]ایدی وتعرض سؤالا از اهل ادب درنظرش ناپسند آمد
اهل ادبدن تعرض سؤال صدور اتمک یعنی عرض حاجت
[illegible]وب ذل سؤال ارتکاب ایتدوکی انک نظرنده مقبول
[illegible]لیوب قبیح ونامعقول کورندی ودربط ضمیر خلل پذیر
[illegible]ایدی بیت زبخت روی ترش کرده پیش یار عزیز مرو که
[illegible]عیش بر وبنیز تلخ کردانی بخت وطالعکدن بحضور اولوب
[illegible]مرارت شکلی ایله سوکولی دوستک حضورنه واریمه
[illegible]که کندک کبی انک دخی عیشنی تلخ ایدرسن بخت ودوقی
[illegible]لقلری سکون اختیارله در بحاجتی که روی تازه روی وخند
[illegible]ایید ورجا وعرض حاجتله التجا ایدوب کسه حضورنه
[illegible]بشاشتله وکلر یوزله وار که کاربسته نماند کشاده
پیشانی زیرا الندی اجق وخنده رو اولان کسنک ایشی بغلو
[illegible]کاربسته رانک سکونیله دربعض نسخه فرو بندد کار
[illegible]بیشانی واقع اولمشدر ایشی شغه بغلنمز دیمک دخی
[illegible]مقصودی حاصل ومرادی میسر اولور دیمکدن کنایتدر

پیشانی لفظنك كی یا نفس كلمه دندر جبهه معناسنه در بعض
شراح دیمشلر كه بو قطعه دن معلوم اولور كه اول عالم عزیز
احتیاج ایتدكده اولا اولونك قتنه ترش روی و بحضور
كتمش و رده اندكدانكی در وظیفه او زیادت كرده نقل و
صاحب دولت اگرچه انك وظیفه سنه بر مقدار ترقی ایتدی
و بسیاری ارادت كرم اما اعتقادی چوق زائل و ناقص اولدی
كرم لفظی كاف عربینك فتحی ایله در ریس ازچند روز برقا...
صكره چون محنت معهود برقرار ندید كفت عالم او...
شخصدن اوقلكی محنت و ارادتی برقرار كوزمیجك ذل سؤال
وعرض حاجتله ابتذال غائله سن مشاهده ایدوب بو بیتی
اوقودی سعر بئس المطاعم حین الذل تكسبها بئس ا...
ذم ندر مطاعم انك فاعلی در و مطعمك جمعیدر مطعم مصدر
وزنی اوزره طعامك اسمیدر مخصوص بالذم محذوف و فد...
حین تكسب نك ظرفیدر ذل لفظنه مضافدر تكسبها د...
ضمیر منصوب مطاعمه راجعدر خطاب غیر معین ایچون
عام و شاملدر یعنی نه قبیح در شول طعاملر كه سن انی خو...
وفنی اعتبار لوق زماننده مذلت و ابتذال له كسب و تحصیل
ایدرسن بو نحی جائزدر كه ذل لفظی رفعله مبتدا اولوب
یكسبها صیغه مذكر غائب و ملق او زره خبر اوله وجمله...
محل جر وراولوب مضاف الیه اوله یعنی نه قبیحدر...
طعاملر كه انی ذل كسب ایله كسب معناسی برنسنه یی
مباشرت اسبابله طلب ایتمكدر ذله اسناد اولنمق مجاز طریقیله
القدر منتصب قدر قافك كسریله بیجنه طعام طبخ اولنان
ظرفه دیرلر منتصب صیغه مفعولله در انتصب نصب
معناسنه كلور و القدر مخفوض قدر قافك فتحیله وقع
ومقدار و منزله و اعتبار معناسنه در خفض ضد رفع
مصراع ثانی بطریق التمثیل مضمون اولی تعلیلدر یعنی اكر

اولكسه

اولكسه برشینه دست رس بولور و تجره سی قینایوب الم
جوعدن قورتلور اما مذلت سؤالله مرتبه سی مخطا اولوب
عیون ناسده اعتباردن دوشر چار سوق بازارده یلنجلر ملحق
اولور مصراع بو ایله دن ركندن ایسه آدمه اولمك یكدر قال
علی كرم الله وجهه لنقل الصخر من قلل قنن الجبال احب الی من
منن الرجال یقول الناس لی فی الكسب عار فقلت العار
فی ذل السؤال بیت نان تو افزود و آب روی كاست فزود و كاست
سعدی و لازم اولمق جائزدر یعنی اولدر ولتلو اگرچه اتمكومی
زیاده ایلدی اما عرضومه نقصان كلدی یا خود اگرچه اتمكوم
زیاده اولدی اما عرضومه نقصان كلدی بی نوایی به از مذلت
خواست ذل سؤالی ارتكابا ایتمكدن فقیر و بی نوا اولمق یكدر
خواست لفظی خواستن معناسنه در حكایت درویشی را
ضرورتی پیش آمد بر درویشك ضرورت و احتیاجی واقع اولدی
كسی كفت فلان نعمت بی قیاس دارد اكر بر حاجت تو واقف
كردد همانا در قضای آن توقف روا ندارد بر كسه اكا ایتدی
فلان دولتلو مال دار و منعم كمسه در حالكه واقف و لسه
ضرورتكی بلسه شاید كه بی توقف ضرورتك دفع و حاجتك
روا ایلیه كرد لفظی كاف عجمیله در همانا شاید دیمكدر
بعض شراح معلوم اولوركه معناسنه در دیمش مناسب دكلدر
كفتن من ورا ندانم درویش ایتدی بن اول دولتلو ایله اشنا الغم
یوقدر بنجه عرض حاجت ایدن یكن كفت منت رهبری كنم دستش
كرفت تا منزل آن كس در آورد اول كمسه بن سكا رهبر لك ایدن
سنی الوب كیدن یدی و الن الوب اول دولتلونك منزلنه
كتوردی كوستردی درویش یكی را دید لب فرو هشته و تند
نشسته درویش ایجز و كرد كن كوره یكه دونوب اقلرن صاد
روند و عبوس الوجه بر شخص و تورمش سخن نكفت و باز
كشت صادر برسوز سویلمدی و عرض حاجت ایتیوب دونوب كتدی

ین

قمش

كفتش چه كردى اولكسه درويشه ايتدي نه ايلدك يعني
حاجت ايتدكى حالك نجه اولدى ظاهر بود زكه ايكيسى ده
دولتلونك حضورنه واروب هنوز احوال معروض ايلدى
درويش اعراض ايدوب دونوب كتمش وله بود خي حتما الدر
درويش ايچرو كتدكن اولكسه طشره ده قالوب عجب نه
ظهور ايدر ديو مترقب ايكن درويش ايچروده مكث ايتمينوب
في الحال طشره چقدوغي كبي چه كردى ديو سؤال ايتمشدر
درويشك من اورا نديدوكى واولكمسنك من ترا
كنم ديدوكى قولكى وجهي تا پيدا ايدر زيرا ظاهر بود زكه بن
انك اوينى بلمزين ديمك دكلدر بلكه اشنا الفم يوقدر نجه عرض
حاجت ايدين ديمكدر اولكسه دخي رهبرلك ايدين ديمك
خاندسن كوسترين ديمك دكلدر بلكه واسطه اولوب درويش
حالنى دولتلويه عرض ايتمكه تعهد ايتمكدر بهر تقدير چه كرد
ديمكدن مقصود نه حالت ايتدك كه ايكلمنيوب چقدك ديمكدر
فا فهم كفت عطاى او بلقاى او بخشيدم درويش ايتدى عطاسى
لقاسنه بغشلدم يعني شكل نخوسنى كوردوب عطاسندن
كچدم **قطعه** مبر حاجت بنزديك ترش روى اكتى يوزلو يعنى
عبوس الوجه اولان شخصه عرض حاجت ايتمه كه از خوى بد
فرسوده كردى زيرا انك بدخلقندن فرسوده و قبيح وضعندن
رنجيده اولورسن كردى كاف عجمى ايله درصين ورت معنا
ياخود رجوع معناسنه در بحضور اولورسن ياخود بحضور
دونرسن ديمكدر اكر كويى غم دل با كسى كوى كه از رويش
بنقد اسوده كردى اكر ديمك جائز اولور ايسه كوكل غمن بر كسه
سويله كه محضا يوزين كورمكله في الحال اسوده اولوب
وجه جمالن مشاهده ايتمكله تحصيل مراد ايتمش كبى دلشاد اوله
واطلبوا حوايجكم عند حسان الوجوه نحواسنجه حصولمس
دست رس بولاشن كردى لفظى بو محلده صبر ورت معنا

اولمق وانجمدن **حكايت** خشك سالى در اسكندريه بديد آمد يعنى
بر يل اسكندريه ده قحط وغلا واقع اولدى خشك سال قحط معناسنه در
[illegible] وحدت ايچوندر بعضلر مصدريه در ديمشلر سهو ايچون دكلدر
چنانكه عنان طاقت درويشان از دست رفته بود بر وجهله
درويشلرك عنان طاقتلرى الدن كتمش و كچنمكه مجاللرى
قالمامش ايدى بوستانده ديمشدر كه چنان خشك سالى شد
اندر دمشق كه ياران فراموش كردند عشق ودرهاى آسمان
بر زمين بسته وكوك قپولرى يريوزنه بغلنوب يعني يغمور
باغمز اولمشدى و يريوزندن بركت كوتورلمش ايدي و فرياد
اهل زمين بآسمان پيوسته وسكان ارضك اچلقدن فرياد وفغا
نلرى كوكه چيقوب كويا بو بيتك مضموني خلق عالمك حسب حاللرى
اولمش ايدى نماند جانور از وحش
[illegible] خشك سال نا اميدى خورده اى سبزه
مكر در ياسر زند سيراب نيست **قطعه** نماند جانور از وحش
طير و ماهى و مور كه بر فلك نشد از بى نوالى فغانش وحش
وطيردن و موردن و ماهيدن هيچ جانور قالمدى كه اچلقدن
فغانى فلكه چقميه نشد نرفت معناسنه در نوا لفظى نونك
فتحى ايله رزق و نعمت معناسنه در بى نوا الوق اچلقدن و كدا
يارت و قحط و غلا بلاسندن كنايتدر عجب كه دود دل
خلق جمع نمى شود كه ابر كردد و سيلاب ديده باران شود خلقك
دود دلى يعنى آسمانه چقن آهلرى و كوك يوزنده جمع اولان
دود سياهلرى سحاب اولوب كوزلرينك ياشى اول سحابك
يارانى اولمدوغي عجبدر يعني بو يله اولمدوغنه تعجب
ايدرجكدر زيرا خلق عالمك بو مرتبه حددن زياده ايتدكلرى
افغانلرى كريه لرى ابر و باران اولمق كركدى ايدي در چنين سالى
مخنثي يعني اتفاقا اول سالده بر مخنث يعني سابون كه تركيده
پوشت تعبير اولنور در چنين سال بو محلده دور از دوستان
دوستلرندن اراغ اولسون كه سخن در وصفا وترك ادبست

كه

نلرى

لقدن

زیرا آنك وصفنده سوز سویلمك ترك اید رخاصه که درین
بزرکان خصوصا اعزه وارباب دولت حضورلرنده یعنی
اکابر مجلسنده مذکور اولمق اصلا جائز دکلدر وبطریق
از سران در کذشتن هم نشاید یعنی یکبار اهمالا ید
ذکرینی ترك ایتمك دخی لایق دکلدر که طائفه بر عجز کوینه
حمل کنند زیرا بر طائفه یعنی جائزدر که بعض کسلر قائلك
عجزنه حمل ایدنلر وانك حقنده بر سوز سویلمکه وشاننه لایق
وصف ایلمکه قادر اولمدی ظن ایدنلر تا دیا تعرض تمدکه بلمیه
پس برین دو بیت اختصار کنیم پس لازم اولدیکه اختصار
بو ایکی بیت ایله اکتفا ایدن وزکه اندکی دلیل بسیاری بود
زیرا القلیل یدل علی الکثیر خواسنجه از نسنه دن چوق
نسنه معلوم اولور مثلا بر بغزنی پایاندن بر ایکی قطره
الوب طتمق ایله تمام دریانك حالی یعنی اجیسی وطتلوسی
معلوم اولور اندکی وبسیاری ده اولان یالر وحدت ایچون
مصدریه ولمق دخی جائزدر بعض شراح مصدریه اولمغی
ترجیح ایتمشلر ومشتی نمونه خروار ی وبر اوج نسنه بر
نسنه نك نمونه سی اولور مثلا بر بیوك بر بغدن بر اوج
السك کوز سکز باقیسنك حالی یعنی جودت وردلکی او
مقدار ایله معلوم اولور مشتی ده کی یا وحدت ایچوندر
نمونه نك ترکیسی اورنکدر خرواری اصلنده حمار یوکیدر
صکره مطلقا هر یوکه اطلاق اولندی اخرنده کی یا وحدت
وتنکیر ایچوندر بعضلر اصلیه در دیمشلر بی وجه در
معناسنده اولان خروارده یا اصلیه دکلدر نتکیم مانند
ظفرنامه ده دیمشدر مصرع جواهر بین زبخروار دد قطعه
کر تتر بکشد آن مخنث را اکر اول مخنثی تا تار قتل ایتسه
تا تاردن مراد کافردر بو عجیدر که بچه روزکاردن
دیاردن ومه تاتار ایله بر رتال مخنث معامله سی شایع

ومشهور اولوب ضرب مثال اولمشدر روایت
اولنور که مرحوم سلطان سلیمان زماننده وزیر اعظم علی
پاشا حضورنده دیوان عالیده بر خاتون عرض حال ایدر کن
مهابت مجلسدن حصر اولوب دلخواهی اوزره کفتاره اقتدار
اولمدیغی محلده پاشا دیمشکه خاتون مرادیدوکلمدر وشویله
دیمك استرمیسن دردمسند خاتون بی اختیار دعا ایدوب سلطا
کوکلمه اولانی عجب بلدوکز رحمالیسنز دیمش پاشا لطیفه ایدب
رسالده کلم تا تار بن خاتون دیمش تتری را بدان نباید کشت
تا تاری انك سببی ایله یعنی قصاص ایچون قتل ایتمك اولمز زیرا بر
واجب القتلی اولدورن قصاص اولنماز بعضلر بو بیله معنا
ویرمشلرکه بر واجب القتل تا تارکه قتل اولنمق صددنده
اتفاقا اول مخنثی قتل ایلسه محضا انی قتل اتدوکی کفارت
ذنوب اولوب قتلدن خلاصنه سبب اولمق کرکدر دخی
دیمشلردر که بو معناده اکرچه زیاده مبالغه وارد ر اما تفسنده
بعید وظاهر عبارتدن غیر متبادردر چند باشد
چو جسر بغداد ش آب در زیر وادمی بر پشت بغداد ك
کوپریسی کبی نجه بر اول مخنثك التنده آب وار و وزرنده آدم وار
مقصود اول شخصك مخنث ومابون اولماسندن کنایت وانکا
ایدوکی فعل قبیحه اشارتدر که همیشه مانند جسر اول سفله نك
التنده آب کیدوب وزرنده آدم اولمقدن خالی اولمز در ضمیر
شین مخنثه راجعدر زیر وپشت لفظلرنه متصلدر در
زیرش وبر پشتش تقدیرنده در باشك فاعلی آب در آدمی
اوزرنه عطف اولنمشدر بعضلر ضمیر شین باشدك
فاعلیدر ظن ایتمشلر بی وجه در وبعضلر دخی باشدك تحتنده
بولنور راجع ضمیر فاعل ملاحظه ایدوب ول مخنث نجه
بیلدکو بریسی کبی اولادیمش بو دخی ناموجه در نخفی
اولمیه که بو بیتك مضمونی بیت اقلده مذکور اولاشرطیه

مشهور

تعلیل مقامنده در آدمی بر بهشت تعبیرینک حسن موقعی بیانده
محتاج دکلدر چنین شخصی که طرفی از نعمتها و شنیدی
بو بله بر شخص که بعض اوصافی مسموعک اولدی در ان سال
نعمت بیکران داشت اول قحط سالده نعمت فراوانی وار ایدی
تنکدستانرا سیم و زر دادی فقرایه آلتون اقچه ویرردی
درویشانه تصدق و انعام ایدردی تنکدستنونک سکونی
وکاف عجمیله الطارلغی فقر واحتیاجدن کنایتدر بوستانده
دیمشدر که **بیت** فقیهی کهن جامهٔ تنکدست • بایوان قاضی
بصف بر نشست • بعضلر بوندن دخی جایز کورمشلر که نونک
ضمیله وکاف عربیله ولوب الی یوفقه و قدر تسز معناسنه
اوله اما چندان طبعهٔ ملائم دکلدر و مسافرانرا سفرهٔ نهادی
و مسافرلره سفره چکر و فقرایه اطعام ایدردی کر و بچهٔ زبانی
از جور فاقه بجان آمده بودندد رویشاندن بر جماعت نفری
فاقه المندن جانه کلمشلر ایدی یعنی زیادهٔ مضطرب الحال ایدی
بی مجال اولمشلردی آهنگ دعوت وکرد ندا ول شخصک دعوت
قصد ایتدیلر دعوت بو محلده نعمت معناسنه در مستلزمدر
فا منکس دعوت بسیار بود نعمت بسیار مقصوددر بعض
اهالی بوبله توجیه ایتدیلر ترکیبده دخی دعوت لفظی نعمت معنا
مستعمل درستلا جان آشنهٔ دعوت اطلاق ایدرلر بعضلر دخی
آهنگ رفتن بدعوت وکردند تقدیرنده در دیو قرار ویردیلر
بهر تقدیر مقصود آنکک طعامندن یمک مراد ایتدیلر دیمکدر کرلدنک
خانه سنهٔ وارسونلر کرکک خانه لرینه کوندرسون و نیتلر
بمن آوردند و بنمله مشورت ایتدیلر سر از موافقت باز زدم
و کفتم انلره موافقت ایتمیوب دیدمکه **قطعه** نخورد شیر نیم
خوردهٔ سک کلبکک ارتوغی اسلان یمز دیعنی ارذالک فضله
نعمتنه عالی همت اولان تنزل ایتمزدر • ور بسختی بمیرد اندر غار
فرضا اکر مغاره ده آجلقدن مختل اولسه ده تن به بیچارگی

وکرسنکی بند و دست پیش سفله مدار وجودکی بیچاره لکه و آجلغه
تو یعنی مرنه دکلو محتاج اولسک فرضا آج اولسک غم دکل تنک همان
مقدا او کنه الکی طوتمه یعنی رذیله عرض حاجت ایتمه • و لباس کطما
الا ورایته کر فریدون شود بنعمت و مال بی هنر را هیچ کس مشمار
بی جیثیت ولان کمسه فرضا جاه و دولت و مال و نعمتله فریدون
زمان اولسه ده هیچ انی کس عد ایلمه و ادمیرنه قویوب اعتبار
والتفات ایتمه هیچ لفظنده با زایده ردیمشلر بو دخی جایزدر که
هیچکس و برمرتبه هیچکس مشمار تقدیرنده و یاخود هیچ وجه
ایله کس مشمار تقدیرنده اوله **بیت** کدایی که هست از هنر بهره
ور به از پادشه زاده بی هنر • بیت لشاحر جهاندر مرد مرادان
اولورسه درعدن • نفوس ضایعه دندر نفوس ضایعه دن
بریان و تسبیح برنا اهل جاهل و نااهل نفوسک او زرنده کی
نقش دیبا و دیبا اطلس و کخا قسمندن فاخر جامه لر لاجورد
و طلاست بر دیوار کوبا دیوار او زره نقش و لنمش لاجورد
التوندر بیت قلندر ان حقیقت بدنیم جو نخرند • قبای
اطلس انکس که از هنر عاریست • برنیان حریر قسمندن اولان
نقش قماشدر درلر نسیج منسوج معناسنه در قیمتلو طوقو
نمش اشیادیمکدر **حکایت** حاتم طای را کفتند از خود بزرکتر همت
در جهان دیده یا شنیده کمال الجود و سخاوت بذل و عطا ایله مشهور
اولان حاتم طاییه صوردیلر که علو همتده کند و کبی غالب
اولان کمسه کوردک یا ایشتدکمی کفت روزی چهل شتر قربان
کرده بودم حاتم ایتدی بر کون قرق دوه قربان ایتمش ایدم • و با
امرای عرب بکوشهٔ صحرا بیرون رفتیم و اتفاقا عرب بکلریله
برکون سیر و شکار ایچون صحرایه چقدق خارکنی را دیدم
کم پشتهٔ خار فراهم آورده بر خارکنی کوردم بر ارقه یوکی
دیکن اوتلری جمع ایتمش یعنی شهرده صاتوب کفاف یلیه کفتم
بمهمانی حاتم چرا نروی که خلقی بر سماط او کرد آمده اند دیدمکه بو کون

اولان نیم

نمش

حاتمك ضيافتى اولوب بر الاى خلقى انده جمع اولمشدر سن نچون
اندن كتمزسن كفت خاركن ايتدى **بيت** هر كه نان از عمل خويش
خورد • منت حاتم طائى نبرد • هر كسه كه كاسب قسمندن
اولوب كندو عملى وصنعتى ايله تعيش اتمكه معتاد اولوب اهل
قناعت ولا حاتم طائى يه منت وبر فرده عرض حاجت اتمز
من او را بهمت وجوانمردى برتر از خود ديدم بن اول خاركنى
علو همتده وجوانمردلكده كندمدن زياده كوردم جوانمردلك
جود وسخادن عبارتدر **بيت** بسيم وزر جوانمردى توان كرد
خوش آنكس كو جوانمردى بجان كرد • بو محلده وجه معاشن
كد يمينى ايله پيدا ايدوب كمسنه يه عرض حاجت اتميه ديكلر
حكايت موسى عليه السلام مردرويشى را ديد از برهنكى
بريك اندر نهان شده بود حضرت موسى پيغمبر عليه السلام
مناجاته كيدركن يولده بر درويشى كوردى كه غايت فقير
اولوب كيه جك لباسى اولمدوغى اجلدن عريان وبريان
قوم ايچنده نهان اولمش ياتور ايدى كفت اى موسى دعائى بكن
تا خداى تعالى مرا كفاف دهد كه از بى طاقتى بجان آمدم حضرت
موسايه كوزيجك ايتدى يا موسى فقر وفاقه ايله بى طاقه اولدم
ضرورت وافتقار جانمه كار اتدى دعا ايله كه حق تعالى بكا
رزق ويرسون ذل سؤالدن كف ومنع اتدوكيچون قوت و
رزقه كفاف اطلاق اولنور موسى عليه السلام دعا كرد تا حق
تعالى ورا دستكاهى دهد حضرت موسى عليه السلام مناجاته
واردقده اول فقير حقنده دعا اتديكه حق تعالى اكا بر قدر
وسعت ويره خفى اولميه كه دستكاه اولان كاه لفظى
مكان ايچوندر دستكاهك اصل معناسى ال ياپشيجق محلدر
مثلا عربين عروه وسبب تعبير اولنوب وتركيده قولب
ديدكلرى كبى وتركيده دزكاه لفظى دستكاهدن غلطدر
محصل محل تصرف اولان شيدن عبارتدر ومعناى قدرتدر

اولمزسند نداخرين كى يا وحق نوعيته ايچوندر اجابت آمد حضرت
موسانك دعاسى مستجاب اولدى حريف فقردن قورتلدى وسعت
وغنايه دست رس بولدى بعد از چند روز باز آمد از
مناجات ديدش كرفتار وخلقى انبوه برو كرد آمده بر قاچ كوندن
صكره حضرت موسى عليه السلام مناجات حضرت قاضى الحاجا
دن دونوب كلوركن كوردى كه حريفى اخذ اتمشلر وبر وافر خلق باشنه
اوشمشلر كرد كاف عجمينك كسريله درانبوه كثير معناسنه در
موسى عليه السلام كفت اين را چه حالتست حضرت موسى عليه السلام
بونك اصلى وسببى وجرم وكناهى ندر وبو فقيره نه حال اولدى
ديو صوردى كفتند خمر خورده وعربده كرده ويكى را كشته
ديديلر كه شراب ايچوب غوغا اتدى وبر كسه يى قتل ايلدى كوندن
قصاص ايدرسكنند شمدى قصاص ايدرلر **بيت** كربه مسكين اكر پر داشتى
تخم كنجشك از جهان برداشتى • سرچه نك تخمنى دنيادن كوتوردى
ايدى **ديكر** عاجز باشد چو دست قدرت يابد بر خيزد
... بن تابد عاجز وفرومانده وضعيف وافتاده اولانكسه
... اولدوده وشركه قدرت وقوت بولدقده فقرا وضعفايه
ظلم وتعدى ايلر بعض نسخده عاجز باشد كه دست قدرت يابد
... اولمشدر اولدخى واضح واصح ايدوكى روشندر ولاجلدن
موسى عليه السلام بحكمت جهان آفرين اقرار كرد حضرت
موسى عليه السلام صانع عالمك هر فعلى حكمت اوزره اولدوغنه
عين اليقين ايله كمال اطمينان حاصل اتدى واز تجاسر خويش
استغفار كرد فنك جرأت واقدامنه استغفار ايلدى يعنى
... شخصك حقنده دعا وقدرت وغنا رجا اتدوكنه اعتذار
ايلدى زيرا ومن العصمة ان لا تقدر خواسته اول مستمندك
فقر وفاقه ده تنده اولماسى محض حكمت وعين مصلحت
اولدوغى كوندن عيان اولدى قوله تعالى ولو بسط الله الرزق

تدن

دوست

لعباده لبغوا فی الارض بخواند و بو آیت کریمه‌نك مضمون اولان
کلام شریفك معناسی بودر که اکر حق تعالی جمیع عبادك ارزاقنی
توسیع ایتسه بری برینه ظلم ایدرلردی بغی ظلم معناسنه اولیور
عتو و استکبار معناسنه اولورسه دیمك اولور که عجب و کبر
پیدا ایدوب حق تعالی حضرتنك رضاسنه مخالف ایشلر
ایدرلردی پس مقتضای حکمت ربانیه بو اولدیکه توانکر
کیمی فقیر و کیمی غنی کیمی وضیع و کیمی دنی ولا انه بعباده خبیر
بصیر وهو علی کل شی قدیر والیه المصیر شعر ماذا اخاضك
یا مغرور فی الخطر اخاض شروع معناسنه اولان خوضدن فعل
ماضیدر یعنی ای مغرور سنی خطرناك ایشه نه شی شروع ایتدردی
و نفسکی مهلکه یه القا اتمکه سبب نه اولدی حتی هلکت نفسك
لم تنظر حتی هلاك اولدك کاشکی قرنجه وچیایدی مثل مشهوردر
مصراع قرنجه نك قنادیدر زوالی محتاج و فقیر ایکن نعمت و مالی
واصل اولدقده طغیان ایدن اشخاص حقنده استعمال اولنور یعنی
سنده دخی بولیدی قدرت اولیوب فقر ایله قالمش اولا ایدك تا بو
بلایه کرفتار اولمیایدك رباعی سفله چو جاه آمد و سیم و زرش
سفله و رذیل اولان شخص چونکه منصب و جاه و مال و منالی
واصل اولا سیلی خواهد بحقیقت سرش تحقیق انك کله سی
استر یعنی کاه و بیکاه اکه بر سرزنش کرکدرکه تا عجب و غرورینی
ورطه هلاکده دوشمیه این مثل اخر نه حکیمی زده ست بودخی
آخر بر عاقل حکمت شناس ورمیشی یعنی بو ضرب مثل
عقلادن صادر اولمش دکلیدر بعض نسخه‌ده آن نشنیدی
که حکیمی چه کفت واقع اولمش اولمثل بودرکه سوده همان
همان به که نباشد پرش همان بهتر بودرکه قرنجه نك قنادی
اولمیه حکمت پدر را عسل بسیارست ولکن پسر کرمی
دارد پدرك عسلی چوقدر ولکن پسرك حرارتی اولوب
عسل اکا ضرر اولمغله پدری انی عسلدن منع ایدر یوخسه

بخل و امساکندن دکلدر مقصود بالتمثیل بو بیتدن مفهوم
اولوردر بیت آنکس که توانکرت نمی کرداند یعنی قصه‌دن حصه
بودرکه اول کمسنه که سنی غنی و توانکر قلمز او مصلحت تو از
تو بهتر داند اول سنك مصلحتکی و سکا نافع اولانی سندن
اعلا بیلور خلاصه کلامك شرط اسلام بودرکه حضرت حقدن
سنك حقکده نه ظهور ایدرسه کرك فقر و کرك غنا هر که
سندن کلدی خوش کلدی دیوب سندن هم اول خوش
هم بو خوش دیوب تسلیم و رضا ایشکنه ملازم و شکر و ثنا
موقعنده دائم قائم اولاسن حکایت اعرابی را دیدم در حلقه
جوهریان بصره حکایت همی کرد که وقتی در بیابان راه کم کرده
بودم حضرت شیخ بیورر که بصره شهرنده جوهر فروشلر
بازارنده کوردم بر اعرابی حکایت ایدوب دیر ایدی که بر
زمانده بیابانده یولی یاوی قیلمشیدم مخفی اولمیه که اعراب
لفظی خاصه سکان بادیه یه اطلاق اولنور اسم جنسدر عرب
لفظنك جمعی دکلدر یا اصلنده فردك جنسه نسبتی ایچوندر
عسکری لفظی کبی بو مقوله نسبتلردن معنای وحدت متولد
اولور اول جنسك بری دیمکدر بعض شراح بو معنادن غافل
اولوب یا وحدت ایچوندر نسبت ایچون دکلدر دیمش
از زاد معنی باسن چیزی نمانده بود و زاد و توشه قمندن
بنده هیچ بر نسنه قالممش ایدی زاد یول آزیغیدر زاد معنی
عبارتنك معناسنده تردد و اشتباه اولنمشدر بعضلر دیمشلر
معنی ادخار اولنان شیدر مال و زاد قمندن امر مهمه و شی
مکنوبه لفظ معنی اطلاق اولنمق شایعدر مثلا ترکیده لکن
معنی سنکله میدر دیرلر زاد لفظنه مقارن مذکور اولمق
معنای نفیده مبالغه افاده ایدر یعنی جنس زاددن هیچ
بر نسنه بر قالمدی دوکندی دیمکدر انتهی بعضلر دخی فتح نون ایله
معنی لفظندن اماله اولنوب مقصد معناسنه اولمغله حمل اتمش

که

ومراد اولنان ازقدن برنسنه قالمامش ایدی دیو تعبیر ایلمش بونلر
دخی دیمشلر که تحقیق بودر که لفظ معنی بو محلده اسم مفعوله
اهتمام اولنمش مهم زاد دیمکدر یقال عنی به اذا اهتم بامره واعتنی
هذا کلامه جمله‌سی ترزیقدر تحقیق بودر که زاد معنی داکر سکونیله
ترکیبدر استعمالده معنی تاخیر اولنمغله تغییر اولنمشدر معلی
معنی زاددر یعنی مایصدق علیه معنی الزاد ویطلق دیمکدر وله
یحصل زاد جنسندن وازق قسمندن برنسنه قالمامش ایدی
دیمکدر عجمده دوزمره اداد رکه انخوجی معنی وانخورش معنی ون
لباس معنی بامن چیزی نیست دیرلر مثلا کاربان وده‌روان
قسمی بر منزله واصل وبر قریه وقصبه یه داخل اولسلر ربه
واوتلوق وبیه جک مقوله‌سی بولنورمی دیو چادر سوق بازاره
وارملو اولسلر دیرلر که بیا زادر بروید تا انجو معنی وازکاه معنی
وانخوردنی معنی چیزی پیدا کنیم ودل برهلاک نهادم که ناکه
کیسه‌ئی دریافتم پر از مروارید واجلقدن هلاکه اولمغه مقرر ایلیوب
سوته توطین نفس ایدرم اتفاقا همین برکیسه طولو لولو بولدم
ناکه لفظی ناکاهدن مقصوردر بعض نسخه‌ده ناکاه واقع اولمشدر
هرکز آن ذوق وشادی فراموش نکنم که پنداشتم که آن کندم
بریانست هرکز او ذوق وسروری اونتمازن که اول طولوکیسه‌یی
اوکلنظرده قاورلمش بغدای صاندم زیرا اولحینده سدرمق
اینجک قوتدن مهم برنسنه ملحوظ ومقصود دکل ایدی
هرنه کوزسم خوزدنی خیال ایدردم عرب طایفه‌سنک
وقری خلقنک عادتلری بودر که برجانبه سفر ایتملو اولدقلرنده
زاد راه ایچون بغدای قاوریب کوتوررلر اعرابی مسکیننک
ظن وتخیلی بیهوده دکلدر وباز فراموش نکنم آن تلخی وناامیدی
اسیدی که معلوم کردم که مروارید ست وکذلک اول تلخ
کاملغی واول یاس وحرمانی دخی اونتمازین که انخوایدوکنی
بلدم زیرا جوعدن بی طاقت اولمش ایدم اول مجالده نون

بافوت اخرددن بهتر ایدی تصوردن بر وجهله ضرر ایتدمکه
جاندن ناامیدی کسدم **قطعه** در بیابان خشک وریک روان
ریک روان یورید قوم دیمکدر بیابانده قوملی یرده کاه اولور
رونکار ایله قوم صو کبی جریان ایدوب کاه حضیض وکاه
اوج وکاه دریا مثال موج اولور یعنی اوستوز وصوسز
برو بیابانده وقوملی یرده تشنه را در دهان چه دریچه
صرف تشنه لب ومتعطش اولان کمسنه‌نک اغزنده دریا ایله
صدفک فرقی یوقدر زیرا ایکیسی بله دفع عطش ایتمزدر
مردبی توشه کو فتاد از پای زاد وزواده‌سز کسه که ایاقدن
دوشه یعنی اجلقدن ضعیف وناتوان اولا کاو فتادک
معنی کداو فتاددر او لفظی ضمیر غایبدر مرد بی توشه‌یه
راجعدر فتاد ضم فایله فتادن لفظندن فعل ماضی‌در
ارباب طبعدن برجمع بو توجیهی ترجیح ایتدیلر فقیرک مطبوعی
بودر که اوفتاد سکون فایله او فتادن لفظندن ماضی‌در وله
ضمیر اعتبار ایتمکه حاجت یوقدر برکمر بندا وچه زرچه خزف
انک کمربندنده التونله خزفک فرقی یوقدر یعنی فرضا بیلنده
وافر فلوزیسی اولسه اول محلده بی نفع اولوب دفع جوع
ایتمکده سقسی پاره‌سی ایله بر بردر خزف خاء معجمه و
معجمه‌نک فتحلریله سقسی معناسنه‌در سوداکر اولان
رمس ولرک عادتیدر که دوه یوکندن ایکی قات یصتی میان
بندکبی اوزون کیسه ایدوب ایچنه فلوزی تعبیه ایدوب
نوشانورلر میان بندلکا علم خاص کبی اولمشدر **حکایت**
یکی از عرب در بیابانی از غایت تشنکی می کفت طایفه عرب‌دن
بری بیابانده زیاده تشنه لکندن بو شعر ایله تکلم وبو ترانه
ایله ترنم ایدردی **شعر** یالیت قبل منیتی یوما افوز بمنیتی
کاشکی قبل الموت برکون مرادمه ظفر بولسم منیه بلیه
وزننده اوزره موت معناسنه‌در جمعی منایادر بلایا وزنی

که

زای

اوزره منیه کنیه وزنی اوزره مراد و مقصود معناسنه در
جمع مناد رضعا وزنی اوزره قبل افوزنک ظرفیدر یوخسا
ظرفدن بدلدر مطلق وقت مراددر نهر تلاطم ردکبتی فاعل
املاء قربتی مقصود مرین نهردرکه دیزوجی دوکه یعنی عمقی
ادمک دیزینه چیقر بر ایرماغ اولسه که قربه می طولدرسم
نهر فعله مبتدا محذوفک صفتیدر مبتدا هی ضمیریدرکه مراد
معناسنه اولان منیه یه راجعدر بوده خی جائزدرکه مجرور
اولوب منیه دن بدل الکل من الکل اوله تلاطم فعل ماضیدر
نهرک صفتیدر تلاطم لامک فتحی وطانک سکونیله طپانجه اورمقدر
تلاطم امواج بعضی بعضنی اورمقدن عبارتدر صیغه
ماضی ایله تعبیر ایتمک تفال قصدیله اولمقوله نهرک وجودنه
حرص و رغبت اظهار ایچوندر بر شیئه طالب اولوب زیاده
رغبت اوزره اولان کمسنه متصل وقوعنی توقع و تصور
ایدوب بر مرتبه یه ایرشورکه ساسولنه واصل و مسئولنه
حاصل تخیل ایدوب صیغه ماضی ایله تعبیر ایدوب
تحققنه آرزوسنی عیان ایلر اظل اصیر معناسنه افعال
ناقصه دن نفس متکلمدر اضمار ان ایله جواب تمنیدر
رفعله نفس متکلمدر اظل فعلنک خبریدر قربه کسر قافله منکر
معناسنه ظرف مشهوردر **حکایت** همچنین در رقاع بعد
مسافری کم شده بود کذلک یعنی کذشته حکایه کبی بر مسافر
بر وسیع صحراده یولدن آزمش و بیابان بی پایانده کمراه اولمش
ایدی قاع صحرایه دیرلر بسیط واسع و عریض دیمکدر قاع عک
صفت کاشفه سیدر و قوت و قوتش نمانده و زاد و ذوقه سی
قالمیوب آجلقدن و یول زحمتندن بی طاقت اولمش ایدی
و درمی چند در میان داشت بیلنده یعنی کمربندنده برقاچ
اقچه سی وار ایدی بسیار بکردید راه بجایی نبرد اطرافی
خیلی کشت ایتدی یولی بر یره ایلتمدی یعنی یول بولمادی

بیابان سرکردان اولدی و بسختی هلاک شد محنت و فلاکتله
هلاک اولدی سختی ده یا مصدریه در طایفه بر سیدند بر نقده
اتفاقا اولمحله ایرشدیلر و درم نهاده دیدند پیش رویش نهاده
کوردیلرکه آقچه سی یوزی اوکنده یعنی کوزی قارشوسنده
نوشته و بر خاک این کلام نوشته و خاک اوزره بو کلامی یازمش
نصب حالتی بو وجهله اعلام ایدوب دار فنادن کوچمش
قطعه کر همه زر جعفری دارد مرد بی توشه بر نکیرد کام
… مرد و بر نکیرد ک فاعلی مرد در بی توشه و بی زاد اولان
مرد راهرو فرضا موجودی جمله صافی آلتون اولسه ده دم
… مز جوع و ضعفدن رفتاره قادر اولمز زر جعفری اولان
زیبانن معروف و مشهور بر بیوک و خالص معتبر آلتون
… لفظ زر و زنجون مشدددر کام کاف عجمی ایله دم معناسنه
… بونی جائز کورمشلرکه کاف عربی ایله اولوب مراد
… حاصل اولمانز دیمک اوله وجه اول مقاصد او نقدر در بیابان
… سوخته را شلغم پخته به که نقره خام بیابان سرکردان
… اولان آتش جوعله دل سوخته فقیره خام کشیدن بشمش
شلغم بهتردر نقره نونک ضمی و قافک سکونیله بی سکه
… بکد کمشه دیرلر **حکایت** هرکز از دور زمان نالیده
… حضرت شیخ بیوررکه هرکز عمرمن روزکاردن
… اولمش ایدم و روی از کردش آسمان درهم نکشیده
کردش چرخ دواردن یوزم کوزم کشیده وب اظهار غم
… ایدم مکر وقتی که پایم برهنه بود الا بر زمان شکا
… الدنکه پابرهنه ایدم و استطاعت پای پوش نداشتم و ایاق
… قدرتم یوغیدی ترکیب پابوج دیدکلری پای
پوشدن غلطدر بو محلده مطلق ایاق قابی مراددر بجامع
… در آمدم دلتنک بو حال الله دلتنک و مشوش الخاطر کوفه
… نک جامعنه کیردم یکی را دیدم که پای نداشت جامعن

ایا قسن برکسه کوردم سپاس وشکر نعمت حق بجای
اوردم حق تعالی حضرتنک نعمتنه شکر ایدرم الحاصل ایاغم
صاغ اولمغله خوش حال اولدم وبن نی کفشی صبر کرده
ایاغم چپلاق اولدغنه صبر وتحمل ایدرم کفشن بیتمق
معناسنه در بو محلده مطلقا ایاق قابی مقصود در
قطعه مرغ بریان بچشم مرد سیر کمتر از برک تره بر خوان
الوان لذایذ نعم ایله مملو سفره ده مثلا تاوق کبابی قارنی
طوق کسنک نظرنده برک تره دن کمتر در سیر کسره مجهوله ایله
طوق وشبعان دیمکدر مرغ بریاندن اکثر تاوق کبابی مراد
اولنور تره نک راسی و آنکه را دستکاه
و قدرت نیست و آنراکه تقدیر نندر یعنی وسعت و
اولیوب فقیر الحال اولان کمسه شلغم پخته مرغ بریان
پشمش شلغم تاوق کبابی متابه سنده در دستکاه قدرت
معناسنه در و قدرت لفظی آنک عطف تفسیریدر
دیمشلر که افاده اعاده دن راجح وتاسیس تاکیددن اولی
ایدوکی واضحدر مناسب اولان دستکاه معنای صلب
حمل اولنوب الی باشنه جق یر مراد اولوب سبب قدرت
عبارت اوله خفی دکلدر که بو تقدیرجه قدرت واو
اولمیوب ضافتله اولمق کرکدر تا کوره کمزنسخه جمله
واو عطفله در حکایت یکی از ملوک با تنی چند از خاصان
در شکارگاهی بزمستان از عمارت دور افتاد شب در آمد
پادشاهلردن بری خواصندن بر قاچ کمسنه ایله
شکاره چیقوب برصید کاهده شهر وقرادن دور دوشوب
کیجه اولدی شکارگاهی ده یا وحدت ایچوندر بعضلر
طوتمشلر زمستان قیش دیمکدر خانه دهقانی دیدند
بر ایکنجینک خانه سن کوردیلر ملک کفت شب انجا رویم
تا زحمت سرما نباشد پادشاه کیجه ایکنجینک خانه سنه واره لم

صوق زحمتن چکمیلم یکی از وزرا کفت لایق قدر بلند پادشاه
نباشد اینجا بخانه دهقانی رکیک بردن وزرادن بری ایتدی
بر دهقانک رکیک وضعیف خانه سنه وارمق واوله مقوله
کدالرک مسکنلرنه اینجا اینمک پادشاهک قدر رفیعنه وشانی
منیعنه لایق دکلدر رکیک خانه نک وصفیدر بعضلر دهقانک
وصفی طوتمشلر رکیک دهم اینجا خیمه زنیم همان بو راده چادر
قورالم واتش افروزیم واتش یقالم مناسب اولان بودر دیدی
دهقان از خبر شد دهقان خبردار اولدی یعنی پادشاه
نزول وتکرم قصد ایدوب وزیر مانع اولدغن ایشیدوب
بلدی ما حضر از طعام ترتیب کرد وپیش سلطان برد فی الحال
حاضری ممکن اولان مرتبه طعام ترتیب وتدارک ایدوب
پادشاه حضورنه ایلتدی وزمین خدمت ببوسید وکفت قدر
بلند سلطان بدین قدر نازل نشدی وزمین خدمت بوس ایدوب
شرایط تعظیمی یرینه کتوروب ایتدیکه بو مقدار ایله یعنی
بردن بنم سینک خانه سنه نزول ایتمکله پادشاهک
قدر رفیع وبلندی وشان منیع وارجمندی نازل یعنی پست
اولجق اولمازدی ورفعت مکاننه نقصان کلمزدی و بونکله
فقیری لطفله احیا ایدوب مصراع خاکدن رفع ایدی
یار ایدنلر ایدی ولیکن نخواستند که قدر دهقان بلند
شود ولکن پادشاهک بو رسمه التفاتیله دهقانک ستمندک
قدری بلند اولدغن استمدیلر یعنی حسد وغرض ایتدیلر
ملک را سخن کفتن او مطبوع آمد دهقانک بو سوزی
پادشاهه خوش کلدی شبانکاه بمنزل او نقل کردند اوله
اخشام بارو بنکاهی دهقانک منزلنه نقل ایتدیلر بامداد
خلعت ونعمت بخشید صباح پادشاه دهقانه خلعت کیوردی
انعام واحسان ایلدی ودر رکاب ملک قدمی چندمی رفت
ومی کفت وکیتملوا میجوق دهقان بر قاچ قدم پادشاهک

رکابندن بله کید وب بوکلامک مضمونیله تکلم وبوترانه ایله
ایدردی **قطعه** ز قدر و شوکت سلطان نکشت چیزی کم
از التفات بمهمان سرای دهقانی برایکنجینک مسافرخانه سنه
قونوب التفات وتنزل بیورمغله پادشاهک قدر و شوکتندن
برنسنه اکسلمز وعرض سلطنته بر ذره خلل کلمز مهمان سرای
ترکیبنک اصلی سرای مهماندر کلاه کوشهٔ دهقان بافتاب
رسید که سایه برسرش افکند چون تو سلطانی دهقانک
کلاهی اوجی افتابه و باشی کوکلره ایرشدی زیرا باشی اوزرینه
سنکلین سلطان عظیم الشان سایهٔ صلدی کلاه کوشه کنایه
اصلی کوشهٔ کلاهدر **حکایت** کدای هول را حکایت کنند
که نعمت وافر داشت کدای هول عبارتندن شراح دیمشلر که یعنی
کدای هولناک ومخوف که هرکس تا اول مرتبه صونه
فقر وفلاکته ابتلادن قورقوب استعاذه ایدرلر محصل
حکایت ایدرلر که بر بدحال ومذلل ومبتذل فقیر وافر
زر جمع اتمش بعض ارباب طبعک تحقیقی اوزره بولنف
نمولدن تصحیف اولنمش ولاحقاکه استبعاد اولنمز
وبعض اهالی اعجام دیدیلر که هول حریص معناسنه
مثلا برنسنه نک اوزرینه زیادهٔ حرص وشره ایله دو
کسیه چرا چنین هول می افتی دیرلر وفلان کس طماع
بهول بخورد دیرلر یعنی برکسه حرص وشره ایله یمک یسه
انتهی کلامه فی الواقع بو استعمال وارسه موجه درکی
از ملوک کفت می نماید که مال بیکران داری ومارا مهمی هست
پادشاهلردن بریسی ایتدی سنک بحد مال ومنالک اولوب
انکلا نوده و بزم بر مهمز واردر دفیت بومحلن تملیه
ظن غالب مراد در اکر برخی از ان دستکیری کنی چون ارتفاع
ولایت رسد وفاکرده شود اول مالدن برمقداریله بزه
معاونت اتسک محصول ولایت کلدکده اداو تسلیم اولنور

کفت لایق قدر بزرکوار خداوند جهان نباشد دست همال
چون من کدا الوده کردن که جوجو فراهم اورده ام کدا ایتدی
سنکلین نفقیرک دانه دانه یعنی بر ذره بر ذره جمع ایتدکوم مال الن
تلویثا تمک پادشاهک قدر عالی وشان رفیعنه لایق دکلدر
کفت غم نیست که بکافران میدهم که الخبیثات للخبیثین
پادشاه ایتدی غم دکلدر یعنی تفاوت اتمزدر وجه قوی
بخذ ویوقدر زیرا الخبیثات للخبیثین فحواسنجه اول
اموال خبیثه یی مصارف خبیثه یه صرف ایدرین کافرلره
ویرورین خفی دکلدر که پادشاهک بوجوابی اسلوب حکیم
وزنه در **شعر** قالوا عجین الکلس لیس بطاهر کلس کافلرکری
ولامک سکونیله وسین مهمله ایله الچی دیدکلری یدر عجین
فعیل بمعنی المفعول در عجین الکلس جر د قطفه قبیلندندر
یعنی الچونک خمیری پاک دکلدر دیدیلر قلنا نسد به شقوق
المبرز بز انلرک جوابنده دیرزکه الچو خمیری پاک اولمدوغی
بزه ضرر اتمز زیرا پاکیزه یرلره اتمزز بزانکله خلا یا رقلرینی
ودلوکلرین دشوکلرین سد واصلاح ایدرز شقوق شقک
جمعیدر که فتح شینله یارق معناسنه در مبرز میمک فتحی وبا
موحده نک سکونیله وراء مهمله نک فتحی ایله بعینه زائله خلا و
کنیف معناسنه در **بیت** کر اب چاه نصرانی نه پاکست اکر
نصرانینک قویسنک صوبی پاک دکل ایسه یعنی تفاوت اتمزدر
برهر تقدیر انکله دخی بر مصلحت کورلور وبر ناپاک
خرج اولنور جهود مرده میشو یم چه باکست انکله یهودی
الوسن یودین نه غم یعنی لا باس شنیدم که سر از فرمان
باز زدا شتدم که اول شخص فقیر پادشاهک فرماننی
نسخه کیر واوردی دیمکه امرنه امتثال اتمدی دیکدن کنایتدر
بحث وردن کرفت وشوخ چشمی کردن کند ودن اخچه النوق
مقامنده اثبات وتحقیق ایچون حجت ودلیل ایراد اتمکه فیوز

ضرف صح

کیر واوردی ویک بعضه صح

نسخه اولق صح

سوزلکه وبی ادبانه وکستاخانه اوضاع وحرکاته باشلدی
شوخ چشملک عارسزلکدن وبوزسوزلکدن کنایه‌در حضرت
ذاتنده حجاب واستحیا باعث کوزکورمکدن بوسببدندر که
اعمی‌ اولانلر اکثری حیا اولور پس چشمکه شوخ وکستاخ
بهر تقدیر حجاب حیامرفوع اولوب قباحت فهمی بر طرف اولور
ملک فرمود تا مضمون خطاب بزجر وتوبیخ مستخلص کردند
پادشاه امر ایتدی که مضمون خطابی زجر وتوبیخله یعنی
اینجدوکی مالی حریفدن کوجله الدیلر مستخلص فتح لام ایله دربو
تعبیرک لطفی ونکته‌سی ارباب البابه خفی دکلدر مثنوی
بلطافت چو بر نیاید کار سر بمصلحت که لطفله وایلوکله حاصل
اولمیه ورفق ومدایتله چونکه ایش بتمیه سر به بی حرمتی
کشد ناچار بالضروره صوکی حرمتسزلکه بجر اولور یعنی
عاقبت اولخصوص عنفله وقهرله وجوده کلور شخص مانندک
همان حرمتسزلکی قالور هرکه برخویشتن نبخشاید هرکسه که
کندوبی اسرکیه کر نبخشد کسی بر وشاید کسه انی اسرکمزسه
روادر یعنی برکسه که کندویه ضرر ولان کاری اختیار
ایلیه خلقدن مدد استمک عاقلانه دکلدر ویقرب من هذا المعنی
ما قیل. اذا ما اهان امرء نفسه . فلا اکرم الله من یکرمه. حکایت
بازرکانی را دیدم که صد وپنجاه شتر بار داشت وچهل بنده
وخدمتکار حضرت شیخ ایدر زمان سیاحتمده بر بازرکانی
کوردم که یوز اللی دوه یوکی متاعی وقرق نفر خدمتکاری
واریدی شبی در جزیرهٔ کیش مرا بحجرهٔ خویش برد اتفاقا کیش
جزیره‌سی دیمکله معروف مکانده اول بازرکان بر کیجه بنی
خانه‌سنه ایلتدی وهمه شب نیارامید از سخنهای پریشان
کفتن که فلان انبارم بترکستانست صباحه دک ارام وسکون
ایتمدی پریشان کویلکدن که مثلا فلان شریکم ترکستانده در
انبار فتح همزه وسکون نونله وباء موحده وزاء معجمه ایله شریک

ولورناق

ولورناق معناسنه‌در. وفلان بضاعت بهندوستان وفلان
متاع هندوستانده‌در احتمالدرکه فلان متاع هندوستانده
بولنور دیمک اولا یاخود فلان متاعم هندوستانه کوندرمشم
دیمک اولا معنای اخیره قصر ایدن تقصیر ایتمشدر واین قباله فلان
زمین است وبو کاغد املاکمدن فلان ارضک حجتی وتمسکیدر
قباله فتح قافله وباء موحده ایله قاضی حجتیدر وفلان چیز را
فلان ضمین است وفلان خصوصده فلان کمسه کفیل بالمالدر
کاه کفتی که خاطر اسکندریه دارم که هوای خوشست کاه دیر
ایدی که اسکندریه‌نک اب وهواسی خوبدر اول جانبه کیتمک استر
وکاه کفتی نه که دریای مغرب مشوش وکاه اول فکردن رجوع ایدب
دیر ایدی که اول جانبه کیتمزین زیرا دریای مغرب مشوش ومختلدر
بعض نسخه‌ده دریای مغرب مشوش واقع اولمشدر یعنی مخوف
ومهولناکدر سعدیا یک سفر دیکر در پیش است واکر آن کرده
شود بقیهٔ عمر بکوشهٔ بنشینم وترک تجارت کنم یا که دیدیکه
ای سعدی خاطرمده بر سفر دخی وارد رانی ده ایتدکدن صکره بر
کوشه‌ده اوتوروب تجارتدن فارغ اولوب سودا کرلکی ترک ایدرم
کفتم ان کدامست بن دیدم که اول قنغی سفردر کفت کوکرد
پارسی بچین خواهم بردن شنیدم که انجا عظیم قیمت دارد
دیدی این چه کوکرد پارسی قلیمنکی یعنی شیرازده ملکتنک
کوکردینی چین ولایتنه الوب کتسم کرکدر اشتدم که اول
یارده رواجی اولوب زیاده بها ایدیمش واز انجا کاسهٔ
چینی بروم ارم واول جانبدن رومه دیارینه کاسهٔ چینی
یعنی فغفوری متاعی کتورم ودیبای رومی بهند وپولاد
هندی بحلب ورومک دیباسنی هنده وهندک پولادینی
حلبه کتورم پولاد بر خصوص دمور دکه مصر وقدردر
وابکینهٔ حلبی بیمن وبرد یمانی بپارس وحلبک شیشه صحنکنی
یمنه ایلدوب واول جانبک برد یمانی دیمکله معروف ثوبنی

قسمني پارس ولايتنه كتوردم واز آن پس ترك تجارت كنم
وبدكانى نشينم واندن صكره تجارتي ترك ايدوب بر دكانده
اوتورهيم چندان از آن ماليخوليا فروخواند كه بيش طاقت
نماند بومقوله افسانه وماليخوليادن اول دكلو ياوه سويلدى
كه ارتوق سوزه كلجي يه مجالي قالمدي بيش باء عربي ايله ذكر كفت
اى سعدى تو نيز سخن بگوى از آنها كه ديده وشنيده باكه ايدي
اى سعدى سن دخي عمركده كوردوكك ايشتدكلركدن سويله
گفتم بن ايتدم رباعى آن شنيدستى كه در صحراى غور بارسالارى
بيفتاد از ستور. كمال پاشازاده مرحوم دقايق الحقايقده بيوررلر
كه حرف خطاب اولان يانك كلمه يه لحوقى كاه اولور رابطه
واسطه سيله اولور مثلا كردى ودادى ديرلر كردينك دادينك
معنالري ايتدك ويردك در كردستي دادستي نك معنالري ايتمش
ويرمش سن در راست كه رابطه در كلمه مذكوره يه ملحق
معناسني تغيير ايتمشدر بر كلمه يه متصل اولسه رابطه نك
الفي ساقط اولور انتهى كلامه بعض اهالى اولكلن مولانا
حضرتلرينه اعتراض ايديلركه رابطه مزبوره افعاله ملحق اولدقده
كردستي ودادستي نك اصللري كرده استي وداده استي در
هاء ساكنه اولان كلمه يه رابطه ملحق اولسه مثلا ندين است
كبي احتصار اها ايله الفي حذف ايدوب نديست ديرلر انتهى كلامه
بهر تقدير شنيدستي نك معناسي ايشتمش سن در ديمكدر حاصل
كلام اول قصه يي ايشتمش ميسن كه غور صحراسنده بر بازركان
اتفاقا طوارندن دوشدى غور مودودلى اوزره بر بلده
بازركانك اسميدر بارسالار باء عربي ايله ورانك سكونيله
كه اصلى سالار باردر رئيس بار صاحب بار ومالك احمال
ديمكدركه بحسب الاستعمال تاجر و بازركان اولمقدن كنايه
ياخود رئيس اصحاب بار تقديرنجه در امير تجار ديمكدر اول
طائفه نك اوزرنه ولايت وامارتي حملري جهتندن اولدى

بارسالار

بارسالار اطلاق اولنور نتون سالار دخى بويله در بعض
شراح بار لفظي باء فارسي ايله ثا ولمغه جائز كوريشلر ومقدم
ذكر ايتمشلر ويكن بيل بار اولو تاجر وتوانكر بازركان ديو
معنى ويرمشلر باء عربي ايله تركيب اولمق راجح اولدوغي
واضحدر بو عجبدركه بعض شراح باء عربي ايله اولدقده
تقديرنجه كسر را ايله سالاره مضاف ديمش وجهي ظاهر
دكلدر بو دخي اغربدركه شارح مزبور بينه دونوب
بارسالارك معناسي سالار بار در ديمش ستور لفظي
سين مهمله وتاء مثناة فوقيه نك ضميله مطلقا چارپادن
اولان مركب قسمنه اطلاق اولنور گفت چشم تنگ دنيادار را
يا قناعت پر كند يا خاك گور اولدى بازركان مركبدن
دوشدوكي محلده كند وحالنه انصاف ايدوب بجر ديكني
درهم ودينار ايچون متاعب سفاري اختيار اتدوكنه نادم
اولوب نفسنه لوم ايدوب ديديكه اهل دنيانك آج كوزني
قناعت ياخود خاك مزاري طولدرور تنك چشم اولمق
كوزلي لكدن وكدا چشم اولمقدن كنايه در وچشم تنك
بيكسري ايله تركيب توصيفيدر دنيادار لفظنه مضافدر
وصف تركيبيدر لفظا ومعنى مالدار كبي در رحمت دنيا
بو محلده معناسي لازميدر لكن لا يخفى كوركاف فارسي ايله
مقبره معناسندر حكايت مالدارى را شنيدم بحلخيل
معروف بود كه حاتم طائى بسخا برهالدار شخص ايشتدم كه
حاتم طائى جود وسخا ايله نجه معروف ايسه بو دخي
بخل وامساك ايله اويله مشهور ايدي محصل بيتي حميد كندو
ايدي ظاهر حالش بنعمت آراسته ظاهر حالي نعمت ايله آراسته
اولوب مال ومنالي وافر ايدوكي ظاهر ايدى وخست نفس
جبلى همچنان در نهادش متمكن كه نانى را بجانى از دست
ندادى وخلقت وجبلتي مقتضاسى اولان خست نفسي

طبیعتندن شویله متمکن وجایکیر اولمشدر که سلنجان
ویرسکلد الندن بر لقمه النمازایدی جبلی لفظی خستک صفتی
بعضلر نفسک صفتی ظن ایدوب وخلقی نفسنک حستی
دیو شرح اتمش بجانی ده با مقابله ایچوندر ارباب بلاغت
نجه موضعدن جانی نان ایله تسلیبوب سماع ذکر اتمشلردر
نظم تا بنقد جان بت خبازمن نان می دهد ⁂ عاشق بجان
نان میکوید وجان می دهد ⁂ و زیاده قحط وغلاده دیرلر که
نانی بجانی شن بود بیت درانجا خورش انچنان تنگ کشت
که نانی بجانی نیامد بدست ⁂ نانی وجانی ده یا وحدت
ایچوندر ندادی ده وما بعدندن کی فعاللن اولان یا لر حکایت
ایچوندر خلاصه کلام اول خسیس ودنی نک یانندن بر نان
پاره سی جاندن عزیز ایدی ⁂ وکر به ابو هریره را بلقمه نوازنده
یعنی مثلا ابو هریره حضرتلرینک کدیسنی بر لقمه کوده سنه بر لقمه
ویرمز ایدی وسک اصحاب کهف را استخوانی نینداخت وملک
اصحاب کهفه بر استخوان اتمز ایدی فی الجمله یعنی وبالجمله
کلام خانه او را کسی ندیدی در کشاده و سفره او را سر کشاده
هیچ برکسه انک خانه سنی قپوسی اچلمش و سفره سنی یازلمش
کورمز ایدی دیمکه کمال خست و امساکندن کنایتدر بیت
درویش بجز بوی طعامش نشنیدی ⁂ فقیر درویش انک طعامنک
رایحه سندن غیری برنسنه ایشتمز ایدی شنیدن بو محلده
بوییدن معناسنه مجازدر نتکیم خواجه حافظ دیمشدر
بوی بنفشه بشنو وزلف نکار کیر ⁂ بنکر برنک لاله وعزم
شکار کن ⁂ بعضلر شنیدن کند و معناسنه اولوب نهایت
بخل ودناءتدن کنایه حمل اتمشلر یعنی هیچ بر فقیر وغریب
انکا قریب اولوب بالذات بوی طعامن شم اتمکه اولماشدی
بلکه بوی طعامنی بیله غیردن ایشدور ایدی خفی دکلدر که
بو توجیه تکلفدن خالی دکلدر مرغ از پس نان خوردن

اوردن بخیدی اول اتمکه بیدوکدن صکره مرغ اول محلده ریزه
چین ودانه دن یا اولیمازیدی یعنی بر ذره نواله بولیمازیدی
شنیده‌ام که بدریای مغرب راه مصر برکرفته بود حضرت
شیخ ایدر ایشتدمکه اول خسیس مغرب دریاسی ایله یعنی
اق دکزدن کمی ایله جانب مصره عازم و متوجه اولدی
بدریاده کی با مصاحبت ایچوندر یا استعانت ایچوندر ⁂
بخیال فرعونی در سر و باشنده فرعونک سوداسی وار ایدی
یعنی مصرده بی نهایه دنیایه دست رس بولوب کامرانلق
هواسنه دوشمش ایدی قوله تعالی حتی اذا ادرکه الغرق
حضرت شیخ بو ایتی ایراد اتمکدن مقصودی اول شخصک حالی
دریاده فرعونک حالی کبی اولدی و فرعونیت صفتی تمام برین
بولدی دیمکدر بعض شراح بو ایت کریمه فرعونک حقنده
واردر اولمشدر حضرت شیخ بازرکان حقنده اقتباس اتمشدر
بونی خفی اولمیا که قوله تعالی ایله مصدر اولانه اقتباس دیمزلر
محلندن سطور در ناکاه باد مخالف کرد کشتی برامد اتفاقا
کمینک اطرافندن مخالف روزکار بید اولدی کرد کاف عجمینک
کسری ایله اطراف وجوانب معناسنه در حوالده روزکاردن
عبارت اولنلره معلومدر که کاهی دن یاده فورتنه زیاده
اولوب بر لحظه و بر انده کمینک هر جانبندن قارشو صورت
مخالف وناهموار روزکار چقار شیخک باد مخالف کرد کشتی
برامد دیمکدن مرادی همین بو معنی اولمق جائزدر بعض شراح
بدریای مغربین کی با فی معناسنه اولوب باد مخالف برامد
قولنده ظرف اولمغه حمل اتمش غایت بعیددر چنانکه کفته
اندیشلردر بیت با طبع ملولت چه کند دل که نسازد کو کا
عدتسون که سنک ملول طبعکه موافق اولا و خوش کله
طبع ملول ترکیب توصیفیدر بعض شراح ترکیب اضافی صا
... دکلدر شرطه همه وقتی نبود لایق کشتی باد شرطه هم

لمنثلر

هر زماننه کمی یه لایق و موافق اولمازدر نتکیم دیمشلر در
جری الریاح لیس بما تشتهی السفن شرطه شین معجمه نک فتحی
و رانک سکونیله مخصوص روزگاردر که ترکیده یوریاز
تعبیر اولنور بعض شراح بو بله تحقیق ایتمش بعضلر دخی ازن
ایدوب ریح موافق معناسنه در دیمش و نبود لایق کشتی
قولنی نبود نصیب کشتی معناسنه حمل ایتمش یعنی کمی یه هر ز
موافق روزگار نصیب اولمز بعض نسخه ده نسازد نون نافیه
واقع اولمش یعنی دل نه این که سنک ملول طبعکه موافق و شنو
اولمیه یعنی هر نه ایدرسه سنک طبعکه موافقت قصد بله
ایدر همیشه سن خوش حال اولماجق کاره مباشر اولورلکن
سنک ملول و نا قبول طبعکه هر زماننده موافق دوشمز مصرع
کاه باشد که نباشد بو مثل مشهوردر شلا شرطه هر زمانه
کشتی یه موافق دوشمک ایله متنعم اولمادوغی کبی کار دل
دخی هر بار سنک طبع ناهمواریکه موافق اولماغله ملوم و ملول
اولمق لازم کلمز دیمک اولور لکن بو توجیه تکلفدن خالی دکلد
کما لا یخفی بهر تقدیر کند و شوم بختکدن شکایت ایله و سوء
طالعدن آغله دیمکدر فافهم دست دعا بر آورده و فریاد بی
فائده کردن کرفت حریفا الن دعایه قالدوروب بی فائده
و بیهوده فریاد و ناله ایتمکه باشلدی قال الله تعالی فاذا رکبوا
فی الفلک الآیه حضرت شیخ بو بیتی ایراد ایتمکدن مقصودی تخو
من بوداولحین بو نظم شریفک فحواسنه ماصدق اولدی
مشرکلر ایله مشترک اولدی دیمکدر بیت دست تضرع چه سود
بنده محتاج را وقت دعا بر خدا وقت کرم در بغل بنده محتا
که ضرورت زماننده دعا وقتنده حق تعالی جانبنه ال
قالدروب و فقرایه انفاق و تصدق زماننده الی قولتغنه
اوله محصل درویشانه احسانه کلیجک الی جیبنه وار
الله ایچون کسیه برحبه و بر میه اما باشنه برخالک کلد

کونکا

207

دن

حق تعالی حضرتنه تضرع و نیازه باشلیه اولا ایتدوکی تضرعک
کاننده فائده سی واردر زیرا انک حالی همان شول مشرکلره بکزرکه
کیمی روزکاردن جفا کوروب مضطر اولدقلرنده حق تعا
حضرتنه اخلاص له دعایه مشغول اولوب بعون الله و لطفه
خلاص بولوب قاره یه چقدقلرنده ینه کما کان اشراکه اوزره
اولورلر حقک احساننی فراموش ایدرلر خفی اولمیه که مصراع
ثانی بنده محتاجک صفتیدر بعضلر مصراع اولک مضمونی تعلیل
ایلمغه حمل ایتمش و بعضلر حال طوتمش قطعه از زر و سیم راحتی
برسان زر و سیمدن محتاجلره راحت یرشدر یعنی فقرایه تصدق
و انفاق ایدوب ضرورتلرن دفع ایله خویشتن هم تمتعی برکیر
سن کندوک دخی مالکدن متمتع و ایدوکک صدقاتدن منتفع
اولدیمکدر بعضلر تمتع دنیوی یه قصر ایدوب بعد التصدق
سن دخی حوایج مباحه یه صرف ایتمکله کند و مالکدن تمتع ایله
دیو شرح ایتمشلر خفی اولمیه که اکرچه بیت ثانی فی الجمله
تخصیصی تأیید ایدر فاما بهر تقدیر تمتع اخروی یه بیله تعمیم
انسبدر چونکه این خانه از تو خواهد ماند خشتی از سیم
و خشتی از زر کیر چون عاقبت دار فنانی ترک ایتسک و ربط
خاطر و صرف مال و افراد ایتدوکک خانه ک آخری قویوب کتسک
کرکدر بو معنی مقرر اولیجق اول مزخرف خانه نک فرض ایله
که بر کرپیجی التون و بر کرپیجی کمش اولمش اندن ساکننه فائده و الور
یعنی قویوب کیدجک و سندن صکره قالاجق مزخرفات
فانیاته اولمرتبه تقید و التفات ایتمک و همیشه انی تزیین
و تذهیب وه درلو درلو ترتیب ایتمک عاقلانه دکلدر
مناسب اولان بودرکه جمع ایتدوکک سیم و زرک کیمن
کندوکده صرف ایدوب تنعم مباحله دنیادن تمتع ایدوب سن
و کیمن لوجه الله تصدق ایدوب آخرته بیله الوب کیدن سن
سندن کیرو قالاجق زخارفی مصادف ایتمیه سن آورده

اندکه در مصر قاربچه درویش داشت بنقیت مال او توانکر
شد ندحکایت ایدرلرکه اولدوغی فلان شخص مالدار و
ممسکه برکره اولدیغی مصرده درویش و فقیر خصملری وار ایدی
حریفکه باقی قالان مالی ایله هر بری دولتلو اولدیلر جاهمی
کهن عمرده او بدرید نده اولوملکه ایله کهنه لباسلرن بر تدیلر
یعنی بیاننه اندیلرز یرا بویلد قلرن نرزن و فقرا وجندن کبرلری
بوکلامکه معنای سنطوقی بوددر اما خصوص تعبیرلطفندن
خالی دکلدر زیکالره نجفی و خز و دمیاطی بیرید ند و کندولره
حریردن و دمیاطی دیمکله معروف فاخر قماشلردن لباسلر
کسدیلر بجدیلر خز حاء معجمه نکه فتحی ایله و زای مشدده ایله
حریردن برجنس فاخر نقوبدران هفته یکی را دیدم زنیا
بریادیا بی روان شیخ حضرتلری بیوردیکه اتفاقا اول هفته
اولمیراث خوارا فلان فقرادن برینی کوردم بربی بلد باد
پا و صبا رفتار رخشه سوار اولمش کیدر و فقرانی یری بیکر
دربی اودوان و بری صورتلو مستثنا دلبر برخد متکار
اردنجه حرکت و رفتار ایدر محصل اسمی فقیرا و اصبح تنکا
فحوسنه مظهر و ماصدق اولمش روان و دو اون صنف
شیهه دکیدیجی و یلیجی دیکدر باخود کفتم کند مکند ونه
دیدمکه قطعه وه که کرمرده باز کردیدی بمیان قبیله و پیو
وه که متوفا اولان کمسه اکر تکرار حیات بولوب دنیایه قو
و قبیله سی و متعلقاتی اوزتاسنه و وارثلری ارسند
کلیدی ردمیراث سخت تر بودی وارثانرا زمرکه خویشاو
میراثی کیرو ردانمکه وارثلر خصملری موتندن دخی زیاده
مشکل و مصیبت اولوردی بسابقه معرفتی که میان مابو
استینش بکشیدم وکفتم اول شخصله اولدن مابینمزده
اشنالق اولمق سببی ایله اول محلده یکندن چکوب دیدمکه
معرفتی ده کی یا تنکیر و ابهام ایچوندر بعضلر مصدریه طو

معرفتی اولدوغی اشعار ایتمش بیت بخور ای نیکو سیرت و سره
مرد ای خوب خصلت و مرد مقبول و اصل اولدوغمکه مالی خرج
ایله وکوزکه بقا ایکن انواع تنعمات مباحه ایله تمتع ایله سره
نکه سین مهمله و راء مهمله ایله مقبول و رایج معناسنده در
بخزا لجه بدد رهم ناسره دیرلر سره مرد ترکیبیدر اصلی مرد سره در کان
نکون بخت کرد کرد و نخورد زیرا که اول مور نکوزا و لرن بد بخت
و الی طالع بوقدر مالی جمع ایدوب یمکه نصیب اولمیوب بنر تهال البخیل
بالرث و حادث فحواسنه مظهر اولدی نکون بخت مقوله سی
ترکیبلر عربیدن قبیح الوجه ترکیبی کبیدر بر شخص نکون بخت ایله
توصیف صفه جرت علی غیر من هی له قبیلندندر کردا اول کاف
فارسی نکه کسریله درجمع معناسنده در کرد ثانی کاف عربینکه
فتحی ایله کردن لفظندن ماضی در خورد لفظی مرد قافیه سنه
موافقت ایچون فتح خا ایله او قونور خفی اولمیه که او درده اند
کده مصر قاربچه درویش داشت کلامیله دران هفته یکی
را دیدم از نیشان کلامی میاننده توهم اولنان نوع تدافع مد
بر مقصود حریفکه مصرده بعض وارثلر بولنوب اولجانبده
موجود فلان مخلفاتندن بهرمند اولدیلر دیمکدر وراثت
الی منحصر اولوب غیری یرده ورثه و اقرباسندن کمسه ولدوغنه
کلامندن دلالت بوقدر جائزدرکه مصرده اولان اقرباسندن
غیری حضرت شیخکه اولدوغی یرده یعنی شیرازده دخی بعض
وارثلری بولنوب انلر دخی بولنان مخلفاتندن حصه دار و کانه
اولالر و شیخ حضرتلری انلردن برینی کورمش اولا بعض
احتمالیله کوردم بویله تحقیق ایتمشلر اما خفی دکلدرکه
بکی را زیشان عبارتی توجیه مذکوردن ابا ایدر بعض ربا
مع دخی بویله توجیه ایتدیلرکه یکی از نیشاندن مقصود
مصرده اولان وارثلردن بری اولوب اتفاقا حضرت شیخکه
اولدوغی دیاره کلمش اولمخلاصه کلام حضرت شیخ بوقصه

وقوعنی تحقیق وتصدیق ایدوب بیوردیلر که اول هفته یعنی بو
خصوصی ایشتدوکم اثناده وهمان اول کونلرده اولا شخاصدن
برینی کوردم فقیر ایکن تجمل صاحبی اولوب مصردن کلمش ایدی
بعض ارباب سخن بونی دخی تجویز ایتدیلر که یکی را دیدم
ویا خود کفتم واستینش بکشیدم عبارتلری حضرت شیخ
کلماتندن اولمیوب جمله سی اورده اندحین تن داخل اولوب
ذکر اولنان فعللرک فاعلی اورده اند عبارتندن مستفاد اولان
ناقل وراوی اوله خفی دکلدر که بو تقدیرجه یکی چنین خبر
دیمک کرک ایدی اما فقیره لایح اولان بودر که اورده اندکدن
مصرا قارب درویش داشت بیوردقلری حضرت شیخ اولدی
کندولری مصرده بولنمغه مانع دکلدر یعنی مصرده اولدوغی
یرده شویله نقل اتدیلر ودر عقب اول هفته حریفلردن برینه
ملاقی اولدم ودیدکلری کبی بولدم اتفاقا اولدن بلده وکه
ایمش دیمک اوله والله اعلم بالصواب **حکایت** صیاد ضعیف را ماهی
قوی در دام افتاد مزاجی ضعیف بر ناتوان صیادک داسنه یعنی
برضعیف البنیه بالقجینک آغنه اتفاقا برقوی وتوانا بالق دوشدی
وطاقت ضبط آن نداشت صیاد نامراد انک ضبطنه قادر اولیوب
کشاکشده دوشدی ماهی برو غالب آمد ودام از دستش دربربود
وبرفت بالق اکا غالب اولوب شبکه سنی الندن قاپدی یعنی
وکتدی **قطعه** شد غلامی که آب جوی آرد برا وغلامی ایرمقدن
صو کتورمکه کتدی آب جوی آمد وغلام ببرد ایرماغک صوی
کلوب اوغلانی کوتردی کتدی یعنی غرق ایتدی مقصود
بالتمثیل نه ایدوکی واضحدر دام هربار ماهی آوردی اغ هر
زمانده بالق کتورردی اوردی دکی یا حکایت ایچونده ماهی
این بار رفت ودام ببرد بو دفعه بالق کتدی واغی بله کوتردی
دیکر صیادان دریغ خوردند وملامتش کردند که چنین صیدی
در دامت افتاد نتوانستی نکاه داشتن غیری صیادلر تاسف

اورده اندکه لفظی بو معنایه
چندان ملایم دکلدر
زیرا . .
صح

ایدوب بویله شکاره سنک دامکه دوشمش ایکن ضبط وحفظنه
قادر اولمیه سن دیو حریفه لوم وعتاب اتدیلر کفت ای برادران
چه توان کردن مرا روزی نبود صیاد ایتدی ای قرنداشلرم نه چاره
بکا نصیب ومیسر دکل ایمش وماهی را همچنان روزی مانده بود
وبالغک دخی برقاچ کون حیاتدن نصیبی وارزقدن بهره سی
اولوب شکاره کرفتار اولمق مقدر دکل ایمش **حکمت** صیاد
بی روزی در دجله ماهی نکیرد بی نصیب وبدطالع اولان صیاد
فرضا ماهی ایله مملو اولان دجله ایرماغندن دخی اولسه اتفاقا
بر دانه بالق طوتماز وماهی بی اجل برخشکی نمیرد اجلی کلمیان
ماهی فرضا قوری یرده دخی اولسه اولمز محصلی نه مقدر
اولمین رزقه دست رس اولنمز ونه اجلسز ذی روح اولور
حکایت دست وپا بریده هزار پای را بکشت بر السز آیاقسز
کسه قرق ایاق دیمکله معروف کثیر الاقدام وبسیار پای
جانوری بر طریقله قتل اتمش صاحب دلی برو بکذشت وکفت
سبحان الله با هزار پای که داشت چون اجلش فرا رسید
از بی دست وپا نتوانست کریختن براهل دل اتفاقا اوزرندن
اوغرایوب تعجب کنان وچشم اعتبار ایله نکران اولوب
ایتدی سبحان الله بو جانورک هزار پایی وار ایکن اجلی
کلدکده بی دست وپا جماد شبانه سنندن بر ناتواندن قاچوب
خلاص ایتمکه قادر اولمادی بو کلامدن مذکور اولان
هزار پادن معنای مفهوم لغوی ومضمون ترکیبی مقصوددر
معنای علمی مراد دکلدر **مثنوی** چو آید زپی دشمن جان ستان
ناسندن جان ایلچی رفع ممکن دکل بر قوی دشمن کلیجک
ببندد اجل پای مرد دوان دوان ودوان اولان شخصک اجل
یعنی بنلر برآدم اوماغه قادر اولماز دوان صفت مشبهه در
یوکسکر دیجی دیمکدر مرد دوان ترکیب توصیفیدر اضافتله
اوقنلر غلط اتمشلردر دردان دمکه دشمن بپای رسید قوی

دن

دشمن کوزا جدر سیوف متعاقب وپی در پی بر شوب سر عنان
کلدوکی محلدن کمان کیانی نشاید کشید. کمان کیانی چکمک ممکن
اولمز دیمکدر بعض شراح کمان کیانی ملوک کیانه منسوب توی
یای در دیمشلر اما واقع بودر که کمان کیانی مطلقا غایت اعلی
قولای وخالص لطیف یای دیمکدر قتی سخت وزیاده بر
اولمق لازم دکلدر فردوسی شاهنامه سنده دیمشدر که
کیان و تیر خدنگ برادر بود مرد را و زجنگ محصل دشمن غالب
متعاقب کلوب یرشدکده آلات حرب و سلاح جنگ استعمال
این جکنحال قالمز و فائده سی قلمز بعضلر اولکه محلده کیاده
بله قادر اولمز بوقدن قالدیکه محکم یای چکمکه قدرتی
دیمشلر لکن کمان کیانی کیاده معناسنه اولدوغی کوریلدی

حکایت ابلهی را دیدم سمین وخلعتی در بر ثمین حضرت شیخ
ایدرکه بر مختصر وفربه ابله ونادانی کوردم اکننده بر فاخر و
اغر بها اوخلعت سمین وسمندن مشتقدر سمز واتلو جانلو
دیمکدر ابلهک صفتیدر وثمین ثمندن ماخوذدر ذی قیمت
خلعتک صفتیدر ومرکب تازی در زیر والتندن بر عربی آت وقصب
مصری برسر وباشنده قصب مصریدن عمامه قصب مصری جنس
الاجه قماشدر ابریشمله ایشلنور اکثرا عجام اکرادو باشلرینه
کسی گفت ای سعدی چگونه می بینی این دیبای معلم برین حیوان
لایعلم بر کسنه ایتدی ای سعدی بو حیوان لا یعلم وخر لا یفهم
اوزرنده بو دیبای معلمی نجه کورورسن دیمکدن مقصود
سیاق کلام قرینه سیله نیه بکزرسن دیمکدر معلم انعال
بابندن اسم مفعول صیغه سیدر وزره دعلملو یعنی نشانلو
وعلامتلو دیمکدر دیبای معلم بر جنس فاخر لباسدر بوردر
مستعمل وملبوس دکلدر محصل شهرتلو قفتان دیمکدر کفتم
خطی زشتست که باب زر نوشته است بن دیدمکه التون
صوفیله یازلمش بر چرکین خطه بکزر شعر قد شاب بالورق

تحقیق ادا اوغلنه بکزر بر جمار وبری بنی آدم معناسنه در
بجسد اله خوار قطعه باد می نتوان گفت ماند این حیوان
بکرد راعه ودستار ونقش بیرون نقش صورت ظاهرسی جدو
دستارندن غیری بو حیوان انسانه بکزر یری یوقدر دیمکدر
دراعه کسر دال وعین مهمله ایله ردا معناسنه در فراجه دیمکدر
بعضلر طیلسان معناسنه در دیمشلر بعیددر زیرا دستار
ذکری اندن مغنی در بعضلر دیمشلر که ضم دال ایله در اصلنده
دال اولوب ضرورت وزن ایچون تخفیف اولنمشدر جمعی دراع
ذرع الرجل دیرلر دروع کیدی دیمکدر انتهی کلامه بو تقدیرجه دراعه
جبه وزره معناسنه اولور لکن مقامه چندان سلاحلو اولیوب
بدندن بعید اولدوغندن غیری کوردکمز لغتلرده بولنمدی بکرده
در همه اسباب وملک وهستی او که هیچ چیز نیابی حلال جز
خونش یعنی تنک جمیع اسباب واملاکنه ووجودنه نظر ایله کر قانندن
غیری هیچ حلال کسنه بولمز سن جمله سی حرامدر بهان قتلی حلالدر
بعض نسخه ده ملک هستی اضافتله واقع اولمشدر مسطور اولان
بکرده کاف عجمینک فتحی ایله کردیدن لفظندن امر حاضردر
بله دیمک اسمانله نظر ایله دیمکدن کنایتدر بعض شراح کاف
عجمینک کسری ایله دیدمش بی وجه در بعض نسخه ده بنابت
بند بینی واقع اولمشدر دیگر شریفا اگر متضعف شود خیال مبند
که پایگاه بلندش ضعیف خواهد شد بر شریف کسنه هرنه قدر
ضعیف یعنی محتاج وفقیر اولسه ده ظن ایتمه که بلند
پایه سی ضعیف اولمق احتمالی اوله یعنی فقر واحتیاج ایله شرف ذاتنده
نقصان کلمز متضعف صیغه تکلفدن نهایت وکمال معناسنه
مقصوددر پایگاه بو محلده مرتبه وقدر ومنزله معناسنه در
بعض کتب لغتده متضعفا اسم فاعل صیغه سی وزره بولنمدی
بلکه ضعفه وتضعفه واستضعفه تفعیل وتفعل واستفعا
بابندن عنه ضعیفا معناسنه در بو تقدیرجه متضعف

صیغهٔ مفعولدر اولمق لازمدر لکن روایت بخالفدر...
ور استانهٔ سیمین بمیخ زر بزنند ● کمان مبر که یهودی شریف
خواهد شد یعنی مال و منال و جاه و جلال صاحبی بر یهودی
قپوسنک ایشکنی کومشدن ایدوب التون میخ قاقسه
ظن ایتمه که ذات خبیثنه شرف کلمک احتمالی اوله کما کان بد
نجس در دیمکدر خلاصهٔ کلام بر کمسه که معرفت و کمالدن بی
بهره اوله سعت حال و کثرت ماللە قارون فرعون مرتبه‌سنه
واصل اولسه دخی بیندارلدندر هرگز وجودنی سوزندن شرف
کلمز حد ذاتنده عزت و شرف مال ایله دکلدر معرفت و کمال ایله‌در نتکیم
دیمشلردر **نظم** جاهلک فخری جمع مال ایله‌در ● عارفک عزتی
کمال ایله‌در ● **حکایت** درندی کدایی را گفت شرم نداری که از برای
جوی سیم که دست به پیش هر لئیم دراز میکنی بر اوغری
بر دیلنجی یه ایتدی اوتانمزمیسنکه بر اریه قدر کمش ایچون یعنی
بر حبه دنا و توری هر لئیم و ناکسه الا وزادوب بذل عرض و
حاجت ایدرسن گفت کدا ایتدی **بیت** دست درازی بی یکحبه
سیم ● به که ببرند بدانکی و نیم ● بر بچق دانک کمشی سرقه امکله قطع
اید ایتدکلرندن برحبه سیم ایچون الا وزاتمق یعنی دیلنجیلک ایتمکدن
ایدوب صحت و سلامت اوزره اولمق اولی‌در دیمکدر دست
درازی لفظنده یا مصدریه در بعض نسخده دست دراز
از پی یکحبه سیم واقع اولمشدر دست دراز طویل الید ...
کبی دراتدن عبارتدر اولکی نسخه راجح اولەوغی واضحدر
عربیده دانق لفظی نونک کسریله و قافله دانکک لفظنک معربیدر
حکایت مشت زنی را حکایت کنند که از دهر مخالف بجان آمده
بود ● حکایت ایدرلرکه زور بازو مقوله سی بر کوچلو قونلو جرفی
فقر و فلاکتده و شومی دهر مخالفدن جانه کلمش ایدی یعنی
روزکارک عدم مساعدتندن و قلت و افلاسندن حالی دیکر
کون اولوب اولمکه مرتبه سنه وارمش ایدی مشت زنک معناسی

بوغرق و رنجی دیمکدر بو محلدن معنای اصطلاحی مراددر که ترکیبده
زور بازو دیرلر و از حلق فراخ و دست تنگ بفغان آمده و بوغاز
بوقلغندن و الدارلغندن مضطرب اولوب ناله و افغان ایدر
حلق حاء مهمله نک فتحی و لامک سکونیله بوغاز معناسنه‌در فراخ
فانک فتحیله و راء مهمله و خاء معجمه ایله واسع معناسنه‌در حلق
فراخ کول و بوغازلی اولمقدن کنایه‌در حاصلی خرجی دخلنه
غالب دیمکدر اوزرنه نفقه سی لازم کسلر چوق اولمق معناسینه‌در
بیدکلدر فتامل ● شکایت پیش پدر برد و اجازت خواست
که عزم سفر دارم تا مگر بقوت بازو دامن کامی بکف آرم ● بابایه
ضرورتندن حالندن شکایت ایدوب و اجازت ایستیوب دیدیکه
سفر ایتمکه و بر جانبه چقوب کتمکه عزیمت ایتدم اولاکه قوت دست
و زور بازو ایله دامن مقصودی اله کتورم یعنی جهت
معاشی کدیمین و عرق جبینم ایله پیدا ایدم بعض نسخده شکایت
پیش پدر بنه سفورت واقع اولمش مگر لفظی بو محلده اولاکه و شاید که
معناسنده‌در بازو بازونک جمیعدر ساقوق واحد مراد
اولندر ایکی الوم ایله دیمکدر بعض نسخده بقوت بازو لفظی
... ایله واقع اولمش کام لفظی کاف عربیله مراد و مقصود معناسنه‌در
بیت فضل و هنر ضایعست تا ننمایند فضل و هنر اصحابی تا معرفت
و کمالرینی اظهار ایتمیه‌لر و عامه که نقد قولرین کوسترمیه‌لر
فضل و هنرلری ضایع اولور **بیت** تا مرد سخن نگفته باشد ●
عیب و هنرش نهفته باشد ● عود بر آتش نهند و مشک بسایند
عودی آتشه قودلر و مسکی ازدلر زیرا بویله ایتمیجه عودک
رایحه سی چقماز و مسکک ایلوکی معلوم اولمز مصراع ثانینک
مضمونی مصراع اولک مضمونی تعلیلدر ● پدر گفت ای پسر خیال
محال از سر بدر کن ● پدری نصیحت ایدوب ایتدی ای اوغل بو خیال
محالی باشکدن کیدر یعنی بو عزیمتی فسخ ایله ● و پای قناعت در
دامن سلامت کش ● و پای قناعتی دامن سلامته چک یعنی ...

معيشتله قناعت و رياضت اختيار ايدوب حضور ايله كو
بزركان كفته اند دولت نه بكوشيد دست دولت ور ناهيد
سعى و كوشش ايله حاصل اولمز مقدر اولمايجق محضا جد و جهد
و مجرد كسب و تعب ايله هيچ كمسه مقصوده دست ور بولمز
چاره كم جوشيدن بلكه چاره آز قايمقدر يعنى قتى چوق قيد
اولميوب و زحمت و اضطراب چكميوب توكل خدا و تسليم و رضا
مقامنده اولوب قناعت اختيار ايتمكدر طعام قليل ايله قناعت
ايتمكدر ديو تعبير ايدن شارح تخصيص ايله تقصير ايتمشدر و سياق
و سياقه ملايم شرح ديكلدر بيت كس نتواند كرفت دامن دولت
بزور دامن دولت و عزتى زور بازو ايله و سعى و اجتهاد ايله
طوتمغه هيچ كمسه قادر اولمازدر يعنى استعداد اولمايجق كمسه
كوجله دولته واصل اولمغه چاره يوقدر كوشش بى فايده
وسمه بر ابروى كور اعمانك قاشنه راستق اورمق سعى بى فايده
وسمه واوك فتحيله و سين مهمله نك سكونيله و ميم
مفتوحه و اخرنده ها ايله تركيبى راستق ديدكلريدر محض
زينت ايچون نابينانك قاشنه راستق اورمغله حسن و بهجت
و لطافت و ملاحت بولماز و حدذاتنده عمى و عدم بصر كه زينت
بى ريب و نقصان محسوسدر اسباب زينتله زائل اولماز
مثنوى اكر بهر سر موئيت هنر دو صد باشد اكر هنر قلك باشند با خود
هرا و چندن ايكى يوز هنر كا اولسه هنر بكار نيايد چو بخت
بد باشد بخت و طالع بد اولجق هنرك فائده سى اولمز و بالجمله
عطاء ازلى و استعداد موهبة لم يزلى اولميجه فضل و هنر فائده
ايتمز بيت چه كند زورمند واژون بخت طالعى نحس و بختى
بركشته اولان زورمند و توانا نيلسون و نيه قادر اولور
زورمند كوجلو و قوتلو ديمكدر سند لفظى و رلفظى كبى
ادات نسبتدر هنرمند و هنرور هنرلو ديمكدر زورمند
وصف تركيبى ظن ايدنلر غفلت ايتمشلردر واژون بركشته و

بركشته و معكوس و شوم و منحوس ديمكدر واژون بخت
تركيبى حسن الوجه قبيلندندر وصف تركيبى ظن ايدنلر يلمشلردر
واژون بخت زورمندك صفتيدر بدل ظن ايدن غلط ايتمشدر
بازوى بخت به كه بازوى سخت بخت و طالع بازوسى سخت و قوى
بازودن يكدر يعنى قوت طالع قوت جسمانيه دن يكدر زيرا طالع
مساعد اولمجق قوت بدنيه دخى دولت ال ويرز اما بد طالع اولمجق هر نه
قدر توانا و زورمند اولسه دوزكاردن كام المز و بهره مند اولمز
بازوى بخت تركيب اضافيدر بازوى سخت تركيب توصيفيدر رجله
چاره بدر بودر كه طالع موافق و دوران مساعد اولمجق سفر زحمتن
ارتكاب دخى لازمدر كه مهمك مهيا مرادك ميسر اولوردر دولت و عزت
كوزسنى بولوز اما روزكار هموار و بخت مددكار اولمايجق دنيايى
كزمكك فائده سى يوقدر بيهوده زحمت چكرسن پسر كفت اى پدر فوايد سفر
بسيارست پسر ايتدى اى پدر فوائد سفر چوقدر از نزهت خاطر مثلا
نزهت خاطر و انشراح قلب حاصل اولمق كبى از لفظى من بيانيه معناسنه در
جذب فوائد و دينيه و دنيويه يعنى فوايد علميه و عمليه جذب و كسب
ايتمك كبى و ديدن عجايب و بعض عجايب آثار كورمك كبى و شنيدن
غرايب و بعض غرايب اخبار ايشتمك كبى و تفرج بلدان و بعض شهرلر
قصبه لر و مملكتلر و ولايتلر سير ايتمك كبى و مجاورت خلان و بعض
دوستلر ايله قونشوب كوروشوب مصاحبت و معاشرت ايتمك كبى
تحصيل جاه و ادب دخى منصب و جاه و آيين و ادب تحصيل ايتمك كبى
فى الواقع غربت و سفر اختيار ايدوب چيقوب كيدوب وارده غنى
الاشاره ايالت صاحبى اولمق چوق كورلمشدر جاه بوننده عزت
مناسنه در ديننلر تقصير ايتمشلردر و مزيد مال و مكسب و زياده
كسب و كار ايله مالك بسيار بيدا ايتمك كبى و معرفت ياران و بعض
يارلر ايله اشنا اولمق كبى و تجربه روزكاران و بعض فكر و اعوام
ظهور ايله ظهور ايدن تقلبات روزكار و حوادث دهورى
تجربه و مشاهده ايتمك كبى چنانكه سالكان طريقت كفته اند نكيم

رهروان طریقت وسالکان راه حقیقت دیمشلردر رباعی
تا بدکان وخانه درگروی ما دامکه دکانده واوده رهن کبی
محبوس اولوب غیری یره گیتمیه سن وسیاحت وسفر ایمید
هرگز ای خام آدمی نشوی ای خام ونابخته هرگز آدم اولیه جقسن
برو اندر جهان تفرج کن پیش از آن دو ز کز جهان بروی دن
گیتمزدن اول یوری وار دنیایی گشت وتفرج ایله بدر گفت ای
پسر بدین نمط که بیان کردی فواید سفر بیشمار است بدری ابتد
ای فرزند بیان اتدوکک اسلوب اوزره فواید سفر چوق
سوزک حقدر انکار مز یوقدر ولیکن پنج طائفه راست
مسافرت بش طائفه ایچوندر یعنی انلره مناسبدر اول بازرگان
را که با وجود نعمت ومکنت غلامان کنیزان دلاویز وشاگردان
چابک دارد بری شول بازرگان که منعم وصاحب مال وصاحب
مکنت واقتدار اولوب اعلی اوغلانلری وجاریه لری وبازرگان
شاگرد ومصلحت گذار وچابک خدمتکارلری قادر اوله هر روز
بشهری وهر شب بمقامی وهر لحظه از نعیم دنیا متمتع می شود هر گون
بر شهرده وهر گیجه بر مقامده هر لحظه وهر ساعت دنیا نعمتلرندن
متمتع ومنتفع اولوب دونکاردن کام اله وذوق وصفا ایلیه
قطعه منعم بکوه ودشت وبیابان غریب نیست منعم و
متمول اولان کمسه طاغده وصحراده وبیابانده اولسه غریب
چکمز هر قنده اولسه طاغ اوستی باغدر هر جا که رفت خیمه
زد وخوابگاه ساخت هر قنده که وارسه چادرین قوندروب
حضور واستراحت ایچون بر گوشه پیدا ایدر وانکه بر
مراد جهان دست رس نیست تا شول کمسه که دنیا مرادندن
دست رس بولمیه یعنی ذکر اولنان اسباب حضور حاضر ومهیا اولمیه
در زاد بوم خویش غریبست وناشناخت ولد فقیر کند ومولد
وطننده بله غریب وناشناخته در یعنی نامعلوم ونی نام
ونشاندر زاد بوم دالک سکونیله ترکیبدر اصلی بوم زاد

موضع ولادت معناسنه در دوم عالمی که بمنطق شیرین وقوت
فصاحت ومایهٔ بلاغت هر جاکه رود بخدمتش اقدام نمایند
واکرام کنند ایکنجیسی شول اهل علم وصاحب معرفت درکه گفتار
شیرین وقوت وفصاحت ومایهٔ بلاغت ایله آراسته اولمغله
هر قنده وارسه خلق عالمک خدمتنده سعی واقدام وتعظیم
واکرام ایدرلر **قطعه** وجود مردم دانا مثال زر طلاست که هر
کجا رود قدر وقیمتش دانند مرد دانانک وجودی خالص التون
کبیدرکه هر قنده وارسه قدر وقیمتن بیلورلر زر لفظی
ضرورت وزن ایچون تشدید ایله اوقنور زر طلا ترکیب یالدز
التونی دیدکلری در زر خالصدن کنایه در زیرا یالدز
کله ایدرلر بزرگزادهٔ نادان بشهر واماندکه در دیار غریبش
نیم نستانند اکابر زاده اولوب جاهل ونادان اولان کمسه
شول شهر وادیکله مشهور ومتعارف اولان سکه به بکزر
کیم بر پادشاهک اولکه سنه مخصوص اولوب دیار غربتده
یعنی غیری ولایتلرده هیچ بر نسنه یه المازلر کاسد وغیری رایج اولور
التونک فتحیله شول درم ودینار درکه سیم وزردن
مضروب بنجق بر قوری سکه صورتی اولوب پادشاهلرک
شبیله زیر حکومتلرنده اولان بلادده رایج ونافذ اوله مثلا
بلفجه سی کبی وکوندن آقچه بولدنکز خود مشهوردر بعض
نسخه ایله کوردم بر پادشاه اهود رسینه مهر اورووب
بر پادشاه یوریتش اکا شهر وادلریش اولمقوله اثمانک غیری
بلاده رواجی یوقدر محضا قوت قاهره وحکم سلطانله
رواج اوله وغیجون شهر وادیکله مشهور اولمشدر
اثمن مشتبهه در روان معناسنه در جوازده مر ور معناسی
ایله جایزدن روان ایله تعبیر ایدرلر بو اعتبار ایله جایز
یعنی دیمک یره مجملر دوداری دیرلر رایج معناسنه
روان دخی بونده دکال پاشازاده مرحوم دقایق الحقایق

بو یله بیان اید وب دیمشدر که شهر واده کی ر وا دخی بو
شهر والسان عجمده شول نقده دیرلر که یکرمه سی شهلرك
اوله اصلی که بحکم شاهی اولمینجه نافذ اولمز بو اعتبار ایله
نسبت اولنمشدر تقدیر منسوب الیه تراکیب فارسیده شایع
دیار غربتدن مراد اول شاهك حکمی کچمین دیاردر انتهی کلامه
فقیر قدما خطی ایله بعض فارسی کهنه و تفنیده بو یله
بولدم که سیصد تنگه ایچه نو نقره شهروان تمام عیار در
دیناری جاری در معاملات الخ شهروان نو نله ده مستعمل
صورت و تفنیه دن منقول اولان دخی نو نله واقع اوله
بو مدعایه دلیل قاطعدر اما بو محلده شهر واضح ورب
و نیچون نو نسز اوله و بخ مقرر در ماندماسنتن دن
بعضلر شهر والفظی رانك سکونیله شهر ایله و الفظندن ترکب
دیمشلر و بو یله توجیه اتمشلر که والفظی سنجه و زاید اوله
یا ز معناسنده اوله که ترکیبده کیر و تعبیر اولنور و ماند
لفظندن مشتق اولور ساسنتن لفظندن اولمز یعنی
زاده که جاهل اوله شهرده قالور و عزت و اعتباری
کند و طوغوب بیودکی یرده بو لور اتفاقا دیار غربت
چقسه ذلته دوشر هیچ کسه آنی آدم یرینه قومار نفوس
ضایعه یه ملحق اولور لمنشیه جهانرا مردم نادان و
درعدن نفوس ضایعه دندر نفوس ضایعه دن
توجیه راجح اوله دخی واضحدر سوم خوب روی
درون صاحبدلان بمخالطت او میل کنند و صحبتی
جوان خوبرویدر که ارباب دلك درونلری انکله
واختلاط و مصاحبته مایل اولا لر درون لفظی صاحب
اضافتله کسب اتدوکی جمعیت اعتباریله کنند لفظی
ایراد اولنمشدر و صحبتش را غنیمت شناسند وخد
رامنت دانند و صحبتنی غنیمت و خدمتنی جانلرینه منت

در کد

یلورلر که گفته اند کی جمال بدا زبسیاری مال زیرا دیمشلر
فی الجمله حسن و جمال کثرة مالدن و منالدن بهتر در انتهی کی ده
یا وحدت ایچوندر بر جزئی حسن و جمال دیمکدر اکر جماله اضا
اوتنو نسه مصدریه اولوب قلت جمال دیمك اولور روی
زیبا مرهم دلهای خسته است و کلید درهای بسته روی
زیبا خسته کوکلرك مرهمی و بغلو قپولرك مفتاحیدر دیمکه
کسنه ایچلیان قپو البته جوانه اچلور محصل صاحب جمال هیچ
بر قپوده استثقال اولنمز کلید مفتاح معناسنه در قطعه
شاهد انجا که رود عزت و حرمت بیند جوان وار دغی یرده
عزت و حرمت کورور برانند بقهرش پدر و مادر خویش
رضا باباسی ناسی انی قهر ایله سور وب رد ایتسه لرده نتکیم
بیتلردر یك سو دعاشقلرك اتكدن انکیدن سنی پر طاوس
بر اوراق مصاحف دیدم مصاحف شریفه اوراقی وزره طا
نادنی کورزده مکتبده اوقیان صبیانك عادتلریدر که طاوس
تو یو یعنی مصحف ایچنه قوزلر بعض شراح پر لفظی ضم و فتح
وزن ایچون لنك تشدیدیله اوقنور دیمشلر گفت این منزلت
از قدر توهمی بینم بیش آکاه دیدم که بو مرتبه یی سنك مقدار
زیاده کورورن یعنی مصحف ایچنه کرمکه سنك لیاقتك
بو قدر وحدك دکلدر منزلتك تاسی نفس کلمه دن اولمق
ظاهر در خطاب ایچون اولمق دخی جائز کورلمشدر بیش لفظی
یا ایله در گفت خاموش که هر کس که جمالی دارد هر کجا پا
نهد دست ندارندش پیش پر طاوس لسان حال ایله باکه جواب
ویردیکه ایسز اول یعنی بو مرتبه یی باکه چوق کورمه
صاحب جمال اولان هر یره قدم بصنسه یعنی هر قنده
کیتسه او کندال طو تمازلر دیمکدر رد و منع اتمزلر یعنی استثقال
ب ا وب صاومازلر بلکه اجلاله تلقی و استقبال ایدرلر بیش
عجمی ایله در بعض ارباب تمیز بو معنایی دخی تجویز اتدیلرکه

وسکه

کردن

بدارد بایله فعل مثبت اولاجوان هرقنده وارسه تازنوسنده
الطوتارلر یعنی قول کبی الداو شدربط طورلر دیمکدر اولا
رباعی چون در پسر موافقت دلبری بود پسرده دلبرلک موافقتی
اولیجق یعنی اوغلان که اکا جوانلق میسر اوله بعض نسخه‌ده بتو
ودلبری عطفله واقع اولمش یعنی پسرکه دلبر موافق وجوان
ملاده اوله فی الحقیقه مجرد حسن وجماله اولماز موافقتی
شرطدر خلاصهٔ کلام جوان که عاشق پرست اوله اندیشه
نیست کر پدر از وی بری بود پدری اندن بری وبیزار اولورسه
انی رد ایدرسه ده غم دکل زیرا عاشقلری جمله لوازمه‌ونه‌سنی
تدارک ایدرلر پدرینه محتاج اولماز نتکیم عارفلر دیمشلردر مصراع
یکسو رعاشقلرک انکدن انکدن سی اوکوهرست کوصدفش
درجهان مباد اول برکوهردر پدری که صدف مثابه‌سنده‌در
بله اولماسون یعنی مقصود پسردر عشاق نظرنده پدری وجودی
لازم اولنلردن دکلدر بلکه وجودی مانع وعدمی نافع درکو
لفظی کفتن دن امردر بعض نسخه‌ده جهان یرینه میان ومبادیرینه
مباش واقع اولمش بو نسخه‌ده میان اوله معنایه محمول اولور منصوب
اولان کوهرده صدفی اوده تالقده اولماسون دیمکدر بو نسخه
جائزدر که اضافتله درمیان صدفش تقدیرنده اولور مبادنک
فاعلی کوهر اوله یعنی اول کوهرده ردرون صدفنده اولماسون
یعنی پدری ضبطنده قالمایوب عشاق النه دوشمک کرکدر
نتکیم عاشقلر دیمشلردر مصراع پدرماده‌غمزن جکمز بزه بزنهمیز
اولسه در یتیم راهمه کس مشتری بود در یتیم وکوهر کرانمایه نک
هرکس مشتریسی اولور در یتیم لفظی غایت ذی قیمت وبی نظیر ولادن
انجوبه اطلاق اولنور بعض شراح دیمشکه یتیم لفظی انسانده
اولمیاندن دنلر وسایر حیوان قسمنده اناسی اولمیانه دیرلر وجماد
قسمنده بی نظیر اولاندر دنلر بوکلامدن فهم اولنورکه مطلقا
جمادده بی نظیر اولانه یتیم اطلاقی جایز ومستعمل اوله انجو

عبارتی دخی بو معنایه دلالت ایدر حیث قال الیتیم الفرد وکل شی یعز
نظیره لکن انجو قسمندن غیریه اطلاقی شایع دکلدر دخی دیدیلرکه
قطرات نیسان جوف صدفه نازل وداخل اولدقده بعضیسی متفرق
وبعضیسی منفرد اولمغله متعدد کهر پاره‌لر پیدا اولور وبعضیسی بی تفرقه
جمع اولوب بربی همتا درّ یکتا پیدا اولور درون صدفده فرد و
بی قرین اولمغله تشبیه قصد اولنوب یتیم اطلاق اولنمشدر بیت جهار
خوش آوازی که بحنجرهٔ داودی آب ازجریان ومرغ از طیران بازداشت
اول بش طایفه نک دورد بجیسی شول خوش آوازدرکه داودی
نفسیله انی جریاندن ومرغی طیراندن الیقویه حنجره حلقوم
مناسنه‌در بو مقامده صوت وصدادن عبارتدر حدیث
شریفده وارد اولمشدر ان حسن الصوت مما انعم الله تعالی به
علی صاحبه من الناس وقرآن عظیمده یزید فی الخلق ما یشاء
تفسیرنده مراد صوت حسن دردیمشلردر روایت اولنور که جناب
الهیدن داود نبی علیه السلام حضرتلرینه جمله معجزاتدن بر مرتبه ده
حسن صوت عنایت بیورلمش ایدی که صدای دلکشا وادای روح
افزایله تلاوت زبور ایتدکده انس وجن ووحش وطیور اول مقامه
جمع اولوب استماع ایتمکه جان ویرزلر ایدی وارباب ذوق غلبهٔ
شوقله بر مرتبه صفای روحانی وبقای جاودانی یه واصل اولورلردی
که مجلس روح بخشلرنده نیجه بیک نفوس تسلیم جان ایدرلر
ایدی بو جهتدندرکه هر لساندن داودی نفس ضرب مثل درخفی
اولیه که خوش الحانلر میاننده ممدوح ومعتبر اولان صفای
حلقوم ولطافت حنجره در نتکه کفتردم داسنه هر خوش الحان
وخوب آواز قادر اولماز زیرا اولده حلقوم ویرلمشدر خفی
اولیه که خوش الحان استادلر کفتردم نغمه سنی دم کش دیمکله
مشهور ومعتبر کبوترحلقومندن انتزاع ایتمشلردر حضرت
شیخک بو کلامندن اشارت واردرکه التفاته مظهر اولمغه
سزاده خوش الحان اولمق کرکدر والاکنده وزغمینه خوش الحان

لكن بعض ناسازلر كه بی مذاق و بی تمییز اولانلر اشخاص كبی بهوده
رغبتلری ایله جهل مركب مقوله سندن اولانلر ارباب قبولك
نظرندن دور و حیز اعتباردن مهجورلردر عجب حالدر كه
بو زمانده بی تمییزلرك اعتبارنه مقرون بعض ناسازلرك
بد آوازلری قابل تحریر اولمیوب سزانلرك مجرد صدالرندن
رنجیده ایكن انلر خوش الحانلق و ادیسندن دم اورروب بعض
نغمه دخی ایدرلر حق سبحانه و تعالی قرآن عظیمده دخی بد آوازی
ذم ایدوب ان انكر الاصوات لصوت الحمیر بیورلمشدر پس بو بیت
این فضیلت دل مردمان صید كند پس بو فضیلت سببی ایله
خلقك قلوبنی صید ایدر و ارباب معنی بمنادمت و رغبت نا
و معنی و معرفت یاخود درهم و دینار صاحبلری انك مصاحبت
و معاشرتنه میل و رغبت كوسترلر دیمكدر و له شعر سمعی
الی حسن الاغانی بنم سمعم و كوشم الحان طیبه و اغانی
حسنه یه در حسن لفظی حانك و سینك فتحیله صفت مشبهه در
بو مصراع مبتدا و خبردر اغانی اغنیه نك جمعیدر كالامانی
و الامنیه تغنی معناسنه در بعضلر اغانی اغنیه نك جمعی
و اغنیه غنانك جمعیدر دیمشلر غلط اتمشلر اغنیه جمع دكلدر
یعنی بنم زیاده میلم خوش آوازه در سازه دكلدر من ذا الذی
حسن المثانی كیمدر شول كمسنه كه سازچاله یعنی خوش آواز
و اردیكن سازی كم دیكلر حسن جیمك و سین مشدده نك فتحی
فعل ماضی در بستن بیت معناسنه در دالی ایله یابستن
دیمكدر مثانی انك مفعولیدر ضرورت وزن ایچون
یا ساكن اوقنور مثنی نك جمعیدر قل ساز قسمندن ایكی قات
سازه اطلاق اولنور اوچ تاری اولسه مثالث درلر و قس
علیه الباقی حاصل كلام خوب آوازی سازدن ترجیح اتمكدر
بعضلر مصراع ثانیده دخی مراد حسن صوتدر دیمشلر یعنی
نغمات لطیفه و اغانی طیبه كوش اتمكه شوقم واردر و مر

واردر بر اعلا ساززن كیمدر و قنده اله كیر ور كه مراد آوازه
دیكلیوب كام الملق میسر اولا بعض ارباب طبع بو احتمالی دخی
جایز كوردیلر كه حسن لفظی حاء مهمله ایله احسن معناسنده اولور
حس سمع یاخود حس بصری مراد اولا یعنی خوش آواز وار دیكن
سازی كیم دیكلر یاخود سازه كیم التفات ایدر حقا كه توجیه
وجیه در اكرچه روایت مشهوده یه موافق دكلدر قطعه چه خوش
باشد آواز نرم و حزین بكوش حریفان مست صبوح مست صبوح
اولان حریفان و رندان باده نوشانك كوش هوشلرینه آواز نرم
و صدای حزین نه لطیف و خوش كلور صبوح صبوز وزنی
اوزره صباح ایچلن شرابدر حریفان مست عبارتی تركیب
توصیفیدر اضافی توهم ایدنلر غلط اتمشدر به از روی زیبا
آواز خوش روی زیبادن آواز خوب یكدر و حسن و جمال
سیرندن صدای مرغوب راجحدر كه آن حظ نفس است و این
قوت روح زیرا اول حظ نفسدر و بو غذای روحدر مقرردر كه
حظ نفسانی غذای روحانی یه نسبت مرجوحدر خفی دكلدر كه خصو
مقامده مادیمدن قطع نظر حد ذاتنده بو بیته بر معنی دخی ویرمك
جایزدر یعنی آواز خوش كه روی زیبادن صادر اولا خوب اولور
دیمك اولا حقا كه جوان كه خوش الحان اوله انك كی حالت و سوز
نیره بولنماد و غی بیانه محتاج دكلدر لكن بو مقامده معنای ترجیح
مقصوددر غیره دكلدر قند بر بخم بسته وری كه بسعی باز وكفاف
حاصل كند بشیخی طائفه شول اهل صنعتدر كه الكاسب حبیب الله
نك مظهر و ماصدقی اولوب كد یمین و سعی بازو ایله وجه
معاش پیدا ایدر تا آب روی از بهر نان ریخته نشود تا كه نان
ایچون یوزی صوینی دوكمیه یعنی سوال و تكدی ارتكاب
ایدوب بذل عرض و عرض حاجت اتمیه چنانكه خردمندان كفته
اند نتكم عاقللر دیمشلردر قطعه كر بغریبی رود از شهر خویش
سختی و سختی نبرد پینه دوز اسكیجی انك صنعتنی بلن كمسنه غربت

ح

و تاثیر

[illegible]

اختیار ایتسه وکند وشهر یدن کتسه محنت و زحمت چکمز در
غربیده کی یا مصدریه در بینه دوزا سکیجی یه در لر روو
لفظی ایله نبرد لفظی بینه دوز لفظندن فاعلا ولمقا وزر نا
طریقیله عمل ایتمشلردر و رنجوا بی فتد از مملکت • کرسند خسبد
ملک نیمروز نیمروز دیمکله مشهور اولان دیارک پادشاهی
کند و مملکتندن دور اولوب و سلطنتندن ایریلوب پادشاه لغندن
خرابلغنده وشسده آج یاتور زیرا کار و کسبه قادر اولمیوب
تحصیل معاشدن عاجز اولمغله ناچار و بالضروره آج و محتاج
قالمق لازم کلور نیمروز بر مملکت اسمیدر ملک لفظی نیمروزه
مضافدر فتد وخسبد فعللری ملک لفظندن فاعلا ولمق
اوزره تنازع طریقیله عمل ایتمشلردر بعضلر بو معنادن غافل اولنله
ملک لفظندن یای وحدت پیدا ایدوب نیمروز لفظنی معنا
ترکیبی سنه حمل ایدوب فتد لفظند و بعضلر خسبد لفظنده
ظرف ایتمشلر یعنی بر پادشاه کند و معموره سندن مهجور اولدقده
بچوق کون خرابلغده وشسده آج یاتور یا خود خرابلغده
دوشسده بچوق کون آج یاتور حقا که تر زیق سوبلمشلردر
خصوصا خسبد لفظنه ظرف ایتمک قتی بی وجهدر بعضلر
دیمشلر که جائزدر که ملک نیمروزدن بو بیتک معناسی مقصود
اولا بیت شهنشاه پر شوکت واقتدار • که نصف نهار است
در اشتهار • انتهی خفی دکلدر که بو سوزی سویلین دخی مراده
واصل اولماشدر چنین صفتها که بیان کردم در سفر موجب
جمعیت خاطر است یدرا و غلندا ایدی بو بیان اتدوکی اوصاف
که بش طائفه نک حاللرید رمسافرت حالنده و غربت زماننده
جمعیت خاطر حاصل اولمغه سببدر و داعیه طیب عیش
دخی حسن معاش و انتظام حاله باعثدر اما آنکه ازین جمله
بی بهره است بخیال باطل در جهان برود اما اول کمسه که بو جمله
یعنی بو ذکر اولنان حیثیات ومکالاتدن بی بهره اولا جهانک

باطل جا

تنازع فعلان ... نمانید ... (marginal note)

میر چلبی

باطل خیاله کز یعنی هرزه کرد اولوب مسافرت و سیاحتدن
کام الماز تضییع اوقات ایدوب نابود ونا پیدا اولور • ودیکر
کس نام ونشان نشنود بر دخی عالمده انک نام ونشانی کمسه
اشتمز چنانکه کفته اند نتکیم دیمشلردر قطعه هر انکه کردش کیتی بکین
او برخاست هر کسه که کردش کیتی یعنی دور زمان و سپهر کرداندن
کا انتقام قصدنده قیام ایلیه محصل مصراع نه دوران موافق
نه طالع مساعد ولا بغیر مصلحتش رهبری کند ایام ایامی نافع
ولمیان امورده دلالت والقا ایلر و خلاف سمتنه سوق ایدب
سالک بر مهالکه اغرا والجا ایلر کبوتری که دکر آشیان نخواهد
دید بر کبوتر که بر دخی آشیانینی کورمسه کرکدر و من بعد
بو آسنه واروق میسر اولمیه جقدر بعض نسخه بخواهد
ای موضعی ایله واقع اولوب بر غیری آشیانی کورمسه کرکدر
دیو معنی ویر مشلر معنای نفیک رجحانی اثباته محتاج دکلدر
قضاهمی بردش تا بسوی دانه ودام حکم قضا و قدر بهر تقدیر
انی دانه ودام جانبنه ایلدور هر نه دکلو مرغ زیرک یکرسنه ده
ناچار و بی اختیار کند وایا غیله صیدکاهه واروب کرفتار
اولور ورطه هلاکه دوشر پسر کفت ای پدر قول حکمارا
چکونه مخالفت کنم که کفته اند رزق اکرچه مقسومست
باسباب حصول آن تعلق شرطاست پسر ایتدی ای پدر عقلانک
قولنه وتالرک شوزنه نیجه مخالفت ایدم یرکه دیمشلردر رزق
معلوم اکرچه ازل ازالده اربابنه مقسومدر لکن انک حصولنه
وسیله اولان اشیایه واسبابه تعلق ومباشرت شرطدر
وبلا اکرچه مقدرست از ابواب دخول آن احتراز واجب • •
بوردر وبلا بوفنا دنیاده اکرچه علم الله ده مقدردر ولکن
بلاده داخل ولاجاق ابوابدن تحرز و اجتناب لازمدر بو تقدیرجه
لفظ دخول فاعله مضاف اولور بو دخی احتمالدر که مفعوله
مضاف اولوب یعنی بلایه وکرفتار اولاجاق ابوابدن احتراز

وتجنب

واجدن دیمکدر اولا زیرا جایزدرکه قسمت ازلیهٔ مقتضای حکمت
لم یزلیه اوزره لیس للانسان الا ما سعی مستندعا سیجه سبانز
اسبابله مشروطا اوله و احتمالدرکه بلاییه ابتلا قضای معلق
قبیلندن اولوب اندن خلاص و لا تلقوا بایدیکم الی التهلکة
نحو اسیجه تجنب و احترازه منوط اوله **قطعه** رزق ارچند
بی کمان برسد رزق مقدر اکرچه بی تردد واصل اولور ارچند
بو محلده اکرچه معناسنه مستعملدر شرط عقلست جستن
از درها و لکن ابوابدن طلب ایتمک شرط عقلدر یعنی عقول
بودرکه تردد ابواب و مباشرت اسباب ارتکاب اولنه و رچه
کس بی اجل نخواهد مرد و اکرچه کمسه اجلسز اولمیه کرکدر
تو مرو در دهان اژدرها لکن سن اژدرها اغزنه کتمه یعنی
کندوکی تهلکه یه القا ایتمه درین صورتکه منم با پیل
دمان بر نه بن که بو صورتده بن یعنی بو دکلو قوت و صلابتلو
کدینده وارد رکند و می پیل دماندا و دورن یعنی کوکرسنی
فیله حمله و هجوم ایدرن و باشیر ژیان بنجه در افکنم و بنجه
نی یا نله یعنی هیبتلو ارسلا نله بنجه طوتارن مصلحت نیست
که سفر کنم مصلحت اولدرکه سفر ایدم که ازین بیش طاقت بی
نوایی ندارم زیرا که بوندن زیاده یعنی من بعد بی نوالغه
یعنی آج و محتاج اولمغه طاقتم یوقدر **قطعه** چون مرد
در فتاد زجای و مقام خویش چون کشی کند و دیارندن و مقامندن
چیقوب غربتده دوشه دیکر چه غم خورد همه آفاق جای
اوست دخی نه غم چکر هر کوشه که محل و جا و جمیع اطراف
اکه منزل و مأوا اولور قنده استرسه کیدر ارض الله واسعة
مصراع هر کون بر انجمنده هر کیجه بر مکانده ذوق و صفا ایدر
شب هر توانکری بسرای همی رود هر زنکین و مالتلو کیجه اولدقده بر
سرایه کیدر یعنی هر کشی کند و مکاننه عزم ایدر درویش هرکجا
که شب آمد سرای اوست اما درویش هر قنده کیجه اولسه سرایی

اودر او زا مقام و مسکن و منزل چه حاجتست اکه مخصوص مسکن
و مکان منزل لازم دکل هرجا که میرود همه ملک خدای اوست درویشک
مر وار دغی یر اللهک ملکی در بنده مولاسی ملکنده اولمغه
کمسه مانع اولمز هر قنده استرسه ساکن اولور این بکفت و همت
خواست و بدن را وداع کرد و روان شد بو سوزی سویلدی
و همت استیوب بدنه وداع ایتدی چقدی کتدی و لمده نیت سیر
و بار غربتده در اکرچه ترک دیار ایلمک منوی ایدن سفرکورندت
دعادن او نتمه بن کنده مردم دعا درافندی زمان همتده رفتنکام
رفتنش شنیدند که می کفت کیدرا ولدقده ایشتمشلر بوله دیرمش
بیت هنرور که بختش نباشد بکام صاحب کمال و اهل معرفت که
بختی یار و همواره وطالع ناهمواری مراد نه مساعد و مددکار
اولمیه غداره و فق دلخواهی و فلان قرار الملیه بجایی رود کش
ندانند نام ایدن صانن و نام و نشانن بلمدوکلری یره کید رتا برسید
بکناری که سنکی از صلابت و بر سنک همی آید بر صو کنارینه ایرشدیکه
کنار او نهرکه صلابتندن قوت جریاندن طاشلری بری برینه
اوزرینه یوالانور ردی و آواز بفرسنک همی رفت و جوش و خروش
و آوازی بر فرسنک یره کیدر ردی بر فرسنک اون ایکی بیک آدیم
یولدر یعنی بر وجهله شدتلو و زوراقاریدی که مسافهٔ بعیده دن
آوازی اشتیلور ردی **بیت** سهمکین آبی که مرغابی درو ایمن نبود
هولناک و سهمکین یعنی قورقنج صو ایدی که مرغابی آنده
غرقابدن اولمقدن خوفدن ایمن دکل ایدی یا خود سهم اکیندن الف
حذف اولنمشدر برشنده تکثیر صدق کبی منددکی ایجنده
طولدرد قلرنده لسان فارسیده اکین درلر اکندن طیقوب
طولدرمقدر مشلا غمکینک معناسی غم ایله طولمش دیمکدر کمال
پاشازاده مرحوم دقایق الحقایقده بو ایکی توجیه ایله بیان
و تحقیق ایتمشدر بو محلده و امثالنده توجیه اولا اولی و ارجح
اولدوغی واضحدر فتامل مرغاب صو قوشی دیمکدر اوزدک

سهم خوف و هیبت معناسنه در
لفظ کین اداة نسبتدر
هیبتلو دیمکدر
صح

مقبوله سی مرادندن بو وصفدن اولان کمال مبالغه بیاندر تخلیج
دکلدر کمترین موج آسیا سنگ از کنارش در ربودی اولـ
صونک کمترین موجی ساحلندن دکرمن طاشنی چکوب
قاپوب بحره الوب ایدی نبودی وربودی ده کی یا الرحکایه
ایجوندر کروهی مرد ماننرا دیدکه هر یک بقراضه در معبر نشسته
ورخت سفربسته مشت زن اول صو اوزرنده بر آلایی
کمسلری کوردیکه بر التون ویروب کمی یه کیروب سفر دنکلر
حاضر ومهیا اولمشلر قراضه قافک ضمی ایله لفظ عربیدر ترکیده
التون خرده سی فارسیده ریزه زر دیمکدر معبر یمک کسریله
کمی معناسنه در جوان را دست عطا بسته بود زبان ثنا بر
کشاد فقر و فاقه سببی ایله اولیکیدک عطا الی بغلو ایدی
یعنی برحبه سی یوغیدی که ملاحه اجرت ویرهیدی ناچار دلی
وثنایه وتضرع ونیازه باشلدی یعنی کمی یه بیله الوب دیو یلوار
جواندن مراد مشت زندر چندانکه زاری کرد یاری نکردند
کفتند هر نه قدرکه تضرع ونیاز ایتدی ترحم ایتدیلر یعنی کمی یه
الماديلر وایتدیلر بیت بی زر نتوانی که کنی بر کس زور ور نتوانی
هیچ کمسیه زور ایتمکه قادر دکلسن یعنی کوجله مقصوده
دست رس بولمازسن ور ذر داری بر و محتاج نه واکر
التونک وار ایسه زور ایتمکه محتاج اولمازسن همان سیم و
زر ایله هر ایش بتر ملاح بی مروت از و بخندید بکردید وکفت
مروتسز کمیجی مشت زنک حالنه ترحم ایتیوب خنده ایله
دونوب کتدی وایتدی بیت زر نداری نتوان رفت
بزور از دریا سیم وزرک یوغیسه دریادن کوجله بحکمه
مجال یوقدر تحصل اقچه سزیکه مرسن زور ده مرده چه
باشد زریک مرده بیازاورن آدم قدر قوت نه اولور یعنی
طوتالم اون آدم کلو کوجک وقوتک وز ور دبازوک
وار ایسه بو محلده فائده سی یوق انکله کسنی کمی یه المازلر

همانند بن

همان بر آلمك یعنی بر باش نولنه کفایت ایدن حکه اقچه کی وار ایسه
کتورکه سنی کمیه الالر جوان را ازین طعنه دل بهم بر آمد
ملاحی نی فلاحك بو طعنه دن مشت زنک کوکلی پریشان
ومضطرب اولدی خواست که ازو انتقام بکشد دیلدی که خرقه دن
انتقام اله کشتی رفته بود کمی کتمش ایدی وبو سوزلری کمی
ایجندن سویلشورلر ایدی مشت زنک ملاحه الی ایرشمز ایدی
جمله ایله کناره کتوروب انتقام ایتمکه محتاج اولدی او آواز داد که
اکر بدین جامه که پوشیده ام قانع شوی دریغ نیست ملاحه
باغروب دیدیکه بو کیدوکم جامه نی الوب بنی کمی یه قورسکز
دریغ دکلدر ملاح طمع کرد وکشتی را باز کردانید ملاح بی هوش
بو سوزی کوش ایدیجک میل جامه اید وب طمع خامه دوشدی
وکمی نی دوندروب کناره چقدی بیت بدوزد شره دیده
هوشمند حرص وطمع وشره وولع عاقل وهوشمندک کوزینی
دیکر یعنی طمع غالب اولیجق کوزی کورمز ونفع وضرینی بلمز
اولور شین معجمه نک وراء مهمله مخففه نک فتحلری ایله وهانک
سکونیله لفظ عربیدر حرص وطمع معناسنه در در آرد طمع مرغ
وماهی بند طمع مرغ وماهی نی بنده کتوردر ودامه دوشوردر
چندانکه دست جوان بریش وکریبان ملاح رسید او را بخود
در کشید جوان مشت زنک دست برزوری ملاح کریبانه
یتشدکده ایرد وکی کبی محکم طوتوب کند وبه چکدی وبی محابا
فرو کوفت بی میل وبی محابا وبی باک وبی توقف التنه الوب
دکلت اوردی محابا میمک ضمی وحاء مهمله وباء موحده ایله قادن
ستعملدر عربیده محاباة تا ایله استعمال اولنور میل وتوقف معناسنه
یارش از کشتی بدر آمد که پشتی کند ملاحک بر یولداشی کیدن
چیقوب کلدیکه اکا مظاهرت ایده همچنان درشتی دید پشت کردانید
اولدخی ملاحی کبی لت یبوب دوندی کتدی مصلحت آن دیدند که با
او مصالحت کنند وباجرت کشتی مسامحت آنی معقول کوردیکده

ملاحك

در

مشت زن ایله صلح ایدوب کمی یولنده مساحه و مساهله ایدر
مثنوی چو پرخاش بینی تحمل بیار ‌ که سهلی ببندد در کارزار جنگ و غوغا گورد کده صبر و تحمل
ایله پرخاش باء عجمینک فتحیله جنگ معناسنه در
زیرا که رفق و ملایمت باب حرب و جنگی
سد ایدر یعنی صبر و تحمل ایله فتنه دفع اولور غوغا باصلور
کارزار ایکی رانک بله سکونیله جنگ و حرب معناسنه در
لطافت کن آنجا که بینی ستیز ستیز جنگ و ستیزکور دکک یرده لطف
و ملایمت ایله نبرد قز نرم را تیغ تیز یوموشق ابریشمی کسکین قلیج
کسمز در قز لفظی قافک فتحی و زاء معجمه نک تشدیدی ایله ابریشم
معناسنه در لفظ عربیدر ابریسم فروشه قزاز دیرلر بشیرین
زبانی و لطف و خوشی • توانی که پیلی بموئی کشی لطف و ملایمت
و طتلو دیل ایله ممکندر که بر فیلی بر قل ایله یدن سن بعد از آن
در قدمش افتاد ندکیجیلر بکین ساجرایه اعتذار ایدوب مشت زنک
ایاغنه دوشدیلر و بوسه چند بنفاق بر سر و چشمش دادند
و برای مصلحت و ضرورت نفاق یوزندن باشن گوزن
اوپوب خاطرن خوش اتدیلر و بکشتی در آوردند و روان
شدند و کمی یه الدیلر کتدیلر تا برسیدند بستونی که از عمارت
یونان در آب استاده بود کیدرکن بر ستونه ایرشدیلر که قدیم الزمان
یونان بنالرندن دریا ایچنده دیکلمش قالمش ایدی ستون سینک
ضمی و تاء فوقیه ایله عمود معناسنه در که ترکیده دیرک دیرلر
ملاح گفت کشتی را خللی هست یکی از شما که دلاور ترست و برومند
و زورمند باید که برین ستون رود و ریسمان کشتی بگیرد
تا عمارت کنیم ملاح اولی محله کلیجک مشت زنه حیله ایله انتقام قصد
ایدوب کمی خلقنه دیدیکه کمی مرمت و اصلاحه محتاجدر که
کشتیبانلر اصطلاحاتنده اولتعمیره قلفات ایله تعبیر ایدرلر
ایچکزدن بر دلاور و مردانه و زورمند و فرزانه سیدر کیرکدر
وار وب سفینه نک ریسمانی یعنی اورغانی که کیجیلر لسانندن

یا ایمار استعمال اولنور اول ستونه بغلسن که سفینه مزی اصلاح و مرمت
ایدک جوان بغرور دلاوری که در سر داشت از خصم دل آزرده
نیندیشید جوان مشت زن دماغنده اولان دلاورلک غروری
سبی ایله کندودن جفا چکوب رنجیده خاطر و آزرده دل اولان
خصمدن خوف و اندیشه اتمدی و حیله و نیرنک ایله کندو یه زرنک
ویروب انتقام اتمک احتمالن فکر ایدوب احتراز ایلمدی و قول حکما را
کار نفرمود و حکمانک قولنه ایش بیورمدی دیمکدر تا الرک سوزیله
عمل اتمدی دیمکدن عبارتدر که گفته اند هر کرا رنجی بدل رسانیدی
اتالرک سوزی بودر که دیمشلردر هر کسنک که کوکلن برکره رنجیده
اتمش اولاسن اگر در عقب آن صد راحت رسانی از پاداش آن ایمن
مباش اگر صکره اکا یوز راحت یرشدرسک یعنی فرضا
بیک درلو احسان ایله تطییب قلب و تسلیت خاطر اتسکده ینه اول
برکره واقع اولان آزار و جفانک مکافاتندن غافل و ایمن اولمه که
دیمشلردر • چو بد کردی مشو ایمن ز آفات • که واجب شد طبیعت
را مکافات • پاداش باء فارسی ایله عوض و جزا دیمکدر که پیکان از
جراحت بدر آید زیرا یاره دن اوق تمرنی چیقار و جراحت و کیلور
و آزار در دل بماند و آزار و رنجش کوکلده قالور کتمز • جراحات
السنان لها التیام • و لا یلتام ما جرح اللسان **بیت** چه خوش
گفت بکتاش با خیلتاش بکتاش خیلتاشه نصح و پند ایدوب نه کوزل
سوز سویلمشدر سویلدوکی سوز بودرکه چو دشمن خراشیدی
ایمن مباش چونکه دشمنی رنجیده اتدک سن دخی انک شرندن
ایمن و بی باک اولمه زیرا بهر تقدیر اول دخی فرصت دوشروب
سکا انتقام ایله مقید اولسه کرکدر بکتاش و خیلتاش ایکی
شخصک اسملریدر دیمشلر بعضلر دیمشلر که بکتاش پادشاهک
مصاحبیدر و خیلتاش صحرانشین معناسنه در رشلاه اکراد
طائفه سی کبی بعضلر دخی دیمشلر که بکتاش لفظنک اولی خرجر
اولان یا ایله دربجرد معناسنه در خلتاش صاحب خیل و حشم

ننکم دینشلر جه

سعناسنه دن کمال پاشا زاده مرحومک دقایق الحقایقدن نقل
بودر که ایکی کسه بر بولکن اولسه انلره خیلتاش درلر نتکیم
شیخ سعدینک بو بیتنده واقع اولمشدر بکتاش اسمی ترکیده بک
دمرکبی درمرکبدر برجزی بکدر دستخت سعتا سنه برجزی تاشدر نک
سعناسنده انتهی کلامه بو کلامدن دخی فهم اولنور که بکتاش ول
ایکی شخصک برینک اسمی اولا مستوایمن که تنک دل کردی جور
دست دلی بتنک آید بر ذلکه سنک الکدن جفا کورن سندخی
ایمن اولمه که حذرا وزره اولماز سنک تنکدل و پریشان خاطر
اولور سن یعنی فرصت کوزد وب خصمک دخی سنی رنجیده ید
خفی اولمیه که مصراع ثانینک مضمونی بحسب المعنی مفیدر
سنک بر باروی حصار مزن که بود کز حصار سنک آید
برجنده طاش اتمه زیرا احتمالدر که حصار دن دخی طاش کله
بعض شراح دیمشلر که یعنی جائزدر که حصار دن طاش تو
اوز ریکه دوشه بو دخی جائزدرکه اندن غیک طاش ینه د
ساکه کله طوقنه دیمک اولمه نتکیم دیمشلردر **قطعه** کسید
ایله کلام اتمه انی سن صنمه کم اکا طوقنور قارشو دیواره
روان اتسک دونر اولطاش ینه سکا طوقنور اما وجه راجح
واضح بودر که جائز که حصارده اولنلر دخی ساکه طاش اتالر
قتل **نظم** جو تیر انداختی برز وی دشمن حذرکن کاندر آ ما
جش نشستی چندانکه سقود کشتی بر ساعد بچید و بربالای
رفت سشت زن کمی نکه ریسمان النده صار وب ستونک اوزر
جقد فوغی کبی سقود یمک کسریه وقافک سکونیله کمی چکدکاری
درلر بعض نسخده سقو دیرینه زمام و بعضیسنده ریسمان واقع
اولمش سلاح زمام ازکفش در ربود وکشتی را بر اند ملاح سفینه
زمام شمشت زنک الندن قاپوب الوب کمی یی سوردی زمام
لفظ عربیدر یولار معناسنده در بو محلده ریسمان کشتی مرادی
کدیالاماره تعبیر اولنور بعض نسخده سلاح زمام ازکفش درکند

واقع اولمغله بعض شراح انی اختیار ایدوب ملاح کمینک ایپنی
الندن قیردی یعنی کسیندی دیو تعبیر اتمش خلاصه کلام
بالامارن الوب الارغه اولدی دیمکدر بیچاره در انجا حیران بماند
بیچاره اولمقامده یعنی دریا ایچنده بالای ستونده حیران و سرکردان
قالدی روزی دو بلا و محنت دید و سختی کشید ایکی کون محنت
و بلا نک چکدی یعنی بچوزد و بچو بلقدن غایت زبون بی طاقت
اولدی زیرا خوابد وارسه در یابه د وشمک لازم کلور ایدی ندجا
ایکی کون صبر و تحمل اتدی سوم روز خوابش کریبان کرفت و با
انداخت اوچنجی کون خواب یقاسن الدی و دریایه اتدی یعنی نوم
غالب اولمغله بی قرار اولوب ناچار و بی اختیار دریایه دوشدی
خفی اولمیه که روزی دو عبارتی عرف و استعمال حسبیله برقاچ
کون دیمکدر که اقلی اوچ کوندر بو تقدیرجه سیوم روز عبارتی
لازیرا اولماز بعض ارباب طبع روزی دو لفظنک اقل ماصدقی
اولان اوچ کون نه اوچنجی کونی دیمکدر دیو توجیه اتدیلر و بالجمله
شیخک کلامی مسامحه دن خالی دکلدر بعدا زشبانروزی بکنا
افتاد برکون برکیجه دن صکره امواج بحر وکه دوکه برکناره
دوشدی خفی اولمیه که برکون برکیجه دریا ایچنده مکث اتمک
احتمالدر که شنا و زلک قوتی ایله او لا اتا طاقت بشریه نک
کمالنده تامل واردر بو دخی جائزدر که دریا ایچنده اوقات
برکون برکیجه خوابله کچه بو خود مشهوردر که درخواب
اولان غرقاب اولمز زیرا صوییه باتمق غلبه وحمله اولور خواب
برزا ولیجق وهم قالمز از حیاتش رمقی مانده بود غایت بی مجال
اولوب حیاتندن بر رمق قالمش ایدی یعنی موته قریب و هلاک
مشرف اولمش ایدی برک درختان خوردن کرفت و بیخ کیاهان
بر اوردن تا اندک قوت یافت اغاچلرک یپراغنی واوتلرک کوکنی
چقاروب یمکه باشلدی تا اندک قوت یافت تا فی الجمله قوت
بولدی سر بہ بیابان نهاد و برفت باشن الوب صحرا و بیابانه

الرابع والعشرين

کتدی تاتشنه وکرسنه وبی طاقت شداول قدر کتدی کلالتدن
وصوسزلقدن بی طاقت اولدی ناکاه بسرچاهی رسیدانفاقا بر
اوزرنه جقه کلدی قومی را دیدکه بروکرد آمن بوده ند ونزهی
به بشیزی می اشامیدند یعنی کاربان خلقندن بر قومی کوزدیکه
جمع اولمشلر برایچم صوبی بر منقره ایچرلر یعنی قویی صاحبلری
طوروب اینن وروننده بی اقچه ایله اسقا ایدرلر کسیدمنت
برایچم صو ویرمزلر جوان را بشیزی نبود آب طلب کرد باکرد
مشت زنک بر قاره منقری وفلس احمری یوغیدی مفت صو استدی
ویرمدیلر بشیز منقره دیرلر دست تعدی دراز کرد وبنی چند
فرو کوفت دست تعدیسن درازایدوب صوبی منقرسز ویرمزلر
اشخاصک برقاچنی اشاغی الوب محکم دوکدی مردمان غلبه کردند
وبی محابا بزدندانش اولان کسلر یعنی اقچه سز صو ویرمیلر
سعین وهوادارا اولنلر اتفاقله غلبه ایدوب بی محابا یعنی قطعا
اسکیوب حریفی محکم طوتدیلر وکدیلر قطعه پشته چو بر
بزند فیل را باهمه تندی وصلابت که او ست فیلدن بوقدر قوت
وصلابت واریکن سوری سکک جوغ اولیجق اکا غلبه ایدوب
زبون ایدرلر دیمکدر پشه باء عجمینک وشین معجمه سنده
فتحلریله سوری سکک دیمکدر محصل عجز وضعفا اجتماع واتفاق
ایدیجک کقوة الحبل من الشعرات بر حالت وکیفیت ثبات ایدوب
ویرزور اولان شخصه غلبه ایدرلر خفی دکلدر که بو محلده
لفظنده رابطه محذوفدر او راست تقدیرنده در بعضلر بوندن
رضا کوسترمیوب تعبیرده تقدیم وتاخیر اعتبار انمکه ذاهب اولمشلر
یعنی اوکه باهمه تندی وصلابت است تقدیرنده اوله لکن تقدیر
رابطه بو تکلفدن اهون ایدوکی در وشندر مورچکان راچو
بود اتفاق شیرژیان بر اندیوست قارنجه لر اتفاق ایدیجک
شیرژیانه غالب اولوب دریسن پاره لرلرد راننددریدن لفظی
مضارعدر دیمشلر لکن ظاهر اولان دراندن لفظندن مضارع

ده

بیکوضرورت در پی کاروان افتاد وبرفت ناچار وبالضروره
بنه کاربانک ارد نه دوشوب کتدی شبانکاه برسید بمقامی
کز دزدان در خطر بود احشام برمقامه ایردیلر که محل مخوف
اولوب وغربیدن وحرامیدن خوف اولنوردی بعض نسخه ده
از دزدان برخطر بود واقع اولمش بر شارح انی اختیار ایدوب
بر مقامه ایرشدیلر که حرامیلردن خوف وخطر اوزره ایدی دیشو
تبیرتمش خفی اولمیه که رسته مزبور باء عجمینک ضمی ایله برخطر
اولمق مقامه مناسب اولدوغی محتاج بیان دکلدر کاربانرا
دیدلرنه براندام افتاده ودل برهلاک نهاده مشت زن کاربان
خلقنی کوردیکه حرامی خوفندن اندامکلرینه لرزه دوشوب
کندولردن امیدی کسمشلر کفت اندیشه مدارید که یکی که منم
درین میان بتنهاء مرد را جواب دهم مشت زن ایتدی غم یمکوز
اندیشه اتمکوز زیرا بو اوزتالقده یالکز بن اللی ادمه جواب
ویروزین ودیکر جوانان هم یاری دهند یعنی خصوصا قافله ده
اولان یکیتلر دخی معاونت ایده لر بنی تردد انلر ایله اللی شوز
بالشوذ زمردمان زابلاه فا ودل قوی شد کاربان خلقنه انک
لافن وکذا فی ایله قوة قلب حاصل اولدی وبصحبت وشادمان
کشتند وبزاد وابش دستکیری کردند وانک صحبت ورفاقتی ایله
شادمان مسرور اولوب بیه جکنه وایچه جکنه معاونت اتدیلر
یعنی وافر نعمت ویروب رعایت اتدیلر جوانرا آتش معده بالا
کرفته بود مشت زنک غلبه جوعله اتش معده سی اشتعال اولنمش
اوزره ایدی یعنی غایت کرسنه ایدی وعنان صبر وطاقت از
دست رفته وعنان صبر وطاقتی الدن کتمش ایدی لقمه چند
از سر اشتها تناول کرد برقاچ لقمه اشتها ایله تناول ایلدی
ودمی چند از پی آن بیاشامید واول طعام اوزره برقاچ قدح
شراب ایجدی تا دیو درونش بیارامید تا که درونده اولان
دیو ساکن اولدی یعنی قارنی طویدی وتقاضای نفسی دفع

اولدی وخوابش در ربود وبخفت وطعام ثقلتی ایله نوم غالب اولدی
خوابه واردی بیر مردی بخته وجهان دیده دیدکار وان بور
کاربان خلقنک ایچنده بخته ورو نکارده دیده بر
کفت ای یاران من ازین بدرقه شما اندیشنا که نه چند
دزدان دیکه ای یاران بنم سزکه بو بدرقه کوزدن خوفم در
دخی زیاده در بدرقه بو محلده حارس ودزک معناسنه در
ترکیبده بکجی دیرلر قولاغوز معناسنه دردینلر بلمسلر
حکایت کنند که اعرابی را درمی چند بود تنکیم حکایت
بر عربک بر قاچ اقچه سی وار ایدی شب ازلو دیان تنها خوابش
نبردی لوریان لوریک جمیعدر جنکانه و قراجی و قوز
مقوله سی بر طائفه در مالی دزدان دیمکدر یعنی او غری
خوفندن یالکزیا تامز ایدی یکی را ازدوستان نزد خود
تا وحشت تنهایی بدیدار او منصرف کرداند یالکزلق وحشتنی
دفع ایچون یاراندن بر بینی کتوروب بلجه اولوردی شبی چند
در صحبت او بود بر قاچ کیجه بله اولدی چند انکه برد رمهاش
فوف یافت ببرد وسفر کرد همان حریفا عرابینک اقچه سنه ظفر
بولدی وغی کبی چالدی کوتردی کتدی بامدادان عرب را دیدند
عریان وکریان صباح عربی عریان وکریان کوردیلر کفتند
چیست مکر درمهای ترا دزد برد ایتدیلر باعث جزع وفزع ندر
اقچه کی خرسوز می چالدی کفت لا والله بدرقه برد عرب ایتدی
لا والله اقچه می خرسوز چالمدی بدرقه چالدی یعنی
وحافظ وحارس اولسون دیو کتوردکم شخص اوغرلدی
هرکز این زمار ننشستم هرکز ایلدندن امن اوزره اولمدم
چون بدانستم انچه خصلت اوست چونکه انک خصلتی نه ایدوکنی
بلدم یعنی دشمنلکی ظاهر ومعلوم اولان کسه دن دایم حذر
اوزره اولمق کرکدر زخم دندان دشمنی بتراست که نماید بچشم
مرد مردوست خلق کوزنه دوست کوزینن شول بر دشمنک

زخم دندانی زیاده ضررلو دردیمکدر مفضل علیه مذکوردر کلده
از زخم دندان دشمنی که اظهار عداوت کند دیمکدر مصراع ثانی
دشمنک صفتی در مفضل علیه دکلدر فقد بر بعض شراح ای
اضر العدو الذی یری صدیقا اشد من ضر العدو الصریح
دیو شرح اتمشلر ظاهر بودر که حاصل معنانی بیان اتمشدر چه
ایتدی یاران من که این جوان هم از جمله دزدان باشد
بو سوزدن صکره اول بیر جهان دیده ایتدی ای یاران
بیلورسز جائزکه بو یکیت دخی جمله دزداندندر ولاجمله
الالان همزه اضافت ایچوندر وبعیاری در میان ما تعبیه
شده باشد وعیارلغله بزم ما بیننزده مستور اولمش اولا
تعبیه لفظی بو محلده ایجازدن لطافتله وحسن امتزاجله
ایراد اولندن عبارتدر مرقد الحال اولمقدن عبارتدر دینلر
سهو اتمشلردر تا بوقت فرصت یاران را خبر کند تا فرصت
زماننده یولداشلرینه خبر ایلیه پس مصلحت آن بینم مر ورا
خفته بکذاریم پس ایدی معقول اولان بودر که آنی خوابده
بکن تو یالوکیده لم جوانانرا تدبیر پیر استوار ومحکم آمد جوانلره
یعنی کاربان خلقنه پیرک تدبیری معقول وموثر کلدی یعنی
قبول ایتدیلر وسوزین طوتدیلر ومهابتی ازمشت زن در دل
گرفتند وشت زندن کوکللری قورقدی دیمکدر رخت
برداشتند وجوانرا خفته بکذاشتند فی الحال یوکلرین یوکلدیلر
وجوان مشت زنی خوابده قودیلر کتدیلر انکاه خبر یافت
که آفتاب بر کتف یافت تا شول زمانده بیدار وخبردار اولدیکه
آفتابک حرارت شمس تاثیر ایلدی دیمکدر سر براورد
کاروان رانده دید باشنی قالدردی کاروان کوچوب کتدیکنی
کوردی وره بجایی نبرد خیلی تک وپوی اید وبی اطرافی طولاندی
بر بره یول بولمادی یعنی کاربان اثر بولمادی یوب بیابانه
کتدی وسر کردان قالدی تشنه وبی نوا روی بر خاک ودل

یلر

برهلاکی نهاد وباخود همی گفت نوبو محلده رزق ونعمت وارزا
معناسنده‌در زنی نوا کد القدن عبارتدر یعنی بیچاره مشت زن
اول محلده آج وصوسز یوذیره قیوب مولی مقرر بیلوب کندو
کندو فوتیه ایتدی **شعر** من ذا یحدثنی وزم العیس زم زمامدن
یولار معناسنده در عیس کسر عینله وسین مهمله ایله ابراسنک
اولان اعیس لفظنک جمعیدر بیض بیضک جمعی اولدوغی کبی
وزم العیس جمله حالیه در لفظ قد مقدردر یعنی بنمله کیم
مصاحبت ومؤانست ایلر شول حالده که دوه‌لر یولارلندی
یولارلنمق قافله کوچوب کیتمکدن کنایتدر ذکر لازم اراده ملزوم
قبیلندندر حاصل معنی قافله کیدوب بن غریب بیابانخنده
یالکز قالدقده بکا مصاحب کیم اولور وبنم وحشتیمی دفع ایدوب
غمکسارم مونسم کیم بولنور بعضلر بو معنایی دخی نحو بز
اتمشلر که قافله کوچمکه اوزره اولدوغندن بنی کیم خبردار ایدر
بیدار ایدرکه بن دخی قالمیوب بیله کیدم لکن مصراع ثانی
معنای اولی تایید ایتدوکی بیانه محتاج دکلدر ما للغریب
سوی الغریب انیس غریب ولانک ینه غریبدن غیری انیسی یوق
یعنی الجنس الی الجنس یمیل نحو اسنخه غریبه مونس اولمنده
غریب کرکدر هر کس غریبلره یار وفادار اولماندر بیمار حالنی
بیمار اولان بیلور **بیت** درشتی کند با غریبان کسی که نابوده
باشد بغربت بسی غریبلره رعایت اتمیوب رعونت وخشونت
ایلر شول کمسنه که خیلی غربت چکمش اولمیه اودرین سخن بود
که پادشاه زاده در پی صیدی از لشکریان دور افتاد
بالای سرش فرارسید مشت زن یاتدوغی یره کندو کندو
بوسوزده ایکن اتفاقا برشهزاده برشکاره کتدکده اردندن وشوب
لشکردن دور اولوب اول محلده مشت زنک باشی اوجینه
چقا کلدی واین سخن بشنید وبوسوزنی اشتدی مشت زن
درد سندکی اندن خبری اولمیوب روزکارندن انالیوب

بانو زایدی وورهینا نش نظر کرد صورت ظاهرش پاکیزه دید
وحالش پریشان ومشت زنک هیئاتنه نظر ایدوب ظاهر صورتنی
پاکیزه وحالنی پریشان کوردی پرسیدش که از کجایی وبدین
جایکه چکونه افتادی که صورده یکه نده یردنسن وبو یره ندن
دوشدک برخی از انچه برسرش کذشته بود اعادت کرد سر
کذشتندن بر مقدار تقریر وبیان ایلدی ملک زاده رابروی رحم
آمد خلعت ونعمت داد شهزاده اکا ترحم ایدوب نعمت وخلعت
ویردی رعایت والتفات ایلدی وسمتدی همراه او کرد تابشهر
خویش باز آمد واکا بر معتمد علیه کمسه‌یی یولداش وقولاغوز
قوشوب کوندردی تا مشت زن بیچاره کند وشهرنه کلدی پدرش
بدیدن او شادمان شد وبر سلامت حالش شکر گفت پدر اوغلنی
کورنجه مسرور وشادمان اولدی وصاغ وسالم کلدوکنه
شکر ایلدی شبانکه از انچه برسر او رفته بود از حالت کشتی
وجور ملاح ودروستاییان وغدر کاروانیان باپدر همی گفت
اخشام پدرنه سرکذشتنی حکایت ایدوب کمی خصوصنده واقع
اولان ماجرایی وملاحدن چکدوکی جفایی وسرچاهده
روستاییلردن یعنی قریه خلقندن کوردوکی اذایی وکاروان
خلقنک بیوفالقندن باشنه کلن بلایی تفصیل ایلدی پدر
گفت ای پسر نکفتمت در وقت رفتن که تهی دستان را دست
دلیری بسته است وپنجه شیری شکسته پدری ایتدی ای
اوغل کیتملو اولدوغکده بن ساکه دیمدمی که ذکر اتدوکم حینیاتدن
تهی دستا ولنلرک دلیرلکی وولاورلکی الی بسته وشیرلکی
بهادرلکی پنجه سی شکسته در یعنی اول بیان اتدوکم پیش
الندن غیریسی فرضا قوت وشجاعتده شیر ژیان وارد شیر
زمان دخی اولورسه سفر کتمک وغربت اختیار اتمک اکا جائز
دکلدر کیدرسه بلا ومحنت چکر عاجز وفرومانده اولور
بیت چه خوش گفت آن تهی دست سلحشور اول تهی دست وفقیر الحال

اولان سلحشور نه کوزل سوز سویلمشدر خجوی زدن بهتر ازنغی
من زور مقول قول مصراع ثانیدر یعنی اول سلحشور فقیر کسوبا
سوز بو در که ار یه قدر التون اللی بطمان قوت و زور باز وزر
بهتر در فقیر اولیجق مجرد توانا لق ایکی پول اتمز در بسر کفت ای
پدر تاریخ نبری کنج برنداری پسر ایتدی ای پدر رنج و زحمت چکمین
کنج و دولته واصل اولمازسن و تا جان در خطر ننهی بر دشمن
ظفر نیابی وما دامکه کندو کی خطر و تهلکیه القا اتمیه سن جان
صاقندسن دشمنکه ظفر بولمازسن و تا دانه پریشان نکنی خرمن
برنداری و دانه یی خاکه صاچمایجه خرمن قالدورمازسن یعنی
اکمینجه بچه مزسن نه بینی باندک مایه رنجی برده مرچه مایه کنج
و بد نیشی که خوردم چه مایه نوش حاصل کردم کور مزمیسنکه
اولچکدکم جزئی زحمت سببی ایله نه مایه کنج الدکتور ده و
نیش مقابله سنده نه قدر شهد حاصل اتدم مجرد نیش مناسبی
عسل معناسنده اولان نوش لفظیله تعبیر اتمشدر مراد درد
چکدم اما بو قدر نعمت و منفعت حاصل اتدم دیمکدر نیش زهر
معناسنه در بیت کرچه بیرون ز رزق نتوان خورد اگرچه
کتشی رزق مقسومدن زیاده یمک ممکن دکلدر مقدرا اولان
بهر تقدیر سا که واصل اولور در طلب کاهلی نباید کرد لکن
ذلک نه حالسه لیس للانسان الا ما سعی فحواسی مقتضاسنجه
یولندن سعی و طلبده کاهللک اتمامک کرکدر بیت غواص
اکر اندیشه کند کام نهنگ کام کاف عربیله طمق معناسنه
غواص نهنگ اغزندن و شمکدن خوف ایدن اولیجق هر کز
در کرانمایه بچنگ هر کز در کرانمایه الدکتور مزدر بیت سی
یا قلمینجه بحر عشقه طاله بلمزسن • نفس طوتمازسک در
اله بلمزسن • نهنکدن مراد بو محلده ادمی یوطار قسمی بیوک بالق
تمساحدر دینلرک کلامی رد اتمشلر زیرا تمساح نیله مخصوص
اندن در اولماز دیمشلر چنک جیم فارسی ایله دست معناسنه

حکمت آسیا سنک زیرین تحرک نیست لاجرم تحمل بار کران می
کند آسیابک تحتانی طاشی تحرک اولمد و غیجون بار کرانی تحمل
ایدر یعنی اغر یوک کوتر حرکت اهلی اولسه زیر بار کران اولمز
قسمدن حصه یوقدر که حرکت و سیاحت اوزره اولان دخی
... در لو زحمتدن قورتلور بیت چه خورد شیر شرزه در بن
... شرزه شین معجمه نک فتحی و رانک سکونیله و راء معجمه نک فتحی
... هایله غضبناک اولوب دیشن صرتارن مهیب و بریجی
... نوره دیرلر بن بانک ضمی ایله بو محلده کنج و قعر معناسنه در
... بان و تغان اصلا ن سغاره دینن نه یر یعنی مادامکه
... صید و شکاره چقمیوب کنج غاری بکلیه آخ قالور باز افتاده را چه
... بود طغان و چاقر قسمی مرغ شکاری که ساقط و صیدن ستقا
... لوب و جیه اکه غذا نه اولور محصل باز پرواز اتمینجه و شکاره
... قادرن طویو رمز قوت قافک ضمی و واوک سکونیله غذا
... مناسنه در باز نازوزنی اوزره فارسی و بازی عربیده طغان
... معناسنه در بو محلده مطلقا مرغ شکاری مراد اولمق انسبدر کر
... خانه صید خواهی کرد اکر سن اوده چقیوب اوتوردغک یرده
... صید و شکار اتمک استرسک دست و پایت چو عنکبوت بود الک
... ایاغک اورنجک کبی اولور یعنی همان یرکده قدید اولوب
... الورسن نته که اورنجک حالی بودر اکرچه صید مکس اتکه
... بدرا سا عاقبت کند و امهکنده قدید و نا پدید اولور پدر
... ای پسر دین نوبت فلک ترا یاوری کرد و اقبال رهبری
... ایتدی ای اوغل هله بو دفعه سا که محل و قایعده فلک معین
... یار و حصول سنا فعده دولت و اقبال دلیل رهبر اولدی
... زخار و خار رفتا ز پای بدر امد تا کلک خاردن ظهوره
... یعنی مرادک حاصل اولدی و خار ایاغکدن چقدی یعنی
... دن قورتلدک • والحاصل سپهر بیوفا چرخ سعاندن دحالسه
... بوکره سا که مساعد اولوب دفع شدايد و جلب فوايد

ایلدی وصاحب دولتی بتو رسید و بر تو بخشید و ترحم کرد
واتفاقا بر صاحب دولت یعنی شهزاده بن و بیا بانده سا کدا بر نوع
حالکه ترحم ایدوب بخشش واحسان ولطف و فراوان ایتدی
وکسر حالرا بتفقدی جبر کرد و سنک کسر حال وحزن وملالکی
بر جزئی تفقد ایله جبر ایلدی یعنی شکسته قلبکی و مکسور
خاطر وکی انعام واحسان ایله مسرور و متسلی قلدی و چنین
اتفاق نادر افتد بو یله اتفاقی خصوص نادر واقع اولور هر
زمانه دوشمن و بن نادر حکم نتوان کرد بو خود مقرر در که النادر
کالمعدوم مفهو مجه نادر الوقوع اولان شیئه اوزرینه حکم
ترتیب اولنماز بیت صیاد نه هر بار شغالی ببرد صیاد هر زمان
صید شغال ایتمک محقق دکلدر افتد که یکی روز پلنکش بخورد
بو دخی دوشر که برکون صید کاهده انی پلنک یعنی قپلان هلاک
ایده بیر دلفظی ایکنجی بانک وراء مخففه نک فتحی ایله بر دن لفظندن
فعل مضارعدر شغال ترکیده چقال دیدکلری جانوردر سروری
افندی مرحوم بو بیتی بو یلجه ترجمه ایتمش نظم اوچی چقلی بنجید
اولایه همیشه. برکون براغوراوجی قپلاندن دخی دیشه. حکایت
یکی از ملوک پارس نکین کرانمایه در انکشتری داشت نته که عجم
شاهلرندن و شیراز پادشاهلرندن برینک بر خاتمینک آغر بها لو بر
قاشی وار ایدی محصل زیاده قیمتلو بر یوزکی وار ایدی دیمکدر
حذاتنه خاتم زرینک ازدیاد ثمنی فص ونکینی اولان درنکی
اعتباریله در باری بحکم تفرج با تنی چند از خاصان المصلی شیراز
بیرون رفت برکره کند و خواصندن بر قاج کمسه ایله سیر طریقی
شیرازک مصلا سنه واردیلر اول جای لطیف بر شریف مسیر در
نته کم خواجه حافظ دیمشدر بیت بده ساقی می باقی که در جنت
نخواهی یافت کنار آب رکنا باد و کلکشت مصلارا و فرمود
تا انکشتری را بر کنبد عضد نصب کردند اول محلده بر عظیم کنبد
وار ایدی سلاطین ماضیه دن عضد الدوله انک ایچون مدفون

ایلدی پادشاه بیوردی ذکر اولنان خاتمی اول عالی قبه نک بالاسنده
وضع ایتدیلر تا هر که تیر از حلقه انکشتری بکذراند خاتم اورا باشد
تا هر کیم که خاتمک حلقه سندن اوق کچورر سه خاتم انک اولا
اتفاقا چهار صد حکم انداز که در خدمت او بودند بینداختند
اتفاقا پادشاهک پادشاهک خدمتنده اولان درت یوز استاد
کامل نشانزن تیر اندازلر جمله سی اوق اتدیلر خفی اولمیه که تیر اندازلر
اصطلاحنده اصلا خطا ایتیوب واتدوغی یره دوشمیوب اولمسه
قاعده ده سهم وافره قادر اولان استاد ماهره حکم انداز دیرلر یعنی
انلر علم رمایتده اصابتنده و مهارتنده حکم اولنمش برقرار داده ایچون
دیمکدر جمله خطا کردند مکر کودکی بر بام رباط که بیازیچه تیر
از هر طرف انداختی جمله سی خطا اتدی یعنی هیچ بری حلقه دن
کچورمک میسر اولمدی الا بر اوغلنجق کاربان سرای طامی وزرنده
اوینایوب هر جانبدن اوق اتار ایدی باد صبا تیر اورا از حلقه انکشتری
بکذراند قضا ایله صبا یلی انک اوقنی کتوروب حلقه خاتمدن
کچوردی باد صبا ایله تقیید اتفاقی دردیمشلر بیان واقع اولمق
ایچوندر مکر کودکی عبارتی استثناء منقطع در انکشتری را بوی
ارزانی داشتند وعد سابق اوزره خاتمی اوغلنجغه ویردیلر و کودکه
نعمت بیقیاس داد نه تنها ندن غیری بیحد و بیقیاس مال و نعمت
دخی ویردیلر کویا قصد ایله ایتمش اولوب جمیع حکم اندازلردن
ممتاز و سرفرازلغی ظاهر اولدی خیال ایتدیلر دیمیه سن غیردا م
صیلمندن ایدوکن بلمدیلر بیت تیرا وازمان بیت آمد یقین. دیمیه
سن غیردا م خوش بیین. پسر بعد ازین تیر وکمان ابسوخت
اوغلنجق اندن صکره اوغلدن تیر وکمانی اتشه یاقدی بر دخی الینه آلمادی
کفتند چرا چنین کردی نیچون بویله ایتدک و سرمایه دولتکی
نیچون یاندردک کفت تا رونق اولین برجای بماند اوغلدن
ایسه بو دیدیکه انکچون بویله ایتدم تا اولکی رونق برقرار
اولوب زائل اولمیه زیرا بو بر اصابتدرکه اتفاقی منع الوقوت

ظهوره کلدی اتفاقاً بر دخی بو حدمتده نامشهور اولوب سهم خطا ایله
مقرر اولوب خلق میاننده اوله عنوانی قالمز بن خود سهم الغیب
فائز اولوب بو میدانده توز قو یران نشانی اتدم بو تدبیرله
باصدم کمانی چرخ بریندا صدم . شمدنکرو او قوانتدم یا پر باصدیم
بردخی الوبمه کمان الوب کندو می تیرملامتده هدف اتمزن قطعه
که بود کز حکیم روشن رای بر نیاید درست تدبیر که اولوزکه
حکیم روشن رایدن یعنی اصالة رای صاحبی اولان بر عاقل
دانادن بر خصوصده بر درست تدبیر صدور بولمز خطاسی ظاهر
اولور که باشد که کودک نادان . بغلط بر هدف زند تیری که
اولور که بر طفل نادان غلط انداز لق یولندن نشانکاهه بر اوق
اوروب اصابت اتمش اولور ایمدی عاقل اولان حزم و احتیاطدن
خالی اولمز در **حکایت** درویشی را دید مرد رغاری نشسته بر
کوردم که بر مغاره ده اوتورمش ایدی ودر بروی خود از جهان بسته
وجهاندن کندو یوزینه اختلاط ومصاحبت بابنی سد اتمش ایدی
یعنی عزلت وانزوا وخلق عالمدن انقطاع واختفا اتمش ایدی حقی
اولیه که حق عبارت از جهانیا تعبیر یده مسطور اولان ذکر محل
اراده حاله محمولدر وملوک وسلاطین را در چشم همت وشوکت
نمانده استغناسی بر مرتبه ده ایدی که چشم همتنده ملوک وسلاطین
بله حشمت وشوکتی قالمامش ایدی حقا که اکا بر اهل دنیانک مرجع
ومدار اولدوغی اصحاب مالک عرض حاجاتنه نظرده خلقدن بی
نیاز اولوب کندو نی رضای حقه تسلیم ایدن نامرادلرک چشم
همتلرینه نظر سایر عجزه ومساکین ایله برابر اولوب مقدار زده
اعتبارلری یوقدر **قطعه** هر که بر خود در سؤال کشاد مرکه
کندو اوزرینه سؤال قپوسنی اچه یعنی ذل سؤال ارتکاب ایلیه
تابمیرد نیازمند بود تا اولنجه نیازمند اولوب مرعز نه احتیاج
وابتذالدن قورتلمز آز بکذار وپادشاهی کن آز الفمده ودد ورق
سجمه ایله حرص وطمع معناسنه در یعنی اهل قناعت اولوب حرص

حرص وطمعی ترک ایت وپادشاه وقت اول که کردن بی طمع بلند بود
زیرا قانع وغیر طامع اولمغله خلقدن ممتاز وبی نیاز اولان البته
عالیقدر وکردن فراز اولور که درویش کند وباشنه سلطان اولور
کردن خفی اولیه که کردن بی طمع ترکیب توصیفی اولوب سده مضاف
مجاز اولور ترکیب اضافی اولوب کردن مرد بی طمع معناسنه اولو
حقیقت اولور وجه ثانیده حذف موصوف اعتبار اتمکه حاجت
یوقدر کما توهمه بعض الشراح حیث قال ای وصفه لموصوف محذوف
ای کردن مرد بی طمع فتدبر یکی از ملوک اذ طرف اشارت کرد که توقع
بکرم اخلاق عزیزان آنست که با نان ونمک با ما موافقت کنی ولد
پادشاه اولان ملوکدن بری درویشی خانه سنه دعوت مراد
ایدوب عزیزلرک کرم اخلاقندن توقع اولنور که بزم ضیافتمزه
کلوب طعامی بلجه تناول ایده لر دیو نیازاتدی شیخ رضا داد
که اجابت دعوت سنت است شیخ رضا ویروب ضیافته وارد
زیرا دعوته اجابت سنتدر دیکر روز ملک بعذر قدومش برفت
یعنی ولکون ضیافته واروب پادشاهک نعمتن ییدی ارته سی
کون پادشاه شیخک تشریف قدومنه وکندو فنک تقصیرن حذمتند
اعتذار اتمکیچون حضورینه واردی بعض شراح یعنی عزیزانک
ضیافته رضا ویردوکی ایچون اکا اعتذار اتمکه کتدی دیو تعبیر
اتمشلر خفی دکلدر که بو کلامدن متبادر اولان بودر که پادشاهک
شیخه کلمه سی ضیافته کلمکدن مقدم واقع اولوب مجرد رضا
ویروب کلدجک اولدوغیچون اولمش اوله لکن سیاق کلام مدرک
شیوه اولان بودر که شیخک ضیافته کلمه سندن صکره واقع
اولمش اوله وشیخ رضا داد کمعناسی رضا کوستردی واجابت
ایلدی دیمکدر اوله بعض نسخه ده بعذر بخدمتش واقع اولمش بیانا تدکمز
معنایی تایید اتدوکی ظاهردر عابد برخاست وملک را در کنار کرفت
ولطف کرد شیخ خلاف معتادی اوزره ایاغ اوزره طوروب
پادشاه ایله معانقه ایدوب تلطف واکرام وتعظیم واحترام ایلدی

رسد

چون ملك غايب شد يكى از اصحاب برسيد شيخ راكه چندين لطف
پادشاهان خلاف عادت بود درين حكمت پادشاه كند كه
شيخك اصحابندن برى سؤال ايدوب ديدكه پادشاهلر تواضع
معتاد كوز دكل ايكن سبب ندركه بويله مقيد اولديكوز كفت نشنيد
شيخ ايتدى ايشتمدكمى يعنى اتالرك بو سوزى مشهوردركه **قطعه**
هركرا بر سماط بنشينى هركيمك كه سفره سنده اوتوراسن يعنى طعا
يه سن واجب امد بخدمتش برخاست انك خدمتنه قيام واكر تعظيم
واحترام ايتمك واجب اولور برخاست مصدر معناسنده در
خير نتوان كرد انك خير واحساننه عوض ومكافاته قدرت
اولمازسه عذر وبيچارگى ببايد خواست بارى تواضع ايدوب
عذر ديلمك كركدر **مثنوى** كوش تواند كه همه عمر وى نشنود آواز
دف وچنك ونى بو ممكندركه كيشنك قولاغى جميع عمرنده دف
وچنك ونى صداسن ايشتميه ديده شكيبد ز تماشاى باغ
ديده باغ سيرن ايتمكه قادر اولوب صبر ايدر بى كل ونسرين بسر
دماغ يعنى كل ونسرين استشمام ايتمسه دماغ مختل اولماز بعض
نسخده بسر ايد واقع اولمش راجح اولدوغى واضحدر ور نبود
بالش آكنده پر كذلك قوش يوكى ايله طولمش ياصدق اولماسه
خواب نتوان كرد حجر زير سر باشى التنه طاش قويوب يعنى طاش
ياصدنوب ويومق ميسردر ور نبود دلبر همخوابه بپيش واكر
برد وشكن بله ياتوب پهلو ابن جك جوان بولنمزسه دست
توان كرد در آغوش خويش آغوش لفظى شينك سكونيله در
خويشتن را در آغوش كند تقديرنده اولور الكند وجسمنى
قوجوب ياتمق ممكندر ديمكدر مشهور مثلدر يارندن ايرلن
ديزن قوچار ياتور بعضلر آغوش خويش عبارتنى تركيب اضافى
طوتوب اليني كند وقوجغنه ايتمك اولور ديو تعبير ايتمش
تقصير ايلمش اين شكم بى هنر پيچ پيچ باء عجمى وجيم عجمى ايله پيچيده
لفظندن صفت مشبهه در طولاشق ديمكدر اسما يعنى بغر

مراد در بو وجهى جائزدر كه سوز وكداز وزيب وفريب كبى صورت
امره وارد اولان مصادر قبيلندن اولوب شكم پيچ پيچ رجل
عدل كبى اولوب مبالغه مقصود اوله بهر تقدير شكم پيچ پيچ حالك
وصفى محلنده اثبات قبيلندندر بو وجهى جائزدركه پيچ پيچ بالكلية
شكمك وصفى اوله نتكيم بعض شكملرده محسوس ومشاهددر
خصوصا شكم پيرانده قتى ظاهردر والحاصل بغرسق ايله پر اولان
بى هنر شكم كه دنياده اكل وشربدن غيرى كارى يوقدر صبر ندارد
كه بسازد بهيچ قلت معاش وضيق حالله يعنى كه صبر ايتمز هيچ
... ضيق حالدن وقلتدن كنايتدر حاصلى دنى معيشت ايله
قناعت ايتمز ديمكدر **باب** چهارم در فوايد خاموشى
حكايت يكى را از دوستان كفتم امتناع سخن كفتنم بعلت آن
اختيار افتاده است كه احبابدن برينه ديدم كه خلقله مصاحبتدن
امتناع وانقطاعى اول سببدن اختيار ايتدم كه در اغلب اوقات در سخن
نيك وبد اتفاق افتد اكثر اوقاتده مصاحبتده نيك وبد واقع اولور يعنى
ديلك حاليدر هر زمانده ايو سوز دوشمك قتندر اولور بهر
تقدير اغلب پريشان كويلكدن خالى اولمازدر وديده دشمنان
جز بر بدى نمى آيد دشمنك كوزى ايسه يرامازلقدن غيريه نظر
ايتمز دركفتاى برادر دشمن آن به كه نيكى نه بيند اولدر وستم
ايكه جواب ويروب ديديكه دشمن ايلك كورمك يكدر بو تعبيرك
معنى خفى دكلدر **بيت** هنر بچشم عداوت بزركتر عيب است
چشم عدوده هنر بيوك عيبدر يعنى حسد وانكار ايله نظر ايدن
بدخواه وعيب جونك كوزنه هر كمال وهنر عظيم نقصان وعيبدر
...ست سعدى وددرچشم دشمنان خار است سعدى حد ذاتنده
كل ... دشمنلرك كوزنه خاردر ولخو العداوة لا يمر بصالح
...ولمزه بكذاب ... لسان عربده فلان صاحبى ديه جك يرده
... فلان ديرلر كوز ايله اشارته ديرلر طعن وتعريضدن
... ايدر رجل لماز ولمزة ديرلر قرآن عظيمده ومنهم من يلمزك

باب فوائد صمت وسكوت بيانندر

سروری مرحوم بو بیتك ترجمه سنده
دیمش **بیت**
هنر چو چشم عداوتده عیب اولور اولو
نه که سعدی چو کلدر عدو کوزینه دیکن

فی الصدقات ویل لکل همزة لمزة دخی بو معنایه در همزه اعراض
ناسی کسر ایدوب مذمت و غیبت ایدنه دیرلر بکذاب بلی لفظن
متعلقدر اشر فتح همزه وکسر شینله صفة مشبهه در تکبر
خلاصه کلام حقد و حسد و عداوته مبتلا اولان شخص بر نقص
صلحای متدن بر اهل وقار و صاحب عتبار مثلا فی اولسه چشم انکار
نظر ایدر و کذاب اشر دیو طعن و تعریض ایدوب بحر کیند
بل هو کذاب اشر و سیعلمون غدا من الکذاب الاشر شعر و عین الرضا
عن کل عیب کلیلة • و لکن عین السخط تبدی المساویا بیت نور گیتی
فروز چشمه هور عین افتابک نور عالمتابی وجرم شمس
گردون جنابک ضوء بی ارتیابی جملهٔ موجوداته صفا بخش ایکن
در نیاید بچشم موشک کور موشک کورک عیننه کرمزدر شعر
کنشک ذره قدر قدر نه نقصان کلمز ایلسه نور جهانتابی خفاش
انکار موشک کور تی کیره کوستبک و یر سچانی دیدکاری جانور
بعضلر دیمشلر که خفاش مراددر کور ترکیبی براسه فارسیدن شب پره
دیدکاری جانوردر هور خور افتابک اسمیدر خفی اولمیه که گیتی
فروز وصف ترکیبیدر نورک صفتیدر و ترکیب توصیفی چشمه
هور لفظنه مضافدر ترکیب اضافینک مجموعی مبتدادر در نیاید
خبردر موشک کور ترکیب توصیفیدر چشمه مضافدر بعض
چشمه هور لفظنی گیتی فروز لفظندن بدلدر دیمشلر و نور لفظی
گیتی فروزه و چشمه هوره مضاف ایدوب یعنی نور روشن جهان
که چشمه افتابدر دیو تعبیر ایتمشلر موجه دکلدر بعض نسخه
نشد باشد بچشم موشک کور واقع اولمش معناسی ظاهردر

حکایت باز رکانی را هزار دینار خسارت افتاد بر بازرکان
اتفاقا بیک التون ضرری اولدی پسرش را گفت نباید که این
سخن را باکسی درمیان نهی اوغلنه ایتدی زنهار اولمیه که بو
اورتایه کتورهسن یعنی باکه بو یله ضرر و زیان و هالک
نقصانله خسران واقع اولدوغنی شایع ایتمه دیو محکم تنبیه

گفت ای پدر فرمان تراست نکویم اوغلی ایتدی ای پدر فرمان سنکدر
بو سرّی هرکز فاش ایتمیم ولیکن مرا بر فائده این مطلع کردان که
مصلحت در نهان داشتن چیست ولکن بو خصوص ستر و اخفا
ایله نک فائده سی ندر باکا افاده ایله دیدی گفت تا مصیبت دو نشود
پدری ایتدی تاکه مصیبت ایکی اولمیه یعنی فائده سی بودر که شایع
اولیجق مصیبت ایکی اولمق لازم کلور بری نقصان مایه بری سرمایه
نقصانی و دیکری شماتت همسایه بری دخی همسایه نک شماتتیدر
همسایه قوکشی دیمکدر بعض نسخه ده شماتت اعدا واقع اولمش مضمون
بیته مناسبدر هر تقدیر معناسی بیانه محتاج دکلدر بیت
مکوانده خویش با دشمنان که گوید و غم و غصه کی عدایه سویلمه
که لاحول گویند شادی کنان زیرا شادیلق ایتدکاری حالده لا حول
و لا قوة الا بالله العظیم دیو تا سف اظهار ایدرلر یعنی اکرچه
صورتا دستلق یوزندن و غمخوارلق یولندن اجوبه
حزن ملال کوسترلر اما جبلت مقتضاسنجه کوکل عالمنده مسرور
اولورلر بعضلر ظاهرا اکرچه بحضورلق کوسترلر لکن تنها
شادلق ایدیجلردر و مسرور لردر دیمشلر تنها لرندن دیمک لازم
کلدر فتأمل شادی کنان لفظ مفرد اولوب صفة مشبهه ملحق
بر ضمیر دکویندکه فاعل ضمیر دشمنانه در بعض شراح کویندکه
فاعلی ولمقا وزده لفظ جمع اولوب مفردی شادی کن در دیمش
موجه دکلدر حکایت جوانی خردمند که از فضائل حظی وافر
داشت و طبع لطیف بر جوان هوشمند وار ایدی لطف طبع
صاحبی ایدی و فضائل و کمالاتدن کلی بهره سی و حظ وافری وار ایدی
حظ حاء مهمله نک فتحی و ظاء معجمه نک تشدیدی ایله بهره و نصیب معناسنه
چندانکه در محافل دانشمندان نشستی هیچ سخن نکفتی هرچند که
عالم مجلسلرنده و ارباب معارف صحبتلرنده واقع اولا قطعا سوز
سویلمزدی سکوت اختیار ایدر ایدی نشستی ده و نکفتی ده اولان یالر
حکایات ایچوندر محافل جمع محفلدر مجمع و مجلس معناسنه در

بارى پدر بش كفت اى پسر تو نيز از آنچه دانى چرا نكوىى بركزيده
ايتدى اى پسر سن دخى بلدوكلردن نيچون سويلمزسن كفت نترسم
كه پرسند مرا ز آنچه ندانم وشرمسارى برم اوغلى ايتدى خوف ايدرم
كه بلدوكم نسنه دن سؤال ايده لر تخجل وشرمسار اولام قطعه
آن شنيدى كه صوفيى ميكوفت زير نعلين خويش ميخى چند
قصد سمو عجمدر كه كند ويشماغنك آلتنه بر قاج كبك قاقار ايدى
صوفيده ايكنجى يا وحدت ايچوندر نعلين لسان عربده لامك
فتحى ايله تثنيه در فى زبان فارسيده لامك كسريله مفرد استعمال
اولنور ميخدن مراد كبكيدر آستينش كرفت سرهنكى كه بيا نعل
بر ستور ببنديعنى برچاوش همان حريفك يقاسن الوب استا
نعلبند بكزرسن كل ايمدى بنم طوارلر ومه دخى نعل ايله ديو
سرهنك چاوش معناسنه در آستين يكن معناسنه در ببو
كريبان معناسى وقوعدر قريبدر ستور سين مهمله وتشديد
فوقيه نك ضميله دواب معناسنه در تركيده طوارد يرلر
آت وقاتر مقوله سيدر خلاصه كلام اكر صوفى دعاجى
كبكى ودماغده بالذات مباشرت اتمسه سرهنكك تكليفندن
خلاص اولوردى قصددن حصه بودركه مادام كه اظهار
دعوى فضل وكمال ايده سن بهر تقدير معرض اعتراضده اولورسن
سكوت اختيار ايدرسك قورتلورسن بيت نكفته ندارد كسى
با توكار ساكت اولدوغك حالده كمسه سنك ايله سقيدا ولماز
سار آنكه سو يلميه سن هيچ كس ساكه تعرض اتمز ولكن جوكه
دليلش بيان فاما شويله كه مدعى اولاسن البته دعوى يه معنى
وسوز وكه دليل كتورمك كركسن كه دا سنك خلقك الندن
خلاص ايده سن حكايت يكى را از علماء معتبر مناظره افتاد با
انملاحده سعنهم ومسلم عالملردن برينك اتفاقا بر ملحد ايله مباحثه
ومناظره سى واقع اولدى با او بحجت بر نيامد وفى نافه لى
معقول ايله الزام ايله غلبه ايده مدى سپر بينداخت ودر كشت

عائبت

عاقبت مناظره دن فارغ اولوب دونوب كتدى قلقانن كوترو
بيو مقدمات بحث وجدلدن الجكدن كنايتدر بركشت كاف
عجمى ايله بركشتن لفظندن مشتقدر رجوع وانصراف واعراض
وانقطاع معناسى مقصوددر كسى كفتش تو با چنان علم وادب
وفضل وحكمت با بى دينى بر نيامدى بر كسنه اكا ايتدى سن
بو كلو علم وادب وفضل وحكمت اهلى ايكن سبب ندركه
بر بنى محلد ايله بحث ايدوب غلبه والزام اتمكه قادر اولمدك
كفت علم من قرآنست وحديث وكفتار مشايخ واهل علم ايتدى
بنم بلدوكم قرآن وحديثدر وكلمات مشايخدر وا وبدينها
معتقد نيست ونمى شنود اول ملحد ايسه بونلره معتقد دكلدر
واستماع دخى اتمز بدينها لفظنده اولان تودنيه نك لطفى ارباب
ذوق سليمه خفى دكلدر ومرا شنيدن كفر او بچه كار آيد ...
بنم انك ترهات وكفريا تن ديكلمك نه يا رار بيت آنكس كه
بقرآن وخبر زو نرهى بركسنه كه انك الندن قرآن وحديث
وكلمات اوليا وعلما ايله قورتلمغه قادر اولميه سن يعنى بونلره
معتقد اولميه وقبول اتميه آنست جوابش كه جوابش ندهى انك
جوابى اولدركه هركز اكا جواب ويرميه سن جواب الاحمق
سكوت نحو اسيله عامل اولاسن حكايت جالينوس ابلهى را
ديدست دركريبان دانشمندى زده وبى حرمتى كرده جالينوس
حكيم بر شخص ابلهى كوردى كه بر دانشمندك يقاسنه يا پشوب
حرمتسزلك ايلدى يعنى حرمت اتميوب تحقير واهانت اتدى
كفت كراين دانا بودى كار او با نادان باين جا يكه نرسيدى
جالينوس ايتدى اكر بو دانشمند كرچكدن عاقل ودانا اولايدى
انك ايشى بو مقامه ايرشمز ايدى يعنى عاقل ولان كمسه
ايله ونادان ايله نزاعه مبتلا اولسه كركدر عرضنه نقصان
ورلمك طبقه يه كتورمز رحكيمانه معامله ايدر مثنوى
دو عاقل را نباشد كين وپيكار ايكى عاقلك ما بيننده بغض و

وجنك وخصومت ولمزدرنه دانایی ستیزه با سبکسار یعنی
جانب بله عاقل اولمق لازم دکل بر عاقله دخی خفیف العقل وسفیه
منازعه ارتکاب ایتمزه زیرا محصل عقلی ولان ناداننه اویمازدر اکر
نادان بوحشت سخت کوید زیرا اکر نادان وحشت وخباثت
ایدوب نامعقول کلمات ایدرسه خردمندش بنرمی دلجویی
عاقل رفق وملایمت ایله دلجولق ایدر وانکنا تدوکنه تاملاً
لطفله مقابله ایلر دو صاحب دل نکه دارند موی ایکی اهل دل
بر دانه قلی حفظ ایدرلر کمال موافقتدن کنایتدر یعنی ایکی جانب
بیله عاقل اولسه قطعا بر زماننده تلی قرمزلر و قل قدر بری
رنجیده اولمازلر همچو ورنه سرکشی وآزرم جویی کذلك بر نه
بر صلح جوی دخی بوئیله در یعنی برجانب جاهل و برجانب
اولسه انده دخی رشته محبت محفوظ اولور زیرا جاهل
قلی چکد کچه عاقل اکا اویمایوب قلی چکیوب او کنجه وار
مصافات کسسته اولماز آزرم بو محلده میل ورفق و
ومحابا معناسنه در آزرم جوی جنك وغوغا سومیوب
صلح ومصافاتی پیشه وعادت ایدن کسیه دیرلر همیه
بو محلده همچنان وکذلك وایضا معناسنه در بعضلر همیه
همیشه وبعضلر شویلکه معناسنه وآزرم لفظنی تعظیم
معناسنه طوتوب دیمشلر که ایکی اهل دل بر قیلی حفظ ایدر
شویلکه کرك سرکشلکده کرك حرمت استیجیلکده اولسون
کرك حالت حلمده کرك حالت غضبده اولسون انتهی خفی دکلدر
که بو تقریر جه اتسامکه بری مسکوت عنه اولوب سیاق
خصوصا بیت ثانیده قطعا ملحوظ اولمزدر بزم ذکر ایتدکمز
راجح اولدوغی واضحدر اکر بر هرده وجانب جاهل نادانده اما ایکی
جانبده بله جاهل و نادان اولدقلری تقدیرجه اکر زنجیر
باشد بکسلانند زنجیر دخی اولورسه قیرلر بکسلانند
کسلانیدن لفظندن مضارع مستعیدر کسلاندن لفظندن

ردکانتو همه بعضهم بو محلده کسیختن معناسنه در دیینلر دخی
نمونلمشلردر و بالجمله بو ابیاتك فحواسی حصر عقلی ایله اوچه منحصردر
ناویا ایکی جانب عاقل اولاو یا بری عاقل و بری جاهل اولاو یا
کیبی بله سفیه اوله اکر جانبین عاقل اولورسه طوتدقلری قیل
زیلماز اکر بر جانب سرکش و بر طرف ملایم اولورسه کینه ورشته
مصافات کسسته اولماز وکر طرفین دیوانه اولورسه زنجیر بله
قیوب قیریلور دیمکدر یکی را زشت خویی داد دشنام بر بد خلق
شخص برکسیه سوکدی تحمل کرد وکفت ای خوب فرجام اولکسه
ایدوب دیدیکه ای عاقبتی خیر اولاجاق بتر زانم که خواهی کفتن
بن سنك دیدیکین دخی بدترم یعنی سنك دیدوکدن دخی
ده یرامازلق بنده موجوددر که دانم عیب من چون من
نی زیرا بیلورم که بنده اولان عیوبی سن بنجلین بلمزسن
عیبی بیلورم سن عیبی بنجلین بلمزسن بو ایکی بیت باب اولده
رون الرشیدك حکایه سنده کچمشدر بعض نسخده بو محلده
مذکور اولمشدر دخی اولمیه که بوذکر اولنان ابیات جمله یه
شونکه اکر این دانا بودی الی آخره کلامنی تاییددر

حکایت

سحبان وائل را در فصاحت بی نظیر نهاده اند سحبان وائل دیمکله
معروف بر شاعری فصاحتده بی نظیر دردیو وصف ایتدیلر سحبان
وزنی او وزره دیار عربده کمال فصاحت وبلاغت ایله موصوف
معروف شاعرك اسمیدر باباسنك اسمی وائلدر سائل وزنی
زیرا در این لفظی محذوفدر که اکر سالی بر مجمعی سخن کفتی مکرر
بو جمله وصف ایدوب دیدیلر که مثلا بر ییل بر مجلسده
تکلم ایتسه بر سوز سویلدوکن بر دخی سویلمز ایدی واکر همان معنی
اتفاق اتادی اکر اتفاقا ینه اول معنی مکرر مذکور اولمق لازم
بعبارت دیکر بکفتی بر غیری عبارتله تعبیر ایدر ایدی وازجمله
ندیما ملك یکی اینست پادشاه مصاحبی ولا لمره لازم او ولان
جمله دن بری بودر یعنی تکراردن احتراز ایتمکدر **بیت** مکرد کته

سحر آمیز باشد طبیعت را ملول انکین باشد **مثنوی** سخن کرچه دلبند
وشیرین بود سزاوار تصدیق وتحسین بود سخن هر نه دکلو دلبند
وشیرین وسزاوار تصدیق وتحسین اولورسه ده چو یکبار کفتی
مکو باز پس چون برکره سویلدوکک تکرار بر دخی سویلمه که حلوا چو یک
خورد ند بس زیرا حلوایی دخی انجق برکره تناول ایدرلر بحصل اشعار
اولان کلمات مثلو شکری حلویات متابه سنده اولورسه
مکرر اتمه لذت یوقدر و تکرار حسن ولی نه صد بار **حکایت**
یکی را ز حکما شنیدم که میکفت هرکز کسی بجهل خود اقرار نکند عقل
برندن ایشتدم دیر ایدیکه هرکز کسه کند وجهلنه اقرار واعتراف
مکر آنکس که چون دیکری در سخن باشد همنوز تمام نا کرده او سخن
کند مکر اول شخص کند وجهلنه معترف اولور که سوز ایچنده
کسه هنوز کلامن تمام اتمدن اول شخص کفتاره باشلیه زیرا بو حالت
کند وجهل ونقصاننه فعلا وقولا شهادت ودلالت ایدر مع
ایله اقرار اتمش اولور **مثنوی** سخن را سرست ای خردمند وبن ای خرد
کفتارک باشی وکوکی یعنی بداسی وانتهاسی واصلی وفرعی وار
میاور سخن در میان سخن ایمدی برکسه سوز سویلرکن دخی
اتمدن اور تاید سوزک تورمه سوزی راسنه کیرمه خداوند
وفرهنک وهوش نکوید سخن تا نبیند خموش تدبیر وادب وفر
صاحبی اولان کسه تکلم اوزره اولان کسه یی ساکت وخموش
کورمینجه سوز سویلمز بعض اشخاصک سوز راسنه کیروب
بالله بو کرن دیو اعتذار اتدوکی ادب دکلدر عامیانه در **حکایت**
تنی چند از بندکان سلطان محمود حسن میمندی را کفتند که
امروز تراچه کفت در فلان مصلحت سلطان محمودک قوللرندن
برقاچ کسلر وزیری اولان حسن میمندی یه سؤال ایدوب دیدیلر
بادشاه سا که بو کون فلان مصلحت خصوصنده نه بیوردی
کفت بر شما هم پوشیده نماند حسن میمندی ایتدی اول خصوص
بادشاه باکه نه سویلدوکی سزه دخی مخفی قالماجق دکلدر یعنی

بیورد که بادشاه اول خصوصی سزه دخی دیسه کرک که ز بو تقدیر چه
ندن سؤالک وجهی ندر کفتند تو دستور مملکتی ایچه با تو
کوید بامثال ما کفتن روا ندارد اول کسلر ایتدیلر سن مملکتک
وزیرسن بادشاه سا که سویلدوکی سوزی بزم امثالمزه سویلمکی
یار کورمزدر یعنی سن محرم اسرارسن سا که نه سویلدوکن
بیلورز کفت باعتماد آنکه داند که بکس نکویم وزیر ایتدی بنم
کیمسه یه سویلمیدجکمه بادشاهک اعتمادی اولمغله بنی محرم راز اتمشدر
چرا می پرسید پس نیچون بندن سؤال ایدرسز **بیت** نه هر سخن
بکوید اهل شناخت صاحب عقل وادراکی اولان کسنه
وکنی سویلمز در نفی مزبور حیثیتنه واقع اولان مضمونک
صر وقدر سخنده سر مطلق اولورسه سلب کلی
رفع ایجاب کلی مقصود اولور واکر اسراره متعلق اولان کلامده
خصوص اولورسه سلب کلی مقصود اولور رفتد بر سر شاه
بوشتن نباید باخت بادشاهک اسرارینی افشا واظهار اتمک
بلد کند وباشیله وینماق یعنی کند وجاننه وباشنه قصد
روا دکلدر زیرا بادشاهلره محرم اولوب کشف راز ایدنلر
بند باشدن چقار عقلی اولان انی ارتکاب اتمز **حکایت** در عقد
سرایی متردد بودم شیخ سعدی حضرتلری بیوررلر که بر زمان
صاتون المقده متردد اولدم یعنی کاه المغی مقرر ایدوب
فسخ عزیمت ایدردم بیع لفظی اضداددندر بو محلده سیاق
قرینه سیله اشترا معناسنده در جهودی کفت من از کدخدایان
این محلتم بر یهودی ایتدی بن قدیمدن بو محلنک خلقندنم وصف
فاند چنانکه هست از من بپرس بو خانه نک وصفنی وقوعنی
بندن سؤال ایله کما قیل وصاحب البیت ادری بالذی فیه
هیچ عیب ندارد تردد دی قوهمان اشترا ایله زیرا واقع بودر که
بیو قدر بجز لفظی خریدن لفظندن خانک فتحیله امردر
بیلر که جیم ایله وزاء معجمه ایله اولوب یعنی هیچ عیبی

نن

کدخدایان قدیم ترکیب
توصیفی در ترکیب اضافی
توهم ایدن غلط
اتمشدر صح

اولمق وصفندن غیری وصافنی بندن صور یعنی بی عیب ولد و
مشهور اولوب هر کسک معلومیدر دیمکه اشارت ایدر انتهی بعض
بو معنایی غلطه حمل ایتمشلر غلط خود دکلدر اما نفسنده بعید و
مخالفدر وذکر اتدوکی اشارت مساق کلامدن فهم اولنمازدر کفت
بخیر انکه تو همسایه اوپی حضرت شیخ ایدر بن دیدم که معلوم اولدیکه
سنک قوکشلغکدن غیری عیبی یوغمش قطعه خانه را که چون تو همسا
است بر خانه که سنجلین قوکشی اولا ده درم سیم کم عیار ارزد اوند
دانه زیوف وکم عیار اقچه یعنی دکرکم عیار ناقص دیمکدر لیکن امید
باید بود که پس از مرک تو هزار ارزد لکن امید وار اولمق کرکدر سن
اولدقدن صکره بهاسی بیک اقچه اوله زیرا اول زمانده عیبی زائل
حکایت یکی از شعرا پیش امیر دزدان رفت وثنا کفت شعرادن بری
حرامیلر باشینک حضورنه واروب مدح وثنا ایلدی یعنی عطا
واحسان رجاسنده اولدی فرمود تا جامه اش برکنند وازده
بدرکنند امیر دزدان بیوردی که حریفک لباسن صویوب کو
سودروب طشره چقاره لر برکنند کاف عربینک فتحیله درسکان
در قفای او فتادند کوی کوپکلری ارد نده دوشدیلر خواست تا س
بردارد استدیکی یردن بر طاش قالدوروب کلاب بدانوب کندو
دفع ایلیه زمین یخ بسته بود یر طوکمشیدی عاجز شد کفت
چه حرامزاده مردمانند که سک را کشاده اند وسنک را بسته حرا
بر طاش بولمقدن عاجز قالوب دردمند ایتدی بونلر نه حرامزاده
کمسلردر که کلبی صالیویروب طاشی بغلامشلر تا که کسه الند
طاش الوب کلابی دفع قادر اولمیه امیر از غرفه بشنید وبخ
حرامی باشی چار طاقدن ایشیدوب حظ ایدوب کلدی وتبسم
ایلدی کفت ای حکیم از من چیزی بخواه ایتدی ای حکیم بندن بر ن
دیله یعنی حقکده باب احسان کشاده اولوب مسئولک منیور
ومأمولک حصوله موصولدر کفت جامه خود میخواهم اگر انعا
فرمایی ایتدی کند وجامه می استرین اکر انعام بیوررسک

بید وار بود آدمی بخیر کسان آدم اوغلی کسلرک خیرنده امید وار اولور
ـی ادمیلک مقتضاسی بودر که هر حالده انتفاع رجاسنده اولور
بخیر تو امید نیست شر مرسان بن سندن خیر توقع ایتمزین
ان شر وضرر ایرشدرمه فانکه وتعفکدن کچدم همان ضررک
ـیم مصرع رضینا من نوالک بالرحیل سنک عطا واحسانکدن
انکه راضی اولدق نوال عطا معناسنه در رحیل کوچمک معناسنه
ـدر من کلمه سی بدل معناسنه در ومثلرکما فی قوله تعالی
ـیتم بالحیوة الدنیا من الاخرة ای بدلا الاخرة یعنی سنک بدلی
ـکمکه اجازت ویرمکه راضی اولدق خفی دکلدر که من بدل
ـسنده اولمق لازم دکلدر تبعیض ایچون اولوب تهکم وجهیله
ـله رخصتی جمله احساندن عدایتمک دخی انسبدر خلاصه کلام
ـان بزه احسانک بو اولسون که کیتمکه اجازت ویرمیکدر اسیلفظ
ـی مصراعک میمک تخفیفی وایکنجی مصراعک تشدیدی ایله دز
ـاتن ایکیسی دخی جائز ومستعملدر سالار دزدانرا بر وی رحمت
ـرمیلرک سالاری یعنی سرداری اکا ترحم ایتدی جامه اش بفرمود
ـلری تفتانی بینه ویرکی دیو بیوردی وقبا وپوستین بر ان مزید
ـر بر فراجه وبر کورک دخی انکه اوزرینه زیاده ایلدی بعض
ـان واو عطفا ولمیوب وقبا پوستین واقع اولمشدر کورکلی
ـبه دیمک اولور حاصل کلام شاعرک سوزی امیر دزدانه خوش
ـب هم جامه سن ویردی هم بر کورکلی فراجه احسان ایتدی
ـنی چند بداد وبر مقدار اقچه دخی عطا ایلدی حکایت
بخانه خود در آمد مردی بیگانه را دید با زن او بهم نشسته
ـم ناقا بر کوننا وینه کیر وکوردکه بر اجنبی شخص
ـرفاتو نیله بلجه اوتورمش دشنام داد وسقط کفت بحچر
ـالی کور بجک سوکدی وناسزا معقول سوئلدی واشوب برخاست
ـند واشوب یعنی هنکامه وغوغا پیدا اولدی صاحب دلی
ـز واقف شد وکفت بر اهل دل بو حاله واقف ومطلع اولوب

احسانکدر

حسب حالنه موافق بو بیتك مضمونني تكلم ایتدی بیت تو برای
چه دانی چیست سن اوج فلكدن نه وارد رنه بیلورسن جو
كه در سرای تو كیست جونكه كند وخانك ایجنده اولانی بلمزسن
عالم نجومن مهارت دعوسین ایدوب سماوراء افلاككدن بحث
وه انده اوضاع فلكیه ولوب ثوابت وسیاراتك حركات
مترتب اولان احكامك استخراجنه قادر وافتابك سیر بروجی
وهبوط وعروجی نه باعث وهركون كونا كون حوادث
اولاجاغن وكون طوغمادن نلر طوغاجاغن بیلكرم
اسادرون خانه واهل بیتك احوالنی بلمزسن وكلوب كیدنی
چقانی تشخیص ایتمزسن دیمكدر حكایت خطیبی كریه الصوت
راخوش اوازینداشتی برناساز وكریه الصوت وبد اوازكند
خوش الحان وحسن الصوت زعم ایدردی وفریاد بی فائده
داشتی وبیهوده فریاد ایدردی واشیدنلر حظ ایدرونلذذ
ظن ایدوب موحش صدالرومولم ادالرایله چاغرور ایدی
كفتی بنعیب غراب البین دربرده الحان اوست نعیب نون
مهمله ایله واخرنده باء موحده ایله خطیب وزنی اوزره
غراب معناسنه در غراب البینه اضافتی تجرید ویاخود تاكید
یعنی كراول ناسازی دیكلسك ولسك الحانی برده سنده قوز
صداسی وارد دیرایدك بین عین وزنی اوزره دغراب
برنوع غرابدركه تركیه الاجه قرغه دیرلر عربك زعمی بودر
اتفاقا اصحاب امالدن بركسه خانه سندن چقدقده اكر
اولسه بهرتقدیر شامت ملاقات كندویه مطلوبك سابیننه
موجب اولوردیو تطیر ایدرلر بوسببدن غراب الفراق دیه
برده غراب البین تعبیر ایدرلر برده حجاب معناسنه در
الحانی برده یه تشبیه ایتمشدر كركو یا انك وراسنده
غراب متواریدر لفظ برده بومقامده الفاظ اشنادندر اوله
موسیقی دن اولان یا رانه خفی ونهان دكلدر محصل

غراب البین واز نه بكوزرایدی دیمكدر صوت ومعنی
بندن تقبیح در وقیل فی هذا المعنی قطعه تو خطیبی كریه صوت
نفس صوت خویش امن بكوشت خوش روبمات عنربین
لكن قبول نفس دست دركش یا ایت ان انكر الاصوات درنا
ت یاخود قران عظیمده اولان ان انكر الاصوات لصوت الحمیر ایتی انك
تنده وارد اولمشدر بیت اذا نهق الخطیب ابو الفوارس نهق
بین فعل ماضی دن نهیق شهیق وزنی اوزره صوت حمار
الفوارس صلده كنیت اسد در لكن بو محلده نهق قرینه سیله
كنیتی اولمق مقصوددر دیمشلر خطیبدن بدل یاخود عطف
در خطیب ده كی لام تعریف عهد ایچوندر خطیب مذكور
صوددر دیمشلر له صوت یهد اصطخر فارس له ضمیر خطیبه
هدك معناسی كسر وهدم در اصطخر دیار عجمده بر محكم
بین قلعه نك اسمیدر له صوت مقدم خبر ومؤخر مبتدادر یهد
سی صوتك وصفیدر جمله اسمیه اذانك جوابیدر بو دخی
دركه جواب محذوف اولوب ولو تری اذ وقفوا علی النار
لندنا ولا ای لرایت امرا فظیعا بو محلده دخی مناسب ولانی
بد وب جمله اسمیه نهقنك فاعلندن حال او ولا بهر تقدیر
معنی خطیب معهود اوازنا غازاتسه برشدید وموحش
ت بدا اولوردیكه فارس مملكتنده استحكامله مشهور اولان
حصین وقلعه متین انك شدت صوتندن منهدم ومنعدم
دیكدر هدم بناده شدت صوتك عظیم تأثیری واردر
ن مسطور ومذكوردر طوب صداسندن خانه لرده تزلزل
اولوب جاملرده شوب پاره لنمك محسوس ومشهوردر •
مان قریه بعلت جاهی كه داشت بلیتش میكشید ندا ولدوغی
خلقی ناچار اولوب خطابت منصب وجاهی جهتندن سو یلكه
ولوب ولد ناسازك بلاسن چكرلر ایدی واذیتش مصلحت
ند وحد ذاتنده مقتدالری اولمغله اكه اذیت وجفا اتكی روا

235

کورمزلر ایدی خفی اولمیه که اذیت بلیت وزنی اوزره اذی بونده…
مصدردر ثلاثیدن اذی به یکسر العین اذیً دن اسم مصدر اولور…
دخی جائزدر ومقامه اوفق اولان بودر یعنی معنای مصدر…
حاصل اولان اثرک اسمی اولا اهل لسان کاه اولور مصدر ایله…
اولان معنا ایچون برلفظ وضع ایدوب اسم مصدر تسمیه ایدرلر…
تا یکی از خطبای آن اقلیم که با وی عداوت نهانی داشت باری…
او آمده بود اول قوم بو جفالی چکدیلر تا شول زمانه دک که او…
دیارک خطیبلرندن بری که اهل جهات ما بینلرنده معتاد…
اولدوغی اوزره بو ناساز خطیبه درونده مخفی ومضمر…
وار ایدی اتفاقا دوستلق یوزندن برکره آنی کورمکه وخاطر…
صورمغه کلمشیدی کفت خوابی دیدم خیر باد دیدیکه سنک…
بر واقعه کوردم خیرا ولا کفت چه دیدی ناساز خطیب…
نه واقعه کوردک کفت چنان دیدم که ترا آواز خوش بود…
خطیب دیکر ایدی ــ شویله کوردم که مکر که سنک اصفهان…
وخوشنا وآزک واریمش ومردمان از نفس تو در راحت بودند…
سنک صدای خوبله ادای مرغوبکدن غایت حظ ایدوب راحت…
صفاده ایمشلر خطیب اندرین لختی بیندیشید وکفت…
خوابیست که دیدی ناساز خطیب بو سوزی کوش ایدیجک…
فکر وتأمل ایدوب سنی واقعه ده واقع ده اولان حالک…
وخلافی اوزره کوردم دیمکه معناسنی ایهام اتدوکنی حریفک…
کلامندن وخصوص تعبیرندن فهم واذعان ایدوب…
نه عجب لطیف واقعه کورمش سن لخت لامک فتحی وخاء معجمه…
سکونی وآخرنده مثناة فوقیه ایله پاره معناسنه در…
ایچونه در بر پاره فکر وملاحظه اتدی دیمکدر که بر عیب من…
کردانیدی زیراکه بو واقعه ایله بنی کند وعیب ونقصانمدن وقف…
ومطلع ایلدی معلوم شد که آواز ناخوش دارم وخلق از نغمه…
معلوم اولدیکه بن غایت ناساز وبد آوازم ولمخله خلق بنم صد…

بنجونلر

…نلر پیش توبه کردم که دیکر نوبت خطبه نخوانم جز با هستکی
…بیاندم که من بعد آواز بلند ایله خطبه اوقیوب آهسته آهسته
…ت برده ونرم آوازله اوقیم **قطعه** از صحبت دوستان برنجم
…که کسری ایله رنجیدن دن مضارع مفرد متکلمدر صحبت احبابدن رنجیده
منضجر اولورین دیمکدر بعضلر بانکی فتحیله درر نجم سنجم معناسنه
…الغی تجویز اتمشلر بعض شراح بو توجیهی استقباح ایتمشلر خفی
…ادرکه اکرچه بعددن خالی دکلدر لکن صحیح درر واستقباح
…نی قبیح دن کاخلاق بدم حسن نمایند زیرا قبیح خلقلرمی
…که حسن کوسترلر عیوبمی باکه سویلمزلر عیبم هنر وکمال
…ند عیب ونقصانمی هنر وکمال عد ایدرلر خارم کل ویاسمن
…یند یاسمن ده یا نفس کلمه دندر یا تردید ایچوندر فقد بو بنده
…اولان خاری کل ویاسمن کوسترلر یعنی حبک الشیء یعمی ویصم
…بخه چشم ارادتله نظر ایدوب عیوبمه مطلع اولمانلر بنی
…الذیل وکریم الوصف ظن ایدرلر یاخود عیوبمه واقف اولدر
…رند عار قلرا ولمخله بخسندلر مداهنه ودریش خند ایدرلر
…تقدیر غافل مغرور وجاهل معذور اولورین دیمکدر
…دشمن شوخ چشم وچالاک کو لفظی کاف عربینک ضمی ایله
…استفهام در این معناسنه در شوخ چشم بو محلده عیب
…معناسندن عبارت وچالاک جست وبی باک معناسندن
…ت اولق مناسبدر یعنی قنی شول دشمن که عیبمی کوروب
…وب بی تردد دیوزمه سویلیکده دلیر اوله تا عیب مرا بمن نماید
…ول مقوله دشمن قنده در دانی استرین تا عیبمی بکا کوسترلر
…ی متنبه اولوب تهذیب اخلاقله اصلاح نفس ایدم فی الحقیقه
…ه دوستلق بودر که سنی عیوبکه مطلع ایلیه وکان عمر بن الخطاب
رضی الله عنه یقول رحم الله امرأ اهدی الینا عیوبنا یعنی عمر بن
الخطاب رضی الله عنه حضرتلری بیورلر ایدی که الله تعالی رحمت
ایلیه شول کسیه که عیبمی بکا هدیه ایلیه یعنی عیبمی بکا اعلام

که

آنکه بر تحفه اهدا و اتحاف ایتدکه قدر مقبول و مرغوب در اصحاب رسول
صلی الله علیه وسلم بر برینک عیبلرینی یوزلرینه سویلیوب اصلاحنی
قصد ایدرلر ایدی بعض ارباب نظر بو محلی مطالعه ایدوب دشمن
خطیب ناساز خصوص واقعه‌یی محضا عدوسندن استماع ایتکله
حقیقت حاله اطلاع حاصل ایتشدر وذکر اولنان قطعه بو
ملایمدر دیمش خفی دکلدر که عداوت ایکی جانبدن اولمغه کلام
دلالت ایتمز باوی عداوت نهانی داشت عبارتی خطیب ناساز
آنک عداوتی ظاهر و آشکار اولمامغه اشعار ایدر بیر سیدن او
بود تعبیری ظاهرا دوستانه معامله رابطه‌سی میانلرندن …
و رشته موالات کسسته و منقطع اولمامغه دلالت ایدر …
مذکوره بو مرعایه ملایمدر دیدوکی ظاهر دکلدر فی الحقیقه …
حاله موافق اولمغله واقعه مطابق بر مضمون ایراد اولنمش …
وحد ذاتنده عدودن صادر و مسموع اولمغه موقوف دکل …
بلکه خصوص تعبیرده‌ن متنبه اولوب و واقعه عکسنه …
مضمونی یادندن دوشوب رؤیا واقعه مخالف اولوب خارج …
و نفس الامرده ناساز و بد آواز اولدوغنه عارف اولمشد …
خلاصه کلام واقعه‌ده سنک خوب آوازک و ایشدیکو …
ناساز اولمغه صریحا دلالت ایتدوکی مزایای کلامه شعور …
اولان زمره عرفانده خفی و نهان دکلدر دشمن بو محله …
جنس اولوب معنای جمعیت مقصود اولدوغنه ناید لفظی …
قرینه واضحه در **حکایت** یکی در جامع سنجاریده بتطوع بانک …
نماز کفتی سنجاریده جامعنده بر کسه وظیفه سزین صاحبی
ازآنی اوقوردی بعض نسخه‌ده جامع سنجار واقع اولمشدر …
و واضح و ظاهر و راجح در زیرا اسم بلده سنجار در سنجاری …
دکلدر باوازی که مستمعان ازو نفرت بودی ازانی بر او …
اوقور ایدی که استماع ایدنلر اندن بی اختیار نفرت ایدرلر ایدی
وصاحب مسجد امیری بود عادل و نیکو سیرت جامعک صاحبی

ایدی کریم الخلق وحسن السیرة بر عادل میر د روشن ضمیر ایدی
نخواستش که دل آزرده کرد کفت ای جوانمرد این مسجد را موذنان
قدیمند که هر یکی را ازیشان پنج دینار داد را دست اول شخصک
رنجیده و محزون اولدوغنی استیوب لطف تعبیر ایله ایتدی ای
جوانمرد بو مسجدک قدیمدن وظیفه خور موذنلری واردر که
هر برینک بش دینار وظیفه‌سی واردر کرد لفظی کاف عجمی ایله
بو معناسنه در خفی اولمیه که دیناردن مراد آلتون اولوب هر
بیلن بش آلتون وظیفه جمله اولمق مناسبدر مشاهده بیمیدر
در همزه‌نک کسریله وظیفه معناسنه در حاصل کلام بو مسجدک
وظیفه‌لو موذنلری واردر سن زحمت چکوب حسبی اذان اوقمه
ایت بو قدر و تراده دینار می دهم تا بجای دیکر روی و ساکه
دینار ویره‌یم تا بر یرده دخی کیدن سن و بو خوب نفسک ایله
رفقامی دخی مشرف ایدسن بر بن اتفاق افتاد و برفت بونکا و زرنده
اتفاق دوشدی یعنی حریف طیب خاطر ایله اونی آلتون قبول ایتدی
کوشه‌یه دخی کتدی بعد از مدتی پیش امیر باز آمد و کفت ای
خداوند بمن حیف کردی که بده دینارم ازین بقعه روان کردی
ایتدن صکره حریف ینه امیرک حضورنه کلوب ایتدی ای خداوند
بکا حیف ایتدک زیرا اون آلتونله بو بقعه‌دن کیدردک
که در رفته‌ام راضی اندکه بیست دینار می دهندکه بجای دیکر روم
ای کتم شمدی بر غیری یره دخی کیتمکیچون یکرمی آلتون ویرمکه
اولردر بن قبول ایتمزم بن امیر بخندید و کفت زنهار نستانی که
پنجاه دینار هم راضی شوند امیر خنده ایدوب ایتدی زنهار قبول
ایتمکه انلر ساکه اللی دینار ویرمکه بیله راضی اولورلر **بیت** بدتیشه
کس نخراشد ز روی خاره کل چنانکه بانک درشت تو می خراشد دل
سنک ناساز آوازک اهل دلک کوکلنی طرمالدغی برکسه تیشه ایله سنکک
یوزندن یالکز قازیمقدن زیاده در یعنی سنک دل خراشلکک
سنکدن ایله تاثیری تیشه‌نک خاره ایله تاثیرندن زیاده در تیشه

صدای صح
تیشه تا، مثناة مکسوره
و شین معجمه ایله کسر و کلنکه دیرلر صح

حکایت ناخوش آوازی به بانگ بلند قرآن می خواند بر ناساز و بدآواز
بلند صدا ایله یوقاری پرده دن قرآنا اوقور ایدی صاحب دلی بر و
بگذشت و گفت ترا مشاهره چنداست بر اهل دل و صاحب مذاق اتفاقا
اول محلدن نکوب ایتدی بن نه مقدار وظیفه کی وارده دن غالب بوزکر
صاحب دلدن مراد حضرت شیخدر گفت ودر گفت هیچ حریفا بر
هیچ بر آقچه وظیفه م یوقدر گفت پس این زحمت بر خود چرا می دهی
صاحب دل ایتدی چونکه وظیفه کی یوقدر نیچون کندوکه بو به زحمت
ویروب جفا چکرسن گفت از بهر خدا میخوانم حریف ایتدی الله ایچون
اوقورین گفت از بهر خدا مخوان صاحب دل لطف تعبیر ایدوب
الله ایچون اوقومه دیدی بیت گر تو قرآن بدین نمط خوانی قرآن
عظیمی اگر سن بو اسلوب ایله اوقو یاسن نمط نوعک و همک نخلری بر
ونسق معناسنه در ببری رونق مسلمانی اسلامک رونقنی زائل
ایدرسن ببری و لکی بانگ ضمی و ایکنجی بانگ فتحی ایله دو مسلمانی دو
رونق حسن و لطافت معناسنه در حکایه بر نصرانیه مسجد
یرده ماولوریش اتفاقا اول مسجدک خوش آواز بر موذنی وفات
یرنه بر غایت ناساز موذن گلمش اول نصرانیه هر گون بوکی
وظیفه تعیین ایدوب کلی رعایتلر ایدرمیش برگون موذن خو
عجوزه یه سؤال ایتمش که نه سببدن باکه بو دکلو رعایت ایدرسن
عجوزه ایتمش اصلی بودر که سندن اول اولان موذن اذان و
اوغلجوغم طشره چقوب شوق و ذوق ایله استماع ایدوب سلامت
و رغبت گوستردی اول جهتدن غایت بیحضور ایدم شیمدی سن
گلالدن برو هر اذانا اوقودقجه اوغلنجوغم رمیده اولوب طشره دن
قاچوب ایچرو گیرور و مسلمانلقدن نفرت و کراهت اظهار ایدر
اولدی بو اجلدن سا که رعایت ایدرین و بد آوازک اسلامدن نفرت
اتمکه باعث اولدوغیچون سنی سورین باب پنجم در عشق و
حسن میمندی را گفتند سلطان محمود چندین بنده صاحب جمال
دارد که هر یکی بدیع جهانند سلطان محمودک وزیری اولان

نکو نیست که با هیچ کس از آنها
میل و محبتی ندارد چنانکه با ایاز
او را حسنی زیاده نیست

حسن میمندی

حسن میمندی یه سؤال ایتدیلر که پادشاهک بو دکلو صاحب جمال
بنده لری واردر که هر بری بی نظیر عالمدر سبب ندر که خاص ایازه
اولان میل و محبتی بونلردن هیچ برنده یوقدر حالا که آنک حسنی
بونلردن زیاده دکلدر گفت هر چه در دل فرود آید در دیده نکو
نماید جواب ویروب دیدیکه هر نسنه که دلده جایگیر اولاجق
خوب و نظرده مرغوب گورینور حاصلی گوزل اولدر که آنی سودی
گوکل مشهور مثلدر گوکل کیمی سو نسه گوزل اولدر فرود لفظی جمع
نسخه ده الله در نزد السنا اولسه نکو لفظنه موافق اولوردی
شعر هر که سلطان مرید او باشد هر کمسنه که پادشاهک اکا ارادت
محبتی اولسه گر همه بد کند نکو باشد و اول کمسنه نک قضا جمله کاری
و جمیع فعالی منکر اولسه ده البته مقتضای محبت وزره مقبول
اولور یعنی حبک الشیء یعمی و یصم فحواسنجه قبحی گورینمز و آنکه را
پادشاه بیندازد و اول کمسنه یی که پادشاه رد ایلیه کسش از خیل و خانه
طوروا اولخاندانلدن و خیل و حشم قسمندن هیچ برکمسنه اکا التفات
ایتمز نتیکیم نظردن دور و مهجور ایدرلر مردود پادشاه اولانک
حالی معلومدر بعض نسخه ده بلا واو اضافتله از خیل خانه واقع اولمشدر
مقصود اهل خانه و سکان آستانه در قطعه کسی بدین انکار اگر
کار کند نشان صورت یوسف دهد بنا خوبی بر کمسنه که حضرت
یوسفک جمال با کمالنه چشم انکار ایله نظر ایلیه سؤال ایتدکلرینه یوسفک
صورتنی چرکینلکله نشان ویرور یعنی گوزل دکل ایدی دیو
خبر ویرور نشان صورت یوسف اضافتله دهد لفظنک مفعولی
...دی در صورت یوسف را بنا خوبی نشان دهد تقدیرنده در
اگر بچشم ارادت نظر کنی در دیو را کر دیوه چشم ارادت و عین
رضا ایله نظر ایتسک فرشته ایت نماید بچشم کروبی ولد دیو رجیم
شکل چشمکه فرشته کروبی گورینور چشم همک سکونیله بچشمت
...سند کروبی نماید تقدیرنده در بعضلر فرشته نماید ترا که چشم
...ی را دد تقدیرنده طوتوب کروبی گوزلو بر فرشته گورینور

ساکه دیو معنی و برمشلر اوّلکی معنی راجح اولدوغی واضحدر نمابدنغل...
مضارع مجهولدر کروبی رانک تخفیفی ایله در بو محلده ضرورت
وزن ایچون مشدد اوقنور قال فی شرح المواقف الکروبید بتخفیف
الراء ای الملائکة المقربون انتهی بعض نسخده نظر کنند و فرشته ایش
واقع اولمشدر ضمیر کنند و ضمیر شین کسی یه راجعدر اوّلکی نسخده
غیبتدن خطابه انتقال اولوب صنعت التفاتی مشتمل اولدوغی جهتدن
رجحانی محتاج بیان دکلدر **حکایت** کویند خواجه را بنده نادر الحسن
بود حکایت ایدرلر که بر دولتلونک نادر الحسن یعنی حسن و جمالده
وبی نظیر عالم بر غلامی وار ایدی نادر الحسن حسن الوجه قبیلندن
اضافت بمعنی فی اولوب نادر فی الحسن تقدیرنده اولمق دخی جائز
بهر تقدیر حسننک اقرانی نادر دیمکدر مبالغه طریقی ایله عدم...
کنایت اولمق مقامده اوقندر و باوی بر سبیل مودت و دیانت نظری داشت
و خواجه نک اول غلامه محبت و دیانت یولندن صفا نظری وار ایدی
یعنی اکا تعلقی شهوانی و تعشقی نفسانی دکل ایدی با یکی از دوستان
کفت دریغ اکر این بنده من با چنین حسن و شمائلی که دارد زبان
درازو بی ادب نبودی خواجه احبابندن برینه ایتدی دریغ وجف
که بو غلام بو دکلو حسن و شمائل ایله نولیدی طویل اللسان و بی
ادب و بدزبان اولمیایدی زبان دراز اصلنده درازز باندر
حسن الوجه ترکیبی کبی در ترتیب ترکیب تغییر اولنوب زبان دراز
اولمشدر بو مقوله تراکیبه وصف ترکیبی دینلر اصلی بلمسلر...
وصف ترکیبی نک بر جزئی صیغهٔ امر اولمق لازمدر فقد برکفت ای
برادر چون اقرار دوستی کردی توقع خدمت مدار اول کمسه ایدی
ای برادر چونکه دوستلق اقرارین ایلدک یعنی چونکه عاشقلغی مقرر
من بعد اندن خدمت توقع ایتمه و تکلیف خدمات ایتدوکلدن...
ایدوب بی ادبانه کلمات ایتدوکنه بحضور اولمه دیمکدر اقراری مقرر
معناسنه حمل ایتمک بعیددر که چون عاشق و معشوقی درمیان آمد
مالکی و مملوکی برخاست زیرا که عاشقلق و معشوقلق ورتبه...

...الکیت و مملوکیت برطرف اولوب بلکه امر بر عکس اولور **مثنوی** خواجه ساحی(?)
...بنده عشق بنده • دو ترمشد رنجدا زادی بنده • بلمز هیچ ندحاجت(?)
...سردن که باننده کدا و شاه برد **بیت** خواجه با بنده پری رخسار
...چون درآید ببازی و خنده خواجه چونکه صاحب جمال قولی ایله وبنا او
...که باشلیه چه عجب کر چو خواجه نازکند • وی بکشد بار ناز چون بنده
...ز انندی کبی نازلنوب و افندی دخی بنده مثال بار نازه تحمل ایتسه
...عجب دکلدر وی لفظی خواجه یه اشارتدر **حکایت** پارسائی را دیدم
...بت شخصی کرفتار بر صالح کسنه یی کوردم بر شخصک محبتنه کرفتار
...لمش یعنی بر دلبر سوموش و رازش از پرده برملا افتاده و انک رازی
...خفادن ملا یه دوشمش ایدی یعنی سر عشقی فاش و درد دروننی
...آشکار اولمش ایدی ملا میمک فتحی و لامک تخفیفی ایله تنها معناسنه در و لازم(?)
...نک ضدیدر چند انکه ملامت دیدی و غرامت کشیدی خلقدن
...نه دکلو که ملامت کوردی و غرامت و عذاب چکر ایدی بعضلر جیب(?)
...تیبدن جفا کورمکه حمل ایتمشلر قطعه آتیه انجق دلبر جفاسنه حمل
...یدا و فقد غرامت بو محلده عذاب معناسنده در ترک تصابی نکردی
...عشق ایتمزیدی تصابی عشق و میل و محبت معناسنده در میل معناسنه(?)
...لان صبوه لفظندن تفاعلدر و کفتی دخی بر ایدی **قطعه** کوته نکنم
...ت دست دامنکدن دستی کوته ایتمزین دیمکدر عشقکدن الیکمزین(?)
...یعنی ترک ایتمزین دیمکدن کنایتدر و رخود برنی بتیغ تیزم اکرنی
...تیز ایله یعنی سیف صارم ایله اور رسکن مضطر ام اولدر یسک
...لغی ترک ایتمزین تیغ بو محلده کسرهٔ مجهوله ایله کسکن دیمکدر کسره
...وند ایله ضرط(?) معناسنه در بعد از تو ملاذ و ملجا و نیست سندن
...بنم ملاذ و ملجام یوقدر بعد یتدن مراد زمانیه دکلدر بلکه غیر
...مقصود اولوب سندن غیری دیمکدر بعض نسخده غیرازن
...واقع اولمشدر ملجا و ملاذ صیغه سنده جوق یردیمکدن ظهیر و مسند
...در هم در تو کریزم ارکریزم قاچسم ینه ساکه قاچارین
...یعنی بانتمه برحال کلسه ینه ساکه التجا ایدرین سندن اوزکه

بناهم بو قدردر بو محلده باء الصاق معناسنه در باری ملامتش
کردم وگفتم عقل نفیست راچه رسید که نفس خسیس غالب شد
شیخ سعدی ایدر که اول عاشق بار سایه برکره نصح وپند ویوزنك
ملامت ایدوب دیدمکه عقل نفیسکه ویاك اذعانکه نه حال واقع
و نه آفت ایرشدی که نفس خسیسك عقلکه غالب اولدی بار ساینك
اولان بودرکه روحانیتی نفسانیتنه غالب اولوب شهوت بارنده
گرفتار اولمیه وخلوتخانه قلبی محبت الله ایله مملوا اولوب ماسوانلق
اندن یر بولمیه نفس خسیست تاء خطاب ایله ایراد اولنمدیغی لطف وتاد
خالی دکلدر زمانی بفکرت فرو رفت وگفت فکرتن کی تا نفس
یعنی عزیز بر زمان فکره طالوب ایتدی **نظم** هرکجا سلطان عشق
آمد نماند • قوت بازوی تقوی را محل هر یرکه سلطان عشق
استیلا وغلبه ایلیه زهد وتقوانك قوت بازوسنه یر قالماز
پاك دامن چون زید بیچاره • اوفتاده تا گریبان در وحل بر عاشق
بیچاره که بوغازنه دك بالچغه دوشمش اوله نجه پاك دامن و...
چون کیف معناسنه در زید کسر زا و فتح یا ایله زیستن دن...
فاعلی بیچاره در وحل واوك وحاء مهمله نك فتحلریله بالچق ...
اوفتاده واوله افتاده کبی لغتدر **حکایت** یکی دل از دست رفته
وترك جان گفته بر کسنك کوکلی الندن گتمش وترك جان ایتمش ...
یعنی بی اختیار عشقده گرفتار اولوب معشوقك یولنده بذل جان
اتمکه رضا ویرمش ایدی • جانلر فدا محبتجانانه سر وکل • ارباب
عشقه ترك سر ایتمك هنرکل • و مطمح نظر او جای خطرناك ودرطه
هلاك و مطمح نظری یعنی علاقه وتعشق اتدوکی ودرطه هلاك
وجای خطرناك ایدی زیرا معشوقی شهزاده ایدی انلره اظهار
عشق اتمك جاندن باشدن کچمکدر وفی القاموس الورطة الهلاك
یعسر النجات منه یعنی ورطه شول امر مشکلدر که اندن خلاص
اولمق عسیر اولوب بهر تقدیر هلاکه مؤدی اوله اضافت بمعنی
اللامدر سبب مؤثرك اثر مسببه اضافتی قبیلندندر مختار...

...ورطه الهلاك دیمشدر بو تقدیرجه اضافت بیانیه اولور
...لقمه متصور شدی که بکام او آید او لقمه دکلدی که اغزه کلمك
یعنی که دست رس بولمق متصور اوله ایدی یا مرغی که در دام
...ند یا خود اول مرغ دکل ایدی که دامه دوشوب صید وشکار
اولمق بسر اوله ایدی **بیت** چو در چشم شاهد نیاید زرت سنك
...که چوانك کوزنه کورنمیه یعنی سیم وزر ایله صید
...احتمال اولمیه شاهد محبوب معناسنه در معشوق جمیع
...زمانده قلب عاشقده حاضر اولمغله بو اطلاق شایع اولمشدر
...زر وخاك یکسان نماید برت یانکده سیم وزر برابر کورینور
...ایله وسیله اولمدوغیچون یاران بنصیحتش گفتند ازین خیال
...محال تجنب کن یاران اکه نصیحت طریقی ایله دیدیلرکه بو خیال المحال الدن
...اجتناب واحتراز ایله که خلقی بدین هوس که تو داری اسیرند وپای
در زنجیر زیرا سنك بو مبتلا اولدوغك عشقه بر الای کسه دخی
...گرفتار اولوب ایاقلری زنجیرده در **مثنوی** کر کسه باشك اولدی
...دن الحك • الکله طوغرمه قانوکه اتمك • طریق عشقبازیدن
...قل • صقن شهزاده خشمندن حذر قل • که قتن بندن قتن
...یا قتن ذره قتن مهر اعظم • ندن دوشدك بو گرداب بلایه
...بیلدی ولما نهوایه • قویه کند والکله باشکه خاك • حیاتك جامه
...پاك خفی اولمیه که بو موضع بیانه محتاجدر بعض شراح پای
در زنجیر عبارتنی حقیقته حمل ایدوب عظیم ابتلادن وقوی
...دن کنایتدر دیمشلر اما مجرد بو مرتبه باعث تجنب اولمازدن
...مقدمه مطویه ملاحظه ایدوب انلرنه حاصل اتدیلر ونه
...دیلر دیمك اولدی مقامه ملایم بر معنی ملاحظه اتمك لازمدر
...کلام ومقتضای مقام دخی بودر یا خود بخدستجلین افتاده
...ر کسه اندن فائده یوقدر دیمك اولور اگرچه بو معنی سیاق
...ملایم دکلدر بعض ارباب طبع حقیقته حمل ایدوب عقوبت
...مقصود در دیدیلر بو تقدیرجه مطوی ملاحظه اتمکه حاجت

اولماز فقد تر بنالید وگفت بیچارهٔ عاشق بو سوزی اشتدکده
ناله و زاری ایدوب ایتدی **قطعه** دوستان کو نصیحتم
مکنید ای دوستلر باکه نصیحت ایلمکوز کوکاف فارسی ایله نا...
ایجوند ر بعضلر مقحم و زایدد ر دیمشلر و بعضلر دوستان د...
تقدیرنده طوتمشلر یعنی دوستلره سویله باکه نصیحت ...
دیمکه مراد اولور نهی حاضر حاضردن صکره واقع اولسه ...
معناسی مراد اولور توجیه اول راجح اولدوغی واضحدر ز...
دوستان را تقدیرنده اولیجق مناسب و لازم غایب صیغه...
مکناد دیمک ایدی فقد ترکه مرادین بر ارادت وست زبا...
دینده دل وجان تحبیو بکه ارادتی اوزره در یعنی انکا اراده...
نکرانده هلاکه قصد ایدر سه جانمه منتدر ارادت لفظی نا...
مضاف در بعضلر مفعوله مضاف طوتوب ترجنده فال...
تدبیری باتارها دیو تعبیر ایتمشلر یعنی چونکه اکه ارادت و تعلق...
وار در که لازم اولان بودر که دعوی به معنی و عاشقده نشا...
نحو سنجده اثار تعلقم ظاهر و نمایان و کرچکدن عاشق اولد...
خلق جهانه عیان اوله جنگ جویان بزور بازو وکتف ...
کشند و خوبان دوست جنگ جو بهادرلر و تندخود لاور...
زور بازو و قوت کتف ایله دشمنلرین هلاک ایدرلر اما جو...
کند ولرین جاندن سون عاشقلرین قتل ایدرلر مراز بو...
آیین سپهر غداره کتف فرح و میل و حبل و ذنی او زره بعض...
معناسند در شرط محبت نباشد باندیشه جان دل از مهر ...
بر کرفتن هلاکه اولمق اندیشه سیله وینه جانله عشق...
کوکل قالدرمق والچکمک محبت و وفایه لایق وقا...
و ولایه موافق دکلدر لفظ شرط فارسیده لایق معناسنه د...
دیمشلر لازم دکلدر کند و معناسنه اولمق جایزدر خلا...
دیمکه مراد در خفی اولیه که بو مقوله یرلرده مستعمل و لا...
لفظ شرط دن مراد عرف عجمده شرط علی د شرط وجودی دکلدر...

...یا بودر که انک وجودنه علم مشروطک وجودنه علی مستلزم اولا
...انتفاسند علم مشروطک انتفاسند علی مستلزم اوله حققه بعض
...لا مهالی فقد تر **مثنوی** توکه در بند خویشتن باشی سن ما دامکه
...کند و قیدکده اولاسن وراه عشق ده جان و باش عمن چکمیسن
...عشق بازی دروغ زن باشی بو کلامک توجیهنده اختلاف ایتمشلر
بعضلر در عشق بازی تقدیرنده طوتوب عشق بازلقده کذاب
...اولدزن اولورسن دیمشلر و بعضلر عشق بازی لفظی دروغ
...لفظنک مفعولی اولوب عشق بازلغی یالان اوریجی اولاسن
...دیمشلر و بعضلر حرف شرط تقدیر ایدوب اکر یعنی عشق بازلق
...عوسن ایدرسک لاف زن اولورسن دیمشلر یاخود عشقباز
...وصف ترکیبی اولمیوب اکر عشق بازیجه سن ایدرسک اول عشق
...زلقده کاذب اولورسن دیمشلر و بعضلر بای وحدت طوتوب
...لایجی بر عاشق اولورسن دیمشلر و بعضلر دیمشلر که احتمالدر که
...نسخه ده یا اولمیوب لاف زن عشق باز اولورسن دیمکه
...الدبو ایکی تقدیر اوزره دروغ زن لفظی عشق بازک وصفی
...اولور حاصل معنی عشق و محبت دعواسن ایدن جان و باش
...یدن اولمامق کرکدر ناز نین را عشق ورزیدن تر هید جان من
...سیدن بلکه کشن باد رین غوغا نهد کرنشاید بدوست ره بردن
...معشوقه وصول میسر اولمازسه ده شرط یاریست در طلب
...زن یاراللقشرطی و عشق و محبت مقتضاسی طلب ایتمکدر اولکده
دست از طلب ندارم تاکام من بر آید یاتن رسد بجانان
...یاجان زتن بر آید **رباعی** خیزم چو غماند بیش زین تدبیرم چونکه
...ایدن زیاده تدبیرم قالمدی من بعد قائم اولورین یعنی راه
...عشقده جفا و محنت و بلاء واریسه قارشو طورورن
...قیامدن مراد فرار ایتمیوب ثابت قدم اولمقدر خصم ارهه
...شمشیرزند یا تیرم خصم شمشیر و یا تیر ایله هلاکه قصد ایدرسه
...مر بجد سروایسکه سن ای سروخوش خرام طورم قیو لکده

زن

دترمکه برکه ترکیبی بعض شراح خیزم لفظنی یعنی وصول جانانه
سعی واقدام ایدرین دیسوشرح ایتمش نماندلفظی نوننک سکونیله در
یلیش باء عربیله دربعضلر چین وجیم فارسیله دردیمشلر یعنی
بوندن زیاده تدبیر اتمکه بنم هیچ نسنم قالمدی لکن بعد در
خالی دکلدر خصوصا بیمک تکرری بو معنایه ملایمدر دکلدر زنهار
کردست رسد که استینش کیرم اکر محبوبک یکینی طوتمقدن الار
یعنی وصالنه دست رس میسر اولورسه شرطک جزاسی محذوفدر
تقدیر کلام فبها ونعمت یعنی دولت وسعادتدر دیمکدر بحار
اعجابه معشوقه دست رس بولمقدن استینن طوتمق ایله کنایه
ایدرلر ورنه بروم برآستانش میرم والا یعنی اکر میسر اولمازسه
واروب ایشکنده اولورین بوده خی عاشق نظرنده عین وصلدر
متعلقاتنی دخی نظرده کارا وبود وشفقت بروزکارا وبندن
داوندانک احوالی ایله مقید اولوب کوربکوزدن مشفقدر
ومتعلقاتی نصح وپندادیلر وپندنی نفاذ ندومجنون اولدی
بندن چکدیلر سودی نداشت فانه تمدی وسوده منداولدی بیت
دردا که طبیب صبر میفرماید درد او ودریغا که طبیب بنی شکر بکلد
منع ایدوب صبر ایله دیر وبن نفس حریص را شکر بیبایدبوجز
نفسم آیسه شکر ارزو ایدر مصراع المرء لاین الحریصا لما منع بو
صبر بانک کسری ایله دواء مرادر ولان مشهود صبرا ولمنه حمل تمنی
بهر تقدیر مقصود تمثیلدر یعنی عاشقی طلب وصالدن منع ایدر
فراغت ایله دیمک مثلا طبیب خسته یه استدوکن ویرمیوب
استمیوب امتناع اتدوکن امر وتکلیف اتمک کبیدر مثنوی آنرا
که شاهدی بنهفت بار ولا ز دست رفته رامیکفت اول قصه
برجوان عاشق دلداره سنه تنهاده ومخفیدر برکه تا تو قدرینی
باشدما وانکه ساکه کند وقدرک اوله یعنی کند وقدرک وجانکله
قیمتن بیلوب مهالکدن حذر ایدن سن پیش چشمت جه ندارد
باشد سنک نظرنده بنم نه قدرم واعتبارم اولور بیت ای دل

دیله باره

له باره بنی ولدرمه امان ویر کرچکدن اکرعاشق ایسک اولمکه
بان ویر بنهفت لفظنده باء مفتوحه در معناسنه در ظرفیت
جیندن یاد شه زاده راکه مطمح نظر او بود خبر کردند جوانی برس
ن میدان مداومت نماید خوش طبع وشیرین زبان سخنهای لطیف
بکتهای غریب از وی می شنود او را افتاده نک مطمح نظری یعنی معشوقی
محبوبی ومنظوری ومطلوبی اولان شهزاده یه خبر دار ایدوب
دیلر که برخوش طبع وشیرین زبان یکیت بو میداندن باشندن وبو
کویه ملازمت ومداومت ایدر عاشقانه لطیف سوزلر وغریب
نکته لر سویلر مطمح لفظی نظر ایله جکی یردیمکدر چنین معلوم می شود
شوری در سر دارد وسوزی در دل شو ایله فهم اولنور که باشنده
شوق اضطرابی ودلنده محبت تاب والتهابی ولوب یعنی بوا ورتا لقده
رابه ربوده اولمش ولیه شور بو محلده عشق وسودا وجنوندن
کنایه در وسوز لفظی سوختن دن اسم مصدردر رشید صفت
دیوانه صفت دربعض نسخه ده شیدا صفت می نماید واقع ولمش
نسخه ده بو عبارت بوقدر خفی ولمیه که خوش طبع وشیرین
مقوله سی ترکیبلر حسن الوجه کبیدر وصف ترکیبی دکلدر
نوهم بعض الشارحین بسر انست که دل او بخت اوست واین
بلا انگیخته اوست شهزاده بلدیکه کند فتنه دلداده سیدر اول
بلا وغبار فتنه کند وایچون قوبشدر یعنی اولدا فتاده نک کوکلنی
کند ودرمرکب بجانب وراندانتی اول جانبه سوردی وعاشقنه
کندی جوانی چون دیدیکه شاهزاده بنزد او عزم آمدن دارد
وکفت عاشق بیچاره شهزاده نک کند وجانبنه توجهن کورد
بیت یتدی بیت انکس که مرا بکشت باز آمد پیش بنی عشقیله
ابدن بنه یانه کلدی مانا که دلش بسوخت برکشته خویش
کند وکشته سنه کوکلی جیوب ترحم ایتدی چندانکه
لطف کرد وپرسیدش که از کجائی وچه نام داری وچه صنعت
شهزاده هرچندکه تلطف وملایمت ایدوب حالن خاطرن صورب

ولقد

نه برده سن ندر آدکه ونه کار اوزره سن نه صنعت بیلورسن
محصل افتاده سنی سویلتمکله مقید اولدی جوان در قعر بحر بود
چنان غریق بود که مجال دم زدن نداشت عاشق بیچاره بر وجها
غریق قعر بحر محبت اولمشیدیکه اغزن اچمغه وسوز سویلمکه
ومجالی اولمدی **بیت** اکر خود هفت سُبع از بر بخوانی سبع ضم
واحد من السبعة معناسنه در ترکیده یدی ده بر دیمکدر نتکه
ضم ثا ایله سکزده بر دیمکدر ثلثدن عشره وارنجه بو یله در بر
دیمکدر تمام مصحفدن کنایت وجمیع قراندن عبارتدر حجاج زمان
قرا وحفاظ مجموع قرانی اوتوز جزء و یدی قسمه تقسیم اتمشلر
ترکی لسانده دخی یدی مصحف دیدکلری شایعدر سلف صالحین
نقل اولنور که قران عظیمی هفتده ده بر کره ختم ایدوب جمعه کون
اولندن سورهٔ انعامه کلنجه ویوم سبتده سورهٔ انعامدن سو
یونسه ویوم الاحدده سورهٔ یونسدن سورهٔ طه ویوم الا
سورهٔ طه دن سورهٔ عنکبوته ویوم ثلثاده سورهٔ عنکبو
سورهٔ زمره ویوم اربعاده سورهٔ زمردن سورهٔ واقعه ویوم الخ
سورهٔ واقعه دن اخر مصحفه دکن اوقیوب بو ترتیب اوزره خت
قران ایدوب دعا اتسه هر نه مرادی وار ایسه حاجتی روا اولو
معنی مثلا تمام قرانی کرتی حفظ ایدوب ازبر اوقمغه قادر اولسـ
دیمکدر بعضلر سبع ضمّ سینله قرائت سبعه دن بری مراد اولوب
قرائتله اوقمغه قادر اولسکه دیمکه حمل اتمشلر وبعضلر فتح سینله
معهود معناسنده یدی قرائت مراد دردیمشلر یعنی قران عظیمی
سبعه نکه اختلاف قاری حسبنجه قرآت سبع اوزره منال
یدی کره ازبر اوقومغه قادر اولسکده دیو شرح اتمشلر لکن
وروایته موافق دکلدر خصوصا توجیه اخیر ناموجه اولدوغی
قتی ظاهردر رفتیدر بر خلاصهٔ کلام هر نه قدر حفظ ماهر
عظیمی ازبر تلاوته قادر اولسکه چو اشفتی الف بی تی ندانی عشق
کرفتار اولدیغکده حروف هجایی بلمز اولورسن یعنی هب بلدیک

اونودرسن وبالجمله بیچاره افتاده معشوقنی اولان شهزاده یه ت
کورنجه عقلی کیدوب حصر اولدی شهزاده کفتا که باسن سخن
بنکونی که ما هم از حلقهٔ درویشانیم بلکه حلقه بکوش ایشانیم
شهزاده ایتدی نیچون بزه سویلمزسن وسوزمزه جواب ویرمزسن
بز دخی حلقهٔ درویشاندن وزمرهٔ فقرادن اولوب بلکه اولرك طا
حلقه بکوشی یونا وکی حلقه فتح لام ایله در ایکنجیسی سکونیله
سی بله حاء مهمله ایله در بعضلر ایکنجیسی حاء معجمه ایله در
ایدوب غلط اتمشدر اوکلیسی زمره وجمع معناسنه در
ایکنجیسی بهدقوه دنسنه ذکر دمودن یا غیردن اولنوبنده لکه
اومت والمغبوط جمعده خدمتکارلرکه بوینلرنده طاقارلر مالیکه
سی اتکله معلوم اولورانکه بقوت استیناس محبوب ازبیان
طلاطم امواج محبت سر برآورد وکفت تلاطم لطمدن مشتقدر
وطانکه سکونیله طبا نجه وزیقدر امواج بری برینه تصادم
ایتدرکانه بری برلرینه لطمه وور دلر یعنی اکرچه برمرتبه ده غریق
بحر امواج عشق اولمشیدیکه دبسته ومدهوش اولنوا اشنالق
الدکلریکبار کفتاره مجال واقتداری یوغیدی لکن اولاندن حوصله
ایله حاصل ایدوکی مونست قوتی ایله واتفاقا اولمکانده بر
وصل اولدوغی مقارنت برکتی ایله تلاطم امواج محبت سیا
قالدوروب محصل بیک بلا بیله دفع وحشت ایدوب تکلمه مجال
قدرت بولوب ایتدی **بیت** عجبست با وجودت که وجود من
نماند تو بکفتن اندر ایی ومرا سخن بماند سنکه وجودک ایله یعنی
سنك حضورکده وسنکله ملاقات واتصال زماننده بنم وجودم
قالمق وسن کفتاره کلدکده سوز سویلمکه باکه قدرت ومجال
قالمق عجبت وامر غریبدر یعنی غایت بعید ومحاله قریبدر
سخن بو محلده سینکه ضمی وخانکه فتحیله در وایکی مصراعکه
موقی جیزن عجبده داخلدر بعضلر نماند لفظلری نونله مضارع
اولمغله حال اتمشلر یعنی سنکه حضورکده بنم وجود فانی

ومعدوم اولدوغی وسن کفتاره کلدوکدن بنم نطقم طوتلدوغی
امر عجیب وحال غریبدر دیمکدر اوله لکن بایله فعل مثبت اولمق راجح
اولدوغی واضحدر این بکفت ونعره بزد وجان تسلیم کرد بو
سویلیوب بر نعره اوردی وتسلیم روح ایلدی **بیت** عجب زکشته
نباشد بدر خیمهٔ دوست که دوستک چادری قپوسنده مقتول اولمق
عجب اولماز یعنی کوی جانانده جان ویرمک عجب دکلدر عجب
از زنده که چون جان بدر آورد سلیم عجب بودر که زنده اولان
کمسه اول محلدن جانی نجه صاغ وسالم قورتارر تسلیم …
مصراع مردن اوچه عجب دیستنش بس عجبست بعض شراح
لفظنی کشته نباشد عبارتنک مجموعنده داخل طوتوب کشته
تعجب ایدرمن دیو عزیزی لفظله بویله تعبیر اتمش یعنی انی المتعجب
لایموت فی خیمة الحبیب وایضا المتعجب من الحی کیف تخلص
فی بابه بالسلامة انتهی یعنی ایکی نسنه دن تعجب ایدرن بری
کوی جاناننده تسلیم جان ایتمیوب صاغ قورتلندن بری
دخی جانی خلاص ایدن زنده دن لکن خفی دکلدر که لفظلری
سامعه ناسیلی اولدوغندن غیری بو تقدیرجه ایکی مصراعک معنالری
بر اولوب لغو ومستدرک اولور فافهم سلیم سالم معناسنه
فعیل بمعنی مفعولدر دیینلر غلط ایتمشدر **حکایت** یکی از …
جمال بهجتی داشت بر معلمک شاکردلرندن بری مستثنی دلبر …
بهجت لفظی حسن معناسنه در جمالک اضافتی بیانیه در بعض …
جمال وبهجتی واوله واقع اولمش ومعلم ازانجا که حسن بشریت
است با حسن بشره او میلی داشت حسن بشریت جهتندن یعنی
طبیعت انسانیه مقتضاسنجه معلم دردمند اول جوانک …
بشره سنه ولطافت چهره سنه مایل اولدی حس بشریت …
حس حیوانیدن احترازدر زیرا حد ذاتنده حسن وجماله …
وانجذاب خاصهٔ حاسهٔ انسانیدر حسن بهاینه بو خاصه …
یوقدر خصوصا معلم که اهل مذاق اوله دلبر شاکرده بی …

… اولمغنه مقرردر دیمکز نهایة صفت بر قلتبان اوله وجوندر بالطبع
… سنده میل ومحبت ونزهه اولدوغی محقق در دیمکز اهمن طبیعت
… دان اوله جهانده مردم نادان اولورسه در دیمکدن نفوس بعده
… ندر نفوس ضایعه دن صد ذاتنده مقتضای عشق ومحبت ولان
… موفقک تحصیل معارف وکسب فضایلده عظیم تأثیری اولدوغی
… ات وظاهر در بشره چهره معناسنده در بمثابه که غالب اوقات
… اوردین سخن بودی که بر مرتبه ده مبتلا ایدیکه اکثر اوقاتده زبانی
… الله بلکه لسان مقال الله بو ابیاتی ایله تکلم وبو ترانه ایله ترنم
… ایدوب دیر ایدی که **قطعه** نه آنچنان بتو مشغولم ای بهشتی روی
… که یار خویشتنم در ضمیر می آید ای بهشتی لقا ساکا اویله مبتلا
… لم که کندومی یاد اتمک فکروده وخاطره کلمز **نظم** دون وکون
… فکره و یادم سن سن ایکی عالمده مرادم سن سن ولقد احسن من
… قال فی هذا المعنی **بیت** در تنکنای عکس نقیض خیال یار ترسم که
… صورت ز هیولی جدا شود وقال الشیخ عمر بن الفارض قدس سره
شعر فلم تهوی مالم تکن فی فانیا ولم تفن مالم تجتلی فیک صورتی
… یعنی روی اهل جنت یوزلی دیمکدر یعنی ای چهرهٔ زیباسی حور و
… غلمان شکلی کبی نهایتا اولان دلبر رعنا زدیدنت نتوانم که دیده
… بدوزم وکر مقابله بینم که تیر می آید سنک دیدارک مشاهده سنده
… ز بو معنیه قادر دکلم اکر قادر شوورسن آتلمش اوق کلور دکوره سم ده
… فصل شویله بی اختیارم که فرضا هلاکی اولمغی مقرر بلسم ینه سنک
… دیدنه دوندرمکه قادر دکلم بعض شراح بو امر اضطراری حالت
… اختیاریه اولمق ظن ایدوب وذا العاشق یرجح مشاهدة المعشوق
… علی کل شیء قولی ایله تعلیل اتمش یعنی زیرا عاشق معشوقک مشاهده سنی
… نسنه دن ترجیح ایدر وبو بیتی مفهوم مرقومه ملایم فهم ایدوب
… انشاد اتمش دیدنت خوبست اکر خود ساعتیست پادشاهی
… عهد یکدم خوشیست خفی دکلدرکه بو خصوص حد ذاتنده
… اختیاریدن اولدوغندن غیری بیت مزبور اول مدعایه چندان

بعض نسخه ده … دافع اولمش
… یعنی …
… استبلا …
… اوغلنجغاری …
… جائز کورمزیدی صح

سروری

ملاییم دکلدن تأمل دقیقه محتاجدر باری پسر گفت اینجا نکه دور
درسم اجتهاد میکنی بر کرة چون استاد نه ایتدی بنم آب در
بذل مقدور ایتدوکک کبی دنیا داب نفسم هم نظری فرمای دا
نفسمه دخی نظر واهتمام بیورکه دراخلاقم ناپسندیدہ بنی
کدم اول پسندیده نماید بوطریقله که مثلا اخلاقم قدن بر ناپسند
وغیر معقول نسنه کوره سن که اول باکه مقبول کورینه و
بلیم بر آن مطلع کردان تا بتبدیل آن مشغول شوم بنی که مطلع و
ایله تا اول بد خلقی تبدیله مشغول اولام اجتهاد بذل سعی ایتمکدر
کفت ای پسر این سخن از دیگری پرس که آن نظر که مرا باتست جز
نمی بینم معلم ایتدی ای پسر بو سوزی غیردن سؤال ایله بندن
زیرا بنم ساکه اولان نظرم یعنی بنم ساکه بر وجهله علاقه
ومحبتم واردر که هرگز سنده ذره قدر عیب ونقصان کورز
وجودک عین هنردر قطعه چشم بداندیش که برکنده باد عیب
نماید هنرش در نظر بداندیشه کوزی چقسون آنکه نظرندن
عیب کورینور زیرا عین انکار ایله نظر ایلر ضمیر شین بداندیش
راجعدر در نظرش تقدیرنده برکنده باد جمله معترضه دربد
فتح کاف عربیله قازمق معناسنه اولان کندن لفظندن مشتق
اسم مفعولدر چیقوب کورا ولمقدن کنایتدر بداندیش برا
وحسود دیمکدر نماید فعل مضارع مجهولدر وهنری داری و
عیب اگر مثلا اغنج بر هنرک و بیمش دانه عیبک اولسه دوست
بخزانیک هنر وستکا ولوب ساکه صفا نظرا وزره اولان
بر تقدیر اول بر هنردن غیری سنی کورمزدر زیرا چشم ارادتله
ایلر وقیل فی هذا المعنی شعر وعین الرضا عن کل عیب کلیلة
ولکن عین السخط تبدی المساویا هفتاد ذکری محض تکثیر ایچون
عدد معین مقصود دکلدر ان تستغفر لهم سبعین مرة کبی در
حکایت شبی یاد دارم که یار عزیزم از در درآمد مدخاطرم
یار عزیزم یعنی علاقه ایتدوکم محبوبم بر کیجه اتفاقا اولدر

تر له کیجه کلوب خبرم اولمدین قپودن ایچرو کیردی چنانکه
بی اختیار از جای برآمدم که چراغم باستین کشته شد چه
اختیار بر وجهله یرمدن صچردم که آستینم یعنی یکلم چراغه طوقنوب
سوندی بعض نسخه‌ده برآمدم بدلی برجستم واقع اولمشدر
بیت سری کیجه کلدی طیف من شول کسنکه خیالی که بجلوه کشف
بدر بطلعته جمالی نوری ایله الدجی ظلمت شبی شکفت ماندم بختم
کاین دولت از کجا بختمدن باکه عجب کلدی یعنی طالعمدن تعجب
ایتدم که بو دولت قندن پیدا اولدی شکفتن ضم شینله عجبلمکدر
شکفت حاصل بالمصدر در اسم ورتعجب معناسنه در بیت مزبور
در وزن بحر طویلک یکی قسمند در مصراع اول حضرت شیخک
عربی قصیده سنده ندر مطلعی بودر نعتد رحمت الواجدین فصا جوابا
بن صاح وجدا ما علیه جناح وبو مصراعک اخری بودر روسا
صباح بنشست وعتاب آغاز کرد که مرا در حال که دیدی چراغ را
کشتی چون کلوب اوتوردی و باکه عتابه باشلیوب دیدیکه
بچون بنی کوردوکک کبی چراغی سوندردک کفتم کمان بردم
که آفتاب برآمد جواب ویروب دیدیمکه آفتاب طلوع ایتدی
ساندم بو سببدن چراغی سوندردم امثال عربیه‌ده در که
اغنی الصباح عن المصباح دیرلر وقیل اطفی المصباح فقد
طلع الصباح ونیز ظریفان کفته اند که ظرفاء بعضلر دیرکه
قطعه چون کرانی به پیش شمع آید چون : بر ثقیل کسه شمع
آیندکله یعنی بر صقللو غلیظ که شمع اولدوغی مجلسه کیقه
خیزش اندر میان جمع بکش همان بی توقف طوروب
مجلسده قتل ایله مان و یرمه ضمیر شین بحسب المعنی بکش
فعلنک مفعولیدر ولمعه ذاهب اولان شارح اصابت ایتمشدر بعض
بو توجیهی قبول ایتیوب بکش لفظنک مفعولی مقدردر که المعنی
بیارید وب تعسف بعید و تکلف غیر سدید ارتکاب ایتمشدر
شکرخنده ایست شیرین لب کرکان کسه کران جانرا ولیوب

ایکنجی

لیلة المقبلین صح

شکرخنده وشیرین لب مستتنی جانان ایسه آستینش بکیر وتیغ
بکش استینن طوتوب شمعی سوندر یعنی جوان اولدوغی مجلسده
شمعه حاجت یوقدر نتکیم خواجه حافظ شیرازی دیمشلردر
کو شمع میارید درین جمع که امشب ۰ در مجلس ما ماه رخ دوست
تمامست بو محلده استیندن دامان مراد اولمق مناسبدر جوانه
دست رس بولمقدن هر برده استینن طوتمغله تعبیر ایتمکلکدر
نتکیم سابقا کردست رسد که استینش کیر مردیدوکی محلده بیان
اولنمشدر بعض ارباب طبع اولکی شمعدن مراد بطریق الاستعاره
شمع جمع اولان محبوبدر ولمعی مناسب کورزدیلر یعنی حبیب
دلفریبه بی تقریب قریب ولمق استین رقیبی باره توقف
قتل ایله دیمکدر اولا شکرخنده وشیرین لب ترکیبلری حسن الوجه
قبیلندندر وصف ترکیبی دینلر غلط ایتمشلردر واکر مذکوردر
شکرخنده شیرین لب ایسه استینن طوت وشمعی سوندر
دیمن شارح ترزیق سویلمش نه کرانی بلوریمش نه شکرخنده
جانانی **حکایت** یکی دوستی رامدتی ندین بوده برکسه محبت
ایدوکی برجوانی اتفاقا برخیلی زمان کچوب کورمکه میسر اولمیوب
ایدی کفت بجانی که مشتاقیم اولکسه جوانه ایتدی بوقدر زمان
قنده سن که جمالکی کورمکه مشتاق ترکفت مشتاقی بدکه ملول
جوان ایتدی مشتاق اولمق یکدیکور کوروب وصالمقدن ملول
اولمغه الحاق اولنوردکه طوق قلدن حاصل اوله مثلا مخدومه
ابتلادن عارض اولان غم کبی **مثنوی** دیرامدی ای نکار مست
کج کلدکدای سرمست نکار سرمست صلده مست سرا ولوب حسن
ترکیبی قبیلندندر صکره قلب اولنمشدر سکرکه اثری راسده اولور
حواس وقواده زیاده اولمغله مستلکی راسه نسبت ایدوب
سرخوش وسرمست اطلاق ایتمکدر معهودا ولمشدر وصف ترکیبی
ظن ایدنلر اصلنی بلممشلردر بعضلر سرمست عالی جناب معناسنه
استعمال اولنوردیمشلر زودت ندهیم دامن از دست دادنت

از دست زود ندهیم تقدیرنده در یعنی دامنکی الدن تیز قومازین
یعنی تیز قالقوب کتمکه قومازین زیرا اشتیاق حددن زیاده در
معشوقدر که دیر دیر بیند معشوقی که کج کج کوره لر آخر که
از انکه سیر بیند اخراندن کومیدرکم طوق کوره لر استفهام
انکاریدر یعنی علی کل حال طوق کورمکدن کودکلدر تقدیر کلام
بودرکه بسیار دیدن که سبب سیر شدن باشد دیر دیر باشتیاق
دیدن از وبهتر است یعنی کثرت مشاهده که طویوب اوصنماغه
سبب اولا کج کج قونشوب اشتیاق قله کورمکه ایندن کودکلدر
بو مقوله تعبیر اکرچه بحسب اللفظ مجرد تسویه معناسنی افاده
ایدرلکن بحسب العرف تفضیل وترجیح معناسنده مستعملدر
معشوق چوق چوق کوروب اوصنمقدن اشتیاق قله کاه کاه سیر کورمک
اولدر مکرر اجدر دیمکدر سیر بیند عبارتندن بیند وسیر شوند
معناسی مراد اولمشدر بعض فضلا بوکا اولمشکه سیر لفظی بیند
ایلشندر ولان ضمیر دن حال اولوب طوق ایکن وکورمکه طویشکن
کوره وطوقله کوره لر دیمکدر اولا لکن بهر تقدیر بو مقامده برشول
کوره اولورکه عاشق اولان سیر حاله طویوب واوصنوق لحماکی
دیر بوقدر بس بو توجیه نحه درست ولور بو سببدن بعض
ارباب طبع بونی اختیار اتدیکه سیر لفظی معشوقک وصفی اولوب
کثرت مشاهده سببی ایله معشوقی کند ولرندن طویمش واوصانمش
اوله لر دیمکدر اولا **بیت** تو اول باردر یاری دلبری ۰ ولی بسیار
دیدنده سیری ۰ اهالی عجمدن بعض اخوان بو ایله معنی ویردیلر
معشوقه نی که کج کج کوره لر اندن اکسک دکلدرکه سیر کوره لر
دیمکدن مراد اندن اکسک اولمز یعنی کوردکجه واله واله
اولدقجه طویمجه کورمکدن برسیی ایله قناعت ایتمزلر یعنی اکرچه
سیر کورمکله طویوق اولمازدر لکن نه حالسه کلمک ارادت وکتمک
ارادت دیو بر مدت صحبت ایتمدن وطویمجه یوزنه بقمادن
کیدرمازلر بو تقدیرجه بیت ثانینک مضمونی بیت اولک

ذوابسه

كه

مفهومنی تعلیل واثبات اولور بعضلر اولکی توجیه اوزره دیمشلر
کویا بیت اول عاشق طرفندن وبیت ثانی معشوق جانبندن در
خفی دکلدر که حذف اتمه اکرچه بیت اول عاشق لساندن
صدور اتمشدر لکن بو محلده مشتاقی بد که ملولی مدعاسنی
اثبات وتاییدیچون معشوق طرفندن مسوق اولمق مناسبدر
یعنی عاشقدن بو کلامک صدوری دخی محضا سیرلک کوز مکله
حاصل اولان اشتیاقدن ناشی اولمشدر دیمکدر ملک زوزن حکمتک
سنده آخر لفظنک تحقیقی کچمشدر **حکمت** شاهدکه با رفیقان
اید جوان که عاشقی صحبته تنها کلیوب یا نخچه بر قاچ کمسه
اویدوروب کلمه بجفا کردن زامن است معنیده عاشقه جفا
کلمشدر زیرا وفا اتمک مرادی اولسه یالکز کلوردی رقیبان
رفیقان تعبیر اتدوکنک وجهی ظاهردر حذف اتمه جوانه
کلنلر هرنه قدر یار اولسه بهر حال او محلده اغیار اولورلر
سبک روح ایسه اول اثناده یار اولور بحکم یانکز فتحی و
سکونیله البته ومقرردر دیمکدر سحر حلال قبیلندندر ماقبلی
ومابعدنده مصروف اولمق جائزدر زیرا البته ایکی حالتده
مقرردر از غیرت ومضادت یاران خالی نباشد یارانک
ومنازعه لرندن وغیرت چکمه لرندن خالی اولماز غیرتکه
کونولمکدر مضادت مفاعله بابندندر بری برینه ضدد و
عداوت پیدا اولمقدر نباشد لفظنک فاعلی قرینه حالیه ایله
محلدر یعنی دلبرکه اغیار ایله اوله بهر تقدیر اول مجلس
اولوب فتنه وغوغادن خالی اولمزدر غیرت ومضاده
یارانه اضافتی بمعنی فی در یاران میاننده خصومت
واقع اولمقدن خالی اولمازدر دیمکدر یاخود بمعنی اللام در یاران
بنم مابیننده ضدیت واقع اولورده دیمکدر وجه ثانی سیاق
کلامه اوفقدر بعض شراح نباشدک فاعلی معشوق
یعنی عاشقه مخالفتدن خالی اولمازدر البته مخالفت یدر

بو تعبیر اتمش ناموجهدر بعض نسخهده بحکم انکه واقع اولمش
یعنی اول سبب ایله بعض شراح بو تقدیرجه مابعدندن اولان
کلام مربوط ومتسق اولوب نسخه اولی اوزره کلام مستقل اولور
بحکم لفظندن منقطع اولور دیمش خفی دکلدر که نسخه اولی اوزره
دخی بحکم لفظنه مربوط ومتسق اولمق جائزدر کما اشرنا الیه **شعر**
اذا جئتنی فی رفقة لتزورنی بجنکه بنم زیارتمه بر قاچ کسی ایله
کلوب وروب کلسه سن وان جئت فی صلح فانت محارب فرضا صلح ایچون
بنی دوستلق ایچون کلدکک ایسه ده معنیده محاربسن یعنی محاربه
ایچون کلمش سن زیرا جنکه وجداله سبب اولورسن یاخود بنی
غیرتدن هلاک ایدرسن وجه ثانی سیاق کلامه اوفقدر محارب
اسم فاعلدر بعض شراح اکرچه صلح اتمکه کلدکک اما سن ینه جنکه
بنی سن زیرا مخالفت ایدرسن دیو تعبیر اتمش ان وصلیه دیدکلری معنا
نسوریده تفصیل اتمشدر کما لا یخفی واندوکی تعلیل دخی علیلدر
رفقه ضمّ وزاء وزنیا وزره اسم جمعدر سفرده همراه اولان جماعت
اولدقا ولنور کسر ایله فرقه وزنی اوزره اولمق دخی جائزدر
رفقه جئت نک فاعلندن حالدر **قطعه** بیک نفس که بر آیینت یاد
غبار بردم و برلحظه که یار اغیار ایله همنشین اوله بسی نماند که
غیرت وجود من بکشد آز قالدی که غیرت وحمیت بنی هلاک
ایده **بیت** شوم قربان بت تدبیر جوپی را که پیش من غیرم
زنادی هره اغیار می اید بسی نماند عبارتی اند کی ماند مفهومندن
کنایه‌در بخنده کفت که من شمع جمعم ای سعدی جوان بو سوزی
ایشیدوب خنده ایدوب دیدیکه ای سعدی بن شمع مجلسیم
نه خصوص بر کسنه نک دلبری دکلم مرا ازان چه که پیروانه خویشتن
بکشد بر وانه کندوزی یاقوب هلاک اتدوکندن باکه نه غم
حکایت یاد دارم که در ایام پیشین حضرت شیخ کند و نکه
کچمشدن حکایت ایدوب ایدرکه خاطرمده در که ایام سالفه ده
یاروستی چون دو بادام مغز در پوستی صحبت داشتیم

برد و ستم ايله مثلا بر قنزده ايكي بادام ايچي كبي صحبت ايدر دركسي
عالم شبابده و زمان شوق و تابده برجوانله الفت و اختلاطم
و كمال مرتبه ده تعلق و ارتباطم اولوب بر آن مفارقت تمريدم ناكاه
اتفاق سفر افتاد ناكاه اول جوانه اتفاقا سفر ايتمك واقع اولدي
بعض شراح اتفاق لفظي سكونيله درديمشلر اويله دكلدر بلكه
سفر لفظنه مضافدر پس از مدتي كه باز آمد عتاب آغاز كرد كه
درين مدت قاصدي نفرستادي بر مدتدن صكره سفردن كلديكنده
باكه عتاب ايدوب ديديكه بو قدر زمان كچوب ايچون باكه بر
كوندرمدك بري برمزك صحت و سلامتمزي بيلوب خاطرمز جمع
اوله قاصد پيكڭ معناسنه در بو محلده مطلقا خبر و مكتوب
ايلدن كمسه مراد در كفتم دريغ آمدم كه ديده قاصد بجمال تو روشن
كردد و من محروم بن جواب ويروب ديدمكه باكه حيف كلديكه
قاصدڭ ديده سي سنڭ جمالڭ ايله روشن اولا و بن محروم
بيت مي نوشتم نامه و بر نامه مي بردم حسد كو چرا پيش از من
مشتاق بيند روي تو قطعه يار ديرينه مرا كو بزبان توبه ...
اول يار قديمه سويله باكه دل ايله توبه ويرسون يعني ...
سومكدن فارغ اولديمسون بن آنڭ سوزيله عشق و محبتدن
الچكمزين كو ياكه جوانڭ باكه محبتڭ اولسه قاصد كوندرردي
ديو زبان طعن و ملامت ايله عتاب ايتدو كه من بعد بنم عشقمدن
واز كلديكه حمل ايدوب بو معنادن تقرير ويرمكله تعبير ايلر بعضلر
يار ديرينه يي منادي طوتوب اي يار قديم محبوبه سويله باكه
دل ايله توبه ويرسون ديو معني ويرمشلر خلاف ظاهردر
كه مرا توبه بشمشير نخواهد بودن باكه قليج ايله بيله توبه ...
دكلدر يعني باشمه قليج طوتسه لر فرضا اولدرسه لرده عشقدن
ترك ايلمزين كو يكي ترك ايلمك بو قدر مكر اولدرده سن رنجكم
كه كسي سير نظر در تو كند سني طويجه كورن كمسه ذرشك
ايدرين رشك بو محلده غيرت و حسد معناسنده در مقتضاي

عشق و تقاضاي محبت بود سير نظر وصف تركيبي در ديبن شارح
غلط ايتمشلر بازكو ببينه كه كس سير نخواهد ديدن ينه ديرم كه حدم
ورنكم بو قدر در بن كمسه سني طويجه كورمك احتمالي يوقدر
هر نه قدر جمالڭ سير ايتسه سير اولماز بيت ز ديدنت نشود سير چشم
من نفسي كرسنه چشم تر از من نديدم است كسي بيت سني
كورسه فنا بولور عاشق با قد و غنچه ينه بقاسي كلور سير كرسنه
مقابله طوق معناسنه در بونڭ امثالي مواضعده طويجه
باقماسي مقصود اولور بيت يكدم كه با توام بسوي من نظر مكن
غيرت نديدم از خود ... مكن حكايت دانشمندي را ديدم بمحبت
شخصي كرفتار و راضي از و بكفتار بر دانشمندي كوردم بر كمسنڭ
محبتنه كرفتار و عاشق ديدارا ولوب آنڭ مصاحبتي ايله قانع و
راضي ... جور فراوان مي بردي و تحمل مي كردي چوق جور و
جفا چكردي وحددن زياده تحمل ايدردي باري بطريق نصيحتش
كفتم دانم كه ترا در محبت اين منظور علتي و غرض نفساني نيست بر كون
دانشمنده نصيحت طريقيله ديدمكه سنڭ بو معشوقه تعشق
و تعلقكده بر علت و غرض نفساني اولمدوغني بيلورين و بنا ...
مودت بر زلتي نه و بو محبتڭ بناسي و اساسي بر زلت و ذره دكلدر
يعني بيلورز كه عشق و محبتڭ شهوتي دكلدر با وجود اين معني
لايق قدر علما نباشد خود را متهم كردن و جور بي ادبان بردن بو معنا
... بويله يعني سن بويله پاك اولوب عفت اوزره بر عاشق صادق
... ايكن متهم ايتمك و ادبسزلرڭ جورين چكمك علمانڭ قدر و شانندن
... دكلدر يعني غرض نفسانيسي اولميان عاشق صادق خصوصا كه
... علم قسمندن اوله اولمقوله پاك نظر عاشقلرڭ قدر و قيمتي
... من خيرلرڭ و بي ادب و بي تميزلرڭ يعني بدكمانلرڭ بيهوده
... خيالنه تحمل كوستروب خلقه سوء ظن ويروب كنده ...
... لايق دكلدر زيرا شهواني نظري اولميان اولمرتبه ده اختيار
... ارتكاب ايتمز ديو محلده با وجود اين معني عبارتنه بونڭ بريله

راضي

دیبو معنی ویرن شارح غالبا معنیدن خبردار اولمامش بو بیتده
حق تعبیرده تقصیر ایتمش گفت ای یار دست عتاب از دامن روزگار
بدار اول عاشق ایتدی ای یار صادق عتابالینی بنم روزگاریمک
جکه یعنی بو بابده باکه آزار و عتاب اتمه که بار رها در بن مصلحتی
که تو کونی اندیشه کردم زیرا بالدفعات بو وید و کلی مصلحتی
فکر و اندیشه اتدم صبر بر جفای او سهلتر نماید که از و یعنی انی
ترک ایلمک بلا ہسنده صبر اتمکدن انک جفاسنده صبر اتمک اساندر تحمل
نه حالسه جفا بر تحمل ممکندر اما فراقه تحمل ممتنعدر و حکما گفته
اند دل بر مجاهده نهادن اسانترست که چشم از مشاهده بر کندن
و حکما دیمشلر دکه کوکلی مجاهده یه قومق یعنی بلاء عشقده
صبر و تحمل اتمک اساندر دیدار مشاهده سندن قطع نظر اتمکدن
مثنوی انکه بی او بسر نشاید برد اول کمسه که انسز عمری بایانه
ایلتمک ممکن اولمیه یعنی یارنا گزیر اولوب اندن مفارقته چاره
گر جفایی کند بباید برد اگر بر جفا ایدرسه تحمل اتمک گرکدر هر که
دل بیش دلبری دارد یعنی هر کسه که بر دلبره علاقه ایلیه دیشتر
دست دیگری دارد صقالنی غیرک النه ویرمشدر یعنی عاشق
اولانک صقالی جوانک النده اولور اختیاری کند و النده قالماز
اهوی پالهنگ در گردن بوینده پالهنگ اولان آهو نه تونخو
رفتن یعنی کندو اختیاری ایله استدوکی یره کتمکه قادر اولماز
پالهنگ النده اولان کمسه هر قنده سوق ایدرسه بالضروره
انده کیدر لاجرم عاشق اولان کمسنک دخی بویلادر و صفالی
محبوب النده در اختیاری ایله حرکته قادر دکلدر پالهنگ اصلنده
پالاهنکدر بو محلده یولار و چلبیر معناسنه در پالهنگ در
ترکیبنک مجموعی آهونک وصفیدر بو بیت بعض نسخه ده بو قدر
روزی از دوست گفتمش ز نهان ضمیر شین ینه دوسته راجعدر
یعنی بر کون دوستدن ینه کندو یار الامان دیدم یعنی اول
جفا پیشه دن ینه کندو یه شکایت ایدوب نجه بر باکه جور

جور جفا ایدرسن دیدم چند از ان روز کرده ام استغفار اول کوندن
برو نجه کره استغفار ایلدم و سویلدکوم سوزه نادم اولدم یعنی
گرچه کدن عاشق اولان اهله هیچ محبوبدن اما نی استر دیو کند و
انم ای دل دیمه یاره بخت اولدر امان ویره کرچه کدن اگر عاشق
بیک اولکه جان ویره بعض نسخه ده روزی از دست گفتمش ز نهان
واقع اولمش یعنی گفتم از دستش ز نهان تقدیرنده اولوب بر کون
محبوبک الندن امان دیدم دیمکدر و یا خود از دست تو تقدیرنده
اولوب بر کون محبوبه سنک الکدن امان دیدم دیمکدر اولد بعض
شراح اولکی نسخه یی اختیار ایدوب بو توجیهی لفظا و معنی
غلط حمل اتمش تعصب ایلمش حتی ذاتنده بی وجه دکلدر بعض
نسخه ده از دست گفتمش نو نله واقع اولمش ضمیر شین ذهنده سهو
اولمش مستحضر و موجود اولان محبوبه راجع اولوب بر کون
انی امان دیدوکم سوزک الندن دیمکدر اولد بعض شراح بو نسخه یی
ترجیح و اختیار ایدوب شرحنده دیمشکه مگر بر کون جانانه امان
الندن دیمش ایمش اول کوندن بری نجه کره بو سوزدن استغفار
ایلدم یعنی نجون جانانه امان الکدن دیدم دیو پشیمان اولدم
بعض شارح مزبور از دوست گفتمش و از دست گفتمش نسخه لرینی
رد ایدوب دیمشکه طبعنده ذره مقداری استقامتی اولان
کمسه بیلور که اول نسخه لر فاسددر انتهی کلامه خفی دکلدر که
اول نسخه لرده فساد زعم اتمک طبعنده ذره مقداری استقامت
اولمقدن ناشیدر و حد ذاتنده کند ونک مختاری اولان نسخه ده
اولان توجیه او زره تقدیر کلام بر کون جانانه الامان دیدوکم
سوزک الندن اول کوندن برو نجه کره استغفار ایدرین دیمک
اولور ارباب طبعه روشندر که اول سوزک الندن استغفار
ایدرین دیمکدن چندان عالمیو قدر فتامل نکند دوست زینهار
دوست عاشق معشوقدن امان استمز در دل نهادم بر آنچه
خاطر دوست انک خاطری هر نه ایسه بن دخی انی کوکل قودم

سروری

سودی

یعنی انی اختیار ایتدم و راضی اولدم **بیت** صفای خاطر من در رضای
خاطر او ۰ زهر چه هست گذشتم برای خاطر او ۰ گر بلطفم بنوازد خوش
خواند گرك بنی لطفیله کند و حضورنه دعوت ایتسون و ربقهر
براندا و داندگرك بنی قهریله یاتدن سورسون کندی بیلور بنم یانمده
ایکیسی دخی برابردر مخالفتم یوقدر مقام تسلیم و انقیاده یم رضا
و اختیار جانانکدر **بیت** اگر بلطف بخوانی مزید الطاف
وگر بقهر برانی درون ما صافست ۰ او واندلفظی ایکی شرطك جوابی
یا خود شرط ثانی یه جواب اولوب جواب مذکور قرینه سیله شرط
اولك جوابی محذوف اولا **حکایت** در عنفوان جوانی چنانکه
افتد و دانی اول حالده و تازه لك عالمنده تکیم واقع اولور
یعنی باشدن گچدك سنده یوق بهر حال تازه لك عالمنده جوانی
سومش کسه اولمز **مصراع** بس طور عجب لازم ایام شبابست
با خوش پسری سر و سری داشتم بر خوب دلبر ایله علاقه و محبتم وار
اولکی سر لفظی سینك فتحی و رانك سکونیله سودا و محبت معناسنه
ایکنجی سر لفظی سینك کسری و رانك تشدیدی ایله درکه جمعی اسرار
مراد سر عشقدر بحکم آنکه حلقی داشت طیبا لاداء اولجوان بو بیت
علاقه و تعشق ایتمدم که خوب صداسی و مرغوب داسی وار
حلق بوغاز معناسنه در بو محلده اواز مراد اولنشدر ذکر محل
و اراده حال قبیلندندر و خلقی دخی حسن صورتی و لطافت
خلقتی واریدی بونده دخی داشت لفظی مقدردر کالبدر ما
بدرکبی در اذا بدا تجلی اول بدر منیر سحابدن یا خود افقدن ظاهر
تابان و لامع و نمایان اولسه محصل ایکی اون دردنده بکزر
خلق لفظی بو محلده معنای مصدری ایله حاصلا و لان منه و
اثردن عبارتدر مثلا فلان کسه حسن الخلق والخلق دیرلر
صورتی و سیرتی گوزلدر دیمکدر بو محلده مصدری کنده و
مناسنه طوتوب لکن مصدر مجهولدر دینلر و مصدر
بمعنی المفعول طوتوب ذات معناسنده در دینلر و موصوف

…نده اعتبار ایدوب اعضاء مخلوقه سی گوزل ایدی بدر منیر کبی
…ریلر جمله سی مراده واصل دکلدر **بیت** انکه نبات عارضش آب
حیات بخورد اولجوان که انك عارضنك نباتی آب حیات ایچر
نبات کدلغتده یردن بتن چمن در بو محلده خط دلبر مراد اولنشدر
نوخط اولان محبوبك صقلنه تازه چمن تشبیه ایدوب خط سبز
اطلاق اولنمق مشهوردر عارض رانك فتحی و کسری ایله صقل بتن
…اطلاق اولنور صقلك کند ورده دخی استعمال ایدرلر و لکن تقدیر
…وزنه اضافت لامیه اولور ایکنجی تقدیرا و زرم بیانیه اولوب
تشبیهك مشبهه اضافتی قبیلندن اولورا ما بو محلده معنای
…لمراد اولوب تشبیه طریقیله آب حیات اطلاق اولنمق واضح
…راجحدر عارضه آب اطلاق اولنمق شایعدر و نبات عارضنك
…شینه اضافتی بهر تقدیر لامیه در و ضمیر شین آن لفظیله
…ثار الیه اولان محبوبه راجعدر خوش پسره راجعدر دین
…واینمشکه یه راجعدر دیین غلط ایدوب که لفظی بو محلده
…ملطه اولدوغنی بلمشدر شکر شکنکه کدهر که نبات بخورد
…کردن مراد بو محلده لب دلبردر قند نبات یمك استین کسه اول
محبوبك لبنه نظر ایتسون دیمکدر جوانك لبلرینه نظر ایلین نبات
…گبی تلذذ ایدر دیمکدر ۰ و لقد احسن من قال **بیت** صنمه ای خوش
…ن خوبیدن نرو هیچ ۰ لب دلدار طور دکن شکر کنار صوی ناپیچ ۰
…کندم غایب معناسنه در بعض شراح مضارعی کند و معناسنه
…طوتوب نبات یمین کسه محبوبك لبنه نظر ایدر زیرا انباتك طعمی
…لنجوانك لبلرینی اکدور لذتده مناسبت اولدو عجوبت
…شکرمنه حلاوت یوقدر بعضلر دخی اول محبوبك لبنه
…ایلسون هرکیمکه شکر بر زیرا لذتده برمقدار لبه مشابه اولسه
…دیمش اصلی معنایی چندان ذوق ایتمش اتفاقا انجلاف طبع
…حرکتی دیدم که نه پسندیدم اتفاقا اولجواندن خلاف
…طبع بر حرکت و یرنا معقول وضع گوردم که بکنمدم بو مقامده

بخلاف طبع عبارتنك شرحنده بريد بد طبعده ديو تقييد ايدوب
وطبعه مخالف ديو شرح ايدنلرك وجه وبلا سبب تخصيص
اتمشلردر مناسب ولان عمومدر كالا يخفى دامن از وودركشيدم
يعنى اندن متنفر اولوب قطع پيوند اتدم اندن الچكدم ديدكمز
دامن از وود ركشيدم ديو تعبير ايدرلر ومهره مهرش برچيدم وانكـ
محبت وعشقى بوغمنى ديو شوردم ديمك قطع علاقه قدا اندن
وكوكلى الدم ديمكدن كنايتدر مهر ضم ميمله بوغجق معناسنده
ومهر كسر ميمله عشق ومحبت معناسنده در بعض نسخده دامن از
برچيدم ومهره مهرش درنوردم ديمو واقع اولمشدر نوردن
دخى طى اتمك يعنى ديو شورمك معناسنده در وكفتم اولجه
ديدم **بيت** بروهرچه مى بايدت پيش كير يعنى من بعد هر نه
ونهكارا وزره اولمق استرسك اوبلجه ايله وكذ وهواكم تابع
يعنى اولكى كبى سنكله مقيد اولمازم يورى شمدنكرو جانا سنك
سنن بنم بنده سرم ماندارى سرخويشتن كيرچون بزم سود
طوتمزسن يعنى بزه تابع دكلسن وموافقت اتمزسن وبندن طوتمز
شمدنكرو واركند وسوداكى طوت يعنى كندى عالمكده اول
ديمكدر سردن مراد هوا وسودادر ذكر محل واراده حال قبيلندندر
بعضلر سرى باش معناسنده حمل ايدوب باش طوتمق وباش
موافقت اتمكدن عبارتدر ديمشلر وبعضلر سر لفظنى جانبه معنا
طوتوب بزم جانمزى طوتمزسن كند وجانبكى طوت يعنى كندو
كاركده مشغول اول ديو تعبير اتمشلر وبو تقدير خلاصه كلام جا
بزه تابع وموافق دكلسن وسوزمز طوتمزسن وبيد وكما اوزره
اولمزسن شمدنكرو كند وعالمكده اولوب بلدوكك ايله **بيت**
دارى سرما وكرندو دار سرما. ما دوست كشيم تونداري سرما **نظم**
چونكه سن الچكمكه اغيار ايله يار اولمدن چكيلم ال شمدنكرو
هوادار اولمدن بو محلده بعض شراح بو حكايت شيخك كندو
سركذشتيدر ديمش غالبا مطلع حكايتده خصوص عبارتندن

بلدوب بوبيله ديمشدر شنيده ام كه ميرفت وميكفت حضرت شيخ
ايدرلر اشتدم كه جوان بنم كندودن اعراضمى بلدكده بو سوزى ديه
رك كيدردى يعنى خبر الدم كه بو سوزى سويليوركه كيدردى
بلخود ديكر بيدم كه بو سوزى سويليوركه كيدردى ديمك اولا
بيت شب پره كر وصل افتاب نخواهد شب پره كه عربيده خفاش
وتركيده يرسه يه ديرلر كجه اوجار وكوندز دنيا يوزين كورمز
برونق شد يعنى اكر يرسه افتابك وصلن استمزسه وكوزن كورمز
حظ المزسه رونق بازار افتاب نكاهد افتابك بازارنك رونقى
ولطافتى اكسلمز زيرا كنشك ذره قدر قدر نقصان كلمز ايلسه نور
جهانتابى خفاش انكار. نكاهد انتقاص معناسنه ولازم كاستن
لفظندن مضارع منفيدر اين بكفت وسفر كرد بو سوزى
سويلدى وسفر ايلدى وپريشانى اودرمن اثر واتكه پريشانلغى
بكا تاثير ايلدى بعض شراح يعنى فراقى باكه تاثير ايلدى ديو
تفسير اتمشلر اكرچه خصوص مقامه وسياق كلامه موافق اولا
بو معنودر لكن نفس عبارتدن متبادر اولان بودركه بخلين
عاشق صادقدن ايرلقدن حاصل اولان پريشانلغى والم وضظى
مغلوب كتدوكى باكه تاثير ايلدى ديمك اولا **شعر** فقدت
زمان الوصل والمرء جاهل بقدر لذيذ العيش قبل المصائب
زمان وصلى ياوى قلدم كشى مصائبه مبتلا اولمينجه عيش
وصفا لذتنك قدرنى بلمز در **بيت** بلمدم نقد وصلى چالدردم
ذرى جانا نه الدن الدردم. والمرء جاهل جمله حاليه در.
بقدر ره يا جاهل لفظنه متعلقدر لذيذ العيش صفتك موصوفه
اضافتى قبيلندندر قبل لفظى جاهلك ظرفيدر عيشدن مراد
تحلى صفاى خاطر ايله وكوكل خوشلغى ايله اوقات كچورمكدر
طلوحياتله تفسير ايدن شارح مقتضاى حالدن غافل ايمش
بيت بازاى ومرا بكش كه پيشت مردن. خوشتركه پس از تو
زندكانى بردن بنده دونوب كل وبنى اولدر زيرا فراقكله صاغ

مكدن

بله

اولمقدن اوکلن اولمگه یکدر **رباعی** هجران ستمی یا نمش بلمزیدم
بر لحظه وصال شکرینی قلمزیدیم * کر بلسیدم که بو بخدن دردل
بالله که اولنجه سندن ایرلمزیدیم * اما شکر و منت باری که اما
باری تعالی حضرتنه شکر و منت که بعض نسخه ده اما بشکر و منت
باری واقع اولموب که لفظی ساقط در خلاصهٔ کلام حق تعالی
حضرتنک لطف و کرمی ایله پس از مدتی باز آمد بر هذندن مکرو[ه]
نه کلدی آن حلق داودی متغیر شد اولدا ودی نفس متغیر
اولمش و جمال یوسفی بزیان آمد یوسفی جماله زیان کلمش
لطافتی کتمش عالی قالمامش بعض شراح بزیان آمد عبارتنی
تفسیر ایتمش سیاق کلامدن مقتضای مقامدن غافل اولمش زیرا
فی الجمله بقیهٔ حسن و جمال اولسه و نوخط و محشن قبیلندن
عد اولنسه مع نقصانه اندن قطع نظر ایتمک طور عشاقدن کلا[ی]
خصوصا حضرت شیخک ذوق سلیمندن غایت بعید در داودی
و یوسفیده اولان یا الرنسبت ایچوندر و بر سیب زنخدانش چو
کردی نشسته و سیب ذقنی ایوا کبی بر موی اولمش یعنی کرد[ی]
موی تمام احاطه ایتمش دیمکدر نوخط اولان جوانک سقلنه خط
و غبار سفرچلی دیرلر بو محلده اول معنی مراد دکلدر [...]
بازار حسنش شکسته حسنی بازارینک رونقی شکست بولمش
متوقع که در کنارش کیرم بندن که وجی در کنار ایتمک توقع ایدیجی
اولدوغی حالده یعنی بندن اوکلی کبی که وبله تقید ایدوب
معانقه و در آغوش ایتمک و کوروکم کبی طورب عاشقانه صار[...]
رجا ایدر کنار کرفتم اما بن کنار طوتدم یعنی بر جانبه چکلد[م]
و کنار چیزدم بیکانه معامله سن ایلدم مولانا جامی محمود اسمند[ه]
بر معاده دیمشدر از بت چو زدوستی کناری دارد * ما نیز زدوستی
کناری کیریم * و کفتم دخی دیدم **قطعه** از دو زنکه خط شاهدت
بود اول زمان که سنک خط شاهدک وار ایدی شاهد خطک [...]
خوب و لطیف معناسنده در خط خوب و ریش محبوب دیمک

آن روز

[...] وقتکه تراخط سبزم غوب بود تقدیرندن در بو دخی جائزدر کی
[...] شاهد ترکیب اضافی اولدیجموعی تابه مضاف اولدی تراخط دلبر
[...] تقدیرنده اوله یعنی اول زمانکه سنک خطک دلبر خطی ایدی
[...] اولا بعض شراح موصوفک صفته اضافتی قبیلندندر دیمش
[...] لنواید وکی ظاهر در بهر تقدیر مقصود نوخط جوانلردر
[...] که عرب ظرفاسی محشش و روم نظربازلری مزلف تعبیر
[...] صاحب نظر از نظر براندی صاحب نظری یعنی عاشق
[...] فی نظردن سوردک یا خطاب ایچوندر حکایت ایچون دکلدر
[...] مولانا سروری یرادیه الحکایه دیمش یعنی شیخک بو کلامدن
[...] جوانله کچن ماجرانی کندو یر حکایت ایدر دیمکدر یا حکایت
[...] دیمک دکلدر بو کتابی شرح صددندن اولان بر احمق کوردن
[...] فهم ایتیوب براندی یاسنی حکایت اعتبار ایتدیلر ظن ایدرق
[...] تقدیرجه نعل مفرد غایب اولمق کرکدر دیو ایسه تر زیقدر دیو
[...] ایتمش و کم من عائب قولا صحیحا و آفته من الفهم السقیم
[...] زیبا مری بصلحش بو کون اول صاحب نظر خدمتنه صلح ایتمکه یعنی
[...] و خاطر الله المغد کلدک کشن فتحه و ضمه برهانه ایله زمانده
[...] اولان خط سبزک اوزرینه فتحه و ضمه قومش سن یعنی اول
[...] تازه و خفیف ایدی شمدی اطراف و جوانبی بر موی اولوب سود
[...] اولمش نتکیم مثلا بر خط که اعجامدن بلکه نقطه دن ساده و خالی
[...] صورتنک بعد الاعراب و الاعجام و النقط اولان صورتیله
[...] خفت جهتندن تفاوتی بیانه محتاج دکلدر بعض شراح بو بیته
[...] ایتمشلر که خط نویسان خطه اعجام کتابتلرنه اعجام وضع ایتمکی
[...] نمایدزلر لاجرم حضرت شیخ دخی جوانک نوخطلکی حالنی
[...] ساده وبر دیش اولدوغی زمانی خط مجمه تشبیه ایتمشدر
[...] کلام نوخط ایکن استغنا ایتدک کتک شمدی اول لطافت
[...] صاحبلی صیقللو بر مرد اولوب چیقه کلدک ملاینت و موافقت
[...] ایتمشسن دیمکدر کسر ذکر اولنمدوغی اکتفا قبیلندندر بعض شراح

فتحه‌دن مراد بیوق و ضمه‌دن سوزی صقلی اولمق زعم ایتمشلردر
اذهان قاصره دخی بو توجیهه اکثر موافقت ایدوب لکن
شیخک و بر سبب زنخدانش چو به کردی نشسته دید وکنده مناقض
دیو اعتراض ایتمش اما اول شخصک صقلی سوزی اولدوغی بلمز و ذکر
ندن معلوملری اولمشدر دیکر شارحک مناقضه دیو اعتراض
دخی عجایبدندر ضمه‌دن مراد بیوق و فتحه‌دن مراد غیرییدر دیو
شارحک کلامینی مزه‌دن و تشبیه‌دن خبری یوغش دیوانی ز
ایدوب ضمه‌ده و فتحه‌ده سوزی و طوغری‌لق اعتبار ایدوب
کوچکدن تشبیه ایله مقید اولان معتوه خود زیاده مزلک ایتمش
نشانی اکثر نسخه‌ده نون ایله در بعض نسخه‌ده فا ایله فشاندی واقع
بعض شراح انی لحتیا ایدوب شمری اولخطه فتحه و ضمه صا
دیو تعبیر ایتمش تازه بهار را ورق زرد شد ای نوبهار سنک ور
زرد اولدی یعنی تازه‌لکک کجدی و باغ حسنک اوراقی خزان
صولدی الف حرف ندادر دیکنمنه کاتش ماسر دشد اتش عشق
اولکی کبی بر تاب و التهاب صانوب تملق دیکنی و ذر بنه
یعنی اولکی کبی جوانلق معامله سنی خاطردن چیقاد و شیو و
اغماز ایتمه زیرا انتمر صودی یعنی ساکن میل و محبتدن بزده اثر قالمدی
دیک دالک کسری ایله و کاف عجمی ایله جو ملک معناسنه‌در عربیسی
قافک کسری و دالک سکونیله خفی اولمیه که بعض شراح انتفا
عبارتن بالانطفت قولی ایله شرح و تفسیر ایتمش خفی دکلدر
نار کاد نی مرتبه‌سی خود البته انطفادن کنایه‌در بو تقدیر
بل کلمه‌سی ایله ایراد اتدوکنک وجهی یوقدر چند خرابی و تکرار
نجه بر صالنورسن نجه بر تکرار ایدرسن خرامیدن اولدن باخطا
لیعوندر بعضلر مصدر اولمغی جایز کورمشلر بو تقدیرجه کفی
لفظی ایکیسنه بله قید اولوب چند خرامی کنی و چند تکرار کنی
تقدیرنده اولور لکن خلاف ظاهردر دولت یار بند تصور
نجه بر بلدرکی دولتی تصور ایدرسن یعنی اولکی کبی دلبر صا

بر ناز و استغنا صتاره سن یار یاء عجمی ایله بلدرز دیمکدر یا حرف
نسبتدر و نون ایله ها ادات تأکیددر یارینه بلدرکی دیمکدر بیش
ازین روکه طلبکار دست بر کسنک یاننه وار که ساکن طالب اولا
طلبکار کاف عجمیله طالب دیمکدر کار ادات فاعلدر جی معناسنه
زیرا کنکه خریدار دست او کسیده نازایله که ساکن مشتری اولا
قطعه
اهلی بزده سن استدوکک یوق سبزه در باغ کفته اند خوشست
بلور بیلنلر دیرکه باغده سبزه خوشدر چمنزاره و لیلیان باغده عالم
بلورلر داند انکس که این سخن کوید بو سوزی سویلین کمسه
مضمون کلامه عارفدر یعنی لطف مذاقه رلجع برمعنی دربونک
معنی تعبیر ولنمازد و قدر اثر درد انداکک مفعولی محذوف و قدرمصرع
مضمونی مراددر یعنی انکس که این سخن کوید می داند تقدیرنده
جایزدر که حذف مفعول اعتبار اولنیوب فعل لازم منزله‌سنه
تنزیل قیلندن اوله فلان یعطی و یمنع کبی یعنی بو سوزک قایلی
عارفدر بلوب سویلدیمک اوله بهر تقدیر حضرت شیخ دخی اول
عارفلردن ایدوکی مساق کلامدن معلومدر بعضلر بو معنیدن غافل
اولوب شرحنده دیمشکه بو کلام مضمونی بیندبو سوزی سویلین
کمسنه بیلور مصنف که راضی دکلدر انتهی کلامه حاشا که مصنف بو
سوزه راضی اوله بعض شراح دخی بو یله زعم ایتمشکه بو سوزی
سویلین یعنی سبزه در باغ خوشست دیین کمسه بیلور که دیمکدن
یعنی باغدن مراد روی جانان در و سبزه‌دن خط در دیمک اولا
بیلمکدر بو کمسه قطعا مراد ندر ایدوکنی فهم ایتمش بعض شراح بیت ثانینک
معنی داندک مفعولی طوتمش یعنی سبزه در باغ خوشست دیین
بیلور که خط سبز دلبران دل عشاقی زیاده جو یاندر نخوم کلد
دخی فهمدن بعید بر توجیه‌در بعض شراح دخی این سخن دن مراد
ثانی اولمق زعم ایتمشلر یعنی مصراع اولدن مراد ندر ایدوکنی بیت
ثانینک مضمونن سویلین کمسه بیلور دیمک اوله ذوق سلیم صاحبنه
بیلنندرکه بو توجیهده دخی عالم یوقدر یعنی اذروی دلبران

خط سبز یعنی بو سوزی سویلین کسنک مرادی بو در که دروی
دلبران ظهور ایدن خط سبز یعنی خوبرولرک تازه خطی سبز تازه [illegible]
دل عشاق بیشتر جوید عشاقک کوکلنی زیاده الور حاصلی خط سبز تحویل
دیمکدر بعض شراح دل عشاق جوید که فاعلی و خط سبزی مفعولی [illegible]
بی وجهدر زیاده دن مراد زیادهٔ مطلقه در مفضل علیه ملحوظ دکلدر
بعض اذهان قاصره لفظ بیشتر من تفضیلیه اولمق زعمیله بیشتر لفظنه
متعلق طوتوب دیمشکه حضرت شیخک مذکور مضمونی ادعاسی در
زیرا ساده در و لیله خط آور جوان جذب قلوبده برابر در کلا قدن قالدیکه
زیاده اولا انتهی و علی تقدیر التسلیم بو شخص حضرت شیخک دانداکه
که این سخن کوید دیدوکنک معناسنی ذوق ایتمش حضرت شیخ [illegible]
کلاه می کند و سر بلند و خصوص مذاقلرنه کوره بیورمشلردر نتته
بعض عاشق صادقلر خط سبزه ساده رودن زیاده میل و انجذاب کوستر
انکار اولنمز درم و للناس فیما یعشقون مذاهب حقا که شخص مزبورک
کلامی مطلقا نو خط بیتلره اولمغی انکاره راجع اولور زیرا مقرردر که
نو خطه عاشق و دلداده اولان کسه معشوقنی جمله ساده رولره
ترجیح ایدر و حضرت شیخک خط سبز دل عشاق را بیشتر جوید
دیدوکی قضیهٔ کلیه اولمق لازم دکل موجبهٔ جزئیه اولور
بوستان تو کند نار ریت کند تا کاف عجمینک فتحیله عربیدن
کرات و ترکیده براسه دیدکلری صرساق کبی بر سبزه در ترکیده [illegible]
دخی بعض یرلرده کند نا تعبیر ایتدکلری بن ایشتدک بعض شراح فارسیده
و ترکیده مشترک لفظدر دیدکلری بی وجه دکلدر زیرا لفظی [illegible]
کتن تدر ترکیسی براسه لقدر لاله زار کلزار کبی یا وحدت بحق [illegible]
سنک بوستانک براسه لقدر دیمکدر بس که بر میکنی همی رویید
هر نه دکلو چوق بولسک و قوپرسک ینه بتر یعنی بولمق ایله توکنمز
وآردی کسلمز قو یارده فتحه متصل بترمیکنی کاف عربینک فتحیله
حاصل معنی سنک شمدیکی حالک حسن و ملاحتدن و خط سبزدن
اثر قالمامشدر دیمکدر بس لفظی باء عربیه ایله زیاده و کثرت معناسنه در

بو بیتک ایکی بیت سابقه هیچ ارتباطی و مناسبتی یوقدر دیمن شارح
قصور فهمن اظهار ایتمش قطعه تو پار برفتد جو آهو سن بلدر آهو
کبی کتمش سن یعنی کچن ییل کتدوکلک آهو مثال و مانند غزال مطبوع
و مرغوب و بی بدل محبوب ایدک برفتد ده اولان همزه خطاب ایچوندر
مخفی اولمیه که لحوق ها اولان لفظه لاحق اولان همزه مکسوره محلنده
کوره یاء وحدت و یاء خطاب مقامنده قایم اولور مثلا بندن لفظنده
وحدت مقصود اولسه بر قول و خطاب مقصود اولسه قولسن
دیمک اولور دیو تحقیق ایتمشلر بعض شراح بو خصوصی انکار ایدوب
یاء خطاب و همزه حرف توسلدر خطاب ایچوندر دیمن قابل خطاب
و کل ایشن دیمش بلمش که اولا بو لفظده یا اعتبارنه حاجت یوقدر
ثانیا بو مقامده همزه توسل ایچون اولمغه مجال و احتمال یوقدر زیرا
توسلات محلنده اولور مثلا بنده سلطان کبی بو تقدیرجه قابل
خطاب اولمیان کیمدر معلوم مدر بو بیله اذعانله بشقه قواعد وضع ایدوب
تحقیقات سلفی انکار ایله اطالهٔ لسان ایدن نادانه دخی نه لازم
[illegible] وکی یار انک عرفانته حواله اولندی امسال بیامدی جو یوزی بو ییل
یار بن کبی کلدک یوز اخرجه و فا و لان یانک ضمی و زاء معجمه نک کسریله
یار بن دیدکلری جانوردر وجه تشبیه مجرد موحش و غیر مانوس
اولوب منفور قلب اولمقدر خلاف مطبوع اولان حیوانات سباع
[illegible] یوزی اختیار ایتدوکی محض جوالدوزه قافیه اولمغیچوندر
بعضیلر وجه تشبیهده بر معنی دخی اعتبار ایدوب دیمشلر که مثلا
[illegible] یوزی سواد ایله بیاضدن ابلق اولدوغی کبی انک دخی رویی
سفیدندن ریش سیاه ظهور ایدوب ابلق و الاجه اولدوغیدر لکن
مخفی دکلدر نفسنده تکلف اولدوغندن قطع نظر بو معنایه وجه
تشبیه خط سبزله اولان جوانده دخی بولنور جهت وحشت و نفرت
انضمامی ملحوظ و معتبر اولورسه خود بو تکلفه حاجت قالمز مخفی
اولمیه که امسال و امروز و امشب و بونک امثالی الفاظده اولان
[illegible] کلمه سی کسر همزه ایله اسم اشارتدر این معناسنه در یوزی ده اولان

یا وحدت ایچون اولمق مقامه الیق و استعمال و محاوراته اوفقدر
مثلا دیرلر کر بو شهرده نکند وکی ز سانده ستتنا دلبر ایدی شهده
بهدانه ساری بوکا اولمش چیقه کلدی بو مقوله وحدتلرده تعیین تخصیص
مقصود اولمزینده تنکیره راجع اولور پس وحدت ایچون اولمغی منع
ایلین شارح مقرر دیرکه بو معنیدن غافلدر بعض شراح دیمشکه
یا وحدت ایچون اولمق ظاهردر خطاب ایچون اولمقدن قابلدر اول
وقت معنی بویله اولوردی بو یره کلدکک حالده بوکه یا رسرکبی سن خلق
سندن نفرت ایدر انتهی کلامه بر شارح انی رد ایدوب دیمشکه یا تنکیر
ایچوندر حرف خطاف وحرف وحدت اعتبار ایدن معنی جانبنده ناظر
دکولیمش زیرا خطاب ایچون اولان یا حرفا ولمز ضمیر اولورکه انا
اسمنددر انتهی خفی دکلدرکه اولا شارح مردودک کلامنده یانکه حرف
و یا اسم اولماسنه تعرض اولنمامشدر تنکیم عبارتی بعینها نقل اولنمشدر
ثانیا زیرا دیو ایراد اتدوکی تعلیل علیل حرف وحدت اعتبار ایدنه مانع
دکلدر بو تقدیرجه منع عام ودلیلی خاص اولوب قانون توجیهدن
وآداب مناظره دن خارج اولوب شارح جارحک ادبسزلکی ظاهر اولور
سعدی سبزه دوست دارد سعدی خط سبزی دوست طوتار یعنی نوخیز
اولان جوانی سور نه الف جوالدوزی هر بر جوالدوز الفنی
سوزر دیعنی روینک هر موینی الفچوالدوز کبی راست ودراز وخط
وناساز اولان هر صاحب ریش برتشویشه میل وتعلق اتمزدر جوالدوز
جیم فارسیله مشهوردر جیم عربیله استعمال اولنور یاسی دخی یونه
یاسی کبیدر قطعه کر صبر کنی ورنکنی موی بناکوش کرک صبر
صقالکی یولمه وکرک یوک بناکوش قولاق توزی دیمکدر موی بناکوشده
مراد بو محلده صقالدر بعض نسخه ده ورنکنی نون نافیه ایله واقع
اولمشدر بو تقدیرجه کر صبر کنی نک معناسی جفاسنه واجیسنه صبر
ایدرسک دیمک اولور یعنی کرک اجیسنه صبر ایدوب موی بناکوشنی
یولکرک صبر اینمیوب یولمه بعض نسخه ده ورلفظی دارسز واو عطفله
واقع اولمشدر یعنی اکر اجیسنه صبر ایدوب موی بناکوشنی یولماسن

علی کل حال

علی کل حال شرطک جزاسی محذوفدر یعنی ساکده فائده سی اولمز حسن
نوبنو باز نکرده هرکز این دولت ایام نکوئی بسر اید بو ایام حسنکده وتیج
نازاولور وجوانلق سلطنتی نهایت بولور یعنی صقلی بولمغله یاخود
ازانکله رونق حسن بها بقا بولماز هر بهارک خزانی و هر کمالک زوا
ل نقصانی مقرردر حسنکه دخی چاغی کچدکدن صکره هر نه دکلو عاج
زلک کوجله کوزل اولمق ممکن دکلدر بو قیره چکمه جفا جانکه زحمت
ویره خارجی صوفتلو اولوب کزمکه لایق کورمه بو مصراعک مضمونی
جزای مقدری تعلیل وجزا مقامنده قائمدر بوده دخی جائزدر که مصراع
ثانی کندی جزا اوله کر دست بجان داشتی همچو تو بر ریش یعنی سنک
کبی صقالکه ایریشوب حکمک کچدوکی کبی بنم دخی الم جانمه ایرشیدی
یعنی جفا قادر اولیدم وحکم کچیدی نکذاشتی تا بقیامت که بر اید
سن صقالکی متصل یولوب چقماغه قومزدم کبی بن دخی قیامته دک
بانی چقماغه قومازدم اما نه چاره که بنم الیم ایرمز وکوجم یتمز دست
بجان داشتن عبارتی قدرتدن کنایه در لفظ دست قدرت معناسنه
اولور دخی اوفق وانسبدر وخفی اولمیه که شیخک مقصودی بو مصراعده
صقالی جوانلقدن متقاعد اولوب کندوبی هنوز دلبر ظن ایدن
اشخاص حقنده وارد اولان ابیاتی ایراد اتمکدر جمله سی بو محلده
جزئی مذکور اولان جوانک حسب حالی اولمق لازم دکلدر بو تقدیرجه
دلبرینک خط سبزی اولوب مزلف جوان اولدوغی خود مقدما مذکور
اولندیغی بعد صقالی یولمق وخط بروزنده مانع اولمغله توصیف
دهشت اولور منافض دکلدر دیو اعتراض وارد اولمزدر وعلی تقدیر
التسلیم دلبرینکک وصفی مزلف جوانلرده دخی واقع اولمق شایعدر فتامل
بعض شراح بو بیتک معناسنده دیمشلر که سنک صقالکه حکمک کچدوکی
کبی بنم جانمه حکم کچیدی قیامته دک قومازیدم که چیقه اما قادر
دکلم نه سبیدن تراش ایتمزسن انتهی خفی دکلدر که خط آور اولان دلبرکه
صاحب ریش اوله البته وجودی جانه خراش وهر نه قدر تراش اتسه ینه
ازالنمز اولدوغی مقرردر شارح مزبور اولیا بن قصوردر ناقز اظهار ن

اتمش قطعه سؤال کردم وکفتم جمال دوی ترا • چه شدکه سورچه برکرد
ماه جوشیدست • جواند سؤال ایدوب دیدم که سنک جمال روی وحسن
وجهکه یعنی کوزللوکله بولدیکه ماهک اطرافنه قارنجه قیناشر یعنی
کون یوزکک مجلا ومصفا صفحه سنه قارنجه یاغی خط کلمش ایکن
چوره سنه قارنجه وشمش کبی اولمش سورچه لفظنده چه تصغیر
ایچون اولمق مقامده انسبدر انکار ایدوب مورچه مطلقا قارنجه
معناسنه دردیمک مکابره وتحکم در بخنده کفت نداند چه بوده
رانحنده ایله دیدیکه بلمزروینه نه حال اولدی مکر بماتم حسنم سیا
پوشیدست • وارپسه ماتم حسنم سببی ایله سیاه پوش اولمشدر
تکیم ماتم زده لرک عادتیدر ایام مصیبتده قاره کیرلر بوصنعته
بدیعده حسن تعلیل دیرلر مشهور مثالی بودر بیت زعم البنفسج انه
کعذاره • حسنا فسلوا من قفاه لسانه حکایت یکی ازمستعر
بغدادی بن سید ندکه ما تقول فی المرد اهل بغداد ک اولادعربدن ظرفاسند
برند سؤال اتدیلرکه ساده رولر حقنده نه دیرسن مستعرب ومتعرب
استعمال بابندن کسر را ایله خالص عرب اولمیانه دیرلرکه ترکیبن اکا
دیرلر مرد یمک ضمی وداک سکونیله امرد ک جمیدر حمر احمرک جمعی اولد
کبی یالکز یوزلو وساده رو معناسنه در بعض نسخده بالمرد ان دو
عربی جمع لفظی فارسیله جمع اولمش مستعرب لسانه مناسبتدن خالی
دکلدر دیمشلر فتامل کفت لاخیر فیهم مستعرب دیدیکه انلرده خیر
یوقدر مصراع یوزلرین کورمک سعادتدر مادام واحدهم لطیفا خشن
زیرا بونلردن بری مادام که لطیف ولیه غلظت وخشونت ایلر فاذا خشن
تلطف خشونتی زمانده تلطف ایلر حتی حسن بابنده رخشونت
ملایمت ضدیدر یعنی تاخوب ولطیفند درشتی کنند یعنی تازه لکلری
زمانده سرکشلک وتندلک ایدرلر وچون درشت شوند چنانکه بکاری
نیاید تلطف کنند ودوستی نمایند یعنی صقللندقلرندن که هیچ برین
یرامزلر اول وقت لطف وملایمت اوزره اولورلر ومحبت کوسترر
درشت شین معجمه ایله درست وزنی اوزره غلیظ معناسنه در

وتفعلم

ترکیبن یوغون

ترکیبن یوغون تعبیر ایدرلر فلان کسه یوغون حریفدر دیرلر بو
یعنی صقللو بزنا قبول مرتبه اولمقدن عبارتدر خلاصه کلام ایکی
حالتره بلا اولان وضعلری قبیحدر اکثر نسخده چنانکه بکاری نیاید
عبارتی موجود دکلدر بعض شراح بولفظک معناسنده دیمشکه یعنی
یوزی وکنارم قابل اولمیه لر شارح دخی بریله بونسخه نی انکار ایدوب
بوبله معنی ویرن برام ایش اشلمش دیسوره ایلمش خفی دکلدرکه بوس
وکنارنن فعل قبیح مراد اولدوغی تسلیم اولندوغی تقدیرجه ظاهر
منفور انک استعدادی بیاندرکه کمال لطافتی زماننده کنایتدرو چوبه
الفعل لازم دکلدر شارح مجروحک کلامنده قابل لفظی بومعانی تایید
ایدر بوتقدیرجه کابر امر ایش اشلمش دیمک شارح جارحک کندی نفسنک
امرلفندندر نعوذ بالله من شرور انفسنا ومن سیئات اعمالنا
بعض شراح دیمشکه کفت برینه قال کرک ایدی لکن مستعرب اولدوغیجون
کفت دیدی انتهی بو سؤال عجیبدر نعجبدر جوابی وتوجیهی دخی زیاده
مستغربدر بوازعانله تحقیق مقامنده بحثمک ترکی ابدر مادام واحدهم
نوالی اخره لاخیر فیهم مضمونی تعلیل مقامنده در نظم امرد انکه
خوب روی بود یعنی امرد اولان قسمی خوب اولنی زماننده ودلبرلکی
زماننده تلخ کفتار وتندخوی بود اچی سوزلو ویاوز خویلو اولور
خوبروی ترکیبی حسن الوجه قبیلندندر وصف ترکیبی زعم ایدنلر
غلط اتمشلردر تلخ کفتار وتندخوی دخی بویله در حاصلی جوانلغی زماننده
بدزبان وبداخلاق اولور یارانه قارشو وعاشق قدرین بلمز کمسنه
التفات واعتبار اتمزاوقاتی ضایع وتلف ایدر چون بریش آمد وبلعنت
شد چون صقللنوب ملعون اولا مردود امین ومهرجوی بود دمه قارشو
مهرجوی اولور یعنی یارانله اختلاطه باشلیوب کنه ویی سود دمکله مقید
اولور مهر کسر میمله محبت معناسنه در بعض شراح مهرجوی لفظنی مشفق
ومهربانله تفسیر ایدوب یعنی هرکسه اظهار محبت ایدر دیمشلر خفی دکلدرکه
طالب مهر ومحبت معناسنه اولوب خلقدن کنه ویه میل ومحبت مراد
اولمق مناسبدر وفقدر مشفق ومهربان اولوب هرکسه اظهار محبت اتمک

معنای لازمی در فتامل دلبر صقللند قده سلعون اولمق التفاتندن بو
ونظر واعتباردن مهجور اولمقدن عبارتدر محصل بکروه وناقبول
دیمکدر لعن لغتده طرد وابعاد معناسنه در **حکایت** یکی از علما
پرسیدند که کسی با ماه روی چو در خلوت نشسته علمادن بریسنه
صوردیلر که بر کسنه اتفاقا بر ماه رو دلبر ایله تنها گوشه ده اوتورمش
اولسه ودرها بسته قپولر دخی بغلو اولسه ورقیبان خفته نیز
دخی خوابده اولوب یعنی عالم اغیاردن خالی اولوب بونلری گوزه
وحاللرینه واقف ومطلع بر فرد اولمسه ونفس طالب نفس اماره
دخی فعل مکروهه طالب وراغب اولسه وشهوت غالب شهوت
دخی غالب اولوب توقان اوزره اولسه محصل هر وجهله شرایط
شرایط جماع وارتفاع موانع وقاع واقع ومحقق اولسه چنانکه
گویند تکیم لسان عربده مثل مشهوردر التمر یانع خرما ایرشمش ونا
بیمجک زمانی اولمش یینج آخر حروف اولان یانک فتحی ونونک سکونی
وعین مهمله ایله میوه نک تمام یتشوب اولماسنه دیرلر والناطور غیر
مانع باغبان دخی مانع دکل ناطور وناطر طاء مهمله ایله باغبان
معناسنه در هیچ دانی که بملت پرهیز کاری از وبسلامت باز
اوله کسنه محضا پرهیزکار اولق سببی ایله وصلاح نفس قوتی ایله
واسته قوه قوسیله اول ورطه دن خلاص اولا جاغن بلورمیسن
یعنی احتمال ویرمیسن که اول حینده فاحشه ارتکاب ایتمید گفت گر
از ماه روی بسلامت بماند از بدگویان نماند اول عالم ایتدی اگرچه
تورتلو مسه بدگویلردن قورتلز یعنی بعون الله نفسنه غلبه
ایدوب فعل قبیح صدور ایتمدوکی تقدیرجه ده خلقک دللندن
سالم اولمز بدگمان اولنلر هرگز اعتماد ایتمیوب حادثه سقر دزد دیسلر
کز کند در **بیت** یار له خلوت وله عاشق زار او دیله ینبه نک نداف
وار او قلکی بماند فعل ثبت ایکنجیسی منفیدر **بیت** وان سلم الانسان
من سوء نفسه انسان کندی نفسی برامرلغندن سالم اولدوغی
تقدیرجه ده فمن سوء ظن المدعی لیس یسلم مدعی بدزبان ومفتری

بدگمانک سوء

بدگمانک سوء ظنلرندن قورتلمازدن **بیت** شاید پس کار خویشتن
بنشستن کشی کندی حالنده اوتوروب جمله مناهی ومکروهاتدن
اجتناب وتحرز اوزره اولمق ممکندر لیکن نتوان زبان مردم بستن
لکن خلقک دللری بغلمق ممکن دکلدر شاید لفظی بو محلده ممکن اولور
دیمکدر خفی اولمیه فلان کس در پس کار خویشتن است دیمک وکشی
کندو ایشی اردینه اوتورمق کند وحالنده مشغول اولوب ما لا یعنی یه
اشتغال ایتمز دیمکدن کنایتدر گویا مهمات دینیه ومصالح اخرویه سینی
ترک ایدوب ونصب عین ایدوب انک اردنجه اولمغ کند ویدی صنعت
بیننده یدوب سایر ارباب صنایع کبی متصل مداومت ایدوب انک
اوزرینه اولور صنعته زبان قرس بیشه دید کلرینک دخی حاجی
بودر خلاصه کلام نفسنده سلامت حالا اوزره اولمغه مجال وار
لکن خلقک سوء ظننده سالم اولمق میسر دکلدر همان عاقله لازم اولان
بودر که دد وعی بعیده دن تباعد ایدوب سبب گفت وگو وباعث
سوء ظن اولان اقوال وافعالدن تحرز واجتناب ایلیه سوء ظنه
الداولاجاق یره بولنمیه بعض شراح شاید پس کار خویشتن بنشستن
بیتنک شرحنده یعنی تا که خود را اصلاح میکند دیمش بعض شراح
برده وایصال اولمدی دیوانی رد ایلمش خفی دکلدر که انک دخی سیاقی
ماصولدر اولان معنی دراعتراضک وجهی بوقدر حد ذاتنده کسه
کلنفس واصلاح حال وتهذیب اخلاق عزیمتی ایله بر یره اوتورموق
بن سلامتدر فتامل **حکایت** طوطیی را با زاغی در قفس کردند
طوطی یی بر قرغه ایله بر قفسه قودیلر طوطی لفظی ایکی یا ایله در
ازلکی صلیده در ایکنجیسی وحدت ایچوندر قفس مصر وفد عجم
سبلله وعرب صادله استعمال ایدرلر احتمالدر که اصل وضعی
عربی اولوب عجمده استعمالی تعجیم قبیلندن اوله یاخود اصل وضعی
عجمی اولوب عربده استعمالی تعریب قبیلندن اوله طوطی از قبح مشاهده
مجاهده می برد طوطی بیچاره زاغک قبح مشاهده سندن مجاهده
اوزره اولوب بدلقاسندن زیاده زحمت واله ایدی **مصرع** دوح

در

راصحبت ناجنس عذابیست الیم ومیکفت این چه طلعت مکروهست
ودیرایدی که بونه مکروه طلعتدر ونه چرکین صورتدر وهیئات
ممقوت ونه مغضوب هیئاتدر یعنی کویا حق تعالی قهرله غضب
ایدوب مسخله بو شکله وبو صورته توشدی مقت غضب معناسنه
یعنی شکلین کوردن غضبه کلوردین شارح مغضوبک معناسنی
بلمامش ومنظر ملعون ونه ملعون وناقبول شکلدر که کورن
اختیار لعنت ایدر منظر بو محلده وجه وصورت معناسنه در
وشمایل ناموزون ونه ناموزون اخلاق وناهموار اوضاع واطوار
بو مرد اده کورنلور دیمکدر شمایل شمالک جمعیدر کسر شینله خلق
معناسنه خفی اولمیه که طلعت مکروه وهیئات ممقوت ومنظر
ملعون وشمایل ناموزون هر بری ترکیب توصیفیدر اضافی بیانی
توهم ایدنلر غلط ایتمشدر یا غراب البین یا لیت بینی وبینک بعد المشرقین
غراب البین ترکیبنده الاجه قرغه دیرلر غرابک بر نوعیدر که ایاقلری
ومنقاری سرخدر بین بینونت وفراق معناسنه در فراق ترجمه
دیمکدر عرب انکله تطیر ایدوب شوم طوتارلر مثلا برکسه امید وصل
اثناسنده اتفاقا اکر ملاقی اولسه اوغورسز کلدی دیو حصولی
مأمولندن مایوس اولوب قطع امید ایلر بو سببدن غراب البین
تسمیه ایتمشلردر مقدما خطیب حکایه سنده دخی بیان اولنمشدر
یعنی ای وجودی شوم ونامبارک اولان فراق قرغه سی سنکله
بریرده اولمقدن کاشکی ما بینمزده مغرب ومشرق ما بینی دکلو
بعد مسافه اولیدی بریمز مشرقده وبریمز مغربده اولیدق یعنی
هرکز بر بریمزی کورمیدک مشرقین لفظنده تغلیب واردر مشرق
ومغرب دیمکدر احتمالدر که مشرق صیفله مشرق شتا مراد اوله
دینلر محلنه مناسب سویلمشلر زیرا مشرق شتا ایله مشرق صیف که
برجانبده در کمال بعددن تعبیر اولنمغه ملایم دکلدر قطعه علی الصباح
بروی تو هر که برخیزد هر کسه که علی الصباح سنک یوزکه قالقه
دیمک یعنی هر کسه که صباح اویقودن قالقوب سنک یوزکی کوره

دیمکدر صباح روز سلامت بر و مسا باشد روز سلامتک صباحی
سنک شامت ونحوستک سببیله اول کمسنه اخشام اولمز حاصلی اول
کون هر نه کار شروع ایدرسه ایشی راست کلمیه بداختری چو تو
در صحبت تو بایستی سنکله بر یرده اولمغه ینه سنجلین بر بداختر
وبدبخت وکریه المنظر کرک ایدی ولی چنانکه تویی در جهان کجا باشد
ولکن جهانده سنجلین بدلقا وقبیح الشکل بر دخی قنده اولور ولی
اصلنده لیکن ایچوندر ولان ولکن لفظنک اماله سی ایله استعمال ایتدکلری
ولکن لفظندن مقصود ومخففدر که اولورکا فی ابقا ایدوب
ولکن دیرلر عجبتر انکه غراب ازمجاور طوطی بجان آمد بو دخی
عجبدر که غراب دخی طوطینک مقارنتندن جاندن کلمش ایدی یعنی زیاده
مضطرب اولوب هلاکه اولمق مرتبه سنه کلمش ایدی لاحول کنان
ازکردش کیتی همی نالید بو عجبدر که غراب دخی کند وحالنی تاسفله
استغراب وطوطینک استصحابنی استصعاب ایله بختنه عتاب
ایدوب لاحول ولا قوة الا بالله دیو تقلبات دهر دوندن وتبدلات
کردوندن فریاد وناله ایدردی حکایت طوطی کرفتار
قفس ریند شکوای غراب ایلی غرابت بوینده درد وستهای تغابن
همی نالید ومیکفت این چه بخت نکونست وطالع دون وایام بوقلمون
تغابن غبندندر ضرر وزیان وخیبت وخسران معناسی مراددر
مغبون اولمش وضرر وزیان کورمش کسلر حیرت واضطرابدن
الرینی اوده قالری کبی غراب دخی طوطینک صحبت ولقاسندن
متضرر ومتغیر اولوب الرینی اواریدی وایدردیکه بونه بخت معکوس
وطالع نحوسدر وبونه ایام بوقلموندر که بنی حالدن حاله منقلب
ایدوب کونا کون محنتله پریشان ومضطرب ایدوب کرفتار بند قفس
ایدوکندن غیری بر ناجنسک صحبتنه مبتلا ایلدی دیمکدر بوقلمونک
حقیقی بوقارین ترکیبدر کلستانی کخا دیرلر بر جنس قماشدر
رنکلرینی جامع اولوب هر دفعه که نظر اولنسه بر رنکده مشاهده
اولنور ونکارنک تغیرات واختلافاتندن کنایت ایدوب انکله تعبیر ایدرلر

کویا هر نظر ایتدکجه بر طور خاص و بر وضع غریب کورنرسن واقع جهـ
بوده لایق قدم من انستی که باز اغی در دیوار باغی خرامان همی نهی
بنم قدمه لایق و شانمه موافق اولا ایدیکه کندم کبی بر زاغله بر باغ
دیوارینی صالنه رق رفتار ایدیدیم و سکه سکه کزیدیم بیت باز بار
بس این قدر زندان که بود هم طویله رندان عابد و زاهد اولانده بو
حبس و زندان کافیدر که زمره عیاشان و طائفه رندان باده نوشانله
هم نشین اولا بعض نسخه ده طویله رندان واقع اولمشدر یعنی صف
رندانده بولنه ایکیسنک دخی معناسی بردر یار ساز زاهد معناسند
بس باء عرضی ایله بتر دیمکدر کافی معناسنده در تا چه کنه کرده ام که در
کارم بعقوبت آن در سلک صحبت چنین ابلهی خود رایی ناجنس باند
بچنین بند بلا مبتلا کرده است عجبا نه کناه ایتدم که آنک مقابله سنده
عقوبت ایچون روزکاری بو مخلین بر ابله خود رای و ناجنس
یافه درایک صحبتی سلکنده کرفتار بند بلا ایتمشدر تا لفظی بو مقوله ده
عجبا معناسنده در روزکارم روزکاریمی دیمکدر بعقوبتک باسی
سببیه در مبتلا کرد لفظنه متعلقدر خود رای کند و فکر سقیمندن
خشنود اولوب کمسنک راینه تابع اولمیانه درلر کندی زعمیله عاقل
دیمکدر یافه نی معنی سوزه درلر ترکیبده دخی یاوه کوی مشهوردر
درای لفظی دخی بو معنایه در مجموعی ینه بو معنایه کلور خورشید لفظی
کبی در بیتلی عجبدر که بعض شراح مجموعی بر معنایه اولوب خ
کبی اولد و عنی کمال اسمعیلک بو بیتی ایله استشهاد ایتمش ز بس می بکدار
تنم ز غصه و درغ • بجان رسیدم ازین شاعران یافه درای • بو بیتک
مدعایه دلالتی نه وجهله اوله و عنی نه اول شخص کندی بیلور استشهادی
مقصود اولیوب مجرد یافه درای لفظی مشتمل بر بیت ایراد ایتمک ایسه
یافه درایلقدر و نتدکم کمال اسمعیل بیوزدر دیدوکندن مبنادر
اولان استشهاد در فتدبر و بعض شراح جرس معناسنده اولان
درای مراددر که ترکیبده چالک تعبیر ایدرلر باطل و بی معنی صیت و صدای کثرة
جهتندن تشبیه اولنمشدر دیمش بو تقدیرجه جایزدر که وسیله

اضافت اولان

اضافت اولان همزه حذف اولنوب خواجه شر قبیلندن اولا و شبهه
شبه بهده اضافتی مقوله سندن اولا بو دخی احتمالدر که اصلنده
اضافتله درای یافه اولوب قاعده فرس اوزره تقدیم و تاخیر ایله
تغییر اولنوب سر پرده قبیلندن اولا بعض شراح بو تحقیقدن غافل
اولوب جرس معناسنده در دیو شارحک کلامنی رد ایلمش بو معنایه
اهل اولسه رد اعتراض ایدی بعض شراح یافه هرزه معناسنده در و یافه
رای وصف ترکیبی در باطل رای و مهمل فکر معناسنده در دیمش
وجهی ظاهر کلدر بعض شراح دخی یافه درای لفظنی هرزه کوی ایله
تفسیر ایدوب کچوب کتمش ایضاح ایتمش غالبا اصلنی فرعنی بلمش
چنین بند بلا لفظنده اولان یا مبتلا کرده است لفظنه متعلقدر
روزکارم بعقوبت آن مبتلا کرده است دین شارحک کلامی لغودر
تالی دکلدر قطعه کس نیاید بپای دیواری • که بر آن صورتت
نکار کنند سنک صورتکی نقش اتدکلری دیوارک دیبنه کمسه کلمز
شکل چیرکینکی دیوارده تصویر اولنسه دخی کورمکدن قاچرسندن
بو مرتبه نفرت ایدرلر دیمکدر ترکیبده دخی مشهور مثلدر یوز و کی
دیوارده یازیلو کورمین دیرلر که رابطه در حرف تعلیلدر بن غلط
ایتمشدر بو بیتک معناسنده یعنی زیاده بد شکل اولدوغیچون سنی
نه بر نقش ایلمزدیو شارح معنای مقصوده واصل اولمامش
اگر در بهشت جای کنند اگر سا که فرضا جنتده مکان اتسلر محل
بن بو صورتله جنته کیرمک جائز اولورسه دیگران دوزخ
اختیار کنند غیرلر محضا سنکاله بر یره اولمقدن و شکل نحوسکی
کورمکدن قاچوب نعیم جنتدن کچوب جحیم و دوزخی
اختیار ایدرلر این مثل بدان آوردم تا بدانی که چندانکه دانا را
از نادان نفرتست نادان را از دانا صد چندان وحشتست حضرت
شیخ خطابه صالح اولانی یاراتندیدر که بو مثلی یعنی زاغله طوطی قصه سنی
گتوردن ایراد ایتدم تا معلومک اوله که هوشمند و دانا اولانلرک سفیه
نادان قسمندن نیجه نفرتلری وار ایسه جاهللرک دخی علمادن یوز

اول قدر وحشت ونفرتلری اولدوغی مقرردر ومحققدر عدد مخصوص
مقصود دکلدر زیاده کثرتدن عبارتدر بدان لفظندن با سببیدر
تا حتی معناسنه در تعلیل ایچوندر حتی تعلم معناسی منصوص
تا حرف تنبیهدر دیمیلر بو معنیدن غافلدر **قطعه** زاهدی در
سماع رندان بود رندانک سماعنده بر زاهد واریدی یعنی بر زاهد
اتفاقا بر بولکه رند عیاشکه شان وسوزلری مجلسنده داخل بولندی
خلوه مشربی اولمغله بحضور ودلکیر اولدی زان میان کفت شا
بلخی رندان ایچندن بر بلخی یعنی بلخ شهرینه منسوب بر جوان وار ایدی
زاهدک الم چکد وکن بیلوب ایتدی کر ملولی زما ترش منشین اکر بز
صحبتمزدن ملولی اولدکیسه ترش رو ومنقبض وتورهمه یعنی
تعلقی کوتر که توهم درمیان ماتلخی زیرا که سندخی بزم آرهمزده
تلخ سن یعنی سن بزدن نجه نفرت ایدرسک بز دخی سندن دخی بز
نفرت ونزه یوز وجودک بزه بار اولمشدر شاهد بلخی ترکیب توصیفی
اضافت بیانیه زعم ایدن غلط اتمشدر **رباعی** جمعی چوکل ولاله هم
پیوسته بر زمره وبر انجمن کل ولاله کبی بربرلریله پیوند وتعلق و
وامتزاج اتمشدر تو هیزم خشکی درمیانشان رسته سن قوری
حطب ویا بر خشب سن انلرک آره سنده بتمش سن یعنی کل ولاله
آره سنده قوری اوطون اولمق نجه یاقشمز ایسه سنک دخی وجود
ثقیلک بو یاران میاننده اویله یاقشمزدر رسته ضم رایله در
هیزم خشک ترکیب توصیفیدر واضافت بیانیه زعم ایدن غلط
اتمشدر میان لفظنک نونی ضرورت وزن ایچون ساکندر
بعض نسخهده هیزم خشکی میانشان رسته واقع اولمشدر بالخطاب
وبو تقدیرجه میانک نونی مفتوح قلنور خفی اولمیه که جمعی
مقصود معهود اولان رندانک حالنی بیاندر بین جمعی لفظنده حرف
جماعت وبو جمعه رکه دیو تقدیر ایدنلرک کلامی دخی وجهدن
خالی دکلدر زاید ایلمشلر دیوانلری رد ایلیان احمق کندی زایدیدر
محققدر خصوصا مقصود تقدیر لفظا اولمیوب تصویر معنی

اولمقدخی

اولمقدخی جائزدر چون باد مخالف وچون سرما ناخوش باد لفظی دالک
ایکویله در یعنی بو قومک ایچنده سن طبعه ملایم اولمیان یل کبی مخالف
وصوق کبی ناخوش ونامقبول سن باد دنسر مقام قرینه سیله مطبوع وموافق
اولمیان یلدر باد مخالف دالک کسریله ترکیب توصیفی اولوب ناخوش ایکیسنده
بدا اولمق اکرچه معنی جهتندن صحیحدر لکن سیاقده اولانلره موافق
ومناسب اولمازدر چون برف ننشسته وچون یخ بسته قار کبی بروده تله
وتورمش سن قالقوب کتمک شکلی یوق مکر سوده وب قالده وره لروبو
کبی طوکمش ومنقبض اولمش سن چوزلمک بلمزسن مکر کوجله چوزه لر حاصلی
بو رخه دنائت طبعکدندرکه هم حظ اتمزسن هم یقلوب کتمزسن کابوس
نوس کبی ثقیلدر وشوبا وتوردر سن مخالف وناخوش ونشسته وبسته
فقرلرین جمله سننده یاء خطاب مقدردر مخالفی وناخوشی ونشسته‌یی
وبسته‌یی تقدیرنده دراریاب اذعانه خفی ونهان دکلدرکه زاغله
طوطی قصه سنک بو بابه چندان تعلق ومساسی یوقدر لکن شیخ
حضرتلری کندونک قدر وقیمتن بلمین اولابی تمیز ونادان جوانندن
آزرده دلکیر اولمغله مابیننده اولان تباینی بیان ایچون مناسبتله تمثیل
بیله ایراد بیورمشدر بعض نسخهده بو قصه ومابعدنده اولان عالم
مستمرندن منقولدر اولان کلمات حکایه لفظی ایله مصدر دکلدر لطیفه
سنوندر مناسب اولان دخی اولدر فافهم **حکایت** رفیقی داشتم
کسالها باهم سفر کرده بودیم ونان ونمک خورده وبیکران حقوق
صحبت ثابت شده حضرت شیخ ایدر که بر رفیقم وار ایدی نجه ییللر
بله سفر ایدوب نان ونمک ییوب مابینمزده حددن زیاده ونهایتسز
حقوق صحبت ثابت اولمش ایدی بو بابده مذکور اولمقده مناسب
اولان اول رفیق جوانی اولوب مابینلرنده عاشقانه معامله جاری
اولمقده کران کاف عربینک فتحیله حد معناسنه در بیکران نجه دکز
آخر بسبب نفعی اندک عاقبت کنده ویه عاید برنفع قلیل سببی ایله آزار
خاطرمن روا داشت بنم خاطرم رنجیده اتمکی وآزرده دل اولمغی
روا کوردی ودوستی سپری شد وبو سببدن مابینمزده اولان علاقه

ایله

محبت و دوستلق تمام اولدی سیری شد نهایت بولدی و دوکندی
و تمام اولدی دیمکدر سینک و یاء عجمینک ضمیله مشهوردر سیندن
کسره و باده فتحه دخی جائزدر دیمشلر و با این همه دلبستگی ا زهر
دو طرف حاصل بود مع ذلک نه حالسه یینه ایکی جانبدن بله دلبستگی
حاصل ایدی یعنی دوستلرندن بری برلرینه ارتباط قلب و تعلق خاطر
رشته سی قطعا کسسته و زایل و مهر و محبت اساسی و حق صحبت
بناسی اصلا انهدامه مایل اولمامشیدی بحکم آنکه شنیدم که روزی
دو بیت از سخنان من در مجمعی هجی گفتند انک سببی ایله که ایشیدم که
برکون بر مجلسده بنم اشعارمدن ایکی بیت اوقرلر یری حاصلی بر مجلس
عرفانده بنم بو قطعه می اوقیشلر سخنان درختان کبی الف و نون ایله جمع
اولدوغی خلاف قیاس اوزره در شاذ قبیلندندر او ایکی بیت بودر
قطعه نگار من چو درآید بخنده نمکین بنم محبوبم که نمکین خنده
کله یعنی ملاحت ایله تبسم و خنده ایلیه بای مصاحبت بجون طوطی
خنده نمکینله کله دین شارح قابل مصاحبت دکلدر شاه چون عقد
مشهوردر ادا زکه رفتاره کلسه دلبر رفتار ایله کلسه دیمزلر خنده نمکین
ترکیب توصیفی در اضافت توهم ایدنلر غلط اتمشدر نمک زیاده کند
بر جراحت ریشان مجروح و دل ریش عاشقلرک جراحتنه نمک زیاده
ایلر و دردن تازه لر ریش یاره دیمکدر بو محلده مجروح معناسنه در
جراحت لفظنک اضافتی و الف و نون ایله جمعی اکر قرینه در عاشقان
دلریشان مراد در حذف مضاف حمل ایدوب جراحت دلهای ریشان
یاخود جراحت عاشقان تقدیر ایلین شارح بو معنیدن غافل اولوب
و موصوفه مضاف اطلاق ایدوکن غلط اتمشدر چه بودی اگر
زلفش بدستم افتادی نولیدی اکر نگارک زلفی اوجی بنم الیمه دوشیدی
چو استین کرمان بدست درویشان اهل کرملرک یکلری درویشانک
الینه دوشدوکی کبی حاصلی وصالنه دست رس بولیدیم دیمکدر او
حرف شرطدر اکر دن مخففه در بعض نسخه ده از زای معجمه ایله واقع
اولمش موجه در طایفه دوستان نه بر لطف این سخن بلکه بر حسن

جرمت خویش کواهی داده بودند بعض احباب بو گفتارک لطافتنه
کوز بلکه کندولرک حسن سیرتلرینه شهادت ایتمشلر یعنی خلق کریملری
مقتضاسنجه بو نظمی استحسان ایدوب ثنا ایتمشلر دیمکدر حضرت
شیخک بو گفتارنی نظمینک لطافتی و درویشانه تواضع دلپذیرینک
حسنی و عزیز حین خفاده دکلدر طایفه دوستانک هرزه سی وحدت
پیوند یا مقامنده قایمدر دیمشلر بعضلر وسیله اضافت طوتوب
بیانیه در دیمشلر حسن سیرت اضافتی لامیه در بیانیه طوتن
خطا اتمشدر او و هم در آن میان مبالغه کرده بود اول رفیق شفیق
دخی مجلسده بولنوب نظم مرقومی زیاده مدح اتمش و بر فوت صحبت
قدیم تاسف خورده و صحبت قدیمک فوتنه تاسف ایلمش و بخطای
خویش اعتراف نموده و کندو نک تقصیر و خطاسنه اعتراف کوسترمش
معلوم کردم که از طرف او هم رغبت هست این بیتها فرستاده
صلح کردم حضرت شیخ ایدر که اول مجلسده کچن ماجرا مسموعم
اولیجق بنم اکه میلم و اشتیاقم اولدوغی کبی انک جانبندن دخی بنم
محبته کما کان رغبت و تشوق وار ایدوکن بیلوب بو بیتلری یازوب
کوندروب بارشدم قطعه نه ساراد ز میان عهد و وفا بود مابین‌ده
عهد و وفا یوقمی ایدی استفهام انکاری در بر شارح عهد و فایه عطف
بیانی ایله اولوب مصدرک مفعولنه اضافتی در یعنی بزم سنکله ارامزده
وفا ارلنمه عهد و عزیمتمز یوقمیدی حاصلی بر عزم و وفاداراولاوز
دیو قول و قرار ایتمش ایدک دیمکدر دیمش و وفانی عهده عطف ایدنلر
مناسبه و اصلا و کلمه‌ز دیمش دیو جمیع شراحی رد قصد اتمش جمهوری تخطئه
ایتمش خطاده اولدوغی بیلمش و اصل معنایه کندو و اصلا اولمامش
معشوق سنکله مابینمزده حفظ قواعد خلت و رعایت لوازم اخوت ایتمکه
عهد و پیمانمز و قول و قرار اتفاقمز یوقمی ایدی و اول عهد و وفا این
کمینکی ایدی دیمکدر و جمیع نسخ واو عطفله در جفا کردی و بدمهری
ایتدی عهد و وفا اتمیوب جفا ایتدک و محبتسزلک کوستردک بدمهر ترکیبی
تام الوجه کبی در وصف ترکیبیدر دینلر غلط اتمشدر یا مصدریه در

استحسان نه

دلبستگی کوکل بغلو اولمق معناسنه‌در مهر و محبتدن کنایتدر صح

دلریشان نه

بد مهرلکی عدم محبتدن کنایتدر بعض نسخه‌ده بدعهدی نمودی واقع
اولمشدر بیکبار ازجهان دل در تو بستم جهاندن بالکلیه و بر آن
کوکلی ساکه بغلدم یعنی دنیاده سندن غیریسین اختیار ایتمیوب تمام بخیلی
ساکه قصر وحصر ایدوب ربط خاطر ایتمشیدم بیکبار لفظینی تر یکون
ایله تفسیر ایدن شارحک مرادی دخی براوغوردن دیمکدر صکره یعنی
بالکلیه دیو تفسیر ایتدوکی خود بو معنایی تخصیص وتنصیص ایچوندر
واحد ایله تفسیر بیکبار لفظنی باری لفظنه مرادف ظن ایتمکدن ناشیدر
دیو رد ایدنلر تعصب ایتمشلردر ندانستم که بر کردی بزودی یلدم که
سرعتله یعنی از زمانده بندن رجوع واعراض ایدرسن یعنی بندن یوز
تیز یوزدوندره جکنی بلسم ساکه براوغوردن کوکل ویرمزیدم زیرا
یا مصد ریه در هنوز دت کر سر مصلحت با ز آی اکر هنوز سنک بارکشمکه
فکری وار ایسه یندکل یعنی کلزان محبوبتک باشی که بودی که اولکیدر
دخی زیاده محبوب ومرغوب ولا سن کزان لفظنده اولان که لری
حرف تعلیل دین غلط ایتمشدر حاصلی بار شمعده میلک وار ایسه
فوت اولمدی کیر وکل که اولکیدن دخی زیاده مقبول ومرعی اولاسن
دیمکدر حکایت یکی را زنی صاحب جمال بود در کذشت زنجمال
بر کسنه‌نک حسنی وصاحب جمال بر خاتونی واریدی وفات ایتدی
بعض نسخه‌ده زن صاحب جمال واقع اولمش بو تقدیرجه دخی صاحب
جمال زن لفظنک صفتی در اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر وبماند
زن پیر فرتوت بعلت صداق در خانه متمکن بماند مادر زن اصلده
اضافتله در صکره تخفیف قصد اولنوب رانک سکونیله استعمالی
شایع اولمشدر پیر فرتوت ترکیب توصیفی در اضافت بیاید توهم
ایدوب قیاس بو یله اولمقدر دین شارح غلط ایتمشدر قیاسده بدلی
دخی وجهی ظاهر کلدر قاین اناسی که بوناسش بر قوجه قاری ایدی
وفات ایدن قیز ینک مهری وکابینی سببیله دامادینک خانه سنده
کتمیوب تمکن اولوب قالمشدی مرد از محاورت بجان رنجیده
حریفا ول قاری‌نک مصاحبتندن غایت الم چکردی وبحکم صداق زنجاوز

[...]ز بیدی وصداق حکمیله یعنی لازم الادا اولان نکاح دینی وبکه
[...]رتی اولمدیغی سببندن انکله بر یرده اولمق ثقلتندن خلاصیه
[...]جان بولمزیدی صداق صادک فتحی ایله مهر وکابین معناسنه در والکی
[...]محاورت حاء مهمله ایله مصاحبت معناسنه در ایکنجیسی جیم
[...]ایله مقارنت واتصالدن عبارتدر طایفه دوستان بپرسیدن
[...]دن زمره احبابک حالن صوره کلدیلر یکی ازین طایفه کفت
[...]رکوندن فراق یار عزیز بو یاراندن بری که شوهر وهمسرالندن اولان
[...]الانس والفته وعشق ومحبته کویا عارف ایدی دیدیکه یار عزیزک
[...]ندن بجه سن حالکه نه در کفت نادیدن زن بر من چنان دشوار
[...]نکه دیدن مادر زن یعنی اولکسه ایتدی خاتونمک فراقی المندن
[...]زیاده مشکلدر قاین انام اولاجاق بو فرتوتی کورمک اکثر نسخه‌ده
[...]القدر دوستان بپرسیدن آمدندش کلامی ساقطدر بو تقدیرجه یکی
[...]ازین طائفه دیمکدن مراد متاهل وکتخدا اولنلر دیمکه حمل ایتمکلکدر
[...]ایدکلند بلکه زوج موافقدن ایر یلان طایفه مراد اولسه دخی
[...]ایندر بعضلره وستلرندن بری دیو تفسیر ایتمکلر بعیددر بیت
[...]نارنج رفت وخار بماند کل نماید کتدی یعنی دیو شوره یلر وچوق دندن
[...]قالمدی وخار باقی قالدی کنج برداشتند ومار بماند کنج ودفینه
[...]یوزه یلر کتدی دفینه‌نک قرق بیلان صکره مار بقصه فایده دیر لر
[...]بهر در دیده بر تارک سنان دیدن خوشتر از روی دشمنان
[...]سند دین یی کوزندا وجنده کورمکک دشمنلرک یوزین کورد
[...]خوشتر وبهتردر یعنی چشم بینا اولوب اعدا یوزین کورمکدن
[...]تناسی عمی وکور اولمق بلاحسندن زیاده در نظم کورمز ولو
[...]جه احبابن هله اعدایوزین دخی کورمز واجبست از هزار
[...]وست برید تا یکی دشمنت نباید دید یعنی بر دشمنکی کورمکیچون
[...]کلونه سه بیک دانه دوستکدن انقطاع ایتمک واجب ولحید
مصراع قصه‌دن حصه دخی واضحدر حکایت یاد دارم که در
[...]جوانی کذر داشتم بکویی ونظر داشتم بماه روی تحضره

مکدن

ے

الناسي العرفي

شیخ ایدر خاطرمن درکه تازه لك ایامندن ویکنلك عالمندن برماهرو [illegible]
عاشق اولوب کوینه ملازمت ایدردم بعضلر بکوبی ده با زمانه [illegible]
دیمشلر لازم دکلدر ونظر داشتم دیمك عاشق ایدم دیمکدر جالند نظر
ایدردم دین شارح نظر باز لقدن بیخبر ایمش ماه روی حسن الوجه
قبیلندندر آی یوزلو دیمکدر وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشلردر
ایام تموزی که حر ورش آب دهان بخوشانیدی وبو ملازمتلری
دیدکلری اورته یازلی ایامندن ایدی که هوا زیاده کرم اولدیغی
زمانلرده برمرتبه ده که آنك باد حروری یعنی کیجه ایله اسن
یلی شدت حرارتندن اغزده اولان رطوبت لعابیه یی خشك
تموز اورته یازاید حر ورحاء مهمله فتحیله فعول وزنی
ایکی رایله مهمله در معناسی بیان اولنا ندر تموزی ده کی یا وحدت
ایجوندر بعض نسخه ده ایام مذکور اولمیوب در تموزی که واقع اولمش
وبعضنده ایام تموز یا سز واقع اولمشدر بخوشانیدی بای تاکید ایله
معجمه ایله در یا حکایت ایجوندر محصل شدت حرارت اغز یارین
قوریدردی دیمکدر بعضلر بخوشانیدی نون ایله وجیم ایله اولمغه [illegible]
اولمشلر مناسب دکلدر وسموم مغز استخوانرا بجوشانیدی دخی
باد سموم مغز استخوانی وسوم عظمی یعنی کوکك ایلکنی قایناد ردی
کوندز اسن استی یلدرکه اوکا حرور که حرور وسموم بری برینك معناسنه
استعمال اولنور از ضعف بشریت تاب آفتاب هجیر نیاوردم ضعف
بشریتدن اویله زماننك اسیجاغنه طاقت کتوره مدم یعنی انسان تحمل
این جك مرتبه ده دکل ایدی هجیر کبیر وزنی اوزره ایام حاره نك
نهارنه دیرلر تاب طاقت معناسنه در بعض نسخه ده طاقت نیاوردم
واقع اولمشدر بوتقدیرجه تاب حرارت معناسنه اولور التجا
بسایه دیواری کردم یعنی ضروری وناچار بر دیوارکولکه سنه
التجا اتدم مترقب که کسی زحمت حر تموز از من برد مترقب ومنتظر
ایدم که برکسنه حرارت تموز زحمتنی بندن دفع ایلیه وبابی آتش من
نشاند وبر ایچم صویله آتش عطشمی سویوند ره بعض نسخه ده مترقب

[illegible] کسی زحمت حر تموز از من برد آبی فرونشاند واقع اولمش بردی
[illegible] برد معناسنه ترکیب اولمق اوزره بعض شراح بونسخه یی اختیار
[illegible] بوب شرحنده دیمشکه مترقب ومنتظر ایدم که برکسنه تموزك حرارتینی
[illegible] بدن برصوق صویله اشاغه اوتوره یعنی کیدره خفی دکلدرکه بو مقوله
[illegible] کلستان طالبی اولان مبتدیلره فارسی بیلکه ترکیجه یی بیلمش
[illegible] کدن عزیز فارسی یوقدر مصراع عالمدن همان لازم اوله زحمتی
[illegible] ناگاه از تاریکی دهلیز خانه روشنایی دیدم ناگاه یعنی اتفاقا
[illegible] دهلیزینك قرانکولغندن ضیا وآیدنلق کوردم تاریکی یای
[illegible] مصدریه نك کسریله دهلیزه اولدخی خانه یه مضافدر دهلیز ایکی
[illegible] ارالغنه دیرلر روشنایی ده کی یا مصدریه در وحدت
[illegible] دکلدر یعنی جمالی که زبان فصاحت از بیان صباحت او
[illegible] فرو ماند یعنی برجمال کوردم که زبان فصاحت وبلاغت آنك
[illegible] حسن وصباحتی بیانندن عاجز قالور زبان فصاحت وبیان
[illegible] صاحب ضا فتلری لامیه در بیانیه زعم ایدنلر غلط اتمشلردر
[illegible] بعض نسخه ده یعنی لفظی موجود دکلدر بوتقدیرجه جمالی روشنایی ندن
[illegible] اولور چنانکه در شب تاریك صبح بر آید شوکه یعنی شوکه بکزر که قرکو
[illegible] صبح طلوع ایلیه یا آب حیات از ظلمات بدر آید یاخود شوکه بکزرکه
[illegible] ظلماتدن آب حیات چیقوب ظاهر اوله قدحی برف آب بردست اللنده
[illegible] بر قدح قارصو وبرشکر برازن ریخته برف آب اصلنده آب برفدر
[illegible] مقوله ترکیبلر مراد اولنمشدر وصف ترکیبی وترکیب مزجی ظن
[illegible] ایدنلر غلط اتمشلردر اول قارلو صویه شکر وکشیاد وکلش
[illegible] عرق بر آمیخته عرقدن مراد کلاب در یعنی شربته کلاب قومش ندانم
[illegible] بنفشن مطیب کرده یا قطره چند از کل رویش دران چکیده بلمزم که او
[illegible] شربتی فی الحقیقه کلاب ایله می مطیب وخوشبو اتدی یاخود کل روینلدن
[illegible] بر قاچ قطره عرق آنك ایچنه طاملامشمیدر مطیب طیبدن تفعیل
[illegible] بابندن اسم مفعولدر حضرت شیخك بو کلامی بر یعنی تجاهل العارف
[illegible] معنی وارد محصل برمستثنی جوان برکاسه ممسك ومطیب شکر

یکجه ده

بیان صح

رف

شرحی ایله چیقه کلدی دیمکدر فی الجمله شراب از دست نکارینی بر...
ونجوردم محصل کاسه ایله شربتی اولماه طلعتک نکارین ومنقش
الندن الدم وایجدم خفی اولمیه که اول صاحب جمال نکار قسمندن
نکارین معنای حقیقی یه محمولا اولوب محنا ومنقش ال مراد اولنور
جوان جنسندن ایسه مجازی اولوب مطبوع ومقبول دست...
اولنور ظاهر ومتبادر اولان شق ثانی در خوردن بو محلده...
معناسنه در بعض مواضعده عکس وخی اولور وعمر کذشته از
کرفتم وکچمش عمری ینه باشدن طوتدم یعنی تازه حیات وتجدد عمر
وتحصیل ایتدم **شعر** ظماً بقلبی لایکاد یسیغه • رشف الزلال ولو...
بحور قلبمده بر عطش وبر حرارت وارددرکه ماء زلالی ایچمک...
ازاله ایتمک احتمالی یوقدر فرضا دریالر ماء زلالا اولوب جمله...
نوش ایتسم ظماء لفظا ومعنی عطش کبی در تشنه وصوصز اولمق
تنوین تهویل وتعظیم ایچوندر عطش عظیم دیمکدر مبتدا اولنور
مرفوعدر اساغت قاندرمق معناسنه در لایکاد یسیغه قاندر...
قریب اولمز یعنی ازاله وتسکین ایتمز دیمکدر زلال ماء عذب...
لذیذ صوه دیمکدر رشف رانک فتحی وشین معجمه نک سکونی ایله
صومق معناسنه درکه عربیسی مصّ در میمک فتحی وصادک تشدیدیله
بعضلر مثلا انجیر وامرود صومق کبی دیمشلر لب صومق جلد...
لحسندر حدذاتنده صوبی صومه صومه ایچمک مسنوندر و...
عطش ایتمکدن انفع در دشتی سر بیزی معناسنه حمل ایدن رشله...
فرق ایتمش بقلبی ده اولان باء ظرفیت ایچوندر فی معناسنه در
صفتی در لایکاد یسیغه مبتدانک خبریدر ظماء شدید حاصل فی
قلبی لایکاد یسیغه تقدیرنده در بو وجهی جائزدر که ظما تنوینده
مستفاد اولان شدید وعظیم لفظی ایله نکره موصوفه اولوب
مبتدا واقع اوله وبقلبی انک خبری اولوب شر عظیم اهرّ ذا ناب قبیلنده
اوله **قطعه** خرم آن فرخنده طالع را که چشم • بر چنین روی...
هر بامداد اول فرخنده طالعک که هر صباح چشمی ونظری بو...

...جاللدر وشد شاد ومسرور بدر خرم مقدم خسروان فرخنده طالع
...جمله سی مؤخر مبتدادر بو تقدیرجه را لفظی زایددر وبعضلر خرم
...مبتدا وما بعدین خبر طوتوب رایی زایدر دیمشلر بعضلر خرم
...مصدریت معناسنی متضمندر بو تقدیرجه را حرف تخصیص
...اولور دیمشلر تکلفدر خرم شاد ومسرور معناسنه در فرخنده
مبارک دیمکدر فرخنده طالع حسن الوجه ترکیبی قبیلندندر وصف
ترکیبی طوتنلر غلط ایتمشدر او فتد وزن ایچون واو لدیا زیلور او قنور
...الله معناسنه در بعض نسخهده برچنین روی فتد واقع اولمشدر
...در بعضلر چشمک یمیء ضرورت وزن ایچون اوقنماز دیمشلر
...ن بلمزلر ایمش بامداد صباح معناسنه در مست می بیدار کرده نیم
...ب مست باده اولان نصف لیلده بیدار وهشیار اولور کرد د
...ن فارسی ایله درست ساقی روز محشر بامداد ساقی بزمک الندن
...ب عشق نوش ایدن روز محشرده صباح بیدار اولور یعنی دنیاده
...ی مست وبیهوش اولور روز محشر ظرفیت وزره منصوبدر
...صبح ایدن بدر اولور بعضلر روز محشر بامداد عبارتنک مجموعی
...ترکیب ولمق اوزره تقدیم مضاف الیه قبیلندن اولوب بامداد روز
...محشر تقدیرنده طوتوب روز محشرک صباحنده دیو معنی
...ویرمشلردر وجه وکلدر **حکایت** سالی سلطان محمود خوارزم
...با خطای برای مصلحتی صلح اختیار کرد سلطان محمود خوارزم
...با خطای پادشاهی ایله بر خصوص اقتضا سیله برای مصلحت بر سنه
صلح اختیار ایلدی واول سنده اول جانبه غزا ایتمدی خطای فتح
...الله در کسر خا ایله خطادر دیمشلر با خطای لفظنده مضاف محذوف
...با خطای دیمکدر بعض شراح دیمشلر که حضرت شیخ سلطان
...خوارزمک مصاحبی وخواجه سی ایدی وسیاحتی زمانلری ایدی
...پادشاهنه ایلچیلک طریقیله ارسال ایلدی دیمشلر خفی دکلدرکه
حضرت شیخک سیاحتی زمانلری اوله وغی مقرردر ولکن ایلچیلک
...طریقیله اول جانبه کتدوکنه سیاق کلامده دلالت یوقدر بلکه

قدر

خلاصه فنده دلالت واردر رفتند بر صلح قصدنی ذکر اتدوکی ولنجونر
واقع اولان مطابقه سنك ذکرنده طوطئه ومقدمه اولمنجوز
بجامع کاشغر در آمدم کاشغر شهرینك جامعنه کلدم جامع مزبور
زیاده واسع جامع اولمغله عالمده مشهوردر حضرت شیخ غالبا اول
شهره کلدکلرنده نزول بیورمشلر یاخود غیری نزول ایدوب انك
سیرینه کلمشلر پسری دیدم در خوبی بغایت اعتدال و نهایت جمال
جامعده بر جوان کوردم که خوبلقده غایت اعتدالده و نهایت
جمالده یعنی انك فوقنده حسن وجمال اولمز چنانکه در مثال او کفته
اندشو یلکه انك مثالنده یعنی انك امثالی بی مثل جوانلر حقنده دینلمش
نظم معلمت همه شوخی ودلبری آموخت استادك ساکد انجوق
جمیع شوخلغی وکوکل الجیلغی تعلیم اتمش جفا و ناز و عتاب و ستمگر
آموخت عشاند جفا و ناز و عتاب و ستمکارلق اوکرتمش یعنی
مهر و وفا کتابندن هیچ بر نسنه اوقوتمامش من آدمی بچنین شکل
وخوی وقد و روش ندیده ام مکر این شیوه از پری آموخت بر
بو شکلده و بو خصلتده و بو قد و بو روشده بر آدم کورمدم کو
بو شیوه‌یی پریدن تعلم و اکتساب اتمشدر روش رفتار معناسنه
اسم مصدردر یوریش دیمکدر بیت قولنده اولان ایکی آموخت
متعدیدر مصراع اخیرده اولان لازمدر خفی اولمیه که فعل ماضی
بونك امثالی مواضعده اسم مفعول معناسنده اولمق مناسبدر
مقدمه نحو زمخشری در دست وهمی خواند ضرب زید عمرا وکان
المتعدی عمرا جار الله زمخشرینك که صاحب الکشافدر علم نحوده
تالیف اتدوکی مقدمه سی النده ایدی وبو ترکیبی اوقور ایدی که
زید عمرا وکان المتعدی عمرا متعدی اسم مفعولدر یعنی ضرب فعلی
متعدیدر و عمرا مفعول بهدر دیمکدر مقدمه‌دن مراد زمخشرینك
انموذج اولوکتابیدر بعض نسخه‌ده وکان المتعدی عمرا موجوددر که
مقدمه نك نحوه اضافتی بمعنی فیدر لامیه توهم ایدن نحاة الفن
مجموعکه زمخشری یه اضافتی لامیه‌در کفتم ای پسر خوارزم وخطا

صلح کردند

صلح کردند و زید و عمرو را همچنان خصومت باقیست دیدمکه ای
خوارزم وخطای پادشاهلرینك ما بینلرنده بو درلو عداوت وار
یکن
بارشدیلر زید ایله عمرونك خصومتلری ینه قلدیکی باقیمیدر یعنی
بونلرك خصومتندکی کما کان باقی اولوب و تا ابد منقطع اولمایوب
جمله عالمکه دلندن ضرب زید عمرا ترکیبی مذکوردر ومشهوردر بو کلامده
سنهما متحمل تمثیل اخبار اولمق دخی جائزدر رفتد بر بخندید و مولده
پرسید جوان بو لطیفه محاشته کن کولوب ندیردن سن دیو وطنم
ولد و منشام صوردی کفتم از خاك شیراز خاك شیرازدنم دیدم
از سخنان سعدی چه یاد داری شیخ سعدی کفتارندن و ابیا
نعارندن خاطرکده نه وارد ر دیدی کفتم قطعه بلیت بنحوی
مغاضبا علی کزید فی مقابلة العمرو وعلم نحوه اشتغال ایدن بر نحوی
اولدی که بنم اوزریمه غضبله حمله و هجوم ایلر مثلا زیدك
مقابله سنده اولان حمله و هجومی کبی بلیت فعل ماضی مجهول
نونك فتحی و حانك سکونیله دریادن مقصود نسبت تحصیل
اشتغال لدر مغاضبا یصول ضمیرندن حالدر علی یصول کلمه سنه
متعلقدر مغاضبا لفظنه متعلق اولمق دخی جائزدر کر زید ده کاف
مناسبدر مصدر محذوفك صفتی در تقدیر کلام یصول
صولة مثل صولة زید فی مقابلة العمرو دیمکدر علی جر ذیل لیس یرفع
کمال التعظم و زیاده تکبرندن حالت رفتارنده اتکنی سوده یوب
نشوه ایله یوررو باشن قالدروب هرکز کسیه نظر والتفات
جار و مجرور لیس یرفع ده اولان ضمیردن حالدر جر ذیل غنج و
تکبر و تعظمدن کنایه در کانه کمال استغنا سندن کنده ولب
سند
التفات اتمز و مقید اولمز تقدیر کلام وتصویر معنی لا یرفع رأسه
نظر الی احد بل یمشی علی وجه التعظم والتکبر والغنج والدلال
ذیله علی ما هو عادة المتکبرین والجبابرة بعض فضلا دیمشلر که
اولان بوده کی جار و مجرور فعل نفیدن مفعول له اولمق تقدیرینه
لیس من جنس من یرفع رأسه بناء علی جر ذیل وعدم اعتبار الی

احد

بل الی لباسنه ایضا وهل یستقیم الرفع من عامل الجر علی ایلیندن
رفع عملن اتمکه هیچ راست ودرست اولوزمی استفهام انکاریدر عامل
جر اولان رفع عملنی اتمز دیمکدر یعنی زیاده تکبر ندن وناز وشیوه
سندن کند ولباسنه ملتفت اولمیان غیره نظر والتفات ایدرمی
دیمکدر لختی باندیشه فرو رفت وکفت بو مقداروبر زمان فکره
طالوب ایتدی لخت پاره معناسنه دریا وحدت بحوندر بو مقدار
زمان مقصود در غالبا شعرا اولوردن زمین زبان فارسیست
بو یرده یمنی بود پارده شیخ سعدینک اشعاری اکثر زبان فارسی ایله
اکر بکویی بفهم نزدیکتر باشد اکر فارسی اشعار ننا وقصهٔ لحمدی
ولسانا اولوردی کلم الناس علی قدر عقولهم نکیم خبرده وارد
اولمشدر که خلقه کلامه وقلری قدر سویله قدر عقولکه مصدریه
فاعلنه اضافتی در دیمن غلط اتمشدر لامیه در قدر مقدار معنا
کفتم بن دخی بو مثنوی ابیاتی اوقدم بیت طبع ترا تا هوس نحو کرد
سنک طبعک علم نحو اشتغالنه هوس ایدلدن برو صورت عقل
از دل ما محو شد بزم کوکلمزدن صورت عقل محو اولدی صورت
عقل اضافتی لامیه در بیانیه دینلر غلط اتمشدر خفی اولمیه که
بو حکمک تعلیلنده شراح اختلاف اتمشلر در بعضلر اول سبیدن
که درسی غیردن اوقور سن کما قیل نظم خواهم در آتش افکنم
اجزای خویش را از بهر آنکه مید هدت دیکری سبق بعض شراح بو
مقامه مناسب دکلدر دیو رد ایدوب بو ایله تعلیل اتمشکه زیرا
بو علم معقولاتدن دکلدر وسماعی مسائلی قیاسیدن زیاده واکثر
کثرتندن ضبط واحاطه سی جیز امتناعده در وبو علمده اقوال علما
نامعدود واختلافات مشایخ غیر محدود در وسن ایسه نازک
مزاج اولوب حفظنده وضبطنده زحمت چکرسن پس سنی زیاده
اجیغمز دن لا ینقل اولمشوز خفی اولمیه که بونلرک جمله سی نزد تحقیق
تحقیق بوده زکه ذکر بلبل همه آنست که کل شد یار من نحوا سنجه سنفن
کند وایله مقید اولمقدن غیری عاشقک هیچ برانديشه سی اولمیوب

هرچند فیری کاره مشغول البته عاشقه جفا اولوردیس معنای مقصود
بودر که سن تحصیل علمه مشتغل ومشاغل علمیه یه متوغل اولوب
احوال عشاقله تقید اتمدوکک یزی لا یعقل وحیران وبی سامان
وسرکردان اتمشدر بعض شراحک لا اشتغالک بغیرنا دیمکدن دخی
مرادی همین بو معنی در زیرا درسی غیردنا وقور سن دیمک دکلدر
بیت ثانی بو مضمونی تفسیر مقامنده در کرچه دن زوال عقل وهوش
مراد دکلدر وخصوص نحو غرض تعلق اتمشدر قید اتفاقی وبیان
واقع در بعض شراح حضرت شیخک کلامی حقیقت اولمیوب مجازی
اذعانی اولمق جایز دیمش کانه حقیقت اولمغه دخی تجویز ایلمش
عادة نسوب ایلمش ای دل عشاق بدام تو صید ای شول محبوب که دل
عشاق سنک دام عشقکه صید وشکار وقید محبتکه بند وکرفتار در
خفی اولمیه که منادا محذوف اولوب دل عشاق بدام تو صید عبارتی
موصوف محذوفک وصفی در موصوف مقامنده اقامت اولنمشدر
تقدیر کلام ای محبوبی که دل عشاق بدام تو صید دیمکدر بعضلر بونی
دخی جایز کورمشلر که محذوف اولان لفظ که ذات مبهمدن عبارت اولوب
تقدیر من موصول مقامنده اوله یعنی یا من اصطید له قلوب العشاق
ما بتو مشغول وتو با عمرو وزید بز سنکه مشغولوز سن عمرو وزید
مشغولسن خفی دکلدر که لفظ که دن متبادر اولان صفت ایله موصوف
بانده رابطه اولمقدر فقد بر مصراع اخیرده اولان ایهام لطیف بیاندن
غنی در بامدادان که عزم سفر مصمم شد یعنی بر سحر کاه اولکه اون سفر مصمم
اولدی مصاحبت کوننک ارتسی دینلرنی وجه تخصیص اتمشلر دیکه
سوق کلامدن مفهوم اولان مطلقا ایرته دیمکدر فتامل مکر کسی از کاروانیان
کفته بود شن که فلان سعدیست مکر کاروانیان خلقندن برکمسه
کلدیمش که فلان کسه شیخ سعدی کندیدر بعض شراح یعنی
سنکلدوون مصاحبت ایلین سعدیندر دیمش بو وجهله تعیین
الکی محلیله ظاهر کلدن فقد بر دیدیم که دوان آمد وتلطف کرد که وهمه
دیکدیله رکث چیقه کلدی وتلطف وملامت ایلدی خفی اولمیه که

نجون

ربکلدن کی عنایه ایله مستعملدر برینه قصر ایلین تقصیر ایتمشدر قناعت
کرده از دنیا بغاری دنیادن یعنی سنا زلدن دنیادن بلکه مطلقا متاع
دنیادن بر بغاره ایله قناعت ایلمش چرا گفتم بشهر اندر نیابی اولک
عزیز دیدیمکه نیچون شهره کلمزسن چرا لفظی فعل منفی یه متعلقدر
گفتم چرا بشهر اندر نیابی تقدیرینده درضرورت وزن ایچون
تقدیم اولنمشدر که بار بنداز دل بر گشایی یعنی شهره کل که قید معاش
بارینی دلدن رفع ایده سن و یعنی قید اولوب فراغ قلبله طاعت
و عبادت ایلیه سن زیرا بونده اولدقجه حوایج و مهماتکی شهردن
...رک ایتمکه محتاج اولوب قیددن خالی اولمزسن بو محلده یعنی
...غم ایده سن دیین شارحک دخی مرادی بو یله اولوب معنا
...نی ایله تعبیر اتدم دیو سدکسه مانع اولمز خطا ایلمش دیین
خطا ایلمشدر حد ذاتنده قید معاش موجبات غمدن اولدوغی
...کار اولنمز در اول بار کرانی چکن بیلور بعض نسخه‌ده باربند واقع
اولمش بعض شراح انی اختیار ایدوب بر کره بندی کوکلدن احسن
بو تعبیر ایلمش حقا که بو نسخه‌یی که غایت نادردر اختیار وانک
اوزرینه اقتصار اتدوکی محض تقصیردر ولکن باری کره معناسنه
حمل اتدوکی خطادر دیین کندی خطا ایتمشدر زیرا باری یا ایله
اولدوغی تقدیرجه کره معناسندن غیری احتمالی یوقدر بعض شراح
نسخه کاتبندن دیمشکه سروری افندی بند لفظنی از دل لفظنه
مضاف ایدر دیو تصریح ایتمشدر لکن ادنی شعوری اولان کسیه
خفا یدوکی معلومدر انتهی کلامه خفی دکلدر که شارح مزبور بو
سوزنده خطا ایتمشدر زیرا مولانا سروری باربند بالاضافه دیدی
یعنی باربند لفظی ترکیب اضافی دردیمکدر از دل لفظنه مضاف
اولندن دیمک دکلدر کما توهمه الشارح المزبور بگفتا اینجا پری
رویان نغزند اول عزیز شهرده بعید اولدوغنک وجهنی بیان ایدوب
دیدیکه شهرده لطیف جوانلر و مستثنی دلبرلر واردر چوق گل
ستان شد پیلان بلغزند یعنی چوق و بیجوق فیللر طایینورلر

دیدم که دوان آمد کلامی با مدادان که عزم سفر مصمم شد کلام مشتمل
اولوب مابینده اولان جمله معترضه‌در فافهم و بر وداع تأسف
خورد که چندین روز چرا نگفتی که منم وافتراق و وداع تأسف
ایدنکه سنکله ملاقات و مصاحبت ایدلدن برو بو قدر کون که
بو شهرده اولدک نیچون اولکون کندوکی بزه بیلدرمدک و بن شیخ
سعدییم دیمدک تا شکر قدوم بزرگان را بخدمت میان بستمی
تا که اولولرک یعنی سنک کبی واجب الرعایه عزیزک قدومی شکرانه
خدمته بیل بغلیدم خفی اولمیه که بو مقامده حضرت شیخک بامداد
لفظیله چندین روز عبارتی بیننده مخالفت توهم ایلین ناسخ
قطعا سخن فهم ایتمزمش زیرا بامدادان مراد مصاحبت کوننک
ارته‌سی دیمک دکلدر بر صباح که دیمکدر بعضا باب طبع دیدکلری
مصاحبت کوننک ارته‌سی مراد اولدوغنی تسلیم دخی اولنسه
چندین روزدن مراد مصاحبت کوننده بروده‌یمک لازم دکلدر
جایزدر که بو شهره کلالدن بروده‌یمک اوله ولکن خفی دکلدر که
مصراع آتینک مضمونندن مفهوم اولان بودر که ملاقات کوننده
نیچون کندوکی بزه بیلدرمدک دیمکدر اولا فافهم گفتم جواب بویله
جواب ویردم که مصراع با وجودت ز من آواز نیاید که منم یعنی
سنکله ملاقاتده محو اولوب کندومی بر وجهله یاوی قلدم که
بن فلانم دیو نطقه مجالم قالمدی فان النجم یضمحل عند طلوع
دیو تعلیل ایدن شارحک دخی مرادی همین بو معنی در مناسبتسز
سویلمش دیین فهم ایتمشدر گفتا چه شود که چند روز درین
بقعه برآسایی تا از خدمت مستفید شویم جوان دیدیکه بقعه‌ده
یعنی بو شهرده بر قاچ کون مقیم اولوب دینلنسک نه لازم کلور
تا کم خدمتکدن مستفید اولاییق گفتم نتوانم بحکم این حکایت
دیدیمکه اقامته قادر دکلم بو حکایتک حکمی ایله یعنی بو بیانک
نحوی موجبنجه مثنوی بزرگی دیدم اندر کوهساری عزیزلردن
بری بر طاغده مقیم کوردم کوهسار طاغ باشی یاخود طاغلق

دیکلدی

یعنی کشی هرنه دکلو عفت ومجاهده اوزره اولورسه فاینه
عابد فریب اولان دلربالره کثرت مشاهده ایله البته بی اختیار
دلداده وافتاده اولمق مقرردر همان اولی بودر که انلردن بعید
اولوب یوزلرین کورمیه سن این کلام گفتم وبوسه بر روی
همدیگر دادیم و وداع کردیم بو سوزی جوابنده سویلدم وقصه دن
حصه معلوم اولوب بری برینک باشنی ویوزنی اوپوب عادت
اوزره یولندن وداع اتدک همدیگر بری برینک دیمکدر بعض نسخه ده
یکدیگر واقع اولمشدر اول دخی بو معنایه در مثنوی بوسه دادن
بر روی دوست چه سود هم در آن لحظه کردنش بدرود یعنی
حین وداعده دلبرک یوزینی اوپمکده هیچ فائده یوقدر زیرا
اتش محبت واشتیاق مرفوع ومنطفی ومحنت هجران وافتراق مرفوع
ومنتفی اولمز وعاشق اول حالده بوس وکنارک چندان لذت وصفا
بولماز در بدرود وداع معناسنه در عجم وداع اتدی واسلندی
دیه جک یرده بدرود کرد دیر وعربیده اولان تحیت وتسلیم معناسنه
مستعملدر بعض شراح بالاصالة اولمغه ذاهب اولوب بحر الغرایب
صاحبنک بو کلامیله استدلال اتمش بدرود کردن سفر کیدنی
تکریه اصمرلمق وسفره کیدن کسه یرنده قالنلره اسن قالک دیمکدر
بیت بگفت این وآب مژه رود کرد . بپوسید شان زمهر و بدرود کرد
انتهی کلام البحر ولکن دقایق الحقایق صاحبنک تحقیقی بودرکه
بجز باسی کبی اصلی اولمیوب اصللری باخرد وباد رود اولوب
کثرت استعمال ایله تخفیف ایچون دال ساکن اولمشدر حقا که ظاهر اولان
دخی بودر زیرا درود وداع واسلمک معناسنه مستعملدر نتکیم
بو بیتده واقعدر بیت دلش پر سلام وزبان بر درود . ولیکن
زداغ تو چشمش درون رود . وحتی ذاتده بحر الغرایب کلامی منقوض
بالاصالة اولمغه قطعا دلالت یوقدر وبعض شراحک بدرود
عجم بای عجمیله استعمال ایدرد دیدوکی بو تحقیقه مخالفدر
ویاران عجمدن تغیر اولندقده بزدخی بای عربیله بیلورز

دیه بیلر

دیه بیلرز سبب کوتی وداع یاران کرد . رو بجای زین پنهم سرخ وزرد
زرد سیب که الما دیدکلری مشهور میوه در عربیسی تفاحدر
برجانبی قرمزی و برجانبی صاری اولدیغنده حسن تعلیل
بیان ایدوب دیرکه الما که باغده اغاجندن قوپیقده احتمال
یارانده وداع اتمشدر که تابش مهر ومحبتله برجانبی سرخ و
هجر وفراق المندن برجانبی زرد اولمشدر حصول مفارقت
بر حالتدر که حیواناتدن غیری نباتات وجماداته بیله تاثیر
دیمکدر کوتی وکویا بو مقوله یرلرده کانه معناسنه مستعملدر
این لفظیله مشار الیه اولان پنهم لفظیدر وزان لفظیله مشار
سو لفظیدر که جانب معناسنه اولوب بو محلده پنهم
اکر بن عبارتدر بعض شراح یعنی روحی از این سبب پنهمش
شدد دیو تفسیر ایلیوب بر شارح دخی ظاهرا اکا تابع اولوب
زین ای من اجله دیو تعبیر ایدوب زین واز ان ده اولان
معناسندن غافل اولمشلردر بیت ان لم امت یوم الوداع
محبوبله وداع کونندن اکر بن حسرت وتاسفیله اولمیم
تحسبونی فی المودة منصفا سن بنی عشق ومحبت دعواسنده
و منصف ظن ایلمک وبنی عاشق صادق صنمک زیرا کرچکدن
عاشق اولان وداع وفراق المنده تحمل ایتیوب اولمک کرکدر مصراع
بن از روز اجل ترسد من از روز وداع حکایت خرقه پوشی
کاروان حجاز همراه ما بود بر خرقه پوشی در روش حجاز کاروانده
منهج قافله سنده بزمله یولداش ایدی یکی از امراء عرب مرو را صد
دینار بخشیده بود تا نفقه عیال کند عرب بکلرندن بری اول درویشه
اهل وعیالنه نفقه اتسون دیو یوز التون عطا اتمش ایدی
زدان خفاجه بر کاروان زدند و پاک ببردند ناگاه وعلی الغفله
قبایل عربدن خفاجه دیمکله مشهور اولان قبیله حرامیلری
روانی باصوب جمیع مال ومتاعلرین غارت وخسارت
نیلر هرنه وار ایسه جمله سن الدیلر هیچ بر نسنه قومدیلر دیمکدر

پرده پاك بجه نند پرلر يا ززكانان كريه و زاري كردن كرفتند وفي
بي فائن خواندن يا ززكانلر كريه و زاري ايدوب بي فاين فرياد
باشلديلر **بيت** كر تضرع كني وكر فرياد • دزد زر باز پس نخواهد
داد كرك تضرع كرك فرياد ايله هيچ فائن سي بوقدر حرامي الدوغي
التوني ينه ويره جك دكلدر دزد مبتدا و فعل منفي خبريدر وزر
مفعول مقدمدر بازكيرو ديمكدر بعض شراح دزد زر اضافتله
اولمق ظاهردر ديمش ولكن ارتكاب حذف من غير ضرورة خلاف
ظاهردر پس باز بجمله بازلفظي تاكيد در بعض شراح تاسيسه حمل
ايدوب كيرو صكره ويره جك دكلدر ديو تعبير اتمش خفي اوليه كه بو مقوله
يرلرده مثلا نهد ديه جك محلده مبالغه قصد ايدوب نخواهد
داد ديرلر فند بر مكراندن درويش كه بر قرار خود مانده بود وتغير نيافته بود
يعني جمله كاربان خلقي جزع وفزع اتديلر الا اول درويش خرقه پوش
كه هركز اكده تغير وملال وتاثر وانفعال كلميوب ولكي حالي اوزره
برقرار قالمش ايدي مكر حرف استثنا اولوب بازركانان كريه وزاري
كردن كرفتند كلامندن مستثنادر كفتم مكر ان معلوم ترا نبردند
اكه ديدم كه غالبا سنك اول مبلغ معهودي حراميلر الماشلردر كه
غيريلر كبي پريشان ومضطرب دكلسن مكر لفظي بو محلده لعل معناسنه
معلومدن مراد درويشك النن اولان يوز التونيدر قران عظيمده
ورزق معلوم وارد اولمشدر بوملابسه ايله مطلقا بركسنك مالنه
ورزقنه لفظ معلوم اطلاقي شايع اولمشدر كفت بلي بردند وليكن
مرا بان معلوم چنان الفتي نبود كه بمفارقت او خسته دل باشم
درويش ايتدي بلي بنم دخي التونمي الديلر ولكن بنم اول مبلغ ايله
اولقدر الفتم وربط خاطرم يوغيدي كه انك مفارقتي ايله خسته
دل ومضطرب ومنفعل اولام **بيت** نبايد بستن اندر چيز وكس
دل يعني دنياده هيچ برنسنه يه وبركسيه كوكل بغلمق جائز دكلدر
كه دل برداشتن كاريست مشكل زيرا صكره اندن كوكل قالدرمق
يعني قطع علاقه قدا تمك بر مشكل ايشدر چيز لفظي كس لفظنه مضاف

بدنلر مناسب اتمشلردر اكر بعض نسخه ده چيز كس واوسز واقع اولمش
بيده مناسب اولان بودر كه كس نبايد دل بستن اندر چيز تقديرنده
اولا اند بر كفتم موافق حال منست انجه تو كفتي درويشه ديدم كه
سنك بو كلامك بنم حالمه وسركذشتمه موافقدر كه مراد رعهد جواني
جواني اتفاق مخالطت بود وصدق مودت زير اكه تازه لكمده حالنده
اتفاقا بر جوانله اختلاط وصدق محبت وعشق پاك وميل وتعلق واقع
اولمش ايدي بمثابتي كه قبله چشمم جمال او بودي بر مرتبه ده كه قبله
چشمم ونظرگاهم انك جمالي ايدي وسود وسرمايه عمرم وصال او
انك سرمايه سي وسودي انك وصالي ايدي بعض نسخه ده سود مايه
عمرم واقع اولوب بعض شراح الى اختيار ايدوب وعمرم
مايه سنك سودي انك وصالي ايدي ديو تعبير اتمش بنم كوزه كلمز
بجملهلر جيما واولدقده خفي اوليه كه وصدق مودت لفظنده دخي
جمع تاعدسي اوزره بود لفظي معتبر اولوب ما قبلنه عطفدر
بعض شراح صدق مودت لفظني مبتدا وبمثابتي لفظني اكه خبر
ايتوب ومحبت صدقي بر مرتبه ده ايديكه ديو تعبير اتمش خلاف
ظاهردر واداسنن دخي عالم بوقدر **قطعه** مكر ملايكي بر اسمان
ورنه بشر بحسن صورت او در زمي نخواهد بود انك حسن صورتنه
اسمانده ملائكه اوله والا بر يوزنده حسن وجمالده اكه بكزر بشر
بولنمسندن كمسه يوقدر زمي زمين معناسنده در ضرورة قافيه
ايچون نون نستر ابراد اولنمشدر خفي اوليه كه حذ ذاتنده زمين
لفظنك اصلي زمي دركه برودت معناسنده اولان زمه منسوبدر
معناي نسبتده مبالغه مقصود اولوب اخرنه نون ساكنه زياده
اولمشدر ارضك طبيعتي برودت اوزره اولمغين زمه نسبت
اولنمشدر فصل شتايه دخي برودت زمانلري اولمغله زمستان
ديمشلردر زمين اصلي اوزره نونسز استعمال اولنمق بو بيتلرده دخي
واقع اولمشدر **بيت** زايوان تا بايوان آدمي رفت • همه بر اسمان
نه بر زمي رفت **ديكر** خرامنده بر سبزه آن زمي • خيالي نيالي بجز خرمي

بدوستی که حراست بعد از و صحبت که هیچ نطفه چو آدمی نخواهد
بود بر دوست حقیقیدن یا خود شول ما بینمزده اولان دوستلق
حقیقیدن که انک مفارقتندن صکره عالمده بر فردله صحبت حرامدر
که هیچ نطفه انجلین آدمی اولاجق دکلدر و فلک انک کبی بر متنا
دلبر دخی وجوده کتورمک احتمالی یوقدر دیمکدر بیت ثانی ایله
بیت اولک مضموننی اثبات ایتمشدر بدوستی ده یا قسم ایچوندر
یا وحدت ایچون اولمق ظاهردر بعد از و لفظی دخی اکا موافقدر
مصدریه اولمغه دخی تجویز ایتمشلردر که لفظی ایکی محلده بله حرفی
بیاندر اولکی صفتله موصوف ما بیننده واقع اولمشدر ایکنجی
مقسم علیهه داخلدر یعنی دوستی که هیچ نطفه چو آ
آدمی نخواهد بود تقدیرنده در بعض شراح دوستی یاسی
حرف مصدر اولمق مصرع ثانینده اولان که حرف تعلیل اولور
دیمش وجهی ظاهر دکلدر نطفه دن مراد ماء ذکردر منی دن اخص در
ناگهی پای وجودش بگل اجل فرو رفت ناگاه اولمجه انک پای وجودی
اجل بلچقنده باتدی یعنی وفات ایتدی گل کاف عجمینک کسریله بالچق
دیمکدر عربیسی طیندر دود ودود فراق از دود مانش بر آمد و قوم و قبیله
سندن دود فراق و آتش افتراق ظاهر اولوب عظیم یاس و ماتم ایتدیلر
روزها بر سر خاکش مجاورت کردم بن دخی بنجه کونلر خاک مزاری
اوزرنده مجاورت و اقامت ایلدم و از جمله بیتها که در فراق او گفتم
یکی این بود و انک فراقنده دیدوکم مرثیه ابیاتندن جمله دن بری
بو قطعه ایدی قطعه کاش کان روز که در پای تو شد خار اجل
دست گیتی بزدی تیغ هلاکم بر سر سنک ایاغکه خار اجل باتدوغی
کون یعنی تسلیم جان ایتدوکک حینده کاشکی دست گیتی و بد تقدیر
باشمه تیغ هلاک اوروب بن دخی هلاک اولیدم شد رفت مستغنی
و تیغ هلاک را بر سرم تقدیرنده در بزدی ده کی یا حکایت ایچوندر
بعض شراح حکایت حال ماضیه در دیو تعبیر ایتمش غالبا حکایت
حال ماضیه نیه دیرلر بلمزمش تا دین دو زجهان بی تو ندیدی

بتنم تا بو کونن دنیانی سنسز کورم کوزم بیندی ای منم بر سر خاک
تو که خاکم بر سر ای محبوبم بن سنک مزارک اوزره فراقکله بو حالده
کم طپراق باشمه زیرا که عاشقه بو صاغلقدن اولمک چوق یکدر
منادی محذوفدر و خاک بر سرم تقدیرنده در دعاء علیه در
هلاک و زیر خاک اولمقدن کنایه در ترکی لساننده دخی مشهوردر
کوی ساکه طپراق باشکه دیرلر بو محلده جوانی رحلت ایدوب
کندی قالدوغیچون نفسنه بد دعا ایدوب تمنی موت ایتمشدر
بعض نسخه ده این منم بر سر خاک تو که خاکم بر سر واقع اولمش
بعض شراح بنده اول نسخه اوزره شرح ایدوب بو بنم سنک
مزارک اوزره دیو تعبیر ایتمش و بعضلر دخی انی اختیار ایدوب این
ایندن اشته معناسنه در اسم اشارتدر یعنی اشته بنم سنک
مزارک اوزره حرفنده که طپراق باشمه اولسون دیمکدر دیمش اشته بونلر
بویله شارحلردر بنم کوزدکم نسخه لرده اسم اشارت یوقدر
...سه حرف ندادر **قطعه** آنکه قرارش بگرفتی و خواب تا گل او
...ر بن نفشاندی بخت آنکه آنکس که تقدیرنده در او کسه که
...بکلدر محبوب مراددر بگرفتی نک فاعلی تحتنده قراره راجع ضمیردر
و خواب قرار اوزرینه عطفدر ضمیرشینن مشار الیه دولان
...ه راجعدر مفعول فعلدر تقدیر کلام آنکس که قرار و خواب
بگرفتی دیمکدر عربی عبارتله اولسه ای الحبیب الذی کان لا
یاخذ القرار و النوم فی موضع الا بعد نشر اوراق الورد و النسرین
...فراشه دیو تعبیر اولنور بعض شراح بو توجیهی اختیار ایدوب
...خاکد اصابت ایلمشدر بر شارح جارح بو توجیهی بریشان سوزدر
دیو رد ایتمش و ظاهر بودر که علوم عربیده دخی حظ العذاری بولی
اولسه کرکدر دیو جنی ادبانه کلمات ایدوب معنیده کندو تصور
...ایلمشدر و مندک ترایای کلامه فی الجمله شعور اولسه
...یاخذ النوم نکته سن ذوق ایلردی و شارح جارحک اختیار
...ایتدوکی معنی بودر که بگرفتی نک فاعلی تحتنده کسه راجع ضمیر

اولوب وقرار وخواب مفعوللری اولا وضمیر شین دخی کسندن راجع
اولوب قرار لفظنك اضافتی مصدرك فاعلنه اضافتی قبیلندن
اولا یعنی اول جانانکه قرارنی وخوابنی طوتمز ایدی دیمك اولور
بو شخصك غربتی حالی خود معلومدر اما بو فهم واز عانلله فارسی
بیلور کجنده کی عجبدر غالبا رقم ایلی فارسیسی ویونه وقوندن
دلی دیو مشهور اولان بولساندر بهر تقدیر حاصل معنی
وخلاصه کلام شول جوان سیم تن ودلبر نازك بدن که جامه
خوابنده کل ونسرین صاچمنجه یاتوب اویومز وآرام وقرار
اتمزیدی دیمکدر کردش کیتی کل رو ویش بریخت یعنی بو یله نازك
بدن دلبر ایکن شمدی نظر ایله که کردش کیتی کل رو یینی دوکدی
یعنی جورتردی وخاکه اتدی دیمکدر یعنی صولدردی دیر شارح
مصراع ثانی مضموننده غفلت ایدوب تحقیق حین وفاتنده
اولان حالنی بیان اتمش کردش کیتی کافلکی ایکسی بله فارسیده
دوران فلك معناسنه در حوادث کونیه نی حرکات فلکیه یه
اسناد مجاز مشهوردر بعض شراح بو مضمونی عربی عبارتله
وهذا ای اسناد الحوادث الی الحرکات الفلکیة مجاز مشهور دیو
ادا ایلمش عوامدن بر شارح بونك معناسن فهم ایتمیوب دیمکده
کردش سم مصدردر کیتی یه اسنادی مجازیدر خاربنان برسر
خاکش برست خاکه مزاری اوزرنده دیکن اغاجلری بتمش خار
اصلنده بن خاردر لفظ بن که دیب معناسنه در بر لفظ آخر ایله
ترکیب اولنسه بیخ معناسی مراد اولنور مثلا کلبن وخاربن
دیرلر کل اغاجی ودیکن اغاجی دیمکه اولور بو محلده خار
قیاس اوزره الف ونونله جمع اولنشدر وفرت وکثرتدن اشا
رست ضم رایله بتمك معناسنه اولان رستن لفظندن
ماضیدر بونکبی فعللره داخل اولان حرف با تاکید ایچوندر
بعد از مفارقت عزم کردم ونیت جزم که بقیه زندکانی
فرش هوس درنوردم وکرد مجالست نکردم اول جوانك مفا

مفارقتندن

...رقتندن صکره عزیمت اتدم که بقیه عمرمده یعنی مادام که حیاتده
...لام هوا وهوس بساطنی طی ایلیم وکیسه پیوند وتعلق
...نیم ومعاشرت ومجالست والفت وموانست دایره سنه وغز
...لندن انقطاع وعزلت وبرکوشه ده وحدت وخلوت اختیار
...یم زرلك بقیه سنك هوس فرشنی درنوردم دیر شارح کذو
...انی اوزره ادا اتمش جزم مجزوم معناسنه در مقطوع وبلا
...زند یمکدر زندکانی وزنده کی حیات معناسنه در یا نسبت
...سوندر کاف زیاده اولدوغی زنده لفظنك آخرنده کی هاء غیر
...لفوظه نی محافظه ایچوندر لسان فارسینك قواعد مطرده سندر
...ونون نسبتده مبالغه ایچون زیاده اولمشدر کمال پاشا
...مرحوم دقایق الحقایقده بو یله تحقیق اتمشدر یا نی مصدریه
...نلرك سوزی بو تحقیقه مخالفدر فرش بساط معناسنه در
...نوردم طی اتمك معناسنه اولان نوردیدن لفظندن مضارع بعدده
...دو یا تخفیف ایچون حذف اولنمشدر کرد کاف فارسینك کسریله
...ر معناسنه در نکردم کاف فارسینك فتحیله دونمك معناسنه
...لان کردیدن لفظندن مضارع منفیدر قطعه سود دریانکه
...ری کر نبودی بیم موج در یانك سودنفعی یوایدی اکر موج
...رفی وغرق وهلاکك احتمالی اولماسه صحبت کل خوش بدی
...ر نیستی تشویش خار کل صحبتی خوش ایدی اکر خارك تشویشی
...ینی دیکن زحمتی اولماسه تحصیلده زیاده مصفی برعیش یوقدر
...ری نعیم دیکدر الدهر یری بودی دن محففدر دوش چون
...اووس محی نانیدم اندر باغ وصلدوفن کیجه باغ وصلده طاووس
...کبی نازایدر دوردیمك کومك وقواقلقدن عبارتدر حاصلی دوت
...بعد وصل جانانله ذوق وصفاده ایدم این زمان اندر فراق یاری
...یچم چو مار بو زمان یعنی بو کون یارك فراقنده زیاده الم
...ضطرابمدن یلان کبی قیو بریلرم ودوریلورم بو کلمر بعض
...نسخده دیکرامروز از فراق یار می پیچم چو مار واقع اولمشدر

میم

ندن

حکایت یکی را از ملوک عرب حدیث لیلی ومجنون بگفتند وشورش
حال او که با کمال فضل وبلاغت سر در بیابان نهاده است وزمام
اختیار از دست داده عرب پادشاهلرندن برینه لیلی ومجنون قصه
حکایت اتدیلر ومجنون کمال فضل وبلاغت اهلی ایکن عشق بار عشقیله
شوریده حال اولوب وعنان اختیارینی وزمام صبر وقرارینی الدن
صالوب باشنی الوب بیابانه کتدوکنی ووحشی حیوانات الفت
اتدوکنی بیان اتدیلر بفرمودش تا حاضر اوردند وملامت کردن کرفت
که در شرف نفس انسان چه خلل دیدی که خوی حیوانی کرفتی وترک
عیش ادمی کفتی اول زمانده هنوز مجنون حیاتده ایدی پادشاه بیوردی
مجنونی حضورنه کتوردیلر توبیخ وعتاب وملامتله خطاب ایدوب
دیدیکه نفس انسانک شرفنده خلل ونقصان واو میلکردن ندن
کوردک که بهایم وحیوانات خصلتن طوتدک وطاغلره دوشدک وادمی
زندکانی وتعیشی ترک اتدک شورش اسم مصدردر شوریدن
لفظندن که پریشانلقدن عبارتدر ترکیبی قارشمودش اولمقدر
که در شرف وکه خوی حیوانی عبارتلرنده واقع اولان که لفظلری
حرف بیاندر حرف تعلیل دیین غلط اتمشدر حیوانی‌ده اولان یا
مصدریه اولمغله ذاهبا اولمشلر نسبت ایچون اولمق دخی جائزدر
ادمی یاسی دخی بویله‌در نتدبر کفتی لفظی ترک لفظیله استعمال
اولنمغله کردی معناسی مراد اولمشدر مجنون بنالید وکفت
مجنون بو سوزلری ایشیدیجک اغلیوب ایتدی بیت ورب
صدیق لامنی فی ودادها احبابدن چوق کمسنه معشوقه
محبتنده بنی لوم ایلدی رب بو محلده تکثیر ایچوندر کثیر من الاصدقاء
تقدیرنده‌در الم یرها یوما فتوضح لی عذری بنی لوم ایلیان دوست
برکون نکاری کورمدیمی که بنم ایچون عذرمی ایضاح واظهار
ایدیدی یعنی برکره کورمش اولسه بنی لوم اتمزیدی نه درده کرفتار
اولدیغم بیلوب عذرم واضح اولوریدی توضح افعالی بابندن مضارع
ضمیر تانیث محبوبه‌یه یا خود اعدلوا هو اقرب کبی رؤیته راجعدر

بعض نسخه‌ده

بعض نسخه‌ده فعل تذکیر ایله واقع اولمشدر بو تقدیرجه صدیق قد رجع
محبوب بنم عذرمی بیلوب وغیری لا یعلم بلا بیان ایدرمی دیمک
اولور خفی اولمیه که بو بیتک حضرت شیخک بر قصیده‌سنک
ابیاتندندر که مطلعی بودر انطلع شمس باب دارک ام بدر قد تکبّ
غصن من البان لا ادری حسب حاله مناسب اولمغله بو محلده محبوب
مقامنده ایراد اتمشدر بو سببدن بعضلر ضمیر تانیثلری لیلی‌یه رجع ویخی
ذکر اولنمشلردر ولکن ایهام اولوردی محبوبه‌یه ارجاع اولنمق انسبدر
قطعه کاش کانانکه عیب من جستند رویت ای دلستان بدیدندی
دلستان سنک عشق ومحبتکدن بنی تعییب وملامت ایلین اشخاص
بنی سنک جمالکی کورمش اولسه‌لردی مقرردرکه انلر دخی بنم کبی واله و
حیران وبی سروسامان اولورلردی دلستان کوکل الیجی ومکن‌دن
...ی ترنج در نظرت • بیخبر دستها بریدندی تاکه سنک جمالی باکمالکه
باقانلر بیخبر اولوب زیاده حیرت ودهشتلرندن ترنج یرینه الارین
کسوب وقطع ایدیهن نحواسی ظهوره کلیدی در نظرت لفظنده
حضورت معناسنی ویرن قصور نظردن اظهار اتمشدر تا حقیقت
بنی برصورت دعوی کواهی دادی تاکه حقیقت معنی یعنی سنک
حسن طلعتک بنم عشق ومحبتمده مسلوب الاختیار اولمق دعواسن
کرکی صادقا اولدیغنه شهادت ایدیدی نته‌کم حسن یوسف علیه السلام
زلیخانک حسب حالنده دعوای عشق ومحبتده صدق مقالنده شهادت
ایدوب زلیخانک عذری واضح اولمشدر وکفتی بن دخی زلیخا کبی
اولوردیدیم که فذلکن الذی لمتننی فیه یعنی اشته بنی عشق محبتندن
ملامت اتدکز وکفن بودر اکثر نسخه‌ده وکفتی لفظی اولمیوب اقتباس
قرآنی ایله مذکور اولمشدر وبعض نسخه‌ده قال الله تعالی ایله مصدر
واقع اولمشدر قصه یوسف وزلیخا ایسه مشهوردر غیری شاعرلر
بو محلده تفصیله ایراد اتمشلردر اردی ولازمدر نظر ایلیه خلاصه
اکر مجنون دخی پادشاه اکرسن لیلا‌نی کورییدک بنی بویله
قینامز ایدک دیمک استدی ملک را در دل امد که جمال لیلی را مطالعه

كند تا داندكه چه صورتست كه موجب چندين فتنه است پادشاه درد
اندیکی لیلاءیی کتوردوب جمالنی سیر ایلیه تا بودکلو فتنه و
موجب اولان نه صورتدر معلوم ایده نه بفرمود طلب کرد ندر
احیاء عرب بکردیدند و بدست آوردند و پیش ملك در صحن سرایه
بداشتند پادشاه بیوردی قبائل عربی طولاشوب لیلاءیی ارایوب
الدکتوروب پادشاهك سراینه حضورینه احضار اتدیلر احیا جمع
حیدر قبیله معناسنه ملك در هیاتاو نظر كرد شخصی دید
سیه فام ضعیف اندام پادشاه لیلاءنك هیاتنه و شکلنه و اندامنه
نظر اتدکده کوردیکه سیه چرده و اسمر اللون و ضعیف ولاغر بر
محیل است و کی کبی بولمدی در نظرش حقیر آمد بحکم آنکه کمترین
خدام حرم او بجمال ازو بیش بود و بزینت بیش پادشاهك کوزنده
لیلاء خوار و حقیر کورندی بو سببدن که حرمنده اولان جواری
اك کمتری حسن و جمالده اندن ایلرو اولوب و زیب و زینتده
زیاده ایدی قولکی بیش بای عجیله و ایکنجی بای عربیه اولمق بحسب المعنی
انسبدر بعض شراح عکس اتمشلر مجنون بفراست دریافت
وکفت ای ملك از دریچه چشم مجنون بجمال لیلی نظر بایست کرد
تا سر مشاهده او بر تو تجلی کند مجنون فراست ایله پادشاهك حالنه
واقف اولوب و لیلاءیی کوزی طوتمدوغنی بلوب ایتدی ای پادشاه
لیلانك جمالنه مجنونك دریچه چشمندن نظر اتمك یعنی بنم
کوزمله بقمق کرکدر که انك جمالی مشاهده سنك سرینه ساکن تجلی
ایلیه یعنی ظاهر اولیه بو خصوصده سن جلیس [..] بی دردکوزیله بقمغله
لیلانك حسن باکمالنك حقیقتی عیان اولمزدر دریچه بنجره
معناسنه دردریچه چشم مشبه بهك مشبهه اضافتی
قبیلندندر **مثنوی** تر ابردردمن رحمت نیامد سن بنم حالمه
اتمزسن یعنی زیرا عشق و محبتدن بیکانه سن و بنم حالمدن
بیخبرسن رفیق سن یکی همدرد باید که با او قصه می کوئیم
روز بنم رفیقم بخلین بر اهل درد کرکدر که قصه جی بجه

دکوزنر

[..]ندکه شو بلیم و یانوب یا قلمدو هیزم رانجم خوشتر بود
[..]ز زیرا ایکی وطون بر یره کلوب یانمق خوشدر یالکز یانمق
[..]دکلدر و یانمق یا قلمق شانندن اولمیان بر شی ایله جمع اولو
[..]نه هر کز مناسبتی یوقدر ایمدی عاشقه دخی کندو کبی بر اهل
[..]ستر که حالنه اغلیه **بیت** دل دردنی نمکله دل افکاندن اوله
[..]ز بیمار حالنی بنده بیمار اولان بیلور مامرمن ذكر الحبی بسمعی
[..]بعت و رق الحمی صاحت معی محبوبك منزلی ذکرندن و حسن
[..]لی و صفندن بنم سمعمه و اصل اولان خبرلری طاغلرده
[..]ن تورنیلرك کبوترلری کوش اتسلر متاثر و دردناك اولوب
[..]یله صیحه و الحان و ناله و افغان ایدنلردی دیمکدر ذوق و شوق
[..]ن و صفالرندن بیمله صیحه و فریاد ایدرلر یعنی دینلر مقامه مناسب
[..]سنلر لفظ من مانی بیاندر ابتداء غایت ایچون اولمق دخی جائزدر
[..]ماء مهمله نك کسریله و میمك فتحیله شول محفوظا اولان مرعایه
[..]ركد ترکیده قوری تعبیر ایدرلر کاه اولور منزل جانانی اهو جانه
[..]یناید و ب حمی اطلاق ایدرلر بعض شراح ذکر محل و اراده حال
[..]نندر زیرا مقصود حبیبك ذکر ایدردیمش لازم دکلدر ظاهرینه
[..]نه بالغه فوت اوله و عن ملاحظه اتمش فقد تر مسمع میم اوکنك
[..]بوسیم ثانینك فتحیله الت سمعه دیکه اذن مرادد ر و رق و اوك
[..]ورانك سکونیله جمع ورقاء در حمراء حمر کبی و ورقاء شول بر جنس
[..]کوکرجنی و بیابان کبوتری درکه رماد لوننده و خاکستر رنکنده
[..]ور ایکنجی حمادن مراد بیابان و منزل جانانندن بعید طاغ و بیابا
[..]لان تورید ربو سببدن مظهر ایرادا اولنمشدر خفی اولمیه که
[..]شارحن عامه شراح بو معنادن غفلت ایدوب ایکی حمادن بله مقصود
[..]جانانا اولمق توهم ایدوب صحت و زن ایچون یا خود ذکر بله
[..]نااز ایچون موضع ضمیرده اظهار اولندی دیمشلر غلط اتمشلر بر لفظ
[..]دنده معرفه اعاده اولنسه ثانی اولك عینی اولمق قاعده سی كلیت
[..]دکلدر هل جزاء الاحسان الا الاحسان کبی زیرا اولکی احسان

عمل خیردر ایکنجی احسان اجر و ثوابدر ان النفس بالنفس [illegible]
اولکین مراد قاتل ایکنجی مقتولدر الجز بالجزء دخی بویله در [illegible]
وامثالی چوقدر بر شارح بعض فضلادن بویله نقل اتمشکه [illegible]
جمی حانک فتحی و میمک کسریله حام یعنی کبوتر معناسنه اولوب [illegible]
خاصک عامه اضافتی قبیلندن اولوب اولکی جمی ایله مابینلرنده [illegible]
تجنیس حرفا وله وصددر الا فاضلدن بویله نقل اتمشکه جمی حانک [illegible]
فتحی و میمک کسریله اصلنده حمام اولوب بعده حرف الالف ایکی میمک [illegible]
بری مایه قلب اولنوب تقضی البازی قبیلندن اوله یا معنی [illegible]
قوله اللمعانی لست تدری ما بقلب الموجع ای زمره احباب بلا و محنت
عشق و محبتدن عافیت و سلامت آوزره اولان کمسنه دیکر
که اهل درد کک قلبنده اولان الم و اضطرابی و سوز و گدازی [illegible]
بلمزسن یعنی بو سبیدن عشاقی ملامت ایدرسن معشر [illegible]
جمعدر قوم و رهط کبی مفردی یوقدر زمره و بلوک معناسنه
خلاتن عمان و زنی اوزره حلیک جمعیدر دوستلر دیمکدر [illegible]
عافیتدن مفاعله بابندن اسم مفعولدر بو محلده درد و بلا [illegible]
و عنادن عافیت بولمش کمسنه دیمکدر بقلب لفظنک باسی ظرفیه
لیجوندر ما حصل و استقر فی قلب الموجع دیمکدر الصاق ایچون [illegible]
دخی جائزدر کورمشلر ما التصق بقلب الموجع دیمکدر اولور موجع [illegible]
افعال بابندن اسم مفعولدر و فی مختار الصحاح الایجاع الایلام [illegible]
جیمک تشدیدیله تفعیل بابندن طوتنلر غلط ایتمشدر و وزن [illegible]
کتوروب بیتی بوزمشدر بعض شراح مقامه مناسب اولان بیت [illegible]
ثانی دردیش خفی دکلدرکه ایکی بیتک مضمونی بر در مناسبت
ایکیسنده بله موجوددر خفی اولمیه که مصراع اول معا لفظ [illegible]
تام اولوب مصراع ثانی فی ایله ابتدا اولنور بو اسلوبده [illegible]
دیرلر بو مقوله اشعارده ایکی مصراعک مابینی فصل اولنمایوب
متصل یازیلوب و وزن عارض اولمادیغی فهمنه اعتماد اولنور
و بو اسلوب اشعار عربده شایع اولوب بلغای اعجام نظملرنده [illegible]

[illegible] اولمشدر نتکم ملا جامی علیه الرحمه حضرتلری سلسلة الذهب
[illegible] کتابندن دفتر ثانی اخرنده قریب ذو النون قدس سره حکایه سنن
[illegible] شلردر نکنی فهم این سخن الخ که بخوانی فسوف یاتی الله
[illegible] بقوم یحبهم و یحبونه ندای حبیب کشته محب نظم شریفده اولان
[illegible] فسوف یاتی الله بقوم یحبهم و یحبونه آیت کریمه سن ذکر اتمشدر
[illegible] سخن یا معشر الخلان قل للا خلی یا لیت تدری ما بقلب الموجع
[illegible] اولمش بو تقدیرجه قل لفظنک افرادی کل واحد اعتباریله یلخی
[illegible] لفظنه نظردر فتدبر الخلی ذکی و فاضل دیمکدر نظم تندرستا
[illegible] درد ریش تندرست و صحیح المزاج اولانلره جراحت الملی و غمی
[illegible] اغرسی بخدا ولور بلمزلر جز بهم دردی نکویم درد خویش
[illegible] را اولان کمسه دن غیر هر کنده دردم سویلمزن و اغیاردن
[illegible] راز و اظهار سوز و گداز ایلمزن گفتن از زنبور بی حاصل
[illegible] یا بکی در عمر خود ناخورده نیش عمرنده آری صوقمش و نیشی
[illegible] زحمتن چکمش کمسه به زنبوردن سویلمک و نیشندن شکایت
[illegible] بی حاصل و بی فائده در زیرا باشنه کلمش دکلدر که سنک
[illegible] درکدن خبردار اولوب ترحم ایلیه زیرا استغنا ولمز و تحذ
[illegible] زنبوردیو تغلیل ایدنلر روح کلامه واصل اولمامشلر
[illegible] زنبور آری دیمکدر نیشدن مراد بو محلده ارینک زهر آلوده
[illegible] نشیدر پس ناخورده نیش آری صوقمش دیمکدر تا ترا
[illegible] ناشد همچو من حالی من باشد ترا افسانه پیش حالمن پیش
[illegible] نسانه شود تقدیرندر یعنی مادامکه سنک حالک بنم حالم کبی
[illegible] اولیه بنم حالم سنک یانکده افسانه اولور یعنی حالمدن خبر
[illegible] اولمازسن و نیجه که بلمزسن ساکه دردم سویلمک لغو
[illegible] افسانه بیهوده آورده دیرلر تصدیق اتمزسن
[illegible] لهودن سویلمشدر همان متاثر اولمازسن دیمک بسدر تصدیقی
[illegible] دکلدر سوز من با دیگری نسبت مکن بنم دردمی سوزی
[illegible] غیری عاشقدن یا مطلقا غیری اهل دردک حالنه و قیاس ایله

نزا

شمع

نسبت هم

روی

اوینك بردست ومن بر عضو ریش نمله غیرکیٔ تفاوتی بو قدردر که
مثلا طوزانلرکیٔ صاغ وسالم ونا مجروح اللرینی در ومن مجروح
ویریاره عضومکٔ اوزرینه درتا شولقدر فرقی وار دردینی بو مجروح
مجروح معناسنده در اورانمکٔ بردست باشد ومرا بر عضو مجروح
تقدیرینده در **حکایت** قاضی همدان حکایت کنند که با نعلبند سرخی
خوش بود حکایت ایدرلر که همدان قاضیسنکٔ نعلبند جوانی ایله
یاخود بر نعلبند زاده دلبر ایله باشی خوش ایدی محبت وعلاقه سی
وار ایدی با مصاحبت ایچوند ر یانی صله طوتوب سرخوش دست
معناسنه ویرن بنکیاند سویلشدر نعلبند پسرکه اصلنده پسر
نعلبنددر ترکیب توصیفی اولمق ظاهردر ترکیب اضافی اولمق
دخی جایز کورلمشدر ونعل دلش در اتش ونعل دلی اولجوانك عشق
اتشنه ایدی خفی اولمیه که نارنجاتده جذب خواطر وتسخیر
قلوبه متعلق بر مشهور عمل وار در حضرت شیخ بو عبارتله اکا
اشارت ایتمشدر اصلی بودر که بر کسه تسخیری مراد اولنسه طالب ومطلوب
معهود اولان بعض اسما ایله غیر مستعمل بر آت نعلنه یازوب
اتشه براغورلر علی الفور مطلوبده اثری ظاهر اولوب حصول
وصله وسیله اولور دوزکاری درطلبش متلهف بود وبو
ومترصد وجویان قاضی افندی بر مدت اولجوانك طلبکاری
اولوب رسم عشاق اوزره حسرتله تك وپو وجست وجوده اولدی
متلهف تفعل بابندن اسم فاعلدر متحسر معناسنده در ویوپان
متلهف اوزرینه عطفدر بعض نسخه ده او سن واقع اولمش
اکه بنا بعض شراح حالدر دیمش خصوصا ینادن غافل اولانلر
رد ایدوب قتی بی حال ایمش دیمشلر حالدن بیخبر اولمشلر بوپان
یلمکٔ معناسنده پوییدن لفظندن صفت مشبهه در مترصد
تفعل بابندن مترقب معناسنده در کوزدیجی دیمکدر که اول
دخی عاشقه لازم بر معنادر جویان دخی صفت مشبهه در طلب
ایدیجی دیمکدر اکثر شراح جستن لفظندن مشتقدر دیمشلر

مطلب

کمال پاشا زاده مرحوم دقایق الحقایقده بویله تحقیق ایتمشدر
جستندن نه فاعل ونه امر کلور ایکیسی بله کوییدن لفظندن
مشتقدر جستن ایله جوییدنکٔ معنالری بر بر نه قریبدر جستنکٔ
معناسی استمکدر جوییدنکٔ معناسی ایرمکدر یعنی مبالغه ایله
تتبع واستقصا ایتمکدر شستن ایله شوییدن دخی بویله در شستنكٔ
معناسی برینکٔ معناسیدر تقدیر انتهی وبرحسب واقعه کوباده
...کند وماجراسی وسرکذشتی حسبنجه یعنی کند ونکٔ حالنه
...نق بوز یاغمی تی وقوزبری حسب حالنکٔ وسینکٔ نخلریله
...نه معناسنده در یعنی بو دریا عینکٔ مضمونی تام کند ونکٔ
...سنه کلن مقدار یدر **رباعی** در چشم من آمد آن سهی
بالا ولی سرو بلند کبی سهی قد دلبر بنم نظرمه راست کلدی
...مینكٔ وهانکٔ کسریله راست ومستقیم معناسنه اکثر سروی
...نشبیهله قدی وصف ایدرلر بربوده لو زدست ودر پای
...مند کوکلی المدن قاپدی الدی وخوار طوتوب ایاغه صالدی
...ندین شوخ میکشد دل بکمند بنم بوکستاخ چشم کوکلی
...عشقه چکوب بند ایلر وعاشقه هرنه بلا کلورسه مجوق
...نکدن کلور بعض شراح چشم دلبر مراد اولمق توهم ایدوب
...نخی طبوعله تفسیر ایتمشلر مقتضای مقام وسیاق کلامدن
...عول وغفلت ایتمشلر خواهی که بکس دل ندهی دیده ببند کسیه
...کل ویرمیوب بلا چکمکٔ استرسکٔ کوزکی بغله یعنی خوبانه
...نظر قلمه زیرا کوزکوریجك البته کوکل سومك مقرردر هیچ کسیه
...نظر قلمه دیمكٔ لازم دکلدر پس ای لا تنظر الی احد دیو تفسیر ایلین
...ناسب ایتمشدر **بیت** از یاد تو غافل نتوان کرد بهیچم بنه هیچ
...بند ایله سنكٔ یادکدن غافل ایتمكٔ ممکن دکلدر ذکر ومصدر
...معناسنده در بهیچ چیزی مرا از یاد تو نتوان غافل کردن تقدیرنده
...عمل برلحظه سنكٔ ذکر وفکرکدن خالی دکولم دیمکدر زدوبند و
...برون فکرم و یادم سنسن ایکی عالمدن مرادم سنسن نتوان کردك

کمال پاشا زاده

فاعلی عموم قصدیله ذکر اولنمامشدر بعض شراح یچیچ لفظنک یاسی
زیاده اولمق اوذره فاعل طوتمشلر خلاف ظاهردر سر کوفته مارم تنوه
کبی پیچم باشی دوکلش یعنی زلش مارکبی زبونم اعضا جمع ایدر
پیچ وتاب یعنی ستد وکم کبی حرکته قادر دکولم سر کوفته اصلنده
کوفته سردر حسن الوجه ترکیبی قبیلندندر وصف ترکیبی دینلر
غلط اتمشدر بعض نسخه ده نیچم نون نافیه ایله واقع اولمش یعنی
باشنه اورلمش مارکبی سرسام اولوب پیچ وتاب وحرکت مذبوح
کبی اضطراب اتمکه قادر دکولم دیمک اولور شنیده مکه درکذ ری
پیش قاضی باز آمد مسموعم اولدیکه بر کون جوان بر بولدن بجری کذ
قاضی قدینکه اوکندیچیقه کلدی باز لفظی تاکید ایچوندر برخی
معامله یکوشش رسیده بود وزائد الوصف رنجیده قاضی نک
بو معامله سندن یعنی دعوای تعشق ایدوب حقنده بعض ونا
وکلمات اتدوکی قولا غنه چالنمش ایدی وزیاده رنجیده ایدی بر
بعض وبرمقداری دیمکدر بعض نسخه ده طرفی واقع اولمشدر اولدخی
بو معنایه در ودشنام نی تحاشی داد وسقط کفت وسنک بردن
وقاضی یه بی باک ونی پروا سوکدی ومهلک سوکلدی ونامعقو
کلمات ایلدی ویردن بر طاش قالدروب ورمغه چاپندی بی تحاشی
بی پروا ونی باک دیمکدر سقط نامعقول کلماته دیرلر وهیچ از بی
حرمتی فرو نکذاشت حرمتسزلکده متعلق اموردن هیچ بر نسنه ترک
یعنی دلنه نه کلدیسه سوکلدی محصل قاضی یه دنیانک اهانت
وحقارتن ایلدی خفی اولمیه که ودشنام نی تحاشی داد کلامی
باز آمد لفظنه عطفدر ما بینده اولان جمله معترضه در قاضی یکی
از علماء معتبر که همعنانا وبود کفت معتبر عالملردن بری که قاضی ایله
همعنانا اولوب کیدر ایدی قاضی یه خطاب ایدوب ایتدی بیت
ازشاهدی خشم کرفتن بینش اولچوانک خوبلغن ودلبرلکن
خشم وغضبه کلدوکی کونکه نه لطافت وار در شاهدی دکی
یا مصدریه اولمق ظاهردر بعضلر وحدت ایچون طوتمشلر ونتفن

روی ترش شیرینش وابروسی وزره اولعقده ترش شیرینجت
رکد قهر یله مهری وعقلده لفظی بجه جمع ایدوب امتزاج ولطافت
شدر عقده لغتده دوکد ربو محلده مراد جبین ابرودر که
محلده قاشن کوزن چاتدیغی والند الوب سوزاندوغی
غضب شکلی در اما آنک ضمننده اولان التفاته بر کونه لذت
وت وار درکه آنی عاشق اولان ذوق ایلر فی الحقیقه قاضینک
زینتمام ربوده وبتلا اولمغله جفاسن عین وفا بیلوب تحمل
نلذ این جکندا عتمادی اولماسه بو یله حرکته جرات ودشنام
اتمیه جکی خود کوندن عیانا ولمغله محض لطف ووفا اولد
بیان دکلدر ترش شیرین حلو حامض کبی در بو سببدن
عطف مذکور اولمیوب ترش شینک سکونیله در حکم مفرده
لفظ مرکب قبیلندندر عربیده مز تعبیر اولنور یمک ضمتی و زاء
نک تشدیدی ایله وفارسیده یخوش دیرلر ایکیسی بله عقد
نک وصفیدر لکن شیرینله توصیفدن مقصود اول حالت
ده اولان نهانی لطفی بیاندر مجرد نفس عقدک لطافتن
دکلدر شیرین ضمیرلری جوانه راجعدر که مذکور حکمنده در
شراح بو تحقیقدن غافل اولوب هر بری بو لدوغن
بلش کیمی ترشی عقده وشیرینی ابرویه وصف ایدوب عقده
برابروی شیرین دیمکه حمل اتمش وکیمی عکس ایدوب ترش
ابروسی وزره اول شیرین عقده نی کورد دیو معنی ویرمش
بری مقصوده واصل اولمامشدر حقا که بو محلده بیندات
راکه برابر وپیش دارد که اکرچه ترشت از غضب ولیکن
بست فی حد نفسه دینن شارحک کلامی غیرلردن راجح اولوب
تحقیقه فی الجمله اقرب در قند برد ربلاد عرب کوبند ضرب
زبیب بلاد عربده ضرب مثلدر که ضرب الحبیب زبیب دیرلر
یعنی محبوبک ضربنی عاشقه زبیب کبی لذیذدر ضرب الحبیب
مصدرک فاعلنه اضافتی ایله در زبیب زاء معجمه نک فتحیله وکی

طانی یه

وغی

اتریدر اولوب عینی اولمه تجنیک وجهی
بو ورکه شیرینت لن جهته
عبارتنک ظاهرندن مفهوم اولان
بو ورکه شیرین نفس عقده یی
وصفنا اولمه لکن مقصود حالت
غضبده اولان نهانی لطف و
التفاتی بیاندر کما حققناه فتدبر
منه

موجدن ماییننده لخرجر وقله قوری او زم دراکرچه ضرالحبیب
اوجع دخی شلدر لکن انکله غیری معنی مقصوددر بر محلدن
و بر محلده اوجع اولمق بعید دکلدر ولکل مقام مقال بیت از دست
تو مشت بر دهان خوردن • خوشتر که بدست خویش نان
خوردن عاشق سنک الکدن اغزنه یومرق یمک کندو الیله نان
یمکدن خوشتردر مشت یومرق دیمکدر همانا که از وقاحت و بی
سماحت می آید بعنی اول قاضی رفیقنه ایتدی بکزر که جونکه قاضی
حیاسندن بوی سماحت کلمور بویله ترک اداب و رفع حجابله
و عتاب ارتکاب ایتمسی جائزدر که ذوق وصالنه وصوله وسیله
اولوب فتح بابه سبب اوله وقاحت قله حیا معناسنه در سماحت
جود و سخاوت دیمکدر پادشاهان سخن بصلابت کویند و باطن
که در نهان صلح جویند نتکیم پادشاهلرکاه واقع اولور که
ظاهرا غضب و شدت وحدت وصلابتله سویلرلر اما اجازت
تنهالرنده لطفا اوزره اولورلر جوانلر دخی حسن وجمال
پادشاهلریدر خلق یاننده صورتا هرنه دکلوتند و سرکش کورنسه
البته تنها اولدقده ملایم اولورلر بعض نسخه پادشاهان برینه
شاهدان واقع اولمشدر بیت انکور نو آورده ترش طعم بود
نو آورده یعنی یکی کتورلمش و تازه ایرشمش طرفندن ازم البته
اکشی اولور انکور نو آورده ترکیب توصیفیدر یعنی نو آورده
انکورکه صفتیدر اضافت بیاننده دینن غلط ایتمشدر مراد طرفندن
ازم دیمکدر قورق معناسنه حمل ایلین یلمشدر ترش طعم
حسن الوجه ترکیبی قبیلندندر وصف ترکیبی دینن غلط ایتمشدر
روزی دو سه صبر کن که شیرین کردد بر ایکی اوچ کون صبر
که لذیذ اولور ایمدی عاشق دخی اول مقدار جفا چکرسه ده
لکن بر قاچ کون صبر ایتمکله البته دلبری ملایم اولور وصالنه
دست رس بولور پس بو جوان دخی شمدی بزه بویله خشونت
کوستردکی عجب دکلدر صبر ایدم جانز که از زمانزی وصالنه

...بلیه بیت صبر اهلیلم بر ایکی کون جور و جفایه • شاید دونه
...بورد والم ذوق وصفایه • این بکفت وبسند قضا باز آمد قاضی
...مصاحبتی ایدوب بنه دونوب منزلنه کلدی وکما کان مسند
حکومته کچدی او توردی تنی چند از عدول ... مزکی تلامذه او بو
...بین خدمت بوسیدند که باجازت سخنی دارید زخدمت
...بیم اکرچه ترک ادب ست ترکیبا ولنمش ثقات وعدولدن بر قاچ
...که قاضینک خواص اصحابندن واسکیدن سقربا ادملرندن
...لوب وکه کون کچن ماجرایی کورنشلر یری بی اختیار خیرخواهلق
...بندن افندیلرینک حضورنده زمین خدمت بوس ایدوب دیدیلر که
...سوزیمز وار دراجازت اولورسه حضرتنه عرض ایدلم اکرچه
...سناخلق و ترک ادبدر عدول عادلک جمعیدر شهود شاهدک جمعی
...اولدوغی کبی یاخود عدلک جمعیدر عادل معناسنه مزکی تفعیل
...بندن اسم مفعولدر اسم فاعل طوتوب ترکیب ایدیجی که قاضی
...تن لازمدر دیدن غلط ایتمشدر اکثر نسخه مزکی مذکور دکلدر
...زرکان کفته اند واکابر کلماتندن واتالرسوزندندر که بیت
...در هر سخن بحث کردن رواست هرسوزده بحث ایتمک روا کلدر
...خطا بر بزرکان کرفتن خطاست وار الولوری تخطئه ایتمک خطادر
...یعنی سزک اوضاعکزه دخل واعتراض ایتمک بزم حدمز دکلدر اما بحکم
...که سوابق انعام خداوندی ملازم روزکار بنده کانست مصلحتی
...بیند واعلام نکند نوعی از خیانت باشد اما بوقدر زماندن
...برو بنم کرک او قاتی وروزکاری صاحب دولتک سوابق
...انعامی ایله کچوب ولی نعمتلری اولدوغی سببدن بر خصوصده
...معقول و مصلحت کوردکلرین حضورنزه اعلام ایتمیه لر بر کونه
...خیانت ایتمش اولورلر ایمدی بنم لرم لازمدر که مخدوملرینک
...وللنه وعرض وناموسنه متعلق اولان خصوصلری
...سناخلق اولورسه جرات ایدوب سویلیه لر بحکم آنکه او
...سببدنکه دیمکدر سوابق انعام موصوفک صفتیه اضافتی

قبیلندندر انعامات سابقه دیمکدر خداوندی انک صفتی در اضافت
بیانیه دیمین غلط اتمشدر یا نسبت ایچوندر خداوند منسوب کرک
نعم سابقه مراد در ملازم مقارن و غیر منفک معناسنه در نوع
یا وحدت ایچوندر طریق صواب انست که بیر امین ز طمع نکردی
وفرنش ولع درنوزدی طریق صواب وعین مصلحت بودر که بوحرص
مواصلت طمعنک دایره سنده طولاشمیه سز و تحصیلی خصوصنده
شدت حرص بساطنی طی ایدن سز تحصیل بوسودادن کچه سن بیز
دائره معناسنه در ولع طمع و زنی اوزده شدت حرص در که منصب
قضا یا یکا هی منیع است تا بکناهی شنیع ملوث نکردانی زیرا منصب
قضای عزت قضا بر عالی مرتبه در صقن بر شنیع کناهله ملوث
اتمیه سز یا یکاه مرتبه معناسنه در منیع بلند و رفیع دیمکدر لفظ
تا کاه اولور مقام تحذیرده صاقن دیه جک یرده استعمال اولنور
نتکیم بو بیتده واقع اولمشدر بیت تا نکنی خدمت سلطان دلیر
تیغ و سنان دور بدار انداز شیر بو محلده دخی اول معنایه در شنیع
فاحش و قبیح دیمکدر حریفا نیست که دیدی حریف نود زکه
کوزدک یعنی بحت تندو کنک جوان نه قسم تند و سرکشدر کوزه
و نه ساهیدر بلکه بو یله طبیعت بر کسیده رام اولمق محالدر
وحدیثا نیست که شنیدی و سوزی کلچی سی دخی بودر که
بو قدر مهلادن کوشش ایتدک صید اولمق جانب اولان دلبر بو قدر
سو یلیوب شتم و دشنام ایتمکده اجتمالدر امدی همانا وحی بو
بوندن الچکه سن بیهوده زحمت چکمیه سن و ایک جکدر نه
خفی اولمیه که اکر مراد بو یله جواندن وصال توقع ایتمک خیال محالدر
یوق یره کندو کبی بدنام ایتمه دیمکدر اولورسه کناه شنیعدن مقصود
مجرد اوغلاندر اوشاغله تقید معناسی اولور که حد ذاتده اولسه
رفیعه کوره اعین ناسده جرم عظیم عد اولنوب خلق بجده کف
وکویه ودر سو یلمکه سبب اولور و بوندن ارتق تلوث بحد
اولور واکر وصال نفسنده ممکن اولمق اوزره کناه شنیعدن فعل

مشهور قبیح مراد اولورسه حریف اینست دیمکدن مراد خصوصا نفسنی
تفصیلی دخی غایت عسیر اولوب اله کتورمکه چوق زحمت چکرمن
ند و کنک ارتکاب جکد و کنک عذابنه دکمز دیمکدر اولور فتامل غیری شاطر
نک وصالی بیتر و کلدر دیو معنی و برمشلر و مع ذلک کناه شنیعده
ندر بیان اتمشلر خفی اولمیا که حدیثدن مراد کندولرک قاضیه
فقانه اندکلری نصح و پند اولوب ما نصیحت بجای خود کردیم
معناسی مقصود اولمق بعید دکلدر رفتیم مثنوی یکی کرده بی آب
بنی بر کسه که قتی چوق عرضسزلق و بی حیالق و یوزسزلک
اولدچه غم دارد از آب روی کسی بر غیری کمسنک عرضی ایله
ندمی اولور و صیانتی ایدر و کمسنک عرضی یعقد و غمدن نه
بکر یعنی بر اوغلان که بو یله ادبسزلکه معتاد اولوب یوزی
وزی اچلمش اوله اولمسنک عرضکی کوزنته کرکدر مشهور
لدم یوزی اچلمش حیا و ادبی ولمان بعض اهالی بو یله معنی
برمشلر که بر کسه که کندو عرضی ایله مقید اولمیوب مدام هوای
ند مشغول اوله اول مغمولکسنه خلق اوزره حالم و معونی
لتجاوز کلدر زیرا کندو نفسنی اصلاح و تهذیب اتمکه قادر
لیان غیری کسلری نجه ارشاد و تادیب ایده بیلور دیمکدر و لا
فا که بو معناده اکرچه قاضی یه زجر بلیغ اولور اما یارانه
ندامر زیاده جرات و اقدام اتمش اولورلر قد تم یکی کرده لفظنده
بعد اوچوق که لفظی محذوف در یکی که کرده تقدیر نه در بی آب
لیده ایکینجی یا مصدریه در و آب لفظنده ایکی محلده با
نک کسریله در بخللها فلکینده ساکن و ایکینجیده مکسور اولور
جه ظاهر دکلدر بو نصوحتی آ اولمقلی عرضا ولمقدن عبارتدر
ی و بسا چوق دیمکدر بسا نام نکوی پنجاه سال که یک نام زشتش
ند پامال چوق واقع اولور که اللی یللق ایو نامی و مکمل عرضی
فانا العیاذ بالله بر چرکین نام بر ساعتده پایمال ایلر ایدی سنک دخی
بوندر زماندن بری تحصیل ایتدوکک عرض و ناموسک شمدیک

حالدن بر اوغلی‌نن سببی ایله یا مالا و لمقدن حذر ایله دیمکدر نیجاه
سال نام نیکو بر صفت اولمق ظاهردر بعضلر شخصی پنجاه سال کچمش
طوتوب نام نیکویی که مضاف تمثیل شین ضمیری نام نیکویه راجع
زشت قبیح دیمکدر یا مال ضایع و تلف دیمکدر قاضی را نصیحت یاران
یکیل پسند آمد بو یکیدل اولوب دوستلر سویلین یارانک نصیحتلری
قاضی افندی یه خوش کلدی و سوزلری محض صدق و صفا و عین
خلوص و وفادن صادر اولدوغن بیلوب حفظ ایلدی و بر حسن رای
و حفظ وفای ایشان آفرین کرد و انلرک حسن رای و تدبیرلرین و حفظ
وفا اتدکلرین یعنی مخلصلرکه کذ و حقنده وفادار اولقلرینه تحسین و آفرین
ایلدی و کفت نظر عزیزان در مصلحت من عین صوابست و مسئله
بی جوابست و ایتدی بنم مصلحتمده عزیزلرک نظری عین صواب و بر
عین مجابدر محصل سویلد وکلک سوزلرهب معقولدر ولکن بیت
ولو ان حبا بالملام یزول ولکن اکر عشق و محبت تعییب و ملامتله
زائل اولیدی لسمعت انکا یفتریه عذولی عشق و محبتده بنی ملامت
ایدن کمسنک بهتان افترا ایدوب سویلدوکنی یله قبول ایدردم
تکنهان انکله بودردن خلاص اولا جاغمی بلیدیم سمعت بو محلده
قبلت معناسنده در سمع الله لمن حمده اولدوغی کبی فکانک الفک کسره
و فانک سکونیله کذب معناسنده در عذولی عینک فتحی و ذال
معجمه‌نک ضمی ایله لائم معناسنده در لومن ایدیجی دیمکدر ملامت
معناسنده اولان عذل لفظندن صیغهٔ مبالغه‌در بعضلر عدولی
ضم عین و دال مهمله ایله جمع عدل اولمق اوزره تصحیح ایتمشلر
و تینی چند از عدولی عبارتنده مناسب اولان بودردیمشلر خفی
دکلدر که عدولدن افک و افترا متصور دکلدر اللهم مکر که بانلر
اولمیوب مجرد فرض و تقدیر ایله مبالغه مراد اوله یعنی خیر خواه
عدولی ثقات بنم حقمده فرضا برای مصلحت کذب و افترا التمنده
قبول ایدردم فکیف که سوزلری بیان واقع اوله تلقی بالقبول
ایتمکده هیچ احتمالی یدی ولکن حال بودر دیمک اوله بیت ملامتکن

بندانکه خواهی هرنه قدر استرسک بنی ملامت ایله یعنی هر کز
...ی بو قدر و تاثیر اتمز بعض سخنده ملامت بر نه نصیحت واقع
...لندر که نتوان شستن از زنکی سیاهی زیرا که زنکیدن سیا
...سله کتمک احتمال دکلدر عاشق دخی نصح و پند ایله سودیکی
...ز این بکفت و کسان را بتفحص حال او برانکیخت و نعمت بیکران
...نت قاضی بو سوزی سویلدی و جوانک تحصیلی ایله مقید
...لوب اول خدمت عهده سندن کلور کسلری جوانک حالنی
...ن و تجسس و هرنه طریقله اولورسه پیدا اتمکیچون حواله
...ب جوانک یولنه بیحد سال و نعمت بذل و صرف ایلدی
...کفته‌اند هرکه را زر در ترازوست زور در بازوست زیرا
...لردر که یعنی کا بو کلماتدندر و اتالر سوزیدر که هرکیمک التونی
...ترازوده اولا بازوسنده قوتی اولوب یعنی همیان اولان سیم و
...در میان اوله هرنه دیلرسه الله کتورمکه قادر اولور دیمکدر
...ترازوده اولمق کیسه‌دن چیقاروب صرف اتمکیچون وزن
...ن کنایتدر دیمشلر بعضلر دخی هرکسه‌نک که مالی بحد اولوب
...نبوب وزنله حساب ایدر قسمی ولاد بو تحقیق اتمشلر بس
...ذر ضرب مثلدر مالی وافر و موجود و حاضر اولمقدن عبارتدر
...که بر دینار دست رس ندارد در همه دنیا کس ندارد اما اول کسه که
...درهم و دیناره قدرتی اولیوب فقیر و ذکر اولا جمیع عالمده بر کس
...لوب بر فرد انکا یار اولمان و هیچ بر مراده دست رس بولماز دیمکدر
...صاحب تصرف اولمز دیو معنی و برن مقصوده واصل اولمامش دست
...ن وصف ترکیبی در اناییرشمک معناسنده در قدرتدن کنایتدر
بیت هرکه زر دید سر فرود آورد هرکم التونی کوره البته سر فرو
...ور ترازوی آهنین دوش است فرضا قوللری دمور دن یاپلمش
...ترازو دخی اولورسه البته التونی کوردیکی سر فرو ایلر و دوش اوموز
معناسنده در آهنین دوش حسن الوجه ترکیبی قبیلندندر و بیسی
...سبالمنکبدر دمور قوللی دیمک مراددر ترازویه تام الوزن

وكامل العيار التون قونلدقده برجانبی شاغی كلدوكی معلومدر مجمل
قلوزی برنسنه دركه انسان دكل جماد بيله اكدن مايل اولور ديمكدر يعنی
جوان هرنه قدر آهن دل وتند وسركش اولورسه ده قلوزی كوزديكه
البته ملايمت كوسترر وشرف وايلر وراماولور ديمكدر سيم ساق
دايم كتورديجلو به كو رندم دنياده التون كبی بر اهلی فی الجمله شی
خلوتی ميسر شد وبالجمله قاضی نك سعی واقداميله جوانی پيدا ايدوب
بركيجه خلوت وتنها صحبت ووصلت ميسر اولدی فی الجمله وبالجمله
كلام ديمكدر وهم درآن شب شحنه را خبر شد كه قاضی همه شب
درسروشاهد در برازتنعم غنغنی وبترنم كفتی وهمان اول كيجه
باشنيه خبر اولدی كه قاضی افندی جوانی پيدا ايدوب باده صحبتنه
قوزوب تنعم وعشرتدن دلبر ايله ذوق وصفادن بنون كيجه
اويوميوب غزلك مضمونيله تراند ايلر بری خفی ولميه كه قاضی
وخفی خبرندر وشراب درسروشاهد در برحاللردر همه شب تحقيق
ظرفيدر ازتنعم غنغنی به متعلقدر شحنه صو باشی ديمكدر نايب
دين بلمشدر در برحضورنه بلكه سينه سنه ديمكدر ابهامی
لطافت واردر **غزل** امشب مكر بوقت نمی خواند اين خروس بوكيجه
بوخروس وقتی ايله اوقمشدر اشارت نوعی اولمق ظاهردر يعنی
قتی اركن صباح اولينور عشاق بس نكرده هنوز از كنار وبوس
عشاق هنوز بوس وكناردن قناعت واكتفا ايتمشدر بس لفظی
كه باء عربيله يتر معناسنه در كرده لفظيله مستعمل اولدقده قناعت
واكتفا معناسنه اولور دخی طويمدی ديمكدر مراد كنار اغوش
كنار وبوس اوپوب قوجقدن عبارتدر بس لفظی باء عجمیله طو
عشاق هنوز بوس وكناردن چوق بلمش دين بلمشدر رخسار
يار در خم كيسوی تابدار دلبرك رخساری كيسوی تابدار كنحی ايچنده
چون كوی عاج در خم چوكان آبنوس فيلكوكدن در زلفی
طوب كبی در ابنوسدن در زلفی چوكانك نحی ايچنده خم خان
معجمه نك فتحيله بوكلم ديمكدر زلف وكيسو بوكلم بوكلم اولمغله

...نم دنی توصيف ايدرلر تاب دخی قورمق معناسنه اولان
...يدن لفظندن اسمدر قورمق ديمكدر كذلك زلف وكيسو دخی
...قورم قورم اولمغله تابدار وپرتاب ايله توصيف ايدرلر قورمق
...ك معناسندن اخص در تقصيلی الملمع مرادی اولان دقايق
...ايتدن كورسون عاج فيل كموكيدر كوی وچوكان خود
...رلمشدر كيسوی تابدار وكوی وعاج وچوكان آبنوسی تركيب
...انی طوتن غلط ايتمشدر چوكانك عربيسی صولجاندر بو بيتك
...نی قصد سنه مناسبتی يوقدر دين يا فوق سويلمش جوابی
...ولمقدن اوذكه مناسبتی اولور يكيم كه چشم فتنه بخواب
...ار بيدار باش تا نرود عمر بر فسوس بر دمر وبرساعت كه چشم
...د خواب اولوب عالم اغيارد ن خالی اولوب مانع مزاحم يوقدر
...ن خانه خالی وبرمن وبر يار ليس فی الدار غيركم ديار زنهار
...ايتمه وفرصتی فوت ايتمیوب بيدار اول كه عمر ضايع اولميه
...كار وصال اول قانع اولمه سيرده يدارده همان اويستنه اولی زنهار
...ملدر باقوب طومق بعض شراح حيوبك فتنه كوزی ايتوق امشدر
...ر حمل ايتمش بعيددر بعض نسخده مصراع اول بدين كتب كه دوست
...ندأست دركنار واقع اولمش فسوس فانك ضمی ايله بو محلده
...بوده وعبث معناسنه دركا هی اوقلنور الف ايله وفانك سكونيله
...استعمال اولينور تا نشنوی ز مسجد اذينه بانك صبح يا از در سرای
...اتابك غريو كوس لب بر لب چو چشم خروس ابلهی بود بر داشتن
...شتن بيهوده خروس تا جامعدن صباح اذانی يا خود اتابك سرايی
...سندن صباح نوبتنك كوس اوازين كهوش ايتمينجه مجرد خروس
...بوزدوغی وقت اوقتسيله دلبرك چشم خروس كبی زيباق
...لبلبلرندن لبوكی يعنی اغزوكی قالدروق ابلهلك وحماقتدر تاقو
...يوزدرما اكه معناسنه در مسجد اذينه جامع ديمكدر اتابك
...ناه ايمدر چشم خروسه تشبيه اولنان لبدن مراد لب
...دركه سرخ وصاف ولطيف اولمغله تشبيه اولنمشدر چوچشم

ايشتميندر

نيت

چوچشم ایکنجی لبک صفتیدر اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر
اوّلکی لبدن مراد عاشقک دهانیدر برداشتن لب موخر مبتدادر لب
بود انک مقدم خبریدر یکون حماقتاً معناسنده ولو ربود لفظندن
فاعل ضمیر برداشتنه راجعدر ابلهی ده کی یا مصدریه‌در ابلهی لفظی
مبتدا و بود لفظی خبر طوتانک ربط کلامدن اصلا خبری یوغیمش
نکفتی ده کی یا سببیت ایچوندر برداشتنه متعلقدر مصاحبت ایچون
طوتن غلط ایتمشدر نکفتی بیهوده ترکیب توصیفیدر اضافت توهم
ایدن غلط ایتمشدر بعض نسخه‌ده ازلب بریده برلب واقع اولمشدر
یعنی دلبرک لبلری اوزرنده کی لبوکی قالدرمه دیمکدر و کوریندی
بردر حاصل کلام مرکه‌کبدن صباح اولنجه لبلرک آغزکیدن که زمه دیمک
بو نسخه‌نی رد ایلین بیهوده رد ایتمشدر اکرچه اوّلکی نسخه ظاهر
قاضی درین حالت بود که یکی از متعلقان در آمد وکفت چه نشینی
خیز تا پای داری کریز قاضی بو حالده ایکن یعنی وصال جانانده بر
عالمده ایکن آدملرندن بری چقه کلدی و ایتدی نه اوتورر سن
یوقاری حرکته قدرتک اولدوغی دکلو قاچ کیت بو راده بولنمه
داری ساد لکمه آیاق طوتارسن یعنی حرکته قادرسن دیمکدر باید
وصف ترکیبی ولمق دخی جائزدر بهر تقدیر یا خطاب ایچوندر زنهار
که حسودان بر تو دقی کرفته اند زیرا که حسودلر ورقیبلر سنکا اوزن
دق طوتمشلر یعنی غمز ایتمشلردر دق دالک فتحی و قافک تشدیدیله غمز
معناسنه‌در یعنی سنک حالکی صوباشنه بلدرمشلر بلکه جنی
کفته اند بلکه محرم غمز و نمیمه دکل بیان واقع ایدوب برحق واقع تحقیق
سویلمشلر افترا ایتموب ماهو الواقع نه ایسه بیان ایلمشلر و فی در[...]
یا وحدت ایچوندر تا مکر این آتش فتنه که هنوز زانکست باب
تدبیری فرو نشانیم تا شاید که بو آتش فتنه‌نی هنوز آز ایکن
تمام اشتعال بولمادین آب تدبیر ایله سوندرملیز تا حرف تعلیلدر [...]
لفظی ترجی و توقع ایچوندر شاید که معناسنه استعمال اولنور
نشانیم شاندن لفظندن مضارع متکلم مع الغیردر بو محلده سو

[...]یندرکه معناسنده در لفظ مشترکدر نصب ایتمک معناسنده دخی
[...]ر یعنی صوباشنی کلوب باصدقده سن بو مجلسده حاضر بولنما
[...]ر شوار اولماز همان طورمه باش قورتارمغه ارده بجه اوک
مصراع طو یلدک بورادن قالدر طبانی مبادا کم فردا چون بالا کیره
[...]ی ذاکیرد اولیه که بو حالا اوزره قالورسک یادین فتنه بلند
[...]وب تمام عالمی احاطه ایلیه جمله خلق ایچنده بدنام و رسوای
[...]اسن چون حرف شرطدر حرف تعلیل دینلر غلط ایتمشلردر قاضی
[...]نم بر و نکه کرد وکفت قاضی بو سوزی ایشتدکده تبسم ایله اوک
[...]ه نظر ایدوب ایتدی **قطعه** بجه در صید کرده ضیغم را بچه سن
[...]ن اوزرشل اسلانه چه تفاوت کند که سک لایدکلبک اوزرمه سی
[...]تفاوت ایدر ضیغم ضاد معجمه‌نک فتحی ولغرجرو فک سکونی غینک
[...]یه نک فتحی ایله اسلان دیمکدر لاید لاییدن لفظندن مضارعدر
[...]ایکا اورمک معناسنده‌در محصل شکاردن الکه کتورمش اسلانک عو
[...]کلا بدن نه باکی وار دیمکدر روی در روی دوست کن بکذار
[...]ز و کی دلبرک یوزینه و روب ذوقکده و عالمکده ایسم اولتا عدو
[...]ن دست می خاید تا عدو حسدندن واضطرابندن الینی ارقه سنی
[...]بندسن یعنی الندن کندو اتن بیسون خاید چینمک معناسنده ولادر
[...]ایدن لفظندن مضارعدر تا حرف تعلیلدر ملکرا همه در این شب
[...]ی داد نکه در ملک تو چنین منکری حادث شده است چه فرمایی
[...]رناهه دخی اولکیجه خبر ویروب سنک تحت حکومتکده شو
[...]فعله بر فعل شنیع وامر منکر حادث اولمشدر یعنی الآن قاضی و
[...]ام الشرع نامنده اولان کمسه لخشامدن برو شرب خمر ایدوب
[...]او غلانله فعل قبیح ایتمکده‌در محصل حادث شد سقر ده رنه بیورسن
[...]کاندر دیدیلر ملک میمک فتحی ولامک کسریله پادشاه دیمکدر ملک
[...]ضمی ایله سلطنت و حکومت معناسنه‌در منکر کافک فتحیله
[...]شروع فعل قبیح غیر مطبوع و جرم صریح دیمکدر بعض شراح کا
[...]یله و ملخی تجویز ایدوب سنا و ر الفظنه آنسبا و لان دخی

یحق

فک

بوده دیمش هیچ معلوم اولمدی که نه مراد ایتمشدر گفت من او را از جمله
فضلاء عصر و یکانهٔ دهر می دانم پادشاه ایتدی بن آنی جملهٔ فضلاء عصردن
و یکانهٔ دهردن یعنی فرید دوزگار اولنلردن بیلورین بو بیله افعال
قبیحه اندن صدور ایتدی و کندی اعتقاد ایتمزین باشد که معاندان درحق
او بغرض خویش کرده باشند احتمالدر که دشمن و بدخواهلری آنی
حقنده غرض ایله خلاف واقع بو بیله افسانه پیدا ایتمکه شروع ایتمش
اوله لر معاندان مراد بو محلده حسود و بدخواهدر خوض خاء معجمه نک
فتحی و واوک سکونیله و ضاد معجمه ایله شروع معناسنه در غرضله
شروع ایتدیلر دیمکدر غرض ایله مکر و افساده مباشرت ایتدیلر دیمکدر
سخن در سمع قبولم نمی آید مگر آنکه که معاینه کرد د بو سوزنیم
قبولمه گلمز یعنی بو خصوصده هر کیمسه نک سوزینه اعتماد ایتمزین
مگر آشکاره اوله کرد د کاف عجمیه ایله شود معناسنه در که حکما گفته اند
زیرا که حکما دیمشلردر و کلمات کباردن و اتالر سوزندندر که بیت
بتندی سبک دست بردن بتیغ بی فکر و تدبیر محضا غضب و تهوردن
فوزی و فی الحال الی قلیچه ورموق بدندان برد پشت دست دریغ ندامت
انکشت رقدن دندان ایله ورمکدر بی تردد بو ایدی کسه پشیمان اولور
دریغ و حیف دیو الم و اضطرابدن پشت دستی ایصررن دیمکدر
تندی ده یا مصدریه در غضب و تهور مراددر با سببیه ایچوندر
ایچون دیمکدن بلمشدر سبک خفیف معناسنه در بو محلده استعجال
و سرعت مراددر برده بانک و راء نک فتحیله در التمک معناسنه بردندان
مضارعدر فاعلی مصراع اولک مضمونیدر دریغ حیف معناسنه در
ندامت و پشیمانلق مراددر بعض نسخه ده بردیرینه گزند واقع اولمشدر
فتح کاف عجمیه و زاء معجمه ایله گزیدن لفظندن مضارعدر ایصرر
یعنی او بیله تهور ایلین کسه الینی ایصرر دیمکدر اولور بعید و خلاف
ظاهردر بعض نسخه ده بره بانک ضمی ایله بریدن لفظندن مضارع
کسر دیمکدر اولور بو دخی بعید و غیر سدیددر رفته بر شنیدم که سحرگاهی
با تنی چند از خاصان بر بالین قاضی رسید شمع را دید ایستاده و

… سنه و می ریخته و قدح شکسته و قاضی در خواب مستی بیخبر از ملک
… مستی حضرت شیخ ایدر راستنده که پادشاه سحر وقتنده خواصندن برقاچ
… فیله بالذات قاضی نک باشی وجنه خاصرا ولدی کوردیکه دخی
… نوم بانان و جوان هنوز اونورر و شراب دوکلمش قاضی افندی
… ت و بیهوش اولوب بر وجهله خوابه مستغرق اولمش که وارلوق
… کدن یعنی دنیادن اصلا خبری یوق گویا ملک عدمه واصل
… لمش محصل میت گبی یاتور بیت جانان او نورر شمع طوردر
… ر و کلمش بزم آخر اولوب جام صنوب قاضی بیقلمش بعض
… دن سحرگاهی واقع اولمش بانک معناسی ظاهر دکلدر اول نسخه یی
… بیان ایدنلر عجیبدر که معناسن بیان ایتمشلر تخجنده اولان نن
… معناسنه در بالین یصد قدر باشی وجنه کلمکدن کنایتدر
… میمک کسری و لامک سکونیله در هستی وجود معناسنه در
… لوق دیمکدر ملک بلطفش بیدار کرد و گفت برخیز که آفتاب بر آمد
… نا لطفله نزاکتله قاضی نی اویاردی یاتدک طور بو قاری
… کون طوغدی ملکک میمک فتحی و لامک کسریله پادشاه دیمکدر قاضی
… بافت و گفت از کدام جانب بر آمد قاضی بیدار اولوب پادشاهک
… من اشیدوب بیدار و غرادن بیلوب کون قنغی جانبدن طوغدی
… بعض شراح بو محلده حضرت شیخک بیخبر از ملک هستی دیدکدن
… در زیافت بیوردوغی تردددن خالی دکلدر دیمش قطعا محل
… ردد اولمدوغی ظاهردر خصوصا بیدار کرد دیدکدن صکره نه تردد
… لور گفتا از جانب مشرق پادشاه ایتدی آفتاب جانب مشرقدن
… طلوع ایلدی گفتا الحمد لله که در توبه باز است قاضی ایتدی الحمد لله
… جانب مغربدن طوغمیوب باب توبه هنوز مفتوحدر و غیر مسدوددر
… اصیلرک توبه سی ان شاء الله مقبول و غیر مردوددر بحکم ان …
لا یغلق باب التوبة حتى تطلع الشمس من مغربها بو حدیث شریف
… مضاسنجه که رسالت پناه صلی الله تعالی علیه و سلم بیورمشدر
… توبه عباد الله اوزرنه مسدود اولمز تا شمس مغربدن طلوع

علی العباد هم

دکه

دن

نشسته و

ایمیّنه که اشراط ساعتدن وعلامات قیامتدن بری اوزا اولسه کرکدر
وهمان برکون مغربدن طوغوب جمله عالم کوره کرکدر بنبعد
کسنه نک ایمانی وتوبه سی صحیح ومقبول اولمزدر لا یغلق حتی یطلع
حتی تطلع الی ان تطلع معناسنه در وکفت استغفر الله واتوب الیه
وقاضی بو سوزی سویلیوب استغفار وتوبه ایلدی قطعه این
دو چیزم بر کناه انکیختند بخت نافرجام وعقل ناتمام بو ایکی نسنه بنم
بویله موصیت ارتکاب ایتمه سبب اولدیلر که بری بخت بددر وبری
عقل وناقصدر بو ایکیسینکا وجندن بویله ایدا وغرادم دیمکدر
صوکی وعاقبت معناسنه در نافرجام صوکی یوق وعاقبت حمیده سی
یوق دیمکدر حاصلی عبث ونی فائده معناسنه مراد در بخت نافرجام
ترکیب توصیفی در اضافی طوتنلر غلط ایتمشدر انکیختند القا ایدیلر
معناسنه در دو چیز مرده کی میم کناهه مقیددر بو زاید سویلنمش
نیچون برنن اولمیه ونیچون فعله مقید اولمیه فتد بر کرفتارم کنون
مستوجبم اکر بنی حالا کرفتار وعقوبت ایدرسک مستحقم عدل
ایتمش اولورسن مستوجب جیمک کسریله در یقال استوجبه ذا استحقه
ور ببخشی عفو بهتر ز انتقام واکر مساعحه ایدرسک تمام لطف ایتمش
اولورسن زیرا عفو انتقامدن اولیدر نخی اولمیه که اوصاف جمیله
جمله سنک اضدادی نقایضدر مثلا علم وجهل وقدرت وعجز
کبی الا انتقامله عفو بویله دکلدر زیرا انتقام صفتی که جرم
کوره جزا اولمغله عدل اولوب ممدوح ایسه نقیضی اولان
عفو دخی ممدوحدر مک کفت توبه در این حالت که بهلاک حرد
الطلاع یافتی سودی ندارد قاضی نک بو یله ترتیب مقدمات ودلفریب
کلمات ایله نزاکتله کندو نی خلاص ایتمک استدکن بیلوب پادشاه ایدی
ایتدیکی باشکه ندکلجکدر بلدک وهلاکه الطلاع حاصل قلدک بو حالده
توبه ایتمکدن ساکره هیچ بر وجهله فائده یوقدر بو توبه واستغفار
اولمدن کرک ایدی نکندکی ضمیر فاعلی توبه یه راجع ضمیر در بعض شراح
یاسنی تنکیر ایچون طوتوب وحدت دیدلری فکر سویلنمشدر بو

[…]لمز فکر سویلین کندو دکم وحدتده قابل دکلدر نکتسندن
[…] فاللدر فتدبر قال الله تعالی فلم یک ینفعهم ایمانهم لما راوا
[…]نا نکیم قرآن عظیمده وارد اولوب حق تعالی کفار حقنده یون
[…]ندرکه بزم کندولره نازل اولاجق عذابمزی کوردکلری حینده
[…]وردکلری ایمانلری انلره نافع اولمدی زیرا ایمان یاس مقبول دکلدر
[…] چه سود از دزدی انکه توبه کردن سرقه ایدوب کرفتار
[…]رغی وقتده توبه واستغفار ایتمه نکندن فائده سی واردر
[…] نکله کندو کی دنیاده عقوبتدن خلاص ایدرمسن که توبه
[…]نداخت بر کاخ زیرا که بو حالده قصر عالی یه کمند ایتمکه قادر
[…]سن عاجز مطلق سن پس بر دخی ایتمین دیمکدر لغو محض اولور
[…]کمند اتوب هریره الکه ایرشدوکی زمانده الحکوب قبل الاخذ
[…]انتش ولسک خلاص اولوب برور طدیه کرفتار اولمزیدک
[…] کاف عربی وخاء معجمه ایله قصر عالی دیمکدر عالی قصرلره ویلنه
[…]لره کمند اندازا ولمق اوصاف دزداندن اولدوغی محتاج بیان
[…]درکه حرف تعلیل اولمق ظاهردر باندحمل ایدنلر یلمشدر
[…] بو بلجه واضح جد کسنه شرح ایتمشدر بلند ازمیوه کوکوتاه
[…]زت بلند قامت ویالا قد اولان کمسنه سوید الی یرشدوکی
[…]میوه دن دستی کوتاه اتسون الی وز اتمسون یعنی ارتکابه
[…]رق واریکن حرامدن الچکسون بلند قامت دیکو تقدیره
[…]بنی اولمیه که هر قنچی ایکی امر حاضر جمع اولسه مثلا یکو بکن کبی
[…]زبان معناسنه محمول اولور بعض شراح بو توجیهک فساده
[…]ازه اولوب بلندی منادی ومخاطب طوتوب کوتاه کن
[…]ت عبارتی امر حاضر اولمغی اختیار ایتمش وکو لفظنی تاکید حمل
[…]یدوب زاید سویلمش صحت وفساد قننی جانبده ایدوکی اصحاب
[…]یه روشندر که کوته خود ندارد دست بر شاخ یعنی بو نصح و
[…]بنی بالا قد ودست دراز اولانلره ایتمک کرکدر زیرا کوته قد اولوب
[…] نضد وقصیر القامه اولان خود الی شاخه ایرشمزدر که میوه قوپاره

یعنی که تنبیه لازم دکلدر ترا با وجود چنین منکری که ظاهرست
خلاص صورت نبندد سنکه بویله فاحش و قبیح جرمک ظاهر ایکن
خلاص اولمق میسر و متصور دکلدر منکرکافک فتحیله کناه معناسنه
این بکفت و موکلان عقوبت بروی اوبخت پادشاه بو سوزی
دیدکدن صکره عقوبته موکل و مجرملره عذاب ایتمکه مخصوص
اولان اشخاص انک اوزرینه مسلط و حواله ایلدی که حقندن کلا
موکل کافک فتحیله در او بختک فاعلی پادشاهدر بعض نسخه
آویختند در بو تقدیرجه فاعلی موکلانی اولور یعنی عقوبت
مباشرتیجون قاضی یه صارلدیلر که سیاستکاهه الدنبه کیده
دیمکدر صیغه مجهوله حمل ایتمکه حاجت یوقدر کما توهم بعض
الشراح موکلان لفظی نونک کسریله عقوبته اضافتله در بعض
شراح نونک سکونیله اولور عقوبتی آویختنک مفعول مقدم
و فاعلی موکلانه راجع ضمیر طوتوب موکللر انک اوزرینه عقو
حواله اتدیلر دیمکه حمل ایلمشلر کاکتی بیاندن غنی در خفی اولمیه که
موکلان عقوبتدن متبادر اولان جلاد دیمکدر ولکن پادشاه
اولحینده جلادی اویدورب کتمکی بعید در بوسببدن بعض شراح
بو مقامده موکلان عقوبت جلاددن اعم در دیمشلر رد ایدنلر
خصوصی مقامی رعایت ایتمشلر فقد برکفت مراد رحذمت سلطان
یک سخن باقیست قاضی ایتدی پادشاه حضورینه سویلیه جک بر
سوزم دخی قالدی ملک پرسیده که آن چیست پادشاه صورردی که
سوزک ندر کفت قاضی ایتدی **قطعه** باستین ملالی که برین
افشانی • طمع مدارکه از دامنت بدارم دست بحضورلق آستین
بنم اوزریمه سلکمک ایله سنک لطفکدن قطع امید ایدوب
دامن عفوکه الدن قوساغی طمع اتمه و احتمال وریه ملالی بحضور
یا تکبیر و ابهام ایجوندر مصدریه طوتان عبث اتمشدر بحضورلغله
استین افشان اولمق زیاده تنفر و اعراضدن عبارتدر باستین
بافغوادن مستفاد اولان افشاندن لفظنه داخل اولمشدر با افشا

[باف]شاندن دست ملالی تقدیرینه دربدار رو دست از دامنت لفظنه
[...]لندر طمع لفظنه متعلق طوتنلر غفلت ایتمشدر اکر خلاص محالست
[...]ن کندکه مراست بوانده و که عظیم کناه کوره اکرچه بکا عقوبتدن
[خلا]ص محال ایسه ده بدان کرم که تو داری امید واری هست سنده
[...]لان اول کرمه نظر ایده عفو کده امیدوار اولورم رجا ایتمزین
[...]ن کنه ده اولان از لفظی من اجلیه معناسنه در خلاصه متعلق
[...]ز بکر از عقوبت این کنه تقدیرینه اوله فقد برامیدواری ده
[...]صدرینه دن ملک کفت این لطیفه بدیع آوردی و این نکته غریب
[...] پادشاه ایتدی بو بدیع و عجیب لطیفه تمام محلنده ادا ایلدک و بو
[...]ب وردک غریب نکته نی حقا که یرینده سویلدک دیمکدر بلیغ و غریب
[...]ری لطیفه و نکته نک وصفلریدر بدیع دخی عجیب و غریب
[معن]اسنه در این لطیفه بدیع را آوردی و این نکته غریب را کفتی
[...]یرینه در بعض اذهان قاصره بو محلده آوردی و کفتی نملرینه
[...]ر مفعول تقدیر ایدوب لطیفه و نکته نی مفعول اول و بدیع
[و غ]ریب لفظلرینی مفعول ثانی طوتوب بو لطیفه نی عجب کتوردک
[و] بو نکته نی غریب سویلدک دیو تعبیر ایتمش سخافت عقلنی و قصور
[...]نم و اذعانی بو تکلف اظهار ایلمش فقد بر بعضه شارح مزبور لطیفه نی
[...]بدیع و نکته نی غریبه مضاف ایدن عجب نه ملاحظه ایلدی دیمش خفی
[...]یا که کوزیلین شرحلرک هیچ برنده اضافت معناسی مذکور دکلدر
[...]ن بو نسخه جمیع مواضعده واقع اولان صفتلری اضافت تعبیر ایدن
[...]ند بو محلده دخی مرادی بدیعه و غریب لفظلری لطیفه نک و نکته
[...] صفتلری اولدوغنک وجهی ملاحظه این سوئی رد ایتمکدر و کم
[من ع]اب قولا صحیحا وآفته من الفهم السقیم ولیکن محال عقلست
[...]نقل کرام و زترا فضل و بلاغت از جنگ عقوبت من برهاند
[...]کر بخت بونک کبی کلمات و نکات ایراد ایلسک محالدر که بو کونی
[فض]ل و بلاغتک سنی بنم عقوبتمه بخدسندن خلاص ایلیه
[...]جنم عجمی ایله بو محلده دست و بخد معناسنه در برهاند

قوین ترموق معناسنه در ولاان رهانیدن لفظندن مضارع مخاطبدر محلی

ان بینم که ترا از قلعه بشیب بینداز تا دیکران عبرت کیرند بوبیتی

معقول ومصلحت کوردم که سنی قلعه دن اشاغی آتام تا غیرلر

سندن عبرت الالر شیب بو محلده زیر یعنی اشاغی معناسنه در

نشیدن تخفیف ایجون نون حذف اولنمشدر باصله ایجوندر

کفت ای خداوند جهان پرورده نعمت این خاندانم قاضی ایتدی

ای پادشاه عالم بن بو خاندانک پرورده نعمتی یم یعنی کرمکه لایق کورلم

که کند وجرا غکی سوندیرم سن قطعه صوباتوره من یتور کندو

بنی ایجون باتورز غصه ید عمان کرمم طوتالم ایکی الم قندن ایمش

کرم وبنده تنها من این کنه کرده ام بو بیله کناهی یالکز بن اتمشم که

غلیبن جرملرونخی واردر تنها بو محلده یالکز دیمکدر لفظ مفرددر

دیکری را بینداز تا من عبرت کیرم قلعه دن برغیر ینی آت تا که

بن عبرت الوب من بعد بو مقوله کناهه مرتکب اولمیم ملکزاده

ازین سخن خنده آمد ویعفو از سر خطای او در کذشت پادشاه

بو سوزی خوش کلوب کولوب کناهندن کچوب عفو ایلدی

فی الحقیقه قاضی نک بو مقامده ایراد ایتدوکی کلام مخلصانه

بو سوزی جمله دن زیاده موثردر کما لایخفی حقاکه نکته شناس

وصاحب طبع باذکا ایمش بمفوده یا سببیه در سرود لفظلری

مجرد تاکید ایجون متحمم در بری هوس معناسنه طوتوب انکخطا

هوسندن کچدی دین بلمشدن ومتعنددن اولوزاکه اشارت کندن

اوکرده بود نکفت وانک دشمنلری که قتلنه اشارت اید وب بوانی

سویلتموب حقندن کملک کرکدر دیو پادشاهی تحریک اتمشلردی

پادشاه انلره ایتدی بیت همه حمال عیب خویشتنید جمله کز کندو عیوب

حماللری سز هر بریکزک بخد بو بخلدین کناهلری واردر طعنه بر عیب

دیکران مزنید غیریلرک عیبنه طعن اتمکوز حمال الذنوب اولان

ناظر العیوب اولمق جائز دکلدر بعض نسخه ستمتان واقع

بعض شراح انی اختیار ایدوب منزلت طلبنا ایجی دیو تفسیر

قول کناهان اتس نوله عفو نشهنشاه قیمی صح

ایلن کفت لفظی متضمن انه مستقلدر حکایت منظومه جوانی پاکیاز

پاکر وبود پاکباز و پاکر و برجوان واریدی پاکباز و پاکر و

کیسی بله وصف ترکیبی لردر معنالری بیانه محتاج دکلدر محل

زبر وبیش نفسانی برفعل قبیح ارتکاب اتمنه الملاق اولنور

پاکیزه رویی درکر وبود برخوبرو دلبر ایله کمیته کرمشلردی

روی حسن الوجه کبی در وصف ترکیبیدر بنلر غلط اتمشدر

کاف عربینک فتحی ایله سفینه معناسنه در بعض ذهاب

کر ولفظی عربی ظن اید وب بو بیله یرده وا اعلال اولمق

قیاس دن انکیجون عربی لغتلرده یوقدر دیو اعتراض اتمش جهلن

ایلمش وینه دفنوب دیمش که فارسی لغتلرده کر وقوقه

دیرلر یعنی ایچی بوش دیش که قوفه دیمش اولد علی کل حال عربی

فارسی لغتلرده موجود اولمایجق فرنکجه یا اورمجه اولمق کرک

طعن ایتمش بوکوزدن بلمش که توفوق وایچی بوش معناسنه

ذکر ولفظی تشبیه واستعاره طریقیله کشتی یه اطلاق ایدوب

الاین لر کوردکمز وصوردکمز بلغای عجمک جمله سی کر وکشتی

معناسنه در دیو اتفاق ایدیلرهر استعمال اولنان لفظ بعینه لغتده

مسطور اولمق لازم دکلدر زفته بر بعض شراح بو معنادن غافل اولوب

عجمی نک کسری ایله رهن معناسنه حمل اید وب بر زیبا دلبره رهنه

دیمکدر یعنی عشق محبتنه مبتلا وکرفتار اولمقدن کنایتدر دینلر

چنین خواندم که در دریای اعظم بکردابی درافتادند باهم بو حکا

زده لری محلده شو بله کوردم واوقودم که اتفاقا کمیلری دریای

اعظمده ایکیسی بله بر کردابه دشمشلر احتمالدر که کمی ایله کیدرکن

اتفاق بر طریقله دریایه دوشه لر یا خود بر لیمانده یا تورکن دریایه

کردبا وینا رکن بو فلاکته طوشلر اولالر چوملاح امدش تا دست

نیرد مبادا که نا ندر ان حالت بمیرد سلاح یعنی کیمی کلوب عاشق

الان جوانه اول حالده جوان غرق وهلاک اولماسون دیو الله

جنوب تو ترموق استدی همی کفت از میان موج وتشویر

سرو دیکاره جوانی دوا

مصدره ودرنسخه تالب

بو مصراع انکک نسخه سنده

اسلوب اخرار ورده واقع

اولمشدر الا بابی وحده دیو

غیره حمله مجال اولمز

مسه

وکشتی صح

بیت

مرا بکذار و دست یار من گیر جوان عاشق اولموج وتشو یر ونار ندیـ
دیر ایدیکه بنی قوجوانک الن الوب خلاص اتمکه همت ایله تشویرک
معناسنده شراح اختلاف ایدوب کیمی لفظ فارسی اولوب کیمی خجالت
وحجاب معناسنه حمل اتمش وکیمی لفظ عربی اولوب اشارت کردن
ایله تفسیر ایلمش وکیمی شوریدن معناسنده طوتوب خلط کردن
ایله تفسیر اتمش وکیمی موجک عطف تفسیری یدر دیمش در بن کفتی
جهان بروی بر اشفت بو سوزده ایکن وملاحی قویوب جوان
خلاص اتمکه مقید ایکن موجک طغیانی زیاده اولوب بحاره
غرق وهلاککه مقرر اولدی اشفتن قارشمقدر جهانک اوزرینه
قارشدی دیمکدن مراد اول حینده موج زیاده اولوب دریا برغوغا
اولدی دیمکدر شنیدندش که جان میداد ومیکفت حاضر اولانلر
اشتدیلر که جوان بولنده جان ویررکن بویله دیرمش حدیث
عشق ازان بطال منیوش که در سختی کند یاری فراموش اضطرابی
محلنده و باشنه فلاکت کلدوکی دمده دوستلغی فراموش
ایلین بطال ومدعینک عشقدن دم اورمقده سوزن دیکلمه
منیوش میم نافیه نک فتحیله ونونک سکونیله مشنو معناسنه
نیوشیدن ضم نون ویا ایله شنیدن معناسنه در ونونک کسریله
دخی استعمال ایدرلر بطال غایت باطل وبیکار ومدعی دیمکدر سختی
ویارین یالرمصدریه در چنین کردند یاران زندکانی حضرت
شیخ بو حکایتی اتدکدن صکره بیوررکه اشته یاران حقیقت
ومردان طریقت میدان عشق ومحبته بویله تعیش زندکانی
اندیلر یعنی کند وحیاتلرین احبابه ایثار اختیار ایدن کلدیلر روایت
اولنورکه عهد رسالتده صلی الله تعالی علی صاحبها اصحاب
کزیدن رضوان الله علیهم اجمعین بر جماعت بر غزاده بریده یجه
مجروح اولوب قالمشلر اتش عطش جانلرنده کار ایدوب حالت
احتضارده اتفاقا بر کسه صو ییتشدرمش ایچلرندن برینه ویرمک
استدکده بنی قوا اوکا غیری اخوانه ویردیمش وهر قنغیسنه واردی

…ردی ایسه هر بری یارانی کند وجاننده تقدیم ایدوب باراده الله
…اموهیچ برینه نصیب اولمیوب اول حالده شدت حرارتدن اولد
…یرینلرک جمله سی تسلیم روح ایدوب ویوثرون علی انفسهم ولو
…ن بهم خصاصة ایت کریمه سی انلر حقنده وارد اولمشدر زکاد
…ذ بشنو تا بدانی ایتدنده وشمش وبجخ بویله ایشلرکوزمش
…ندنی دکله کرداب عشقی بلدسن زکار افتاده دن مراد طوبوعشق
…یندن خبردار وباشنه بجخ بونککبی ایشلر کلوب جوق نسنه
…زروب بجورکوب مجرب روزکار اولمش کسه در کرحضرت
…نکذ و دن بر کاره افتاده ابا زلفظی افتاده یه متعلقدر زکار افتاده
…شنو تقدیرنده در بعض شراح از لفظنی بشنوه متعلق طوتوب
…ز شنیدن یعنی حالات عشقدن خبردار اولان کسه دنت
…ت دیو معنی ویرمش که سعدی راه ورسم عشق بازی چنان
…اندکه در بغداد تازی زیر اسعدی عشق بازلق طریقنی ورسمنی
…غداد شهرنده تازی کبی بیلور بو کلامک توجیهنده شراح اختلاف
…شلر بعضلر تازی دن مراد لسان عربیه در اهل بغداد زبان فرسی
…لی بلد وکاری کبی عربی لسانی دخی غایت فصاحت وبلاغت
…زده تکلم اتدکلریچون اکا تشبیه ایلدی دیمشلر ووجهی بودر که
…ل زمانده اهل بغداد عرب وعجم دیلنی فصیح سویلرایدی مابو
…کسندن بلدنی بهره بر بولکه جهله در دیمشلر بعضلر دخی تازیدن
…مرادی شیخ سعدی شبهه سز بغداد شهرنده عرب وارایدوکی
…ندوکی کبی عشقبازلغک رسم وراهنی انجلیه بن بیلورم دیمش خاطره
…کلایع و لان بودرکه بغدادده اولان عربی تلر راه ورسم منازلی
…ندکلری کبی شیخ سعدی دخی راه ورسم عشق ومحبتی ویلجه سلوکی
…بکذ ولد دلارامی که داری دل درو بند دکر چشم از همه عالم فرو
…بند بر یاره دلارامه که دست رس بولمش سن کوکلکی انجق اکه بند
…ید و باندن اوزکه جمیع عالمدن مطلقا قطع نظر ایله وکوزک
…یوموز برا عاشقلق رسمی بودرکه برذاته تعلق وپیوند اتدکدنصکره

اولمق

وعشقدن بیخبر

زمانه

سعدی و سروری

جمیع ماسوایی ترک ایلر حتی کند وجانی که اول دخی ماسواندندر
اندن دخی کچوب یاردیولنه فدا ایلر اکر لیلی ومجنون زنن کشتی
اکر لیلی ومجنون حالاینه دنیا کلهلر بیدی بو دخی جائزدرکه زنن
کشتی مجاز زنن بودی معناسنه اوله صبر وضرورت معناسی
ملحوظ اولمایوب نوشتی یه موافقت ایچون کشتی تعبیر اولنمش
اوله فافهم حدیث عشق ازین دفتر نوشتی عشقه متعلق
کلماتی بو کتابدن یعنی کلستاندن کوروب یازوب عشقلرین
رسمنی ومحبوبلق آیینی بو کتابدن اوکرنورلر ایدی دیمکدر بعض
نوشتی نونک فتحیله نوردیدن لفظندندر اولوب بو کتابی
کورمهلر ایدی عشق حدیثنی طی ایدرلر ایدی دیمکه حمل ایتمشلر
خلاف ظاهر کشتی ونوشتی فعللرینک افرادی کل واحد اعتباریله

باب ششم در ضعف وپیری

التنجی باب ضعف پیرلک بیانندن
کوردر وکمز نسخهلرکه جملهسندن ضعف وپیری واو عطفله در
اضافتله دکلدر حکایت با طایفه دانشمندان در جامع دمشق
سخنی همی رفت شام شریفده جامع بنی امیهده علمادن برجماعت
بحث ومصاحبت واقع اولدیکه ناکاه جوانی از در درآمد وکفت در
میان کسی هست که فارسی داند اتفاقا برجوان طشرهدن کلوب
ایتدی ایچکزده فارسی بیلور کیمسه وارمیدر اشارت بمن کردند
یاران بنی کوستردیلر یعنی بو بیلور دیدیلر کفتم چه حالتست اول
کمسهیه نه حالتدر ومقصود ندر دیدم کفت پیری صد وپنجاه
ساله در حالت نزع است ایتدی یوز اللی یاشنده بر پیر عجمی جان نزعنده
وحالت احتضارده اولوب تسلیم روح ایتمک اوزرهدر ودور بان
فارسی چیزی میکوید ومفهوم ما نکردد زبان فارسی ایله بعض
کلمات ایلر بر فارسی بیلمک ایله نه دیدوکی معلوممز دکلدر مفهوم ما
اضافتله در اکر بکرم قدم رنجه شوی مزد یابی باشد که وصیتی
کند اکر لطف وکرم ایدوب قدم رنجه قیلدسن اول زحمت مقابله
ثواب حاصل ایدرسن احتمالدرکه اول سوزدن مرادی بر وصیت

اتمکاوله

اتمکاوله بعض سخن بکرم برنه بکرده واقع اولمشدر چون بالینش
فرارسیدم حضرت شیخ ایدر چون باشی اوجنه حاضر اولدم
دیکلدم این بیت میکفت بو بیتی یعنی بو نظمی اوقور ایدی قطعه
دمی چند کفتم برآرم بکام مراد بجه برقاچ نفس دیدم یعنی برقاچ
روزکاردن کام الوب تحصیل مراد ومرام ایدم دیدم کفتم دمی
چند برآرم بکام وتقدیرنن ضرورت وزن ایچون تقدیم وتاخیر
اولنمشدر کام کاف عربیله مراد معناسنه در حلق معناسنه طو
قاچ نفس اغزمده کتورهییم دیدم یاوه سویلمشدر دریغا که بکرفت
ره نفس دریغ وحیف نفس الوب ویرمکه یولی طوتلدی یعنی عمر آخر
زمان اجل حاضر اولدی کرفت ماضی مجهولدر دریغا که برخوان
الوان عمر دمی خورده بودیم کفتند بس دریغا عمرک الوان نعمتله پر اولان
سفرهسی اوزرنده بردم وبرلحظه وبرنفس تنعم ایدوب ییدک وایچدک
هنوز حسب المراد مستوفا تناول ایدی قضا وطرامدن یتر بیدک
دیدیلر محصل بودرکه اول معمر اولدم برد بجه کلدی وعمرمده طویدم بیت
اید تو ملو ساغنیجه عمرکه حد وعدد کلمیدر بو شیشه چرخ بجره
ساعت کبی معنی این بیت بعرزبی با شامیان همی کفتم تعجب میکردند
عمر دراز وتاسف او برحیات دنیا بو بیتک معناسی یعنی بزرک
ونوعی قطعهنک مضمونی عربی ترجمه ایله حاضر اولان شامیلره
افاده ایلدم بو قدر طول عمرله معمر اولمش ایکن ینه حیات دنیایه
تاسف وتحسر ایتدوکنه تعجب ایتدیلر کفتمش چکونه در این حالت
حضرت شیخ ایدر دیدم وبونپ اول پیره دیدم که بو حالدن که زبونسن
ندسن کفت چه کویم ایتدی نه سویلیم وبجه تعبیر ایلیم قطعه
ندیدی که چه سختی همی رسد بکسی که از دهانش بدر می کنند
دندانی هیچ کورمش دکلمیسن که بر کسنک اغزندن بر دیشن چکوب
چقاردقلرنده نه قدر درد ومحنت چکر سختی ده کی یا مصدریه در
مانند نونی ضرورت وزن ایچون ساکن اوقونور میکنند کافک
ضمیله اولق ظاهر در کافک فتحیله قویارمق معناسنه دخی حمل

آلام

نوب

امثلو نجر تقدیر چقار دیمق معناسی مراد در قیاس کن که چه حالت بود
دران ساعت که از وجود عزیزش بدر رود جانی اندن قیاس ایله
وجود عزیزندن جانی چقدوغی ساعتده نه حالت اولور ونه کیفیت
بلاجکن جانینه یا تنکیر ایچون اولمق ظاهر در وحدت ایچون دنلرکه
کلامی تکلف ایله توجیهه محتاجدر بعض شراح ندیرکه لفظی
باء موحده ایله اولمق اوزره کورمش سن که دیو معنی ویرمش
کفتم تصور مرک از خیال بدر کن اکر دیدم که بو حالته یعنی هر نه دیر
ضعیف و زبون ایسکده علی کل حال اولمک تصورین خیالکدن نفی
فکرن خاطرکدن کتورمه و وهم را بر طبیعت مستولی مکردان وجهنه
اولمک وهمی غالب ایلمه یعنی حیاتدن قطع امید ایلمه و موتی مقرر
ضعف قلب اوزرنه اولمه که فیلسوفان یونان کفته اند زیرا که یونان
مملکتنک حکما و عقلاسی دیمشلر در مخفی اولمیه که حکمای یونان ترکیب
اضافیدر عجیبدر که بعض شراح جمیع مواضعده وصفیته ضبط
ایتمکلهشکن بو محله کلنجک بو محلده عکس ایدوب یونان لفظی فیلسوف
وصفی در دیمش محصله هر مقامده خلاف واقع سوز سویلمکی کویا التزام ایتمش
مزاج اکر مستقیم بود اعتماد بقا را نشاید مزاج اکر مستقیم ده اولورسه
ینه بقایه اعتماد ایتمک اولمز زیرا نیجه کمسنه لر مزاجی قوی اولوبده جمع
برمرضی و عارضه سی یوغیکن اجللری ایریشوب بر لحظه ده بر آن ایله
تسلیم روح ایتمشلردر اعتماد بقا اضافتله در نشاید کلمه سی فاعلی مزاج
مستقیم در اعتماد دالک سکونیله در دین عبث ایتمشدر ومرض اکرچه
هائل بود دلالت کلی بر هلاک نکند ومرض هرنه دکلو هائل و مخوف
اولورسه ده البته موت و هلاکه دلالت کلی ایلمز زیرا نیجه خسته
امیدکسوب موت مقرر اولدی دیرکن باراده الله صحت و عافیت
بولمشلردر اعدی سندخی هرنه دکلو زبون ایسکده ینه صحتدن امید
کسمه اکر فرمایی طبیب را بخوانیم تا معالجه کند که به شوی اکر بویوررسک
طبیب کتوره لم تاکه معالجه و تیمار ایلیه ایو اوله سن کفت هیهات
بیرایتری هیهات یعنی بو سنک دیدوکک قنده ولاجا قنده بو حالده

بکا حیات

بکا حیات وصحت عودت ایلمک غایت بعید الاحتمال و خیال محالدر هیهات
بعید معناسنه اسم فعلدر مثنوی خواجه در بند نقش ایوانست
خواجه یعنی صاحب دولت ایوانی نقش ایتمک سوداسنده و ذوق
و نقشمق هوسنده در خانه از پای بست ویرانست خبری یوق که
اولدوغی خانه نک اساسنده خراب و تملدن ویراندر مصراع
این الرحمن کفت لم تر انقش یعنی ضعیف مزاج بو مرتبه یه وارد قدن
صکره قابل علاج اولمز طبیب کتورمکده فائده یوقدر بنیان بدن
اساسندن خرابدر یوز طوتمشدر پای بست تمل معناسنه در وبست
… ره بیله دن باء عجمیله ده مستعملدر دست بر هم زند طبیب ظریف
طبیب ظریف ال الندا ووروب دریغ و حیف بونک ایشی تمام اولمش
علاج مرتبه سندن کچمش دیو تاسف صورتی کوستروب و یاخود
بو حالده هنوز صحت و حیات توقع ایدوب علاج ایدرسکا تقیید
ایدوکنه تعجب و تمسخر قصد ایلریدیمشلر طبیب ظریف صفت موصوفدر
اضافت توهم ایدن خطا ایتمشدر چون خرف بیند و فتاده حریف
زبون افتاده یعنی خسته حریفی بوناشش و علاجده واطبقه سندن
کچمش کوره خرف خاء معجمه نک فتحی و رانک کسریله صفت مشبهه در
برنوت بوناشش معناسنه در افتاده حریفه قید در خرف لفظنه
قید طوتان یلمشدر مثنوی پیر مردی ز نزع می نالید بر بیر کسته
محتضر اولوب حالت نزعده اولوب آجیسندن ایکلر ایدی پیر زن
صندلش همی مالید بر قوجه قاری که ظاهرا مراد زوجه سیدر
اقربا و متعلقاتندن بر کیسی اولمقده دخی جائزدر بیر صندل سوردی ایدی
صندل که طیبدن بر معروف اغاجدر که ابلفخلط ایدوب صداعی
و حرارتی اولان کسنه نک باشنه و یا غنه سوررلر دفع ایلمی
اولان بیچاره او لحالتده نفعی اولمق ظن ایدوب سبب عافیت
اولسون خط سیله بو علاجی ایلر ایدی قابل علاج اولمدوغی
… زایدی بیر تندن مرد حریفک خاتونیدر دین شادخی تره ایدوب
… دن قال ای زوجته فلم یات بمعنی اللفظ دین کسه شرحله ترجمه ایلی

سودی

فرق اتمامش بو عجبدر که شارح جارح کنده وختی بخته برلرده عبارت
کتابدن قراین حسبی ایله مراد اولان معنالری بو سنوالک اوزره تصحیح
و بیان ایلمشدر چون مختلط شد اعتدال مزاج مرض غالب اولمغله یا خود
بیرلک سببی ایله اعتدال مزاج مختلط و مختل اولیجق نه عزیمت اثر کند
نه علاج نه عزایم و افسون و مجربات و خواص و قومق تأثیر ایدر نه
مداوات و علاجک فائده سی اولور چون حرف شرطدر حرف تعلیل
دین بلمشدر عزیمت مبتدا و کند خبردر اثر کندک مفعولیدر بعض
شراح عزیمت مبتدا و اثر مبتداء ثانی وکند ثانی نک خبری و ثانی
خبری ایله خبر اولدیمش یاوه سویلمش **حکایت** پیری حکایت کرد
بود که دختری خواسته بودم بر پیر حکایت ایدر که بیرلک عملنده
بر تازه دختر تزوج ایلدم زن خواستن تزوج و تأهل دن عبارتدر
بعض نسخه ده دخترکی کاف تصغیر ایله واقعدر قیزجغز دیمکدر
وخانه و حجره بگل آراسته و بخلوت با او نشسته خانه و حجرهیی
گل ایله طونادوب و انکله تنها اوتوروب صحبت ایدردم و دیده و دل
بر و بسته و کوزمی و کوکلمی اکا بغلامش ایدم یعنی اکا کوکل ویروب
زیاده محبت ایتمش ایدم وشبهای دراز ترکیب توصیفیدر اضافت
توهم ایدن غلط ایتمشدر نخفتمی و بذلها و لطیفها گفتمی تا باشد
که وحشت نگیرد و موانست پذیرد واوزون گیجه لرده اویومازدم
لطیفه لر و مطایبه لر سویلردم تا که وحشتی دفع ایدوب بنمله
موانست پیدا ایتسون دیو بذله موحده نک فتحی و ذال معجمه نک
سکونیله لطیفه معناسنه در لطیفها انک عطف تفسیریدر
نخفتمی و نگفتمی یالری حکایت ایچوندر بعض شراح اویومازیدم
معناسنه اولدقده یا حکایت حال ماضیه ایچون اولور ویومازدم
ایدی معناسنه اولورسه یا حکایت ایچون اولور دیمش حکایت
حال ماضیه نه دیرلر بلمزمش و بیهوده فرق ایلمش تا حرف تعلیل
وازان جمله شبی می گفتم که بخت بلندت یار بود و چشم دولت
بیدار که بصحبت پیری افتادی اول گیجه لردن برنی اثنای صحبتده

بیدار که بخت بلند و طالع ارجمند سکه یار و چشم دولتک بیدار ایدی
که بیرک صحبتنه دوشدک بود واوک سکونیله اداندر واوک فتحیله
ولمغه نخی بجوبز ایتمشلر یار اولدی که دیمک اولدی که حرف بیاندر
ایچون اولمق دخی جائزدر بخت جهاندیده وجهاندیده ایله بیرک وصفی
صحبتی ساکه نصیب اولدی که بخت جهاندیده در دلو قتلو اولور
بادن بیخبردر کلدر جهاندیده وصف ترکیبی دردینلر غلط ایتمشدر
گرم و سرد دوزگار چشیده دوزگارک گرم و سردن طاتمشدر یعنی
وضوعتن چکوب تهذیب اخلاق ایتمشدر نیک و بد آزموده نیک
بد تجربه ایتمشدر ایو یاوزکو زمشدر حق صحبت بداند و شرط مودت
و هر حق صحبتی بیلور و شرط محبتی برنه کتورر بعض نسخه ده
آرد واو سز واقعدر بهر تقدیر آوردن لفظندن مضارعدر
مشفق و مهربان خوش طبع و شیرین زبان شفقتلو و محبتلو و خوش
واهل دل و طتلو دلکودر بخت جهاندیده دن بورایه کلنجه
اولان الفاظ جمله سی پیرک اوصافیدر **تنویه** تا توانم دلت
آرم قدرتم اولدقجه والمدن کلدکجه کوکلکی اله کتوروب
رعایت ایدرین ور بیازارم نیازاردم فرضا سن بنی رنجیده
آزرده ایتسکن یا خود بکا انجنسکن بن سنی رنجیده ایتمزین
یا خود بن ساکه انجنمزین دیمک اوله ور بتو بیازاری مرامن ترا
بازارم تقدیرنجه درازردن بو محلده لازم و متعدی اولمق جائزدر
بازارم مضارع منفیدر بعض شراح بیازرنونک کسریله و زانک سکو
معناسنه آرم لفظنک مفعولی مقدمی اولوب سن هرنه قدر
ازار ایتسکنه بن ساکه نیازایدرین دیمکدر حمل ایتمش بو تقدیرجه فیه ما
و غیرسی ملاحظه ایتمش ور چو طوطی شکر بود خورشت
طوطی کبی غذاک شکر اولورسه جان شیرین فدای پرورشت
شیرین سنک تعهدک و اطعامکه فدا اولسون یعنی طتلو جانمی
بندله ایدوب اسباب تنعمی پیدا ایتمکده تقصیر ایتمزین سنی سکر ایله
خورش طعام و غذا معناسنه اسم مصدردن پرورش

نیلد

بیدرمک ایچورمک وییمک معناسنه اسم مصدردر برو بر
دخی خورش کبی طعام معناسنه در دینلر بیلمشدر بعض نسخه
وربریند اکر واقعدر اوله هم نی وجه دکلدر زرا ایدنلر عبث
اتمشلردر ندکر فتار آمدی بدست جوانی معجب وخیره رای سرتیز
وسبک پای یعنی شکر ایله باشکن دوکلک وارمش که برخود
ومتکبر وضعیف الفکر وسرتیز وسبک پای جوان وقدرک قیمتک
بلمز بر تازه اوغلانن الینه کرفتار اولمدک معجب جیمک کسریله افعال
بابندن اسم فاعل اولمق اوزره استعمالی مشهوردر اما مقتضای
کتب لغت جیمک فتحیله اولمقدر بهر تقدیر کندین کورمش ومتکبر
دیمکدر خیره رای ضعیف الفکر وسخیف التدبیر معناسنه در سرتیز
تند وسرکش وبدخلق وغضبناک دیمکدر سبک پای جزئی برنسنه
قاقیوب الوب یوریو ویرمکدن عبارتدر بو ترکیبلرک اوچی بلکه
حسن الوجه ترکیبی مقوله سندندر وصف ترکیبی دینلر غلط
اتمشدر که هردم هوایی بزد که هرنفس بر هوسن اوزره اوله که
لفظی صفتله موصوف ما بیننده رابطه در بزد بختن لفظندن
مضارع عدد بشورد یمکدر بیدا ایدر دیمک مراددر وهر لحظه رای
زند وهر لحظه بر فکر ایلیه بیقرار اولوب بر سوز اوزره طورمیه
وبر حال اوزره ثابت قدم اولمیه وهر شب جایی خسبد وهر کیجه بر
یرده آرام ایلیه **مصراع** هرکون بر انجمنده هرکیجه بر مکانده قبیلندن
اوله وهر روز یاری کیرد وبیوفا وهرجایی اولوب هرکون بر
وبردلدار بیدا ایلیه اصلا وساکه اختصاص نظرینه همته ومحبتکه
مقید اولمیه **بیت** وفاداری مدار از بلبلان چشم بلبللردن
وفادارلق توقع وامید ایلمه چشم بو محلده امید معناسنه در
وفادارلق قیددر از بلبلان امید وفاداری مدار تقدیرنده در که
هردم بر کل دیکر سرایند که هردم بر کله اوزنده ترانه و ترنم ایدرلر
که لفظی موصوفله صفت کاشفه ما بیننده رابطه در تعلیلیه ایچون
اولمق دخی جائزدر جوانان خوب رخسار ندو دلبر تازه لر خوب

رخسارلردر ودلبرلردر ولیکن درو وفا باکس نپایند ولکن وفا
...مکن کسه ایله برقرار اولمزلر نپاید ثابت وبرقرار اولمق معناسنه
...باء عجمیله پاییدن لفظندن مضارع منفی در خوب رخسار ترکیبی
...حسن الوجه قبیلندندر وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشلردر
...اما نفه بیران بعقل وادب زندکانی کنند نه بر مقتضای جهل
...جوانی اما طانفه بیران عقل وادب ایله زندکانی ایدرلر جهل
...مقتضاسیله وجوانلق غروریله حرکت ومعامله اتمزلر **بیت**
...خود بهتری جوی وفرصت شمار هر وجهله کند کدن بجده طبقه
...نل وبهتری بر کسه نی آرایوب بولوب صحبتن فرصت وغنیمت
...ایله وهر زمان مصاحبتی ایله مشرف اولوب معارف وکمالات
...استفاده ایله که با چون خودی کم کنی روزکار زیرا کندوک
...کسلر ایله مصاحبت ایدوب سن تضییع اوقات ایدرسن کندکدن
...لرله مصاحبت تمکه بجده ایدوکی اولویت ایله معلوم کرنا دان
...هم صحبت تو همان بهترکه خود تنها نشینی کم کاف عجمینک
...نی ایله ضایع وتلف معناسنه در کاف عربینک فتحیله دینلر
...نصر اتمشدر خودی ده با خطاب ایچوندر کفت بر بن نمط که بکفتم
...کان بردم که دلش در قید من آمد وصید من شد بیر ایتدی
...خره بو اسلوب اوزره اولی قدر خوش کلمات که ایلدم ظن اتدم که
...رستان اولوب کوکلی بکا مایل ومتعلق اولدی وکرچکدن اولی
...وحشی صید م اولدی صاندم تا که نفسی سرد از دل بر دبر آورد
...کفت چندین سخن که کفتی در ترازوی عقل من وزن آن یک
...سخن ندارد که وقتی شنیدم ام از قبیله خویش ناکاه دل بر دره ندن
...مرا اید وب ایتدی بو سویلدوک سوزلرک جمله سی بنم عقلم
...زونسنده او بر سوزه برابر کلدرکه بر زمانده کندو قوم وقبیلمدن
...شنیدم بعض نسخه ده از قابله خویش واقعدر قابله ابه دیدکلری
...قانوندر یعنی وغلنجقلری طوغروب کوبکن کسر بر زماننده کندو ابه مدن
...اشتمش ایدم تا که ناکاهدن مخففدر وزان واوک کسریله بر او

ومساوی معناسنه‌در که زن جوان را اگر تیری در پهلو نشیند به که
پیری نشیند ایشتد وکم سوز بود زکه کنج خاتون بر پیر ایله همنشین
وهم سر وهم پهلو اولمقدن پهلوسنه یعنی یاننه بر اوق اورلوب
اوله حاالله یاتوب طورمق راجحدر پهلو یان معناسنه‌در عربیسی
جنبدر جیمک فتحی ونونک سکونیله وموحده ایله لما رأت
بين يدي بعلها شيئا كارخي شفة الهايم عورت ارینک وکیر
یعنی اودیرنک هایم ومتحیر اولان کمسنک دودقلری کبی صارقمش
یعنی بر سولیوک نسنه کوردکده محصل زوجک آلتی عملدن
کوزیچک تقول هذا معد بیت زن ایدرکه بو خود بر تیندر
کند وبیله یعنی آلتی حرکتدن قالوب وعملدن قالوب کونه میتدر
بله کز دوردب یوزر بعض شراح بو آنکله بیله اولمشدر یعنی
زوجی وآنک ذکری میتدرکه هرکز حرکته مجاللری یوقدر دیو
تعبیر ایتمش مقصوده واصل اولمامشدر کما لا یخفی وانما الرقیب لله
افسون وعزایم ایله حرکت کتورمک زننک اولوب خوابن اولان
کیسلره اولورامّا میت اصلا فائده‌سی وتأثیری یوقدر یعنی [illegible]
آلته متعلق عشوه وکرشمه کبی بعض حالات ومهیجه باعث
اولان دواعی ومقدمات شوق وتاب اهلی ولان جوان ونابا[illegible]
ذکرلرنه نافع ومؤثر اولور پیرلرک عملدن قالمش آلتلرینه تأثیر
بعل موحده‌نک فتحی وعین مهمله‌نک سکونیله زوج وشوهر معنا
ارخی لینت معناسنه اولان رخودن افعل تفضیلدر شفد دوداق
هایم متحیر وحدهوش معناسنه‌در کدا عزن اجوب دود[illegible]
صارقدوب طورمق انک حالیدر اصل لغتده هایم زیاده صو[illegible]
دوه یه دیرلر البته زیاده حرارتدن دودقلری صارقوب طور[illegible]
زوجک حرکتدن قالمش سولیوک آلتنی ضعف واسترخاده اکه
تشبیه ایتمشدر بعض نسخده هایم یرینه صایم واقع اولوب
شراح انی اختیار ایتمشلر مناسب دکلدر بعضلر بمثلکه صایمه
معنای لغوی مراددر که ممسک یعنی بخیل وخسیس بلی وناکس

دیمکدر

[illegible]

[دیمکدر] ذکرا ولی مقوله اشخاصک شکللری عبوس ودینا فکر ایله متحیر
[...]لوب دودقلری عملدن آلت کبی صارقمش طورر همه لفظی
[...] لفظنه متعلقدر ضمیر بعله راجعدر رقید راتک ضمی وقافک
[...]کونیله مرضایه شفا ایچون اوقودقلری بعض خواص وعزایم وبعض
[...]رضه یه مبتلا اولنلره افاقت ایچون اتدکلری افسون قسمنه دیرلر
[...] جماعه مباشرت زماننده زناندن واقع اولان شیوه وناز
[...]نغ ودلال مراددر که خفته اولان کیری قیامه کتوررامّا مرده یه
[...] رباعی زن کز بر مرد بی رضا بر خیزد عورت کذا رینک
[...]ندن راضی وخشنود اولمیوب قالقه یعنی ستد قیجی آلت
[...] وجماع لذتن بولمیه دیمکدر اجازتسوز قالقه دین ترزیق
[...]لمشدر بن عند معناسنه‌در زمرده دالک سکونیله مضاف الیه‌در
[...] نته وجنک از آن سر بر خیزد او خانه‌دن چوق فتنه وجنک
[...]جنک وغوغا پیدا اولوب یعنی اصلا ما بینلرنده حسن زندکانی
[...]از ربیری کم زجای خویش نتواند خاست الا بعصا کیش عصا
[...]یزد بر پیر ناتوان که یرندن عصاسز حرکت وقیامه قادر اولمیه
[...]عصاسی یعنی آلتی وذکری نیجه قیام ایده کرکدر که جماع
[...]کد قادر اوله عصایش که بر خیزد نقدیر ننه در خاست
[...]ناسنه‌در فی الجمله امکان موافقت نبود بمفارقت انجامید
[...]صل موافقته امکان ومجال اولمیوب عاقبت مفارقته مودی
[...]لدی یعنی طلاق ویرد مرچون مدت عدت برآمد عقد نکاحش
[...]ستند با جوانی تند وترش روی وتهی دست وبدخوی مدت
[...]نی تمام اولدقده بر تند سرکش وعبوس الوجه وزور کرده وصفر الید
[...] بدخوی تازه یکیتن عقد نکاح اتدیلر بعض نسخده تبوا وضاف
[...]مشا ونبر مذکور اولوب بعض شراح اول نسخه‌یی اختیار
[...]یدوب تند لفظی ترش روی یه مضافدر وتهی دست لفظی بدخوی
[...]ضافدر دیمش یکلش سویلمشدر اضافت دکلدر جمله‌سی صفتلردر
[...]ترش روی وتهی دست وبدخوی لفظلری وصف ترکیبیدر

دینلر غلط اتمشدر هیچ بری وصف ترکیبی دکلدر جور وجفای
دید و برنج و عناء کشید خاتون آنک الندن جور وجفا کوری
ورنج و عنا ودرد و بلا چکدی و شکر نعمت حق همچنان بیکه
الحمد لله که از آن عذاب الیم برهیدم و بدین نعمت مقیم برسیدم
مع ذلك بو قدر محنت و فلاکت چکنده ایکن ینه شکر نعمت ایدر
بویله دیر ایدیکه الحمد لله که اول عذاب الیمدن خلاص اولوب بو نعمت
مقیمه واصل اولدم یعنی پیرک صحبت و معاشرتندن قورتلوب
بویله تازه یکیت ایله همسر اولدم دیو حمد و شکر ایدردی عذاب الیم
صفت و موصوفدر اضافت بیانیه توهم ایدن غلط اتمشدر
بیت با این همه جور و تندخویی یا رب بکشم که خوبرویی
بودکلو جور وجفا ایله زحمتکه اختیار ایدرین زیرا که خوبروی
تندخو وصف ترکیبیدر دین غلط اتمشدر سیئ الخلق ترکیبی کبی
تندبر نازت بکشم که نازنینی معناسیدر تندخویی ده کی یا
مصدریه در و خوبرویی ده کی خطابیچوندر بارت
وراء مهمله ایله یوک معناسنه در بعض نسخه ده نازت واقعدر
نون ایله و زاء معجمه ایله واقعدر قطعه با تو مرا سوختن اندر
عذاب به که شدن یاد کری در بهشت سنک صحبتکده عذاب
ایچنده یانوب یاقلمق یاکه خوشدر غیرلر ایله جنتده اولمقدن
حاصلی سنکله جهنم عذابنده اولمق بر سست کبر ایله جنتده نعمت
اولمقدن یکدر دیمک استراشته زن قسمنک حالی بو ایمش بوی
پیاز از دهن خوبروی محبوبک اغزندن صوغان قوقوسی
نغزتر آید که گل از دست زشت بدشکل اولان شخصک الندن کی
کل رایحه سندن خوشتر در قطعه روی زیبا و جامه دیبا
ایکیسی بله ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه توهم ایدن غلط
اتمشدر عنبر و عود و رنک و بوی هوس حسن و جمال و روی
زیبا و فاخر لباس و جامه دیبا و عنبر و عود و رنک و بوی
و بالجمله هوا و هوسه متعلق اولان بو مقوله اسباب زیب

و زینت

کد

291

زینت این همه زینت زنان باشد بونلرک جمله سی و بویله دوقن
...نلق عورتلره مخصوص زیب و زینتدر رجاله مناسب دکلدر
...نسخه عنبرینه عرق واقعدر عین مهمله و راءنک فتحیله
...فله کلاه جبراد در رنک عورتلره استعمالی تذکیری ایله قلق و قرلق
...بکار ید مرد را کیر و خایه زینت بس رجال قسمنک زینتی
...رنا ایده در انجق آنلره غیری زینت لازم دکل همان آلت قوی و قا
...مند مداوم اولسون حکایت مشهور حکایه در ایکی خاتون
...زن اره و بر مشلی بعد زمان ملاقی اولوب بری برینه صورمشکه
...شنکک حالی نجه در داماد کدن خوشنود میسن اول دخی
...که الحمد لله دامادم کند و حالنن بر اختیار و صالح و دیندار خلق
...بر و حلیم و سلیم رعایتلو حرمتلو دولتلو و قدرتلو کسه در
...اسباب نعمت هیچ نسنه یوقدر که خانه سنده بولنمیه و خانق
...ندسی اولوب آی کجه کبی فاخر قماشلردن لباسلر دکدرمیه محصل
...بالجمله اسباب حضور حاضر و آماده در و هیچ بری الندن
...لندن انجمک واقع اولمازدر لکن درلکلری و حسن زندکانیلری
...ندر بو زمانه کلنجه دخی برکره بایکجه جمع اولمشلردر قرخجبا
...کوندر آتش ایچنده عذاب چکمکده در دیرلکم در دیلکه دکل
...کوندر کیجه دیو متصل فریاد و ناله اتمکده در دیمش اول
...نون بو سوزی اشتدکده زیاده اجیوب های مدد قرنجغزک
...عجب درده کرفتار اولمش بیچاره بخت نزه ایمش حقا که بو یله دردلکدن
...نه دمشدا اولکه یکدر دیمش دونوب اول بری دخی قاطنم یا سزک
...لکن نجه در دیو سؤال اتدکده دیمشکه بنم دامادم اوجاق
...دلو قنلو بر نکبت فاسق و فاجر بدخلق و لئیم و زورکرد
...نلسنی دولتدر که هفته لر آیلر کیجه اوینه بر دانه اتمک کتورمز
...کجه سرخوش و مست و بیهوش کلوب الندن قلیچ و بچاق
...ترکن هله درلکلری قنی کوزلدر قرنجغزیمک اورقالی
...بنا ایله چکمکده در هیچ برکیجه اولمز که بشدن التیدن اکسک ایلیه

ینوب

لیر

سنکـ

جماع

صباحدن کی تیز و مک کوزلری یخو کوزمرده ایمش اول خاتون بو
ایشیدوب رشکندن اغزینک صوکی قوب بنم قاطنمده بخلو
ترک وارمش قدر کیجه سنده طوغمش بو بله دزلکه دوستلر
اولسون دیمش ایدی معلوم اولدیکه نسوان و زنان میان
زندکانی همان قوی الت ایله جماعت حرص و توقاندن عبار
ایمش غیرسی آورده صاورایمش **حکایت** مهمان پیری بود
دیار بکر که مال فراوان داشت و فرزند خوب حضرت شیخ
سیاحت زمانلرنده بر مالدار و دولتلو بیرک بر قاچ کون
اولدم بر مستغنی جوان اوغلی واریدی مال فراوان ترکیب توصیف
اضافت بیانیه دین غلط ایتمشدر فرزند خوبدن بو یله درنکی
حکایت کرد که مرا در عمر خویش بجز این فرزند نبوده است بر کیجه
اثنای مصاحبتده اول پیر ایتدی جمیع عمرمده بوندن غیری فرز
اولمامشدر درختی درین وادی زیارتکاه هست که مردمان
خواستن انجار و ندیعنی بونک وجوده کلمسنه ظاهر بو سبب
اولمشدر که بو وادیده بر درخت واردر زیارتکاهدرکه
انده واروب حاجتلرین دیلرلر هر نه مرادلری اولسه میسر اولور
شبها در پای آن درخت بحق نالیده ام تا مرا این فرزند بخشیده
است نجه کیجه لر اول درخت دیبنده حق تعالی حضرتنه تضرع
و نالش ایتدم تا که دعام قبول اولوب بو فرزندی با که عطا ایلدی

شنیدم که پسر با رفیقان آهسته میگفت چه بودی که آن درخت
بدانستمی که کجاست و دعا کردمی تا پدرم بمیرد حضرت شیخ ایدر
ایشتدم که پسر بدکهر اولچینده که پدرندن بو سوزی که ایشتدی
یاننده اولان رفیقلرینه آهسته و خفیه نه دیر ایدیکه نولیدی
اول درخت قنده در بلیدم واروب پدرم اولسون دیو دعا
ایدیدم بگا نستمی حکایت حال ماضیه در دین عجب شخص درختی
اولمیه که حضرت شیخ اختما لدر بو سوزی اولدم جوانه قریب
اولمغله بالذات ایشیده یاخود بعده عزمه دکوش این **حکمت** خواجه

دی کان که فرزند و عاقلست خواجه او غلام عاقل و رشید و
الخلف ولا جاقدر دیو وجودیله ابتهاج ایدوب اظهار
ر تمکین شادی کانک مجموعی صفت مشبهه در وصفینه کیجی
غلط ایتمشدرکه حرف بیاندر تعلیل دین غلط ایتمشدر ⁖
طعنه زنان که پدرم فرتوت فرزند نیست پدرم بوناعی
و فرتوتدر و بونامشدر دیو طعن تمکین ایشتدیرکه
بودر که کند وا وغلی بله برزا اولوب موتن توقع ایلر
سالها بر تو بگذرد که گذری نکنی سوی تربت پدرت حضرت
مقوله نا خلفلره خطاب ایدوب بیورد که اوزرکدن
یللر کچوب برکره پدرکک تربه سنه او غرامزسن و زیارت ایتمزسن
پدر چه کردی خیر تا همان چشم داری از پسرت سن
حقنده نه خیر ایتدک ایسه سن دخی کندو اوغلکدن انی
ایدوب مترتب اوله که سنک دخی اولاجاق بودر و کما تدین
خواسی مقرردر بو مقوله یرلرده تا لفظی فارسیده ترتب
استعمال اولنور نتکیم بو بیتده واقعدر **بیت** دلخود
شاهی تا بدام که مبتلا شدن است **دیگر** ان نیست دل که
هر دلربا کشد ⁕ تا میل جان کرا شود و دل کرا کشد ⁕ و رشحات
یعقوب چرخی ترجمه سنده حضرت خواجه بزرکک اما
چون ایدر دیو بیورد قلری عبارتده اولان تا دخی بو قبیلدندر
شرح بو معنی دن غافل اولوب بو محلده تانک معناسنه
غرض ایتمشلردر اجلمندن بری حتی معناسنه طوتمش
سویلیش غیریکبی سکوت ایتمکدر ولی یدی بعض سخن بجای
بجان بدن واقعدر **حکایت** روزی بغرور جوانی سخت
بودم حضرت شیخ ایدرکه سیاحت عالمده برکون تازه لک
بکجه طبان چالدم و درنجیق بوردیشیدم سخت رانده بودم
یدم دیمکدر شبانکه بپای کرپوه سست ماند یعنی کیجه سی
زمانی بر بلکه دیبنده یورلوب نیجاله اولوب قالمش ایدم

شبانکه اخشام زمانی دیمکدر کیجه سی مراد در ذکر یوه کاف عجمینک
کسریله طاغ بیلکیدر پای دیب دیمکدر سست ضعیف و بیمار دیمکدر
بر مردی ضعیف از پس کاروان همی آید گفت چه خسبی خیز که
جای خفتن است کاروان صوکندن بر بی‌نوا ناتوان کلور ایدی بنی
کوروب ایتدی نه یاتوب ویورسن طور یوقاری که بو محل
خواب دکلدر کاروانک اصلی کاروانی دیمکدر واوله یا میاننده
اولوب احدهما اخره قلب و کلمشدر کفتم چون روم که نه
رفتن است دید مکد نجه کیدهیم که رفتاره اقتدارم یوقدر
یورغونم نه پای رفتن است یوزیمکه ایاغم یوق دیمکدر
خفتن ایله پای رفتن میاننده ترصیع صنعتی واردر
معناسنده در گفت نشنیده که گفته اند رفتن نشستن به
دویدن و گسستن اول بر ایتدی ایشتمدکمی که دیمشلردر کاه
کاه اوتورمق یعنی دکلنور کیتمک اولی در سرعتله کیدوب
یورلوب بالکلیه کوچلی و زیلوب قالمقدن کسستن
معناسنده در ایکیسی کاف عجمیله اوزلمک و قیرلمق و منقطع
معناسنده در **قطعه** ای که مشتاق منزلی مشتاب ای منزل
وصوله مشتاق اولان کمسه حرکتده سرعت و شتاب ایلمه منادی
محذوفدر ای انکس که تقدیر بندن در بند من کار بند وصبر آموز
نصح و پندم ایله عمل ایله وصبر ایتمکه اوکرن سرعت و استعجالی ترک ایله
کاربند امر حاضر و زایش بغله دیمکدر عمل ایله دیمکدر مراد در بابند من
بند دیمکدر صبر آموز دخی امر حاضر در اسب تازی دو تک رود
عزنی آت سرعتله و یلمکله و یوزغماغله ایکی کره کیدر بیلور یعنی صکره
منزل سورمه بیلوز ایغق ایکی جمع دینکه دخی مرادی همین بو معنی
اولمقدر صکره یوریلور قالور تک ایتمک معناسنه تکیدن لفظ
اسمدر سکرتمک و قوشمق معناسنه طوتلر یلمشلردر کیدن که
کاه یوریلور کاه یلکه نکاپوی دیرلر مقصود بود که اکر
عزنی آت ظاهر سرعتله کیدر کبی کوزینور اما اوزاق منزل سور

سورکن باشد چقیوب تیز قالور اسب تازی ترکیب توصیفی در اضافت
ایند دیینلر غلط اسب تازی مبتدا اوروه خبردر بشتاب ودو تک
لفظلری خبرکه متعلقاتندندر دو تک مبتداء ثانی دردینکه اصلی
ایدن حظی یوغیمش اشتر آهسته می رود شب و روز اما اشتر کیجه
کوندوز آهسته آهسته کیدر یولده قالمازمنزل مقصوده ایصال ایلر
یعنی راه رو اولان کمسه دخی اشتر مثالی تانی و اعتدال الله حرکت ایدوب
ترک و استعجال ایتمکه کرکدر که یولده قالمیه **حکایت** جوانی جست
لطیف خندان وشیرین زبان در حلقه عشرت ما بود که در دلش
بنوع غم نیامدی ولب از خنده فراهم نبودی حضرت شیخ
بیورر که بر زماننده اصحاب معاشرمزدن بر جوان لطیف واردی جست
چابک و ظریف و لطیف کلر یوزلو و طاتلو سوزلو اولوب هرکز
کوکلنه نوع غم و غصه کلمز ایدی و جمیع زمان نشاط و انبساط
اوزره اولوب خنده دن اغزی یومماز ایدی فراهم بری برینه جمع ایتمکدر
روزکاری بر آمد که اتفاق ملاقات نیفتاد بر خیلی زمان
کچوب کورنمک واقع اولمدی اتفاق ملاقاته مضافدر بعد از آن دیده
خواسته و فرزندان خاسته بعد زمان کوردم مکر که تاهل
ایتمش واولاد و عیالی وجوده کلمش اولکی خواسته واوله زن خواسته
زوج اتدی دیمکدر ایکنجی خاسته واو سز الفله در حاصل اولوب وجوده
کلمکدن عبارتدر بیخ نشاطش برید نشاطنک کوکی کسلمش بالکلیه
نشاطدن اثر قالمامش و گل هوسش پژمرده هوا و هوسی کلی صولمش
و غمناک اولمش محصل اولکی اوصافدن بر ذره وشمه قالمیوب
بالنقیضه و عکسنه مبدل اولمش پرسیدمش که این چه حالت
سؤال اتدم که بو نه حالتدر ندن بویله متغیر اولدک نجون اولکی
نوع نشاط و کشاده دل فرخنده خاطر دکلسن گفت تا کودکان
دیکر کودکی نکرم جواب ویروب دیدیکه اوغلانجغه
اطفال و عیال وجوده کتوردلدن بر و بر دخی تازه لک
تخلق وضاع اتمدم تا ابتداء غایت ایچوندر **شعر** ماذا الصبا

والشيب غير لمتى قوجه لق صاچم صقالم اغرتدى دخى بوا و غلانلق
ندر صبا كسر ايله و قصر ايله او غلانلق و تازه لك و دلو قنلو لقدن عبارت
ماذا انك مجموعى اسم واحد قلنمشدر نه نسنه در ديمكدر مجازا مرفوع
مقدم خبردر والصبا موخر مبتدادر شرلر عكس اتمشلر ظاهر دكلدر
شيب قوجه لقدر ايله لامك كسرى و ميمك تشديدى ايله كيسو معناسنه
امابو محلده مطلقا صاچ صقال مراددر والشيب مبتدا و غير لمتى جمله
خبردر و مبتدا ايله خبر جمله سى حاليه در و كفى بتغير الزمان نذير
زمانك تغيرى و مكوناتى حالدن حاله تبديلى نذير اولمغه كفايتلو
عاقل اولان انكله متاثر اولوب تهذيب اخلاق و تكميل نفس ايتمكه سعى
و همت ايلر غيرى موذيه و مرشده محتاج اولماز تغير لفظى كفانك فاعلى
بازيده در و كفى بالله شهيدا كبى نذير انذار معناسنه مصدر در
نكير انكار معناسنه اولديغى كبى تميز اولمق اوزره منصوبدر بر نسنه
تخويف طريقيله اعلامه ديرلر بو جمله دخى حالدر خفى اولميه كه
تغير وصفنى زمانه اسناد مجازدر حقيقتده مغير الله تعالى در
بو بيتك معناسنده شعرمى زمانك تغير ايلدوكى كافى ايكن و منوكد
قربيله نذير ايكن بيركك شعرمى اغرتمق نه بلادر دين شارح عربى
دخى فارسى كبى سويلومش بيت چون بيرى شدى زكودكى دست بدار
چون بير اولدك اطفال اوضاعندن ال چك بازى و ظرافت بچون
بكزار لعبت و ظرافتى تازه لره ترك و تسليم ايله كه انلره لايقدر شعر
طرب نوجوان زپير مجوى تازه جوان طرب و نشاطنى بيردن توقع
ايلمه و تمنى محال اتمه كه دكر نايد اب رفته بجوى زيرا كه ايرماقدن
اقوب كيدن صو بر دخى ايرماغه كلمزدر تازه لكده اولان شوق
و طرب دخى زايل اولديغى بر لكن ميسر اولمازدر زرع را چون رسيد
وقت درو • نخرامد چنانكه سبزه نو • زرعه حصاد زمانى كلدكده
تازه ايرشمش سبزه كبى صالينوب حركت ايتمز زرع اكين در
درو الك كسرى و رانك فتحيله بچمك معناسنه در و ديدن لفظى
اسم مصدردر بچم ديمكدر عربيده حصاد تعبير اولنور سبزه نو

ترکیب

294

[ترکی]ب توصیفی در اضافت بیانیه طوتان غلط اتمشدر قصدندن
[...]مه بيرلر دخى تازه لر حركتنه قادر اولمازدر قطعه دوره جوانى
[...]ند از دست من جوانلق دورى و زمانى المدن كتدى بر ناتوان
[...] اه و دريغ آن زمن دلفروز آه دريغ و حيف اول دلفروز و ذوق لطيف
[...]انه دلفروز وصف تركيبى در قلبه شوق و ضيا و يريجى ديمكدر
[...]ن و زمان بر معنايه در زمن دلفروز تركيب توصيفى در اضافت
[...]يه طوتنلر غلط اتمشدر قوت سرپنجه شيرى برفت شر و نسق
[...]ن سرپنجه يا خود شيرك سرپنجه سنك قوتى بندن زايل اولدى
[...] تازه لكده اسلحن كبى زور بازوميه مالك ايدم الدن الدردم
[...]ن سرپنجه تركيب اضافى در شيرين يا نسبت ايچون اولورسه
[...]نجه نك يا خود مجموع قوه سرپنجه نك صفتى اولور اكر مصدريه
[...]ولورسه سرپنجه نك يا خود مجموع قوت سرپنجه نك مضاف اليه
[...]لور يانى نسبت ايچون طوتوب بينده اضافت بيانيه ديينلر غلط
[...]ندر راضيم اكنون بصيرى چو يوز شد يكى بيركك عالى در
[...]رمانمن دندانم قالمايوب بارش كبى بيره راضيم اولدم دخى
[...]بين و لمق شرطيله يوز اخر حروفك ضمى ايله و زاء معجمه ايله تركيده
[...]ر ديدكلرى حيوان مفترسدر عربيسى فهد در حكايت ايدرلركه
[...]ى سال خورده اولدقده طعام قسمندن بيره دن غيرى يه مايل اولما
[...]ضلر كرك تازه و كرك ياشلو بارس قسمى مطلقا بيره زياده مايل
[...]لور ديمشلر بير زنى موى سيه كرده بود بر عجوز خاتون صاچلرينى
[...]سياه بويامش ايدى موى بانك سكونيله در موى معناسنه در
[...]تشراى سامك ديرينه روز اكه ديديمكدر اى جوق ياشامش اناجغم
[...]ام مادر معناسنه در كاف تصغيردر ديرينه روز اسكى كونلو
[...]يكدر كبير السن اولمقدن كنايتدر سامك ديرينه روز تركيب
[...]وصيفى در اضافى طوتان غلط اتمشدر ديرينه روز حسن
[...]رجه تبيلنه ندر وصف تركيبى طوتان غلط اتمشدر موى
[...]تلبيس سيه كرده كيرم صاچكى تلبيسله على حاله سيه اتمش سن

سووی

ذیش

طوت یعنی صقالک قاردمش فرض ایله راست نخواهد شدن این
پشت کوژ اتما تتخمین که نه چاره ایدرسن که بو کوژ [illegible]
ظهرک تکرار طوغرو اولمق احتمالی دکلدر بو زماننده دخی صاحب[illegible]
بو پایان نفوسن بوندن حصه دار اولور کوژ کاف عجمیله ترکی
لساننده دخی مشهوردر بو کری دیمکدر عربیده جرّ زدیر لر[illegible]
ورانک سکونیله وزاء معجمه ایله کرز لفظنک معربیدر کوژ بو[illegible]
معناسنه کاف عربیله وزاء عجمیله درد بیو تصحیح ایدن یکن[illegible]
اتمشدر پشت کوژ ترکیب توصیفیدر اضافی طوتنلر غلط اتمش
خفی اولمیه که بو حکایه نک حد ذاتنده بر لکه چندان علا[illegible]
ظاهر دکلدر حضرت شیخ اولجوانی پیر اولمیه جه کورمدی د[illegible]
محتاجدر غایت خلاف ظاهر اولوب مساق کلامه دخی ملا[illegible]
تامل **حکایت** روزی بجهل جوانی بانک بر مادر زدم حضرت[illegible]
ایدر اوائل حالنده بر کون تازه لک جهلی ایله مادرمه اوز زنده[illegible]
یعنی بک سویلیو و عنف و شدتله خطاب ایلدم دل آزرده بکنجی
نشست کریان همی گفت مگر خردی فراموش کردی که درشتی میکنی
آزرده دل و رنجیده خاطر اولوب بر بوجاقده اوتوروب اغل[illegible]
ایدی کانده طفل و صغیر و کودک حقیر اولدوغک حالتی اونتدک
که باکه شمدی بو بیله خشونت ایدرسن و بک سویلرسن خردی
و درشتی یالری مصدریه درکردی و میکنی یالری خطاب ایچو[illegible]
قطعه چه خوش گفت زالی بفرزند خویش چو دیدش پلنگ افکن
و پیلتن نه خوش دیمشدر شوکه بر عجوزه خاتون که اوغلنی
زور و قوتده پلنگ افکن و پیلتن اولوب رعایتندن مقصر او[illegible]
کوردکده زال مطلقا پیر زن و عجوز خاتونه دیرلر پلنگ افکن
وصف ترکیبیدر یعنی زور و قوتده پلنگه غلبه ایدوب یره د[illegible]
پهلوان بر نوزدیمکدر اتا پیلوتن وصف ترکیبیده کلدر او پیله ظن
ایدنلر غلط اتمشلردر فیل جثه لو و عظیم الجسم و مهیب الشکل
دیمکدر گر از عهد خردیت یاد آمدی که بیچاره بودی در آغوش من

طفولیت حالندن خاطرکه کلیدی که بنم قوجاغمده نیجه بیچاره
[illegible]ن زبون ایدک خردیت ده یاء ساکنه مصدریه و تا خطاب
[illegible]یوندر آغوش قوجاق معناسنه درکه رابطه در نکردی در این
روز بر من جفا که تو شیرمردی و من پیرزن بوکونده که سن شیر
[illegible]من یعنی کوچلو و قوتلو و بن پیر زن ضعیفه اولمشم بو حالده
[illegible]بفا اتمکی روا کورمزیدک حاصلی اول کی حالی یاد اتسک بوکونده
[illegible]رحم ایدوب حق رعایتده قصور اتمزیدک که رابطه در
[illegible]ن تعلیل طوتمق تقصیره آمدی یاسی حکایت ایچوندر بودی
[illegible]کردی و شیرمردی یالری خطاب ایچوندر **حکایت** توانگری
[illegible]را پسری رنجور بود بر مالدار خسیسک اوغلی خسته ولد
[illegible]نیکخواهانش گفتند مصلحت انست که از بهر او ختم قران کنی
[illegible]ند قربان باشد که خدای تعالی شفا دهد خیرخواه اولان
[illegible]دوستلری دیدیلر که مناسب و لائق بودر که اوغلک صحتی ایچون
[illegible]نده وقیه سن یا خود قربان این سن امید درکه حق تعالی
[illegible]شفا ویره لحظتی باندیشه فرو رفت گفت ختم مصحف اولیتر که مصحف
[illegible]حضور و گله دور بر فکره طالوب ایتدی ختم اوقیمق اولی در
[illegible]رکه مصحف حاضردر و قیون سوریسی ایراقده در واروب
[illegible]کتورمک کج اولور حضور قلبله مصحفی ختم اتمک دیو معنی
[illegible]ویرن شارح بحضور لفظنک معناسنی اویله دیمک ظن اتدیشه
[illegible]ب دکلدر زیرا که کاف عجمینک فتحی و لامک تخفیفی ایله سوریه
[illegible]لرکا هی ضرورت وزن ایچون لامی مشددا ایدرلر
صاحب دلی بشنید و گفت ختمش بعلت آن اختیار افتاد که
[illegible]آن بر سر زبانست و زر در میان جان بر اهل دل بو خصوصی
[illegible]شنید وب ایتدی ختم قرانی اختیار و ترجیح اتدوکی حد
[illegible]تن قیون کج کلد وکیچون دکلدر بلکه سبب و علت بودر که
[illegible]قرآن دل اوجیله اوقورلر چوق زحمت چکمز اما التون میان
[illegible]اندن و همیان جاندن چقاروب و یرمک لازم اندر اولکی

غایت کوچ کلور **مثنوی** در ریغا کردن طاعت نهادن کر نرم آبرو
دست دادن دریغ وحیف که طاعته بیوقن ویرمک وعبادت ایلمک
اکر جود وسخاوبذل وعطایه مقرون اولیدی زیاده عمل مبرور
ونور علی نور اولوریدی وسعی مشکور برینه مقصود اولو
ایکی جانب بله معمور وباعث فوز اجور موفور اولوریدی
دیمکدر کردن طاعت اضافتی لامیه در بیانیه دینلر غلط ایتمشلر
دست دادن اضافتی دخی بویله در کرنش ضمیری کردن طاعته
راجعدر بو محلده دریغ وحیف انک طاعتنه که سخاسز بر عمل
یارامزدر بن شارحک سوزی هیچ بر عمله یارامز بد بناری جوخه
درکل بماند بر دینار سببی ایله یعنی بر التون صرف ایتمک لازمکلد
خصوصا صدقه وزکات تکلیف اولنسه بالجمله با تمش
خرکبی عاجز قالوب چقار دوب ویرمکدن زیاده زحمت
جانی چقار درکل خره متعلقدر بماندک فاعلی شخص بخیله راجع
خرکبی بالجمله قالوردیمکدر غفلت اولنمیه ور الحمدی بخوا
صد بخواند امابر فاتحه رجا ایتسک یوز کره اوقور کوچمز زیرا
نسنه چقماز دلا وجمله قرآن اوقمقدن چندان اوچکمز ویا خود
هرنه قدر زحمت اولورسه بهر تقدیر محنت بدنی تعب مالی
اوزرینه اختیار وترجیح ایلردیمکدر ولدخفی اولمیه که بو حکایه
دخی بیرلکه علاقه ومساوی ظاهر دکلدر دیمکر کراولتو انکر بخیل
یعرم دایدی دینله ولکن نفس حکایه ده مذکور وثابت اولمدوغی
اجلدن بعضلر بو بابه تعلقی ضعیف فهم جهتندندر دیمشلر
بو دخی ضعیفدر فقد بر بعض نسخه ده بو بیت موجوددر زور
باید نه زر که بانو اکر زری دوست که ده من کوشت زور دو
کرکدر زر لازم دکلدر زیرا زن قسمته بر دانه هاوج اون
بطن اتدن مقبولدر بانو عورتدر کرز کاف عجمینک ورا
معجمه نک فتحلریله واخرنده راء مهمله ایله هاویج دیمکدر تشبیه
طریقیله کیر سخت مراد دن دوشتر دن ضرورت وزن ایجون

تخفیف اولنوب براحذف اولنمشدر که بو مقوله یرلرده ازمنا سنده
ن اون بطن دیمکدر کوشت لحمدر **حکایت** پیر مردی زکهنه
رازن نکنی بزیر نجون تاهل ایتمزسن دید یکر کفت با پیره زنانم
لفتی نباشد یا شلو وعجوزه خاتونلر ایله الفت بن قرین دیو
لنو بو یردی الفتی ده یا تنکیر ایجوندر وحدت ایجون دین هیچ
وجمله الفتم بوقدر دیمک اراده ایتمشدر غلط زعم ایدن
دو غلط ایتمشدر کفتند زن جوان بخواه چون مکنت داری
یلر که چون تاهل ایتکه وسعتک وقدرتک واردر بر تازه زن
نج ایله مکنت یمک ضمی ایله قدرت معناسنه در بعض شراح
نلن مکنتی جماعه قدرت معناسنه حمل ایدوب چون جماعه
درت طوترسن کنج عورت سته دیو شرح ایتمش کفت مرا
بیرم با پیره زنانم الفت نباشد او را که جوان باشد با من که
ر جون دوستی صورت بندد بر انصاف ایدوب پیری
کندم بیر ایکن بنم یاشلو قاریلرایله زندکانی والفتم یوقدر
زیاشلو اولان عورتک بنم ایله انس والفتی وامتزاج
یختی نجه میسر ومقصود در محصل اکر پیر مرد اکر پیر زن
ریننه حظ ایلمز در کوزند دوستده یا مصد ریحدر **حکایت**
منظومه شنیدم که در این روزها کهن پیری خیال بست
بیرانه سر که کیرد جفت ایشتدمکه بو ایامده ویقین زماننده
کهنه بیر قوجه لغتنده تاهل وتزوج ایتمکه ملاحظه ایلمش
کاف عربینک ضمی ایله در اما هانک حرکتی متعین دکلدر مثلا
لفظنده قافیه اولسه مفتوح اولور وسخن لفظنده قافیه
اسه مضموم اولور بو محلده ایکیسی بله جائز در بیرانه قصر
لر تقصیر ایتمشلردر کهن بیر اصلنده پیر کهنه در بیرانه سر پیرلک
انند دیمکدر جفت جیمک عربینک ضمی وفانک سکونیله زوج
معناسنه در که مرد وزنه اطلاق اولنور بخواست دختری
خوبروی وکوهر نام کوهر اولو بر کوزل قز جفاده نکاح ایستدی

شمع

زن خواستن تزوج نکاحدن عبارتدر ایدوکی سقطه بیان اولا[ن] [illegible] ضی ایله صیق طوقمش ثوب دیمکدر بو بوستان کله آغاز کرد
بو محلدن بر قزجغاز دیلدی دیو معنی ویرن استعمالدن بعی[د] [illegible] بجت ساخت که خانمان این شوخ دیده پاک برفت بر بست کیر
ایمش خوبروی وصفی ترکیب دکر کوهر نام حسن الوجه تبیا[ن] [illegible] رسنلرند بو کستاخ وبی حیا جمله مالمی ضایع اتدی وخانمانی بوکا
وصف ترکیبی زعم ایدنلر غلط اتمشلردر ایکیسی بله دختر [illegible] سببی ایله المدن چقدی کتدی دیو شکایته آغاز ایدوب وصکوجن
وصفلریدر خوبروی وصف ولوب کوهر نامه اضافتله [illegible] جدر مفعولدن بجت فهانه ولغه بعض افسانه پیدا اتدی کویا
دینلر غلط اتمشلردر جود درج کوهرش از چشم مردمان بنهفت او[ل] [illegible] ندونک حدمتنده قصوری اولمیوب سبب فتنه واشوب دخترک
قزجغز کوهری حقه سی کبی خلقک نظرندن مخفی ومستور ایدی [illegible] رف وتلافی اولمغی کوستردی کله کاف عجمی نک کسری ولامک خفتی
یعنی عذر ایتدن اولوب کسه اول عفیفه نک آتکی وجهنی کورمش [illegible] کایت معناسنه در خانمان بر کلمه در او بارق ومال وملک واسباب
دکل ایدی درج کوهر مضافدر جواهر حقه سنه درج دیرلر ضر [illegible] زاقدن وبالجمله جمیع مالکدن عبارتدر بو محلدن مبالغه مقصود
شین دخترم راجعدر بنهفت ده با ظرفیت ایچوندر نهفت خفا [illegible] لشدر رفتا مل شوخ دیده کستاخ وبی حیا معناسنه در رفت
اسم دربعضلر درجی ساکن ایدوب حقه کبی در کر کوهری [illegible] ضی ایله سپورمک معناسنه اولان رفتندن ماضیدر پاک
مستور در دیو معنی ویرمش بعضلر درج کوهردن فرجی مر[اد] [illegible] ت وپاک بیرد دیمک هیچ نسنه قومادی نه وار ایسه الوب کتدی
اولوب یعنی فرجی کبی خلقک کوزندن مخفی وپنهان ایدی [illegible] ندر خلاصه کلام تاهل وازدواجدن اصل مقصود اولان کیدبولندن
دیمکه حمل اتمش چنانکه رسم عروسی بود تماشا بود انجلین زر [illegible] بمندر وجوده کلمک سببی ایله ما بینلرنده الفت وامتزاج اولمیوب
عروسی اولور یعنی عروسه متعلق اولان رسم وایین وترتیب [illegible] نهایه باعث اولدی دیمکدر بعض شراح دیمشکه بیرد فتح جاب ایچوندر
جهاز وتزیین تماشا ایدی یعنی نی قصو حاضر ومهیا ایدی بع[ض] [illegible] رسنلرنده شکایت ایدوب بو کستاخ بنم مالمی سپوردی نسنه قوما
نسخه تماشا یرینده مهیا واقعدر عروسیده یا نسبت ایچوندر [illegible] نی هر مجلسده وکیمسه وکونده صرف ایدوب فقیر اولدم بو خود
اولمق دخی جائزدر اولکی بود واوک فتحیله مضارعدر ایکنجی [illegible] دکل ایمش بن مغبوننا اولدم دیو شرح اتمش هوادن سویلمش
واوک سکونیله ایدی معناسنه حرفدر ولکی بجمله اول عصای شیخ [illegible] رسلاند بیهوده تزوج اسناد ایلمش تجاوز الله وپاک برفتک
بخفت ولیکن همان اولکی جمله ده بیرک عصاسی ویوردی یعنی جاعه [illegible] ناسنی نم واریسه اتاسی واناسی وبینه ایلتدی دیو تفسیر
قصد ایلدی اما قطعا حرکت وقیام اتمدی کمان کشید ونزد بر هدف [illegible] بدن شاخ دختر بیانه سویلمش میان شوهر وزن جنگ وفتنه
که نتواند دوخت مکر بسوزن بولاد جامه هنکفت یا بن چلدی [illegible] ات چنان که سر بشحنه وقاضی کشید وسعدی کفت اریله عورت
اتانشانده ورامادی زیر صیق دوقتمش قماشدن جامه یی دیمک [illegible] بیانن بر وجهله جنکه فتنه پیدا اولدیکه عاقبت سویاشیه
ممکن دکلدر مکر بولاددن ایکنه اوله محصل ازاله بکارت یا تممه قتی [illegible] قاضی یه مرافعه یه مؤدی اولدی وشیخ سعدی بو حالی کوده
سخت کیر وقوی آلت کرکدر هدف صدف وزنخ وزره او قک [illegible] نزی بسر ازخلاف وشناعت کناه دختر نیست تو قدر شناعت
نشانند درایکیه حرف تعلیلدر دوخت مصدر معناسنه د[ر] [illegible] خلاف وشقاق وعدم ایتلاف که ما بینکرده واقع اولدی بعد
مکر الا معناسنه در هنکفت هانک فتحی ونونک سکونیله وکاف [illegible] کاه بو خصوصده قطعا دخترک صوچی وکناهی اولیوب

298

لغت معناسنه کلور لکن غرابتدن خالی دکلدر اما خلاف وتجا
معناسنه خلاف لفظی قطعا مستعمل دکلدر وکتب لغتده یوقدر
بونده اسلوب عجم اوزره داخل اولمشدر دیین کمسه تر زبوق
اولمشدر حاشا که شیخ سعدی بویله غریب غیر معهود الفاظی
کتاب ایلیه بر شارح دخی خلاف تاسنی خطاب ایچون طوتوب
سنک مخالفتکدن و قباحتکدن صکره دینو معنی ویرمش بو دخی
خلاف ظاهر در نسخهٔ صحیحه الله اعلم پس از خلاف وشناعت
الفقده قطعا اشتباه این جک دکلدر لرزدار تعاش ودترمک
معناسنه لرزیدن لفظندن مضارعدر که سفتک مفعول مقدمیدر
مصدر معناسنه دردانی نک مفعولی در **باب**
هفتم در تاثیر تربیت یدنجی باب تربیت مؤثر وغیر مؤثر اولمق
بیانده وتفاوت مراتب استعداد ذکرنده در **حکایت** یکی زوزرا
پسری کودن داشت وزرادن برینک بر احمق وکودن اوغلی وار
ایدی کسی از دانشمندان فرستاد که مر این را تربیتی کن مگر عاقل شود
عالمدن برینک خدمتنه کوندردی که تعلیم و تربیت تمکله بولکه
عقل و حماقتی زایل اوله مرلفظی مقحم دن تربیتی ده یا تنکیر ایچون در
یالق ظاهرده بعضلر وحدت ایچون طوتوب غالبا بر کونه
تربیت خاص ایتمک ملاحظه ایتمشدر مکر تمنی وترجی معناسنه در
ایدی تعلیمش کرد مؤثر نبود بر مدت که تعلیم ایلدی قطعا تاثیر
ایتمدی پیش پدرش کسی فرستاد که این عاقل نمی شود و مرا دیوانه
کرد اوغلنک بابا سنه بر کسنه کوندروب دیدیکه بو خود عاقل
اولمق احتمالی اولمدغندن غیری اتا بنی بله دیوانه ایلدی حاصل
کوندردکی انسه ینه اولجه الی بنی بو بلادن خلاص ایله
استدی **قطعه** چون بود اصل جوهری قابل تربیت
را در و اثر باشد برجوهرکه اصلی وذاتی وحقیقت وماهیتی
قابل اوله تربیت وارشادک انده تاثیری اولور هیچ صیقل
نکو نداند کرد آهنی را که بد گهر باشد بر چه کوشد حد ذاتنده

جمله تقصیر ونقصان سنده در بو دخی جائزدر که بعد از خلاف
وشناعت عبارتی سعدی گفت لفظنه ظرف اولوب بعد ازین خلاف
وشناعت که جاری شد سعدی گفت تقدیرنده اوله یعنی مابینلرنده
واقع اولان غوغادن صکره سعدی دیدی دیمک اوله بعض نسخه ده نیت
برنه چیست واقعدر معنی بر دور دختر کتابی یوقدر دیمکدر زیرا که
دست بلرزد که هر چه دانی سفت زیرا ایر لکدن سنک که الکده در
که دلکی نه بیلورسن یعنی نجه قادر اولورسن خفی ولمیه که
تا می که اولدیغی جهتدن بو عبارتده زیاده لطافت وار در
بوقدر فتنه وغوغا همان جماعت قادر اولمادغک ایچون در غیری
نسنه یوقدر شوهر زوج معناسنه در زن دیمکدر سر لفظی
یا خود اوج معناسنه در بو محلده عاقبت ونهایت مراددر
کشیدک مفعولی در آن جنگ وفتنه خود را شحنه و ناحیه
کشید تقدیرنده در خاست وکشید فعللری معلوم در فاعللری
جنگ وفتنه یه راجعدر جنگ وفتنه نک مجموعی امر واحددر
عبارتدر که غوغا مراددر علی سبیل البدل یا خود کل واحد تاویلنده
حاجت یوقدر فتامل کشیدک فاعل ضمیرندن زوجه یا خود
زوج وزوجه دن هر برینه ارجاع ایدن یلمشدر بو دخی جائزدر
که را تقدیر اولنیوب سرش یا خود سر او بشحنه وقاضی کشید
اولوب غوغانک اوجی یعنی وته سی شحنه وقاضی یه چکلدی یعنی
اورایه واصل ومنتهی اولدی دیمک اوله بو تقدیرجه کشید مجهول
اولور یا خود سر غوغا مرد وزن را بشحنه وقاضی کشید تقدیرنده
اولور بو تقدیرجه دخی کشید معلوم اولوب ضمیر فاعلی سر
غوغایه راجع اولوب جنگ وغوغانک عاقبتی وغایت ونهایتی
زوج وزوجه یی قاضی یه چکدی کتوردی دیمک اوله شرح بو مختار
غافل اولوب کیمی اطلاقا وزره کشید فعلنی معلوم وکیمی مجهول
ایلمش معلوملری مجهوللرندن ممتاز اولمیان کمسه لر بو یله کتاب
شرحنه تصدی ایتمک ظلم وتعدی در شنعت اگرچه شناعت کبی

بدکهر اولوب اصلنده قابلیت واستعدادی اولمیه صیقل انی
ایده بیلمز یعنی قادر اولمازکه صیقل صندلی وزنی اوزرینه
دمودن وشمشیر قسمندن پاس چوب زاغلیوب جلا وبره
قادر وماهر اولان استاده دیرلر استعمال اتدوکی آلته مصقله
دیرلر اغلب استعمالده اول عملدن حاصل اولان اثره صیقل اطلاق
ایدرلر مثلا صیقل وجلا وپرداخت دیرلر کاهی آلته اطلاق ایدوب
مثلا وافر صیقل چالدی دیرلر اول صنعته اطلاق ایدرلر
بی وقوف سنو بلشن دنسک بدرپای هفت کانه مشوی کابی
پاک وطاهر اولسون دیو یدی درلو دریا ایله یومه یعنی فرضا
یدی دریا ایله یوسکده پاک اولماز دیر هفت کانه هفت کوننده
معناسنه اولوب یدی درلو دریا مراد اولمق مناسبدر نکندن
خالی دکلدر مطلقا یدی عدد نه حمل ایدوب کانه نک معناسی
ضایع ولغو اتمکه ضرورت یوقدر تامل که چو تر شد پلید تر
باشد زیرا کلب یاش اولسه دخی زیاده مردار اولور اولکی
تر یاش معناسنه وایکنجی ادات تفضیلدر خر عیسی کر بمکه برند
خر عیسایی مثلا کعبه یه ایلتسلرده قطعا انک ذاتنه برشرف حاصل
اولماز چونکه بیاید هنوز خر باشد مکه دن کلدکده ینه اولکی
خردر مکه یه واروب کلمک انی خرلقدن چقارمز بو مصرعده کی
خر طبیعت اولان بعض اشخاص دخی مکه یه واروب حاجی نامنه
اولمغله طبیعتندن خرلک زائل اولمازدر مر ینه خردر ینه خردر
ینه خر حکایت حکیمی پسرانرا پند همی داد جانان پدر هنر
اموزید بر حکیم دانا اوغللرینه نصیحت ایدوب دیر ایدیکه ای بابا
هنر ومعرفت تحصیل ایلک ای جانان تقدیرنده در حرف ندا محذوف
که ملک ودولت دنیا اعتماد را نشاید زیرا که دنیانک ملک ودولتنه
اعتماد ایتمک دکلدر ملک میمک کسریله مالک اطلاق اولنان اموال
واسبابه دیرلر ومیمک ضمی ایله سلطنت ومملکت معناسنه در
بو محلده اکرچه ایکیسی بله جائزدر اما ایکنجی معنایه حمل اولنمق روا

… دروازه بدر نرود ودنیانک جاه وعزتی بریره کتسک مثلا غربتده
… سکه قیودن طشره سنکله بله کتمز بونده قالور دروازه
… ملندن دریا زده در لفظ مرکبدر اچوق قیو دیمکدر برجزئی درن
… معناسنه برجزئی بازدر اچوق معناسنه در واوله
… بانده مناسبتی اولوب احدهما اخره نقل اولنمق جائز اولدوغی
… نما کاروان لفظنده بیان اولنمشدر اخرنده کی های رسمی
… نای عامدن سمای خاصه نقل ایچون اخر کلمه یه لاحق اولمش
… ن تخصیصده پس دروازه نک مسماسی شول بیوک قیودر که
… شهرلری اولمیوب دایم اچوق طورر یابلمز مثلا شهره کیرجک
… وقاق اغزنه دخی دروازه شهر دیرلر بو تحقیقی بلمنلر بولدقلرن
… بلمشلر دروازه یی دوران معناسنه طوتوب لایخرج المنصب
… ن الدوران دیرلر غریب معنایه حمل ایلمش وسیم وزر در سفر
… محل خطرست وهم در حضر وسیم وزر سفرده وحضرده بله
… خطرده یا دزد بیکبار ببرد زیرا اوغری وحرامی برا وغوردن
… توزرکیدر ویا خواجه بتفاریق بخورد یاخود صاحبی
… بیا فشیا اوجن الوب یمکله توکنوزکیدر باقی قالماز
… اما هنر چشمه زاینده است ودولت پاینده اما هنر ومعرفت
… نا منقطع اولمیوب اقان چشمه کبی در ودولت پاینده وثابت
… برقرار دولتدر که هرقنده کتسک ونه یرده اولسک سنده در
… در زاینده طوغورنجی دیمکدر زیاده اولمقدن عبارتدر
… اکر هنرمند از دولت بیفتد غم نباشد واکر اهل هنر وصاحب
… معرفت اولان کمسه فرضا دولتدن دوشرسه ده غم یوقدر
… صاحب کمال را چه غم از نقص مال وجاه که هنر در نفس خود
… دولتست زیرا حد ذاتنده هنر دولتدر هنرمند هرجا که
… رود قدر بیند ودر صدر نشیند صاحب کمال هرقنده وارسه
… قدر وعزت کورر وصدر مجلس اولور وبی هنر هرجا که رود
… نان چیند وسختی بیند وبی حیثیت نادان اولان هرقنده وارسه

دیلنجیلک ایدوب زحمت چکر لقمه چیدن لقمه جمع ایتمکدر دیلنجیلک
وکدالقدن عبارتدر بیت سختست پس از جاه تحکم بردن
خوکرده بناز جور مردم بردن یعنی برکسه منصبدن اولوب
کندو ایللره حکم وحکومت ایدرکن دولتدن ایریلوب غیرلرک
حکومتی التنده اولمق وناز ونعمته معتاد ایکن فلاکتده وشوم
خلقک جور وجفاسن چکمک قتی کوچدر قطعه وقتی فتاده
فتنه در شام بر زماننده شام شریفده بر فتنه واقع وحادث اولدی
بعض شراح در لفظنی ظرفیت ایچوندر دیدیلر رد ایدوب باسم
حرف صله اولمغه حمل ایدوب شامده بر فتنه دوشدی دیوب
ویرمش بلا ضرورة تکلف ارتکاب ایتمش هرکس از کوشه فرا رفتند
هرکسه برکوشه دن چقدیلر کتدیلر یعنی مملکت خلقی براکنده اولوب
جلاء وطن وترک دیار وغربت اختیار ایتدیلر فرا لفظی مفخم در
روستا زادکان دانشمند روستایی واهل قری ورعایا وفقرا
اوغللرندن اولوب علم ومعرفت اهلی اولنلر بوزیره یا پادشاهه
پادشاهه وزیرا اولمق مرتبه سنه دک کتدیلر یعنی روستا
زاده ایکن اول زمانده غربتده دوشنلردن بعض لیاقت واستحقاق
اولمغله رفونکاره مرتبه وزرا و اصل اولدیلر علو نسب وحسب
فاخرلری اولمق ضرورتفاوت قدری معلومدر اولدیکه عالمده همان
اعتبار معرفت وکمال ایمش نسب ومال دکل ایمش دیمکدر پادشاه
وزیرا اولمغه کتدیلر دینلر حق ادایی بلمشلر کویا مراده واصل
اولمشلردر روستا کویدر روستا زاده کوین طوغمش یعنی
شهرلو حسیب ونسیب واکابر زاده ومردم دکل دیمکدر دانشمند
لفظی روستا زادکانک وصفیدر مضاف الیه دین غلط ایتمشدر
وزیری ده یا مصدریه در پادشاه لفظندن قانیه اقتضاسیله
ها حذف اولنمشدر ضرورت وزن ایچون حذف اولنمشدر دین
تقصیر ایتمشدر پسران وزیر ناقص عقل وزیرزاده لر اولوب
ناقص العقل ونادان اولنلر بکدایی بر روستا رفتند کدالغله

یعنی دیلنجیلک ایله یاخود فقیرلق سببی ایله کویه کتدیلر یعنی کویلرده
...ی ونکبتی اولدیلر قالدیلر اکابرزاده اولدقلرینک وحسب ونسبلری
...ر ناقص سی اولمدی وملدی ناقص عقل پسرانک صفتی در وزیرک
...نی دکلدر ناقص العقل یعنی ناقص عقلهم تقدیرنده در صفتکه
...مله اضافتی قبیلندندر وصف ترکیبی دین خطا ایتمشدر
...معلوم اولدیکه بو شخص حسن الوجه عبارتنده دخی وصف ترکیبی در
...ن وزیرانک کسره ایله زیر ایسراند وزیر لفظی موصوفدر فارسیده
...ن بودر که موصوفک آخری مکسور اولور سکون ایله دردین
...ا ایتمشدر بکدایی ده با مصاحبت ویاخود سببیت ایچوندر اخرینده
...ی یا مصدریه در بیت میراث پدر خواهی علم پدر اموخت
...وفاضل پدرکک میراثنی استرسک پدرکک علمنی تحصیل ایله سنده
...کامل اول بابا کک میراثنی یعنی منصبنی کر استرسک دین شارح
...یاقی کلامدن بیخبر ایمش کین مال پدر خرج توان کرد بده روز
...پدرکدن قالان چوق سالی وذکوننده یعنی آز زمانده خرج اولنوب
...جائزدر باقی ویایدار اولماز دیمکدر اما معرفت وکمال من العمر
...کنز مالدر حکایت یکی از فضلا تعلیم ملک زاده کردی فضلادن
...بر شهزاده یه تعلیم ایدردی وضرب بی محابا زدی وهیچ رفق
...رحم ایتمیوب محکم ضرب ایدردی ضرب بو محلده کوتک معناسنه
...اسم مصدردر بی محابا بی باک وبی پروا وبی توقف وبلا رفق
...کلدر ضرب بی محابا ترکیب توصیفی در اضافی دینلر غلط ایتمشدر
...ضرب لفظنی ساکن ایدوب ضرب رایی توقف زدی تقدیرنده
...تنلرنی محابا ضرب بد مستحقدر وزجر بیقیاس کردی وهودن
...نصیب اولقاتدن زیاده منع وزجر ایدردی زجر بیقیاس ترکیبی
...توصیفیدر اضافی دینلر غلط ایتمشدر بو مقوله یرلرده زجردن
...رنجور وجفادر دین هوادن سویلیوب جفایه مستحق
...ولنش پسر از بیطاقتی شکایت پیش پدر برد شهزاده بو مرتبه
...تحملا ایتمیوب عاجز وبیطاقت اولوب خواجه سندن

پدرینه شکایت ایلدی و جامه از تن دردمند برداشت دزلو و مضروب
تنندن لباس چقاردی و عریان اولوب بدننده اثر ضرب اولان یرلری
باباسنه کوستردی که زیاده ترحم ایلیه دردمند بو محلده
دیمکدر تن دردمند ترکیب توصیفی در راضا فی طوتنلر غلط ایتمشلر
پدر را دل بهم آمد یعنی پدرینک کوکلی منقبض و متکدر و محزون و منفعل
اولدی استاد را بخواند و گفت بر پسران آحاد رعیت چندین جفا
و توبیخ روا نمی داری که بر پسر مرا معلمی چاغروب ایتدی شهرلو اوغلانلرینه
هیچ برینه اولدیکلو جور و جفا و توبیخ و اذی اتمکلیدر و اکوز
نه قدر اکر ایتدیم و غلمه ایدرسن یعنی بنم اوغلومه زیاده جفا ایدرسن
و غیردن ارتق دوکر سوکرسن سبب چیست بوکه سبب نه در
ایله آحاد رعیت افراد رعیت دیمکدر توبیخ عتاب معناسنه در
گفت سخن باندیشه باید گفتن و حرکت پسندیده باید کردن
خلق را استاد ایتدی مطلقا جمیع خلقه و هرکسه لازمدر که ادب
اوزره اولوب شلله سوز سویلمیوب اولدقن فکر ایله سویلیه
و اطوارندن و هر کارندن مقبول و پسندیده حرکت ایلیه خاصه
پادشاهان را بو خصلتلر خصوصا پادشاهلره زیاده لازمدر انلرین
کبی دکلدر که هرچه بر دست و زبان ملوک رفته شود هر آینه
بر افواه گفته شود زیرا هرنسنه که پادشاهلرک الندن و دلندن
وقوعه کله البته افواه ناسه دوشوب خلق ایچنده شیوع
بولسه کرکدر و قول و فعل عوام را چندان اعتبار نباشد اما عوام
قول و فعلنه اول قدر اعتبار اولماز **قطعه** اکر صد عیب دارد
مرد درویش رفیقانش یکی از صد ندانند فقیر اولان کمسنه نک
عیبی ده اولسه یولداشلری و همنشین و مصاحبلری یوزدن
برین بلمزلر و مقید اولمزلر بعض نسخه‌ده اکر صد ناپسند آید ز درویش
واقع اولمشدر یعنی فقیر اولان کمسه‌دن نا قبول یوز قول و فعل
اولسه دیمکدر و گر یک ناپسند آید ز سلطان اما پادشاهدن
بر اندنا معقول قول و فعل صدور اتسه بعض نسخه‌ده اکر یک

بادهی واقع اولمشدر یعنی کر بر پادشاه اتفاقا بر لطیفه ایله
بر نادره سویلسه دیمکدر از اقلیمی باقلیمی رسانند بر اقلیمدن بر
ایرشدررلر جمله عالم ایچنده شایع اولور پس در تهذیب
اخلاق خداوندزادگان پس بو معنی سقرزا و لیچق لازمدر که
وملرک و اکابر زاده‌لرک خصوصا شهزاده‌لرک تهذیب اخلاقنه
و تربیت و ارشادلرنده اهتمام الله نبا تا حسنا الله تعالی برخوردار
دولت ایلیه دیمکدر مراددر اجتهاد از آن بیش باید که در حق عوام
عوام و احاد ناس حقنده اولاندن زیاده سعی و اجتهاد اولنه
هرکه در خردیش ادب نکنند هرکسه تی که تازه لکنند و حالت
ولیت و صغرنده تادیب ایتمیه‌لر در بزرگی فلاح ازو برخاست
دکی زماننده انده رشد و فلاح اولمز و اصلاحه قابلیت قالماز
ادب اولور سعی ایدوب کوچکدن تربیت ایتمک کرکدر دیمکدر چوب تر
را چنانکه خواهی پیچ یاش چبوغی نجه استرسک اکه بوکی چوب تر
ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه ترجوبه متحقددر پیچ پیچیدن
امردر اکمک و بوکمک مراددر هر نجه استرسک تصرف و اصلاح
و اکری اولان یرلرین طوغرلد وزسن دیمکدر نشود خشک
زبا آتش راست یاش قوری و یابس اغاج که اکری اولا آتشده قونیجه
و مستقیم اولمز یعنی آتشده یقمقدن غیریه یرامز دین راست
بولمش چوبی عصا ایله تفسیر ایلیان تخصیص و بلا مخصص
شعر ان الغصون اذا قومتها اعتدلت غصنلری یعنی شاخ
لری طوغرلتمق استسک معتدل اولور و نجه استرسک اک
طوغریلور غصون غصنک جمعیدر طال بوداق
تازه شاخ و قهاده معناسنه در اذا قومتها اذا اردت تقویمها
معناسنه اولمق انسبدر فتامل اعتدلت ده فاعل مونث ضمیری
غصون راجعدر قومت فعل مخاطبدر و لیس ینفعک التقویم
خشب شا قوری و خوجه اغاچلری طوغرلتمه جالشمق سا کم
و یرمز یعنی هرنه قدر سعی اتسک مجالی یوقدر خشب خانک

وشينك ضمه‌لريله خُشُبك جمعيدر يابس اغاجلر مراددر يا تقويب [illegible]
متعلق در ليس فعلنك اسمى مقدر ضمير شاندر وليس الشان تقدير [illegible]
ينفعك خبريدر التقوى ينفعك نك فاعلى در بو وجهى جائز در كه [illegible]
ليس نك موخر اسمى اوله ينفعك ده لفظا اضمار قبل الذكر ضرر [illegible]
ارتكاب محذوفدن اولى در فتدبر ملك را حسن تدبير اديب و [illegible]
سخن او پسنديد آمد خلعت ونعمت بخشيد معلمك حسن تد [illegible]
وتقرير كلامى خوش كلوب ومقبول ومعقول طوتوب خ [illegible]
كيدردى وانعام واحسان ايتدى وپايگاهش از انچه بود [illegible]
كردانيد وقدرم تهذسن اوكلكيدن زياده ايلدى بعض شراح [illegible]
ديمشكه معلم مذكورك اكرچه علم وفضلى وار ايمش اما اسلوب [illegible]
تعليمه مالك دكل ايمش والا شاكردى دوككه دكل قاتيمه [illegible]
يوقدر حسن تعليم داد حقدر علم وفضله نسبت دكلدر انتهى [illegible]
خفى دكلدر كه صدد تعليم صبى ده اولدوغندن بو شخص غف [illegible]
ايدوب عاقل ورشيد اولان متعلمينه كوره سوق كلام ايلش [illegible]
سويلش واستعداد مختلف اولدوغن بلمش حسن تعليم موجب [illegible]
فيض دكلدر حد ذاتنده تعليم اطفال وصبيانه مبتلى اولان دي [illegible]
البته كاهى ضربله تاديبه محتاج اولدوغى انكار اولنمز بو سببدن [illegible]
مكتبلرده وقف جانبندن چوب وفلق تدارك اولنوب و [illegible]
صغيرى وجه دكه ضرب ايتمك شرعا جايز كورلمشدر حاجت يوق [illegible]
ديمك عقلا ونقلا مخالفدر **حكايت** معلم كتابى را ديدم در [illegible]
مغرب ترش روى وتلخ كفتار وبدخوى ومردم آزار وكداطبع [illegible]
وناپرهيزكار كه عيش مسلمانان بديدن او تبه كشتى حضرت شيخ [illegible]
ايدر كه سياحتم زمانلرنده ديار مغربده بر مكتب خواجه‌سن [illegible]
كوردم كه كشى صوراتلو واجى سوزلو وبدخلق وآدم انجيديجى [illegible]
وارذل ودنى وفاسق وفاجر بر شخص ايدى كه مردارين كورمك [illegible]
مسلمانلرك عيشى تباه اولوردى يعنى يوزين كورن كمسنه‌لرنك [illegible]
اوكازايدى كتاب كافك ضمى وتانك تشديديله بو محلده لفظ مفرد [illegible]

[illegible] معناسنده درجمع كاتب معناسنده حمل ايدوب كتابت ايدر اطفا
[illegible] بيلنرك سوزى بعيددر وفى مختار الصحاح الكتاب بالضم
[illegible] تشديد الكتبة والكتاب ايضا والمكتب واحد انتهى مولانا سرورى
[illegible] بو ورديمشكه والمعنى على الاول بالتركى يازيجيلر معلمى وعلى الثانى
[illegible] كتاب معلمى وعلى الثالث بر مكتب معلمى كيدين بلمز بر شارح كلوب
[illegible] ار صاحبك كلامنى غلط چقاردى ديوزد ايلمش هرچند ملاحظه
[illegible] ايلدى وجه غلط ظاهر اولمدى غالبا شارح جارح شويله توهم
[illegible] ايتدى كه وعلى الثالث بر كتاب معلمى ديدوكى عبارتنده واقع اولان
[illegible] لفظى كافك كسريله وتانك تخفيفى ايله جمعى كتب اولان كتاب
[illegible] ولكن حاشا كه مولانا سرورى بويله غلط استخراج ايتمش اوله
[illegible] منه دخى دلالت يوقدر خصوصا عنوان كلامنده الكتاب
[illegible] الكاف والتشديد ديدكدن صكره هيچ اكه احتمالى قالمز بونك
[illegible] يكيسى بر معنايه ايكن معناى ثانى ومعناى ثالث تعبير
[illegible] مجرد لفظلرنده اولان مغايرته نظر معناى تركيبى بيان
[illegible] شارح جارح بورادن غلط ايدوب كذب وجهلن اظهار
[illegible] بعض شراح حاشيه كتابنده كتاب جمع كاتبدر اما بونده
[illegible] مراددر ديمش شارح جارح انى دخى رد ايدوب ديمشكه جمعه
[illegible] يلدى وكننده خطا ايدوب جهلن اظهار ايلمش انتهى لكن اهل
[illegible] نظرنده خفى دكلدر كه اما بونده مكتب مراددر رديدكدن صكره
[illegible] شارحك كلامنده حصر توهمى قالمز درفتدبر ناپرهيزكاردن
[illegible] ناكردلرى حقنده عفتى ونظر پاكى اولميوب خيانت اوزره
[illegible] ديمك خصوص مقامه وسياق كلامه اوفق در كدا طبع دنى
[illegible] كوزلو رذيل ديمكدر تبه تباهدن مخففدر خراب ومختل
[illegible] معناسنده در خفى اولميه كه ذكر اولنان تركيبلرده مردم
[illegible] ردن غيريسى وصف تركيبى دكلدر حسن الوجه قبيلندندر
[illegible] سن وصف تركيبيه بينلر غلط ايتمشلردر وخواندن قرائت
[illegible] مردم راسيه كردى وانك قرآن اوقودوغى دمك كوكلرسياه

ایدردی یعنی ول ناسازکه بدا وازن دکلین قسوت قلب دا...
ایدردی جمع پسران پاکیزه ودختران دوشیزه بدست جفای...
کرفتار بربولکه پاکیزه ومعصوم اوغلنجقلر وبکر قزجغزلر...
النده جفایه کرفتار ایدی جمع بربولکه دعکله دپسران پاکیزه...
ترکیب توصیفی دراضافی طوتنلر غلط اتمشدر دختران د...
بویله درد وشیزه بکردیمکدر نه زهره خنده ونه یارای کفت...
یانده نه کلمکه مجاللری واریدی ونه سویلمکه اقتدارلری و...
محصل ودلرین المشیدی زهره زانکه فتحیله اود معناسنه...
بو محلده قدرت ومجال مراددر یارای دخی قدرت معنا...
مستعملدرکه عارض سیمین یکی را طبانچه زدی کاه برینکه...
عارضنه وکل یوزنه طبانچه اوردی وکاه ساق بلورین د...
راشکنجه کردی وکاه برینکه بلورین ساقنه سکنجه ایدردی...
ایاغن فلقه یه چوروب دوکردی عارض سیمین وساق بلو...
ترکیب توصیفلردر اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر القصه...
که طرفی زخیانت ومعلوم کردند بزدند وبراندند حضرت...
ایدر ایشتدمکه اول شخصک بعض خیانتنه واقف ومطلع...
دوکدیلر ومکتبدن سوردیلر ومکتب خانه را مصلحی دادند بار...
وشیک ونیک مردی حکیم کر ومکتب خانه یی بر صالح ومصلح و...
ودانا ایوادمه ویردیلر که سخن جز بحکم ضرورت نکفتی ص...
اولمینجه سوز سویلمز ولازم کلمینجه اغزین اچمازیدی وموج...
ازارکس بر بانش نرفتی وکسه یی نجتمکه سبب اولور سوز...
جاری اولمازیدی محصل معلم اولکه جمیع اوصافنک ضدی ونا...
اولان مکارم اخلاق وخصال حمیده انده موجود ایدی وکوره...
هیت استاد نخستین ازسر بدر رفت اولکی یاوز خواجه لر...
مهابتی وخوفی اوغلانجقلرک باشندن کتدی کوچک صغیر...
ومعلم دومین را اخلاق ملکی دیدند وایکنجی معلمک اخلاق ملکی...
کوردیلر یعنی ملک صفت وخوب خصلت ودرویش سیرت وا...

...نخستین اولکی ودومین ایکی ضمیر ایله ایکنجی دیمکدر ملکی میم ولامک...
...یله در یا نسبت ایچوندر دیو بکدر کرشدند بری برینه شیطان و عدو
...وب ضبطدن قالوب بری بر ایله دوکشورلر چکشورلر دی
...یکدر دیو لفظی یکدیکر لفظنه مضافدر وباعتماد حلم او ترک علم
...ند وخواجه نک حلمنه وبواشلغنه اعتماد اتمک سببی ایله تحصیل
...ترک اتدیلر بعض نسخده از علم محروم ماندند واقعا ولمشدر
...اغلب اوقات بازیچه ولعب نشستندی واکثر اوقاتن بر
...وب لعب ولهو مشغول اولورلر ایدی بعض نسخده بازیچه
...عم نشستندی واقعدر بازیچه ولعب بر معنایه در عطف
...سیر در ولوح درست ناکرده برسر یکدکر شکستندی واوقات چوق
...لرن درست اتمدن یعنی لوحن یا زیلاون سیقلرین هنوز
...نیوب وکرنوب تمام اتمدین لوحلرین بر برینک باشنده یا ر
...ایدرلری لوح تخته دیمکدر اولاد عرب خصوصا دیار مغرب
...سیقلرین تخته اوزرنه یازوب اوقمغه معتادلردر لوح حا
...کوبله درلوح را درست ناکرده تقدیرنده در بعض شرح کتابنک
...نسبه سنده لوح درست اضافتله ولمغی تجویز اتمشلر وجهی ودر
...ت استاد ومعلم چو بود بی آزار استاد ومعلم چون کم آزار
...یعنی یواش اولوب دوکمه قاقمه خرسک بازند کودکان
...بازار او غلنجقلرده خوف قالمیوب ادبسز اولوب چارسوده
...رسک او ینیو اوینارلر خرسک خاء معجمه نک کسری وراء نک سکونی
...سین مهمله نک فتحیله ترکیده اوزون اشک دیدکلری اویوندر که
...نلاوا وشاق وارادک اویناراری بعضلرده یمشلر که حرس
...معناسنه در کاف تصغیر ایچوندر اویو صورتنه کیروب
...ینادقلرند دیرلر ندکم رمضان شریف کیجه لرنده بعض اشخاص
...بکلن بیدا ایدوب کزند ودبلی وبناتدقلری کبی بعد ازدو
...هفته بر در آن مسجد کذر کردم معلم اولین را دیدم که دلخوش
...وبقام خویش اوروه حضرت شیخ ایدر ایکی هفته دن

اول سجدهٔ قاپوسی اوکنه اوغرادم کوزده مرئیدر اولکی معلمک خاطر
خوش و زیاده ضبطی اولمغله دکه بر قباحتن اختیار ایدوب نکر
یرینه کتوروب وغلنجقلرینه معلم ضرب تمشلر بعض نسخده دلبر
خوش کرده بودند واقع اولمشدر انصاف بریخیده ولاحول کفـ
کفتم که ابلیس را دکر بار معلم ملا که چرا کردند حضرت شیخ ایدر
بو حالی کوریجک انصاف ییدیجک زیاده بیحضور اولدم و دیدم
لاحول ولا قوة الا بالله العلی العظیم سبب ندر که ابلیسی تکرار
معلم تدیلر انصاف لفظی بو مقوله یرلرده مبالغه افاده ایدر
زیاده انجندم دیمکدر پیر مردی جهاندیده بشنید و بخندید و
روزکار کورمش و عالی کشت اتمش بر پیر مرد بو سوزمی ایشیدوب
و زیاده تعجب و استبعاد تقبیح و انکار ایتدوکم کوروب خند
ایدوب ایتدی نشنیده که گفته اند مسموعکدر کلمید رکه دیمشلر

مثنوی پادشاهی پسر بمکتب داد بر پادشاه اوغلنی مکتبه اوقتـ
ویردی لوح سیمینش برکنار نهاد مکتبدن دوزلمش لوح سبقـ
کناردن قودی لوح سیمین در کنارش نهاد تقدیرنده در
لفظنده نون دخی ضرورت وزن ایچون سکونیله در زیرا
اجتماع سکنات جایز و واقع اولان مواضعدندر لوح سیمین
ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر کنارند
قودی دیمکدن مراد قولتوغنه ویردی دیمکدر دیمشلر ظاهر
اولان دخی بودر اکر برکسه اعتراض ایدوب دیسه که خو
کندکن لوح سبقنی قولتوغنه ویروب کوندرمک اولادعـ
کوره در اما مخادیم کرام خصوصا شهزاده کان عظام قسمنن
امور خدام مخصوص در کندولر قولتوغنه اوروب کتورد
کتمک غایت بعیدر بس مناسب اولان کنار جانب معناسنه اولو
اوقدوغی یرده اوکنه قودیلر دیمکله حمل اولنمقدر دیسه انحق
ظاهر بر سوزکبی در ولکن نه حالسه تبرکا و تیمنا بویله اتمک
جائزدر رفتد بر واکر دینلورسه که بر پادشاه که اوغلنی سایر

اولان

لاردن کبی مکتبه کوندرمک جائز اوله لوحنی دخی قولتوغنه ویرمک
سید دکلدر دانک جوابی بودر که مراد خارجدن اولان مکتب عامه
کلدر بلکه سرایده اولوب خواجه دخی سرای خواجه سید رفتد بر
بر لوح اونشته بزر اولی لوحک باشنده التون ایله بو مصراع
ازلش جور استاد به که مهر پدر که مجتهدن استادک جوری
کدر زیرا استادک جوری تحصیل معارف و کمالاته وسیله
اولوب مهر پدر علم و هنردن محروم اولمغه سبب اولور خفی
دکلدر که بو کلام مک مقامه چندان ملایم دکلدر زیرا اولـ
نفی مجرد صبیانه جور جفا سیچون کید مشلر ایدی بلکه
غرضیا ننده یعنی شاکردلری حقنده عدم استقامتنده و نفسا
نیتلو خباثتنده مطلع اولوب دوکوب سوکمشلر ایدی بو بندن
سکرینده نه حالسه انک جور جفاسنه راضی اولدق دیو
رحریفی اولحال الله اختیار اتدکلری وبیرکه کلام بجه توجیه
تاویل اولنور تامله محتاجدر **حکایت** پارسا زاده را نعمت
قیاس از ترکه عمان بدست افتاد بر زاهد زاده نک عمیلری
مخلفاتندن وافر میراث سالانه کیردی عمان عینک فتحی ومیمک
تشدیدیله قاعده فرس اوزره عم لفظنک جمیدر عربده اعمام
دور ترکه تانک فتحی ورانک کسریله متروک معناسنه در مخلفات
کلدر طلبه لامک کسریله مطلوب معناسنه اولدوغی کبی متروکه
مطلوبه معناسنه دینلر تاء تانیثی کندولر الحاق اتمشلر فسق
فجور اغاز کرد فسق و فجوره باشلدی و مبذری پیشه کرفت
مسرف اولمغی عادت ایلدی مبذر تفعیلدن اسم فاعلدر مسرف
معناسنه یا مصدریه در فی الجمله چیزی نماند از سایر معاصی
منکری که نکرد و مسکری که نخورد محصلی جمیع منکرات و معاصی
ایشلمدک نسنه قالمدی که اتمیه و مسکراتدن نسنه قومدی ایچمیه
منکری و مسکری دخی اولان یالر وحدت ایچوندر باری بنصیحتش
کفتم ای فرزند دخل آب روانست و عیش آسیای کردان حضرت

نیتده

مرحوم سوری ابن سید علی

د ن

شیخ ایدر بر دفعه که نصیحت طریقیله دیدمکه ای فرزند [illegible] کبی توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر **قطعه** چو
لا ینقطع و زاتب کلوری آقار صو کبی دن ورد رلکی و معیشت [illegible] ات نیست خرج آهسته ترکن چونکه کلورک یوقدر خرج که
متصلدر و نجی دکرمن کبی در دخل دالک فتحی و خاء معجمه نک [illegible] سته تر ایله یعنی اعتدال الله قدر حاجتله خرج ایله اسراف و اتلاف
سکونیله عرفده خارجدن کلوب تصرفکه واصل و کیسه کره [illegible] ه بعض عارفلر بو مصراعی بو وجهله بر بیت ایدوب دیمشلر که
داخل اولان منافع علوفه و محصول تیمار مقوله سی عوایدین [illegible] چو دخلت نیست خرج آهسته ترکن دمادم دخل و خرجت
الملاحق اولنور خرج خود معلوم در اصلنده مصدر در [illegible] نظر کن که ملاحان همی کویند سرودی زبر اکیجیلر بر ایر سویلرلر
داخل و خارجدن استعمال اولنمشلر در عیش تعیش و زندکانی [illegible] ود این معناسنه در مراد بیت ثانی نک مضمونیدر اکر باران
معناسنه در یعنی ذوق و صفادیو تفسیر ایدن تقصیر ایلمش [illegible] کوهستان نبارد بسالی دجله کردد خشک رودی اکر طاغلرده
اسیا و اسباب ایکیسی بله دکرمن معناسنه در اسیای [illegible] بود یا غمسه بر ییلده ایچنده دجله کبی فراوان صو توکنوب
کردان ترکیبی توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط اتمش [illegible] توری دره اولوردی محصل دجله آب فراوان اولدوغنجه
یعنی خرج فراوان مسلم کسی را باشد که دخل معین در [illegible] انک معاونت و انضمامیله در نبارد باء موحده ایله یاغمق
حضرت شیخ دخل آب روان و عیش آسیای کردان دیمکه [illegible] معناسنه باریدن لفظندن مضارع منفی در کوهستان طاغلو
مقصود نه ایدوکن تفسیر ایدوب بیورر که یعنی خرج فراوان [illegible] دیمکدر طاغی چوق اولان یره الملاحق اولنور بو محلده طاغلر
شول کیسه مخصوص و مسلم در که معین دخلی و آب روان [illegible] در دجله نهر بغداد در قصه دن حصه بودر که سنک الکده
کبی لا ینقطع ایرادی اولوب آردی کسلمیه بر وجهدن کله [illegible] اولان مال موروث دخی آب دجله کبی فراوان اولورسه خارجدن
او جهدن خرج این حاصلی خرج چند اوید اما بر کسه که [illegible] منقطع بر ایرادله ضمیمه و امداد اولنمیجق از زمانده صرف اولید
کلوری اولمیوب متصل حاضری و موجودن صرف ایلیه [illegible] اولورسن عقل و ادب پیش کیر عقل و ادبی اوکوکه طوت یعنی
کیسه خرج فراوان اتمکه عاقلر نه دکلدر او تدسی اولمیوب [illegible] پیش نهاد ایدوب دایما مقتضای عقل و ادب اوزره حرکت ایله
نقدین اسراف ایدن از زمانده تمام ایلر امری سنک دخی [illegible] لهو و لعب بکذار لهو و لعبی ترک ایله شویله که اتمه که چون
ایرادک و ماء جاری کبی لا ینقطع مرتبا تکدر اولمیوب الکده [illegible] سیری شود سختی بری و پشیمانی خوری زیرا که الکده اولان
مال موروث که ماء راکد کبی در او تدسی بو قدر تیز تمام [illegible] و نعمت بویله خرج و اسراف اتمکله چوق زمان کچمیوب
دیمکدر بعض شراح بو محلده دیمشکه دخل آب روان [illegible] اولدقده زحمت و مشقت چکرسن و اندوککه اسرافلره
سریع الزوالدر یعنی بو الکده کیرن نعمت بکران آب روان [illegible] پشیمان اولورسن سیری سینک و باء عجمینک ضمه لریله در شود
اکلنمز بجر کیدر و ذوق و صفاد و نجی دکرمن کبی در یعنی بو [illegible] اولدی دیمکدر پس از لذت نای نوش آب سخن در کوش نیاورده
اوکود رکیدر ویمکه ایچمکه سالطیانمز انتهی کلامه خفی دکلدر [illegible] ای دکلمک صفاسندن و ساز و سوز و عیش و نوش لذتندن
شارح مزبور معنای مقصوددن اصلا خبردار اولمامش [illegible] بو وجهله نصیحتی کوش اتمدی نایی بوغز معناسنه حمل
و خصوص مقامه و سیاق کلامه نظر قلمامش دخل معین [illegible] عبث اتمش و بر قولهمن اعتراض کرد و کفت راحت عاجل

سودی

سودی

سودی

سودی شمعی

بتشویش محنت آجل منغص کردن خلاف رای خردمندانست و...
سوزمه اعتراض وانکار ایدوب ایتدی نقد وحاضر حضور...
وراحتی کلجک محنتک تشویشی واندیشه سی ایله مکدر ومنغص
ایتمک عقلا راینه مخالفدر مثنوی خداوندان کام ونیکبختی
چرا سختی برند از بیم سختی بالفعل مراده ووصلته واصل اولنلر
موهوم شدت خوفی ایله نیچون زحمت چکرلر یعنی حالا
بخت وطالعی یار اولوب مال ونعمت ایچنده کامران اولنلر
جایزکه بر زمانده محنته وفقر وفاقه کبی مبتلا اولالر
اندیشه ایدوب غم چکمک عاقلانه دکلدر خداوندان کام
اصحاب مرام اولان کامکارلر دیمکدر نیکبختی حسن الوجه کبی
قبیلندندر یا مصدریه در کام اوزرینه عطفدر واصحاب
نیکبختی تقدیرنده در وصف ترکیبی دیین غلط ایتمشدر
بروشادی کن ای یار دلفروز ای یاری دلفروز وزیوری و...
شنلک وشادیلق ایله بومقوله اوهام وخیالاتدن وشوب...
یوق یره عیشکی تلخ ایتمه احتماله وجود ویرنلرک سوزینه
کوش ایتمه دیمکدر دلفروز قلبی روشن ایدیجی دیمکدر
فردا نشاید خورد امروز یارنکی غمی بوکون یمک روا دکلدر
خورد مصدر معناسنه در بیت غم نا آمده خوردن نشاید
رنجه میدارد همان آن به که با فردا گذاریم کار فردا را فکیف
مرا که درصدر مروت نشسته ام وعقد فتوت بسته...
انعام در افواه عوام افتاده خصوصا باکه سنک قولک...
عمل هیچ وجهله ممکن دکلدر زیراکه حالا مروت صدرنده
اوتورمشم وجود وسخا عقدن بغلامشم یعنی بذل وعطا
مسلکن طوتوب انکله تعین بولمشم وانعام واحسان
ذکری افواه عوامده دوشمشدر بومرتبه دن صکره دونوب
تمدی امساک وتصرف ایله تعیش وزندگانی نجه میسر و
متصور دکلدر فکیف خصوصا معناسنه درکلام سابقه

استنادرکه حرف تعلیل اولمق ظاهردر رابطه اولمق دخی جایز
...اولمشدر مثنوی هرکه علم شد بسخا وکرم هرکسه که سخا وکرم ایله
...مشهور اوله علم کرم وزنی اوزره مشهور دیمکدر بند نشاید که
...نهد بر درم لایق دکلدرکه دینار ودرمی اوزرینه بند ایلیه اسخیانک
...کیسه سی دایما مفتوح ودرمیان ودینار ودرمی سزدر ود...
...کان کرکدر نام نکویی چو برون شد بکوی ایلوک نامی چون
...محله یه چقه یعنی خلق ایچنده شایع ومشهور اوله •
...نتوانی که ببندی بروی بذل وعطا بابنی کند ویوزکه یاخود
...قلک یوزینه من بعد بند وسد ایتمکه قادر اولمزسن دیمکدن
...خانه کی دین شارحک کلامی نی وجه دکلدر خطا ایلمشدرین
...نصب ایتمشدر یعنی من بعد سخایی ترک ایدرمزسن وامساک وتصرف
...ولنه کین مرهسن عامه شراح کوی کاف عربیله محله معناسنه در
...وبنلری وجه مشروح اوزره معنی ویرمشلر بو دخی جایز
...کلدرکه کوییدن لفظندن امر حاضر اولوب نام نیکو صاحبنه
...سویله دیمک مراد اولوب خطابه صالح ولا نه امر اوله فتامل
...روی لفظی بروبت یاخود بروی خلق وبروی کس تقدیرنده
...اولمق جایزدر خطابه تخصیص ایلین تقصیر ایتمشدر بعض شرح
...المعنی بالترکی قپویی بغلایه بلمزسن بوزه دیو تعبیر ایدوب
...معنای ترکیبی ایله اکتفا ایتمش غالبا ایکی معنایه بله حمله مساغ
...اولدیغنه اشارت قصد ایتمش اولنی رد ایلین بونکته دن غافل ایمش
...حرف بیا نذرد یدم که نصیحت نمی پذیرند حضرت شیخ ایدر
...وردمکه نصیحتی قبول ایتمیورلر ودم گرم من دراهن سرد او
...نمی کند وبنم کرم نفسم ومؤثر کلماتم انکه صوق دمور کبی
...لان قلبنه اثر ایتمیور بعض نسخه ده دم گرم من دردهن مرا اثر نمیکند
...نمیکند یعنی بنم کرم نفسم یاشلی وطونه اثر ایتمیور دیمک اولور
...ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دیین غلط ایتمشدر ترک
...ناصحت کردم اکه نصیحت ایتمکی ترک ایتدم ناصحت نصیحت

استنا

معناسنه در روز وی از مصاحبت وی بکردانیدم وانک مصاحبتندن
یوز چویروب اعراض اتدم و بکنج سلامت بنشستم واندن نقطع
اولوب سلامت کوشه سنده اوتوردم و قول حکمارا کار بستم
که کفته اند و عقلانک بو سوزیله عمل اتدم که دیمشلردر که حرف
تعلیل اولمق ظاهردر حرف بیان اولمق دخی جائزدر بلغ ما علیک
اوزرنه لازم اولانی تبلیغ ایله یعنی دوستلق مقتضاسنجه
لازم اولان نصیحتی ایله وحق سوزی سویله بلغ تفعیل بابندن
امردر ایصال وانها ایله دیمکدر فان لم یقبلوا فما علیک اگر قبول
اتمزلرسه سکا نسنه لازم کلمز در قران عظیمده دخی وما علینا
الا البلاغ بیورلمشدر اولکی ما موصوله وایکنجی نافیه در استفهام
دخی حمل اتمشلر یعنی سکا اندن نه وار یعنی قبول اتمدکلرندن کا
ضرر یوقدر دیمکدر رسد سال بر ذر قطعه گرچه دانی که نشنوند
بگوی • هرچه میدانی از نصیحت وپند اگرچه دیکلیه جکلرین
و قبول اتمیه جکلرین بلورسکن بیله علی کل حال نصیحتدن هر نه
بیلورسک سویله دریغ اتمه زود باشد که خیره سر بینی بدو پا افتاده
اندر بند از زمانه اولسر سمی ایکی ایاغیله بنده دوشمش و نکبت
و محنته گرفتار اولمش کوره سن زود تیز دیمکدر زود بینی عربیده
ستری تعبیر اولنور خیره سر سفید و سر سم دیمکدر بینی نک مفعول
اولیدر و مفعول ثانیسی مصراع ثانینک مضمونیدر دست
بر دست می زند که دریغ • نشنیدم حدیث دانشمند دریغ وحیف
عالمک سوزین دکلمدم و نصیحتن قبول ایلمدم دیو اول سفیه نادم
اولوب الن الندا اورسه گر کرد پس از بدبختی ایخه اندیشه کرده
بودم از نکبت حالش بصورت بدیدم که برهم می دوخت و لقمه
لقمه اندوخت حضرت شیخ ایدر اول سفیهک نکبتی اولاجاغی حالنی
بجه اندیشه و تصور اتمش ایدم بر زماندن صکره صورتا دخی
اویله کوردم دیدکلرم باشنه کلدی که پاره پاره یمه لوقمتان
کیوب وجر و سؤال و ذلت وابتذال ایدر کز ردی که حرف بیانه

دلم از ضعف حالش بهم بر آمد آنک ضعف حالنه کوکلم منقبض و مکدر
اولدی و مقدما باشنه بو حال کلمکزین بیلورکی نصح و پند ایدوب
سوزم طوتمیوب و یرد و کی بیهوده جوابلری خاطرم مکلوب
استدمکه برمقدار جفا ایلیم مروت ندیدم درچنان حالت
ریش درونش بملامت خراشیدن و نمک پاشیدن ولکن اول
حالده اکر ملامت ایله درونده اولان جراحتی خراش ایدوب
طوز صاچمغی مروت کورمدم محصلی ازارلیوب توبیخ و جفا ایله
خاطرین بیقوب یاره سی و زده یاره او ورمغی روا کورمدم خراشیدن
الملقدر بعض نسخده بناخن ملامت واقعدر نمک پاشیدن
طوز صاچمقدر باد لخود کفتم که کوکلمه تسلیت و اعتذار
ایدوب دیدمکه مثنوی حریف سفله در پایان مستی نیندیشد
زروز تنگدستی دنی و دون و سفیه و مجنون اولان حریف
نهایت مستلکنده تنگدستلک کوننی فکر و اندیشه اتمز درهمان
ز بوده درد یوه سنی واریسه مجلسده اتلاف ایدر سفله سینک
کسری و ضمی ایله بو محلده سفیه و نادان دیمکدر بخیل و ناکس ایله
تفسیر ایدنلر یملمشلر در حریف سفله ترکیب توصیفی در اضافته
یاند دینلر غلط اتمشدر مستی ده یاء مصدریه در پایان مستی
کمال مرتبه مستلکنده و غایت سرخوشلغنده دیمکدر سکرینک
آخرنده دیمک مراده و اصل اولماشدر درخت اندر بهاران بر فشانند
زمستان لاجرم بی برگ مانند درخت یاز و بهار فصللرنده میوه سنی
سالکر لاجرم قیش زماننده بی اقسز قالور یا رسا زاده دخی حالده
و نعمتی واریکن دوکوب صاچوب شویله اسراف اتدیکه صکره
برحبه سی قالمیوب مفلس و بی برک و بی نوا و تحصیل نواله
عجز و سؤاله محتاج بر گدا اولدی دیمکدر درخت مبتدادر
فشانند خبر در مانند فاعلی دخی درخت در بهاران خلاف قیاس
وزره الفله نونله جمع اولمشدر بر فتح موحده ایله میوه
برفشانند سالکر و دوکر صاچار دیمکدر زمستان قیش در

سردی

لاجرم بی اشتباه دیمکدر برکن بیر قدر بعض نسخه‌ده درخت طاشدن حاصل اولمز بلکه طپراقدن چقار دینلره طاشک دخی
خزانها واقعدر ظاهر در حکایت پادشاهی پسری را با دیبی داد طپراقدن زرد دیو جواب ویریلور سیم و زر چقان یر خرده طا
تربیتش چنان کن که یکی از فرزندان خود بر پادشاه اوغلنی عالی اولمز دیو توجیهه حاجت یوقدر ایکنجی مصراعدن اولان
ویروب دیدیکه کند واوغللرکدن بری کبی تربیت ایله بعض نسخه‌ده لفظی ضرورت وزن ایچون مشدد در تحصیل اگرچه معادن
وگفت این فرزند تست زیاده واقع اولمشدر یعنی بو سنک اوغلک کمالات نوع انسانده اولور اما تمام انسانده اولمز بر جهد عالم
اگه کوره مقید اولوب ولادکدن بری کبی تربیت ایله ادب تابد سهیل جایی ابان میکند جایی ادیم سهیل یلدزی
معناسنه‌در معلم واستاد وخواجه دیمکدر سالی بر وسعی کرد بر توصلا را اما بر ساده‌یی مشین وبر ساده‌یی سختیان
وبجایی نرسید معلم اگه بر ییل سعی واقدام ایدوب تعلیمده سهیل بر کوکبدر که ولایت یمنده طالع وتابان اولوب
ایتمدی لکن شهزاده هیچ بر نسنه حاصل ایتمدی فرزندان ارضک جمیع اقطارنده لامع ونمایان دکلدر الوانه متعلق
در فضل وبلاغت منتهی شدند معلمک کندو اوغللری فضل و اولان بعض تاثیرات مجاز اگه اسناد اولنوب مثلا استعدادی
کامل ومنتهی اولدیلر ملک دانشمندرا مؤاخذت وعتاب کرد وگفت اولان بعض مواده حمرت لونی ویرمک باراده الله انک تاثیری
وعهد را خلاف کردی وشرط وفا بجا نیاوردی پادشاه معلمی خاصه سیدر دیمشلر محصل سهیلک تاثیری الوانه اولوب
مؤاخذت وعتاب ایدوب ایتدی سنکله اولان وعهده خلاف رشیده استعداده کوره رنک ویرر اما ذاتنده قطعا تاثیری
وشرط وفایی برینه کتورمدک یعنی کندو اوغللک کبی سعی واهتمام خالی یوقدر بو سببدندر که جلودک کیمی سختیان وکیمی
این جکا اولمشیدک وسندن اویله توقع ایتمشیدم که کندو اوغللری مشین اولور دیمکدر و بر جهه عالم هیچ تابد دیدوکی مبالغه
هر بری اهل کمال اولوب بنم اوغلم نسنه حاصل ایتمدوکندن معلوم رعایه محمولدر زیرا نجم مزبور ارض یمن وحجازدن غیری
اولدیکه حسن تعلیمده تقصیر ایدوب جلّ همتک کندو اولادکه مرئیدر کلدر دیو تحقیق ایتمشلر وبعض محققلر دیمشلرکه
ایتمشسن گفت ای ملک تربیت یکسانست ولیکن استعداد مختلف مطلقا جلود وپوست قسمی محالکنده یعنی منابتنده تربیت
معلم جواب ویروب دیدیکه ای پادشاه تربیت یکساندر ولکن لکن باراده الله انوار سهیلک بالخاصیه تاثیری اولوب بلکه
مراتب استعداد متفاوت ومختلفدر هر کس استعدادینه کوره سفلیتک اجزاسندن هر جزء تاثیری واصل وشامله دهر
دار اولور یعنی بن تعلیمده تقصیر ایتمیوب سنک فرزندک دخی کان مرئی ومحسوس اولماد وغی الده رؤیتک قصوری قید
کندو اوغللرم کبی مقید اولوب سعی واقدام وتربیتنده جد موانع حجابیه‌نک ظهوری سببی ایله در مع ذلک بعض جلوده
اهتمام ایلدم لکن انک حد ذاتنده استعدادی اولماد وغی سببدن منتن بر وجهله تربیت ایدرکه مشین اولور وبعضنه
قابل فیض اولمدی گرچه سیم وزر زسنک آید همی اگرچه سیم و کونه فیض بخش اولور که ادیم اولور پس بو حالت محضا
ز در طاشدن حاصل اولور همی آید تقدیرنده در ضرورت اولدک مراتب استعدادی متفاوت ومختلف اولوب هر جلدیم
وزن ایچون تقدیم وتاخیر واقع اولمشدر اما زهی سنکی نباید اولمقده صالح اولماد وغی ایچون دریعلوم اولدیکه عموم فیض
زر وسیم لکن هر طاشدن سیم وزر پیدا اولماز ده سیم وزر لوم قبولی مستلزم دکل ایمش دیمکدر اولور فیاضدن بخل

شدن

سوری

طاشدن حاصل

بو قدر دیدکلرندن دخی همین بو معنی مراددر جامی ابنان سبک
جانی ادیم کلامی بو تحقیقه زیاده ملایمدر بو بیتدن دخی
ظاهر اولان بودر باد یمانی ز سهیل نسیم ساخته کیمخت زمین را
ادیم ادیم سختیان درانبان طغرجقدر بو محلده مشین مراددر کیمخت
بیمکده ضمی ایله خامه دیدر زمینه اضافتله در و بو تحقیق و ز
مبالغه و ادعایه محمول اولمیوب بیان واقع اولمور قندر مکر
لفظنی میشود معناسنه حمل ایلین بو معنالردن غافلا یمش
حکایت یکی راشنیدم از پیران مرنجی که مریدی را می کفت چندان
که تعلق خاطر ادمی زاد بروزیست اگر بروزی ده بودی بمقام
از ملائکه برگذشتی حضرت شیخ بیوردکه طالبلری تربیت
وارشاد مقامنده اولان پیران طریقتک برندن ایشتدم که بر
مریدنه دیر ایدیکه آدم اوغلنک ارزاقه اولان تعلق خاطری رزاق
علی الاطلاق جانبنه اولوب توکل وزده اولسه مقامی و
وحق تعالی یه قرب منزلتی ملائکه دن یوقاری ایدی روزی
یاء اصلی ایله رزق معناسنه در روزی ده وصف ترکیبی
رزق ویریجی دیمکدر قطعه فراموشت نکرد ایزد دران حال
که بودی نطفه مدفون ومدهوش آنه دیمکدر مدفون و
مدهوش و بی جان و بیهوش ایکن بر نطفه اولوب تدبیر
تصرفه قادر دکل ایکن حق تعالی سنی و همدی وجوده کتوردی
قیدک کوردی ایزد لفظه جلاله کبی حق تعالی حضرتنک علم
خاصیدر تنکری دیمکدر رابطه در نطفه مدفون ترکیب
توصیفیدر اضافت بیانیه دین غلط ایتمشدر نطفه ان
دوشن منی در که حالدن حاله منقلب اولوب ولد اندن
کلور مدهوش لا یعقل دیمکدر روانت داد وطبع وعقل و
جمال ونطق ورای وفکرت وهوش اول حالده ساکه جان و
وطبیعت وعقل وادراک ویردی وحسن وکمال ونطقه ورای
وفکر وهوش ویردی روان انسانه مخصوص اولان جاندر

روح مجرد ونفس ناطقه تعبیر ایدرلر یا خطاب ایچوندر قوای جویشه انکا
... ایکندر روح حیوانی اطلاق اولندوغی کبی بدنده عامل ومتصرف
... اولان قوانک مبدانه دخی طبع اطلاق اولنور بعضلر طبعدن مراد
... خلقندر که انسان انکا اوزره مجبول اولمشدر دیو تحقیق ایلمش
... انکا تاسی قدرت تاسی کبی نفس کلمه دن اولمق ظاهردر علامت
... اطوتوب نفس کلمه دن دیمنلری رد ایدنک کلامی مردوددر
... علامت نقل اولان تاکه وصف عامدن اسمیته نقل اولنان
... دیه داخل اولور بو محله مساسی یوقدر بعض شراح هوش
... عقل ویا روح معناسنه در دیمش اما هوش عقلک
... اسنده بر حالت اولدوغی کمال پاشا زاده مرحوم دقایق الحقا
... ایتمشدر حاصلی تمیز دیمکدر عقل وخلقی وجبلیدر اما هوش
... سبیله متزاید اولور و بو الفاظک هر برنده بر معنی خاص ملحوظ
... ممکن درکه تکرار اولمیه ده انکشتت مرتب کرد بر دست الکن
... برحق ترتیب ایلدی د و بازویت مرکب ساخت بر دوش ومو
... ایکی باز و ترکیب ایلدی انکشتت و بازویت ده اولان تاء
... خطابلر دسته ودوشه متعلق اولمق ظاهردر کنون پنداری
... ناچیز همت که خواهد کردنت روزی فراموش پس سکا بودر کلو
... ایتمشکن بویلی ظن ایدرسن ای همتسز که شمدی سنک رزقی
... فراموش ایلیه ناچیز همت همتسز یعنی همتدن هیچ نسنه سی یوق
... روزی رزق معناسنه اولمق ظاهردر فراموش خواهد
... روزیت تقدیرنده در بونی دخی جائز کورمشلر که یا وحدت
... اولوب روزکون معناسنه اوله یعنی بویلی ظن ایدرسن
... برکون سنی فراموش ایلیه دیمک اولور خفی اولمیه رزق
... معناسنه اولان روزی ده کی یا دخی اصلدن نسبت ایچوندر
... منسوب اولمق اعتباریله در نفس کلمه دن ظن ایدنلر اصلدن
... حکایت اعرابی را دیدم که پسر خود را می کفت بر عربی
... کندوا اوغلنه نصیحت ایدوب دیر ایدی یا بنی ای اوغلجغم

سوی

سید علی

یقین

شمع

انک مسئول یوم القیمة ماذا اکتسبت تحقیق قیامت کوننده عزیزی نشت دوزی چند لاجرم همچو او گرامی شد بلکه بودر که
ماذا اکتسبت دیو سؤال اولنور سن یعنی دنیاده حقه لایق [illegible] کونن بر عزیز و محترم کسه ایله همنشین اولمغله لاجرم
کسب اتدک اخرتده مقوله عمل صالح ایله کلدک دیو سؤال اولنور [illegible] عزیزکبی بودخی گرامی و معزز اولدی عزیزدن مراد بیت الله المعظم
اعرابی بر عرب دیمکدر یعنی اینک تصغیر یدر تصغیر بو محلده [illegible] مقارنت واضافتله کعبه او رتوسن دیو عز تلو حرمتلو ولمغه
محبت ایچون ندر تحقیر ایچون دکلدر اخرنده یاء متکلم الحاق و [illegible] همنشین در من اثر کرد مضمونیده ذکر اولنان کاف عجمی نک کسر یله
ولا یقال بمن انتسبت کیمه انتسابک وارد رو کیمک او غلی سن دیو [illegible] اصلیله معزز و محترم و واجب الرعایه دیمکدر یا نسبت ایچوندر
مسئول اولمازسن یعنی اخرته سنک شرف نسبکدن صورماز لر [illegible] بیهوده سویلنمشدر حکایت در تصانیف حکما اورده اند که
عملکدن صورر لر مراد خیر و شردن نه اشلدک دیو تعبیر ایدر [illegible] ولادت معهوده نیست چنانکه دیگر حیوانات را حکما نک
مقامه ملایم تفسیر اتمشلر فقد بر یعنی ترا خواهند پرسید [illegible] کتورمشلردر که عقربک تولدی سایر حیوانات بولندر
هنرت چیست نکویند که پدرت کیست یعنی سا کدن هنرک و عملک [illegible] در تصانیف حکما اضافتله ولمق ظاهردر فانک سکونیله طوتب
صالحک نه در دیو صورسلر کرکدر پدرک کیمه ردیمزلر در [illegible] در تصانیف اورده اند تقدیرنه در دینلر ظاهردن عدوق
حق تعالی قران عظیمده بیورر فاذا نفخ فی الصور فلا انساب [illegible] کرده کاف عربی وزاء فارسی ایله عقرب در ولادت معهوده
بینهم قطعه جامه کعبه را که می بوسند جامه کعبه نی نسخه [illegible] توصیفی در اضافت بیانیه دینلر غلط اتمشدر ولادت
عالم اویوب تعظیم واحترام ایدرلر بعض نسخه ده می بوشند [illegible] بیهوده لری یوقدر دیمک سایر حیوانات کبی اناسی قرننن
باء عجمی ایله و سین مهمله ایله واقعدر بو تقدیرجه جامه کعبه [illegible] معهود ایله چقماز دیمکدر بعض شراح زیرا هر بینه برهندن
اضافتله اولمیوب آن جامه که کعبه را می پوشند تقدیرنده [illegible] اولنمشدر اما عقربن یوقدر دیمش و بیله دکلدر زیرا عقربک
اولمز یعنی شول بر جامه یی که کعبه اوترلر دیمک اولور [illegible] حالتله چقدوغی ینده مرتبه اولمغه مانع دکلدر رعایت زمانی
نسخه اشهر و اظهر در او بنده از کرم پیله نامی شد اولجه بر جامه [illegible] لکن بو طریقله چقار دیمکدر فقد بر بلکه احشای مادر را
معزز و نامدار اولدوغی ایکی قوردندن حاصل اولدوغیچون [illegible] فرزند وشکمش را بدرند و برون ایند وراه صحرا کیرند بلکه
دکلدر زیرا اگر اول جامه یه تعظیم اتدکلری اصلی ایکی قوردی [illegible] لاتلری بو طریقله دکل انالرینک یورکلرین برلر و قارنن
اولدوغیچون اولیدی ایکی قورد نیک کند و یه دخی احلال [illegible] طشره چقوب صحرایه طاغلولر کیدرلر احشا جمع حشا
ایدرلر یدی معلوم اولدیکه نظر و اعتبار اصله دکل ایمش او [illegible] و یورک معناسنه در شکم قارندر کزدم اسم جنس اولوب
ضمیری جامه یه راجعدر کرم قورددر پیله ابریشم در کرم پیله [illegible] معنای جمعیت اعتبار اولنمغله وارد اولان افعال صیغ جمع ایله ایرد
ایکی قوردی دیمکدر عربیده دود القز تعبیر اولنور ترکیبی [illegible] اولنمشدر جمع صیغه سی ایراد اولندی زیرا بر قارندن برقاچه
قوردن چقان ایکی کوکلدر لرایکی کاف بیله عجمی درنامی [illegible] بچه لر در بن تقصیر ایلمش وان بوستها که در خانه کزدم بینند
یا نسبت ایچوندر نامدار دیمکدر ترکیبده آدلو صانلو تعبیر اولنور [illegible] نت عقرب خانه سنده و کزدم یواسنده اولان دریلر
یا مصدریه دینلر غلط اتمشدر نامی عمودن اسم فاعلدر [illegible] اثر ید ربا دی این نکته را بجذمت بزرکی همی کفتم حضرت شیخ

311

ایدر بر کره بو نکته یی یعنی عقربک ولادتی بو وجهله اولدیغنی
عزیزلردن برینه سویلدم کفت دکه من بصدق این حدیث
کواهی می دهد اول عزیز ایتدی بنم قلبم بو کلامک صدقنه
شهادت ایلر وجز چنین نشاید بود وبوندن غیری اولمق لایق
دکلدر که حالت خردی با مادر و پدر چنین معامله کردند لاجرم
در بزرکی چنین مقبول آیند ومحبوب زیرا حالت صغرلرنده
پدر و مادرلرینه بو وجهله معامله ایتدکلری ایچون لاجرم سوکلو
خلق نظرنده بوییله مقبول ومحبوب اولدیلر خفی دکلدر که
پدر ذکری استطراد ایدر وبو کلامی تهکم واستهزا ایله محمولدر
پس پر ایدر وصیت کرد که ای جوانمرد یاد کیر این پندی برادر
پدری وصیت ایدوب ایتدی که ای جوانمرد بو پندی ونصیحتی
خاطرکده طوت جوانمردک ترکیبی اریکیت دیمکدر عرفا سخی
واهل کرم اولانلره اطلاق اولینور اول نصیحت بودرکه ذکر
اولینور هر که با اصل خود وفا نکند برکسه که کند واصلنه وفا
اتمیه یعنی پدر و مادرینه رعایت ایتیوب عقوق ایلیه نشوونما
دوست روی دولتمند اولمیه خلق ایچنده سوکلو ومقبول
ودولتمند اولمز یعنی دولت وسعادت یوزین کورمز دوست
روی محبوب یوزلو یعنی هر کسه انی کنده ویه دوست طوت
وهیچ بر فرداندن کلکد احتمالی ویرمز دیمکدر مقبول ومحترم
معناسی مراددر دوست روی ذکری بو بیتده واقع اولمشدر
مترس از دشمنی کو دوست خوی است حذر از دشمنی کو دوست
روی است دوست رویک خلافی دشمن روییدر یعنی هر کونه
اندن حذر ایدوب ضرر توقع ایلر دیمکدر دولتمند دولتلو
دیمکدر مند ادات توصیفدر شول وصف که عارض وکسبی
اوله اندن الت توصیف سندلفظی در دولتمند و دردمند کبی
نتکیم خلقی و جبلی اولان وصفده الت توصیف لفظ ور
کبی حقیقتده بو ایکیسینک فرقی نوزمند ایله توانا ده ظاهر

توان خلقی و جبلی اولان کوجدر زور کسب ایله ادمانله حاصل اولان
کوجدر بو سبیدن توانمند وزوراور دیمک صحیح اولمز زیبا روی و دوست
روی دولتمند ایکیسی بله وصف ترکیبیدر کلدر او بله ظن ایدنلر
غلط اتمشلردر **لطیفه** کژدم مرا کفتند چرا بزمستان بیرون نمی آیی
عقربه دیدیلر که نیچون قیش زماننده طشره چقمازسن کوردک
کفت بتابستان نیز چه حرمتست تا بزمستان نیز بیایم عقرب جواب
ویروب ایتدی یاز کوننده نه حرمت وعزتم واردر که قیش کوننده
دخی کلم مقصود خوار وحقیر و واجب القتل اولوب هر یرده که
کورنسه البته قتلنه سعی اتدکلرین بیان واعلامدر **حکایت**
فقیره درویشی حامله بود بر فقیرک خاتونی حامله ایدی مدت حمل
بسر آمد مدت حمل تمام اولوب وضع حمل زمانی کلدی فقیر بو محلده
زوجه دیمکدر ترکیبده تحریف ایدوب زوجه یه فقیره دیرلر
خفی اولمیه که حامل ایله حامله نک هیچ فرقی یوقدر اهل لغت دخی
فرقی بیان اتمشدر واصل تانیث در نهایت نسایه مخصوص اولان
اوصافده التباس اولمدوغیچون تذکیر و تانیث ایکیسی بله جایزدر
حایض و حایضه و حامل و حامله کبی بعضلر بوییله تحقیق اتمشلر
که تذکیردن حدوث مراد اولسه مثلا بالفعل حیض وحمل ایچنده اولسه
حایضه و حامله دینلور ثبوت مراد اولوب یعنی انکز شانندندر
دیمک مقصود اولسه حایض و حامل دینلور بعضلر بو قاعده یه
اعتراض اتمشلر که بعض مواضعده حال حدوثده دخی تذکیر ایله
وارد اولمشدر مثلا بر حدیث شریفده حضرت عایشه صدیقه
رضی الله تعالی عنها حالت حیضنده حدوث حیضنی بیان
ایدوب وانا حایض بیورمشدر جواب بو وجهله ویرمشلر که
بو قاعده نک معناسی بوییله دیمکدر که بالفعل اول وصف موجود
اولدوغی محله مخصوص اولوب تذکیر ثابته وحادثه عامدر
دیمکدر حدیث مزبور بخاریده اذا اصلی الی فراش فیه حایض بالنه
مذکوردر بو تقدیرجه بو محلده تانیثله ایراد اتمکن قطعا غبار

سرودی سیلی سودی

تمرسن

تانیث حم

جوانمردک

توانخلقی

قالمز فقدر درویش راد رهمه عمر فرزند نیامد بود اولحقیر کیچ
عمرنده اوغلی اولماشیدی کفت اگر خدای عز وجل مرا پسری دهد
جز این خرقه که پوشیده ام هرچه ملک منست ایثار و بذل
درویشان کنم نذر ایدوب دیدیکه اگر حق تعالی بکا ارکک اوغل
ویررسه بو کیدکم خرقه دن غیری جمیع ماملکم درویشانه و فقرایه
بذل وایثار ایدیم ملک مسمک کسریله در اتفاقا فرزند پسری آورد شادی
کرد وسفره یاران بموجب شرط بنهاد اتفاقا خاتونی ارکک اوغلان
طوغردی درویش مسرور اولوب ایتدوکی شرط ونذر مقتضاسنجه
یاران ودرویشانه سفره ونعمت چکدی وضیافت ایلدی شادمانی
یاسی مصدریه در پس از چند سال از سفر شام بازآمدم بمحله آن درویش
گذر کردم واز کیفیت حالش پرسیدم حضرت شیخ ایدر برقاج ییل
بعد شام سفرندن کلوب ول درویشک محله سنه اوغرادم ودرویش
کیفیت احوالندن سؤال ایلدم کفتند بزندان قاضی وشحنه درست
دیدیلرکه حالا قاضینک وصوباشینک حبسنده در کفتم سبب
چیست سبب نه در دیدم کفتند پسرش خمر خورده است وعربده
کرده وخون یکی ریخته واز شهر گریخته دیدیلرکه اوغلی شراب
ایچوب غوغا ایتدی وبرکسه یی قتل ایدوب شهردن قاچدی کندی
پدر را بعلت آن گرفته اند سلسله در گردن وبند گران برپای
نهاده اند یعنی بو سببدن باباسنی طوتوب بوینه زنجیر وایاغنه
اغر بند قویوب حبس ایتمشلر در بعض نسخده کردن برینه نای
واقعدر بوغز معناسنه در ودرپای لفظنه موافق اولور کفتم این
بلا را او بحاجت خواسته است از خدای عز وجل بن دیدیمکه وک
درویش بو بلایی حق تعالی حضرتندن دعا ایدوب استمشدر حقا
که عسی ان تحبوا شیئا وهو شر لکم مضمونه عالم اولان دنیا امورنده
برنسنه یی عزیمت ایله طلب ایتمک جهل محض اولوب همان رضای
حقده تسلیم وتفویضدن غیری چاره یوقدر **قطعه** زنان باردار
ای مرد هشیار اگر وقت ولادت مار زایند ای مرد عاقل وهشیار

مطلوبکی

مطلوبکی اولسنکه حامله اولان عورتلر ولادت وقتنده اگر ییلان
طوغورسالر ازان بهتر بنزدیک خردمند که فرزندان ناهموار زایند
عاقل وخردمند نظرنده ناهموار وبدبخت وشقی فرزندلر طوغرمقدن
یکدر زیرا ییلانی بسلمکدن وتربیه ایتمکدن زحمت ومشقت چکمکلر
ایلکده همان طوغدوغی کبی هلاک ایدرلر کیدر اما فرزندک اخری
زمانینی بجا ولا جاغن بیلیوب تربیتنده دنیانک زحمت ومشقتنی
چکرلر صکره پدر ومادرینه عقوق ایتدوکندن غیری خلقه بلا وجودی
محض اولور چوق کمسه نکبتی سرایت ایلر زنان باردار یوکلی
عورتلر دیمکدر صفت وموصوفدر اضافت بیانیه دینلر غلط
ایتمشلردر خفی اولمیه که صفتله موصوف میاننده افراد وجمعده
مطابقت رعایتی ترکیب عربیه دن غیریده اگر بناء بار دار لفظی
زنان صفت اولمشدر بعض شراح ترکیبده دخی یوکلی عورتلر درلر
لکن یوکلو عورتلر اول قبیلدن ایدوکی ظاهر ومتعین دکلدر
زیرا بزرگده اداة جمع اولان لر لفظی یوکلو عورت عبارتنک مجموعنه
لاحق اولا یالکز عورته لاحق اولمیه فقد بر بعض شراح که ضرورت
وزن ایچون افراد ایله ایراد اولندی دیمش ظاهر مرادی مطابقت واجب
اولیوب جمع وافراد ایکیسی بله جائز ایکن جانب افرادی اختیار ایتمکه
سببی بیان ایتمکدر انی ردایلین مراد نه واصلا اولمامشدر هشیار
ترکیب مزجی قبیلندندر وصف ترکیبی دینلر غلط ایتمشدر ناهموار
اویغون دکل دیمکدر بدحال وبدسیرت معناسنه مراددر **حکایت**
طفل بودم که بزرگی را پرسیدم از بلوغ حضرت شیخ ایدر بر زماننده
صغیر ونابالغ ایدم بر عزیزه بلوغک علامتلرندن ونشانلرندن
صوردم کفت در کتب مسطور است که سه نشان دارد یکی پانزده
سالکی اول عزیز ایتدی کتابلرده یازدقلری وزره اوچ نشانی واردر
بری بودرکه اون بش یاشنه اولمق ودوم احتلام ایکنجی احتلام
اولمق وسوم موی زهار اوچنجی علامت بودر قاسقده قیل بتمک
پانزده سالکی اون بش یاشلولق دیمکدر سالکی ده یا مصدریه در

مقدن

سودی وسروری

شرط دکلدر

سروری

سودی

که

اصلی سالدکی درکاف عجمی‌نک کی لفظندن اولان کبی هاء رسمیدر … اکه انسان دیرلر نتکیم حدیث شریفده واردر اولمشدر برکسه که
بدل اولوب یاء مصدری یه توسل ایچوندر بس کی لفظی معنا … یاش تجاوز ایلیه وخیری شرینه غالب اولمیه اول کسه جهنمه
مصدریت افاده ایدر دینلرک کلامنده مسامحه واردر اما بکانره … حاضر اشوندر دیگر جوانمردی ولطفست آدمیت آدمیلک وانسانیت
زهار زاء معجمه ایله فسق دیمکدر بعض نسخه ده مسطور کتب … کری جوانمردلقدن یعنی جود وسخادن ولطفدن عبارتدر جوانمردی
واقعدر در لفظی مذکوردر کلدر بوتقدیرجه مسطور کتبنه مضا … خبر وآدمیت موخر مبتدادر همین نقش هیولانی مبتدادر آدمیلکی
اولوب اسم مفعولک مفعول فیه اضافتی قبیلندندر اولور بعض … بو نقش هیولانی وصورت انسانی ظن ایلمه بعض نسخه ده
شراح اسم مفعول قایم مقام فاعلنه مضافدر اصلی کتب مسط … جوانمردی ولطف آدمیت واقع اولمشدر بوتقدیرجه مصراع اولک
دیمش تر زیق سویلمش زیرا حد ذاتده مسطور را اولان کتب … عی مبتدادرک مفعول اولی ونقش هیولانی مفعول ثانی اولور
بلکه کتبده اولان مسائلدر واصلی کتب مسطوره ولیجه بو … جوانمردلکی وآدمیلکی انجق بو ظاهرده محسوس ومشاهد اولا
صفته اضافتی قبیلندندر اولور مفعولک قایم مقام فاعلنه … هیولانی اولمق ظن ایلمه دیمکدر اولور همین انجق معناسنه در
اولمز فتامل اما در حقیقت یک نشان دارد اما حقیقتده همان … فقط تعبیر اولینور هر نسنه نک ماده سنه هیولی دیرلر
واردر آنکه در بند رضای حق عز وجل بیش از آن باشد که در بند … هیولانی هنر وکمالدن عاری وساده نقش دیمکدر هیولانی
نفس اول بر نشان بودر که کند وحظ نفسی قیدنده اولمقدن … زیاده در هنر باید که صورت می توان کرد ° بایوانها در از شنکرف
حق قیدنده اولمق زیاده اوله یعنی رضای حق کند وهوای نفس … نکار آدمرا هنر ومعرفت وکمال کرکدر قوری سکه صورتله آدم
تقدیم ایلیه خطوط نفسانیه دن اول نسنه که رضای الهی ید … زر زیرا ایوانلرده وچارطاقلرده زنجفره وقلم زنکارله یعنی دولو
اولهانی ترک ایتمکدر هر که درو این صفت موجود نیست محققا … لور نکارایله صورتلر یازوب چکندر پس صورتنی معنایه اعتبار
بالغ نشمار ندش هر کسه ده بو صفت اولمیه محققلرانی بالغ … قلندر انسان صورتنده اولوب بی هنر اولمق همان نقش دیوار در
اتمزلر فرضا یوز یاشنده دخی اولورسه پیر نابالغ دیرلر … دیوان چارطاق دیمکدر باظرفیت ایچوندر در دارلی تاکیدیچوندر
بصورت آدمی شد قطره آبی که چل روزش قرار اندر رحم ماند … معناسنه حمل ایدن عبث ایتمشدر شنکرف شینک کسری
برقطره آب یعنی منی ونطفه که قرق کوناندر رحمده قالور … نونک سکونی وکاف عجمینک فتحی وراءنک سکونی ایله زنجفره
صورتنده اولور که صفت وموصوف مابیننده رابطه اولم … نکری رنکدر وزنکار زاء عجمینک فتحی ونونک سکونیله قلمی زنکار
ظاهر در حرف تعلیل اولمق دخی جایزدر یعنی قرق کوناندر … نکری رنکدر جو انسانرا نباشد فضل واحسان انسانک که فضلی
اولدوغیچون آدم شکلنه کیردی تعلیله قصر ایدن تقصیر ایتمشدر … احسان اولمیه چه فرق از آدمی تا نقش دیوار آدمیدن نقش دیوا
انه قادرننه ولدیتا جو حوضعد رجل جاهلدن محقفدر ضمیر … فرق واریعنی فضایل وفواضلدن بی بهره اولان انسانله نقش
قطره آبه راجعدر حقیقتده قراره متصلدر قرارش تقدیرنده … تورک صورتا هیچ فرقی یوقدر بعض نسخه ده تا نقش باء موحده ایله
اگر چل ساله را عقل وادب نیست اگر قرق یاشنده آدمک عقل … انعدر بدست آوردن دنیا هنر نیست دنیا اله کتورمک هنر دکلدر
اولمیه بتحقیقش نشاید آدمی خواند عند التحقیق اکه آدم دیمکلا … یکی اگر توانی دل بدست آر اگر قادر ایسک برکسه نک کوکلن اله آل

ن

سودی

سروری

ده دکا

سودی

لطفله بر شکسته خاطر یاب ۞ دل بدست آور که حج اکبرست ۞ حکا[یت]
سالی نزاع درمیان بیادکان حجاج افتاد بر سبیل اتفاق حاج قافله‌سی...
پیاده لر مابیننده نزاع واقع اولدی وداعی دران سفرهم پیاده بود...
وبو داعی دخی اول حجده پیاده لر زمره سندن ایدم داعیدن مراد...
حضرتلری کندودر وانصاف درسر وروی هم دکر افتادیم حق بو...
بری بریمزه دوشوب محکم خصومت وغوغا پیدا اولدی بری بر...
باشنه ویوزینه دوشدک دیمک همان بری بریمزه دوشدک دیمک...
عبارتدر مقصود زیاده مجادله اولدی دیمکدر وداد فسوق وجدال...
بدادیم وفسوق وجدالک حقنی تمام ویردک یعنی ولا فسوق ولا جدال
فی الحج آیه کریمه سنک مضمونینی رعایت ایتمیوب فسوق وجدال...
وبری بریمزه سوکشمکدن چکشمکدن اصلا قصور قومادق...
نشینی با عدیل خود می کفت یا للعجب که بیادکان عاج چون...
شطرنج بسر برد فرزین می شود محفده اوتوران برکسه...
دیر ایدی که عجبدر که عاجدن دوزلمش پیاده لرکه آلات شطرنج...
شطرنج عرصه سن باشه چقارسه فرز اولور ۞ سوره سو...
اوینده فرزی اولور پیاده یعنی به از آن می شود که بود یعنی
اولکی حالندن زیاده اولور یعنی اول پیاده ایدی شمدی فرز...
طبقه اسفلده ایکن شطرنجک رکن اعظمی اولور یا للعجب
تفصیلی نحو کتابلرنده منادی بحثنده کوریله یا حرف ندا...
للعجب ده لام مفتوح ومکسور اولمق جائزدر عاج فیلک...
آلات شطرنجی اکثرا اندن یاپارلر عرصه میدان دیمکدر بسر بر...
باشه ایلتمک دیمکدر برد بانک فتحیله برد ندن مضارعدر با...
ضمیله برید ندن طوتوب قطع ایتمک معناسنه حملا ید نلر...
عدولی ایتمشلر اما بیادکان حجاج عرصه بادیه بسر برد ند...
شد ندا اما حاجک پیاده لری بادیه عرصه سن و بریه میدان...
باشه چقاردیلر اولکیدن دخی بتر اولدیلر بتر بد تر دن مخفف...
تشدیدیله دینلر زاید سویلشه دخی اولیه که کجاوه نشینی

...رمسندن ظاهر مفهوم اولان بودرکه غوغا وجدالی موسم
...بلکه بعد العود بولنمامش ولمه لر قتامل ۞ قطعه ۞ از من بکوی
...جی مردم کزای را کو پوستین خلق بآزار میدرد مردم آزار اولوب
...قلقک کورکنی جفا وآزار ایله یرتان حاجی یه بنم اغزمدن سویله
...کزای کاف عجمینک فتحیله وزاء معجمه ایله وصف ترکیبیدر مردم
...یجی دیمکدر مردم آزار معناسی مراددر پوستین کورک معنا...
...یسی فروه در فانک فتحی ورانک سکونیله کورک یارمق...
...فا وآزار ایتمکدن کنایتدر حاجی تو نیستی شتر است از برای آنکه
...اره خار میخورد وبار می برد حاجی سن دکلسن بلکه شتردر که
...رکه بیچاره هم دیکن یرهم یوک چکر کتاب حکمتنجه حاجیه
...اسب اولان حالکه ریاضت ید وزحمت چکمکدر سنک
...ونده راولی حیواندن واردر وبار می برد لفظنده ایهام لطیف
...ره سنجلین بارکرانی چکر دیمکدر ۞ حکایت ۞ هندوی نفط
...ازی همی آموخت برهندی قومبره اتجیلق اوکرنور ایدی
...ط نونک فتحی وکسری وفانک سکونیله مشهور یاغدر نفط
...ازی وصف ترکیبیدر قومبره اتجی دیمکدر یا مصدریه در
...یمی کفت که ترا که خانه نیین است بازی نه اینست برعاقل کسه
...ایدی سنک خانه ک قامشدندر بو صنعت سنکا ویونک
...کدر زیرا آتشله قمشک مناسبتی یوقدر نی قامشدر قمشدن
...لمش خانه مثلا خانه نیین دیرلر یا حرف نسبتدر نون
...بتی تاکید ایچوندر بازی اویون معناسنه در شراحک
...بی خانه نیین اولدیکه قمشدن یاپلمش بری دخی الی
...دوب سنک قمشدندر دیمش بری دخی بونلری کوروب
...نکه حق الانصاف مال برد ریکند وکی نی تقریبیدر انتهی
...خی اولیه که شارح اول شرحنده خانه نیین انست که ازنی
...انه شود دید وکندن شارح ثانی بو یله ظن ایتمشکه عبارت
...با اولان خانه نیین لفظنی ترکیب توصیفیه حمل ایتمش

سنه در

سید علی

سروری

سودی

اولا اگر بناء رد ایدوب ترکیب توصیفی اولمغی منع ایدروب خانه
اضافتسزدر خانهٔ تو کو نیین است تقدیرنجه درر دیمش بو تقدیرجه
ایکی دانگ فرقی واضح ر بجید ر که شارح ثالث کند ودخی ترجمه
خانه اضافتسزدر یعنی سنک خانه‌ک قشد ندرر دیمکدر ردیسو…
اتمشکن بو ایکی دانك فرقی بلمشدر اگرچه ده حد ذاتنده تار…
اولکه مرادی ترکیب توصیفی یه حمل اتمک اولمیوب مجرد خانه‌نیك
نیه دیرلر انی بیاندر خصوصا خانه لفظنی بدون الهمز…
دیو تصریح اتمشدر بو تقدیرجه شارح ثانی نك رد ومردود و…
خصوصا بلا اضافه دیدوکی تریزیقدر اصح عبارت بلا تو…
قند بر **بیت** تا ندانی که سخن عین صوابست مگوی بر سوزی…
صواب ایدوکن بلمینجه سویلمه تا ترقیت ایچوندر و انجه دانی که…
نیکویش جوابست مگوی دخی شول سوزکه انك جوابی یوق…
ایدوکن بیله اول سوزی دخی سویلمه یعنی بر سوزکه حد ذات…
صواب اوله ولکن سویلدوکك تقدیرجه مقابله ده تا معقول
جواب ویره جکن بلمز سن اول مقوله سوزی دخی صواب
اولورسه ده سویلمه دیمکدر ان سخن که جوابش نه نیکوست مگو…
تقدیرنجه درر خفی اولمیه که بو مقامده نقط انداز حکایه سی
استطرادا مذکوردر مقصود بیادکان چ قصه سنه متعلق
موعظه در حتی بعض نسخه‌ده حکایه برینه سطایه یازلدر…
بو محل عالی زیاده تایید ایلر حاصلی حد ذاتنده راه چجك اولا…
عوغا و غربده نك مناسبتی اولمیوب خصوصا فقیر ویاده
اولان کمسه خلقله نزاع وجدال مقاسنده اولمق کوبا خا…
تا مشدنا و لان کمسه نقطه انداز لغه هوس اتمکی کبی در
فنزاع وجدالدن خلاص اولمغه طریق بو در که معقول او…
سوزی سویلیه سن و فرضا معقول اوله وغی تقدیرجه ده
مقابله ده قبول اولمیوب ساکد تا معقول جواب و یرملك احتمال…
اولا اول سوزی دخی سویلمه دیمکدر بو تقدیرجه بو حکایه نك

…بو بیتك ما قبلنه مناسبتی ظاهر اولور بو تحقیقدن غافل اولنلر
…مناسبت بولمقده زحمت چکوب بو اندقلرین سویلشلر بعضلر
…مصراع تا نبد بو ایله معنی ویرمشلر که یعنی بر سوزکه ایو
…ایلیه انی ایشتدوکك زماننده جواب ویرمه جواب الاحمق سکوت
…ایله عامل اولمیه عملك ضایع وسوزك لغو اولماسون تقدیر کلام آن
…سخن را دانی که نکو نیست جوابش مگوی بعضلر دخی و انجه که
…جواب نیکو نیست مگوییش تقدیرنده طوتوب دخی اولنسنه
…بیلورسن ایو و معقول جواب دکلدر سویلمه دیمکدر دیمش
…نی تکلدر بو همان ینه مصراع اولدن مستفاد اولا معنایی تصحیحد
…بعضلر دخی و انجه دانی که نه نیکوست جوابش مگو تقدیرنده
…طوتوب یعنی معقول سوزك جوابی ایله مقید اولمه یعنی حکیمك
…سنده ویه سویلدوکی سوز عین صواب و مسئله‌یی جواب یدر
…حاصلی بیتدن نصیحت عام چقاردیمش بو تقدیرجه شویله دیمك
…اولورکه شول سوزکه صواب و معقول اولموب اگر معقول ایله
…جواب اولمه وغن بیلدرسن تلقی بالقبول ایدوب بی معنی جوابه
…ضدی ایله مثلا حکیمك هند ویه سویلدوکی سوز غایت معقول
…عین صوابدر اگر جواب ویرمك استمك ایکلسند ردیمك اولور
…توجیهاتك جمله سی اصل تحقیقه واصل اولمقدن ناشیدر
حکایت مردکی راه رو چشم خاست بیتش بیطار رفت که مرد وکی
…ایم طبیعتلو عوامدن بر کمسه‌نك کوزلری اغریوب نعلبنده وار
…که علاج ایله دیو بیطار فتح موحده ایله نعلبند در بیطر ده
…نعلبند مرد کی ده اولان کاف تصغیر تحقیر ایچوندر بیطار از
…انچه در چشم چهار پایان کردی در دیده اوکشید کور شد
…نعلبند درت ایقلو حیوانك کوزنه چکدوکی اوتی اول خردوباینك
…کوزنه چکدی زیرا احمق اولقدر بیلمز یدی نا نجه اول
…سنددن که یعنی اولا اوتدن که دیمکدر حریف کور اولدی
…کوهت پیش داور برد تخصومتله حاکمه مرافعه اولدیلر

سروری

شمعی

سودی

دعا

حکومتدن مراد بو محلده خصومت معناسینه در و حاکمدن قاضی
مراد در دیمشلر لازم دکلدر حاکم کفت بر و هیچ تاوان نیست ماکرا بکی
اصلا تعلیلنده ضمان لازم کلمز دیر ولفظنده وضمیر غایبدر بیطاره
راجعدر بو محلده بر شارح بو لفظنده بیطاره خطا بادیسو تعبیر
اتمش ظاهر مرادی بخوق ضمیرکندر حجمندن بیاندر حقیقت خطاب
دکلدر عبارتنده دخی بو معنایه اشارت واردر زیرا مخاطبا اولیدی
البطاره دیمشدر مخاطبا الدیمشدر بیطاره اشارت ایتدوکی جمله
دیمکدر تضمین قبیلندندر بو نکته دن غافل اولانلر شارح مزبور
کلامنی سهوه حمل اتمشلردر تاوان ضمان و ارش معناسنه در ترکیبی
اودکی تعبیر اولنور اکر این خر نبودی بیش بیطار نرفتی زیرا اکر
بو حریف انسان صورتنده خر اولمیدی باکه علاج ایله دیو نقل
وارمز ایدی مقصود از ین سخن انست که حضرت شیخ ایدر بو
یعنی بو حکایتدن مقصود و قصددن حصه بودر که هرکه نا
آزموده را کار بزرک فرماید هر کسه که تجربه اتمش یا تجربه
اولنمامش یعنی اینی کورمش یا ایشی کورلمش کسیه بیوک ایش
بیوره و عهده سندن کلمیدجک بر عظیم مصلحت صمرلیدنار
موده نک ایکی معنایه بیله احتمالی واردر بر بینده قصر اید و ب
تجربه اولنمامش کسیه دین تقصیر اتمشدر با آنکه نداست
بنزدیک خردمندان بخفت رای منسوب کردد اوبله ایدن کس
پشیمان اولد وغندن غیری عقلا قتنده خفت رایه و قلت عقل
منسوب اولور فی المثل کوزنده علاج ایتدرمکه نعلبنده وار
ایدن خرکبی اولور زمانده مزده ظهور ایلین نود و لت بعض
اراذل که کنده ولرینی استحقاق عالی منصبلره و اصل اولدقلر
غیری یالوق یاغدن نجه چراقلر یاقوب بوله قلری حشرتلی
چکوب ایلر وکتور مکله سقیدلرد ر نولیدی بو حکایتی بر خوش
آذعان این لردی **قطعه** ندهد هوشمند روشن رای بفرو مایه
کارهای خطیر هوشمند و روشن رای ولان کسه دن الاصل

سودی

…لیق حالالو کسیه عظیم ایشلر تکلیف ایتمزدن و اراذلدنی استحقاق
…عالی منصبلر و شریف خدمتلر و یرمزدیمکدر خطیر شریف و معتبر
…معناسنده اولمق مناسبدر مخوف و خطرناک معناسنه دخی
…حمل اتمشلردر کو یا خصوص مقامه ملایمت قصد اتمشلر روشن رای
…وصف ترکیبی دردیدن غلط اتمشدر موصوفک صفته اضافتی در
…دیدن غلط اتمشدر حسن الوجه ترکیبی قبیلندندر بوریا باف
…اکرچه بافنده است حصر طوقوبجی دخی اکرچه بافنده دیعنی
…اکرچه اکد دخی بافنده اطلاق ایدرلر نشاید نشن بکارکاه حریرا ما
…ی بریسیم کارخانه سنه ایلتمزلر زیرا اول صنعتک عهده سندن
…زلر و حریر طوقوق بلمزلر دریغ و حیف که بو عصرلرده بی تمیز
…لتندن کارکاه حریرلر حصیابوریا بافلر ممهلو در و علما منصبلری
…کاربر عوام تربیه سیله اراذل جهله یه و یرلمشدر **بیت** بومد رسه
…طوقوجی بربوکک اجهل علم اولدی عملها نده و در ب اولدی
…معطل خصوصا مولویت منصبلرین رشوت ایله الوب اتکلری
…فاسد و مظالمکونکبی مشهور اولنلر کتر نجه عزت و رفعتن
…حق تعالی انلره و مسند و معنیلر نه دنیاده و عقبا ده جزا لرین
…بره **حکایت** یکی را از بزرکان پسری شایسته داشت و فات
…فت کا بردن بر ینکه بر مقبول و مطبوع فرزندی وفات ایلدی
…شایسته لایق دیمکدر ترکیبده دخی بو اداره که فلان کسه نک
…ادوغلی وار دیری کوچکدن اوغلیدیمکه لایق ایدی دیرلر پرسید
…پیش که بر صندوق تربتش چه نویسیم تربه سنک صندوقی
…وزرنده نه یازالم دیسوا که صوره بلکه کفت ایات کتاب مجید را شرف
…و عزت بیش از انست که روا باشد بر چنین جایها نوشتن اولکسه
…ندی قران عظیم ایتلرینک شرفی و عزتی اندن زیاده در که بو محلله
…نوعصمن یازلمق جایز اوله یعنی بو یله یرلرده ایات قرانیه یازموق
…و دکلدر بیش باء عربیله زیاده معناسنده در کتاب مجید ترکیب
…توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر که بر و زکار سوده

کرده زیرا روزکار ایله محو اولوب وخلایق بروکدرندن واوزرندن
خلق باصوب کچرلر وسکان بروشاشند واوزرنه کلوب ...
ایدن شاشندکه ایکی شینی بله معجمه درایکنجیسی مهمله دردر...
مهمل سوز سویلمش اکر بضرورت جیزی محو نویسید این دو
بیت کفایت میکند اکر بالضروره البته برنسنه یازمق لا...
ایسه بو ایکی بیت کفایت ایلر قطعه وه که هرکه که سبزه در
بستان • بدمیدی چه خوش شدی دل من وه که یعنی در...
وحیف که زمان حیاتمده هرچند که بستانده سبزه بیدا...
کوکلم خوش وخاطرم کشاده اولوردی سیر باغ وبهار وکلکشت
چمنلر ایلر ایدم یعنی عادتم بو ایدی بکذر ای دوست تا بوقت به...
سبزه بینی دمیده ازکل من ای دوست کل بهار فصلنده مزار بر...
کذار ایله تا کوره سنم بالجمدن سبزه بیدا اولمش کوره سن یعنی
حیاتمده سبزه زار سیرین ایدرکن شمدی کل بنی کور که سبزه زا...
اولمشم وه لفظی واهدن مخفف در تحزن وتحسیر ایچوندر تلهف
معناسنه تعلیل ایچوندر سبزه بینی عبارتنه قید در بوقت به...
بکذره متعلق اولمق در وشنده بعضلر سبزه بینی لفظنه شن...
طوتمشلر تقدیر کلام در وقت بهار ازسر مزار من بکذاری دو...
تا ازکل من سبزه دمیده بینی خفی اولمیه که بو ایکی بیت شن...
مزبور رکن لساندن دریدری لساندن طوتوب بیت اولدکه ...
یعنی اکر بستان دنیا هرزمان سبزه من بدمیدی یعنی اندن بیرون
ظاهر شدی دین شارح روح کلامه وصل واصل مراده نایل اولا...
دمیدن بونحلده بتمک وبلورمک وظهور وطلوع اتمک معناسنه
اولکی معنایه قصر ایدن تقصیر اتمشدر بعض نسخده ازکل...
یرنه برکل من واقعدر حکایت پارسایی با یکی ازخداوندان ک...
کرد وو یدکه سنه رادست وپا استوار بسته وعقوبت میکرد
بر زاهد ارباب دولتدن برینه اوغرادی کوردیکه برخدمتکار
الن وایاغن محکم بغلیوب عقوبت ایدیور کذرکرد اوغرادی

...یمکدر اغنیادن برینه راست کلدی دیو تعبیر ایدن حقیقتا اتمشدر
...استوار محکم دیمکدر پارسا کفت ای پسر همچون تو مخلوقی را خدای
...عز وجل اسیر حکم تو کردانیده است زاهد ایتدی ای اوغل حق تعالی
...عز وجل حضرتی برسنک مثلک مخلوقی بنده فرمانک واسیر حکمک
...ایلمشدر یعنی سن حاکم وانی محکوم قلمشدر رو تو ابروی فضیلت
...نهاده است وانک افزون سکا فضیلت قومشدر یعنی انی قولک وسنی
...افندی نامنه اتمشدر شکر نعمت حق بجای ار حق تعالی حضرتلرینک
نعمتنک شکرین یرینه کتور وچندین جفا روا مدار وبو قدر
...تعذیب وجفا اتمکی روا کورمه نباید که فردا در قیامت این بنده
...به تو به باشد وشرمساری بری اولمیه که یعنی احتمالدر که یارین
...قیامت کوننده بو عقوبت تدریک قولک سندن مقبول اوله
...جناب حقه سن حضور حقده بین الخلایق شرمنده اولاسن
...شرمسار بین یا مصدریه در مثنوی برنده مکیر خشم بسیار
...قول وخدمتکار قسمنه تیچوق خشم وغضب ایلمه خشم بسیار
...ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دینلر غلط اتمشدر جور مکن
...زلش میازار که جور جفا ایدوب کوکلن ازرده ایلمه خاطرن
...یقه قولک اولدیسه نه وار ظلم اعدا ورا تو بده درم خریدی
...خرنده نقد ربتا فریدی سن انی اون اقچه یه یعنی برقاج اقچه یه
...صاتون الدک یوخسه انی قدرتکله خلق اتمدک که چاق بو ایله تعذ...
...ایدرسن برینه لفظنده باعوض ومقابله ایچوندر ده درم بر مقدار
...مبلغدن کنایتدر محصل بش اون اقچه یه الدک دیمکدر اخلفظی ...
...تاکیددر این حکم وغرور وخشم تا چند بو حکم وحکومت وبو
...غرور وتکبر وبو خشم وغضب نیجه دک ونجه بر هست از
...تو بزرکتر خداوند سندن بیوک خداوند وار در که مراد باری
...تعالی حضرتیدر ای خواجه ارسلان واغوش فرمان ده خود
...مکن فراموش تا ای رسلانک واغوشک افندیسی کند وافندیکی
...فرماننده اولد وتمکن حاکمی وتمه که حق جل وعلا حضرتیدر

سن دخی زیردستکن اولان خدا آمدا که کوره رفقله معامله ایله
دیمکدر خواجه بو محلده افندی معناسنه در ارسلان واغوزن
ایکی خدمتکار اسملریدر فرمان ده وصف ترکیبیدر امر ایدیجی
دیمکدر بعضلر فرمان وبریجی دیمکی یعنی غیره امر اتمکه ساکد
قدرت وقوت وبریجی معناسنه حمل ایدوب یعنی قوت
دهنده خود دیو تفسیر اتمش اگرچه بو معنی حد ذاتنده فی
بعیددر لکن نه حالسه بی وجه دکلدر ترزیقدر دین کندی
ترزیق سویلشدر عجبدر که شارح جارح توجیه من بوده
رد اتدکدن صکره کند وشرحنده یعنی سنی قوله وخدمتکار
مالک ایلین خدایی اونمه دیو تعبیر اتمشدر قوت دهنده نک
خود معناسی بودر کما لا یخفی بو دخی عجبدر که بعض شراح
من صبرک آمرا دیو تفسیر اتدکدن صکره ینه دونوب یعنی
قوت دهنده خود دین شارحی خطا اتدی دیو رد ایلمش حالا
که ایکیسنک مالی بردر رفتند بر در خبر ست از پیغمبر علیه السلام
که بزرکترین حسرتی در روز قیامت آن باشد که بنده صالح
را بهشت برند وخداوند فاسق را بدوزخ حدیث شریفده
وارد اولمشدر که پیغمبر علیه السلام بیورمشدر قیامت کوننده
بونلردن بیوک حسرت اولماز که دنیاده عبد نامنده اولوب صالح
ومتشرع اولانی جنته ایلدورلر افندی نامنده اولوب فاسق
وفاجر اولانی جهنمه کوندررلر حقا که عظیم خسران وتحسر
دکلمدرکه قول جنته وافندیسی اولاجاق جهنمه کیده ایمدی
معلوم اولدیکه قوللق افندیلک بو جهاندن بللو دکلدر عملی
رضای حقه موافق اولان کم ایسه افندی اولدر بنده صالح
وخداوند فاسق ترکیب توصیفیلردر اضافت بیانیه دینلر غلط
اتمشدر قطعه بر غلامی که طوع خدمت نیست خشم بجد مران
وطیره مگیر خدمتکه مطیع ومنقاد اولان غلامکه حددن زیاده
خشم وغضب اتمه خشم بجد صفت وموصوفدر اضافت

بیانیه دین غلط اتمشدر طیره غضب معناسنه عطف تفسیردر
که فضیحت بود بروز شمار بنده آزاد وخواجه در زنجیر زیرا
قیامت کوننده قول عذابدن آزاد اولوب جنتلک وافندیسی زنجیر
یعنی عقوبتده دوزخی اولمق فضیحت ورسوایلقدر عاقل اولان
اولکونی ملاحظه ایدوب دنیاده اکه کوره زندکانی اتمک
…کدر روز شمار یوم الحساب دیمکدر قیامت کونی مراددر
فضیحت رسوایلقدر حکایت سالی ز بلخ باشامیان سفر
بود حضرت شیخ بیوررکه بر سنه ولایت بلخدن شامیلر ایله
سفر اتدم بعض شراح شامیان سرحد هندده بر مملکتدر سمیدر
…ستانده شام کبی وروم ایلنده بوسنه کبی دیمش بعض نسخده
شامیان یرینه همدان واقع اولوب بر شارح اول نسخه یی اختیار
…تمش بری دخی انی رد ایدوب دیمشکه شامیان یرینه همدان
…ازان احوال کایناتدن هیچ خبردار دکلمش زیرا بلخدن همدانه دک
…مسافی عجمدر غیریسی دکلدر انتهی کلامه هیچ بوردکی وتعلیله
…وجهی ظاهر دکلدر وراه از حرامیان در خطر وطریق حرامیلردن
خوف وخطرده ایدی یعنی یولده حرامی خوفی واردی جوانی بدرقه
همراه ماشد بریکیت قولاغوز اولمق طرفیله بره یولداش اولدی بدرقه
قولاغوزه دیرلر سپرباز وچرخ انداز وسلحشور وبیش زور بونلر جمله سی
جوانک اوصافیدر سپربازلق سلحشورلر مابیننده بر خصوص هنردر
چرخ انداز غایت پک یای چکندیرلر سلحشور مشهوردر بیش زور یاء
…ایله وشینک سکوننیله زیاده قوتلو دیمکدر که ده مرد توانا کمان وازه
…کرندی قوتی بر مرتبه ده ایدیکه اون دانه توانا کسه انک یاینی
…قورازلردی مرد توانا ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر
…زاء معجمه ایله یای کریشیدر قوز واوران روی زمین پشت اورا
…مضارعه بر زمین نیاوردندی وبر یوزینه اولان قوتلو پهلوانلر
…کشتیلرکورش طوتمقده ارقه سن یره کتوره مزلردی زور آور وصف
ترکیبیدر الف ونون ادات جمعدر مضارعه کورش معناسنه در

بعض نسخه‌ده بو لفظ موجود دکلدر اما متنعم بود و سایه پرورده اما
اهل تنعم و سایه پرورده ایدی یعنی ناز و نعیم ایچنده نشو و نما
بولمشیدی سایه پرور کولکه‌ده بسلنمش دیمکدر تن پرور کبی نکا
نه جهان دیده و سفر کرده اودن طشره چقمش و سفر ایلمش و روزکار
کورمش کچورمش و دنیانک کرم سردن چکمش قسمی دکل ایدی و رعد کوس
دلاوران بکوشش او نه رسیده و دلاورلرک کوسلرینک رعد وش
صداسی هنوز قولاغنه ایرمشیدی رعد کوک کورلمکدر بعضلر
دلاورلرک کوسنک صداسی مراددر دیمشلر فهمدن بعیددر و
شمشیر سواران نه دیده و اتلو بهادرلرک تیغلرینک برق کبی لمعان
عمرنده کورمشیدی بعض شراحک کلامندن مفهوم اولان بودر
رعددن مراد مطلقا آواز و برقدن مراد مطلقا لمعان اولوب مجازا ذکر
مقید و اراده مطلق قبیلندن اوله لکن ظاهر و متبادر اولان بودر
استعاره طریقیله صدای کوسی رعد و لمعان تیغی برق دنشب
اوله **بیت** نیفتاده در دست دشمن اسیر عمرنده دشمن الند کرفـ
اسیر اولمامشیدی اسیر موقع حالده‌در نیفتاده نک مفعول صریحید
دیر حقیقت حالدن بیخبر اولوب ترزیق صریح سویلمشدر بکر
نباریده باران تیر اطرافنه باران تیر یغمامشیدی یعنی هر جانبند
اوق یغمور کبی یغان جنک محلنده الی الان هرکز بولنمامشیدی
حاصلی عمرنده هرکز نه جنک و معرکه کورمشیدی نه کافر النده
اسیر و تیمشیدی اتفاقا من و این دری هم دوان اتفاقا ابن
اولکیت ایله بربریمزله بر بیجه دوان ایدک یعنی یلرک کیدردک
دوان یلمک معناسنه اولان دویدندن صفت مشبهه‌در بعض
دیمشکه دوان اسم تفضیل اولمق جایزدر یلرک معناسنه اولور
انتهی بو سوز ایکی وجهله غلط فاحشدر اولا دوان صیغه‌سی
اسم تفضیل اولمق احتمالی دکلدر ثانیا یلرک تعبیری تفضیل معناسی
دکلدر یلرک کیدردک دیمک یلمک اوزره و یلمک طریقیله کیدردک
دیمکدر اول معنایه اولان یلیجرک عبارتیدر هران دیوار قدیم که

ین امری بقوت بازو بیفکندی و کنه کلن قدیم دیوارلری قوت بازو
یله یقردی و هر آن درخت عظیم که دیدی بزور سرپنجه برکندی
م کوردوکی عظیم درختی سرپنجه سنک زوریله یرندن و کوکندن
نو یاردی دیوار قدیم و درخت عظیم ترکیب توصیفی کرد راضافت
بیانه دیینلر غلط ایتمشدر و تفاخرکنان کفتی و تفاخر ایدرک یعنی
زور بازو وسیله افتخار و قوتنه اغترار ایدیجی اولدوغی حالده دیردی
بعضلر کنان بونده اسم تفضیلدر تفاخر ایدرک دیمکدر دیمشدر ون
لفظنک بیان اولندوغی اوزره بوننده دخی ایکی وجهله خطا ایتمشدر
بیت بیکو تا کتف و بازوی مردان بیند فیل قنی یعنی قنده در
اضر اولسه تا که پهلوانلرک کتفنی و بازوسنی کوره و آدمن قوت
جاست نجه اولدیغنی احساس و ادراک ایلیه کتف یغرینه معناسنه
شیر کو تا کتف سرپنجه کردان بیند اسلاندن قنی تا بهادر دلاورلرک
سرپنجه سنک کفنی کوره کف الایه سیدن کرد کاف عجمینک ضمیله
بیع و بهادر معناسنه‌در پنجه‌دن مراد اصابع خمسه‌نک اوجلریدر
عربیده انامل تعبیر اولنور پس اوقیله برزور سرپنجه‌نک کفنی دخی پنجه و السد
رک ساعدیدن بو تقدیرجه کف سرپنجه واو عطفیله کرکدر دیدین قصود
وزن اشعار ایلمش زاید سویلمش بعض شراح کف سرپنجه عبارتینک یلنه
لاضافه دیو تقیید ایلمش مقصود کف لفظی سرپنجه‌یه مضافدر دیمکدر
ض اذهان قاصره مراده واقف اولمیوب سر لفظی پنجه‌یه اولمغه حمل ایدوب
تمکده کند و عدم فهمن اظهار ایتمش بعضلر کردان کاف عجمینک فتحیله
رانیدن لفظندن صفت مشبهه طوتوب ترجمه‌ده دیمشکه اسلانی
نی تا نجه اوجیه دوندیجی آیدینی کوره ارباب ذوق و عرفاندن خفی
کلدر که بو تصویر اتدوکی معنی نفسنده رکیک اولدوغندن قطع
ر سرپنجه کردان لفظنده هزره اولیوب وصف ترکیبی اولمق اوزره
لفظنک صفتی اولمغه مبنیدر خلاف واقعدر بعض نسخه‌ده بازوی
ران و سرپنجه مردان واقع اولوب بعض شراح انک اوزرنه شرح ایدوب
ران لفظنی لازم اولمق اوزره دونمک معناسنه اولان کردیدن لفظنده

سودی
دن
امیر چلبی سروری
سودی
سروری
سودی
سودی
شمعی

صفت مشبهه طوتوب دونه کن دیمکدر اوچیتلك وچابکلك دن زیرا
فیلك الی صوفمدر یعنی سایر حیواناتك الدی ویقلری کلمز وکرد انلو صفتی
بولنمازدر دیمش وکف ایله سر پنجه ما بیننده واو عطف اثبات ایتمش مع
ذلك بوعجیبدرکه بازوی کرد ان اضافتی بیانیه در دونه کن بازو
دیمکدر دیمش اضافتی وصفدن فرق وتمییز ایتمامش مادرین حالت بودیم
که دوهند واز بیش سنکی سر براورد برپهلوانله بوحالتده ایکن برجانبدن
اردندن ایکی هندی شخص باش قالدردیلر یعنی پیدا اولدیلر وآهنك
قتال ساکردند وبزم ایله مقاتله ومحاربه یه قصد وآهنك ایتدیلر
دست یکی چوبی برینك الننده برچوب واریدی ودرنغل یکری کلوخ
کوبی وبرینك قولتوغنده برکلوخ کوب طوتاریدی چوب اغاج
کلوخ کاف ولامك ضمه لریله کسکن یدکلری کرمه وکرپج پاره لری
نسنه لردرکه تارله لرده اولور کلوخ کوب باء عربیله وصف
کسك اندکلری اوجی توقمقلی براغجدر بغل باء موحده وعین معجمه
فتحلریله قولتوق معناسنه درجوان راکفتم چه پایی ای پهلوان
یکیته دیدمکه نه کلمنورسن یعنی ایلك کوستره جك دمدن نه طورر
پایی باء فارسی ایله پاییدن لفظندن مضارعدر یاخطا بجوندن
غچون توقف ایدرسن دیمکدر **بیت** بیار انچه داری زمردی وزور
مردانه لکدن وزور وقوتدن نه قادر ایسك ظهوره کتورکه
بپای خود آمد بکور زیرا که دشمن کند وایاغیله مقبرسنه کلدی
کور کاف عجمینك ضمی ایله قبر معناسنه در بکوری تقدیرنده دردی
اصابت ایتمشدرردایدنك سوزی حرم ودر تیر وکمان زدیدم از دست
جوان افتادولرزه براستخوان کورد مکه جوان پهلوانك شاشدوغندن
یایی واوقی الندن دوشوب استخوانی لرزان اولدی یعنی خوف
دهشتندن اندامی دترمکه طوتدی استخوان لفظندن صکره دخی
افتاد لفظی مقدردر بعض شراح متن کتابده بله مسطور اتمکله سوکی
سروری مرحوم انی رد ایلمش بعض اذهان قاصره مرادیه واصل اولمیوب
بوتقدیره قایدا اولیان سیح احوالنی بلمزیش دیو ردایدوب کنده

صو(ر)ن نظرین اظهار ایلمش **بیت** نه هرکه موی شکافد بتیر جوشن خای
روز حمله جنك اوران بدار دپای تیر جوشن خا ایله مو شکاف اولانلر هرکیمسه
جنك وصواش اهلی اولانلر دلاورلرك حمله سی زوزنده پایدار وثابت
وبرقرار اولمزلر شکافد یارمق معناسنه شکافتن لفظندن مضا
مو شکاف قل یارجی دیمکدر جوشن خای چینمك معناسنه خاییدن
لفظندن وصف ترکیبی در تیرك صفتی در اضافت توهم ایدن غلط
ایتمشدر حاصل کلام برپهلوان جوشن چینیجی یعنی زره وجبه دلیجی
وبرایله قل یارسه ده یعنی هرنه قدر استاد تیرانداز وسلحشور لق
ایله ممتاز وسرفراز اولورسه ده سادامکه کرات ومرات ایله معرکه حرب
وقتالده کروب دشمنله الوب ویروب جنکه معتاد اولمیه میداندن
قاچار طورمز جمله مراد نه تاب کتورمز دیمکدر نه لفظی مصراع ثانیه
مضمونه قیددر رفتد بر بعض نسخه ده جوشن خای واو عطف ایله
واقع اولمشدر بعض شراح انی اختیار ایدوب شرحنده دیمشکه یعنی
هر شخص جوشن خای وتیرانداز که موی را می شکافد بتیر انتهی ترکیب
تکلفدن خالی دکلدر کما لا یخفی چاره جز ان ندیدم که رخت وسلاح
بیاندیم رها کردیم وجان بسلامت بردیم بوندن غیری چاره بولمدم
که جمله اسباب وسلاحمزی اولحرامیلره براغوب قاچغله جانمزی
قورتاردن خلاص ایلدك رها کردن ترك ایتمکدر مرادبو محلده براغوب
کتمکدر جانی سلامتله یا خود سلامتده ایلتدك دیمکدر بخار سیه
دیمکدر نخواسته جانمزی قورتاردق دیمکدر نخفی اولمیه کیمسنا
قدرمدن متبادر اولان بودرکه حضرت شیخله اول قولاغوز اولان
جوان پهلوان ایکیسی قافله دن ایلرو چیقوب یوریوب کیدرکن هنوز
قافله خلقی کلوب یتشمدین اول ایکی حرامی یه راست کلمش اولالر
بونخی جانبدرکه اول سفرده حضرت شیخ یالکز اول قولاغوز ایله
دکل ولکن قافله ایله ولمیه **قطعه** بکارهای کران مرد کاردیده فرست
که شیر شرزه دراردبزیر خم کمند اغراییشلره یعنی ومهم معظمه یه
کارکوره رش کسه کوندرکه کوکرمش اسلانی کمندی حلقه سی

رعدد

التنه کتوروب شکار ایلیه یعنی تدبیر ایله یرزور پهلوانلری
زبون ایدوب زیردستنه المغه قادر اولا کر آن کاف عجمینک کسری
اغردیمکدر شرزه غضوب وکوکرمش دیمکدر شیر شرزه ترکیب توصیفی
اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر خم خاء معجمه‌نک فتحیله خلقه
معناسنه‌در ضرورت وزنیچون میم مشدد اولمشدر کاری
کران ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر مرد
دین دخی بویله‌در کار دیده وصف ترکیبیدر دین دخی غلط
اتمشدر جوان اکرچه قوی بال و پیلتن باشد زیرا تازه یکیت اکرچه
قوی القلب و فیل تنلو اولور یعنی دشمننک زهولی یکسلدیه یوند
اما کار ازموده اولمغله دشمنله جنکدن خوفدن بیوندی
قیریلور یا خود پیوندین قیرار یعنی اللندن ایش کلمز مغلوب و منهزم
اولور قوی بال ترکیبی حسن الوجه قبیلندندر وصف ترکیبی دینلر
غلط اتمشدر قوی القلب و یردل و یورکلو وکوکللو معناسنه‌در
قوی حاللو و بویلی و بویسنلی و محکم قوللی و قناتلو معناسنه‌در
دین قوی حاللو دکل ایمش پیلتن دخی وصف ترکیبیدر دینلر غلط اتمش
بعض شراح پیوند بند و مفصل معناسنه و یکسلدر فعل لازم اولمق
اوزره دشمن جنکدن قورقودن الی و بندی اوزیلور دیو تعبیر اتمش
بعضلر دخی پیوندان اوردر قلری قید وکوستک معناسنه و یکسلدر
متعدی و لمق اوزره دشمن جنکنده خوفدن کوستکی اوزر یعنی
فرار ایدر دیو تفسیر ایلمش نتکم ترکیده دلن دخی قاجدی دیه جک یرده
اوزدی کوستکی دیو کنایت ایدرلر دیو مدعاسن تایید اتمش خفی دکلدر
متبادر اولان معناء اولدر خفی اولمیه بو بیتک مضمونی بیت اولک
نحو اسنی تعلیل مقامنده‌در نبرد بیتش مصاف آزموده معلوم سبب
مصاف آزموده یعنی دفعاتله جنکه کیرمش چقمش وکورمش بیلمش
کسنک قتنده حرب و قتال قاعده‌سی معلومدر چنانکه مسئله شرع
بیتش دانشمند اهل علمک قتنده مسائل شرعیه معلوم اولدیغی کبی
یعنی علما مسائل شرعیه‌یی نیجه بیلورسه جنکاری اولان دلاور

...نی صواتن اسلوبنی شویله بیلورلر نبرد نونک و بانک فتحیله و رانک
...کونیله جنک و صواش معناسنه‌در مصاف دخی بیمک فتحیله و صاد
...یله ایله بو معنایه‌در بیمک ضمیله دین بلمشدر **حکایت** توانکرزاده
...زدید بر سر کور پدر نشسته اکا برزاده‌لردن برینی کوردم باسنک
...قبری باشنده اوتورمش قبری اوچی دین تقطیر اتمشدر و با درویش
...زاده مناظره در پیوسته که صندوق تربت پدرم سنکین است
...کتابت رنکین و فقرادن برینکا و غلیله تفاخر و دیسندن بحث
...مناظره ایدوب دیرایدی که بنم بابامک تربه‌سی طاشله یاپلمشدر
...ملون و رنکین خط ایله تزیین اولنمشدر یعنی تاریخ و فاتی و کنه
...لرز مقامه مناسب بعض کلمات نظم و نثر الوان مرکب ایله بلکه خط
...ذهب ایله یازیلمش و مرمره قازیلمش دیمکدر کتابه رنکین ترکیب توصیفیدر
...اضافت بیانیه دینلر غلط اتمشدر و فرش رخام انداخته و خشت پیروزه
...در ساخته و فرش مرمر ایله دوشنوب و اتن پیروزه کرپچ دوزلمشدر
...فام مرمر معناسنه‌در رد و ضمیری تربه‌یه راجعدر ظاهر بود رکه
...نت پیروزه‌دن مراد کاشیدر بعض شراح در و ضمیرین رخامه رجع
...ایتوب مراد قبرینک مرمری فیروزه ایله مرصعدر دیمکدر حاصل معنی
...اراننده مرمر فرش ده دوشنمش یعنی هجا طاشلری و الواح قبری پیروزه
...مرصعدر دیمکدر دیو شرح اتدکدنصکره دیمشکه و لکن خشت عبارتندن
...مساعد اولمشدر زیرا پیروزه خرده اولور خشت اولمز تبدیه سنک
...ری اولمز دیو اعتراض ایلمش مقصودی واصل اولمدوغندن غیری فرش
...اولان رخام حقیقت ذم ایله مرصع و ملمع جانز کورمک قصوری فهمندندر
...فرش رخام ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دینلر غلط اتمشدر و خشت
...پیروزه دخی بویله‌دن بکور پدرت چه ماند که خشتی دو فراهم
...اورده و مشتی خاک برو کرده سنک باباک اوغلانه نه بکزرکه برکچی
...ج بریره جاتیلوب اوزرنه براووج طپراق دوکلمش پسر درویش این
...بشنید و کفت خاموش که تا پدرش زیر این سنک کران برخود
...جنبد باشد پدر من به بهشت رسیده باشد پسر درویش بو سوزی

دیباجه‌ده مصاف بحث تحقیق اولنمشدر کوره‌سن

ایله

سودی

سودی

سودی

سودی

سودی

سودی

ایشید وبایتری ایسه اوکه سنک یدرکنا وزرندن اولان بوانواعنك
التندن حرکت ایدیجه بنم پدرم جنته واصل اولور یعنی ویل برندن
طورنجه بومنزله مقصودی بولور بعض شراح تا سنک یا باك بوانواع
طاشك التنه کندی کند ویه قلدرمش اوله بنم بابام جنته واصل
اولمق اولور دیو تعبیر ایلمش حق ادایی بلمامش کند ودیلنجه سویلمش
که تعلیل ایچوندر حرف بیان اولمق دخی جائزدر سنك کران نرکی
توصیفیدر اضافت بیانیه دیین غلط اتمشدر بعض نسخه ده درویش
بسر واقع اولمشدر شینك سکونیله در بسر درویشك مقلوبیدر
که دخبر ست موت الفقراء راحة زیراکه حدیث شریفده وارد اولمشدر
که موت الفقراء راحة یعنی فقرانك موتی راحتدر چیزی ندارند
بحسرت بکزارند زیراکه دنیاده هیچ برنسنه لری یوقدر که حسرت
قویوب کیدنلر بوجهتدندر که موت الاغنیاء حسرة وارد اولمشدر
بیت خرکه کمتر نهند بروی بار برم آسوده تر کند رفتار یعنی مرکب
سبکبار اولمیجه یولده آسوده رفتار ایدر یعنی حضور ایله کیدر
قطعه مرد درویش که بار ستم فاقه کشید بدر مرك هماناکه سبکبار اید
فقر وفاقه جور وجفاسنك یوکنی چکن مرد فقیر بکزرکه موت
قپوسنه سبکبار کلور احمال واثقال اولنلر قیودن چکمکدن زحمت
چکنلری محتاج بیان دکلدر مرد درویش اضافت بیانیه در دیین
غلط اتمشدر ستمدن مراد جور وجفا ومحنت وبلادر ظلمله تعبیر
ایدنلر حق ادایه سالك دکلدر ایش هماناکه تشبیه وکانه معناسنه در
بکزردیمکدر سبکبار خفیف الحمل معناسنه در وصف ترکیبی
دینلر غلط اتمشدر وانکه درنعمت ودر راحت واسایش زیست
مردنش زین همه شك نیست که دشوار آید اما حال حیاتنده حضور
واستراحتده آسوده اولان کمسنك بودکلو اسباب تنعمدن آیریلوب
رحلت اتمك وقویوب کتمك شك یوقدر که مشکل ودشوار کلور
نظم حال اسیری که زبندی برهد بهتر شد ازان حال امیری که کرفتار
اید قید وبنددن خلاص اولان اسیر علی کل حال محبوس وکرفتار

اولان

اولان امیردن بهتر ایدوکی محقق ومقرردر یعنی دنیا واخرت امرندن
غنی وفقیرک حالی همان بوکه بکزر ملایقدن بری اولان فقیر بنددن
خلاص وازاده اولان اسیرکبیدر وقیود وعوایقه مبتلا اولان غنی
دشمن الندن اسیر ومحبوس امیرکبیدر دیمکدر والحاصل حر ازاده اولان
فقیرک حالی خوشتردر اسیری وامیری وبندی یالری تنکیر وابهام
ایچوندر بندی یاسی نسبت ویا مصدریه اولمغی تجویز ایدن غفلت
اتمش حکایت بزرکی را پرسیدم از معنی این حدیث که حضرت
نبی ایدرکه بر عزیزه سؤال اتدم بوحدیث شریفك معناسندنکه
اعدی عدوك نفسك التی بین جنبیك بیورمشدر یعنی جمله دن زیاده
دشمنك سنك ایکی جانبك ما بیننده متمکن محصل کندو وجودکده
مستقر ومستکن اولان نفسکدرکه مراد نفس اماره درکه بر نفس
دشمندن دورا اولمز کفت بحکم انکه دشمن که با وی احسان کنی
دوست کردد اولجهتله که لطف وکرم اتسك دوست اولور
الا نفس را که چندان که مدارا بیش کنی مخالفت زیاده کند الا که
نفسکه هرنه دکلو زیاده مدارا ایتسك مخالفتی زیاده ایلر بویندن
دشمن عدو اولمق نجه متصور در قطعه فرشته خوی شود آدمی
بکم خوردن ازیمك ایله وریاضت اتمك برکتی ایله بشر فرشته و نا
ملکه دفترنده نوشته اولور وکر خوری چو بهایم بیوفتی چو
جماد وکر بهایم کبی یبیوب ایچرسك مانند جماد اولورسن مراد هرکه
نفسینه مطیع امر شهوت هرکیمك حاجتی روا ایدرسك ابتدا مرکه
مطیع ومنقاد اولور خلاف نفس که کردن کشند چو یافت مراد الا
نفس بونك خلافیدر زیراکه مراد ند واصل اولدیجه سرکش ومعاند
اولور بودهر کرد اضافت لامیه در اضافت بیانیه دیین غلط اتمشدر
جدال سعدی با مدعی وبیان توانکری ودرویشی
یکی در صورت درویشان نه برسیرت ایشان در محفلی دیدم
نشسته درویش صورتنده برکسنه که حد ذاتنده درویشلر
سیرتنده دکل ایدی بر مجلسده کوردم او توروش وشنعتی

ن

دشمنکه هم

و سود

دربوسته وشنیع ونامعقول کلمات ایتمکه باشلامش شنت
شناعت کبی قباحت وفضاحت معناسنه در ودفتر شکایت
بازکرده وذم توانکران آغاز وشکایت دفترن آچوب اغنیانک ذمنه
آغاز ایلمش سخن بدینجا رسانید که میکفت درویشانرا دست قدرت
بسته است سوزی بو محله ایرشدی شکه دیرایدی فقرانک دست
قدرتلری بغلودر یعنی مال ومناللری یوقدر وتوانکرانرا پای
ارادت شکسته واغنیانک پای ارادتلری شکسته در یعنی رو
میل ومحبتلری یوقدر وتصدق ایتمکه استمزلر **بیت** کریمانرا بدست
اندر درم نیست تا هل کرملرک الندن اقچه یوق یوق بدست اندر بنا
اندرشی کبی درد نعمداران عالم را کرم نیست عالمده مالدار اولانلر
کرملری یوقدر نعمدار وصف ترکیبی درمالدار دیمکدر تارکه برو
نعمت بزرکانم این سخن ناپسند آمد حضرت شیخ ایدر ارباب دو
پرورده نعمتلری ولدغم جهتدن بو سوز بکا نامعقول وغیر مقبو
کلدی یعنی ولی نعمتلرمی ذم وقدح ایتدی وکندم جیکدم کفتم ای یا
توانکران دخل مسکینانند اول حریفه دیدمکه ای یار دولتلولر نف
ومحتاجلرک کویا معین ایرادلری ورواتب وظیفه لری وعلف
کبی درد دخل لفظنک معناسی بند بوراین یارسا زاده حکایه س
بیان اولنمشدر حاصلی محصول وایراد دیمکدر وذخیره کوشه
نشینان وکوشه نشین وعزلت کزین اولان درویشلرک ذخ
ومقصد زایران دخی زایرلرک مقصدی در وکهف مسافران
دخی مسافرلرک ملجاسیدر یعنی صغنجق یرلریدر وتحمل بار کران
از بهر راحت دیکران وغیر یلرک حضور وراحتلری ایچون بار
وثقیل زحمتلره تحمل واختیار ایدیجیلردر دست تناول آنکه
که متعلقان وزیردستان بخورند اللری التنده اولان متعلق
وخدام طعام ییمجه کند ولرا اکصوتلر وفضله مکارم ایشان
بارامل وپیران واقارب وجیران رسیده وانلرک مکارم ونا
فضله سی طول عورتلره وپیرلره واقربالرنه وهمسایه لرنه و

اولمشدر مکارم مکرمت یا خود کرم لفظنک جمعیدر ارامل
نک جمعیدر اری قوت اولان طول عورتهدیرلر اقارب اقربا
جمعیدر که جمع قریبدر جیران جارک جمعیدر قونشی معناسنه در
شرح حاصلی بونلرک جمیعسنه طعاملری واصل اولمانجه کند
اکصوتغانلر دیو تعبیر ایتمش وفضله لفظی متعلقانه معطوف
دست تناول آنکه بزندکه فضله مکارم ایشان بارامل وپیران
اقارب وجیران رسیده تقدیرنده اولمغه ذاهب اولمشلردر لکن
معنایه فضله و رسیده عبارتلری ساعد ایشان لفظی
متعلقان وزیردستانه راجع طوتمق یا خودکه اولرکه حضورنده
طعامدن فضله مطبخ ایچره باقی قالان نعمت مراد اولمق
رسیده شود تقدیرا ایتمکه خلاف ظاهر وتکلفدر کما لا یخفی **نظم**
انرا وقفست ونذر ومهمانی زکوة وفطره واعتاق وهدی
قربانی اغنیانک وارباب دولتک وقفی ونذری وقونقلغی وزکوة
فطره سی واعتاقی وهدی وقربانلغی وبالجمله واجبات وتبرعات
مقوله خیرات ومبراته قدرت مالیه لری وارد مهمانی و قربانی
عید ربه دن قربانلق دیمکدر قربانه لایق طوار دیمکدر بو تقدیرجه
قربانی یاسنی نسبتا عتبارا ایتمکه حاجت اولمزدر هدی هانکی فتحی
دالک سکونیله مکه مکرمه ده قربان ایتدکلری طوار دیمکدر مصرع اولک
کندیله وقتونرتو کی بدولت ایشان رسی که نتوانی جزاین دو
وآن هم بصد پریشانی سن بونلرک دولتنه قچن واصل
اولورسن که بو ایکی رکعت نمازدن غیریه قادر دکلسن آنی دخی
یوزدرلو پریشانلغله قلورسن زیرا فقر واحتیاج حالته صفای خاطر
اولمق محال الله حالیدرهم که ای بی نوا نکاری دکله پریشا
صدید درد و رکعت دیمکله نمازکه اقل مراتبندن کنایه ایتمشدر
قدرت جودست واکر قوت سجود توانکرانرا به میسر می شود
بزند وعطا وجود وسخا رسمنی اجرایه قدرت وکرک سجود و
طاعت وانواع عبادته قوت اغنیایه واصحاب دولته فقرادن یک

نك
لری
تدن
ده

واصل

میسر اولور که مال زکی دارند وجامهٔ پاک وعرض مصون ودل فارغ
زیرا که زکاتی ویرلمش ماللری وپاک جامه لری وارد ودخی رسول الله
محفوظ وسالم عرض وناموسلری وارد ور قیود وتفرقه دن وسائر
امورک تشویش وغدغه دن آسوده وفارغ وآزاده قلبه مالکلردر
فسق وفجوردن محفوظ ومصوندر دیو شارح تزریق سویلمش
زیرا فقر وغنا مانع فسق وفجور دکلدر وقوت طاعت در لقمهٔ لطیف
وطاعت وعبادته قوت وقدرت غذای لطیف ایله حاصل اولور
وصحت عبادت در کسوت نظیف وعبادتک صحت وجوازی پاک لباس
کیمکله میسر اولور ونا پاک جامه ایله صلوة درست دکلدر ودخی خلق
غذای لطیف وجامهٔ نظیفه اغلبا اغنیا قادر اولور پیداست که از معده
خالی چه قوت آید ظاهر درکه غذادن خالی معده دن وقوتدن تهی
شکمدن نه قوت کلور یعنی آج ومحتاج اولان کسه طاعت وعبادته
قادر اولمز که حرف بیاندر معده میمک فتحی وعینک کسریله ومیمک کسری
وعینک سکونیله حیواناتک شردن تعبیر اتدکلری نسنه در معده
ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دینلر غلط اتمشلردر وازدست
تهی چه مروت ودخی ظاهر درکه بوش الدن نه مروت کلور یعنی
دست اولان کسه جود وسخایه وبذل وعطایه مالک اولمز وازپای
شکسته چه سیر آید ودخی ظاهر درکه شکسته ایقدن نه سیر کلور
یعنی حرکت ورفتاره اقتدار اولمز بعض نسخه ده پای بسته واقع اولمش
یعنی بغلو ایقدن سیر وحرکت ممکن دکلدر وازشکم کرسنه چه خیر
ودخی ظاهر درکه آج قارندن خیر کلمز خفی اولمیه که پیداست لفظی
مقدم خبر وما بعدنده اولان موخر مبتدادر بعضلر پیداست مبتدا
محذوفک خبریدر این معنی ویا این حال پیداست که تقدیرنده در دیمش
تکلف ارتکاب اتمش وبعضلر صحت عبادت لفظی مبتدا وپیداست
لفظی خبر وکه لفظی تعلیل ایچون طوتوب عبادتک صحتی پاک
لباسدن ظاهر در دیو تعبیر اتمش مقصوده واصل اولمامش قطعه
شب پراکنده خسبد انکه پدید نبود وجه بامدادانش کیجه پریشان

نور یعنی فکر وتشویشله وجوع وزین کوردمز شول کسه که اردنه
به معاشی وخرجلغی اولمیه وجه بو محلده خرج معناسنه در
مور کرد آورد بتابستان تا فراغت بود زمستانش ترجمه یاز فصلنده
نلق ذخیره سن جمع ایدر تا وقت شتاده فراغت واستراحت ایده و
موره حالا اولمیجون کرد کاف عجمینک کسریله جمع معناسنه در
آورد جمع ایدر دیمکدر ضمیر شین فراغته قید درای فی شتاده
نبرا ایدن شارح بو معنادن غافل اولمشدر فراغت با فاقه نپیوندد
ت خاطر وحضور قلب فقر وفاقه ایله جمع اولمز میسر کلدر
معیت در تنکدستی صورت نبندد تنکدستلک حالنده جمعیت
صورت بغلمق متصور دکلدر یکی تحریمهٔ عشا بسته بری اختتام
زنه تحریمه بغلمش مقصود شول غنی کسه در که معاش قیدندن
ستغنی اولوب فراغت خاطر ایله طاعت وعبادته قیام وشروع
لندر تحریمه تکبیرهٔ الافتتاح در نمازه الدخول عقدندن عبارتدر
نا عینک کسریله یاتسو ودیکری منتظر عشا نشسته بری دخی
شام یمکی قندن کله دیو منتظر اولمش ونتورد مراد شول فقیردر که
ومحتاج اولمغله پای بند قید معاش اولوب طاعته استطاعت
الی بو قدر هرکز این بدان کی ماند هرکز بو جنس فقیر اول مقوله
نیه بکزر وجه معاشی ماده اولان مرد آزاده ایله شدت فقر و
یله بلاده اولان افتاده قنده برابر اولور بیت خداوند روزی
مشتغل رزق ومالک صاحبی اولان دولتمند فراغت خاطر ایله عبادته
مشغول اولور پراکنده روزی پراکنده دل رزقی پراکنده وما شی
ال اولان بیچاره قیود وتفرقه ایله پریشان دل ومشوش الخاطر اولور
بادت ایتان بمحل قبول نزدیکترست که جمعند وحاضر اغنیانک عبادتی
حل قبوله اقربدر زیرا که اسباب حضورلری حاضر اولمغله خاطرلری
ع در پریشان خاطر دکلردر که اسباب معیشت ساخته ویا ودادو
بادت پرداخته زیرا که اسباب معیشتلرینی حاضر ومهیا ایدوب
ولدو اذکاره وطاعت وعبادته مشغول اولمشلردر عرب کویتدر

دیرکه یعنی ولاد عربک مشهور دعاسیدر اعوذ بالله من الفقر المکب
خوار وحقیر اولوب یوزی اوزره دوشن فقردن الله تعالی حضر...
صغینورین مکب انفعال بابندن اسم فاعلدر بو لفظ خلاف قیاس
اوزره اولمغله لغت عربده نوادردن عد اولینور زیرا ثلاثی...
متعدی وانفعال بابی لازمدر دیقال کببته فاکب یعنی بن انی یوز...
اوزره دوشوردم واوکسنه یوزی اوزره دوشدی دیمکدر
بو تقدیرجه فقری مکب لفظیله توصیف ضرب وجیع کبی
مجاز اولوب مبالغه مقصود اولور یعنی فقیره اکباب بر...
طاری اولمشدر که فقر صفتنده بیله ساری اولمشدر بو دخی
جایزدر که اکباب لزوم معناسنه اولوب فقر لازم دیمک...
اولا یقال فلان اکب علی العمل ای لزمه ولم یفارقه شارح بو...
تحقیق ایتمشلر لکن فقیره لایح اولان بودرکه الفقر المکب ...
تقدیرنده اولوب صفه جرت علی غیر من هی له قبیلندن اولا...
بو تکلفاتی ارتکابه حاجت قالمیه فتامل بعض شراح مکب بو...
متعدیدر آدمی یوزی اوزرینه دوشوریجی دیمکدر دیمش...
سویلمش ومجاورة من لا احبه دخی سویلمش وکیمسه ایله توک...
اولمقدن الله تعالی یه صغنورین قرآن عظیمده لاعذبنه عذ...
شدیدا قول شریفنی اهل تفسیر صحبت اضداده حمل ایتمشلر مجاو...
من لفظنه اضافتی مصدرک مفعولنه اضافتی یاخود فاعله اضافتی...
قبیلندندر وجه اوله قصر ایدن تقصیر ایتمشدر لا احب لفظنده...
ضمیر منصوب محذوفدر لا احبه یاخود لا احبها ای لا احب...
تقدیرنده دربونده دخی ضمیر تذکیره قصر ایدن تقصیر ایتمشدر
ایکی معنانک ما بیننده ملازمت یوقدر زیرا بر شخصک ذاتنه ...
اولوب لکن مجاورتنه قایل اولمق کما قیل اضیق السجون معاشرة...
مصرع روح را صحبت ناجنس عذابیست الیم * ودخی بر ست حدیث
شریفده وارد اولمشدر الفقر سواد الوجه فی الدارین نفس ایکی
جهاننده بیله یوز قرالغیدر دخی اولمیه که بو حدیثک معناسندن

عذاب م

...ستلر نیجه درلو توجیه ایتمشلردر لکن حضرت شیخ بو محلده
...منهاج بیچون ظاهری اوزرینه حمل ایدوب اذا شقی الناس من اجتمع
...علیه فقر الدنیا والآخرة حدیث شریفنک محو اسنه مظهر اولان
...غیر صابرلرک فقرینه اشارت ایتمشدر درویش بی معرفت نیاز
...تا فقرش بکفر انجامد بی معرفت وبی حیثیت اولان درویش سوءه
...الزنا فقری کفره لنه اخر اولوب فقری کفره منجر ومودی اولور
...نشخندن تا فقرش بکفر نینجامد واقع اولمشدر یعنی درویشک
...فقری عاقبت کفر طبقه سنه واصل اولمیه سکون وار ایدر بون
...درویش بی معرفت ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دین غلط
...ایتمشدر کاد الفقر ان یکون کفرا بو کلام دخی خبرده وارد اولمشدر
...فی فقر کفره قریبدر یعنی بو کلام شریف بی معرفت درویشلرکه
...ترنه اشارتدر زیرا معنی ومصرفتلری اولمیوب وفقر وفاقه یه
...التموب بی اختیار وبالاضطرار کفری موجب کلمات سویلر حدیث
...شریفده وارد اولمشدر که من لم یصبر علی بلائی ولم یرض بقضائی
...فلیطلب ربا سوای نتکیم ابن راوندی بو قدر فضل وکماله عقله بلکه...
...مالک اولوب دیمشدر کم عاقل عاقل اعیت مذاهبه * وجاهل جاهل

نظم

...تلقاه مرزوقا هذا الذی ترک الاوهام حائرة * وصیر العالم النحریر زندیقا
...ابو سوزده انی کفار ایتمشلردر گفت نشنیده که پیغمبر علیه السلام
...الفقر فخری درویش ایتدی ایشتمدیکمی که پیغمبر علیه السلام
...نعم فخرمدر دیو بیورمشدر بو حدیث شریف فضیلت فقره
...گفت یار گفتم خاموش حضرت شیخ ایدر درویش دیدیمکه
...اسم حدیث شریفک معناسی سنک ملاحظه ایتدوکک کلامدن کنه
...اشارت خواجه علیه السلام بفقر طائفه ایست که مردان میدان
...انلردر زیرا که پیغمبر علیه السلام بو حدیث شریفله شول طائفه نک
...فقرینه اشارت بیورمشدر که انلر مردان میدان رضا درو تسلیم
...قضا دخی مردان میدان تسلیم قضادر تسلیم لفظی رضا یه عطفدر
...یعنی رضا میدانینک وتیر قضایه تسلیم میدانینک ارلریدر مردانه عطف

ايدن وميدانه عطف ايدن شارحلر غفلت ايتمشلر رضا يه عطف
خطادر دين ترزيق سو يلمش كند وخطا ايتمشدر بعض نسخه‌ده
تير قضا واقع اولمشدر بو تقديرجه مردانه عطف اولور
كلامك مضمونى حديث شريف هركسه عام وشامل ديكلدر
اينان كه خرقه ابرار پوشند ولقمه ادرار فروشند حضرتك
بو طايفه‌نك فقرينه ديكلدر كه عزيزلرك خرقه‌سن كيرلر وجمع
زياده حرص وطمعلرندن وظيفه وجهتلرندن حاصل اولان لقمه
بوغازلرندن كسوب بيع ايدرلر عمارت شن الوب صتان
دخى بو قبيلدندر **بيت** قنى برمرد خدا اهل فنا شكلنده
خرنكشد وار فقر شكلنده اى وظيفه لقمه سنه صتارلر يعنى
پرست اولوب وظيفه قبول ايدرلر دين شارح مقصوده واصل
اولمامش **رباعى** اى طبل بلند بانك ودر باطن هيچ اى وازى
اولوب درونى خالى اولان طبل بى توشه چه تدبيركنى
پيچ سفر براغى وقتنده وكوچ زماننده بى زاد وبى زواده
ايدرسن بلند بانك تركيبى حسن الوجه قبيلندندر وصف
دينلر غلط ايتمشدر طبلك صفتيدر اضافت توهم ايدنلر غلط ايتمشدر
ودر باطن عبارتى بلند بانكه عطفدر بعض نسخه‌ده واو عطف
واقعدر بو تقديرجه صفه بعد صفه اولور بلند بانك لفظى
مضافدر دينلر غلط ايتمشدر بعض نسخه‌ده واو عطف يرينه كه
واقع اولوب برشارح انى اختيار ايدوب شرحنده اى بلند اوازلو
طبل كه باطنكده معرفت وفضلدن هيچ نسنه يوقدر ديمش
اشخاص انى رد ايدوب ديمشكه بانكدن صكره كه حرفنى ايراد ايدر
وباطنى هيچه مضاف قلوب معناسنى اى بلند اوازلو طبل كه
هيچ معرفت وفضلدن نسنه يوقدر دين هم وزنده وهم معناده
خطا ايلمش ديمش خفى اولميه كه اكرچه وزنده نوع ثقلت اولور اما
خطا يوقدر ومعناده خطا ايلمش ديدوكى خطادر وباطنى هيچه
مضاف ايتمش ديدوكى فترادر بيج باء عجمنك فتحى ايله وسين مهمله

زجر وقدن صكره بيج وزنى اوزره مسافرتله اسباب سفر تدارك
ايتمكه ويولى براغن كورمكه ديرلر بعض شراح باء عربيه ايله اولمغى تجويز
ايدوب بعضلر فارسى اولمغى تصحيح وترجيح ايلمش اما جيم عربيه اولمغى
تجويز ايدن شارح بيج لفظنه نظر ايتمش قافيه‌دن غفلت ايلمش زورى
از خلق بيچ ار مردى اكر مردا يسك طمع يوزنى خلقدن چويروب وندن
يعنى كرچيكدن دروبيش ايسك مخلوقدن اميد ورجا رشته‌سن قطع
ايدوب نظر همتكى جانب خالقه قصر ايتمكده قصور ايتمه تسبيح هزار دانه
درست بيچ الكده بيك دانه‌لو تسبيح چويرمه انكله مصلحت بتمز
ودينلك بولنمز ونشايد جز بوجود نعمت برهنه را بوشيدن يادن
تخلص كرفتارى كوشيدن نعمت اولميجه عريانى كيدرمك وياخود
اسير تخليصنه سعى ايتمك ممكن ديكلدر تحصيل الده وسعت اولميجق
بو وه خرابدن هيچ نسنه يه دست رس ميسر اولماز ابناء جنس
اليا يشايشان كه رساند بزه ابناى جنسمزه اولان فقراى صوفيه‌يه
اغنيا واكابر مرتبه سندكيم ايصال ايدن بيلور ويد عليا بيد سفلى چه
... اندو يد عليا يد سفلى يه نجه بكزر يعنى جود وسخا وبذل وعطا
... سترن رفيع الى اللردن صدقه وزكاته واغنيادن نظر والتفاته
محتاج اولان ... ومحتاجك الحق الى ايله قنده برابر اولور حضرت شيخ
كلامه اليد العليا خير من اليد السفلى حديث شريفنه اشارت
... ايلمشدر نه بينى حق جل وعلا دركلام تنزيل از نعمت اهل بهشت
... ايدهدكه كوردميس كه حق جل وعلا قران عظيمده اهل جنتك
... اولدقلرى نعمتدن خبر ويروب بيوردكه اولئك لهم رزق
معلوم فواكه وهم مكرمون فى جنات النعيم يعنى اهل جنت ايچون
... لون نعم وانواع فواكه‌دن معين رزقلرى واردر هرچند اشتهالرى
اولسه حاضر مهيا كوررلر وانلر جنات نعيمده معزز ومكرملردر يعنى
حق تعالى قران عظيمده جنتده رزق معلومى اولنلرى مدح ايتمشدر
... زياده دخى نعمتده ودولتده واصل اولنلر ورزق معلومه دست رس
اولنلر لطف حقه مظهر اولمشلردر فقرا بو دولتدن محروملردر نعيم نعمت

معناسنه در تا بداني كه مشغول كفاف از دولت عفاف محرومست
تابلسن كه معاش و كفاف امرنده مشغول و مقيد اولان كمسه عفت
و عصمت دولتندن محرومدر زيرا بهر تقدير ضرورت اقتضاسيله
مكارهه ارتكاب ايتسه كركدر عفاف و عفت حرامدن تحرز و اجتنا[ب]
عبارتدر و ملك فراغت زير نكين رزق معلوم و ملك فراغت رزق
معلومك نكين آلتنده در يعني معين كلوري اولمين صفاي بال
و فراغت خاطره مالك اولمز رزق معلوم تركيب توصيفي در رفقا[ن]
بايد دين غلط اتمشدر نكين فص خاتمدر يوزك قاشي معنا[سنه]
رزق معلومك حكمي آلتنده در و اكده تا بعد رديمكدر بيت
تشنكانرا نمايد اندر خواب * همه عالم بچشم چشمهٔ آب تشنه و نصا[ب]
اولنلرك صويه زياده حرصلرندن عالم خوابده كوزلرينه جمله عالم
چشمهٔ آب كورينور تركي دلنده دخي مثل مشهوردركه آج تاوق
دوشنده كندوني تحل بازارنده كورر بحصل كشينك ظاهرده فكر و
انديشه سي نه ايسه دوشنده دخي انى كورر بس فقر و احتياجه
دوشنلر دخي دوشلرنده بله كفاف و معاشدن غيري نسنه كورمز[لر]
ظاهر و باطن تفرقه دن خلاص اولمزلر هر كجا كه سختي كشيده و تلخي
چشيده را بيني خود را بشره دركارهاى مخوف نه اندازد هر برده كه
درد و بلا چكمش و عيشي تلخ اولمش كمسه يي كوره سن زياده حرص[ندن]
كندوني مخوف ايشلره آتار و بالضروره نفسني مواضع تهلكده بيد الق[ا]
ايدر شره فتح شين معجمه و راء مهمله و هاء اصليه ايله حرص و طمع
معناسنه در و از توابع آن نپرهيزد و اول ارتكاب ايتدوكي كاره شوله
مترتب اولان غوائل و محذوراتدن تحرز اتمز و اوملك دركلك كوزه
كورمز و از عقوبت آخرت نهراسد و آخرت عقوبتندن خوف و حذر
اتمز و حلالي از حرام نشناسد و حلالي حرامدن فرق و تمييز ايلمز نه بو
حلالدر و حرامي بولدوغندن يمز قطعه سكي را اكر كلوخي بر سر آمد
كلب كرسنه نك باشنه كسك كلسه يعني بر كمسه اكر كسك اوب
باشنى و زرندن بچوب كسه بلكه طوقنوب بچسه ده بعض شرح

[بر]كسه بر كلبه بر كسك آتسه و اوستندن اتسه ديمش بر حايثه قصه[ده]
تفصيل ايلمش ز شادي برجهد كين استخوانست بيچاره سك استخوانه زياده
[ح]رصندن آني استخوان صانوب سروريندن قالغيوب صيچرر و اتغر ايله
الى طوتوب يلق استر كلوخ كاف عربينك فتحي ايله و خاء معجمه ايله شولر
[كسـ]ك ديدكلري نسنه دركه اكثر تارلالرده و صحرالرده اولور جهد صيچرمق
معناسنه اولان جهيدن لفظندن مضارعدر محصلي جنيت اولان
[بيچـ]اره قسمنك حالي دخي بويله دركه حرص و طمع بر وجهله غالب اولوركه
اتفاقا بر كمسه بر يرين قاشيسه كندويه ويرمكچون اقچه چقاردر صا[نا]
[ا]كر نعشي دو كس برد و تن كيرند و اكر ايكي كمسه اوموزلرنده بر تابوت
[جـ]نازه كوتوروب كيدركوره سه لئيم الطبع ينداردكه خوانست لئيم
الطبع اولان فرومايه و دني آني سفره ايله طعام صانور اما صاحب
[د]نيا بعين عنايت حق تعالي ملحوظست اما اغنيا و اكابر حق تعالى حضرتنك
[عـ]ين عنايتي ايله ملحوظ و منظوردر كه صفت غنايه مظهر اولمشدر *
[لحـ]ظ كوز اوجيله بقامغه ديرلر و بحلالي ز حرام محفوظ و مال حلال
[كسـ]بي ايله حرام ارتكابندن مصون و محفوظدر يعني بو حالتده استمداد
[عنـ]ايت حقله حاصل اولان غنا بركتي ايله درمن همانا كه تقدير ابن سخن
[نكـ]ردم بو مباحثه و محاجه دن صكره حضرت شيخ دونوب والد زوم
[دلائل] معقوله جكوب بيوردركه فرض ايتم كه بن سكه بو سوزي سويلدم
[و] بيان و برهان نيا وردم و طوتالم كه بو مدعايه هيچ وجهله احتياج
[اولمـ]يوب بيند و برهان كتوردم سني كندو انصافك قوه محسوساتدن
[اولان] بديهياتده نه حاجت نزاع و نه لازم جدل انصاف از تو توقع
[دار]م سندن انصاف توقع ايدرين يعني رجا ايدرين كه انصاف ايدوب
[صد]ق اعتراف ايليه سن طوغريسن سويليه سن هر كز ديدي كه دست
[تمنـ]اي بر كتف بسته هر كز عمركده كوردكمي كه بر شقي و حرامزاده الي
[اوموزنه] بند بغلمش اوله دغا شول كمسه يه ديرلركه قلتبان و حيله كار و ظاهري
[با]طنه موافق دكل بر قلب و دغل شقي و بدكردار اوله كتف كافك فتحي
[و] تانك كسري و سكونيله اوموز باشنه ديرلر بو محلده ظهر معناسي

نور

لري

ضا فقر واحتیاج سببیله اولدوغن انکار ایدرمیسن انصافک یوقدر
میکدر ومحتملست که درویش را نفس اماره مطالبت کند
احتمالدرکه درویشده نفس اماره سی تقاضا ایلیه یعنی توقانی
زیاده در شهوتی غالب اولمغله جماع اقتضا ایدوب محرماته التفا
ایلیه چون قوت احصانش نباشد بعصیان مبتلا کردد یعنی چون
نکاح ویا ملک یمینه مالک اولمغله نفسنی فواحشدن حفظ
وصیانته قادر اولمیه بهر حال حرامه مرتکب ومعصیته مبتلا اولوب
ورب لازم کلوردکه بطن وفرج توامانند زیراکه بطنله فرج
توامانددر یعنی دو فرزند یک شکم اندیعنی برقارندن ایکی ولدکبی
طوغمش کبی در فرجدن مراد ذکردر بو فقره توامان لفظنی تفسیردر
معنای تلازمدن کنایتدر مادامکه این یکی برجاست آن دکر برپاست
مادامکه بو بری که بطندر یرنده در یعنی طوقدر اول بری که ذکردر
ایاقده قائم حرکتده اولوب جماعه میل ورغبت مقرردر زیرا توقلق
شهوت اکل وشربدن حاصل اولور بعضیلر برخاست لفظنی خاء معجمه
ایله قیام معناسنده اولان خاستندن طوتمشدر مقصود مجرددر شنیده
ام درویشی را باحدث خبثی بکرفتند حضرت شیخ یند بوحدعاسنی
تأیید واثبات ایدوب ایدرکه ایشتدم که بر فقیری بر نامشروع حادثه
ده طوتدیلر باآنکه شرمساری برد سزای سنکساری شد خلق ایچنده
رسوای وشرمسار اولدوغندن غیری رجم اتمکه مستحق اولدی
مراد بودرکه لواطه ایدرکن طوتلمشدر زیرا غیر محصن اولیجق زانی
رجمه مستحق اولماز زناده طوتدیلر دینیلر بو معنادن غافللردر
سیاستده محمولا اولا بعض شراح توجیه قصد ایدوب دیمشکه
جائزدرکه بالفعل غیری شهرده زوجه سی اوله وعلی طریق التسلیم
جائزدرکه مقدما تزوج ایدوب موت ویاخود طلاق قله مفارقت
اتمش اوله فقهانک لا رجم للعزب دیدکلری مطلق اولیوب بلکه
عزب صلی مراد اولوب یعنی هرکز عمرنده تزوج اتمش اولمیه دیمکدر
بودخی دکلدرکه زنایه حمل اتمکله بودخی تکلفاتی ارتکابه محتاج

مراد اولمشدر یا بی نوایی درزندان نشسته یا بر فقیر وکدا ومفلس
بینوا زنداندن محبوس اولا یا پردهٔ معصومی دریده یا بر اهل عرض
وصاحب ناموس ومستور الحال کسنه نک پردهٔ عصمت وعفتی
یرتلمش ورسوای اولمش اوله معصومی ده یا وحدت یجوندر یا کفی
از معصم بریده یا بر الی بوغندن کسلمش اولا معصم بیلک کسری
وعینک سکونی وصادک فتحیله الدن بلزک یرینه دیرلر شول محل
یعنی بوغن مراددرکه عربیده رسغ دیرلر الا بعلت درویشی نفس
ضرورت واحتیاجدن غیری هیچ بر سبب وعلت ایله بو منکر
اولان امور ظهور اتدوکن عمرکده کوردکمی دیمکدر یعنی بویله بلا
مبتلا اولاجق مکروهاته ارتکاب اتدکلری مجرد فقر وفاقه اقتضا
درویشی ده یا مصدر یده درشیر مردانرا بحکم ضرورت درنقبها کرفته
اند وکعبها سفته نجه دلاور وبهادر کسلری فقر واحتیاج وضرر
سببیله اوغرلق قصدیله دیوارد لرکن طوتمشلر واپاغنه بوتاقه
اورلمقدن طوبقلری مجروح اولوب دلنمشدر نقب نونک فتحی
وقافک سکونی ایله ویاء موحده ایله لغم دیدکلریدر بعضیلر
نقب کوشه معناسنده استعمال اولنور یعنی کوشه لرده قباحت
اوزره ایکن طوتمشلر وطوبقلرینی دلمشلر یعنی باشلرینه بلا
کتورمشلر در بعضیلر دخی در نقب کرفته اند عبارتنده بو یله معنی
دلاور کسلری طوتوب برالتنده مواضع ضیقده یعنی طراجق
یرلرده حبس ایدوب یقلرنده بوقاغی اورمقدن طوبقلری مجروح
اولور وبر دخی بو یله معنی ویرمشلرکه دلاور کسلر فقر وفاقه
اوجندن اوغرلق اختیار ایدوب خلقک انلری اجرتله طوتوب
یرقازدرلر بو مقوله زحمتلو ومشقتلو خدمتلرده یلوب بوتبنه
ایاقلری مجروح اولور بعضیلر دخی دیمشلرکه فقر واحتیاج سببیله
ورطه لره دوشوب کریز وفرار اختیار ایدرلر بوردیمکدن ایاقلری
مجروح اولور بو توجیهاتک هر بری تکلفدن خالی اولیوب معنا
اولقدر احتیاج اولدوغی واضحدر خلاصهٔ کلام بوقدر فلاکتلر چکلکه

اولمشلردر بعض نسخه‌ده بیم سنکساری بوده واقع اولمشدر یعنی
رجم خوفی اولدی دیمک اولور کفت ای مسلمانان ز زندارم که
کنم اول فقیر حالندن اعتذار وبیان اضطرار ایدوب ایتدی ای مسلما
سیم وزرم یوقدر که تاهل ایلیم وقوت ندارم که صبر کنم وصبر
اتمکه دخی قادر دکلم چه کنم بخدایم ونه چاره ایلیم که نفس
اتمکه قادر دکلم لا رهبانیة فی الاسلام دین اسلامده راهبلر یعنی
کشیشلر ریاضتی ومجاهده سی لازم دکلدر رهبانیت راهبلک
راهبلرک عادتلری یعنی اولان اعمال شاقه یه دیرلر مثلا صوم وصا
وترک اکل لحم وترک جماع کبی پیغمبر علیه السلام بو مقوله امورد
منع ونهی ایدوب لا رهبانیة فی الاسلام بیورمشدر مخفی دکلد
اول شخصک بو محلده بو حدیث شریفی مدعاسنه موافق ظن
ایدوب ایراد اندوکی بی وجهدر زیرا تاهل وازدواجه قادر اولم
فقیر فاحشه ارتکابنه تمکین جائز اولمغه حاشا حدیث شریفده تعل
اشارت یوقدر جمله شراح بو معنادن غافل اولوب هرکز تعرض
اتمشلر فقد بر وازجمله موجب سکون وجمعیت درون که خدا
نعمت را ثابتست یکی انست که هر شب صنمی در بر گیرند اصحاب نع
وارباب دولته میسر اولان موجبات فراغ وسکون واسباب جمعیت
درونندن جمله دن بری اولدر که هر کیجه بر صنمی سینه یه چکرلر
جمع موجبدر اضافه بابندن اسم فاعلدر مهم ومهام کبی بعضلر
میمک فتحی وجیمک کسریله مصدر میمی دربونده وجوب معناسنده
مراد سبیدر دیمشلر وبعضلر مسجد ومساجد کبی اسم مکان اول
موضع وجوب معناسنه حمل اتمشلر هیچ بری اصلینی بلمشد
مبتدا انست خبردر وازجمله مبتدانک متعلقاتندندر یکی از موجب
انست تقدیرنده در بعضلر یکی انست مبتدا وخبردر جمله سی موخر
مبتدادر وازجمله موجب مقدم خبردر دیمش اصل مقصوده وصول
اولمدوغندن غیری مبتدا مفرد اولمق لازم اولدوغندن خبری نوع
ونخفی اولمیه که صلاحه حمل حسن ظن مقتضاسی بودر که ضمنده

ضم میم کسر جیم ایله

سرو

ر ملک نکاح ویا ملک یمین ایله واصل اولدقلری نگار نازنین اولدقجه هر
روز جوانی از سر گیرند وهر کون تازه جوان اولورلر جوانی ده کی یا مصدریه
یعنی هر کیجه بر نگار ایله پهلو اولمق ذوق وصفاسیله اربته سی یکی
باندن جوانلق لطافتن کسب ایدرلر وهر کون تازه یکیت اولورلر حاصله
شراح بو معناده اتفاق اتمشلر سیاق کلامدن ظاهر اولان دخی
بودر که قیل بیت گرچه پیرم تو شبی تنگ در آغوشم کش • که سحرگه
ز کنار تو جوان برخیزم • لکن هر کون بر جوان خدمتندن تمتع تمکن مراد
اولمق دخی جائزدر وکابر ده اولان ایج وغلامنلری هر کون نوبتله
خدمت اتمکه دخی معتاد ومعهوددر نگاری کیجه یه تخصیص ایدوب
جوانی کوندزه تعیین اتمکده دخی مصلحتدن خالی دکلدر رفته بر اینجنان
صنمی که صبح تابان را دست از صباحت ببرد لست شویله بر صنم که
صبح تابانک حسن وجمالنه والده وحیران اولوب کوکنک بروسی
نوتش کبی الن یوکرینه قور صباحت حسن وملاحت معناسنده در
بو محلده دلدن مراد یوردر که بعضلر دلدن سینه مقصود اولوب یعنی
صبح تابان یوزککو حسن وبها ورونق وضیاسیله الن کوکسنه
قویوب انک جمال باکمالنه تسلیم واعترافله سر فرو ایدر دیمکه حمل اتمشلر
بر تقدیر دست صبح تابان دن کنایت طریقیله آفتاب رخشان وخورشید
رخشان مراد اولور بعضلر دیمشلر که اصل نسخه صحیحه صبح تابان
صباحت طلعت وداغ بر دلست در یعنی زیاده رشک وحسرتندن
داغ درون پیدا اتمشدر بو تقدیرجه دخی داغدن مراد ینه سوزش
دروکه اظهر من الشمس در ولکن خفی دکلدر که بو نسخه دست و پا
ذکرینک لطافتندن خالی قلور وسروخرامان را پای خجالت زو
کل وسروخرامان انک قامت موزون ونازنین حرکاتنی وحسن رفتا
روب کند وقدنا هموارندن خجل وشرمسار اولوب رفتاره
قدرتی قالیوب بادر کل اولوب قالمشدر سروخرامان ترکیب توصیفیدر
بانت بیانیدر بن غلط اتمشدر کل کاف عجمینک کسریله بالچق
یعنی بادر کل اولمق زیاده عاجز ومغلوب اولمقدن کنایتدر بیت

در

دین

بخون عزیزان فرو برده چنک عزیزلرک قاننه پنجه سن باتورمش
یعنی پنجه عاشق قتلی اتمش سر انکشتها کرده عتاب رنکی اولقانله
برمقلر بنکی اوجلرین عتاب رنکندن شرح ایلمش عزیزاندن مراد عشا
بو عنوانله تعبیر اتمکدن عشاق نامنه اولان ارازلی قتل اتدوکی
محسوب اولیوب کرچکدن اهل درد عاشق صادقلرین پنجه اغزکشته
اولدوغنه اشارت وارد عزیزاندن مراد اغنیادر دین دخی تقصیر
اتمشدر چنک جیم فارسی ایله پنجه معناسنه در فرو برده ن
باتردوق معناسنه در سر انکشت رانک سکونیله درضی ورت
و زیخون دین تقصیر اتمشدر سست کلامن دخی جا نزدر بکر مقصو
تعلیل وجوب اوله نکارلر برمقلری اوجلرنه یا قدقلری حنادن ناشی
اولان قرللغی بو وجهله حسن تعلیل اتمشدر محالست که باوجو
حسن طلعت او کرد مناهی کرد دیا قصد تباهی کند اول صنمک حسن
طلعتی واریکن یعنی ویله صاحب جمال نکار جلاولی دست رس
بولان دولتمند معاذ الله مناهی و معاصی دائره سنه اوغرا ماق
یلخود حاشا میل فحشا و قصد لواطه و زنا اتمکدن احتمال الدی بلکه
بحسب العاده ممتنع ومحالدر طلعتدن وجه وجمال مراد در کرد کاف
عجمینک کسریله دائره واطراف معناسنه در کرده کاف عجمینک فتحیله
چکرینه دیمکدر تباه فاسد دیمکدر یا مصدر یه در فساددن مراد
مقام قرینه سیله لواطه و زنادر فقرهٔ ثانیه ده زیاده مبالغه
وارد دخی اولیه که هر روز جوانی هر کون بر تازه جوان استخدام
ایدر دیمکه محبوبا اولدوغی تقدیرجه اذهان قاصره یه خلجان ایدن
خیال خام و دغدغه و اوهامی حضرت شیخ بو کلام ملهد دفع بیورمشلر
قدبر بیت دلی که حور بهشتی ربوده ویغما کرد * کی التفاف کند بر
یغمایی جنت حوریلری ربوده و یغما اتدکلری کوکل یعنی فی المثل حوریلر
واصل اولان عاملک یغماجی خوبلره و غارتکر قلوب اولان محبوبلره
التفات ایلر و هیچ حکمند در بیت انی قوبوب دل و جان غنی یه مایلی
اولو کوکده خورشید ایرن ذره یه قایلی اولور دلی لفظی ربوده

یغماکردک مفعولیدر دلی راکه تقدیرنده در تنازع فعلین قبیلندندر
یغمایی ده و بهشتی ده یا اولر نسبت ایچوندر حور حور انک جمعیدر حور
بهشتی و بتان یغمایی ایکیسی بله ترکیب توصیفلردر اضافت بیانیه
توهم ایدن غلط اتمشدر بتان یغمایی دلربا محبوبلر دیمکدر در الحرید
بی و غارت اولنان جواری و یاخود اوزتایه دوشن مستعمل عورت
اوغلان و دروسبی و حیزان مراد در دیمیلر مقصود و اصل المستلر
شعر من کان بین یدیه ما اشتهی رطب * شول کسنه که هر تحین
کوکلی تازه خرما استسه اوکنده حاضر بوله یغنیه ذلک عن رجم
الخرما یا خود اولحالتکه استدیکی حاضر بولق در اولکسنه خرما
اتلقمه طاشنه دوشورمکه محتاج ایلمز اولزحمت و عنادن غنا و
استغناویر من موصوله در و کان تامه در فاعلی رطبدر جمله
فعلیه موصولک صله سیدر اسم موصول مع صلته مبتدادر
ما اشتهی ده ما مصدریه دردوام افاده ایدر یغنیه افعال بابندندر
مبتدانک خبریدر ضمیر منصوب من موصوله راجعدر ذلک فاعلیدر
رطبه اشارتدر دیمشلر لکن هر استدیکی رطب حاضر و موجود و الملق
التنه اشارت و لقا ولی در عناقید عنقودک جمعیدر که اوزم سلقمه
برلر بو محلده خراسلقی مراد در رجم طاشی اتمقدر قصه دن حصه
بودر که طریق حلالدن قضاء شهوته ایدن جک ملک نکاح ویاخود
ملک یمینله حور صفت حسنی و مستثنی نکارلره مالک اولان اجماع
شرعیه مرتکب اولمز دیمکدر اغلب تهی دستان دامن عصمت
معصیت الاینداغلب و اکثر بودر که تهی دست وصفر الید اولان فقرا
دامن عصمتلرین معصیت ایله الوده و ملوث ایدرلر و چون سکان
کرسنه نان ربایند واچ کویکلر کبی بولدقلری یرندن اتمک قیارلر
تهی دست ترکیبی صفر الید کبی در وصف ترکیبی دیمیلر غلط اتمشدر
اغلب لفظی تهی دستانه مضاف اتمشلر لازم دکلدر بانک سکونیله
طلق ظاهر در رفتا و کرسنه کاف عجمینک ضمی و رانک کسری و سینک
سکونیله اچ دیمکدر بیت چون سگ درنده کوشت یافت نپرسد

العناقیه

اتوب مه

کسه

کین شتر صالح است یا خر دجال یر تجی سک یعنی کلب عقور ایت بو
بوات صالح پیغمبر علیه السلام مکن ناقه سی یا خر دجال اتمید رتطع
صوصامیوب همان بی توقف خوره بجوید رایمدی اچ و محتاج و لان
نقرادخی فی المثل چالاری دخی بود رکه اللر نه طعام یا خود قضا
شهوت یرن جک مادۀ محرم کیرسه اصلا پرهیز اتمیوب همان بی
تردد چالارلر سک در بن ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه توهم
ایدن غلط اتمشدر بسیار مستوران بعلت درویشی در عین فساد
افتاده چوق مستور و پارسا کمسلر فوق الطاقه فقر و فاقه یه بتلا
اولمق سببی ایله ضرورت محض فساده دوشمشدر و عین معصیت
وحرامه مرتکب اولمشلردر عین فساد محض فساد دیمکدر فساد چشمه
دوشمشدر دیو معنی ویرن شارح عین چشمه معناسنده کلدوکی
بیلوریمش اما بو محله مناسبی اولمدوغن ملاحظه اتمیوب عین
اتمش و عرض گرامی بباد زشت نامی داده و مکمل و مکرم عرضلرینی بدنا
باد نه ویرمشلردر یعنی حرامه ارتکاب ایدوب عرض و ناموسلرین بر
ایدوب رسوای و بدنام اولمشلردر عرض گرامی ترکیب توصیفی در اضافت
بیانیه دین غلط اتمشدر زشت نام ترکیبی بدنام کبی در قبیح الاسم
ترکیبی قبیلندندر وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشدر گرامی کاف عجمی
عزتلو و حرمتلو و معتبر دیمکدر بو محلده عرض کامل مراددر
با گرسنگی قوت پرهیز نماند چو عله پرهیز قوت و طاقت قالمز در
گرسنه بو محلده ضرورت و زنجیون رانک سکونی و سینک کسری
اوقنور افلاس عنان از کف تقوی بستاند و صورت افلاس معاذ الله
بر حالتدر که تقوی الندن عنان اختیاری و زمام صبر و قراری آلور
حاصلی آچلق پرهیز و افلاس تقوایه مانعدر مفلسک تقوی الندن
عنان آلور دین شارح روح کلامه کما ینبغی واصل اولمیوب حق
تعبیرده تقصیر ایلمشدر حالی که من این سخن بگفتم عنان طاقت درویش
از دست تحمل برفت حضرت شیخ بیوررلر که همان بن بو سوزی
سویلدکم کبی درویشک عنان طاقتی دست تحملندن کتدی یعنی

من بعد

من بعد صبر و قراره اقتداری قالمدی نحقی اولدی که این سخن دن مراد
کلام اخیر درکه فی الحقیقه بو مرتبه اداره کلامدن و مباحثه و الزامدن
جمله مقدمات سابقه دن زیاده موثر اولمغله درویشک اختیاریت
الیوب غضبه کلمشدر فی الحال که بن بکجن سوزلری سویلدم دیو
مجموع کلام سابقه اشارت ایلین شارح بو نکته دن غافل اولمشدر
تیغ زبان برکشید و اسب فصاحت در میدان وقاحت جهانید
برمن دوانید تیغ زبانی چکوب و اسب فصاحتی میدان وقاحتده
جراد و بنم اوزریمه سوروب حمله ایلدی فصاحت رسوایلقدر
وقاحت قلت حیا و ادبدر جهانید جیم عربیله جهانیدن لفظندن
مشتقدر صچراتدی و قالغتدی دیمکدر جیم فارسیله دینلر فارسی
اوزره ایمش دوانید دوانیدن لفظندن مشتقدر یلدردی دیمکدر
یوزرنه سوروب حمله و هجوم اتمکدن عبارتدر محصلی بی ادبانه
اوضاع و حرکاته و نامعقول کلماته باشلدی و گفت چندان مبالغه
در وصف ایشان کردی و سخنهای پریشان گفتی که وهم تصور
کند که این طایفه زهر فاقه را تریاقند و یا کلید خزینه ارزاق
ایتدی اغنیا وصفتنده بو قدر مبالغه ایلدک و اول درکلو پریشان
و نامعقول سوزلر سویلدک که ایشیدنلرک قوت واهمه لری شویله
تصور ایدرکه بو اغنیا طایفه سی فقر و فاقه زهرینه تریاق اولالر
و خزینه ارزاقک مفتاحی اولالر مشتی اند متکبر و مغرور و معجب
نفور مشتغل مال و نعمت مفتتن جاه و ثروت که سخن نگویند
الا بسفاهت و نظر نکنند الا بکراهت اغنیا دیدوکک قوم بر اوج متکبر
مغرور بین اولوب فقرا و درویشاندن غایت متنفر و مال و نعمته
مشغول و جاه و منصبه و غنا و ثروته مفتوندر بر طایفه درکه
سوزلرین سفاهتله و غفلته سویلرلر علما و صلحایه و فقرا و
درویشانه نظر ایتسه لر کراهتله و حقارتله باقارلر مشتی بو محلده
[illegible] دیمکدر بر بولکدن عبارتدر یا وحدت ایچوندر اغنیانی
تحقیر ایچون بو یله تعبیر اتمشدر و فنا دنیاده اولانک اکثر فقر اولور

ومغرور

انلره نسبت اغنیا جمع قلیلدر دیمکه اشارتدر بر اوج خاکدن خلق اولند
اشارتدر دین خلاف ظاهر حمل اتمش معجب افعالدن اسم مفعولدر
کندوبی کورمش وکندو یه زعم و پنداری ولوب اوضاعی کندی
خوش کلن کسیه دیرلر اسم فاعل دین اهل لغته مخالفت وعو
تقلید وموافقت یلمش نفور صیغه مبالغه در زیاده متنفر دیمکدر
مشتغل اسم فاعلدر مشغول دیمکدر مفتتن افتعالدن اسم مفعو
مفتون معناسنه در انما اموالکم و اولادکم فتنه معناسنه مظهر
اولدقلرینه اشعاردر جاه ثروته اضافتی بمعنی اللامدر اسم مفعو
قایم مقام فاعلنه اضافتی دردین تر زیق سویلمشدر جاه جیم عر
منصب معناسنه در ثروت ثاء مثلثه نک و واوک فتحیله و راء
مهمله نک سکونیله غنا معناسنه در سفاهتدن مراد ضد حلم در
علما را بکدایی منسوب کنند علمایی که الغه نسبت ایدرلر یعنی سویل
اولسکه بر بویوک جماره دیلنجیلر دردیو تحقیر ایدرلر و فقرا را بع
سر و پایی معیوب کردانند و فقرا و درویشانی یادایدرلر اولسه
بر بویوک چلاق و باشندن وایاغندن یوق چرلاقلر و ایش سز و
کوجسز نی کار طورلاقلر دردیو تعییب ایدرلر بعضلری سر و پا
تعبیری مطلقا عدم قدرتدن کنایتدر دیمشلر بغرور مالی که دارند
وعزت جاهی که پندارند بر تر از همه نشینند وخود را از همه بهتر
بینند مالک اولدقلری مال ومنالله مغرور و شرف وعزت ظن ایتدکلر
منصب وجاهله فرح وفخور اولوب بر مجلسه وارسه لر خلقه
تقدم و تصدر وکندولرن جمله دن بهتر ومعتبر زعم و تصور
ایدرلر زهی زعم باطل زهی فکر فاسد بغرور ده کی با سببیه در
بعضلر مصاحبت یجوندر دیو توهم اتمشلر عزت ماله عطف
اولمق ظاهردر غروره عطف اولمغی دخی جایز کورمشلر ندان سر در
که سر بکسی بر دارند زیاده تعظم ایدن هیچ بر کسیه باشلرین قالد
نظر والتفات اتمک فکرلرینه وخاطرلرینه بیله کلمز ومقید اولمازلر دیمکدر
اولکی سر فکر و هوا و سودا معناسنه در باشلرنده اوله هوا یوقد

سودی

[دیم]ک عدم تقیدلریندن کنایتدر بعض نسخده ندان در سر دارند که
[و]اقع اولمشدر ذکر محل واراده حال قبیلندن اولوب دماغلرینده او
[ح]الت یوقدر که دیمک اولور مشار الیه اولان حالت سر بکسی برا
[مض]مونه اشارتدر باشلرنده اول غرور وتکبر یوقدر که دین تاج
[اول م]عنی دن غافل اولمشدر بیخبر از قول حکما که گفته اند حکما و
[عق]لانک بوسوزندن بیخبرلردر که دیمشلردر یعنی اکابر کلماتندن
[هر] که بطاعت از دیگران کمتر ست وبنعمت بیش هر کسه که غیرلردن
[ط]اعت وعبادتده اکسک اولوب ونعمت ودولتده زیاده اولا بصورت
[تو]انگر ست وبمعنی درویش اول کمسه اگرچه ظاهرده وصورتده
[غ]نی وتوانگردر اما حقیقتده ومعنیده فقیر ومفلسدر **بیت**
[گر] بی هنر بمال کند فخر بر حکیم بی هنر اولان غنی وتوانگر اگر مال ومنا
[ل]یله افتخار ایدوب صاحب کمال اولان حکیم دانا اوزرینه تفوق واستعلا
[ای]درسه کون خرش شمار اگر گاو عنبر ست گاو عنبر اولورسه ده سن
[ا]نی کون خر عد ایله یعنی جاهل هر نه دکلو عزت ودولتده اولورسه ده
[ا]نی آدم حسابنه صایمه **بیت** جهانه مرد مرجاهل اولورسه در زعمده
[ن]فوس ضایعه دندر نفوس ضایعه دن بعضلرک اعتقادی بودر که
[ع]نبر گاو بحرینک ترسی اولا بوقول اکه مبنی در گفتم مذمت ایشان
[رو]ا مدار که خداوندان کرمند حضرت شیخ ایدر اول درویشه دیدمکه
[ارب]اب دولتی مذمت تمکی روا کورمه زیرا که لطف وکرم صاحبلریدر
[گف]ت خطا گفتی که بنده درمند درویش ایتدی خطا سویلدک اهل
[د]ولت درم کلرینک بلکه بنده دینار ودرملر در چه فایده که ابر آذر ند
[و ن]می بارند نه فایده که اغنیا دیدوکک طایفه فی المثل مارت بنک
[ب]لوطی اولسه لرده اصلا برکسنه اوزرینه یغمور یغدرمزلر آذر
[ب]الله وزایله مارت اینه اطلاق اولنور الفله آزار دخی لغتدر بارند
[ب]ارندندن اما بو محلده متعدی معناسنه در یغدرمز دیمکدر ترکی
[ف]ارسی دخی شولدر که برکسنک زیاده بخل وامساکندن کنایت اتسلر
[ب]ونور اولسه کند و تارلا سندن غیری یه یاغمز دیرلر وچشمه

که

لیله

افتابندن بر کس غنی تابند وچشمهٔ افتاب دخی ولسهٔ لر هر کز بر کمسه
اوزرینه ضیا ویرتو صالمزلر یعنی و بر مرکب استطاعت سوار
رانند قدرت واستطاعت مرکبنه سوار اولمشلردر اما سورنزلر
ویورتمزلر یعنی درهم ودینارلری وار اما بنند وایثار اتمزلر
قدمی بهر خدای تعالی نمی نهند رضای حق ایچون بر ایق بصمازلر
والله یولنه بر ادیم اتمازلر ودرمی بی من واذی ندهند
ومنتسز وجفاسز بر اقچه تصدق اتمزلر جاهللردن ولا تبطلوا
صدقاتکم بالمن والاذی معناسن بلمزلر ومالی بمشقت فراهم ورند
حرام وحلالی ومال ومنالی زحمت ومشقتله جمع ایدروب
نکهدارند وبخل وخست وامساکله صقلرلر وبحسرت بگذ
وحسرتله دنیاده قویوب کیدرلر وحکما کفته اند سیم بخیل از
خاک وقتی بر اید که وی درخاک رود وحکما دیمشلردر که بما
وبخیلک سیم وزری اول وقت یردن چقار که کنه ویره کیر
یعنی اولمینجه ظهوره کلمز ترکی دلنده دخی مشهوردر که خو
تشوی بلوردیرلر بیت برنج وسعی کسی نعمتی بچنگ ارد
برکمسه رنج وزحمت وسعی ومشقتله بر نعمت اله کتوردکده
کسر اید وبی رنج وسعی برد ارد وصکره بر غیری کمسه کلوب بلا
سهولتله کوتوروب کیده وخرج وصرف ایده زنکیم خبرده وارد
اولمشدر بشر مال البخیل بحادث او وارث خادث حاء حطی ودال
مهمله وثاء مثلثه ایله وارثک غیری خرسوز وحرامی حقوله می
اشخاص در فی زماننا بیت المال امینلری نامنده ولان اعوان
ظلمه دخی انده داخلدرلر بو محلده ذکر کسر عبارتی وارنه تعیین
ایدنلر تقصیر اتمشلردر کما لا یخفی کفتم بر بخل خداوندان نعمت و
نیافته الا بعلت کدایی حضرت شیخ ایدر ردر وشد دید مکه
ارباب دولتک بخل وامساکنه وقوف واطلاع حاصل اتمدکه
الا تقیرک سبی ایله یعنی غالبا ذلسو الله قیولرنده وار دیش
ودیلنجیلک اتمش سن ساکه مسنه و برمشلر بو سیبدن اناری

بخل وامساکه نسبت ایله تهمت ایدرسن ورنه هرکه طمع بکسوهند
نم وبخیلش یکسان نماید والا هر کمسه که خلقدن طمع ورجایی
رفع ایلیه هیچ بر فرددن توقع مقامنده اولمیه کریم وبخیل وجواد
وممسک انک نظرنده یکسان وبرابر کورینور اهل سخا ایله کچ عطا
ولان کیمسه دن بیلمک مقید اولمز محک داند که زر چیست محک بیلورکه
زر نه ندر وکدا داندکه ممسک کیست وفقیر وسائل ولان بیلورکه
غنی وکریم وممسک ولئیم کیمه دور دنه واکر نهدن تحقیقد ولا معنا
بکسوهند ترک ایلیه دیمکدر یکسان برابر دیمکدر نماید مضارع بینه
مفعوله رکوربنور دیمکدر محک میمک کسری وحاء مهمله نک فتحی
کافک تشدیدی ایله التونک یوسنی وکمنی بیلمکه الت ولان حجر
مخصوصدر دیمکدر فتحیله اسم مکان اولمق دخی جائز کورمشلر خلاف
در وکثرت استعمال ایله کافک تحقیقی دخی جائزدر کفتا تجربت
بسکویم که متعلقان بر دربارند وغلیظان زابرکار بند درویش
یعنی بو سوزی انلرک حاللرین تجربه اتمکله سویلرین زیرا قپولرنده
بسکارلر تعیین نصب ایدرلر وقپوجیلق خدمتنی غلیظ وشدید
کمسه لره سپارش ایدرلر تا بار عزیزان ندهند تا واجب الرعایه عزیزلره
وعلما وصلحایه ایچرو کرمکه اجازت ویرمیه لر ودست بر سینهٔ صاحب
نهند والکرن صاحب تمیزلرک سینه سنه قویوب ایچرو
کیرمکدن منع ایدرلر وکویند کس در سرای نیست واوده کمسه یوقدر
ولتلو بورنده دکلدر دیرلر وبحقیقت راست کفته باشند وکرچه
بو سوزی محضا کلان اشراقی صاومق ولیچروده اولان دنیکی به
اعتقاد منع مصلحتی ایچون عمدا کذب ایدرلر اما فی الحقیقه کرچکدر
بولنمن وبیان واقع ایلمش اولورلر زیرا اول مقوله ده نی ودون
کند وکبی حشراتله فسق وفجور ایله تضییع اوقات ایدوب مجلسلر
بیت ولان اغنیا وصلحایی داخل مجلس اتمکه میل ورغبت اتمیه لر
انکبت خانه لرنده یوق وخلوه لرنده بوق کبیدر فی زماننا
بخلا بن مهلوحه قتی چوق قدرحمهم الله تعالی ودمرهم تدمیرا

سنه دن

بیت انرا که عقل وهمت وتدبیر ورای نیست اولکسنک عقل وهمتی ورزه اولان وضعلری بخل وامساکلرندن وخست ودناءتلرندن
ورای وتدبیری اولمیه خوش گفت پرده دار که کس درسرای نیست اندر بلکه ثقیل وغلیظ جوارلرکه ترحمندن بیزار اولموب ودنیا
قپولرینک بواب وپرده دار وحجابی اولان کلاب زیادته کلرنحابه لوسی مال ونعمت بذل اتسلرکدا چشم ارادنلی طویرمغه مجال اولمیا
اوده کمسه یوقدر وصاحب خانه بورده دکلدر دیو جواب ویرر ز قالدقلری ایچون رد ایمکدر رخا تم طائی که بیابان نشین بود
قتی معقولدر یلان سویلمش اولمزلر زیرا اول مقوله نفوس خاسیسه طائی که جود وسخا وبذل وعطا ایله عالمده شهرت بولمشدر بیابان
وجود وعدملری برابردر گفتم این حرکت بعد از آنکه از دست متوقع کن اولوب شهرلرده وسواد اعظملرده ساکن اولمادوغیچون اظهار عجز
بجان آمده اند واز زقعقه گدایان فغان حضرت شیخ ایدر درویش لوب بویله نامدار اولمشدر بیابان نشین وصف ترکیبیدر اگر در شهر
جواب ویروب دیدیمکه بو یله حرکت یعنی قپوجیلر طوتوب ری بعض نسخه ده اگر در شهر بودی واقعدر یعنی اگر بر شهرده ساکن
منع اتدکلری اول عذر ایله درکه ارباب دولته دنیا توقعی ایله مر لایدی از دست گدایان بیچاره گشتی وجامه از تن او پاره دیلنجیلرک
کلوب ثقلت ویرن سائللرک واصحاب رجانک اللرندن جانه کلمشلر ندن عاجز وبی طاقت اولوب گیدوکی لباس بله پاره پاره اولوردی
وعاجز قالمشلردر وکدالرک واراذل فقرانک ضجر وسؤالکاغدلرندن ی اراذل ترحم ایله هجوم ایدوب ولی وزرینک اسبابنی بله پاره
فغانه کلمشلردر یعنی بیزار اولمشلردر وتحاذ عقلست که اگر ریگ ایدرلردی دیمکدر نتیکیم برکسه تصدق قصدیله جامه لرینه
بیابان درشود چشم گدایان پرشوند واگر پر وبیابانده اولان ندکن بو حالت مشاهده اولنور بعضلر وزرینک لباسی
وطاشلر جمیعا سیم وزر بلکه در وگوهر اولسه نیه که حاجت لکدن پاره پاره اولوردی دیمشلر خلاف متبادردر رجانکه
اولان آج کوزلی اراذل فقرانک کوزلری طویمق وقناعت کلمک طایبات گفته اند نتیکیم لطایف ومطایباتده ذکر اتمشلردر بیت
عقلدن ریگ رانک کسریله وکاف عجمیله قم دیمکدر ردالک ضمی ین منکرتا دگران چشم ندارند بآکه نظر الیه یعنی خلقه قارشو
تشدیدیله وتخفیفله انجو معناسنه در برپاء عجمینک ضمه سیله ملو کار بندن دنیا توقع اتمک مقامنده اولمه تاکه غیرلر دخی
وطلو دیمکدر بیت دیده اهل طمع بنعمت دنیا پرنشود همچنانکه با ی کوروب بندن برنسنه رجا وتوقع وادیسنه دوشوب
بتشبنم حرص وطمع اهلنک دنیا نعمتی ایله کوزی طویمز شبنم دن تو مه اوشوب زحمت وثقلت ویرمیه لرکه از دست گدایان نتوان
طولمق ممکن اولمدوغی کبی بو بیت مفتعلن فاعلات مفتعلن فع وز ثوابی زیرا دیلنجیلرک اللرندن عاجز قالوب بر ثواب تحصیل
اوزندندر فاعلاتن لفظنک تاسی بلا اشباع ضمیله وقنود بنعمت ایتسه اولمز یعنی شویله ترحم ایدرلر وبرمرتبه غلظت
لفظنده اولان با مفتوحه مقامنده در وبنعمت تا مکسوره سی ثقلت کوستررلرکه تصدق ثوابی دکل جانکدن بیزار اولوب
اشباعله دکلدر زیرا مستفعلن لفظنده اولان عین مکسوره مقامنده لدن وری خاطرلرین شکست ایدوب وبالذکر مکلا ازم
کذلک همچنانکه ده کاف مکسوره دخی فاعلاتده کی تا مضمومه ور منکر نونک کسریله در وزنیچون مکسوردر دیینلر خطا اتمشلردر
پس بنعمت تاسنک کسره سی اشباعله در وهمچنانکه کافنک سکونیله لت وزن ندا اختصاص یوقدر گفتا که من بر حال ایشان رحمت می برم
وزنیچون دینلر وزن بیلمدکلرندن بیتی بوزمشلر جاء جیم فارسی بیزار ایتدی بن بو سوزلری اغنیانک حاللرینه ترحم ایدوب سویلدم
توقع معناسنه در خلاصه کلام ارباب دولتک درویش یان اند نی اکتساب ثواب وتحصیل اجر بی حساب اتمکه قدرتلری واریکن

یوب

یدی

اتمزلر در دست جود وعطالری مبسوط دکلدر دیو لجوب ا...
بو یله لوم امدرین یوخسه انلرم بر غرضم یوقدر دیمکدر کف...
نه که بو مالک ایشان حسرت یخوری بن دید مکه بو یله دکل...
یعنی اندوکم کلمات بی غرض اولوب محض ترحمدن ناشی ...
بلکه ارباب دولتک حاللرینه ومال ومناللرینه تحسر ایدوب ...
سویلرمن وصورة حقده ابراز ایلرمن مادر بن کفتار و...
کرفتار حضرت شیخ ایدر درویشله بو مقوله کلمات ایله مبا...
ومعارضه ده اولوب بری بریمز ایله مقید ایدک هر بیدق که ...
بدفعات بکوشیدمی یعنی نطع مباحثه وبساط معارضه د...
بیدق که درویش سورر ایدی بن انک دفعنه چالیشور...
یعنی هر نه سویلرسه معقول ایله جواب ویرردم وهر شاهی که...
بفرزین بپوشیدمی وهر شاه که اوقور ایدی یعنی هر چند کش...
وشاه مات دیر ایدی بن فرز ایله یوزینی اورتردم مات ...
کندوجی خلاص ایدردم مخفی اولمیه عوامک شطرنج اوینر...
کافله کشت دیدکلری ضم کافله کشت لفظندن غلط وتحریف...
اصلی شاه کشت در کثرت استعمال ایله تخفیف مقصود اولور...
شاهی ذکر ایتمیوب یالکز کشت دیرلر کاهی کشت لفظنی ذکر ایتمیوب
یالکز شاه دیرلر یعنی هر چند بحثده یا که غلبه قصد ایدیسیم...
جواب ویروب بن اکده غالب اولدم تا نقد کیسه همت همه در...
تا کیسه همتده اولان نقدینک جمله سن خرج وصرف ایلدی...
در باخت وبنادی دیمکدر نسنه سی قالمیوب واولا نحه س...
جمله صرف ایتمکدن کنایتدر وترجعبه حجت راهمه بینداخت
وحجت وبرهانی ترکشنده اولان اوقلرین جمله سن اتدی
جعبه جیمک فتحی وعین مهمله نک سکونی وباء موحده ایله
تیرکش معناسنه در خلاصه کلام نه دکلو شبهه واعتراضی و...
ایراد ایلدی وجمله سن رد وابطال اتدم هرکز سویلیه جک سوز...
ومنازعه ایتمکه یوزی قالمدی قطعه همان تا سپر نیفکنی ازحما...

فصیح

نلق

فصیح غافل اولمه بصیرت اوزره اول تا که فصیحک حمله سندن زبون
کوستروب الکدن سپرکی براقیه سن یعنی قوی تجاوز اولوب
... کلامه وغلبه والزامه قادر کوریننن بر فصیح وبلیغ خصمله
اتفاقا ضروری لازم کلوب مباحثه ومحاوره ومعارضه ومناظره
واقع اولدقده همان اول حمله وابتدا هجومندن غلبه صورتن کوسترسه
... ندن خوف ایدوب بحثدن روکردان اولمه سپرن اتمق زیاده
عجز وتسلیمدن کنایتدر یعنی طمطراق الفاظله وحسن اداسندن فصاحت
... ایله یقین سندن شاشوب قالوب عجز ومغلوبیت اظهار ایلمه
... ار الدرمه کندوکی کم وهم ایله خوف ایتمه غلبه دن امیدک کسمه
... سنه یوقدر همان غفلت ایتمه دیمکدر حمله فصیح اضافت لامیه در
فصیحک حمله سندن دیمکدر اضافت بیانیه طوتوب فصیح حمله دن
... بن ایکی وجهله خطا ایتمشدر اولا بو تقدیرجه اضافت اولمز ترکیب
توصیفی اولور ثانیا مصراع ثانینک مضمونی وکاورا عبارتی اکه

لغه

لازم دکلدر تکلف ایله تاویله محتاج اولور فتدبر کاو راجزان سبا
... ستعار نیست زیرا انک عاریتی اولان مبالغه سندن غیری نسنه
یوقدر یعنی فصاحت وبلاغت حد ذاتده کسیه ملک اولمان بن
مستعار لباس کبی در همان اغزلنی درکاوته سی یوقدر درونی خالیدر
... عمیق ورای دقیقدن صدور ایلین تحقیق کبی دکلدر هر فصیح
بلیغ ملکه تحقیقه واصل اولماز در تقوری لاقردی ایله الزام خصم
... مر دکلدر جا نکه سنک خصمک دخی ول مقوله فصیح وبلیغ
... مندن اولا ارباب تحقیقدن اولمیه بر ایکی مرتبه تاره ایله
... نیتی وکیفیتی معلوم اولدقدن بحثدن فارغ وغلبه دن مایوس
... وله دیمکدر بو مقامده یعنی فصاحت ایله تکلی طبعی دکلدر نشا نمه
... تفسله در معرفتی کسبی دکلدر وفصیحدن مراد حقیقتده فصیح
... کلدر بلکه افواه رجالدن خاطر نشان اتمش بر قاچ سوزدن غیریه
... قدرا اولیوب مجرد بر قاچ استعمال واصطلاح حفظ ایدوب اظهار
فصاحت ایدن کسه مراد در دین شارحلر ذکر اولنان تحقیقدن

غافللر دُرفته بردین ورذو معرفت کم سخن دان سجع کوی بر … عاقبة الامر بحجت و دلیلی و قال و قیلی قالیوب مبهوت اولدی ذلیلش
سلاح دارد وکس در حصار نیست تکمیل دین و تحصیل معرفته و … دو یعنی خرافاتنه التفات ایتمیوب اعتراضاتنه معقوله جواب ویرب
وکوشش ایله که لازم اولانی اولدر یجره فصاحت و بلاغت … واسکات ایدوب اولدرذیلی خوار و ذلیل و تضلیل و تذلیل
مقصود حاصل اولماز زیرا سخندان و سجع کوی اولوب طمطرا … دست تعدی دراز کرده و بیهوده کفتن آغاز معقوله جوابه
الفاظله حسن ادایه مالک اولان کسنه حالی همان شول کسنه … بالی قالیوب اراذل طورندن تعدی و خصومت النی دراز ایتدی
حالنه بکزر که بر حصارک قپوسنده آلات حرب و سلاح وضع … بنی بکا آلاوز ایتدی و اطالهٔ لسان ایدوب بیهوده کلمات ایلکه
لکن قلعه خالی و تنها اولوب ایچنده جنک ایدندن هیچ بر کسنه … زهات سویلکه آغاز ایلدی محصل همان بمله یقیه و بو غاز
ورذ لفظی ورزیدندن امر حاضردر سعی و کوشش و ممارست … غاره اولوب دوکوشوب سوکشمکه بشلادی دیمکدر مجرد خصومته
دیمکدردین مفعولیدر معرفتکه معطوفدر که حرف تعلیلدر … شروع ایلدی دیمک دکلدر کما توهمه بعض الشارحین و غفل عن
سخندان وصف ترکیبیدر سوز قالیبن بلوب بولندن سوکه … سیاق الکلام و سنت جاهلانست کیجون بدلیل انخصم فرو
قادر اولق مراددر سجع کوی دخی وصف ترکیبیدر هر سوزی سجع … اند سلسلهٔ خصومت بجنبانند جاهللرک عادتی بودر که دلیل
سویلینه دیرلر سخندان سجع کوینک مجموعی ترکیب توصیفیدر … بجنله مدعالرین اثباتدن عاجز اولوب خصمه مغلوب اولدقلرنده
اضافت بیانیه توهم ایدن غلط ایتمشدر سخندان سجع کوینی نفس … سلسلهٔ خصومتی تحریک ایدرلر یعنی نامعقول کلماتله خصومته
حصاره تشبیه ایدوب یعنی اغرلغی نشانلمه اولانی ایچروسی خا … شلر سنت طریق و عادت معناسنه درچونکه از دبت تراش
وقپوسی بر آقلوم حصاره بکزتمشدر دردین شارحک کلامندن ای … بحجت باسر بر نیامد بجنک برخاست حضرت ابراهیم پیغمبر علیه
وچهندن خلل وارددر اولا ذکر ایتدوکی تشبیه ناقصدر مقصود … پدری اولان از دبت تراش کبی که دلیل و حجتله اوغلنه غلبه ایتمکدن
بالتمثیله تمام مطابق دکلدر زیرا مقصود شول مرد قلعه نک … عاجز اولوب جنک و جدال شروع و آغاز ایلدی چون مثل معناسنه
ورد ادرک حالنه تشبیه درکه حصار قپوسنده بعض الات … ات تشبیه در آذر الفک مزنی ایله حضرت خلیل الرحمانک پدرینک
وضع ایدوب ایچروده هیچ کسنه سی اولمیوب صورتا اولد … سیدر بت تراش وصف ترکیبیدر بت یاپیجی دیمکدر بت تراشلق
قپوده اولان الات حربله برقاچ مرتبه جنک و مدافعه یه جرات … کلد صنعت و پیشه سیدر از دبت تراش ترکیب توصیفیدر اضافت
اقدام ایدوب بعده خصم اندن الدرمیوب یوریش ایدوب … ایندین غلط ایتمشدر بحجت ده باسببیت ایچوندر بر نیامد لفظنه
قوبلد قدن خالی بولوب غالب و مستولی اوله شارح مزبورک … متعلقدر بجنک یسری ایله یوقاری کلمدی دیو معنی ویرن شارح
زعم ایتدوکی تشبیه ده بو حالت بولنمزدر ثانیا ظاهر عبارتد … بیب تعبیر ایلمش که قال الله تعالی لئن لم تنته لارجمنک نتکیم حق جل
دیدوکی توجیه و تشبیهه مساعد دکلدر زیرا سلاح دارد ک … وعلا قرآن عظیمده بطریق الحکایه ذکر ایتمشدر حضرت ابراهیم
فاعلی سخندان سجع کوی درکما لایخفی بس بو مقامده ای له سلا … علیه السلام پدری دیدیکه اکر بو سوزدن رجوع ایتمزسک البته
علی باب القلعة و یظهر السلاح علی باب القلعة دیدن شارحلک … یعنی رجم ایدرین دشنام داد سقطش کفتم اول باکه سوکدی وین
سوزلری صوابه اقربدن فتد بر مصراع عاقبة الامر دلیلش عا … کدسوکدم کربیانم در بد زنخدانش کرفتم اولدنیم یاقی بر تری

بن انكه صقالند یابشدم حاصلی یولندن برعظیم دوكش بیدا ایتد
قطعه اودرمن ومن دروفتاده بری برعزم دوشدك خلقی بی مادر
وخندان خلق عالم تماشاجی اولوب وبزم سیر عزلید وب یله ر
وكله دك اردیعزم دوشدیلر انكشت تعجب جهانی ازكفت وشنید ما
جهان خلقی بزم غوغامزدن برمقلر ین ایصر وب تعجب تدیلر دیمك
انكشت تعجب تركیب اضافی در مجموعی جهانی یه مضاف و لمشد
خلق جهانی تقدیرنده در كفت وشنید دیعه وایشمه معناسند
مصدرلردر مایه مضافدر حالت تعجب واستغرابدن برمغی اغزه قو
معهود اولدوغی محتاج بیان د كلدر القصه مرافعه این سخن بیش
قاضی بردیم محصل كلام بو خصومت و نزاعله قاضی حضور
مرافعه اولندق و خصوص مز عالی عرض والها اتدك تاكه ما بینمزی
حق وعدل اوزره فصل ایلیه و بحكومت قاضی عدل راضی شدیم
وقاضینك حكومت عدلنه ویا خود قاضی عادلك حكومتنه ایكی
بله راضی اولندق عدل لفظی حكومته قید در بعض نسخه ده وبحكو
عدل راضی شدیم واقع اولدوغی الی مؤید در قاضینك وصفی
اولمق دخی جائزدر بو تقدیرجه عادل معناسنه اولوب مبالغ
مقصود اولور تا حاكم مسلمانان مصلحتی بجوید تاكه قاضی المسلمین
فكر واجتهادله بر مصلحت ایلیه ودرمیان توانكران ودرویشان
فرقی بكوید واغنیا یله فقرا ما بینلرنده بر كونه فرق وتمیز بیان
ایلیه البته علی الاطلاق بر جانبی ترجیح ایلیه دیعك د كلدر زیرا تو
بعض الشارحین فقدبر قاضی چون هیئت ما بدید ومنطق ما بش
بر عجیب تفكر فرو برد قاضی چون بزم هیئتمزی و شكلمزی كوردی
ودعوامزی وخصوص ماجرامزی كوش ایلدی یعنی كوردی ایكیمزی
صورتنده ایكی كسه بو وجهله ما بینلرنده بحث ونزاع واقع
اولمش باشنی تفكر یقاسنه چكوب یعنی باشن اشاغی صالوب
مراقبه وارد ی جیب یقه معناسنه در فرو برد اشاغی
صالدی دیعكدر منطق مصدر میمی در نطق معناسنه در د كلدر

وبعد از تامل بسیار سر برآورد وكفت بر خیلی زمان فكر وتاملدن صكره
باشن قالدوروب ایتدی تامل بسیار تركیب توصیفی در مصدره
فاعله اضافتی در دین غلط اتمشدر ای آنكه توانكرانرا كفتی ودر
درویشانرا جفا روا داشتی ای شول كمسه كه اغنیایی مدح وثنا اتدك
وفقرایی قدح له جفایی روا كوردك بدانكه هر جاكه كلست خارست
معلومك اولسونكه كل اولدوغی یرده البته خار دخی مقرردر یعنی حدند
درویشلك غایت مقبول ومعتبر حالت وممدوح صفتدر لكن بر
تقدیر اولور طائفه نك ارسنده درویش نامنده نجه نفوس
بنا بعه دخی بولنمق مقرردر اولمامغه چاره یوقدر فكر معقول
مر ماكل بیخار بجاست وبا خمر خمارست وخرك لابد خماری واردر
بر سر كنج مارست وانجاكه درشاهوارست نهنك مردم خوارست
وكنج ودفینه اوزرنده بیر تقدیرنجه اژدرها اولوب ودرشهوا
اولدوغی یرده لاجرم نهنك مردم خوار اولمق محققدر درشاهوار
تركیب توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر درشاهوار
درشاهه لائق انجو دیمكدر نهنك مردم خوار تركیب توصیفی در
اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر نهنك تمساحدر نیل دریاسنده چوق
بولور لكن انجو اولان دكزده تمساح اولمقده نظر وارددر مكر كلام ادعائی
اوله دیمشلر نهنكدن مراد بو محلده تمساحدن اعم اولمق جائزدر فقد بر
لذت عیش دنیا را الدغه اجل در بیست حیات دنیانك صوكنده اجل
الدغنی مقرردر یعنی جهان فانیده هر نه قدر تعیش وزندكانی
ایدرسك عاقبت موت مقدردر لدغه لامك فتحی ودال مهمله نك
سكونی وغین معجمه نك فتحی ایله یلاننك وعقربك صوقاغه دیرلر
اجلی الدغه مقوله زهرلو جانوره تشبیه ایدوب لدغی اكا اسناد
ایلمشدر استعاره مكنیه وتخییلیه در بو محلده لدغی اسم
مصدر اولمق اوزره عقرب صوقدیسیله تفسیر ایدوب مصدر
معناسنی ویرنلری خطایه نسبت ایلین كودن بیهوده دقت ایلمشدر
بر سو بلمشدر ونعم بهشت را دیوار مكاره در بیش وجنت نعملرینكه

تنن

سروب

دخی اوکتن مکارهدن دیوار مقرردر مکارهدن مراد تکالیف شرعیه بیلـ
امتثال الله چکلن تعب مشقتلردرکه نفس مکاره مکاره کوزینور جنت
ایجنده بالمکاره قولندن شرعی دخی همین بو معنایه اشارتدر حفت الجنة
معناسنده در جنتی مکاره احاطه ایدوب دخولنه مانع وحایل اولمشدر
دیمکدر بعض روایاتده حجبت واقع اولمشدر خلاصهء کلام نعیم
جنته رغبت ایلین اول زحمتی رحمت بیلمک کرکدر وما بینده حجاب ولا
اولدیواری رفع ایدوب کچوب کتمک کرکدر بیت جور دشمن چه کند
کر نکشد طالب دوست بو مصرعده تقدیم وتاخیر واردر تقدیری
اکر طالب جور دشمن را نکشد چه کند دیر یعنی عاشق اولان کمسنه
اعدا جورینه واغیار جفاسنه تحمل ایتمیوب نیدر ایدر بیلور یعنی النده
نه کلور ونیه قادر اولور رضی ویریب جفا چکمک لازم ومقرردر چه کند
لفظنک معناسی بویله اولمق دخی جائزدرکه عاشق اولان کمسنه جفا
چکمز ایسه دخی نه ایلر یعنی نیه یارار ونه کار اوزره اولسه کرکدر عاشق
بیشه اولان البته جفاکش کرکدر راندن غیری دخی نه ایشی واردر
اول کنج ومار وکل وخار وغم وشادی بهمند بنجیله مار وکل الی
خار وغم ایله شادی البته بر برینده ایریلمزدر نظر نکنی در بستان کبنه
مشک است وچوب خشک باغ وبوستانه نظر اتمزمیسن که هم تقدیم
ایچنده بید مشکده واردر وچوب خشکده واردر بید مشک توتی
وسکوت قسمندن بر نوع شجردرکه مسک کبی لطیف رایحه سی وار
بید مسک اضافتله دردکلدر الک سکونیله دکلدر کما توهم چوب خشک
ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دیین غلط اتمشدر قوری اغاج دیمک
همچنان در زمرهء توانکران شاکرند وکفورز کذلک اغنیا زمره سنده دخی
شاکرلرده واردرکه کفران النعمه لردخی واردر ودر حلقهء درویشان
صابرند وضجورز درویشلر حلقه سنده وفقرا ایچنده دخی نقر وفاقه
صبر ایدنلرده واردر وتحمل اتمیوب ضجرت واضطراب اظهار ایدر کمسنه
بولنور کفور وضجور مبالغه صیغه لریدر کفورک ضدی شکور
شاکر دکلدر وضجورک ضدی صبوردر صابر دکلدر کما توهم بیت

اکر ژاله هر قطره در شدی اکر ژالهنک هر قطره سی انجو اولسیدی چو
خر مهره بازار ازو پر شدی خر مهره کبی زیاده کثرتندن چارسو وبازار
انکله طولو بطلو اولورلردی یعنی درونکه هرکز قیمتلو ومعتبر اولدیغی
کیاب وقلیل الوجود اولمغله در ژاله شبنم در اکر ژاله را هر قطره
در شدی تقدیرنده در خر مهره سکون را ایله درکه بونجق دیرکه
…فاتره ومرکبه طقولر اشک بو بونجق دخی دیرلر مقربان حضرت حق
عز وجل توانکرانند درویش سیرت ودرویشانند توانکر همت حق
جل وعلا حضورنده مقرب ومقبول اولانلر درویش سیرت اولانلر
…نیادر وبلند همت اولوب غنای قلبه مالک اولان فقرادر خلاصه
…لام بو ایکی طائفه نک هر بری علی الاطلاق ممدوح ومذموم دکلدر تفصیله
محتاجدر حق بودرکه اغنیانک بعضیسی سخی وکریم وبعضیسی دنی
ولئیم اولدیغی کبی فقرانک دخی کیمی مستغنی واهل قناعتدر وکیمنک
…ینده سی دنی سؤال ایله ابتذالدر وذلتدر درویش سیرت وتوانکر
همت لفظلری وصف ترکیبیلردر دینلر غلط اتمشدر بو بیتک خلاصه
مضمونی اطوار عالم بو خصوصده هموار اولمدیغی وجنی وبو بابده
…نکتهء الحمیدی بیاندر وحکم مذکور ایچون تعلیل واستدلالدر اولمق
دخی احتمالدر مهین توانکران انست که غم درویشان بخورند اغنیا
…بیوکی والکسه درکه فقرانک غمن ییه ودرویشانله مقید اولوب
…یدقه وزکوتنی وخیرات ومبراتنی انلردن دریغ اتمیه مهین بیمک
…ک کسریله مهتر لفظنده مرادفدر بهین مرادف بهتر اولدیغی کبی
…ایله نون اکرچه تاکید مبالغه ایچون لکن نسبت ایچوندر تفضیل ایچون
موضوع دکلدر لکن اولا نسبت موکد معنای تفضیلی مستلزم
ولغا… بعض شراح مهین وبهین تفضیل مدو بعد در… بعضلر
…بیلوب بیهوده رد اتمشلردر وبهین درویشان نکه کم
توانکران نکیرد وفقرانک ایو سی اولکسه درکه اغنیانک بکلرینی طو…
…یعنی غلظت والحاح عرض حاجت وسؤال ایله رذالت
…یوب حق تعالی حضرتنه توکل اوزره اوله لم کافر عهینک ضمنی

نکته

سیدی علی سروری

سروری وسیدی علی

سروری

اکر ژاله

ویمک تشدیدی ایله در فارسیدن آستین و ترکیدن یکدر بعض نسخه‌ده کر
توانکران کیر دو واقع اولمشدر کاف عربینک فتحی ویمک سکونیله اغنیا
ازطونه دیمک بالکلیه انلره مراجعتی ترک ایلیه دیمکدن عبارتدر ولهذا
قال الله تعالی ومن یتوکل علی الله فهو حسبه حق تعالی قرآن عظیمده
بیورمشدر که الله تعالی حضرتنه توکل ایلینه حق تعالی کافیدر
یعنی کمسنه‌یه محتاج اتمز نظم ومن یتق الله یجعل له و یرزقه من حیث
لا یحتسب پس روی عتاب از من بدرویش کرد و کفت ای که کفتی
توانکران مشتغل بمناهی اند و مست ملاهی قاضی ول بابده بور...
عتاب آمیز کلامله بکا خطاب اتدکدن صکره دوندی درویشه
عتاب ایدوب ایتدی ای شول کمسنه که اغنیا و ارباب دولت فاسد
نامشروع ایشلره مشتغل ولعب ولهو وهوای نفسه متوغل
دیدک تباهی فساد وبطلان معناسنه در نامشروع ایشلر مراد
بعض نسخه‌ده مناهی واقعدر شرعا ممنوع ومنهی اولان مکروهات
معناسنه در ملاهی لهوک جمعیدر هوای نفسه متعلق ولا
عبث فعللر وناقبول وضعلر مراددر مست ولهو توغل اتمکدن کنایه
نعم طایفه چنین که کفتی هستند قاصر همت وکافر نعمت نعمتی
فی الواقع ارباب دولت راستی بویدیدر وکدی اوصافله متصف
قاصر وکفران النعمه بر طایفه واردر قاصر همت دون همت کبی
سکونیله در قصیر القامه ترکیبی کبی در کافر نعمت اصلنده اضافت
اولوب تخفیف اچون راسا کن قلنمشدر منکر نعمت معناسنه
قاصر همت وکافر نعمت وصف ترکیبلردر دینیلر غلط اتمشلردر کافر
نعمتلودین دخی خطا اتمشدر بیرند مال را بخزینه ونهند ونخورند
ونهند حرام وحلالی جمع وتحصیل اتدکلری مال ومنال خزینه
ایلدوب حفظ ایدرلر یمزلر وکمسنه‌یه ویرمزلر بعض نسخه‌ده نخورند
با ایلدرکند ولیرلر کمسنه‌یه ویرمزلر دیمکدر اولور اکر مثل باران
نبارد یا جهان طوفان برآرد باعتماد مکنت خویش از محنت درویش
نپرسند واز خدای نترسند وکویند اکر فی المثل هرکز یغمور یاغمز

باطل وغلط اولسه یاخود کثرت باراندن طوفان جهانی فنایه ویرسه
کندولرک وسعت ومکنت وقوت وقدرتلرینه اعتماد لری اولمغله
فقرا ومسکینلرک احوالندن ومحنتلرندن صورمزلر و بونده حالکز نیدر
دیدکلری خوف اتمزلر ودیرلر که بیت کر از نیستی دیکری شد
هلاک اکر غیریلر یوقلقدن واچلقدن هلاک اولسلر مرا هست بط
را ز طوفان چه باک بنم بطیم وار در قازیم وار طوفاندن نه
قورقوسی واردر فقرا عاجز ومسکینلرک حالنه مرحمت ایله نظر اتمزلر
بیت وراکبات نیاق فی هوادجها وه لره بنوب هودجلر ایچنده
کیدن خاتونلر معززه خاتونلر یلتفتن الی من غاص فی الکثب قومه یاتوب
...انده باتوب بلا ومشقت ایله پیاده کیدن فقرایه التفات اتمزلر واندلر
...کبی زحمتی بلمزلر وربت نساء راکبات تقدیرنده در نیاق
ناقه‌نک جمعیدر دیشی دوه‌یه دیرلر راکبات لفظنک مفعولیدر
اسم فاعل موصوفه اعتماد اتمکله عمل اتمشدر فی هوادجها راکبات
لفظنه متعلقدر نیاقدن بدل اشتمالدر ظرف مستقر اولوب
راکباتک صفتی اولمق دخی جایزدر وراکبات ده مستکن اولان
ضمیر فاعلدن حال اولمق دخی احتمالدر ضمیر مجرور نیاقه راجعدر
راکباته راجع اولمق دخی جایزدر فی هوادجها لفظی نیاقدن حال
اولوب ونیاقه لر انلرک هودجلری التنده اولدقلری حالده دیو
معنی ویرن شارحلر حقیقت حالدن بیخبر اولمغله وجه مرجوح اولان
...ایدوب قصور رضاعه لرین اظهار اتمشلر اغلب ذوالحالک حذفی
...اولمقدر حال اولندو غی تقدیرده راکبات ده مستتر اولوب
...ایه راجع ولان ضمیر فاعلدن حالا اولمق ظاهردر رفته بر
...موج بر نوع یکتا وبی همتا مخففه دردر دوه‌نکاوزرینه قورلر
...اولندر خصوصا صدر غوص طالمقدر کثب کافک وثلثه نک ضمی
...کثیبک جمعیدر قوم معناسنه در بیت دونان چو کلیم خویش
...بیرون برد ندالحقلر یعنی دون همت ولان ناذللر کلیمن چون
...کندو کلیملرن صودن طشره چقاره‌لر یعنی مالی قوتیله وجود

دینه

ایله

سیدی علی
سروری
سودی

سروری
وسودی

شمعی

خیلرین دنیا محنتندن خلاص ایدوب نعمت وفاهیته واصل سلیمان ملکنه وارثدر تفصیلی دیباجه کتابده کچمشدر اعدل
اولالرکو ایدیچه غم کرهمه عالم مردند خلق عالم جمله سی هلاک اولور ملک الزمان بو عصرده اولان ملوکک وسلاطینک اعدلیدر
نه غم دیرلرکوزلری اوکنده کوزی یوزیکه فقرا اجلقدن اولسه مظفر الدین دینده ظفر بولمشدر دیمکدر پادشاهک لقبیدر دنیا جهان
مقیدا ولمزلر قوبلی للقاسیه قلوبهم قوتی برین صفت کدیانی مذکور اولمشدر دیمک انکله قوت بولمشدر دین شارح تنوع
کرده اغنیادن برقوم بو بیاناتده وکم صفات ذمیمه ایله متصف معناسن بیلمشدر ابو بکر سعد بو اوصاف ایله ممدوحدر اولان پادشاه
وطائفه دیکر خوان نعمت بنهاده وارباب دولت واصحاب سعادت سعد وعلی مظفر الدین ابو بکردر ابن لفظی محذوف در بعض نسخه ده
برطائفه دخی وارد رکه وضع خوان نعم وبسط بساط جود مذکوردر ادام الله تعالی ایامه حق تعالی عمرن طویل ایلسون
وکرم ایلمشلر حاصلی سفره لری میداننده ونعمتلری مبذول نصر علامه وهرنه جانبه غزایه عزم ایده رسد حق تعالی سبحانه
کرم درداده وقپوسی آچق اولوب فقرا ودرویشانه عموم کرم منصور ومظفر ایلسون اعلام عملک جمیعیدر عینک ولا امکه
وعلوهمم ایله صلاء ایلمشلر ومیان بخدمت بسته وایده تحیله سنجق معناسنده در **قطعه** بدر بجای پسر هرکز این
خدمت آتمکه بیل باغلمشلر وابرو بتواضع کشاده وتواضع ایله نکند که دست جود تو با خاندان آدم کرد سنک دست سخا وجودک
فقرایه کلر یوز کوسترلر صوق یوز واکشی صوت ایله آمدتدوکی لطف وکرمی عالمده هرکز بابا وغلی حقنده اتمزدر
جا تمزلر طالب نامند ومغفرت وصاحب دنیا واخرت یعنی رعایا وبرایایه پدر ومادرلردن سن رحم واشفق سن
وثنا وذکر جمیل ایله مغفرت رب جلیل طالبلریدر ودنیاو لفظی بو مقوله یرلرده مجرد تحسین لفظ ایچون مقحم واقعدر
عزتینک صاحبلریدر وسعادت دارینه واصل اولمشلردر حق معناسنه حمل اولنمق اولجدرکه لفظی رابطه در خدای
بندکان حضرت شاه عالم پادشاه عالمپناه حضرتلرینک خواست که بر عالمی بخشاید ترا برحمت خود پادشاه عالم کرد
کبی یعنی استان سعادتلرینده ملازمت ودرکاه همایونلرینده حق تعالی خلق عالمه لطف واحسان قصد ایدوب محض
خدمت ایلین ارباب دولت کبی کرم اوصافله متصفلردر دندن وقوللرین اسرکه وکندن عالمه پادشاه ایلدی یعنی
من عند الله ومظفر ومنصور علی الاعداء اولدی پادشاه تایید چونکه عین رحمت وصلاح مملکت ورعیتدر خفی اولمیه
وتوفیق سبحانی ایله مظهر اولوب عدالتی ورزیده منصور جمله پادشاهک مدحنه متعلق اولان کلمات جمله سی
ومظفردر ممالک زمة الانام خلق عالمک زمامدارلری انکدر قاضی جانبندن مسوق اولمشدر نته کم سیاق کلام اکا دال
یعنی جمله عالم انک فرماننده طایع ومسخر وبنده وچاکردر قاضی چون سخن بدین پایه رسانید حضرت شیخ ایدر
زمانک جمیعیدر راویاندر ترکنده برلر انام خلق معناسنده در قاضی چون سوزین بو مرتبه یه ایرشدردی چون ذات شریف در
حامی ثغور الاسلام اسلام سرحدلرینک ودربندلرینک حامی ذات تعلیلدر دین شارح بو معنیدن غافلدر واخذ قیاس
وحارسیدر یعنی دشمن کلمجک یرلری سد ایتمشدر ثغور ثغرک ب بلاغت درکذرانید واسب بلاغت وسمند فصاحت وبراعت
جمیعیدرکه کی معناسنده در سرحدلر ودربندلر ودشمن زد قیاسمزکه حدندن کچوردی یعنی علی الاطلاق برطرف
خوف وحذر اولان یرلره اطلاق اولینور وارث ملک سلیمان ترجیح ایتمیوب تفصیله وجه مشروح اوزره ایکی جانبک بله

ده
رنکذ

لت

سودی

سلیمان ملک

حقنی ادا و حکمنی ایفا ایدوب عدالتله حکومتی اجرا ایلدی دیمکدر
یعنی وافر سوبلدی دین زاید سوبلشدر بمقتضای حکم قضا رضا
دادیم حکم قضا مقتضاسنه رضا ویردک نحق سوزه قایل اولدق
وازما مضی درگذشتیم وکچندن کچدک وبعد ز ماجری رامدار
کرفتیم وما بینمزده واقع اولان خصومت وغوغا وکچن ماجرای
ایچون بری برمزه اعتذار ایدوب مصافات ومدارا یولن طوتدق
مدارا بو محلده صلح ومصافات معناسنه اولمق مناسبدر
کندو معناسنده اولورسه اکرچه دروغ ز دن کدر زائل اولمدی لکن
برای مصلحت ظاهر مدارا اتدک اولسه بعید اولمز فافهم بعض نسخه
بعد از نجا کا واقع اولمش نجا کاندن مخففدر مدارا مدارا اتدن مخفف
اولدوغی کبی انجا مطلقا بو مقوله الفاظی حذف تا ایله استعمال
ایدرلر لکن قصه لری مذاکره دن صکره دیمکدر اولوجیدا ز نطو
دکلدر و بعض نسخه ده و بعد از ماجری واقع اولوب بعض شراح ال
اختیار اتمش ذوق وسلیم دن دور وفهم مستقیم دن محجور
و هر تدارک بر قدم بکدیگر نهادیم وتدارکله بری برمزک یا غنه بو
قودق بو کلامک توجیهنده شراح اختلاف اتمشلر بعضلر بو
تدارک لفظنی تلافی ما فات معناسنه حمل ایدوب یعنی ما
کچن ماجرا ایچون بری برمزدن عذر دیلدک دیمشلر و بعضلر
رأی و تدبیر معناسنه حمل ایدوب یعنی احوالیمز کچن غوغا
حد تعزیره وارمش ایدی پس قبل الشرع دن برز بر برمزه توجه
دیو مصالحه طریقن طوتدق دیمشلر وجه اولک ضعیف و وجه
ثانی سخیف در زیرا کی ظاهر در حد ذاتنده حق عبد اولان تعزیر
بلا طلب اجرا اولنماز و حق الله و حق شرع اولان اندرک مصالحه
دفع اولنماز در قدر لکن تدبیر معناسی مقصود اولدوغی تقدیره
برای مصلحت بری برمزدن دفع شر وضر ایچون تواضع و مسکنت
معامله اتدک دیمکه حمل اولنسه لی وجه دکلدر فقره سابقه دمدارا
لفظی ظاهرا بو معنای فی الجمله تایید ایلر فقد بر و بو سه بر سر و

همکر دادیم و بری برمزک باشن و یوزن اوبدک تحصل عادیه
...ارندک کوز شدک و ختم سخن بر بن دو بیت بود حضرت
شیخ ایدر بو قصه ده مقطع کلام و حسن ختام بو ایکی بیت
...وزرنده واقع اولوب مضمون حکمت نثار ندن ایکی جانب بله
...صه دار اولمدی قطعه مکن ز گردش گیتی شکایت ای درویش
...کردش روزگاردن یعنی جهانک جور و قهرندن شکایت ایلمه ای
درویش که تیره بختی اگر هم برین نسق مردی زیرا که سیاه
...بختلو سن اکر بو حالله وزره دنیادن کوچرسن یعنی درویشلک
...عو سن ایدنلر رضا و توکلا وزره اولمیوب حالندن شکایت
...کا العیاذ بالله علامت خیر دکلدر گردش کاف عجمی ایله دونمک
معناسنه کردیدن دن اسم مصدر در گیتی کاف عجمینک کسریله
...یا نوقیه ایله جهان معناسنه در که حرف تعلیلدر تیره بخت
...ار بختلو دیمکدر قبیح الوجه ترکیبی قبیلندندر وصف ترکیبی
...بیلر غلط اتمشدر یا خطاب ایچوندر هم مقیدر نسق نونک و
...سینک فتحیله طریقت و اسلوب معناسنه در مردی اولمکدن معنا
...ردندن فعل ماضی مخاطبدر توانکرا چو دل و دست کامرانت
...ست ای غنی و مالدار کسه چونکه سنک کامران النک و کوک وار اید
...نی هر وجهله بذل و عطایه قادر سن بخور و بخش که دنیا
...اخرت بردی بعض نسخه ده بخور بخش واقع عطفسز ایکی
...ایله واقع اولمش بهر تقدیر معناسی هم کندک لی هم فقرایه
...ایله که دنیا و اخرت عزتنک سرمایه سنه دست رس بولدک دیمکه
...صل چونکه حق تعالی سکه غنا و قدرت و یردی سنده نعم
...بالمال الصالح فحواسن بیلوب والدنیا مزرعة الاخرة مقتضاسیله
...ایدوب بر وجهله تعیش و زندکانی ایله که هم دنیاک هم
...اخرتک معمور اوله بیت بدنیا توانی که عقبا خری بخر جان
...ورنه حسرت بری توانکر اده الف حرف نداد رای توانکر دیمکدر
...رلر وصف ترکیبی در راسته و کنی دیبحیم عکدر دل و دستک

المال الصالح

342

صفتی در اضافت بیانیه دین غلط ایتمشدر اوّلکی نسخه‌ده اوزره بخور
لفظنده را مضموم و ایکنجی نسخه‌ده ساکندر بعض شرّاح وزیخور
سکون خا وضم را ایله اوقینور دیمش سکون خا دیدوکی هیچ
وجهله هیچ دکلدر غالبا ایکنجی نسخه‌ده اوزره بضم الخاء وسکون
الراء دیه‌جک محلده قلم ناسخدن سهو ایله عکس واقع اولمشدر
لکن خانک حرکتنه تعرض تفسنده لغو محضدر فتدبر بخور
وبخش ایکیسی بله امر حاضر صیغه‌لریدر بردی ضم با ایله ایلتمک
معناسنه بردندن فعل ماضی مخاطبدر وصول وحصولدن
عبارتدر **باب هشتم در آداب صحبت**
سکزنجی باب آداب صحبت وشرایط اختلاط ومصاحبت بیانن
باب هشتم ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط ایتمشدر
حکمت مال از بهر آسایش عمرست مال آسایش عمر ایچوندر یعنی
دنیادن غرض عمری حضور وصفا ایله کچورمکدر نه عمر از بهر
کردن مال عمر مال جمع ایتمک ایچون دکلدر کرد کاف عجمینک کسریله
جمع معناسنه در عاقلی را پرسیدند که نیکبخت کیست وبدبخت
که بودخی کیست تقدیرندر بر عاقله صوردیلر که نیکبخت
کیمدر وبدبخت کیمدر بعض نسخه‌ده وبدبخت چیست واقع
اولمشدر بو محلده کیست معناسنه در لکن سجعی مخلدر نیکبخت
ایو بختلو دیمکدر حسن الوجه ترکیبی قبیلندندر وصف ترکیبی
دین غلط ایتمشدر گفت نیکبخت آنکه خورد وکشت عاقل ایتدی
نیکبخت اولدر که یسوب وایچوب تنعم ایلیه والدنیا مزرعة الآخرة
فحواسنجه مالنک بر مقدارین زراعت یعنی فقرایه تصدق
ایدوب ذخر آخرت تحصیل ایلیه وبدبخت آن که مرد وهشت
وبدبخت اول کمسه‌در که وفات ایتدی وجمع ایتدوکی مالی قودی
کتدی خیراته موفق اولمدی کشت کاف عربینک کسریله حرث
معناسنه اولان کشتن دن فعل ماضی در **بیت** مکن نماز بر
هیچکس که هیچ نکرد دنیاده آخرتده نافع هیچ بر عمل ایتمیوب

بهشت بانک کسریله ترک ایتمک معناسنه
اولان هشتن دن فعل ماضی در بیع

اولان دن

[ا]ولان دنی وسفله وناکسک نمازین قلمه هیچکس هرگز آدم دکل
... دنیده ارذل اراذل واسفل اسافل معناسی مراد در که عمر در سر
[تح]صیل مال کرد ونخورد زیراکه عمرینی تحصیل مال سوداسنده
[ص]رف وتلف ایلدی وزحمت ایله جمع ایتدوکی مالدن دنیاده
[و]عقباده منتفع اولمدی **پند** موسی علیه السلام قارون را
[نص]یحت کرد که احسن کما احسن الله الیک حضرة موسی صلوات الله
[ع]لی نبینا وعلیه قارونه نصیحت ایدوب دیدیکه حق تعالی محض
[فض]ل وکرمندن سکا لطف واحسان ایتدوکی کبی سن دخی
[ا]حسن دخی شکر نعمت ایدوب واصل اولدوغک مال بیکرانک
[ث]روتنی فقرا ومساکینه بذل واحسان ایله اوّلکی احسن افعال
[ا]حسندن امر حاضردر ایکنجی فعل ماضی در نشنید وعاقبتش
[ن]شنیدی قارون ملعون نصیحت قبول ایتمدی وعاقبتی نجه
[اولدی]غنی ایشتدک مرحوم سیدی علی زاده ترجمه‌ده تفصیلی
[ح]الی وعاقبت ومآلی مذکور اولمشدر مرادی اولان کورسون
قطعه آنکس که بدینار ودرم خیر نیند وخت دنیاده آلتون
[آق]چه ایله اکتساب خیرات وتحصیل حسنات ایتمین کمسه بدینا
[ن]سبتا یعنی درم صاحبت ایچوندر دین خطا ایتمشدر عاقبت
[ال]در سر دینار ودرم کرد عاقبت آلتون آقچه سوداسنده باشن
[و]یردی قارون کبی خواهی که ممتع شوی از نعمت دنیا دنیا
[نعمت]ندن دنیاده وعقباده بهره‌مند ومنتفع اولمق استرسک ممتع
[تفع]یل بابندن اسم مفعولدر بعض نسخه‌ده خواهی متمتع
[ش]وی واقع اولمشدر بو تقدیرجه تفعیل بابندن اسم
[فاع]لدر بهر تقدیر انتفاع معناسی مراددر با خلق کرم کن که خدا
[با] تو کرم کرد خلقه لطف وکرم ایله زیراکه حق تعالی سکا
[لط]ف وکرم ایلدی بو قطعه احسن کما احسن الله الیک مضمونی
[ت]حقیقدر **عرب** کوید جد ولا تمنن فان الفائدة الیک عائدة جد
[ا]سم جمیله جاد بالمال یجود فهو جواد دن امر حاضردر سخی وجومرد

اولدیغکدر وجار ومجرور عائد لفظنه متعلق در تخصیص ایچون
تقدیم اولنمشدر یعنی حد ذاتنده معتد بها اولان فائده ساکا
عائد ومخصوصدر احسان اتدوککه کمسنیه دکلدر دیمکدر یس
محضا کند ونفسکه اتدوککه احسان ایچون غیره منت تمک جهلدر
فافهم یعنی بخشش وعطاده ومنت منه که فائده آن بتو باز کردد
یعنی عرب دیرکه جود وسخاو بذل وعطا ایله واحسان اتدوککه
کمسنیه ایچون منت تمه زیراکه انک فائده سی بنه ساکه عایدو
راجعدر یعنی کرچه صورتا غیره احسان اتدک لکن حقیقتده
ومعنده بنه کند ونفسک ایچون ایلدک زیراکه حق سبحانه
وتعالی ولی مقابله ده دنیاده واخرتده ساکه اضعاف کثیره ایله
مکافات تمک محققدر **نظم** نه کم خلقه سندن ایرشور نوا
بنه ساکه راجع بنه ساکه عاید **شعر** اذا جادت الدنیا علیک فجد
بها • علی الناس طرا انها تتقلب • فلا الجود یفنیها اذا هی اقبلت
ولا البخل یبقیها اذا هی تذهب • منت لفظنک تحقیقی دیباجه
کتابده مفصل ومشروح مذکور اولمشدر **قطعه** درخت کرم
هرکجا بیخ کرد درخت لطف وکرم هرقنده کوک بغلیه یعنی
منت واذی ایله زائل وضایع اولمیوب راسخ ومستحکم اوله کذ
ازفلک شاخ وبالای او انک شاخی وقد وقامتی ارتفاعده فلکدن
کچدی یعنی توابی عرش اعلایه ایرشدی حاصلی درکاه حقه
حسن قبوله موصول اولدی دیمکدر بعض نسخه ده شاخ بالا
واو سز ترکیب توصیفی واقع اولمش کر امید داری کزو برخوری
اکر انک ثمرندن منتفع اولمغه امیدوارسک امید وارسن
دیمکدر وار لفظی نسبت معناسنی افاده ایلر یا خطاب ایچوندر کر
درخت کرمه راجعدر بر میوه معناسنه در بمنت منه ارّه
بر پای او منت تمک ایله اول درختک ایاغنه ارّه قویه یعنی دیبند
کسمه و حاصلی منت ایله خیر وکی ابطال تمه قال الله تعالی ولا
تبطلوا صدقاتکم بالمن والاذی ارّه فتح همزه وتشدید را ایله

دستی

انکسه

رسنز برلر **قطعه** شکر خدای کن که موفق شدی بخیر انعام
فضل او نه معطل کذاشت حق تعالی حضرتی سنی فضل وانعا
عرو ومعطل قومیوب خیرات وحسنات تمکه موفق اتدوکیچون
شکر ایله یعنی رب العزتک محض لطف وکرمیدرکه فقرایه تصدق
اتدسکه قدرت ویرمشدر اعدی سندخی بو احسانی بیلوب
قادر اولدیغچه شکرنده قصور اتمه وخست وامساک طریقنه
منت منه که خدمت سلطان همی کنی یادشاهه خدمت
اتدوکنی منت ایلمه منت شناس ازو که بخدمت بداشتت بلکه
یادشاه سنی خدمته قوللندوغنی جانکه منت وعین سعادت
بیل یعنی مال ورزق اللهکدر وقولی دخی اللهکدر سن ارادہ وکیل
خرجکبی سن حقکده رزقنی قوللرینه تقسیم تمکده سنی استخدام
اتدوکی ساکه باشقه بر نعمت عظمی درجه ذاتنده در ویشانه بذل
ایتسه تعالی حضرتنه خدمتدر بو تقدیرجه لوجه الله دیو
اتدوککه بذل وعطا ایچون فقرایه منت تمک معنیده اللهه منت
اتمک کبیدر محض جهلدر نعوذ بالله من ذلک خفی اولمیاکه بو
قطعه ده واقع اولان که لفظلری جمله سی حرف بیاندر
دیدرکه بعض شراح مصراع رابعده حرف بیان اولدوغنی
تخصیص ایدوب مصراع اولده حرف تعلیل طوتمشدر ایکی
مقام مابینده فرق اولمادوغنی فهم اتمشدر فتامل **حکمت**
دوکس رنج بیهوده بردند وسعی نی فائده کردند عالمده ایکی
کمسنه بیهوده رنج وتعب چکوب وبی فائده سعی وکوشش ایلر
انکله سال اندوخت ونخورد بری شول کمسنه درکه زحمت
چکوب مال ومنال کسب وجمع اتدی لکن خست وامساک ایدوب
نفع ومتمتع اولمدی وزاد واخرت تدارک اتمدی ودیکر انکه علم
اموخت عمل نکرد بری دخی شول کمسنه درکه تحصیل و
معرفت یلدی لکن علمی ایله عمل اتمدی واشتغال اتدوکی علمک
ثمره سن کورمدی رنج بیهوده وسعی بی فائده ترکیب توصیفی

مندن

لردر

اضافت بیاننده دین غلط اتمشدر بعض نسخه‌ده سال و علم و عمل
مذکور اولمیوب انده وخت و نخورد و اموخت و نکرد واقع اولمش
مراد ظاهردر مثنوی علم چندانکه بیشتر خوانی • چون عمل در تو
نادانی علمه هرنه دکلو زیاده اشتغال ایتسك و هرنه قدر چوق
اوقومش اولسك عملك ایله عامل اولمادقجه جاهل و نادانسن
نه محقق بود نه دانشمند علمی ایله عامل اولمیان کمسه حذاقت
نه محقق و نه دانشمند در چارپایی بر و کتابی چند کو باید
برحیوان درکه اوزرنده برقاچ کتاب یوکی وارد رخفی اولمیا
نه محقق عبارتی مبتداء محذوفك خبریدر مقام قرینه
علمی ایله عامل اولمیان شخص مراد درچارپایی دخی بوجمله درننك
تصویر اتمشوز بعضلر چارپایی مؤخر مبتدا نه محقق لفظی
خبر اولمغی اختیار ایدوب وستنده برقاچ کتاب اولان چار
نه محقق اولور نه دانشمند دیو شرح اتمشلر فعلیك بالاختیار
ثم الاختیار و کن الحاکم الفیصل محقق تحقیقدن اسم فاعل
مسایلی دلایلی ایله بیان و اثباته قادر اولاندرلر برو کتابی
چند چارپا نکه صفتی در یالر وحدت ایچوندر آن تهی مغز
علم و خبر کر بروهیز مست یا دفتر اولسه تهی مغز ولی درك
اولان اولان چارپایی علم و بیخبر درکه اوزرنده اولان یوکی
اوطون می در یاخود کتابمیدر حضرت شیخ بو قطعه ایله
کمثل الحمار یحمل اسفارا ایه کریمه سنه تلمیح اتمشدر بعض نسخ
ایت کریمه عینی ایله مسطوردر تهی مغز یعنی عقل ولی درك
دیمکدر خالی الذهن ترکیبی کبی در وصف ترکیبی غلط اتمشدر
هیزم کسرها و ضم زا ایله اوطون معناسنه دردفتردن مراد
کتابدر حکمت علم از بهر دین پروردنست نه از بهر دنیا خوردن
علم تحصیل اتمکدن مقصود و غرض دین پرور اولمقدر مجرد
دنیادن منتفع اولمق دکلدر اهل علمه لازم اولان بودرکه جمله
همتی احیای دین و اجرای شرع مبین اتمکه مصروف وله

بلکه

بیت هرکه با خلق علم و زهد فروخت علم و زهدنی دنیا
مقابلنده بیع ایدن عالم و عابد شوکه بکزرکه خرمنی کرد کرد
وپاك بسوخت برخرمنی جمع ایدوب بند کند والیله تمام
جمله سن یاقوب فنایه ویره پاك بسوخت تمام جمله سن یاقدی
دیمکدر علم و زهدی خلقه صاتمق مطالب
دنیایه وصوله وسیله اتمکدر بعضلر خلقه را ء تمله سمعه
وریا معناسنه حمل اتمشلر حد ذاتنده اولدخی تحصیل
دنیایه بر طریقدر ولکن بر طریقه قصر و حصر تقصیردر
...لاانخفی کردا اولکی کاف عجمینك کسریله جمع معناسنه در
...وثانی کاف عربینك فتحی ایله فعل ماضی در حکمت عالم بی
پرهیزکار کوریست مشعله دار پرهیزکار و صالح و دیندار
اولمین عالم شول اعمایه بکزرکه مشعله دار اوله یهدی للناس
ولا یهتدی بنفسه خلقی طریق حقه دلالت ایلر و غیریلر انکله
ایله عامل اولوب منتفع اولورلر اما کندو نفسنه نفعی اوز
اعمانك الندهکی طوتدوغی چراغ و مشعله ایله ظلمتدن خلاص
اولورلر لکن کندو کور و نابینا اولمغله النده اولان چراغك
ضیاسندن فائده کورمز ابدی ظلمتده قالور العیاذ بالله
پرهیزکار عالمك صفتیدر اضافت بیانیه توهم ایدن غلط اتمشدر
...کاف عجمی ایله ادات فاعلدر چی معناسن افاده ایلر پرهیزجی
...اولور مشعله دار وصف ترکیبی در بیت بی فائده هرکه
...در باخت • چیزی نخرید و زر بینداخت برکمسه که فائده
...عمر صرف ایلیه همان شوکمسه بکزرکه التوننی بیاندادی
...ولان سرمایه سن ضایع و تلف ایلدی و هیچ برنسنه
...اتون المدیکی ندن فائده کوره فما ربحت تجارتهم وما کانوا
...مهتدین حکمت ملك از خردمندان جمال کیرد ملك و سلطنت
...مملکت و رعیت عقلا ایله رونق و انتظام بولور سفها النده
...اولان ولایتلر تز خراب اولور ملك یمکه ضمی ایله سلطنت و مملکت

معناسنده در ودین اسلامه پرهیزکاران کمال ودین اسلامه [illegible] پایدار فاندنیاده اوج نسند باقی و پایدار اولمز اوج نسند
صلحا واتقیانک وجودی ایله کمال ورواج بولور مصراع تاندر [illegible] مالی تجارت بری بودرکه تجار دستنه مال پایدار اولمز یعنی
دخی کیره لفظی مقدر بعض نسخه ده کمال پابد واقع اولمشدر بجهه [illegible] حاضردن خرج ایتمکه واوجن الوب بیمکه دکمه سال وفا ایتمزدر
اوفق دکلدر پادشاهان بنصیحت خردمندان محتاج‌تراند [illegible] علملی بحث ایکنجیسی بودرکه بحث ومذاکره ومجاوره ومنا
خردمندان بقربت پادشاهان عقلانک نصح وپندنده ومنا[illegible] والمایجه علم رسوخ واستحکام بولمز وخاطرده منتقش اولمزدر
وتدبیرنه پادشاهلرک احتیاجلری زیاده در عقلانک تقرب [illegible] ملکلی سیاست اوجنجی بودرکه ملک وسلطنت انتظام بولمز
احتیاجلرندن یعنی عقلا وحکما وعلما وصلحا ملوکک وسلاطینک [illegible] سیاست والمایجق کما قیل لا ریاسة الا بالسیاسة ملک طورمز
بی نیاز اولوب استغنا ایتمکه قادر دکلردر اما پادشاهلرک انلره [illegible] عدالت والمایجق ضبط اولنماز سیاست والمایجق رحم وردن
کوسترمکه محتاجلردر بوقدر علما وصلحانک رای وتدبیرلرندن [illegible] بدان ستمست بر تیکان برامن لازم مرحمت ایتمک یولیله ظلم و
وعدم احتیاج مقامنده اولان پادشاهک ملک وسلطنتی [illegible] ستمدر وعفو کردن از ظالمان جور دست برد رویشان وظا
وانتظام بولمزدرکه لفظی بونک کبی محللرده من تفضیلیه [illegible] اولیوب عفو ایتمک فقرایه جور وجفادر بعض نسخه ده
مستعملدر **قطعه** پند اکر بشنوی ای پادشاه در همه دفتر به [illegible] بیت مسطوردر ترحم بر پلنگ تیز دندان ستمکاری بود بر
پند نیست ای شه یار اکر سوزمی یکلر بیسک ونصیحت قبول [illegible] وسفندان معناسی ظاهردر **بیت** جیث رلچو تعهد کنی
جمیع کتب حکمتده بوندن انفع نصح پندیوقدر مشار الیه [illegible] بواری جیث ظالمی که حمایت وتربیت ایده سن وحقندن
ثالثک مضمونیدر بعض نسخه ده پند واکر بشنوی وبعضیسنده [illegible] اولیوب وخشیاسن تعهد حمایت معناسنده ربد ولت تو کند
اکر بشنوی واقع اولمشدر بجز بخردمند مفرما عمل اول پند [illegible] کند با نبازی سنک دولتکده وحمایتک سببی ایله اتدوکی ظلم
عاقل اولمیانده عمل بیورمه جاهل ونادانه خدمت سپارش [illegible] معصیتی سنک مشارکتک ایله ایلر یعنی ولی ظالمک فقرایه اتدو
سفهایه مملکت صمرلد اطاعت شرع ایتمین اهرمن ظالملره [illegible] ظالمده سنک دخی مشترکک اولوب دنیاده وعقباده عقوبت
فقرا وزیرنده حاکم اولمغی روا کورمه کرچه عمل کار خردمند [illegible] جزاسندن حصه دار اولورسن زیرا انک ظلم وکفرنده
اکرچه عمل عاقل ایشی دکلدر یعنی عقللی اولان میری خدمتده [illegible] رضا ویروب سبب اولمش سن جزاک الله انبا زنزیک معناسنده در
ورغبت ورضا ایله ودکمه ده رد له عمل قبول ایتمز خفی [illegible] صدریده در **حکمت** بردوستی پادشاهان اعتماد نشاید کرد
حضرت شیخ بو عصرده کلوب جمیع مناصب نااهللرده [illegible] پادشاهلرک دوستلغنه اعتماد جایز دکلدر دوستی ده یا مصدریه در
خصوصا مناصب علمیه بیع وشرا ورشوت وارتشا [illegible] بعض نسخه ده اعتماد نتوان کرد واقع اولمشدر بعضلر اول نسخه‌یی
توجیه اولنمغله موالی عظام وعلماء اعلام منصبلرند [illegible] ترجیح اختیار ایدوب نشاید نسخه سن قبول ایتمامش نشاید نسخه سی
عوام کالانعام اقتحام ایتدوکن کورسه نصح وپندی بریوزدن [illegible] راجح اولدوغنی واضحدر اولا فقره ثانیه ده بنایدلفظنه مناسبدر
دخی ایتمکه مقتدر ایدی بوجکرسوز بحثک تفصیلی پندنامه [illegible] سنت ترصیع بولنور ثانیا مقدور اولمیان نسنه دن منع و
کتابمزده مسطوردر راستین کورسون **حکمت** سه چیز بی سه [illegible] ایتمک جایز دکلدر رفته بر وبرا وازخوشتر کودکان غره باید بود

واو غلنجقلرک خوب ولطیف واز لرنه مضرور اولاجاق دکلادر
اوازخویش ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دکلدر غلط ایتمشلر
کودکی اوغلنجق دیمکدر غره عین معجمه نک کسری وفتحیله مضرور معناسنده
اوانک کتابنده اندکی مانه خواجه غره هنوز قولنده یکمشدر که ازنجا
متبدل شود زیراکه پادشاهلرک دوستلغی برخیال ایله وفی الجمله وهم
وظن ایله زایل ومتبدل اولور یعنی قرب سلطان آتش سوزان بود
حکمنجه هرنه قدر مقربلری اولسه من یسمع یخل مقتضاسنجه بر
بهانه ایله سیاست وعقوبت ایدرلر واین بخوابی متغیر کردد
واوغلنجقلرک اوازدخی بر او یخوابله متغیر اولور مقصود اختلاف
بالغ اولوب نفسی متغیر اولمقدر بیت معشوق هزار دوست
رادل منهی بیکه عاشقی اولان معشوقه کوکل ویرمیه سن هزار
دوست ترکیبی منجی در وصف ترکیبیدر بن غلط ایتمشدر معنوی
صفتی در اضافت بیانیه دکلدر غلط ایتمشدر ورمیدهی ان دل
بجدائی بنهی اکر کوکل ویررسک اول کوکلی هجر وفراقه وجدالغه
دوشورورسن چوق کسه ایله علاقه قطع ایلین معشوقدن ساکن
اولمزدر جیندن بر اوج دیشن چیقاروب بر عاشقه کوسترن
معشوق هزار دوستک مثلی خود مشهوردر منهی ومیدهی
ونهی فعل مضارع مخاطبلردر مصراعینک آخرنده کی یا اشباعیه
ماقبلنده اولان کسره نک اشباعندن حاصلدردن شارحک کلامی
اکرچه صحیحدر لکن بعید خطا ایلمشدر بن خطاسی صوابی فرق ایتمیز
وخفی اولمیه که شارح مزبورک مصراعینک آخرنده کی یادن نظر
مجموع مصراعینک آخری اولان بنهی لفظنک یاسیدر ایکی مصراعک
هر برینک آخرنده اولان یا الردیفکدکلدرکه توهم بعض الاذهان
القاصره من الشارحین بنهی لفظنده نون مکسوره اولمق انسب
فتحیله دخی جائزدر جدائی ده ایکنجی یا مصدریه دراولکی یا اصلیه در
یای مصدریه نک ماقبلنده لازم اولان کسره یی محافظه ایچون
ابراز اولنمشدر نون وقایه مثابه سنده در حکمت هرآن سری

دوستی

کدداری

که داری بادوست درمیان منه کوکلکده اولان هر سری که دوستکه
افشا ایتمه چه دانی که وقتی دشمن کردد نه بیلورسن جایزکه بر
زمانده ساکه دشمن اوله کزلولرک وکی فاش ایلیه نادم اولوب
ضرر چکه سن وهر بدی که توانی بدشمن مرسان وقادر اوله دغک
ضررت واساءتی دشمنک حقنده ایلمه باشدکه وقتی دوست شود
بایزکه بر زمانده دوست اوله چه ایده دوشوب اعتذاره محتاج وله اسن
بعض نسخه‌ده هرکز ندی واقع اولمشدر ضرر معناسنده در حکمت
رازی که نخواهی نهان ماند با کسی درمیان منه اکرچه معتمد بود
بر کزلولرک فاش اولیوب نهان قالدوغن استر ایسک هرنه قدر
معتمد اولوب ایناندوغک بر کسه اولور سه ده اکه کشف راز ایتمه
که هیچکس بر سر تو از تو مشفق تر نباشد زیراکه سنک سرکی
صقلمغه هیچ سندن مشفق کسنه اولماز در سن کندک حفظنه
قادر اولمیه‌جق غیریلر نجه ایدر قطعه خاموشی به که ضمیر دل خویش
باکسی کفتن وکفتن که مکوی کوکلکده کی سرکی برکسیه سویلیوب
صکره کمسیه افشا ایتمه دیو تنبیه ایتمکدن ساکت وخاموش اولمق
یکدر ضمیر راز وسر معناسنه در ذکر محل واراده حال قبیلندندر
بیت سر خود با یار خود کفتن نباید زان سبب یار را یاری بود از
یاران اندیشه کن ای سلیم آب ز سرچشمه ببند ای سلیم صوبی بکارکه
باشدن سد و بند ایله که چو پر شد نتوان بستن جوی زیراکه
دولیجق ایرمغی بغلمق ممکن اولماز سلیم خالی الذهن صاف دل و ترکی
الله بونن معناسیه مراددر بیشلر خفی اولمیه که مخلص مقامنده
اسم شاعر اولمق دخی احتمالدر لکن شراحدن هیچ بری تعرض ایتمش
بستن نونک سکوینلدر کسرله اضافتلدکلدر که توهم جوی نهردر
ایرمق معناسنه درکه ایچندن صو آقار وادیدر شد و بستن لفظلری
جوی لفظنک فاعلیت ومفعولیتنده تنازع ایتمشلردر بعضلر شد
لفظنده ابه راجع ضمیر فاعل اعتبار ایتمشلر قصددن محض بود که
ماقال اولان سرینی اوکدن صقلیوب هیچ بر فرده سویلمه کرکدر

ولا اکل سر جاوز الاثنین شاع نحو اسنجه شایع مشهور اولدقده کن
بو سخنی ستر و اخفایه مجال قالمز **بیت** سخنی در نهان نباید گفت
که بهر انجمن نشاید گفت هر مجلسده سویلنمک جایز اولمیان سوزی نهایت ده
مخفی سویلمک دخی جایز دکلدر **حکمت** دشمن ضعیف که در طاعت آید
و دوستی نماید بر ضعیف و زبون و مغلوب اولان دشمن که طاعت
و انقیاد ایدوب دوستلق کوستره دشمنی ده یا وحدت ایچوندر
ضعیف دشمنک صفتیدر بعض نسخه‌ده دشمن ضعیف یاسز واقع
اولمشدر بو تقدیرجه اضافتله دردین غلط اتمشدر بر تقدیر
صفتدر عمره تاکید عطف تفسیری اولمق جایزدر دردایدن تر زبون
سویلمشدر مقصود وی جز آن نیست که دشمنی قوی گردد ذآنکه
دشمنلکی قوی و محکم اولمقدن غیری دکلدر دشمنی ده یا مصدریه
اولمق ظاهر وحدت ایچون اولمغه دخی جایز کوردیلر و
ایاتمله بر قوی دشمن اولمدیسو معنی و بر مثلر دشمنی ضعیف
مناسبدر و گفته‌اند بر دوستی دوستان اعتماد نیست تا تملق
دشمنان چه رسد تا الردیمشلر دیکه کرچکدن دوستلرک دوستلق
اعتماد یوقدر دشمنلرک تملقنه نه اعتماد قالور دوستی دوستان یا
مصدریه نک کسریله ترکیب اضافیدر تملق قافک کسریله اضافتله در
بعضلر قافک سکونیله چه رسد تقدیرنجه طوتمشلر یعنی دشمن
تملقی تکلفنیده واصل اولور ونه فایده بولور دیمک اولور بعض
نسخه‌ده تا تملق واقع اولمشدر بعضلر تا اداة تعجب اولوب عجبا دشمن
تملقنه نه اعتماد قالور دیمشلر و بعضلر حرف تنبیه آکاه اول غافل اول
دیمکه حمل اتمشلر چه رسد جدا عتماد رسد تقدیرنجه در استفهام انکار
حکمت هر که دشمن کوچک را حقیر شمارد بدان ماند که آتش اندک
را مهمل گذارد هر کسه که ضعیف دشمنی خوار و حقیر عد ایده و بی لطف
اتمیه شوکه بکزر که جزئی آتشی ضرر اتمز دییو ترک و اهمال ایدوب
سوندرمیه یاخود خاکستر ایله کومیه العیاذ بالله بر شرردن
کاهی چوق ضرر و شور و شر اولور و غنی ملاحظه اتمیه دشمن کوچک

ترکیب توصیفی

ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دیدن غلط اتمشدر مهمل قومامغی
سویندر که قصرایدن تقصیر اتمشدر رفتد بر **قطعه** امروز بکش چو
میتوان کشت بو کون دشمنی هلاک اتمکه مجال و قدرتک وار ایکن اهلاکه
توقف ایتمیوب همان هلاک ایله کتسون فرصتده دشمنه و برمهمان
کاتش چو بلند شد جهان سوخت زیرا که آتش بلند اولیجق جهانی یاقوب
عالمی فنا ایده و بر و رکشتن اتشده استعمال اولنمقده سویندر که
مراد اولور بعضلر بو محلده اولی معنایه حمل اتمشلر لکن امروز لفظنه
مناسب دکلدر و حذذا اتده بعید در فافهم بعض شراح مخد
برینه شود اولسه ده وزن بی تکلف مستقیم اولور دیمش
تکلف ارتکاب اتمش اما وزنه خلل کلور دینلر دخی عبث سویلمشلردر
زیرا ناموزون اولمز ر بونک امثالی چوقدر فقد ترسید
شریف جرجانی حضرتلرینک وفاتی تاریخنده بو قطعه مشهوردر
ملدی ششم ربیع ثانی در هشت صد و شانزده ز هجرت زین دار
فنا بجا رشنبه فرمود بدار خلد رحلت هشت صد لفظنده تابلندک
عالی مقامنده در بونک امثالنده اعتراض ایدن طبعی ناموزوندر
اولنلردر مکذا رکه زه کند کمان را دشمن که بتیر می توان دوخت
وقلدا ور روب یخلق یاخود اوقده یکوب هلاک ایتمک ممکن
اولان دشمنی یانه کرشن کچورمکه مجال و فرصت و زمان و رخصت
ویردزه زاء معجمه نک کسریله یای کیریشنه دیرلر کند و دوخت
لفظلری دشمن لفظنک فاعلیت و مفعولیتنده تنازع اتمشلردر
دشمن لفظنک مابعدی صفتی اولمق تنازع بابندن اولمغه
مانع ظن ایلین سوء ظن اتمشدر وصفت اولمغه منع ایلین دخی
اعرابدن حظی اولمدوغنی اظهار اتمش **پند** سخن در میان دو
دشمن چنان گوی که اگر دوست شوند شرم زده نباشی ایکی
دشمن ما بیننده شویله سوز سویله که اتفاق ایلر بری برله
دوست اولدقلرنده شرمنده و خجل اولمیه سن شرم زده
شرمکینه و زده شرم و زده غم در تقدیم و تاخیرله تغییر

بدان ماند که عبارتنده
مشار الیه حشو نمه
واقع اولان مضمون ندر
بدان کسره مانند که
تقدیرنده اولمق
صحیحا
بیانیه
دیدن غلط
اتمشدر
صح

و جان حال و بدان تعقید زاید
کوسترمشلر آتش اندک ترکیب
توصیفی در اضافت

قبیلندن وسراپرده مقوله سندندر تر هنر وخجل ایمکدر
وصف ترکیبی اقسامندن عد ایدن غلط ایتمشدر **مثنوی**
میان دو کس جنگ چون آتش است ایکی کمسنک ما بیننده جنگ
وخصومت آتش کبیدر سخن چین بدبخت هیزم کش است غماز
ومفسد اول آتشه اودون طاشیجی کبیدر که آتش فتنه یی شعل...
سخن چین وصف ترکیبیدر قوجی وغماز ومفسد معناسنه
بدبخت انک صفتیدر اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر هیزم
کش وصف ترکیبیدر اودون طاشیجی دیمکدر مخفی اولمیه که بو
الفاظده رابطه ایضاح واظهار ایچون هر بیتده اثبات ایتمک
مناسبدر منع ایدنلرک سوزلرینه التفات اولنمیه کند این
وآن خوش دکرباره دل بو ایکی دشمن بر کره دخی بری برینک کوکلن
خوش ایدرلر یعنی باریشورلر دوست اولورلر وای اندر
میان کوربخت وخجل اولور غماز اورتا القده بدبخت وخجل او
قالور کوربخت قبیح الوجه ترکیبی قبیلندندر وصف ترکیبی
دین غلط ایتمشدر میان دو تن آتش فروختن ایکی کمسنک
ما بیننده آتش یقمق یعنی غمز وافساد ایله ما بینلرنده فتنه وعناد
دوشرمکدر نه عقلست خود در میان سوختن اورتا القده کندو
دخی اول آتشه یقمق یا خود کندو دخی اول آتشه یانمق مقتضا...
عقل وخرد دکلدر مخفی اولمیا که خود در میان سوختن عبارتی
مصراع اولدن بدل یا خود عطف بیاندر نه عقلست جمله...
خبریدر مرحوم سلطان سلیمک بو مطلعی کبیدر این سفر کردن
واین بی سروسامانی ما بهر جمعیت دلهاست پریشانی ما نعم...
شراح بو معنیدن غافل اولوب نه عقلست عبارتنی مصراع
اولک خبری ایدوب خود در میان سوختن عبارتنی مبتدا ...
خبرک مضمونه علت طوتمشلر تقدیر کلام ایکی کمسنک ما بیننده
آتش فتنه ایقاد واشعال ایتمک عاقل وخردمند کار دکلدر زیرا معنیده حقیقت
کند ونفسنی اول آتشه یقمقدر دیمکدر اولور فافهم ولکن

بوعجدرکه

بوعجدرکه بعض اذهان قاصره بو شارحلرک کلامنی فهم ایتمیوب
مجموع بیتی ما قبلنه تعلیل ولمنه حمل ایلمش فتأمل ولا تغفل
واستعذ بالله من سوء الفهم سوختن لازم ومتعدی اولور
بانزده متعدی اولدیغی تقدیرجه خود را در میان سوختن
تقدیرنده اولور **قطعه** در سخن با دوستان آهسته باش و
تکلمده آهسته اول دیمکدر لازم کلدکده اسرارکی احبابه بیله مخفی
سویلیش جهرله آشکاره سویلیه دیمکدر تا ندارد دشمن خونخوار
کوش تاکه عدوی خونخوار ودشمن ستمکار قولاق طوتمیه
وکلامکی کوش ایدوب سرکی افشا ایتمیه دشمن خونخوار ترکیب
توصیفیدر اضافت بیانیه دین غلط ایتمشدر خونخوار وصف
ترکیبی قان ایچیجی معناسنه در بعض نسخه ده خونخواره هاء
تخصیص ایله واقع اولمشدر پیش دیوار آنچه کویی هوش دار
دیوار اوکنده سویلدوکک سوزده دخی غفلت ایتمه تا نباشد
در پس دیوار کوش تاکه دیوار اردنده قولاق اولمیه یعنی سوزکه
کمسنه قولاق طوتمیه **حکمت** هرکه با دشمنان دوستان خود
دوستی کند هرکسه که دوستلرینک دشمنلریله دوستلق ایلیه
که لفظی رابطه در هرکسه که تقدیرنده در عجیدرکه بعض
شراح هر برده هرکس که تقدیرنده در دیه کلمشکن بو محلده
که بو بنده اسم درمن شرطیه معناسنه در دیمش و سرازار دوستان
کرد دوستلرندن ازار ایتمک ایله مقید اولور یعنی انلر ایله دوستلق
ایتمک دوستلرنه جفا قصد ایتمکدر احبا ایله عقد خلت ایتمکده شرط
وفا وقاعده مروت بودر که دوستلرنه دوست ودشمنلرنه
دشمن اوله سر لفظی بو محلده فکر وهوس معناسنه در قصد
معناسی مقصوددر **بیت** بشنوای خردمند از آن دوست
دست که با دشمنانت بود همنشست ای عاقل وخردمند دشمنلرکله
مجالست واختلاط ومعاشرت ایلین دوستدن ال یو یعنی انک
دوستلغندن ال چک زیرا اندن سکا خیر کلمز همنشست مصاحب

دیمکدر رباعی چون دوست برفت ونزد اغیار نشست بادوست
نشاینم دکر بار نشست برهیز از ان عسل که بازهر آمیخت بکریز از ان
مکس که بر مار نشست حکمت چون در امضای کاری متردد باشی
آن طرف اختیار کن که بی آزارتر براید براینجی یشلمکده متردد
اولسک یعنی فعل وترک مابیننده بر جانبی ترجیح واختیار
اتمکده تردد ایلسک زحمت ومشقتسز سهولتله حاصل ولان
جانبی اختیار ایله امضا تنفیذ ولجرا معناسنه در فعلی کتور
وجود بولدرمق مراددر بیت با مردم سهلکوی دشوار مکوی
ساکه لطفله سویلین کسیه عنفله سویلمه سهلکوی وصف
ترکیبی در مردم سهلکوی ترکیب توصیفی در لضافت یاپنه ن
غلط اتمشدر بعض نسخده با مرد سهلکوی ودشوار مکوی
واقع اولمش بعض شارح اول نسخه یی اختیار اتمشلر مرد الک
سکوننیله اولوب خلقه رفقله لطفله سویله عنفله سویلمه
دیمک اولور سهل لفظی کویک مفعولی اولوب ودشوار مکوی
آنک اوزرینه عطفدر مردم سهلکوی نسخه سی راجح ایدوکی
واضحدر وایکنجی نسخه مرد لفظی سکوننده اللهاولوب وکوی نعل
امر اولمق خطای فاحشدر زیرا کوی سمدر سهلله ترکیب ولینوب
وصف ترکیبی اولمشدر وبن شارح خطای فاحش اتمشدر زیرا
اول نسخه ده دال بهر تقدیر ساکن اولما مغدوکوی لفظی نعل
امر اولمیوب وصف ترکیبی اولمغه قطعا مجال واحتمال یوقدر
مکر واو عطف ساقط اوله قدبر باانکه در صلح زند جنک
مجوی یار شمق وصلح اتمک استین کسه ایله جنک وجدال
اتمه باانکه ده کی لفظی رابطه در کسه معناسنه اسمدر دیو
غلط اتمشدر صلح قپوسن اورمق یعنی قاقمق طالب صلح والقلد
عبارتدر جنک مکن یرینه جنک مجوی دیمکده زیاده مبالغه
واردر قتاملی حکمت تاکار بزر براید جان در خطر نهادن نشاید
ما دامکه التون اقچه ایله مصلحت بتمک وبذله ومال ایله تحصیل

امال ایتمک ممکن اولا جانی خطر لو وضررلو یره قومق وتهلکه ده
القا ایتمک لایق دکلدر حدذاتنده آق اقچه قاره کون ایچوندر
مشهور مسئله در بیت چو دست از همه حیلتی در کسست حلال
بردن بشمشیر دست چون جمیع حیله دن آل کسله او زمانده یعنی
جنکدن غیری بر طریق قالمیه اول زماندن قلیجه ال اورمق وجنکه
مباشرت اتمک حلالدر نتکیم امثال عربیه دندر آخر الحیل السیف حیلتی
بانکیر والجام ایچوندر وحدت ایچوندر دین غلط اتمشدر کسست
اوزلمک کسلمک معناسنده اولان کسستن دن ماضی مجهولدر
بو محلده دست قافیه سی ایچون سین اولکی فتحیله و قوریند
بر عجز دشمن رحمت مکن که اکر قادر شود برتو رحمت نکند دشمنک
عجزینه مرحمت ایلمه زیرا که اول قادر اولوب ساکه غلبه اتسه
مرحمت اتمز بیت دشمن چو بینی ناتوان لاف از بروت خود مزن
دشمنی ناتوان وضعیف وزبون کورمکله کند وبیغکدن لاف
اورمه دیمک زور وقوتکه مغرور اولوب بیغک بورمه حصمه
غالب اولدم وظفر بولدم دیو لاف اورمه وچوقلق افکنمه
دیمکدن عبارتدر دشمن را چو بینی تقدیرنده در بروت سکون
وزنیا وزه بیق معناسنه در که عربیسی شاربدر مغزیست
در هر استخوانی هر استخوانده بر مغز وار در مردیست در هر پیرهن
هر پیرهنده بر مرد وار در یعنی عالمی خالی صانمه دست بر بالای
دست نخواستجه بر کون ساکه دخی بر غالب بولنور وهیچ
احتمال ویرمدوککه یردن بر زبردست پیدا اولوب حدکی
مقدارکی بلدرر یا خود دشمنکی ظاهرا ضعیف وبیطاقت
کورمکله البته سن اکا غالب اولمغی محقق زعم ایدوب
قوتکله مغرور اولمه زیرا طونتو شمینجه والشمینجه معلوم
اولمز در جا نزدرکه صفوف تا زبون وناتوان کوردکی خصم ذاتنده
بر میدان وپهلوان جهان اوله دیمکدر اوله نخود بتهر ضعیف
بایسکه مردانه بوق بهر تقدیر شاید که پلنک خفته باشد ضعوف

مصراع خوار آید بهر ضعیفه مروای کسام وار اثر بق

قریبدر معز ایلک معناسنه در یالر وحدت یچوندر مصرع ثانی
مصراع اولک مضمونی تعلیل ایچوندر تمثیلر حکمت هر که
بدی را بکشد خلق را از بلای او برهاند و او را از عذاب خدای
هر کسه که بر بدبخت و ستمکاری و وجود خبیثی عالمه مار اولور
برمرداری قتل و هلاک ایلیه خلقی انک بلاسندن و ظلم و اذیتندن
قورتاروب انی دخی یوم حسابده حق تعالی حضرتنک عذاب
و عقابندن خلاص ایلر چونکه ذاتده موذی و ظالم قتل و سیاست
اولنمق کرکدر و دخی نا فعدر زیرا اشبو قجه وده زیاده طوره جق
کسب مظالم ایدوب آخرتده معذب اولور بر کون اول تقلیک کوزی
اولیدر یا خود اندوکی جنایت مقابله سنده اولان قصاص و
سیاست عقباده عقوبتدن نجاته وسیله اولور اما دنیاده
جزاسن کورمیوب باقی قالورسه العیاذ بالله حالی تباه اولور
و لعذاب الاخرة اشد و ابقی قطعه پسندیده است بخشایش
ولیکن منه بر ریش خلق از ار مرهم رحمت و شفقت و لطف
مکرمت مقبول و پسندیده در اما مردم آزار اولان بدکار باریش
مرهم قومه و یمار اولورسه تیمار ایلمه که مرحمت جائز دکلدر
ظالمه معین اولمغه راجع اولور بلکه قادر اولورسک هلاکنه
سعی ایله و آنچنین بد زندگانی کشته به بخشایش ترحم معناسنه
اسم مصدردر ریش یاره و جراحت معناسنه در خلق آزار
وصف ترکیبیدر مردم آزار معناسنه در بعضیلر مردم آزار
اضافت بمعنی اللامدر اضافت بیانیه دیدی غلط ایلمش ندانست
آنکه رحمت کرد بر مار کان ظلمست بر فرزند آدم حیات و عقارب
قسمنه مرحمت ایدوب قتل اتمین بیلمز که اکر ترحم ایدوب قتلنده
مساهله و مسامحه اتمکه آدم اوغلنه ظلمدر زیرا فرصت بولدقلری
آدمی صوقرلر یورلر هلاک ایدرلر پند نصیحت از دشمن پذیرفتن
خطاست دشمنک نصیحتن قبول اتمک و عدو سوزیله عامل اولمق
خطادر ولیکن شنیدن رواست تا بخلاف آن کار کنی استماعنه

عمل ایتمکچون

عمل ایتمکیچون سوزین دیکلمک جایزدر که عین صوابست زیراکه
اول نصیحتک خلافی و ضدینی عمل اتمک عین صوابدر مثنوی حذر کن
زانچه دشمن کوید آن کن دشمن سا که شونی ایله دیدوکی
نسنه یی ایلمکدن حذر ایله یعنی عدو سوزی ایله بر ایش اتمه
که بر زانو زنی دست تغابن زیرا دشمن سوزیله عمل ایدرسک
مغبونلق الندن یز وکه اورورسن یعنی خائب و خاسر اولدوغک
بیلوب واه ندم مغبون اولدم دیو الکک دیز وکه اوروب دوکنوب
دشمن سوزینه اویدوغکه ندامت چکرسن تغابن الدنمق معناسنه
کرت راهی نماید راست چون تیر اکر عدو سکه مثلا اوق کبی
بر طوغری یولی کوستررسه ده ازان برکرد و راه دست چپ کیر
سن انک کوستردوکی یوله کتمیوب خلافنه توجه ایله دست
چپ جانب یسار یعنی صول طرف دیمکدر دست بو محلده جانب
و طرف معناسنه مستعملدر چپ ذکری بو محلده لفظ راست
مناسبتی ایله در مقصود خلاف سمتدر حقیقت چپ و راست
لازم دکلدر دست چپ ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دین
غلط اتمشدر برکرد کاف عجمینک فتحیله رجوع معناسنه کردیدن
حاضردر بعض شراح اعراض معناسنه حمل ایلمش حقا که مقامه
مناسب اولان دخی بودر زیرا معنای رجوع سبق توجه و سلوک
مشعردر اسا امتناعده مناسب اولان اعراضدر بو نکته دن اغماض
ایدنلر اعراض معناسندن اعراض اتمشلر و رجوع لفظندن رجوع
ایدنلر اعتراض ایتمشلر حکمت خشم بیش از حد وحشت آرد
زیاده خشم سبب وحشت و باعث نفرت اولور زیرا غضوب
و منهور اولان کسه دن خلق تنفر اولور بیش باء عجمی ایله
زیاده معناسنه در خشم بیش از حد ترکیب توصیفیدر اضافت
بیانیه دینلر غلط اتمشلردر و خشم یمک سکونیله در دینلر دخی
ظاهردن عدول اتمشلر و لطف بی وقت هیبت برد و لطف که
وقتنده و محلنده اولمیه هیبتی کیدر در هر زمان رفق و ملایمت

در

دن

کی

اوزره اولان کمسه‌ده مهابت و لمز لطف بی وقت ترکیب توصیفی در
اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر نه چندان درشتی کن که از
تو سیر گردند اول مرتبه غلظت و خشونت و غضب و تهور ایله
که سندن اوصانوب صحبتکدن بیزار اوله لر درشتی ده یا مصدر
سیر اولمق اوصانمقدن کنایتدر کرده نکافعجی ایله در و نه چندان
نرمی کن که بر تو دلیر شوند و اول قدر رفق و ملایمت ایلمه که سکا
غلبه و هجوم ایدلر و بالجمله نه یاوز اول اصلا نه یواش اول ولی
دلاور باصلی خذ ذاته لطف و عنف عندالله کرکدر مثنوی درشتی
و نرمی بهم در بهاست شدت و ملایمت بری بریله اولمق یعنی
محلنده ایکیسی بیله لازمدر یالکز بری ایله اولماز چو فاصد که
جراح و مرهم نه است قان الیجی کبی هم مجروح ایدیجی هم جر
تو یجی در فاصد فایله فصددن قان الیجی و یمکدر جراحدن مراد
بو محلده فصاد در مرهم نه وصف ترکیبیدر مرهم قو یجی دیمکدر
درشتی نگیرد خردمند پیش عاقل اولان کمسه خشونت و غلظتی
پیشه و عادت تمزر مدام تند و غضبناک اولمق قصور عقل و نقصان
و ادراکدن ناشیدر پیش با عجیله امام و قدام معناسنه در
اوکنه طوتمز دیمک معتاد اولوب هر زماندن انکله عمل اتمز
دیمکدن عبارتدر نه سستی که ناقص کند قدر خویش عاقل
اول مرتبه سستلکی دخی پیشه ایتمز که قدر و اعتبارینه
خلل و نقصان ویره یعنی تواضع و مسکنت بر وجهله محلنده
کرکدر که مذلت و ابتذاله محمول اولمیه نه مر خویشتن را در
نهد عاقل و خردمند اولان نه کندو به حدندن زیاده
اثبات ایدر نه یکباره تن در مذلت نهد نه یکباره تن در مذلت
دهد نه بر او غور ده وجودنی مذلت و ابتذاله براغور محل
نه تعظیم تکبر ایدر و نه استذلال و تذلل ایلر مر لفظی رایی تاکید
ایچوندر مثنوی دیگر شبانی با پدر گفت ای خردمند مرا تعلیم ده
پیرانه یک پند بر جوان بابا سنه ایتدی ای خردمند بکا بر

برید و بر معقول نصیحت تعلیم ایله یعنی اتالر سوزندن و کبار
کلماتندن بر سوز سویله که انکله عمل ایدوب منتفع اولام
بگفتا نیکمردی کن نه چندان که گردد چیره گرگ تیز دندان چو
بانک پدر بیتدی ادمیلک ایله یعنی تواضع و مسکنت مسلکنه
سالک اول اما اول قدر رفق و ملایمت کوسترمه که کسکن دیشلو
قورد غالب و قوی اولوب قیونلرکه ضرر ایتمیه حقا که جوبا
نالنه موافق نصح و پند در یعنی حلم و سکونی اعتدالدن زیاده
ایلمه که عدو سنی کوزندیکدن و هیبتدن قصد ضرر و اساءت ایتمیه
نیکمرد اصلده مرد نیک اولوب تقدیم و تاخیر ایله تغییر اولنوب
ترکیب اولنمشدر وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشدر یا مصدریه
نیکمردلک مروت و ادمیلکدن عبارتدر که مر رابطه در حرف
تعلیل دینلر غلط اتمشدر چیره جیم فارسینک کسری ایله جری
و مقدم معناسنه در تیز دندان حدیدالسن کبی صفتک فاعلنه
اضافتی قبیلندندر وصف ترکیبی دین غلط اتمشدر کرک
سفتی در اضافت بیانیه دینلر غلط اتمشدر حکمت دو کس دشمن
ملک و دین اند عالمده ایکی کمسه ملک و دینک دشمنی در پادشاه
بی حلم و زاهد بی علم تلف و نشر مرتبدر یعنی بری حلمی اولمیان
پادشاه در که قهر و غضبندن ناشی اولان ظلمی جهتندن مملکت
خراب اولور بری دخی علمی اولمیان زاهد در که جهلی سببی ایله
احکام دینیه خلل و نقصان بولور مرحوم شیخ الاسلام
ابو السعود کنخطی ایله فتواسن کوردم جاهل شیخه اقتدا
ایتمک نه دیسو صورمشلر جایز دکلدر ضعف الطالب و المطلوب
بیوردمشلر حقا که شیخ جاهل هم ضال و هم مضل اولور
اند و سداد اهلی اولان انک تربیت و ارشادنه اعتماد ایتمز مر
خویشتن کم است کرا رهبری کند بیت بر سر ملک مبادا ان
ملک فرمان ده که خدا را نبود بنده فرمان بردار حق تعالی حضرتنه
بنده فرمان بردار اولمیان پادشاه فرمان ده مملکت اولمیه مستولی

نك

در

بعض نسخه‌ده بو بیله
واقع اولمشدر

اولماسون ملك يمك ضمى ايله مملكت وسلطنت معناسنه در
مباد فعل نهى در دعا مقصود در بعضلر دعا عليه اولمغه حمل
حاصلى پادشاه ظالمه بددعادر ديمشلر لازمدر كلدر رفتند بر
ان لفظيله مشار اليه ملك فرمان دهد ر آن كس تقدير ايلين
زحته كرمش تكلف ارتكاب اتمش فرمانده وصف تركيبى در
امر ايديجى وحكم ويريجى وبويرق صاحبى ديمكدر ملكك صفتى
اضافت بيانيه دين غلط اتمشدر فرمان بردار وصف تركيبى
امره امتثال ايديجى ديمكدر وبويرق طوتيجى ديمكدر بنده نك صفتى
اضافت بيانيه دين غلط اتمشدر **حكمت** پادشاه بايدكه تا بحدى
بر دشمنان خشم نراندكه دوستانرا اعتماد نماند پادشاهه لايق
اولان بودر كه دشمنلره خشمى اولمه تبه ده اتميه كه دوستلر
بله اعتمادى قالميه زيرا غضب سلطان حد اعتدالدن تجاوز
اوليجق خواص احبابك واوليانك دخى قلوبنه رعب وهراس
مستولى اولوب عدالت وانصافنه اعتمادلرى قالمز وامان بر
اولوب خلق عالمك نفرتنه سبب اولور آتش خشم اول درخلل
خشم افتد آنكه زبانه بخصم رسد يا نرسد خشم وغضب آتش
اولاكنه وصاحبنه دوشر يعنى ضرر ين اول صاحبى جكر آنده
صكره اولى اتشك بر شراره سى خصمه ايريشور يا ايريشمز بحثلر
كند وينه تاثيرى محقق خصمه تاثيرى موهوم در آنكه بعد
معناسنه در زبانه ودياكلى در بو محلده شراره معناسنه در
مناسبدر تركيبى قعلجدر **مثنوى** نشايد بنى آدم خاكزاد كه در
سركند كبر وتندى وباد اصلى خاك اولان آدم اوغلنه لايق دكلدر
باشنده عجب وكبر وحدت وغضب وهوا اولمه خاكزاد جنسى
خلق اولمش ديمكدر اصلى زاده خاكدر وصف تركيبى ديبلر
اتمشدر باد هوا معناسنه در خفتدن وسبكسار وشتابكار
اولمقدن عبارتدر در ظرفيت ايجوندر اولوب كند شود معناسنه
اولمق نسبتدن خاكزاد بنى آدمك صفتى در اضافت بيانيه دين

غلط اتمشدر

[...]لط اتمشدر تندى ده يا مصدريه در يا وزلو معناسنه در
[...]ز با چنين كرمى وسركشى نه پندارم از خاك ويا زاتستى سنى بويله
[...]حدت وسركشلك ايله بلمزين اصلك خاك ميدر يوخسه اتش ميدر
[...]ى يا مصدريه ايله حدت معناسنه در سركش معاند ديمكدر
[...]ين دخى يا مصدريه در بعض نسخه نيندارم از خاك آزاتستى
[...]انه اولمش سنى بو اوصاف ذميمه ايله خاكدن مخلوق اولدك
[...]امازن غالبا ابليس كبى اتشدن خلق اولمش سن كه بويله
[...]ند وسركش سن ديمكدر ولور بعضلر بو نسخه يى ترجيح اتمشلر
[قط]عه درخاك بيلقان برسيدم بعابدى حضرت شيخ ايدر
[...]سلحتم زمانلرنده بيلقان طيرغنده بر عابد حذمتنه واصل
[...]لده بيلقان فتح موحده وسكون يا ايله وفتح لام ايله وقاف ونون ايله
[...]خشان ولايتنده بر ناحيه نك اسميدر ديمشلر گفتم مرا
[...]تربيت از جهل پاك كن اول عزيزه ديدمكه تربيت وارشاد ايله بنى
[...]جهلدن خلاص ايله از جهل لفظى پاك لفظنه متعلقدر كن لفظنك
[م]فعول به غير صريحيدر دين شارح معنادن بيخبردر گفتا
[...]رو چو خاك تحمل كن اى فقيه اول عابد باكه نصح وپندى بويوب
[...]يوب ديديكه اى فقيه وعالم يورى خاك كبى بايمالق اولمغه
[تح]مل ايله كه حد ذاتنده سرمايه كار رهبان تواضع ومسكنتدر
[...]رو بانك كسريله در بعض شراح مقدما قاعده بيان
[...]يوب فعال ومصادره دخل اولان با مضموم اولمغه حرف
[...]ز شفوى ياخود مضموم اولمق لازمدر ديمشكن بو محلده
[...]ولفظى ضم بايله در ديمش يا هرچه خوانده همه در زير خاك
[...]ن يلخود بويله اتمرسك جمله اوقيوب يازدوغك خاك ضلال يعنى
[...]ب وصودا ولور صانمه واميد وار اولمه بخلافين علم اولقدن
[...]سد لوح طبع وصفحه خاطر نقوش علوم رسميه دن ساده
[...]مر اولمق سلوكه انسب ووصوله اقرب درحد ذاتنده اهل علم
[...]لانه لايق اولان صبر وسكون وحلم وتواضعدر عجب وغروره

دن

سرور

بتلا اولان عالمده علی مکر اولوب عاقبتی خیرا ولمز زعم وپندارده عجب
واستکباره مقرون اولان کمال معرفتدن فائت ومنفعت توقع
اتمک محض جهلدر حکمت بدخوی در دست دشمنی کرفتار ست
که هر کجا رود ازچنک عقوبت او خلاص نیابد بدخوی اولان کمسنه
بر دشمن النده کرفتار در که هر قنده کتسه اول دشمنک عقوبتی
پنجه سندن خلاص بولمز یعنی بدخولق صاحبنه قوی دشمندر
نفرت عمرندن بلاسن چکر بدخوی سیء الخلق معناسنه وصف ترکیبی
دین غلط اتمشدر او لفظی دشمنه راجعدر بیت اکر ز دست
بلا بر فلک رود بدخوی ز دست خوی بدخویش در بلا باشد
بدخوی اولان کمسنه بلادن قاچوب کوککه چقسه ده کندو
یرامازخلقندن ینه بلاده اولور یعنی هر قنده اولسه ما دامکه
بدخودر بلادن قورتلمز خفی اولمیه که چنک عقوبت و دست
بلا و دست خوی جمله سی اضافت لامیه در استعاره بالکنایه
قبیلندندر اهلنه معلومدر بعض شراح چنک عقوبت لفظنی
اضافت بیانیه طوتوب دست بلا و دست خوی عبارتلرینی
اضافت لامیه در دیمش عجبا نه وجهله فرق ملاحظه اتمشدر
بو یلده دیمشدرخوی بد ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دیدی
غلط اتمشدر حکمت چو بینی در سپاه دشمن تفرقه ایتادن
جمع باش دشمنک عسکرنده که تفرقه و پریشانلق دوشدوکن
کوره سن همان سن جمع اولوب حاضر باش اول که وقت فرصتدر
دیمکدر با خود سنک خاطرک جمع اولوب من بعد اندیشه چکمه
و مقید اولمه زیرا اول اختلاف و شقاق بهر تقدیر عاقبت انلرک
انهزامنه سبب اولور دیمکدر واکر جمع شوند تو از پریشانی
اندیشه کن واکر کوره سن که دشمن عسکری اتفاق و جمعیت
اوزره یکدل و یکزبان اولمشلردر سن غفلت ایتمیوب پریشانلقدن
و مغلوب اولمقدن حذر ایله آری با تفاق جهان مینوان کرفت
بوکلامه نه محل که جرخ معنی صاقین درنکاری سبنکجون اولماسون

دین مقصود

دین مقصوده واصل اولمامش فتامل قطعه برو با دوستان آسوده
بنشین چو بینی در میان دشمنان جنک چون اعدا میاننده جنک
پیدا اوله وعن کوره سن دوستلر کله او توروب حضور
وصفاده فارغ و آزاده اول وهر که دشمن غمن چکمه که انلردن
...کاضر اولمق دکل بلکه خلاف ونفاق وعدم اتفاقلری کند ولرک
...هلاکه سبب وعلت اولور وکر بینی که با هم یکزبانند واکر کوره
...کر عدو یکدل و یکزبان اولمشلردر کمان را زه کن و بر باره برسنک
...که کرش قو و حصارک برج و باروسی اوزرینه طاش ایلت
...یعنی جنکه حاضر اول غافل اولمه که دشمن عسکری متفق اولمق
بو علامت دکلدر احتیاطلا زمدر آلات حرب وقتال واسباب جنک
...یدالی مهیا و آماده اتمکله مقید اولمق کرکدر باره باء عربیله و راء
...لهله وهاء رسمیله بو محلده حصارک برج و باروسی معناسنه در
...کی بر علی معناسنده در ایکنجی بر بروندن صیغه امردر یعنی
... باروی حصاره بیر سنک برای جنک تقدیرنده در زمان قدیمده
...توب و تفنک اولمیوب حصار المقده منجنیق استعمال ایدوب
...بوریمق اندکلرنده حصار اوزرینه اولان لر جنکده طاش ایله مدافعه ایدرلر
حکمت دشمن چو از همه حیلتی درماند سلسله دوستی
...جنباند دشمن جمیع حیله و خدعه وکید ومکردن عاجز قالوب
...ج وجهله ضرره اتمکه قادر اولمیه واین جک حیله بولمیه دوستلق
...سلسله سن تحریک ایدر یعنی ساعت اتمکه مجال وفرصت بولمدقده دشمنلکدن
...دوستلق کوسترر ایصرمد و غندن او پرانکه دوستلغنما عتما دایتمز
...بندن حذر اتمک کرکدر پس انکه بدوستی کارها کند که دشمن
...ند کرد واندن صکره دوستلق شکلنده یاخود دوستلق صورتنده
...ظلر ایدر که اشکاره دشمن این مز بیرابات عطفدر انکه اندن
...مکره دیمکدر بد وستی ده با مصاحبت ایجوند نظر فیت ایجوندر
...یق د نجی جا نزدر حکمت سر مار بدست دشمن بکوب که از
...ی الحسنیین خالی نباشد ایلانک باشنی دشمن ایله دوکوب

سن که

دی

سوء

سون

سون

يعني دشمني بند بر دشمن اليله حقله حذر براوز رنيه كلمب عنو ... بن جكن محقق بيلهسن واكر نه بر هلاك خود هيج كوتني ولا
حواله ايله زيرا كه اكي فائده نك برندن خالي اولمز بيت همیشه بار ... شو بيله كه سوزك نافذ اولاجاغن مقرر بلمدن سويلهسن
عداوت ميان كبر و يهودي زهر طرف كه شود كشته شود با سلامت ... كند وهلاك كله سعي ايدرسن كند وچانكه قصد ايدرسن ضرر
كورب كاف عربينك ضميله ضلالم در دوكي ديمكدر اكر ابن غالب آمد مار ... بكرسن بيت بسيچ سخن كفتن آنكاه كن كه داني كه در كار كيرد
كشتي اكر دشمن غالب اولورسه بلاي ديلمني اولورسن كه حقيقت ... سخن سوز سويلمك تداركني اولي زماننده ايله كه سوزك تاثير
بر دشمن دنجي اولمد واكر آن غالب آمد از دشمن رستي واكر ابلان ... بن جكن بيلهسن بسيچ باي عجمي وسين مهمله وجيم عجميله
غالب اولورسه دشمندن قورتلوسن فهو بغم المراد اين دشمند ... بسيچ وزني اوزره بو محلده تهيئه وتدارك معناسنده در
اشارتدر كشتي ماضي مخاطبدر آن ماره اشارتدر دستي رانكنحي ايله ... جيم عربيله دينلر غلط اتمشدر جدال سعدي حكايه سنده
خلاص اولمق معناسنده رستن دن ماضي مخاطبدر بو ايكي نقره ... جسنددر كه بيچ لفظنه قافيه اولمشدر فقد بر سخن كفتن عا
ايكي حسناني بيان وتفسيردر بيت بر وز معركه ايمن مشو ز خصم ... ضافه در كه لفظري ايكي محلده بله حرف بياندر كار كيرد تاثير
ضعيف معركه وجنك كوننده خصم ضعيفدن ايمن وبي باك ... بدره ديمكدر زادات تاكيددر خفي ولميه كه سابقا بر قطعه ده
كه مغز شير بر آرد چو دل ز جان برداشت زيرا كه اول ضعيفكر ... رجه داني كه نشنوند بكوي هرچه ميداني ز نصيحت وپند
دشمن جاندن نا اميد كسوب وحياتدن مايوس اولوب اوله ... رشيدي ظاهر بو بيتك مضموني اكه مخالف كورينور لكن
اوليحق جان اجيسي ايله اسلاننده غالب اولوب بيني سن جيقا ... ثناه قرينه سيله تخصيص ايمكله تدافع مدفوع اولور حكمت
هلاكي ايدر خصم ضعيف تركيب توصيفي در اضافت بيانيه در ... كه نصيحت خود رايي ميكند اوخود بنصيحت كري محتاجست
غلط اتمشدر حكمت خبري كه داني دلي بيازارد تو خاموش باش ... كسه كه برخود راي وخود پسنده نصح وپند ايليه اولكندي
تا ديكري بيارد برخبر كه موحش اولوب بركوكل رنجيده اولمغه ... ناصحه محتاجدر كه سوز جوهر در قدرين بلمينه بذل اتمه ديو
سبب اولاجاغن بيلهسن اول خبري سن سويلمه بر غيري كسه ... كه نصيحت ايده زيرا سوزده كليوب كندي رايي ايله عامل اولانه
سويليسون بيت بلبلا مژده بهار بيار ... بلبلسن بهار مژده سن ... قابل اولان نصيحت ايتمزدر كند و رايي ايله عمل ايدوب سوز
كتور خبر بد بسوم باز كذار بدخبري بايقوشه قو يعني بدخبر ... كليته خود راي ديرلر وصف تركيبي دينلر خود بين لفظنه
اكه يار شور اولدكتور سن خبر بد تركيب توصيفي در اضافت ... قياس ايدوب غلط اتمشلردر نصيحتكر نصيحتجي ديمكدر
دين غلط اتمشدر باز ادات تاكيددر بعضلر كير و معناسنه ... كاف عجميله حرف نسبت وادات فاعلدر جي معناسني افاده
طوتوب كير وقو وتاخير ايله ديمكه حمل اتمشلر بعض نسخه ده ... حكمت فريب دشمن مخور ودشمنك فريبني يمه ديمكدر سلوق
وزاغ كذار واقع اولمشدر حكمت پادشاهرا بر خيانت كسي واقف ... سوتنده حيله وخدعه سنه الدنمه ديمكدن كنايه در
مكر دان پادشاهي هيچ بركسنه خيانتنه واقف ومطلع ايلمه ... يب لنعق معناسنه اسم مصدر در محور لفظنك مفعولي
انكه كه بر قبولكلي واثق باشي الا شول زمانده سويله كه پادشاه ... ب بيتدار وخور خبر در دين غلط اتمشدر خور لاجل السجع
حضورنده كلي قبوله واثق اولاسن يعني سنك سوزك كه عند ... بحسب الاصلي فتح خايله اوينور بعضلر واو ديميدن

رتند

در

غلطه دوشوب ضم خایله دردیمشلر وغرور مداح فخر ومداحلر
غرورنی صاتوب الله دیمک انکه مدح وثناسندن ساکه عجب وغرور
کلسون دیمکدن عبارتدر سید المرسلین حدیث شریفنده احثوا التراب
فی وجوه المداحین بیورمشدر غرور وفخرک مفعولیدر غرور بیع
وفخرخیردر دین غلط ایتمشدرکه این دام زرق نهاده است زیرا
دشمن رزق وریا دامنی قورمشدر دوستلق یوزندن مکر
ایدوب سنی دام بلایه گرفتار ایتمکدر استر وان کام طمع
ومداح ایسه حرص وطمع اغزینی اچمشدر مدح وثنادن
سندن برنسنه جلب ایتمکدر زرق زاء معجمه نکه فتحی وراءنک
سکونیله وقافله ریاونفاق معناسنه در کام کاف عربیله
طمق معناسنه بوجمله دهن مراددرکاف عجمیله دیلرلر
ایتمشلردر بعض نسخه ده این وآن بدلی آن واین واقع اولوب
بعض شراح اول نسخه نی اختیار ایدوب اولکی نسخه ده او زرا
این وان لفظلرینی دشمنه ومداحه صرف ایدنلری قریبی
بعیددن تشخیص وتمیز ایتمزلرمش دیو رد ایلمش لکن حذاق
دشمن مقدم مذکور اولمغله قریب حکمنده اولوب این لفظیله
مشار الیه اولمغه صالحدر فتدبر بوعجیبدر که شارح جارح
انشا غیده بر مثنوی ابیاتنده دران اتش نداری طاقت سوز بصبر
آتش برین آتش زن امروز بیتنده اولان آن واین لفظلرینی
هرکز بو اشارته تعرض ایتمش کویا قباحتن بلمش فتامل احمق
را ستایش خوش اید احمق ونادان اولانه مدح وستایش خوش
کلور چون لاشه که در کعبش دمی فربه نماید لاشه کبی که جاهل
اوقرسک سمز کورینور لاشه میت وجیفه معناسنه در
عوام تعریف ایدوب کش دیرلر لاغر معناسنه حمل ایدن مخطی
قرینه سیله ایتمشدر بی وجه دکلدر سخن فهم ایتمین بیهوده
رد ایتمش خطا قلمش فتدبر کعب توپوق معناسنه در بو جمله
مراددر دمی اوقرمک معناسنه دمیدن مضارع مخاطبه

ربه سمز دیمکدر غایدک مفعول ثانی سینه مفعول اولیکه قایم
مقام فاعلدر لاشه یه راجع ضمیردن فربه غاید مبتدا وخبردر
وبن شارحک اعرابدن حظی یوغیمش خلاصه کلام مدح کوبلرک
وثناسنه مغرور اولان شخص همان شول او فرلمش جیفه یه بکزر
دیمکدر قطعه الا تا نشنوی مدح سخن گوی زنهار غافل اولمه تاکه
اوصاف وسخن کوبک مدحنی کوش ایتمیه سن الا حرف تنبیه در
وتا حرف تعلیلدر سخن کوی وصف ترکیبی درکه اندک مایه
یعنی از نقود اردر زیراکه سندن برجزئی وازلجق نفع توقع ایدر
یکون مدح ایلر صاقن بیچاره آنک مدحنی کرچک صانوب مغرور
اولمه دیمکدر مایه بوجمله مقدار معناسنه در اندک مایه قدر
بسیر دیمکدر نفعک وصف مقدمیدر اکر روزی مرادش برنیا
ید کرشو یلکه اتفاقا بر کون مرادن حاصل ایتمسک واسته وکن
بر سک دوصد چندان عیوب برشمارد بحد مدح اتدیسه
یکی یوز اول قدر عیبک سویلر ومذمت ایلر چندان اول قدر
دیمکدر شماردصایر دیمکدر حکمت متکلم را تاکسی عیب نکیرد
سخنش صلاح نپذیرد یعنی نظم ونثرده متکلم وسخنور
دیمکدر مادامکه برکسه عیبن طوتمیه وقصور ونقصانن بولو
عذل واعتراض ایتمیه انک سوزی صلاح پذیر اولمز واهالی نظرنده
قبول واعتبار بولمز بیت مشو غره برحسن گفتار خویش
بتحسین نادان وپندار خویش نادان وبی تمیزلرک تحسین ایله
کند وزعمک ایله کلامک حسننه مغرور اولمه وسوزک تجرد
سالک خوش کلمکله نفسنده هرکسک یاننده مقبول اولور صانمه
حکمت همه کس را عقل خود بکمال نماید وفرزند خود بجمال هرکسه
کند وعقلی کماالله وکندو اوغلی حسن وجماالله کورینور
بیت هرکسی برشعر وبرفرزند خود مفتون بود کرچه آن
فرزند زشت وشعر ناموزون بود قطعه یکی جهود ومسلمان
نزاع می کردند بر یهودی ایله بر مسلمان نزاع ایدرلر ایدی چنانکه

الا تا نشنوی مدح سخن گو

دی

خنده کرفت ازحدیث ایشانم شویلکه انلرک سوزلرندن بنی کلمه
طوتدی بعض نسخه ده از نزاع ایشانم واقع اولمشدر بطیره کفت مسلما
کراین قباله من درست نیست خدایا جهود میرانم مسلمان حدت
وغضب ایله ایتدی الهی اکر الوهم اولان بو تمسکم صحیح و درست
دکل ایسه یعنی تزویر وتلبیس اتدم ایسه بنی یهودی اولومندر
طیره غضب معناسنه در قباله قافک فتحیله قاضی حجتندر
بانک فتحنده تعرض ایدن لغوسو یلمش میرانم بنجا ولدرد یمکدر بعض
نسخه ده جهود کردانم واقع اولمشدر جهود کفت بتوریت میخورم سو
کند جهود ایتدی بن دخی توراته اندایچرن یعنی تورات حقیچون
اکر خلاف کنم همچو تو مسلمانم بو خصوصده کذب وخلاف
ایدرسم سنکلین مسلمانم محصل مسلمانلر انده ایچلوا ولدقده
کافرم اکر شویله دکل ایسه دیدکلری کبی یهودیلر دخی مسلما
اکر شویله دکل ایسه دیو اندایچرلر حضرت شیخک دخی تعجب
خنده اتدوکی بودر هرکس کند واعتقادندن خشنود وراضی
بیت خلاق ازل عالمه قلد قده تجلی هرشئ برحالله قلمش
متسلی شکیم بیت اخیره دخی بو معنایی کاشفدر کر ازبسیط زمین
عقل منعدم کردد بخود کمان نبرد هیچ کس که نادانم اکر فرضا وجه
ارضده وتمام عالمده عقل وفهم بالکلیه معدوم ونابود اولسه
بنده هیچ برکسه بن نادانم دیو کمان اتمز البته هرکس کند وبی
عاقل ودانا بیلور حکمت ده آدمی برخوانچه بخوردند اوزره
برسفره ده جمع اولوب طعام یرلر خوانچه سفره معناسنه در
جیم فارسی تصغیر ایچوندر هزه یای وحدتدن ابدال اولنمشدر
بعض نسخه ده برسفره واقع اولمشدر وسکا برجیفه بسر نبرند
اما ایکی کلب برجیفه اوزره نزه خرلداشوب باشه ایلتمزلر یعنی
ادم کبی حضور ایله یمزلر بعض نسخه ده جیفه بدلی مرداری واقع
اولمشدر حریص باجهانی کرسنه است حریص اولان البته
جمیع زمانده اجدر تمام دنیایی ویرسه لر طویماق احتمالی دکلدر

وقانع بنانی سیر قناعت اهلی بر اتمک ایله طوقدر هرکز عالمده
اجلق حکمنده در باجهانی وبنانی ده کی با الرکرسنه وسیر لفظلرینه
متعلق اولمق ظاهردر وسیاق کلامه موافقدر بعضلر حریص
وقانع لفظلرینه صرف اتمشلر یعنی دنیا ایله حریص وطامع اولان
طویماز ونان پاره ایله قانع اولان اج قالمز محصل طامع قانع
اولمز وقانع جایع اولمز طمع ایله جوع توأماندر وقناعتله شبع
مثلا زماندر بیت روده تنک بیک نان تهی پرکردد طار بغرسق
بالکن بر اتمک ایله پر اولور یعنی بر اتمک ایله قارنی طویر روده
ضم را ایله بغرسق معناسنه در تهی بو محلده یالکز وقاتقسز
معناسنه در نعمت روی زمین پرنکند دیده تنک اج کوزی تمام
دنیانک نعمتی طویورمز روده تنک ونان تهی ودیده تنک جمله سی
ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دیدن غلط اتمشدر مثنوی
پدر چون دور عمرش منقضی کشت مرا این یک نصیحت کرد
وبکذشت پدرمک عمری اخر وزمان اجلی حاضر اولدقده بکا بو بر
دانه نصیحتی ایدوب دنیادن کوچدی بعض نسخه ده نصیحت یرینه
وصیت واقع اولمشدر دور عمر زمان حیات دیمکدر منقضی کشت
اخر اولدی ونهایت بولدی دیمکدر بعض شراح مصراع اولده
تقدیم وتاخیر اعتبار ایدوب تقدیر کلام پدرم چون کشت
منقضی دور عمرش در چون ادات تعلیلدر پس کشت فعل تعلیل
ومنقضی کشتنک اسمیدر ومنقضی فاعلیتله وکشت خبر
دور عمره تنازع اتدیلر دیمش شارح مزبورک بو کلامنده برقاچ
جهله خطا وغلط وارد اولابو وجهله تقدیم وتاخیر ملزم
دکلدر نزیقدر بلکه تقدیم وتاخیر ایله تقدیر کلام پدرم
مرا این یک نصیحت کرد وبکذشت چون دور عمرش منقضی
کشت دیمکدر پدر مبتدا وکرد خبر وبکذشت خبره معطوفدر
چون دور عمرش منقضی کشت جمله سی ظرف مقدمقدمدر
عاملی کرددر ثانیا کشتنک اسمی دور عمره راجع ضمیردر وخبری

منقضی در تنازع زعم ایتدوکی جهل صرفدر ثالثا چون دات
تعلیل دیدوکی غلط در بلکه چون لفظی بونک کبی یرلرده لما
واذ بمعنی الوقت وحین معناسنه درکه ترکیب عربی ایله بوبله
تعبیر اولنور والذی لما مارار وحین صار عمره منقضیا نص
بهذه النصیحة الی اخره معنایدن خبر دار اولانلره معلومدرکه
تراکیب فارسیه نک اعرابی دخی همان عربیت کبی در فافهم
رابعا منقضی کشتک اسمی در دیدوکی خطای فاحشدر بلکه
خبردر کما بینا که شهوت اتش است ازوی بپرهیز اول نصیحت
بودرکه شهوت اتشدر اندن صاقن بخود بر اتش دوزخ
مکن تیز جهنم اتشنی کند وکه یا خود کنه واوزریکه تیز ایلمه
بخود بر عبارتدر بدن یا درو بروی زمین برکبی در بر و بلده
بری زایددر تیز مشتعل و بر التهاب دیمکدر بعضلر بر لفظی
زاید اولوب بانی تاکید حمل ایدوب بو بله معنی و بر مشلر
که کند وکله جهنم اتشنی تیز ایلمه یعنی کند وکی دوزخ
اتما غلطا اتشی یا وزلندرمه زیرا اتشه برنسنه براقسک البته
یار لادر و علی الخصوص که بانمغه قابل نسنه اوله انتهی حاصلی
کند وکی وقودها الناس نحو سنه مظهر اتمه دیمکدر ولنور
بی وجه دکلدر بعضلر تیزی استعجال معناسنه حمل ایدوب
یعنی مکن بر سبیل استعجال دیمش لکن بخود بر عبارتدن ...
حرفلره تعرض اتمامش فقد بر و بعضلر تیزی اتشه صفت
ایدوب کند وکی اتش تیز یاتمه دیو معنی و بر مش و بعضلر
بر لفظی اتشه صرف ایدوب خود را بر اتش تیز مکن تقدیر
طوتوب یعنی کند وکی جهنم اتشنی اوزره تیز ایلمه دیمش
ظاهر بودخی تیزی استعجال معناسنه حمل ایلمشدر هیچ
عالمیوقدر در ان اتش نداری طاقت سوز سن اول اتشه
یعنی جهنم اتشنه یانمغه طاقت کتوره مزسن سوز یانمق
معناسنه سوختن دن اسم مصدر در بعضیلر بی بر بن

اتش زن امر وزن بو اتشک یعنی شهوت اتشنک اوزرینه صبر ایله
صود وکوب سوندر خلاصه کلام شهوت اتشی جهنم اتشنه
وصوله وسیله در پس بوکوزنده زیاده قوت شهوانیه سنه
مغلوب ومنکوب اولیوب صبر ایلین بعون الله جهنم اتشندن
نورتلور بعض شراح بو ابیات تلاوتندنک ماقبلنه تعلقی یوقدر
دیمشلر دقت نظر اتمشلر فی الجمله تعلقی وارد رفقدبر **حکمت**
هرکه در حال توانایی نکویی نکند • در وقت ناتوانی سختی بیند •
هرکسه که دولتی وقدرتی حالنده خلقه ایلوک اتمیه اتفاقا
نقرو فلاکته دوشدوکی زمانده محنت وزحمت جکر خوارلق
کوردر متنبه اولور **بیت** بدا ختر ترازمردم ازار نیست • که روز
مصیبت کسش یار نیست عالمده ظالم وموذیدن زیاده بدطالع
یوقدر زیراکه مصیبت کوننده و باشنه برحال کلدکده هیچ
کمسه که یار معاون اولمزدر بد اختر بدبخت کبی قبیح الوجه
ترکیبی قبیلندندر بونک عبارتلری وصف ترکیبی زعم
ایلین غلط اتمشدر مردم ازار وصف ترکیبیدر خلقه جفا ایدن
ظالم وموذی دیمکدر که حرف تعلیلدر **حکمت** جان در حمایت
یکدمست بقای روح حیوانی وثبات حیات وزندکانی
بر نفسک حفظ وحمایتنده در یعنی جان بر نفس ایله قائمدر
روحی حفظ ایدن اول نفسدر وبقای نفس اول نفس ایله
جهان که اول نفس منقطع اوله حیات بر طرف اولور **شعر**
اساس عمر چون باد و هوا شد • بنایش لاجرم باد و هوا شد •
جهان وجودی میان دو عدم وبو جهان ایکی عدم میانن
بر وجوددر **بیت** اه کیم ایکی عدم اوزنا سیدر باغ وجود •
بحر باده کلدیک صبح بردر شام بکی • ایکی عدمک بری عدم سابق
وقدیم وبری عدم لاحق وحادثدر یحصل عدمدن کلدی ینه
عدمه کیدر دیمکدر ولقد احسن من قال **نظم** ما فات مضی
وما سیاتیک فاین • قم فاغتنم اللذة بین العدمین • دین بدنیا

فروشان خرند دینی دنیایه صاتنلر بربوکلک خرلردر اولیک
کالانعام بل هم اضل دین بدنیا فروش عبارتی مجموعی وصف
ترکیبی در م سخن کفتن اندر زبان افرین کیجه درحد ذاتنده
وصف ترکیبی ایکی کلمه یه مخصوص دکلدر نتکیم شارحلرک
بعضی بویله زعم ایدوب کیمی دین فروشان بدنیا تقدیرنده
دیمش وکیمی دنیا فروشان وصف ترکیبی در دیدکدن صکره
فروشان ظاهر ادنیا ایله ترکیب اولنمشدر اما حقیقتده دینه
قیددر دین فروشان تقدیرنده دردیمش هیچ بری ترکیب
احوالندن خبردار دکلمش یوسف را بفروشند تا چه خرند
اول احمق ونادانلر فی المثل یوسفی صاتوب عجبا اندن یکنده
صاتون الورلر بیت یاره فروش بدنیا که بسی سود نکرد
انکه یوسف بزد ناسره بفروخته بود اولکی خرند حار ورک
معناسنه خرک جمعیدر ایکنجی خرند اشترا معناسنه خرید
جمع مضارع عددر تا عجبا معناسنه در الم اعهد الیکم یا بنی آدم
ان لا تعبدوا الشیطان حق سبحانه وتعالی قرآن عظیمده
بیورر که ای آدم اوغلنلری بن سیزه زنهار شیطانه عبادت
واطاعت ایتمک دیو اصمرلامدمی ولا تتبعوا خطوات الشیطان
انه لکم عدو مبین دیو بیورمدیمی پس دینی دنیایه صاتمق
شیطانه اتباع ایتمک دکلمیدر بیت بقول دشمن پیمان دوست
بشکستی دشمن سوزینه اویوب دوستله اولان عهد و
پیمانی صیدک ودوستلغی بوزدک یعنی شیطان علیه اللعنه
اغواسنه ونفس شومک هواسنه تابع اولوب خدانک امرینه
مخالفت ایتدک ببین که از که بریدی و با که پیوستی ایمدی کوردک
ونظر قیل که کیمدن ایرلدک وکیمه مقارن اولدک بریدی بانک
ضمی ایله بریدن دن فعل مخاطب مبنی للمفعول در کسلدک
دیمکدر حکمت شیطان با مخلصان بر نمی اید شیطان لعین عباد
مخلصینه غلبه ایدوب اضلاله قادر اولمزدر وسلطان

بامفلسان وسلطان روی زمین عمال مفلسینه غلبه ایدوب
حبس وعقوبت ایتمکله میری مالی انلردن تخلیص ایدوب
مفلسلغنه قادر اولمز مفلسک برحبه سی یوقدر مکر جاننه
الدینه بعض شراح بویله معنی ویرمشلر که شیطان مخلصلره
وسلطان مفلسلره یار وصاحب وقرین موافق اولمزدر
یعنی خیرات وحسنات واعمال صالحه سی اولیان مفلس
وفاسقلر ومفسد ومنافقلر اتباع شیاطیندر حق تعالی
انلردن راضی دکلدر دیمکدر اولدخی دکلدر که بالفظی بر نیجه اید
عبارتنه ملایم اولان اولکی معنیدر خلاصه کلام حق تعالی
حضرتنک مخلص قوللری واشه دوستلری ان عبادی لیس
لک علیهم سلطان حماسنده محمی اولمشلر والا عبادک منهم
المخلصین استثنا سیله شیطان شرندن رها وتقصی بولمشلر
مثنوی وامش من انکه بی نماز ست بی نماز وتارک الصلوة
اولان کمسنه قرض ایجه ویرمه وضرورتده بولنوب
سندکارلق قصد ایتمه وام قرض معناسنه در ترکسی وده بخیر
بو رجیله تفسیر ایدن غلط ایتمشدر بورج قرضدن اعم در
شین ضمیری بی نمازه راجعدر که رابطه در انکس که تقدیره
کسه معناسنه اسمدر دین غلط ایتمشدر ورخود دهنش
زفاقه باز ست کر خود یعنی قرضا فقر وفاقه دن ولجلقدن
اغزی اچق قالسه ده یعنی بیه جک بر لقمه بوله ماسه ده کو قرض
خدا نمی کزارد زیرا بی نماز حق تعالی حضرتنک قرضنی ادا
ایتمز یعنی اوزرینه فرض اولان نمازی قلمز از قرض تو نیز
غم ندارد سندن الدوغی قرضدن دخی غم چکمز یعنی حق
اللهی ادا ایتمکه همت ایتمین مقرردر که حق عبدی ادا ایتمکله هرکز
مقید اولمزدر همان ویردکک اقچه ضایع وتلف اولور کونک
اصلی که او در که حرف تعلیلدر او ضمیری بی نمازه راجعدر
اولکی فرض فایله وایکنجی قافله در تجنیس خطدر نمی کزارد

یا مفلسا

زایل اوده مزواد ایلمزدیمکدن ذالله دکلدر نیز عربیده ایضا
معناسنده در **حکمت** هرچه زود برآید دیر نپاید هر نسنه
که تیز حاصل اولاجق زمان آکلمز تحصیل مشهور مثلدر تزبتن
تزبتر و حکیما گفته اند دولت تیز را بقا نبود و عقلا دیمشلردر
دولت مستعجلک بقاسی اولمزدر **قطعه** خاک مشرق شنیده
ام که کنند بچهل سال کاسهٔ چینی ایشتدم که مشرق خاکنی
قرق ییلده چینی کاسه ایدرلرمش بونی دخی جائزکوردمشلر
خاک مشرق مثلا خاک شیراز ولایت و مملکت معناسنه اولور
شرق دیارنده ایشتدم که چینی کاسه قرق ییلده پیدا ایدرلرمش
دیمک اوله خفی اولمیه که بو تقدیرجه احتمالدر که خاک مشرق
شنیده ام لفظنه ظرف اوله و احتمالدر که کنندک ظرفی اوله
بعض شراح در بغداد عبارتی قرینه سیله احتمال آخره حمل
اتمش لکن بو تقدیرجه اولکی معنادن چندان فرقی ظاهر
اولمزدر فتامل کاسهٔ چینی ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه
دیین غلط اتمشدر صد بروزی کنند در بغداد لاجرم قدر
و قیمتش بینی اما بغداد ولایتنده برکونده سهولتله یوز کاسه
دوزرلر لاجرم قدر و قیمتن کورپورسن یعنی بو سببدن
کثیر و بسیار و بی قیمت و بی اعتبار اولمشدر اما کاسهٔ چینی
زحمت ایله کیچ حاصل اولمغله کمیاب و گران بهادر مشهور مثلدر
اینک ایوسی ییلده چقار دیرلر قیمتش ضمیری بغداد ده اولان
صد کاسه یه راجعدر بعض شراح کاسه چینی یه ارجاع اتمش
فهمدن بعیددر کاسهٔ چینی نک قدر و قیمتن نحوای کلامدن
مستفاد اولور فافهم **دیگر** مرغ از بیضه برون آید و روزی
طلبد قوشجغز یمرطه دن چقدوغی کبی یم جکا ایستر روزی
رزق و غذا معناسنه در یعنی طوغدوغی کبی همان بی توقف
ارزاننی سکردوب داندیمکه باشلر اناسی بسلمکه محتاج اولمز
و آدمی بچه ندارد خبر از عقل و تمیز اما آدم اوغلی طوغدقده

مدت عقل و تمیزدن و فهم و ادراکدن بیخبر اولوب و باشنده
درمانی اولمیوب مرضعه و دایه سز تعیش دن و ایه سی اولماز
انکه ناگاه کسی گشت بچیزی نرسید مرغک اگرچه ناگاه بلا تدریج
دفعةً وجود بولوب و حس و ادراکن اظهار ایلدی اما هیچ
بر مرتبه یه واصل اولمدی و حیوانات یعنی بر مزیتله امتیاز و شرف
حاصل اتمدی و ابتدادن اظهار آثار وجود و اثبات حس و شعور
اتدوکی همواره و برقرار اولمادی انسانک عزت و کرامت بولدی
و بن بتمکین و فضیلت بگذشت از همه چیز اما بو آدم اوغلی اگرچه
مبادی طلوعنده بی حس و شعور کورینور اما تدریج ایله ثبات
و تمکین و فضل و کماله ایرشوب جمله مخلوقات و جمیع موجودات
میاننده و لقد کرمنا شرفیله رجحان و امتیاز بولدی انمرغکه
اشارتدر که رابطه در و این آدمی زاده یه اشارتدر بعض شراح
انکه عبارتی انکس که تقدیرنده طوتوب و انکسه که نیی نوعی
ارادهسنه دفعة بلا تدریج فرد کامل اولدی مثلا مرغک کبی بو
تعبیر اتمش خفی دکلدر بو توجیه و این لفظنه موافق دکلدر
تا لیکن کسی گشت عبارتندن بو یله وهم اتمشدر فتدبر ••
نگینه همه جا هست از آن قدرش نیست صرچه هر بر ده
بولنه و غیچون ذی قیمت اولموب قدری و اعتباری یوقدر
لعل دشوار بدست آید از انست عزیز لعل تحصیلی مشکل اولوب
زحمت و مشقتله الده کرد و کیچون عزیز الوجود و گران بهادر
بکینه صرچه در عربیسی قاروره و زجاجدر خفی اولمیه که
همه جا هست عبارتی مبالغه یه محمول اولوب مقصود چوق
یرده بولنور دیمکدر یعنی در مواضع کثیره موجودست دیمکدر
خارجی ردایدوب مبالغه و ادعایه محمولدر دیین تعجب
اتمشدر زیرا آن اول آجلدن و اول سببدن دیمکدر پس از ان سبب
دیین شارحی ردایدوب من اجلیه دردین زیاده تعجب اظهار
ایلمشدر **حکمت** کارها بصبر برآید مصالح صبر ایله حاصل اولور

ومستعجل بسر درایدا ستعجالی اهلی باشی اشاغه اولوب ایشی
ایلرو کلمز ومرادی حاصل اولمز بسر درایدباشی اشاغی کلور
ودیه سی اوزره دیکلور معناسنه مستعملدر مثنوی بچشم
خویش دیدم در بیابان که مرد آهسته بکذشت ازشتابان زنکه
کوزم ایله کوردم بیابانده که آهسته آهسته کیدن تانی ایله
راهرواندن اولان کسنه منزل المقده وقطع مسافه وطی مراحل
اتمکده سرعت واستعجال ایله یوریان روندن اولانی کچردی آهسته
اصلده دالک کسریله ترکیب توصیفیده ضرورت وزنیچون دال
ساکن قلنوب همزه نک حرکتی کافه ویرلمشدر اضافت توهم
ایدن غلط اتمشدر وبعضلر مرد بحسب الاصل سکون داله
اولوب آهسته حالدر دیمش بعده خالی دکلدر وبعضلر
قلبه حمل ایدوب آهسته مرده تقدیرنده دردیمش بلاضرورت
تکلف ارتکاب ایدوب زحمته کرمش شتابان صفت مشبهه
وصف ترکیبیدر دیمک عجب تر زیق سویلمش بعض نسخه ده
آهسته سبق برد از شتابان سمند بادپای از تک فروماند
بادپای وصبا رفتار یعنی یوکرک آت برکره یلمکدن یوریلوب
قالور عاجز وفروماند اولور بادپایله آیقلو دیمکدر وصف
ترکیبی دینلر غلط اتمشدر سمند بادپا ترکیب توصیفیدر
اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر تک مثنات فوقیه نک فتحیله
یلمک معناسنه تکیدندن اسم مصدردر شتربان همچنان
آهسته می راند دوه جی ینه اول حال اوزره دوه سنی یاب یاب
سوروب کیدرایدی یعنی بوسبیدن یولده قالدی منزل
مقصوده واصل اولدی شتربان جالدر دوه جی معناسنه
حکمت نادان را بد از خموشی نیست جاهل ونادانه سکوتدن
ایو نسنه یوقدر اکر این مصلحت بدانستی نادان نبودی
اکر بو مصلحتی بلیدی نادان اولمازیدی زیرا معقول فهم
اولوب کند وحالنی بیلن نادان اولماز قطعه چون نداری

کمال وفضل آن به که زبان در دهان نکه داری چونکه کمال
وفضل ومعرفتک یوقدر اولی بودر که لسانکی اغزکده حفظ
ایده سن یعنی دلک طوته سن وتکلم اتمیه سن آدمی را زبان
فضیحت کند انسانی لسانی رسوا ایدر یعنی جهلی وقصوری
ظاهر اولوب خلق یاننده اعتباردن دوشر جوز بی مغز را
سبکساری ایچی بوش اولان جوزی خفتی رسوای ایدر یعنی
هر کیم الینه الورسه خفتندن لبی اولمدوغن بیلوب رغبت
اتموب بیانده اتار بعض شراح مصراع ثانیده ادات تشبیه
تقدیر ایدوب کالجوز الذی لا لب له دیو تعبیر اتمشدر وجه
دکلدر انی رد ایدن زاید سویلمشدر فافهم دیگر خری را ابلهی
تعلیم میداد برنادان وابله کسنه برخره تعلیم نطق ایدر ایدی
مثلا طوطی کبی تعلیمله سویلتمک ممکن ده صانور ایدی بر وبر
صرف کرده عمر دایم دایم عمرنی اکا صرف اتمش ایدی ایکنجی بر تاکید
ایچوندر بدر یادر قیلنندر بعض نسخه ده بدو بر دایما الله
واقع اولمشدر احتمالدر که اصل نسخه بویله اولوب بعده عامه
نسخه اولان بر لفظی ناسخلرک تحریفات وتصرفاتندن اوله
حکیمش کفت ای نادان چه کوشی بر عاقل اکا ایتدی ای نادان
نه چالشورسن بیهوده کاره نیچون زحمت چکرسن عمر خرج
ایدرسن درین سودا بترس از لوم لایم بو سوداده لایمک
طعن وتشنیعندن حذر ایله یعنی ایشیدنلر وبیلنلر سنی
تعییب وتسفیه ایدرلر نیاموزد بهایم از تو کفتار بهایم سندن
نطق وتکلم تعلم اتمک ممکن دکلدر تو خاموشی بیاموز از بهایم
اما سن عاقل ایسک بهایمدن صمت وسکوت اوکرن لایم ملامت
ایدیجی دیمکدر شعر هر که تامل نکند در جواب بیشتر آید سخنش
ناصواب هر کسنه که جوابده تامل اتمیه وفکر وملاحظه سز
سویلکه معتاد اولا البته انک اکثر کلامی خطا وناصواب
اولور بیشتر سخنش ناصواب آید تقدیرنده در بعض شراح

سخن ناصوابش اکثر آید از سخن صواب تقدیرنده طوتمش تکلف ار اکر
اتمش یا سخن آرای چو مردم بهوش یا لرکبی سوزی عقلی و فکر
تن بین ایله تأمل ایله عاقلانه سویله سخن لفظی آرای لفظنک
مفعول مقدمیدر بهوش لفظی آرای لفظنده متعلقدر بعض
شراح بهوش لفظنی عاقل معناسنه حمل ایدوب مردمک صفتی طو
وکالرجل العاقل دیو تعبیر اتمش اکرچه صحیح و سدیددر لکن
فهمدن بعیددر فاسددر دینر زاید سویلمش قدر بیا بنشین
همچو بهایم خموش یا خود بهایم کبی خاموش اولوب وتور حکمت
هرکه با دانا تر از خود بحث کند تا بدانند که داناست هرکسه
خلق کندویه علم و فضیلت ایله معتقد اولسونلر و عالم و
فاضل بلسونلر دیو بو ملاحظه ایله کندودن اعلم و افضل
بحث ایلیه بدانند که ناداناست خلق انک جاهل و نادان ایدوکنی
بیلورلر یعنی بو جرأت و اقدامی کندونک جهلی ظهورنه سبب
اولور خلاف مأمولی وجوده کلور بعض شراح بدانند
لفظنی امر غایب معناسنه حمل ایدوب شرح ایدن بلسونلر
که جاهلدر و الا کندودن اعلم و افضل ایله بحث ایلمزدی
دیو تعبیر اتمش فهمدن بعیددر بیت چون در آید بد از تو
بسخن چونکه سندن اعلم برکسه سوزه کله یعنی تکلم ایله
بسخن در آید فعلنه متعلقدر بعض شراح بای ظرفیته حمل
ایدوب کسی که در سخن از تو بِه آید تقدیرنده اولمق اوزره
چونکه سوزده برکسه سندن یک کله یعنی سندن اعلم
اوله دیو شرح اتمش تعسف ارتکاب ایلمش کرچه به دانی اعتراض
مکن زنهار مناقشه و اعتراض اتمه اکرچه اعتراضکی وارد
وسوزوکی صواب بیلورسک متعلق علم و دانش اعتراض
مقدردر اعتراض مذکوراکه قرینه‌در بو دخی جانندن
تقدیم و تأخیر اعتبار اولنوب اعتراض مکن اکرچه اندن
و اعتراض را بِه یعنی وارد و متوجه دانی تقدیرنده اوله

بو تقدیرجه حذف و تقدیره حاجت قالماز خفی اولمیه که جمله
شرطیه متعلق علم سخن اولمق اوزره اکر اول سوزی یعنی اول
بحثی اندن ایو بیلورسکن اعتراض ایلمه زیرا جایزدرکه اول سوزی
بر وجهله توجیه ایلیه که سنک بلدوککدن اشبه و اوجه اوله
دیمشلر لکن اعتراض لفظی اولکی معنایه ملایمدر فقدبر حکمت
هرکه با بدان نشیند نیکی نبیند هرکسه که یرامزلرله طوروب
اوتوره و بد خصلتلر ایله یار و همدم و همنشین و محرم اوله اول کمسه
ایکی جهانده ایلوک کورمز و فلاح بولماز مثنوی کر نشیند فرشته
با دیو وحشت آموزد و خیانت و ریو اکر بر فرشته و ملک اتفاقا
یا اشا شیطان لعین ایله قرین و همنشین و مصاحب اوله شیطاندن
وحشت و مکر و خیانت و حیله و خدعه و فساد و معصیت و کره نفور
اوکرنه صحبتنک وجوهندن خیردن قطعا بر ذره اثر کورمز ریو راء
مهمله نک کسریله مکر و حیله معناسنه‌در از بدان نیکویی
نیاموزی بد ذاتلردن ایلکی اوکرنمزسن میسر دکلدر نکند کرگ
پوستین دوزی زیرا قورد هرکز کورک تیکمز درنده‌لر سباع
نسنه بر نجی در دیکیجی دکلدر حاصلی ذئب فرا اولمق محال و ممتنع
اوله و یعنی کبی برامزدن ایلک کلمک دخی ممکن دکلدر حکمت مرد ما را
عیب نهانی آشکارا مکن خلقک نهانی عیبلرین افشا ایلمه و کمسه
رسوا ایلمه که ایشانرا رسوا کنی و خودرا بی اعتماد زیرا انلری رسوا
ایدرسن وکی بی اعتماد ایدرسن یعنی هیچ بر فردک سکا اعتمادی
قالمز کتم اسرار اتمدوککدن سببندن هرکس سندن متنفر و بیزار
اولور عیب نهانی ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دکلدر غلط
ایتمشدر هرکه علم خواند و عمل نکرد بدان ماند که گاو راند و تخم
نیفشاند هرکسه که تحصیل علم ایدوب عملیله عامل اولمیه انک مثلی
شونکه بکزرکه چفت سوره و تخم اکمیه یعنی بیهوده مشغله
تضییع اوقات اتمش اولور گاو راند فی جمله صغر معناسنه در
... سی بقر در گاو راندن چفت سورمکدن عبارتدر حکمت از تن

یعنی

بیدل طاعت نیاید تن بیدلدن طاعت کلمز یعنی اهل دلدن ورن یا
قلوبندن اولمیان کمسه‌دن حقه لایق اولماز یعنی الوب طاعت
وعبادت وجوده کلمز یعنی علم وعرفانی وخلوص ایمانی اولمایجق
فرضا عبادت صورتن اتدوکی ریا عمللری لغو اولوب قبولیه
موصول اولماز وپوست بی مغز بضاعت را نشاید ولتی اولمیان
قشر سرمایه اولمغه لایق اولماز یعنی الوب صاتمغه یرامز
کلام حق سبحانه وتعالی قلوبه ناظر اولوب درون دلدن
اولمیان طاعت وعبادت پوست بی مغزه بکزر فقره ثانیه
تعلیل مقامنده در عجب درکه بعض شراح سابقا جون بی مغز
را سبکساری قولنده ادات تشبیه اعتبار ایدنلری رد اتمشکن
بوجمله فقره ثانیه‌یی تشبیهه حمل ایدوب تن بی قلب
لبه بکزر دیمش پوست بی مغز ترکیب توصیفی در اضافت
بیانیه دینلر غلط اتمشدر بضاعه سرمایه‌در حکمت نه هر که
مجادله چست درمعامله درست هر کسه که مباحثه ومجادله
چست وقوی وچابک وچالاک اولا البته معامله‌ده دخی
درست اولمق لازم دکلدر حرف نفی مجموع کلامه مصروفدر
مقصود نفی ملازمتدر چست جیم فارسی ایله وچست
لفظلرنده ادات خبر یعنی است مقدردر بیت بس قامت خوش
که زیر چادر باشد چون باز کنی مادر مادر باشد چادر التنده
یعنی چاره بوریمش نجه خوش ولطیف قامت وموزون
وبالا قدلر اولور که نظره خوب ومرغوب کورینور چونکه
چاری اچوب کوره سن انا که اناسی یاشنده چقار یعنی باغلی
عجوزه بولورسن اول چار صاحبنک اناسنک اناسی ولور
دیو شرح ایدوب ظاهردن عدول ایلمش قامت خوش
توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر بس باء عربیه
بسیار معناسنه در عربیده تکثیر ایچون اولان کم خبریه
معناسنه چادر فتح دال ایله عرب نسوانی بورندکلری چار

حکمت اکر شبها همه قدر بودی شب قدر بیقدر بودی اکر
هر شب لیلة القدر اولیدی قدر کیجه سنک قدری واعتبا
قالمزیدی بعض نسخه‌ده شب قدر را چه قدر بودی واقع اولمشدر
استفهام انکاری اولور بیت کر سنک همه لعل بدخشان بودی
اکر هر طاش لعل بدخشان اولیدی پس قیمت لعل وسنک یکسان
بودی پس طاشله لعلک قیمتی برابر اولوریدی یعنی لعل قیمتلو
اولدوغی قلیل الوجود اولمغله در پس باء عجمی ایله فاء تفریع
منامنده در حکمت نه هر که بصورت نکوست سیرت زیبا
دروست هر خوب صورتلو اولان پاکیزه سیرت دکلدر بونده
دخی مقصود نفی تلازمدر حرف نفی مجموع کلامه مصروفدر
یعنی هر خوب صورت حسن سیرت اوزره اولمق لازم وتعین
دکلدر نجه وجیه ومشکل اشخاص وارد رکه حد ذاتنده شی
بد سیرتدر بعض شراح هر که صورتی ایودر اندن سیرت
زیبا یوقدر دیمش حق تعبیر وحسن ادایه قادر دکل ایمش
صورت تانک سکونیله وکسریله ایکیسی بله جائزدر ترجیحه
بعض ایدن تقصیر اتمشدر صورت نکو وسیرت زیبا ایکیسی بله
ترکیب توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط اتمشدر کار انده
دروندیوست مقبول ومعتبر اولان کار وعمل درونده و
باطنده اولور صورت ظاهره‌یه اعتبار یوقدر قطعه توان
شناخت بیکلحظه از شمایل مرد که تا کجاش رسیدست پایکاه
علوم کل یعمل علی شاکلته نحو سنجه وکل اناء یترشح بما فیه
مقتضا سنجه کشنک اوضاع واطوارندن بر لحظه‌ده و بر
نظرده بیلمک ممکندر که انک مراتب علوم وکمالاتی وفهم
ادراکی نه طبقه‌یه واصل در ولی ز باطنش ایمن مباش
غره مشو ولیکن انک درونی حالندن ایمن وبی باک اولمه
والدانمه که خبث نفس نکردد بسالها معلوم زیرا که خبث
نفس وفساد درونی بر لحظه‌ده دکل بلکه نجه یللر ایله معلوم

اولمزدر شناخت مصدردر معناسنده در پایگاه مرتبه معناسنده در
لحظه کوزا وجیله بقمغه درلر بعض نسخه‌ده بیک لحظه تربنه
بیکر وز واقع اولمشدر برکونده بیک حمکند دیمکدر اولور حکمت
هرکه با بزرکان ستیزد خون خود ریزد هرکسنه که ارباب
دولت ایله عناد خصومت ایلیه کند و قانیه دوکر یعنی کندو
جاننه قصد ایدوب هلاکه کنده سبب اولور زیرا انکا برابلیه
کمسه باشد چقامز قطعه خویشتن را بزرک می بینی عجب و غ
مبتلا اولوب کندوکی بیوک کوردرسن و تکبر و تعظیم ایدرسن
راست کویند یک دو بیند لوچ احوالا اولان بری ایکی کورر
دیدکلری کرچکدر یعنی عجز و افتقارکی بلمیوب کندو کجا ولو
کورمکه همان احوالدر ایکی کورمکی درلوچ لامکه ضمی ایله
وجیمله احول معناسنده در ترکیبده شاشی دیرلر زود باشی
شکسته پیشانی تو که بازی بسر کنی با قوچ سنکه قوچ ایله
باش طوقوشدرسن تیز باشی یارلمش اولورسن پیشانی جبین
معناسنده در ترکیبده الن دیرلر بو محلده باشی مراد در شکسته
پیشانی مکسور الجبین دیمکدر بعض نسخه‌ده زود بینی شکسته
پیشانی واقع اولمشدر النوکی یعنی باشکی تیز شکسته کورر سن
دیمکدر اولور قوچ جیم عجمی ایله ترکی و فارسی لسانلرنده مبتذ
لفظ مشترکدر بو محلده لوچ لفظنه موافقت ایچون جیم عربیله
تلفظ اولنور حکمت پنجه با شیر و مشت با شمشیر کار خردمندان
نیست اسلان ایله پنجه طوتشمق و قلیجه الینی قارشو ورمک عقل
ایشی دکلدر بیت جنگ و زورآوری مکن با مست مست ایله جنگ
ایتمه و زورآورلک ایله زورآور وصف ترکیبیدر یا مصدردر
قوت و زور کوسترمک مراد در پیش سرپنجه دربغل نه دست
ساکه غالب اولانه اوکنده الکی قولتغکه قو یعنی مقابله و
منازعه ایتمه سرپنجه غالب و قوی معناسنده در دیمشلر و بعضلر
مست و سکران پنجه سی مراد در دیمشلر حکمت ضعیفی که با قوی

دلاوری کند یار دشمنست در هلاک خویش بر ضعیف و ناتوان
که کند و یه غالب اولان بر قوی کمسه ایله جنک و خصومت
دلاورلک و بهادرلق کوستروب و اظهار شجاعت ایلیه حقیقته
کند و نک هلاکه کنده و قتلنه ساعی اولان دشمنه یار و معین
اولور یعنی معینی کند و جاننه ضرر قصد اتمکدر عاقلیته
قصد و در این جک وضع دکلدر قطعه سایه پرورده را چه طاقت
آنکه رود با مبارزان بقتال حضور و استراحتده بسلنمش
سایه پرورده اولان کمسنک نه مجالی و قدرتی وار در که
بهادر مبارزلر ایله محاربه و مقاتله ایده‌کن بقتال رود
لفظنه متعلقدر با مبارزان قتاله متعلق اولمق ظاهردر
رود لفظنه متعلق اولمغه دخی جائز کورمشلر سایه پرورده
اولکده ده بسلنمش دیمکدر سست بازو بجهل می فکند پنجه
با مرد آهنین چنکال بازوسی ضعیف و ناتوان اولان کمسه
جهلی سببی ایله دمور پنجه لی کمسه ایله پنجه طوتر سست
بازو ضعیف العضد دیمکدر وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشدر
چنکال قاینق معناسنده در بو محلده پنجه و دست معناسنده در
آهنین چنکال دخی سست بازو کبی در حدید الید معناسنده در
وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشدر مرد کن صفتی در اضافت بیاند
ن غلط اتمشدر حکمت هر که نصیحت نشنود سر ملامت شنیدن
دارد هرکمسه که نصیحت دیکلیه خلقدن طعن و ملامت
ایشتمسه کرکدر سر لفظی بو محلده سودا و هوس معناسنده در
بیت چون نیاید نصیحت در کوشش چونکه قولاغکه نصیحت
مز اگرت سرزنش کنم خاموش اگر ساکه توبیخ و سرزنش
ایدرسم ایسه اول و تحمل قیل لوم و طعنه استحقاقک بل
بعضو را ولملغ نصیحت لفظنده تاء خطاب کوش لفظنه
متصلدر نصیحت در کوشت تقدیرنده در که لکن اگرت تا سی
دخی سرزنش یا خود کنم لفظنه متصلدر اگر سرزنشت کنم

دلاوری

يا خود اكر مرزنش كنمت تقديرنجه در حكمت بى هنران هنرمند[illegible]
را نتوانند ديدن بى هنر وبى حيثيت اولانلر اهل كمالى وصاحب
معرفتلرى كوره مكه يعنى انلره مقابله ومعارضه ايتمكه قادر
اولمزلر ره هچو سكان بازارى سك شكارى را بينند مشغله بر[illegible]
وپيش امدن نيارند شول چارسو وبازاركو پكلرى كبى كه
سك شكارى كوردكلرنده عوعو ايله عرهن وغوغا ايدرلر
اراقدن اورر لر اما يانه يقين وارمغه قادر اولمزلر سكان
بازارى وسك شكارى تركيب توصيفيلردر يالكز نسبت ايچون
اضافت بيانيه توهم ايدنلر غلط ايتمشلردر مشغله بو محلده
غوغا معناسنده در نيارند قادر اولمزلر ديمكدر حكمت سفله
چون بهنر باكس برنيايد سفله ودبى فجاهل وكشتى اتفاقا
معرفت وكمالله بركسيه غلبه ايتمكه قادر اولمسه بخبثش در بو[illegible]
افكند بخض خبائتى سبى ايله اولكسنه كه غيبت ومذمته باشلر
بخبث لفظنده باسببيت ايچوندر بعض شراح يعنى اكر خبائت
نسبت ايدوب مذمت ايلر وخبيث النفس وبدذاتدر ديو غيبت
ايدر ديمش ظاهردن عدول ايدوب تخصيص بى موجب
ايلمش بوستين بو محلده غيبت ومذمت معناسنده در ضمير
بوستين لفظنده متصل اولمق ظاهردر زند بر بيت كند هم
غيبت حسود كوته دست الى قصد يعنى مقابله دن عاجز
حسود بدكردار البته قدح وغيبت وهجو ومذمت ايله اطالهٔ
لسانى كند وبديند وشمار ايلركه در مقابله كنكش بود
مقالى زيرا مقابله ومبارزه ومباحثه ومعارضه ده
لسان مقال طوتيلوب اول يا بو وجه معقول ايله مكالمه
اخرس ودم بسته اولور لاجرم زبان هجوى كشاده اولور
كويا خلاء قيوحى جيلور اغزندن ترهات ومهملات دوكيلور
هرايند البته معناسنده ركوته دست قصير اليد ديمكدر
تركيبى دين غلط ايتمشدر حسود كوته دست تركيب توصيفى

اضافت بيانيه

بيت

اضافت بيانيه دين غلط ايتمشدر كنككه كاف عربينك ضمى ايله نطق
قادر دكلدر ديمكدر نون ساكندن صكره اخر كلمه ده واقع اولان
كاف البته عجمى در ديو قاعده بيان ايتمشلر بعضلر كاف عجمينك
ضمى ايله در ديمشلر خلاف صوابدر ضمير شين حسوده راجعدر
زبان مقاله متصلدر حكمت اكر جور شكم نيستى هيچ مرغى
در دام صياد نيفتادى اكر شكم جفاسى وجوع بلاسى اولمايد
هيچ عالمده برمرغ صيادك دامنه كرفتار اولمازيدى يعنى
ايلق اقتضا سيله دانه كوروب دامه مبتلا اولور بلكه
صياد خود دام ننهادى بلكه صياد صيد وشكاردن يا س
ايدوب ول هوادن كچوب دانه دوكوب دام قوردمز اولو
بيت شكم بند دست است وزنجير پاى شكم دستك بندى
ويا ايغك زنجيريدر شكم بنده نادر پرستد خداى عبد البطن
اولان خدايه از طاعت وعبادت ايلر شكم بنده اصلده بندهٔ
شكمدر سرايرده تركيبى قبيلندندر حكمت حكيمان دير دير
خوروند حكيملر كچ كچ طعام يرلر يعنى خلط طعامدن زياده
نفرت ايدرلر هضم كاملى اولمايجه برلقمه دخى يمزلر
زيرا الحمية رأس كل دواء فحوا سنجه حفظ صحته پرهيز
احتماكى اولماز وهر مرض كثرت اكل وشربله امتلاء معده دن
حاصل اولور اعتدال ايله تغذى ايكى كوننده اوچ كره تناولدر
ديمشلر بارى كونده ايكى كره كه صبح ومساده غداو
عشا ديرلر بوندن زياده بهايم صفت يمك بولنجه يمكده
كثافت طبعدندر جوع الكلب مبتلاء اولان نفوسك حالى
خود معلومدر وعابدان نيم سير واهل عبادت اولنلر تمام
طوتنجه يمزلر يعنى طاعت وعبادته قوت ولاجوق تغذى
اولمغله قناعت ايدرلر نيم سير يارم طوق اولمقده وزاهد
اسد رمق وزاهدلر سد رمق ايدنجه ديكلو يعنى اولمينجه
ديكلو قوت لايموت ايله كچينورلر رمق بقيهٔ حياته ديرلر

وجوانان تا طوق بركيرندو مزاجى قوى واشتهاسى كرم اولان
تازه يكيتلر تا اوكلرندن صحنلرى قالدرنجه يركندولر نيز
قالسه صحن ليحن نسنه قومايوب ولا بجه سن سوير
طويمق بلمزلر اكثر جزمتكار قسمنك حالى بودر وبيران تاعرق
بكنند فوبير لرجاق درلينجه يرلر اغلب صوفى وقوزغون
بعض كدلچشم اكولد قوجه لرده بوحالت محسوس ومشاهد
ودوكتلرى عرق ماء وجهلرى واب ورويلرى درتا ماقلندر
چندانكه درمعده جاى نفس نماندو برسفره روزى كس اما قلند
وحيرانا بد اللرو بنكى ايشقلر اللرينه كه طعام كيره اولد قدر
معده لرنده نفس الوب ويرهجك ير قالمزو سفره ده قطعا كمسه
بيه جك قالمايوب تمام سيلوب سوپوررلر خورندالفظى
ارغاب معناسنده طويتوب يعنى هرطائفه مذكور اولان
مقدارى بيسونلر ديمكه حمل ايلين شارح تمام قلندركه كوستر
بيچاره دنيا نعمتنه طويموب كتمش بيت اسير بند شكم
دوشب نكيرد خواب شكم بند اسير وكرفتارا ولان ايكى
كيجه اويخو يوز ين كورمز شبى زمعده سنكم بركيجه ثقل
طعامله بجه وامتلادن معده سى طاش كبى اولوب ا ولا
محنت واضطر ابله اويوماغه مجالى اولماز سنكى ديا نسبت جو
طاش كبى ديمكدر مرادد رشبى زدلتنكى بركيجه دنجى ديمكدر بولد
بيضور لقدن كوكلى طارلغندن اويومزدلتنك موصوف
صفتدن مركب وصفدر وصف تركيبى ديينلر غلط اتمشلر
بو مقوله وصف مركبلرده كاه موصوف تقديم اولنور كاه
صفت تقديم اولنور مثلا تنكدل ديرلر يا مصدر ديدر دلتنگ
اوليد كه اكرچه ظاهر عبارت دوشب در ولكن اصل مقصود
بودر كه اسير بند شكم اولانكه كيجه لرى البته ايكى حالدن
خالى دكلدر بر بودر كه مستوفى طعامله كيروب صغر
كبى بيوب ولدكيجه تمام ثقلت ومحنت چكه بر دنجى بود

اتفا قاهر كز

اتفا قاهر كز لقميد دست رش بوليوب المجوعدن دلتنك اولوب
صباحه دك اول فكر واندشه ايله اويوما زديمكدر بوتقديرجه
اتفاقا بر ايكى كيجه على التوالى ثقلت وطعامدن اويومايوب
وبر ايكى كيجه على التوالى المجوعدن اويوماق جائزدر ولا البته
بركيجه بولوب بركيجه بولمامق معناسى لازم دكلدر فقد بر
حكمت مشورت با زنان تباهست عورتلر ايله مشاوره
جائز دكلدر فاسددر وسخاوت با مفسدان كناه ومفسدلره
وفسقه وفجره يه وارا ذل واشقيايه جود وسخا اتمك كناه در
زيرا فساد وشناعتلرنده امداد واعانتدر وبالعظيمدر بيت ترحم
بريلنك تيز دندان ستمكارى بود بركوسفندان تيز دندانلو پلنكه
ترحم اتمك مثلا صيد وشكار اولمشيكن جاننى ازاد اتمه نك نوابى
وارده ديو اسركيوب خلاص اتمك درمندكو سفندلره ظلم وجفا
دركه جنه برجان ازاد ايدركبى اولور اما بجه جان هلاكنه اولمغه
سبب اولور تيز دندان كسكن ديشلو ديمكدر پلنككه صفتى در
اضافت بيانيه دين غلط اتمشدر ستمكارى ده يا مصدريه در
ياصلى ظالم درحمت جائز دكلدر الله كيرو كرم حقندن كلمكه كو
تنه قالديكه معاذالله معاونت اولونه حكمت هركه دشمن در
بين است اكر نكشد دشمن خويشتن است هركيم دشمنى نظرنده اولوب
فرصت ورخصت بولوب هلاكنه اتميه اولكمسه كندو جاننه
دشمن در زيرا فرصت بولمجق اولدخى بونى هلاك اتمكه مقر
فرصتده دشمنه ويرن امان مشهور مثلدر بيت سنك در
دست ومار بر سر سنگ الده حاضر طاش اولا ويلان كه باشى طاش
اوزرنده بولنه يعنى قتل اتمك آسان اوله خيره رايى بود قياس
درنكانى قتلده تاخير وتوقف اتمك نقصان راى قلت عقلدندر
خيره ضعيف معناسنده در خيره راى ضعيف الراى ديمكدر
نكنجى يا مصدريه در قياس بو محلده تردد وتدبير وتامل وتفكر
معناسنده در خيره راى وصف تركيبى دين غلط اتمشدر

دن

كدن

خفی اولمیه مصراع اولکه مضمونی موضح حالدر فافهم وکرو
بخلاف فاین مصلحت دیره اند وکفته اند در کشتن بنده یان تامل
اولیترست وعقلادن برجاعت بونکه خلافنی معقول کورو
دیمشلرکه واجب القتل اولان اسیرلری قتل وهلاک اتمکده عجله
اتموب تامل وتوقف اتمک اولیدر بحکم آنکه اختیار باقیست
توان کشت وتوان هشت بوسبیدن که اختیار باقیدر بسند نو
اولماندن بعد التحری والتامل قتل اتمکده ممکن واطلاق اتمکده ممکن
مصلحت هرنه اقتضا ایدرسه آنکله عمل اولنور هشت کسرهایله
هشتن معناسنه در اطلاق اتمک وصالی ویرمک معناسند
اکرپی تامل کشته شود محتملست که مصلحتی فوت شود که ند
مثل آن ممتنع باشد اکرنی تامل قتل واقع اولورسه احتمالدرکه
برمهم مصلحت فوت اوله اکه آنک مثلنی تلافی وتدارک ممتنع
کسلن باقی بنده بتمز مشهور مثلدر مثنوی نیک سهلست زنده بیجان
کردن نده بی هلاک اتمک قتنی اساندر کشته را باز زنده نتوان کرد
اما کشته نی تکرار زنده اتمک ممکن دکلدر باز کیره معناسند در
زمان معناسنی متضمندر دیمن صولین سویلشدر شرط عقلاست
صبرتیر انداز کماندار وتیر انداز اولان کمسه اوق اتمقدن صبر اتمک
وفکر وملاحظه ایله اتموق شرط عقلدر شرط عقل مقدم خبر وصبر
تیر انداز موخر مبتدادرکه چو رفت از کمان نیاید باز زیرا اوق
یایدن چقوب کندکدن صکره کیرو کلمز اتلن اوق دونمز مشهور
مثلدر حکمت حکیمی که باجهال در افتد باید که عزت توقع ندارد
برعاقل وداناکه جاهللر صحبتنده دوشه ویا دانالر ایله معاشر
واختلاط ایلیه ارتق عزت واحترام توقع اتمکه کرککه رفتی
ضایع ایدر هیچ اولوب حشراتمه حشر ولحوق عین ملالت ودور
جمیع شراح بایدکه ازیشان توقع عزت ندارد معناسنه حمل اتش
بعض جهلا ایله الفت واختلاط ایلیان کمسه اولو طائفه دن عزت
رجا اتمسون زیرا انلر قدروقیمت بلمز بر توله بی تمیزلر در

اولور خفی دکلدر بو تخصیص بلا مخصص در مناسب اولان
تعمیمدر مطلقا اولکمسه برفرددن عزت توقع اتمسون
زیرا جهله ایله اختلاط ایلین مطلقا اعیان نظرنده خوار
اعتبار اولور فقره بر وجاهلی که بزبان آوری برحکیمی غالب
آید عجب نیست وبرجاهل که قوری چکه ولاقردی ویرن
برحکیم دانایه غلبه ایلسه عجب دکلدر که سنکیست که
جوهری را می شکند زیراکه اول جاهل کویا برسنکدر
که جوهری شکسته ایدر پس اول جوهر شکست بولمغله
قدری پست اولماز واول طاش برشرف ومزیت بولماز کذلک
طلاقت لسان وقوت جنانله برجاهل برکامله غلبه وهجوم
اتمکدن نه اکه فضیلت ثابت اولور ونه سکوت اتمکله بو
شرف وقدرنه نقصان کلور بیت نه عجب کر فرو رود
نفسش عندلیبی غراب همقفسش همقفسی غراب اولان عندلیب
یعنی قوم قوزغون ایله بر قفسده کرفتار اولان بلبلک نفسی
طوتلورسه عجب دکلدر زیرا محضا شکل غرابی کورمکده
اکد عین عذاب اولوب من بعد اغزین آچمغه طاقت ومجالی
قالمز دیمکدر غرابکه اوازی عندلیبک اوازینی بصرسه عجب دکل
دیو معنی ویرن شارح اصل مرامه وقوف کلامه واصل
اولماش قفس لسان عجمده سینه وعربیده صادلده مستعمل در
نفسش ضمیری اضمار قبل الذکر طریقیله عندلیبه راجعدر
غراب همقفسش جمله سی غرابکه وصفیدر قطعه کرهنرمند
ازاوباش جفایی بیند اکر اهل هنر وصاحب کمال اتفاقا ارذل
واوباشدن برجفا کورسه تا دل خویشتن نیازارد ومرهم
شود زنهار کوکلنه غم کتورمسون ومشوش الخاطر
اولمسون بیت ثانی نک مضمونیله کند ویه تسلیت ویرسون
نیازارد نفی غایبدر مجزوم صیغه اشتراکیله نفی مستقبلده معناسند
حملایدن ظاهردن عدول اتمش سنک بدکوهر اکرکاسه زرین

شکندر برالچق طاشی اتفاقا التون کاسه‌یی شکست ایلسه
قیمت سنک نیفزاید و زر کم نشود اولطاشک قیمتی زیاده
اولماز و التونک مکسور اولمغله قدر و اعتبارنده نقصان کلمز
بدکوهر سنکه وصفیدر اضافت بیانیه دکلدر غلط اتمشدر که مه
نرین دخی بویله در **نکت** خردمند براکه در درزم او باشی سخن
صورت نبندد شکفت مدار هر عاقل و کاملکه اراذل ایچنده
سوزی صورت بغلمیه یعنی کساده دوشوب رونق و رواج
بولمیه وحشت اتکه عربن سسندن کلمالی مسموع اولمیه
تعجب اتمه که اواز بربط با غلبه دهل برنیاید زیراکه طبلک
اوازی غلبه سیله بربطک صداسی ایشیدلمزدن و بوی
عنبر از کند سیر فرو ماند و صرمساغک چرکین رایحه سنده
عنبرک قوقوسی ظاهر اولماز بعض نسخه‌ده و باشی برینده جلاف
واقع اولمشدر داندن دخی اراذل و اسافل مراددر بعض نسخه‌ده
سخن بندد ایکی باء موحده ایله واقعدر سوزی نغلنمه
یعنی کلماته قادر اولمیه دیمکدر اولور نسخه دخی کلدر که اولکی
نسخه تمثیله اوفقدر فافهم شکفت شین معجمه نک و کافک
عجمینک ضمه‌لری و کسره‌لری ایله عجب معناسنه‌در بربط ایکی
باء موحده ایله و فتحه‌لری ایله قوبوز دیدکلری سازدر اصلی
رانکسری ایله اضافتله در اولساز قازکوکسنه تشبیه اولنمش
بعده اولسازه علم اولمغله قاعده ترکیب تغییر اولنوب علامت نا
قطع اولنمشدر امابو محلده بربطدن مراد تشنچاند و طنبور و غیر
و کمانچه مقوله‌سی بعض سازلردر که طبل و کوس قسمی بلند اوازلو
یانده صدالری مسموع اولمیه بربط لفظنده ایکنجی بانک ضمی ایله
مستعمل و صحیح در اما افصح دکلدر دهل ایلک و هانک ضمه‌لری
طبل و کوس قبیلندن اولان بلند اوازلو سازلره ادد بعض
نسخه‌ده عبیر برینده عنبر نونیله واقع اولمشدر که کاف عجمینک فتحی
و نونک سکونیله چرکین و مکروه بدرایحه یه دیرلر سیرکبی سن

صرسوق دیمکدر که شجرتان خیشتانک بر بیزد **شنوی** بلند اوازنادان
کردن افراخت کرد انارابه بی شرمی بینداخت بلند اوازلو نادان
بوینن شو یله اوزاتدی که ادبسزلک و حیاسزلک ایله دانالری مغلوب ایتدی
بلند اواز رفیع الصوت ترکیبی کبیدر وصف ترکیبیدر بن غلط
تمشدر نادان بلند اوازک وصفیدر اضافت بیانیه توهم ایدن
غلط اتمشدر بر شارح دیمشکه بلند اوازی اضافتدن قطع ایدنلر
یعنی اواز لفظنی سکونیله او قیانلر اسلوب عجمه واصل دکللر ایمش
و کتابنک کنارنده رد شرایح جمیعا دیو یازمش تزریق سوپلمش بهتان
ایلمش هیچ بر شارحک کلامندن قطع مستفهم دکلدر فقد بربوینی
اوزاتمق بلند اوازله چاغروب باغرمقدن کنایه‌در بی حلاوت
بلند اوازلو بعض اشخاص که مرغوب عوامدر اولهیئات اوزره
اوقورلرده و کبی بوینلرن اوزادرلر عجب شکلا ولورلر کردن
افراز اولمغی جرأت و اقدامدن کنایه‌در دیمکه حاجت یوق قدیر قدیر
نقا کرنفس نه انجه و اوزنجه لذیذ و شیرین اواز و حنین
و صدای حزین برانین که مطبوع مجموع ارباب ذوق سلیمدر
جکر سوز ادا ایله یرکاه صوت و نقشلر و تصنیف و عملیات و نعت
و غزللر اوقنسه ندمرتبه قلبه صفا و وجده غذا اولد و عجب
باندمحتاج دکلدر [illegible] انک کیفیتی تعبیر اولنماز ذوقه دایردر
بوحالده ایکن اتفاقا بر قباسسلی بقول عوام صنمه کور مش صاغ
نفسلی بر ناسازنکه لنجق اشک کبی اغرمق و بارکیر کبی کشنمک و یا
بلور همان بر کره نعره بدا اغاز اتدکده جمله نفوس ضایعه و اذهان
قاصره یکبار اوکا جانبه متوجه اولوب ها شویلیه دیو بر کوله
حظ و رغبت کوسترلرکه عندلیب خوش الحانه عدم میللری
کوندن عیان اولوب اول بیچاره شو یله لال و دبسته قالور
بوبیتده برو جهله دخی معنی و یرمک جایزدر یعنی اثنا مصاحبته
و حین محاورده بلند اوازلو بر نادان ادبسزلک و حیاسزلک
بوزندن بر دانانک یوزینه یا پشوب اوز رینه یکه یک چاغر مغله

غرمق

مغلوب ومقهور ایلدی دیمکدر اولدخی جهله آدم اوزرینه بیک
چاغرمغه بر معرفتلو کلدی اهل حیا وصاحب ادب اولان کمسه سکوت
اختیار ایدوب بالضروره مغلوبیت صورتن کوسترر بعض شارح
بو معنایی اختیار ایتمشلر لکن فقیره لایح اولان ابودرکه مقدما بیان
اولندیغی اوزره کلامده ظاهرندن صرف ایتمکه حاجت یوقدر بلکه
مقام اولکی معنایه انسبدر فعلیکه بالاختیار رغم الاختیار دینیلدیکی
آهنک حجازی فرومانده زبانک طبل غازی اول نادان بیلمزکه طبل آوازندن
آهنک حجازی ایشیدیلمز قالور آهنک بو محلده صدا معناسنه در
شراح حجاز علم موسیقیده اون ایکی مقامدن برینک اسمیدر دیمشلر بیان
واقع ایتمشلر استادلر اون ایکی مقامی بو رباعیده درج ایتمشلردر رباعی
مر اقد حسینی است چو راست و بردهٔ بوسلیک رهاوی و نواست
چون کشت بزرکه در صفاهان و عراق زنکوله حجاز کوچک اندر بر
ماست بو مقامدن بعض شراح اصول نغمات و فروع مقامات و نغمات
تحقیقن ایدوب اغزندن و ششمز سوزلر سویلمش و حجاز آوازه اسمیدر
دیمش و اون ایکی مقامدن برینک اسمیدر دینلری رد ایدوب علم الغنا
دیمکه کرکدر علم موسیقی دیمک خطادر زیرا موسیقی صافی ترغاندن عبارتدر
نسنه دکلدر دیمش ترزیق سویلمشدر مطلقا اولدخی فن علم موسیقی
اطلاق اولندیغندن بو جاهل غافلدر دیشلرین بو غازنده طیقمق
کرکدر آهنک حجازی ترکیب توصیفیدر یا نسبت ایچوندر لحنانت
بیانیدر توهم ایدن غلط ایتمشدر غازی لفظی اهل غزا ایله حاجیان
مابیننده مشترکدر بو محلده مطلقا طبل مقصوددر طبل بازدن
احترازدن جانباز طبلبند قصد ایدن تقصیر ایتمشدر مخفی اولمیه که
بو بیته وجد مشروح اوزره معنی ویرمکدن چندان عالم بوند
وجمله مقامات میاننده بو حالتی حجازه تخصیص ایتمکده وجهی خاص
دکلدر بلکه منت بو عقده نک حلنده متحیر اولدم صکره اهالی
اعجامدن برندن مسموعم اولدیکه آهنک حجازدن مراد موسم
حجده حجاج ذوی الابتهاجک لبیک اللهم لبیک صداسیدر که آهنک

تجهیل ایتمشدر حنیده کندونک
جهل وفسادینی اشکاره ایلمش
اوزره التی درسمک ومایدوی
کوشت وکردانیه ونوروزی
اصل وشهناز بونلردر
وشارح مزبور علم
موسیقی دینلری رد
ایدوب
صح

حجازی اکا علمکبی اولمشدر وفی الواقع بانک طبل وکوس ونفیر بلندی
اولمغله صدا ایشیدیلمزدر دیو بو بیته توجیه ایلدی حقا که مقبول
اولمشدر فقد بر حکمت جوهر اکر در خلاب افتد همان نفیس است
جرکابه دوشمکله جوهرک ذاتنده تغیر ونقصان کلمز همان ینه
اولکی کبی لطیف ونفیسدر خلاب خاء معجمه نک فتحی وکسری ایله
ولا مکنخفتی ایله جر کاب معناسنه در وغبار اکر بر فلک رسد
همچنان خسیس و غبار فلکه ابرشور رسده ینه کمالکان
خسیس ودنی اعتبارده در تحصیل شرف ذاتی اولان کمسه برادنی
پایه ده قالمغله قدرینه نقصان کلمز ورذل ودنی اولان ناقبولی
بر مقام رفیعه واصل اولمغله اکه بر مزیت حاصل اولمز استعداد
بی تربیت دریغست استعداد وقابلیت بولنیوب تربیت مقارن
اولمیه دریغ وحیفدر یعنی فی الجمله ذاتنده استعداد وجوهرنده
قابلیت اولان البته کندو یعنی بر مربی حذمتنه ایرشدرمکه سعی و
همت کرکدر که قابلیتنده مغرور اولوب ضایع اولمیه و مقام
تربیه وارشادده اولان عالی همتلر دخی لازمدر که قوابل روزکاری
تربیت وتکمیل ایتمکده مساهله واستغنا کوسترمیه لر استعداد
بی منت ترکیبی توصیفیدر اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر
وتربیت نامستعد ضایع و قابلیت واستعدادی اولمیانی تربیت
واصلاحده سعی وکوشش ایتمک ضایع محضدر هرکز فائده وتاثیری
اولمزدر خاکستر اکرچه نسب عالی دارد که آتش جوهر علویست
اکرچه خاکسترک نسبی عالیدر بو سببدنکه اصلی آتشدر آتش
بیت جوهر علویدر که جمله عناصردن اعلادر ولیکن چون
بنفس خود هنری ندارد با خاک برابرست اما نفسنده بر هنری
وحیثیت ومزیتی اولمغله خاکله یکساندر نسبی عالی اولدوغنک
هرکز اکه فائده سی یوقدر مجرد علو نسب ایله فخر ومغرور اولان
بی هنر جاهل ومغرور اولمه بوندن عظیم حصه وارد رکه حرف
تقلیل دراتش مبتدا جوهر علوی خبردر بعضلرکه لفظنی رابط

طوتوب واتش لفظنی سینك كسریله او قیوب كه اولدنسب عالی جوهر علوی اولان انسان دیو تعبیر ایتمش دركه كتدن خالی دكلدر فتامل نسب عالی تركیب توصیفیدر اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر قیمت شكر نه از نی است شكر كه قیمتی و اعتباری نیشكر دیدكلری قمشدن دكلدر كه آن خاصیت وی است بلكه اول رغبت و اعتبار مدار اولان حالت شكر كه كند و خاصیتی در وحدت ذاتیه اولی قمشه دخی رغبت و التفات اولدوغی شكره اتصالی حالنده در

مثنوی چو كنعان را طبیعت بی هنر بود • پیمبرزاده كی قدرش نبود كنعان كه حضرت نوح نبی علیه السلامك اوغلیدر نفسنده بی هنر اولوب خلقتی خلعت ایماندن عاری ایدی پیغمبر اوغلی اولدوغی انك قدرن و مرتبه سن زیاده ایتمیوب حقنده انه لیس من اهلك وارد اولوب طوفانده سایر مشركین ایله مغرق ایندن اولدی هنر نما اگر داری نه گوهر نفسنده هنرك و معرفت و كمالك وار ایسه آنی كوستر یوخسه گوهرك یعنی اصلك و نسبك اظهار و انكله افتخار ایتمه كه آندن ساكه اصلا فائده یوقدر گوهردن مراد بونكبر یرلرده اصل و نسبدر تحصل حسبك وار ایسه آنی سویله و الا مجرد نسبكه اعتبار یوقدر نسن تعزی حدیثنی فكر ایت هنرك وار ایسه آنی ذكر ایت گل از خارست و ابرهیم از آزر گلك اصلی خاردر و حضرت ابراهیمك اصلی آزردر ایمدی اگر نظر و اعتبار اصله و نسبه اولایدی خاردن پیدا اولان گل بو مقبول اولمازیدی و حضرت ابراهیم علیه السلامكه آزر بت تراشك اوغلیدر هر گز بدر منیك ضلالتندن اكه ضرر اولمیوب ابو الانبیا اولمشدر و پیغمبرلر ایچنده رفعت شانله امتیاز بولمشدر صلوات الله علی نبینا و علیه و علی سایر الانبیاء و المرسلین

حكمت مشك آنست كه خود ببوید نه آنكه عطار بگوید مشكك اعلاسی اولدر كه رایحه سی كندودن ظاهر اوله مجرد عطارك قتی زیبا مسكدر دیو مدح و تعریف ایتدوكیله اولمیه دانا چو طبله عطارست خاموش و هنر نمای كامل و دانا اولان مثلا طبله

عطار كبی دركه ساكت و صامتدر كندونی مدح و تعریف ایتمز اما هنرینی و كمالنی كوستر نجیدر

نظم انجاكه عیانست چه حاجت ببیانست و نادان چون طبل غازی است بلند آواز و میان تهی و نادان و جاهل كه لقلقه لساندن غیری بر هنری یوقدر مثلا شول طبل و كوس كبیدر كه آوازی بلند و ایچی بوشدر بعض نسخه ده و بافد درای دو شمشدر معناسی باب خامسده بیان اولنمشدر حاطی بمعنی سوز چاكیدیمكدر بلند آواز رفیع الصوت تركیبی كبیدر وصف تركیبیدر بن غلط ایتمشدر میان تهی دخی بویله در اصلده تهی میاندر بونی دخی وصف تركیبیدر بن غلط ایتمشدر

قطعه عالم اندر میان جاهل را مثلی گفته اند صدیقان قدر و قیمت بلمز بر بولك بی تمیز جاهلر صحبتنه گرفتار اولان عالم حقنده و بلناصدیقلر و اهل تحقیقلر بر تمثیل دیمشلردر كه بیت ثانینك مضمونیدر الفظی عالمه قید در عالم را كه اندر میان جاهلان افتد تقدیرندر شاهدی در میان كور انست كویا اولی اهل علم بر محجوبدر كه اعمالر راسنده دو شمشدر مصحفی در سرای زندیقان و زندیقلر ونك اولان مصحف كبیدر بوددر گرفتار اولنلرك بری بو مضمونی بو یله نظم ایتمشدر اقت فیها مضا عابین ساكنیها كانی مصحف فی بیت زندیق

حكمت دوستی را كه بعمری فراچنگ آرند نشاید كه بیكدم بیازارند بر عمرده الله كتوردیگی دوستی بر ساعت ایچنده رنجیده و آزرده ایتمك لایق دكلدر صادق دوستك قدرینی بلمك كركدر چنكه دست معناسندهدر

بیت سنگی بچند سال شود لعل پاره • زنهار تا بیك نفسش نشكنی بسنگ یعنی بر طاش نیچه ییللر كچوب بر لعل پاره اولور زنهار تا بیك نفسش نشكنی بسنگ زنهار اول لعل پاره یی بر نفسده طاشله شكسته ایتمیه سن

حكمت عقل در دست نفس چنان گرفتارست كه مرد عاجز در دست زن گربز عاجز و ضعیف اولان مرد كوچلی قوتلو گربز عورت الندهنجه زبون

دكلری

عطار كبی در

369

گرفتار ایسه عقل بیچاره دخی نفس ظالم ومکار الندہ حاق شویله
زبون ومغلوبدر مرد عاجز ترکیب توصیفیدر اضافت توهم
ایدن غلط ایتمشدر زن کر بر کاف عجمینك ضمی ایله بو محلده کوجلو
وقوتلو معناسنه در زکی وزیرك معناسنه حمل ایدنلر قصور
ایتمشدر بیت درخرمی بر سرای ببند که بانك زن از وی بر آید
بلند برا ودن که بك عورتا وازی ایشیدیله اول خانه نك
سرور وشنلکی قالمیوب بند وسد الله یعنی من بعد اول
خانه ده راحت وحضور اولمیوبدر حکمت رای بی قوت
مکر وفسونست قوت وقدرت اولمیجه یالکز رای وتدبیر
مکر وافسانه در یعنی کسلر بو حاله مبتلادر همیشه بیشه و
اندیشه سی احوال مملکت وامور دولت تدبیریدر ولیکن
قدرتی وقوتی اولمدوغندن غیری هرکز تمشیت ایتکله منا
بله اتمزهان بیچاره نك کندو به مالیخولیا اولوب شب وروز
اوقاتی ایتکله [illegible] وقوت بی رای جهل وجنون وقوت وقدرت
اولوب رای وتدبیر اولمیو جهل وجنوندر زیرا یالکز قوت
وقدرتله مصلحت بتمزدر رای وتدبیر لازمدر یعنی قوت
وقدرت صاحبی اولنلرك رای وتدبیرلری اولمغله زوال
زوال کلمش بو محلده قوتدن مراد عقلدر دیبن شارح هرکز مراد
واصل اولمامش وفقره اولی نك ترجمه سی قوتسز رای
مکر وفسوندر دیدکدن صکره یعنی صافی قوت هیچ
بر امره یعن معکوس تعبیر ایتمش رای بی قوت وقوت بی رای
ترکیب توصیفیلردر اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر
تمیز باید وتدبیر وعقل وانکه ملك اولا تمیز وعقل وتدبیر
لازمدر اندن صکره ملك ودولت یعنی عقل وفکر وتدبیر
ملك ودولت منتظم اولمزکه ملك ودولت نادان سلاح جنك
خوداست زیرا که عقل وفکر سز ورای وتدبیرسز اولان
ملك ودولتی کندو ایله جنك ایتمك ایچون کویا دشمن الندن

یعنی دشمنی که غلبه ایتمکه هیچ زحمت چکمسون والات حرب و
سلاح متدارك ایتمکله مقید اولماسون زیرا بو نادانك رای وتدبیر
اولمدوغندن غنا وبر ره عمان که اقدام وهجوم ایلیه غلبه ایتمك
مقرردر بعض نسخه ده سلاح جنك خداست واقع اولوب بعض
شرح التی اختیار ایدوب زیرا نادانك ملك ودولتی خدا ایله جنك
ایلمکه سلاحدر یعنی خدانك امر ونهینه مخالفت ایلمکه سببدر
دیو تعبیر ایتمشلر بو عجبدر که بعض ازمان قاصره اوکی نسخه
که سلاح جنك خود در محلنه ملایم ایکندر دینشلر بو بنده دخی عاجز
کلستان شرحی ایتمکده نه ایچنده در حکمت جوانمردی که خورد
وبدهد بداز عابدی که روزه دارد ونهد یعنی جوانمرد یعنی
که الندن کلینی یمه کندو ییجه هم فقرایه انفاق ایتسه قولیله
بکندی شوکه عابد وزاهد دن که صایم اوله والنده کیرینی صقلیه
نه کندو ییه نه غیره بذل ایلیه حکمت هرکه ترك شهوت ازبهر قبول
خلق کرده است از شهوت حلال در شهوت حرام افتاده است
هر کسنه که ریا قصد ایدوب خلقك قبولنه وصولی ایچون لذید
دنیویه یی ترك ایلیه اول کسنه حلال شهوتی ترك ایدوب
حرام شهوته دوشمشدر که ریادر زیرا العیاذ بالله ریا شرك
خفی در عاقل اولان مباح [illegible] ریا وسمعه ایچون ترك قرندر
شهوتدن مراد لذتلردر بیت عابد که نه از بهر خدا کوشه نشیند
عابد که کوشه نشین اوله یعنی اسند ایچون ورضای حق ایچون
اولمیوب خلقه ریا ایتمك ایچون اوله بیچاره در آیینه تاریك
چه بیند اول بیچاره قره کوزلی بیننده نه کوره بلکه سند تاریکده نه کورسه
یعنی اینه قلبی بیچاره وصفا بولمیه قدر انك ریا سببیله نفوذ
کدور مجروح اولوب هیچ نسنه کورمز وفتح باب ولایت
بولمیه تضییع اوقات ایدر ده مکدر بیند تاریك صفت
موصوفدر اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر حکمت اندك
اندك خیلی شود وازقطره سیل جمع اولوب بر یره کلملك ایچون قاون

خیلی بسیار معناسنه در ترکیبده دخی مستعملدر وقطره قطره
سیلی کردد دیمکدر مثلا آب قطره قطره بر بره جمع اولمغله بر فراوان
سیل اولور تحصیل عاقل اولان آدمه لایق بودرکه بر شینك
اوقلنه اعتبار ایتمیوب بلکه مرتبه اولاده قلیل و یسیر کورمکله
ترك ایدوب بوندن نسنه حاصل اولمازدیمکه کرکدر بلکه
عواقب اموره ناظر اولوب تدریجله جمعیت وانضمامله شیئا
فشیئا قوت حاصل اولاجاغن فکر ایتمکه کرکدر حضرت شیخ
وجه مشروح اوزره معنای مقصودی ایدوب بیوردیکه
یعنی تا نکه دست قدرت نداریند سنك خرده نکه دارید تا بوقت
فرصت دمار از دماغ ظالم برارند یعنی مثلا شول کمسنلرکه
دشمندن انتقام المغه بالفعل قدرت وطاقتلری یوق قدر خرده
طاشلری جمع ایدوب حفظ ایدرلر یا خود حفظ اتسونلر تا فرصت
وقتنده ظالمك بینی سن چقاروب انتقام الورلر حقلیسورلرسنك
خرده ترکیب توصیفی در ترکیب اضافی وترکیب مزجی توهم ایدنلر
غلط ایتمشدر دمار بو محلده انتقام معناسنه در هلاك معناسنه
حمل ایدنلر قصور ایتمشدر دماغدن مراد بو محلده باشك بینی سیدر
بعض نسخده یعنی لفظی منکوردر کلدن شعر وقطر علی قطر اذا اتفقت
نهر چین قطره قطره اوزرینه جمع اولسه نهر اولور قطره قطره جمع
کردد عاقبت دریا شود جار ومجرور فعله متعلقدر اتفاق ایکی بر بره
جمع اولمقدن عبارتدر نهر کولدر ونهر الی نهر اذا اجتمعت بحر
نهر نهر ایله جمع اولیجق دریا اولور اجتماع انضمام معناسنی متضمن
اولمغله الی ایله تعدیه ایتمشدر الی مع معناسنه اولمق دخی جایزدر
بیت اندك اندك بهم شود آز نسنه لر بر بره جمع اولمغله چوق
اولور دانه دانه است غله در انبار کورمزمیسن که انبارده اولان
غله دانه دانه در حاصلی بر بره جمع اولمغله چوق اولمشدر مثل
الحبة مع الحبة قبة والقطرة مع القطرة لجة دانه است لفظی
بوحقوله برلرده ها ایله والفله یازمق لازمدر دانست شکلنده

بسیار هم

بازوب منفصل یازانلری رد ایلیین کندو جهلن اظهار ایلمش نامعقول
سویلمش محل التباس اولان مواضعه ایضاح لازمدر حکمت عالم را
نشاید که سفاهت از عامی بحلم درکذرانند اهل علمه لایق دکلدر که
جاهلدن صادر اولان بی ادبانه کلماته وسفاهتدن ناشی اولان
زهاته حلمله تحمل کوستروب صبر وسکوت اختیار ایلیه البته
جاهله حدن ومقدارنی بلدرمك لازمدر که هر دو طرف را زیان
دارد زیرا صبر وتحمل ایدوب حقندن کلمك ایله ایکی جانبه ضرر
هیبت این کم شود بری بودر که اهل علمك هیبتی وحرمتی اکسك
اولور وجهل آن مستحکم بری دخی بودر که اول نادان مغرور
اولوب جهلی وطغیانی دخی زیاده اولمغه سبب اولور
بیت چو با سفله کویی بلطف وخوشی ارذل ودانی یه و
جاهل ونادانه که لطفله خوشلغله سویلیه سن فزون کرددش
کبر وکردن کشی عجب وکبر وغروری وسرکشلکی زیاده اولمغه
سبب اولور کندونك رفعت وشاننه حمل ایدوب کوردکی بندن
خوف ایدوب مسکنت ایلدی یو ضلالتده دوشر حکمت معصیت
از هر که صادر شود ناپسندست واز عالم ناپسندتر معصیت
حد ذاتنده هر کیمدن صدور ایدرسه قبیح ونامعقولدر اما اهل
علمدن صدور ایتمك زیاده قبیحدر که علم سلاح جنك شیطانست
زیرا که علم بر سلاحدر که شیطانله جنك ایتمك ایچون جناب حقدن
اهل علمه ویرلمشدر وخداوند سلاح را چون با سیری برند شرمساری
بیشتر بود مسلح کمسنه که یراغی یساغی ایله دشمنه اسیر اولاجق
تولاتوب یراغی اوزرینده اولیجق حنتلك ایله کرفتار ایدرلر
زیاده فضاحت وخجالت اولور بر بخت سلاح جنك چه سود
نقولدیسی ولور العیاذ بالله لاجرم علم وعقل مقتضاسی بودرکه
همیشه شیطانه مخالفت ایدوب کیجه کوندز اعدای عدو اولان
نفسله جهاد اکبر ایلیه بو عزیمته اولیجق بعون الله تعالی نفسه
وشیطانه مغلوب اولمازدن مثنوی عامی نادان پریشان روز

دن

حن

کان

بده زدانشمند نابرهیزکار جهل بلا شیله طریق صلاح وفلاحدن
دور ومهجور اولوب احوالی پریشان اولان عامی وامی بیچاره ند
حالسه پرهیزکار اولیوب فاسق اولان دانشمنددن یکدر زنادان
عامی نک صفت کاشفه سیدر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر
پریشان روزکار متفرق الاحوال ترکیبی کبیی در صفت بعد صف
وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشدر نابرهیزکار دانشمندک صفتیدر
اضافت بیانیه دین غلط اتمشدرکه نابینا بینالی ز راه اوفتاد زیرا
اول جاهل امی دردمند اعمی اولوب آلنده علم چراغی اولمغله کراه اولمشدر
فی الجمله عذر بیان ایدوب علم وعرفانم اولسه بویله اولمزیدیم دیسه
اولور اکرچه جهل عذر اولماز فقد بر ورند وچشمش بود ودر چاه
اوفتاد اما بو دانشمندک ایکی کوزی وار یکن یعنی لطف وحقله علمه
عقله مالک اولمشیکن مقتضاسیله عامل اولمیوب چاه ضلاله لته
دوشدی حکمت هرکه در زندکی نانش نخورند چون بمیرد نامش
نبرند هرکسه نک که حال حیاتده نعمتن یمیه لر واحساننی کورمیه
اولدکدن صکره نامن خیرله یاد وروحی دعا ایله شاد اتمزلر حکمت
یوسف صدیق علیه السلام در خشک سال مصر سیر نخوردی
تاکرسنکانرا فراموش نکند حضرت یوسف صدیق علیه السلام
مصرده قحط اولدیغی زمانده آج ومحتاج اولان مستمندانک حاللرین فرا
اتمین دیو طویجه یمزدی فقرا رنکنده تعیش ایدردی خشک سال
قحط یلی دیمکدر مصره مضافدر لذت آنکور زن بیوه داند وزه
لذتنی طول عورت بیلورکه بجه مدت یمش میوه یوزن کورمش
اوقاتی حسرتله کچورندخداوند میوه میوه صاحبی بلمزدر زیرا کیجه
کوندز باغ ایچنده در مثنوی آنکه در راحت وتنعم زیست او چه
داندکه حال کرسنه چیست راحت وتنعمده تعیش ایدوب دولت ونعمتله
پرورده اولان کسه آج ولقمه یه محتاج اولانک حالی ندر نه بلسون
حاصلی آج اولانک حالنی ینه آچلق چکن بیلور طوق اولان بلمزدر
خال درمانده کان کسی داندکه باحوال خود فرومانده عاجز ودرمانده

ندرلرکه حالنی شویله کسه بیلورکه کند واحوالنده عاجز وفرومانده وله
بیمار حالنی ینه بیمار اولن بیلور قطعه ای که بر مرکب تازنده سواری
هشدار که خر خارکش مسکین درآب وکلست ای شول کسه که
چابک وقوی طواره سوار اولمش سن عقلکی باشکه جمع ایله که خار
کشک ضعیف وناتوان اولان مسکین حماری بالجمله وبتاغده
باتوب قالمشدر هنر بودرکه اول مستمندی ول ورطه دن خلاص
بر چاره ایده سن خارکش خرک وصفی اولمق دخی جائزدر مسکین
دخی خرک وصفیدر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر بعض
نسخه مسکین یرینه سوخته واقع اولمش بعض شراح انی
اختیار ایدوب وسوخته یی خمار صاحبی اولان خارکشک
وصفی طوتوب مسکین نسخه سن اختیار ایدوب خرک صفت
ثانیه سی در دینلری وزنه واعرابه خطا ایلدی دیو طعن اتمش
حق بودرکه کند وخطا اتمشدر هرکز ندوزنده خلل کلور ونه
اعرابه خطا کلور خارکش خرک وصفی ولدوغی تقدیرجه مسکین
صفت ثانیه اولمق مقرردر انکاری مکابره در وضع ورتبه وده نیچون
سکینک یاسی تلفظ اولنماز دین دخی غلط اتمشدر زیرا تلفظ
اولنمقدن هرکز وزنده خلل کلمز فقد بر آتش ازخانه همسایه درویش
بخواه فقیر اولان قوکشو کک خانه سندن آتش طلب اتمه یعنی
بخره سندن وباجه سندن دخان چقدوغن کوروب
کرچکدن خانه سنده آتش وار خیال اتمه کانچه در روزن او
میکذرد دود دلست زیرا که آنک بخره سندن وباجه سندن
چقان دخان شکلنده نمایان اولان اول فقیرک آتش فقرلدینان
دلینک دوتنی درکرچکدن ظاهرده ینان آتش دخانی دکلدر
همسایه درویش صفت وموصوفدر اضافت بیانیه دین غلط
اتمشدر روزن بخره وباجه دیمکدر اوجاق مراد اولمق لازم
دکلدر کما توهم حکمت درویش ضعیف حال را در تنکی سال
مپرس که چونی ضعیف الحال وفقر وفلاکتله مشوش البال

اولان درویشه قحط وغلا زماننده بخدسن بدز حالکنه دیمه ومعنا
صورمه مکر بشرط آنکه هیچ بر ریشش بنهی مکر اول شرطله صورهسن
که آنکه یاره سنده مرهم قویاسن وضرورت واحتیاجی ز نعمت
برچاره ایره سن ومعلومی بیش اوبری وصد قانکدن انکه برقاچ نجه
ویره سن که دردنده زمان اوله ضعیف حال اصلده صفتکه فاعلنه
اضافتی قبیلندندر وصف ترکیبی توهم ایدن غلط اتمشدر
ضعیف الحال صفت وموصوفدر اضافت بیانیه توهم ایدن غلط
اتمشدر تنکی سال یلطارلغی دیمکدر قحطدن کنایتدر بعض نسخه
درتنکی خشک سال واقع اولمشدر بعض شراح آنکه اوزرینه شرح
ایدوب خشک سال اصلنده اضافتله سال خشک ایدی صکره ترکیبی
مزجی اولمشدر دیمش ترکیبی مزجی دیدوکی غلطدر بومقوله برلرده
معلومدر مراد برمقدار رحجلقدر قطعه خری که بینی وباری بکل
درافتاده یوکی ایله برخری که بتاغه باتمش کوره سن بدل بروشفقت
کن ولی مرو ببرش کوکلدن اکر شفقت ومرحمت ایله اما خلاصه ناد
دکل ایسکه هیچ باند وارمه ولی چو رفتی وبرسیدیش که چون
افتاد ولیکن اکر اوزرینه واروب ندن بوایله بتاغه دوشدی
دیبو خرصاحبنه صورمق جائز اولورسه میان ببند چو مردان
بکیر دم خرش مردانه وارانک خلاصنه بیل بغلیون ودامن در
میان ایدوب اشکینک قویروغن طوتوب بتاقدن چقار معنا
سعی وهمت ایله برسیدیش دالدن صکره یاء خطابک فتحی ایله اوقنور
یاء خطاب تلفظده وزنجون ساقط اولور دینلرک سوزی
ساقطدر چون کیف معناسنه در ضمیر شین خرصاحبنه
راجعدر خرش ضمیری دخی بوایله در مقام قرینه سیله خر
صاحبی مذکوردر حکمنده در بو معنیدن غافل اولوب ضمیر
شینلری زاید طوتنلر زاید سویلمشلر حکمت دو چیز محال عقلست
وخلاف نقل ایکی نسنه محال عقل وخلاف نقلدر خوردن بیش
از رزق مقسوم بری روز زائد قسمت اولان رزقدن زیاده

یمک ومردن بیش از وقت معلوم بری دخی مقدر اولان وقت
معلوم ومعیندن اول یعنی قبل الاجل اولمکدر اولکی بیش باء
عربیله زیاده معناسنه در ایکنجی باء عجمیله مقدم معناسنه در
قطعه قضا دکرنشود کر هزار ناله وآه بشکر یا شکایت برآید از دهنی
شکر ویا شکایت طریقیله براغزدن هزار آه وناله چقارسه ده
یعنی برکسه کرک شاکی وکرک شاکر اولسون هرکز حکم قضا وقدر
تغییر وتبدل اولمزدر فرشته که وکیل است برخزینه باد وچه
غم خورد که بمیرد چراغ بیوه زنی باد خزینه سنه موکل اولان
ملک که میکائیلدر علیه السلام بیوه زنک چراغی سونیوردیو
نه غم چکر بهر تقدیر مامور اولدوغی خدمتی ادا اتمکده مساهله
ایتمز بعض نسخه ده بیوه زنی واقع اولمشدر طول عورت دیمکدر
حکمت ای طالب روزی بنشین که بخوری ای طالب رزق
اولان کسه اوتورکه رزقکی یاغمکه کلوب یرسن یعنی سعی و
ارتکاب تعب اتمسکده البته رزق مقسوم سکا واصل اولور
ومامن دابة فی الارض الا علی الله رزقها وای مطلوب اجل و
که جان نبری ای اجلی کلمش کسه هیچ بریره کیتمه واولومدن قاچمه
که فائده سی یوقدر جان قورتاره مزسن ایتما تکونوا یدرککم الموت
قطعه جهد رزق ارکنی وکرنکنی برساند خدای عزوجل رزق
ایچون جهد وسعی ایتسکده اتمسکده البته الله تعالی سکا
نفقه کی ایصال ایدر مقدر اولان کلور یتشور ور وی
در دهان شیر وپلنگ نخورند مکر بروز اجل وشیر وپلنکک
اغزنده وترسکده اجلک کلمش اولمینجه سنی هلاک اتمزلر بو محلده
بر شبهه مناقض ایراد اتمشلر زیرا مقدما مثنوی ذکر حکایه سنده
بشنیدیکه رزق اکرچند بی کمان برسد شرط عقلست جستن
از درها ورچه کس بی اجل نخواهد مرد تو مرو در دهان اژدرها
بعض شراح توجیها تمکنه اتمش لکن کلامندن چوقلق مال
فهم اولنمازجواب صحیح وتوفیق صریح بودرکه سابقده مذکور

طلب

اولان کلامه ظاهر حالده و عالم عقله نظر وارد اولمشدر شرط عقلت
عبارتی بو معنایی مؤیددر بو محلده وارد اولان کلام وراء عقلده
جولان ایدوب سماء حقیقتده پرواز ایدن اهل تحقیق وارباب
توکله نظردر . روایت اولنور که شقیق بلخی حضرتلری توکلده
بر حالده واصل اولمشیدی که حاتم اصم ایله اتفاقا بر غزاده بولندیلر
صفوف مسلمین آراسنده غزا وجهاد نیتی ایله طوردیلر ایکی طرفدن
طوپ وتفنک واوق یغمور کبی یغار ایدی وهر طرفدن قلیجلر
اینر وچقار ایدی اول حالده شقیق حاتمه ایتدی تنها اوکده خاتونکله
اوتوب مشغله بو حالده اولمادیغی یانکده فرقی وار میدر حاتم ایتدی البته
فرقی واردر بو نره کشید اختیار ایدرز وهم کلور شقیق ایتدی امدی
بنم یانمده اصلا ذره قدر فرقی اولمیوب ایکیسی بردر بنم ایچون
کلدی بر مقدار یاتوب استراحت ایدین دیو قلقانن یاصدانوب
یاتوب اویودی تحصیل طبایع ومشارب مختلف اولدیغی کبی
احوال ومقامات دخی متفاوتدر لکل مقام مقال ولکل حال
من الاحوال رجال **حکمت** بنانماده دست نزند معقدر ومقسوم
اولمیان میسر اولماز وهر نه قدر سعی اولنسه الا ایرشمز **بیت** نشنو این
نکته که خود را زغم آزاده کنی خون خواری کر طلب روزی
نهاده کنی وچیزی که نماده است هرجا که هست برسد وقسمت
وتقدیر اولنان رزق البته هر قنده اولسه واصل اولور هر نه
دکلو فارغ اولسه البته کلور سخی بولور **بیت** شنیده که سکندر
برفت تا ظلمات بچند محنت وخورد آنکه خورد آب حیات
ایشتمش سن که سکندر آب حیات ایچون وسیله بچند درلو محنت
وسعی وهمت ایله ظلماته دک کتدی وآب حیاتی ایچن ایچدی
اسکندره میسر اولمدی نصیب اولمقدرده کلا بدی حضرت خضره نصیب
اولدی بچند محنت عبارتی برفت لفظنه قیددر غفلت اولنمیه
حکمت صیادی روزی نبود در دجله ماهی نکیرد نصیبی اولمیان صیاد
دجله ده ماهی صید ایدمز صیادی روزی ترکیب توصیفیدر

اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر دجله بغداد نهریدر وماهی بی
اجل در خشک نمیرد واجلی کلمینجه بالق قوریده هلاک اولماز بعض
نسخه ده درخشکی یا مصدریه ایله واقع اولمشدر قورولقده دیمکدر
ماهی بی اجل ترکیب توصیفیدر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر
بیت مسکین حریص در همه عالم همی دود رزق ز قفا طامع وحریص
اولان مسکین همیشه تحصیل رزق ایچون هر جانبه یلوب
یوبوردر او در قفای رزق واجل در قفای او اول مسکین حریص
متصل طلب رزق اتمکدر دیغتدر وخبری یوق که اجل آنک قفا
سنده در
برکون ناکاه اجل بوغازن الوب موجود اولان رزقن بیله قویوب
کیدر **حکمت** توانکر فاسق کلوخ زراندودست غنی ودولتلو اولوب
فاسق اولان کمسنه التونله مطلی کلوخدر توانکر فاسق وکلوخ
زراندود ترکیب توصیفیلردر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر
زراندود التون یالدزلی دیمکدر عوام لساننده اولمقوله کرکت
بضمتین قلاوقلی قوز تعبیر ایدرلر کلوخ کاف عربینک ولامک
ضمه لریله وخاء معجمه ایله کرمه وکرپچ پارچه سی مقوله سیدر
که ترکیده کسک تعبیر ایدرلر ودرویش صالح شاهد خاک آلود
درویش وفقیر اولوب صالح اولان خاکه آلوده بر محبوب
کبیدر درویش صالح وشاهد خاک آلود صفت موصوفلردر
اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر خاک آلود طپراغه بولشمش
دیمکدر این دلق موسی علیه السلامست مرقع بود روشن حضرت
موسی علیه السلامک مرقع دلقنه بکزر که ظاهرا بی قیمت کورنور
ینور
اما حد ذاتنده دنیا وما فیهایه دکر دلق خرقه دیمکدر مرقع یمه لو
دیمکدر بعض نسخه ده دلق یرینه خرقه واقع اولمشدر وآن ریش
فرعونست مرصع واولمز خرف دولتلو فی المثل فرعونک
مرصع صقالی کبیدر که ظاهرا انواع جواهر ایله مزیندر
اما حقیقتده خلاصیدر که سعی اولنمدیله یرامز شدت نکان روی
در فرج دارد محنته مبتلا اولان صلحانک شدت وبلاء کتلری

اضافه توهم

فرج وسلامته متوجه‌در یعنی خلاصلری قریبدر ان مع العسر یسر
نحو اسنجه فرج بعد الشدة مقرردر اولوب اول بلا و مشقتدن بعون
تیز نجات بولورلر ودولت بدان سرم رشتیب وبد بختلرکه دولتلرینک
باشی اشاغی در یعنی بخت وطالعلری تراجعده اولوب دولتلرینک
زوال وفناسی غایت سریعدر اول مقوله نقوش ضایعه‌نک نجه
سنکه حاللری بومنوال اوزره مشاهده اولنمشدر فرج جمله فرج
وسرور معناسنه در رشتیب ینش معناسنه در قطعه هر که با جاه
ودولتست بدان خاطر خسته در نخواهد یافت هر کسنکه
منصبی ودولتی اولوب اول سببدن مغرور وخلقه بروا اولوب
خسته دل فقرانک شکسته خاطرلرین صورمیه وبرینان
حاللرینه التفات وتفقد وپرسش وتفقد ایتمیه وقادر اولدیغی لطف
واحسانی ایله کوکللرین الدالمیه یعنی اد... بدرز عجبه علو شانی که ...
اولوب تنزل ایلمیه یافت یافتن معناسنه در نخبریده که جح ...
وجاه برای دکر نخواهد یافت اول منصب وجاهله مغرور ورنج
ومخمور اولان جاهله خبر ویروب دیکه اول بر سرایه یعنی ...
لخ تره سن بو دولت وجاهی هرکز بولمیه‌کر کدر بو بیته بو له
معنی ویرمک دخی جائزدر که جاه ودولتی اولان کمسه اولدیغی ...
یعنی دولت الدایکن وقدرت واریکن فقرایه خدمت ایتمیه‌در بکی
اولانقدر حکمت حسود از نعمت حق تعالی بخیلست حسود حق
حضرتنک نعمتندن یعنی برقولنه نعمت ویردوکی سببدن کمال
خباثتندن بخل وحسد ایدوب انکز زوال نعمتن استر خذله الله
ومردم بیکناه را دشمن واول حسود اولان کمسنه بغضا للطفه
وفضل حق ... ده مطلقه مستغرق اولدیغی جهتدن بی وجه ویا شیب
بغض وعداوت ایلر قاتله الله مردم بیکناه ترکیب توصیفی در رنات
توهم ایدن غلط ایتمشدر قطعه مردکی خشک مغز را دیده ...
در پوستین صاحب جاه برعقلسز کمسه یی کوررم که برد و ...
غیبت ومذمت ایلر مردکی ده کاف تصغیر تحقیر ایچوندر یا وحدت

بچوندر

ایچوندر رخشک مغز مردکک صفتیدر بعض نسخه ده مردک خشک بار
واقع اولمشدر بوتقدیرجه دخی ترکیب توصیفی در اضافت توهم
ایدن غلط ایتمشدر رخشک مغز وصف ترکیبی در دین غلط ایتمشدر
پوستین لفظی بومقوله یرلرده غیبت ومذمت معناسنه اولور وغیچ
... سنده بیانا ولنمشدر کفتم ای خواجه کرتو بدبختی مردم نیکبخت
راچه کناه بن اول کمسه یه دیدمکه ای خواجه اکر سن بدبخت ایسک
یعنی زاده الحیه سنک نکبتک وطالعک نخوستند تعلق ایتمش
... سه اول بخت وطالعی سعادتده اولوب لطف حقه مظهر اولان
دولتلولرنک تا نره نه مدخلی ونه کناهی واردرکه بیهوده قدح وذم ایدرسن
... مانع ومعطی الله اولدیغی بلمزمیسن علم ازلیده سن بویله مفلس و
نکبت واول حسد ایتدوککن کمسه واصل نعمت ودولت اولمق تقدیر ایتمش
... چاره مردم نیکبخت ترکیبی توصیفی در اضافت توهم ایدن غلط
ایتمشدر قطعه الا تا نخواهی بلا برحسود غافل اولمه زنهار بددعا
ایدوب حسودک بلاسن استمه که آن بخت برکشته خود در بلاست
... برا اول بخت وطالعی برکشته ومنحوس کندی خود عین بلاده در
... حسددن بیوک رنج وبلا محال اولور واولدرده کرفتار اولان
... بالمدن حضور وراحتی بولمز بخت برکشته اصلده برکشته
... بختدر وصف ترکیبی دینلر غلط ایتمشدر چه حاجت که باوی
... کنی دشمنی نه حاجت که سن اکا دشمنلک ایده سن یعنی هیچ لازم
دکلدر که او را چنان دشمنی در قفاست زیرا که انک قفاسنده شونکبی
... بر دشمن ... دوار در که حسد در هر قنده اولسه مفارقت ایتمز وبر
لحظه قویوب کتمز العیاذ بالله حکمت تلمیذ بی ارادت عاشق بی
زرست شاکرد ومرید قسمیکه استاده وپیره ارادت لایقه سی
... نیل وتحصیله عزیمت صادقه سی اولمیه مثلا ... وکره دو مفلس
عاشق بی سیم وزر کبیدر که هرکز مقصوده واصل اولمازدن
... کذره بی معرفت مرغ بی پر ومعرفت وکمالی اولمیوب مسافرت
وسیاحت ایدن کمسه قنادسز قوش کبیدر که هرکز پرواز قدرت ومجال

یعنی دماغی قوری ومینسی چوکش
دیمکدر بی عقلدن کنایتدر
مراد حسوددر رخشک
مغز وصف
صح صح

بولمازدر اوقاتی مختلدر یکی و عالم بی عمل درخت بی بر و علمی اولمیان
عیشنراغ کبی در کسه اندن منتفع اولماز و خلق ایچنده رغبت و
اعتبار بولمز و زاهد بی علم خانه بی در و علمی اولمیان زاهد شول
خانه یه بکزر که قپوسی اولمیه بر خانه نککه قپوسی اولمیه البته
خرسوز و حرامی شرندن امین اولمازدر خفی اولمیا که تلمیذ بی ارادت
و عاشق بی زر و بونلر بکزر بو محلده وار دار و لان ترکیبلر جمله سی
صفت و موصوفدر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر حکمت
مراد از نزول قرآن تحصیل سیرت خوبست نه ترتیل سوره مکتوب
حکمت الهیه مقتضاسنجه عباد اللهه قرآن عظیم نازل اولمقدن
مقصود الهی خلق حسن و سیرت خوب تحصیل اتمکدر یوخسه
مجرد مکتوب اولان سوره یی تجوید ایله اوقیوب مقتضاسیله عمل
اتممک دکلدر سیرت خوب و سوره مکتوب صفت موصوفدر
توهم ایدن غلط اتمشدر عامی متعبد پیاده رفته است و عالم متهاون
اهل عبادت اولان کمسه اگرچه پیاده سالکدر شهسوار علم و عرفان
دکلدر اما چونکه صدق قلبله طاعت و عبادته مداومت ایلمشدر لطف حق
عاقبت منزل مقصوده واصل اولور دیمکدر و عالم متهاون خوابیده
خفته و عالم که عمل جانبنده تقصیر و تهاون و تکاسل اوزره
شول بر اتلو کبیدرکه اتی و زرنده اویوش قالمش و له منزل مقصود
مفقود اولمیه اگر احتمال رهنتر که مراده وصول بولمیوب یولده قاله
متهاون کاهل دیمکدر عامی متعبد و پیاده رفته و عالم متهاون و
سوار خفته جمله سی ترکیب توصیفیلردر اضافت توهم ایدن
غلط اتمشدر عاصی که دست بردارد به از عابدی که کبر در سر
بر عاصی و کنهکار که جرم و تقصیرنه اعتراف ایدوب جناب باری
نیاز الن نالده و رب تضرع و زاری ایلیه یکدر شول عابد و زاهددن
که طاعت و عبادتنه مغرور و معتمد اولوب عجب و کبره مبتلا و
بیت جرمنه اعتراف ایدن مسکین یکدر اندن که اوله طاعت بین
بیت سرهنک لطیف خوی و دلدار بهتر ز فقیه مردم آزار کریم الخلق

اولوب خلقك

اولوب خلقکه خصوصا فقرا و درویشانک کوکلارین الدیجی اولان
سرهنک یکدر شول عالم و فقیهدن که مردم آزار و بد اخلاق اوله سرهنک
یا پاشی و چاوش مقوله سنه دیرلر لطیف خوی و دلدار ترکیبی ایله
سرهنککه صفتیدر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر لطیف خوی
کریم الخلق ترکیبی کبی در وصف ترکیبی دینلر غلط اتمشدر مردم
آزار فقیهکه وصفیدر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر حکمت
بکی را گفتند عالم بی عمل دانی که بچه ماند اهل عرفاندن بریند ضنبور دیگر که
عالم بی عمل سنه بکزر دیلو و بیلسن گفت بزنبور بی عمل عسلی اول عاری
بندی شول زنبوره بکزر که عسلی اولمیه بیت زنبور درشت
بی مروت را گو درشت و موذی اولوب صوقیجی اولان بی مروت
زنبوره دی باری چو عسل نمیدهی نیش مزن چونکه عسل
ویرمزسن باری صوقوب آزار و جفا ایلمه بو محلده زنبورک
مرادی اشکنه رسیده یدکلری بزن بالا ریسی دکلدر درشت و بی
مروت لفظلری زنبورک وصفلریدر اضافت لامیه توهم
ایدن غلط اتمشدر خلاصه کلام بر عالم که عمل صالحی اولمیه
غیری مرتکب معاصی دخی اوله همان شول بی عسل اولوب موذی
اولان زنبور کبیدر حکمت مرد بی مروت زن است مروت
اولمیان مرد همان زن کبیدر اگر ارزیمک جانن دکلدر مروت
اولمیانده رجولیت اولماز البته نامرد اولور و زاهد باطمع
رهزن و طمعکار اولان زاهد و صوفی و شیخ قطاع
طریق کبیدر رهزن رق و ربا ایله خلقک مالن القدن اوزکه
پیشه سی و اندیشه سی یوقدر مرد بی مروت و زاهد
باطمع ترکیب توصیفیلردر اضافت توهم ایدنلر غلط اتمشدر
بیت ای بناموس کرده جامه سفید بهر پندار خلق نامه سیاه
سیاه ای شول مرد مرائی که جاهلوند غیرت و ناموسله وقار
عرض و وقار الخلق باکه حسن و ظن استون دیو جامه کبی بیاض
ایدوب ظاهرکی دونشرس و نامه اعمالک سیاه ایدوب

وغندن

کوکلک قاررمش و باطنک خراب ایلمش سن **بیت** بد زاهد کند و فق
محکم بند چکمش جو درمش سن مرایلر لباسیله عجایب شکله کرمش
دست کوتاه باید زدنی دنیاده دست طمع کوتاه کرکدر رحمال
صوفیلق دنیادن ال چکمکدر آستین چه دراز و چه کوتاه کیدر
صوفیانه جامه تنکنی کرک او زون کرک قصد و لمش اکدن عش
حکمت دو کس را حسرت از دل بدر نرود ایکی کمسنه‌نک کوکلندن
حسرت کتمزدر و پای تغابن از کل بر نیاید و پای تغابنی باتقدن
چقمزلر یعنی جهالتله الدانوب چکدوکی ضررک ندامتی بعد العمر
زائل اولمز تاجری کشتی شکسته بری شول بازرکان که کیسی
پاره لنوب سرمایه سی کتمش اوله وارثی با قلندران نشت
بری دخی شول وارث که وافر مال و مناله واصل اولوب قلندر
قلندرلر ایله اختلاط و معاشرت ایدوب ولمالی تلف ایلیه دخی
اولمیه که بو کلام لف و نشر مرتب معتبرا ولوب تخت
و تغابن وارثه مصروف ولمق مناسبدر فقد بن تغابن
الدنقدر **قطعه** بشر درویشان بود حرمت مبلغ کرینه
درمیان مالت سبیل درویش کنده اولان قلندرانقل
و او باشلره شویلکه مال و منالکی منذوکلدر میان انبد س
یانلرنده و منهیلرنده سنک قانک حلال و قتلک مباح ولور
درویشاندن مراد مقام قرینه سیله طائفه قلندران وقل
بوسببدن بعض شراح ظاهرا درویشلر اولمالردیر و نفیس
ایدوب اصابت ایلمشلر بعض شرح بو معنیدن غافل ولوب
و سیاق و سیاقه نظر ایتموب ظاهرا بو تقییده نظر
رد ایدوب دیمشکه درویشانک معناسی ظاهردر ظاهر
قیدی زایددر یعنی درویشلره مالکی بذل ایلمزسک بانلرنده
قانک و قتلک حلال و مباح اولور زیرا درویشلر ایله اختلاط
ایدنلرک رنکنه کرمک کرکدر انلر بیده ما ملکلرین درمیان
ایدرلر بو کونه یار نه قاسون دیمزلر انتهی کلامه کرچه

درویش

درویشلر اولنلر حاشا که بذل مال ایتمنک قتلنی حلال اعتقاد
ایدلر مقصود ظاهرا درویش صورتنده اولان اراذل
و اوباشدر ایدوکی فقی ظاهردر انکاری مکابره در بامر و
بابا ازرق پیرهن یا ازرق پیرهنلر ایله یار اولمه و انلره
باش قوشوب اختلاط ایلمه ازرق پیرهن کوک کوکلمو
دیمکدر وصف ترکیبیدر بن غلط ایتمدن یا بکتر بر خانمان
انکشت نیل بلحوده صحیح طوتیوب ولطائفه ایله معا
ایدرسک خانمانکه وزر نه انکشت نیل چک یعنی جمله ما ملک
و مال و منالدن چیقمغی مقرر بیل عوام لسانده بو مقوله یرلرده
قلم طوتیله اویکه مشتوچی کوندر دیرلر نیل چوت دیمکدر
حنه ذاتدن اول قوم شوطه معاشرت و اختلاط ایلین مالی
قاروندخی ملک اولورسه زمان سهل واوان قلیلده بو
تبتی و زوکر و مفلس اولدوغی بالدفعات تجربه و مشاهده
اولنمشدر ایلر وزمانده عادت بو ایمش که هر کسک بر مصیبتی
واقع اولسه منداو بر مصرز کسه سی وفات ایلسه بیاس و ما
علامت ولمغچون قایو سنکاوزرنه چویت سورلرمش
هر کس بیلورکه بیت الحزن و ماتمخانه در انکشتی کند و معناخانه
جفاروب چویت داندسنده حل ایتمکه حاجت یوقدر نکاتوهم
ازرق ایله نیل جمعنده اولان مناسبت و لطافت بیاندن غنی در
بو مصراعک شرحنده بعض کسلر دیمشکه یاکوک کوکلمک خرقه‌بات
بیروم یعنی اختلاط ایلمه و اکرایدرسک سنده اسباب و
متاعکی چویت رنکنه چک یعنی تکلیف هر نکه او لسه بو دیکر
مرطائفه ایله اختلاط ایدرسن انلرکبی رنکینه کیرمکه صف
بیانیدن انتهی کلامه فسلکه بالاختیار نه الاختیار بیلکسز
بابیل باماتنده دوستی یا فیل بانلر ایله دم مستلق واشنا الکده
بیابان کبی خانه‌ده رخنه دیبل یا اکرا ولمه طائفه ایله اختلاط
و معاشرت ایدرسک فیل کمکده قابل بر خانه بنیاد ایله کر فیلبانلر

جناب ازرق پیرهن صفت صوفیه در انشا الله تمه ایمان عظیم

شرت

تمه

ایلمه

كلدكلر بره فيللرك مسكني اولدخانه ولداننه يا توب قالقدي جميع
لوازمين كورنمكه سنك اوزريكه لازمدر اولمه فيل و فيلبانانكه
مهمانك اولديغده ولا جاغي و نه دكلو مصرف كيده جكي معلومدر
قصه دن حصه بودركه قلندرانه نكبتيله اختلاط ايلين
دخي البته انلرك هوسنه تابع اولوب مزاجلرينه موافق
هرنه لازم اولورسه اسراف واتلاف ارتكاب ايده وب از
زمانده اول دخي ذوكرده ونكبتي اولمق مقرردر رحمه الله
ودالسنز لايق معناسنه در **حكمت** خلعت سلطان
كرچه عزيزست جامه خلقان خود بعزت تر پادشاه طرفندن
اولان خلعت تشريف اكرچه خلق ايچنده عزيز و شريفدر
دولتلولره نصيب اولور اما هوشمند عارفه اولانه كندو
كهنه جامه سي وجوه كثيره ايله اندن زياده معتبر عزتلودر
وجهي بيانه محتاج دكلدر زيرا منت يوقدر و بنلر اخفي
بن وجهين بلور كه پوشش خلقان خاص محمد و قافله عثمان و بن
خلقك جميدركه فلق و زنخي اوزره كهنه واسكي معناسنه در
وخوان خزر كان اكرچه لذيذست خرده انبان خود بلذت
تر اصحاب دولتك نعمتلري اكرچه لذيذدر اما كشينك كندو
انبانده اولان نان وكسيرات هرنه ايسه اندن دخي
لذتلودر انبان جرابدركه تركيده طغرجق تعبير ايدرلر
خرده انبان طغرجق ايچنده پاره پاره مقوله سي زاد و زوادي
بيت سركه از دست رنج خويش و تره بهتر از نان ده خدا و بره
كشينك كندو الي امكي ايله وكسبي ايله حاصل اولان سركه و تره
كوي كتخداسنك اتمكندن وقوزيسندن بهتردر سركه
مشهوردر تركي وفارسي لسانلرنده مشتركدر دست رنج
تانك سكوني ايله در اصلده رنج دست در تقديم مضاف اليه ايله
تغير اولينوب بويله اولمشدر تركيب مزجيدر بن غلط
اتمشدر تره تاء فوقيه ايله معروف سبزه در مطلقا

حضرتلري ولت وبقول قسمنه دخي اطلاق اولينوب بو مجلده
دخي اول معناي عام مراد اولمق جائزدر ده خدا اصلده ده خدا
خداونده ديمكدر بوده دخي تقديم وتأخير ايله تغيير اولنمشدر
بوكه دخي تركيب مزجيدر بن غلط اتمشدر بره باء موحده ايله
نتحي ايله وراننك خفني ايله قوزي ديمكدر **حكمت** خلاف راى
صوابست ونقض عهد اولي الالباب دارو بكيان خوردن
وراه ناديده بي كاروان رفتن ايكي نسنه راى صوابك
خلافيدر وعقلانك وصيتي بوزمقدن بريدر بوده ركه
دارو قسمني يعني مثلا بعض معاجين واشربه وادويه مقوله
نجه اثر وكين ونفع وضررني تمام معلوم اتمدن شبهه ايله
تناول اتمكدر عاقل اولان ارتكاب اتمزدر جائزكه مهلك
اوله كمان كاف عجمينك ضمي ايله ظن و شبهه وعدم يقين
معناسنه در ايكنجي سي بودركه كوزه وكي و بيلمه وكي
بو كاروانسز كتمكدر بوده دخي طور عقلدن بعيددر جائزكه
خطرناك اولوب ضرر وخوفي اوله راه صواب تركيب
توصيفيدر راه ناديده دخي بويله در بونلرده اضافت
توهم ايدن غلط اتمشدر از امام مرشد محمد غزالي
برسيدندكه بدين منزلت در علوم چكونه رسيدي امام
همام مرشد كامل وحجة الاسلام محمد غزالي حضرتلرندن
صوريلديكه بو مرتبه علومه نجه واصل اولدك كفت برنجه
هرچه نداشتم ازين سيدن آن ننك نداشتم جواب
ويرديكه جميع زمانده هر بيلمدكم نسنه يي اهلندن صورمغه
عار اتمدم بو سببدن حق تعالي باكه فتح باب ايدوب
بو كلو علومه واصل اولدم مرشد صفت وموصوفدر
اضافت توهم ايدن غلط اتمشدر **قطعه** اميد عافيت انكه
بود موافق عقل كه نبض را بطبيعت شناس بنمايي صحت
وعافيت اميدي اولزمانده عقله موافق اولور كه نبضك

طبیعت احوالن بیلن بر استاد کامل و طبیب حاذق کوسترہ سن
کہ تمام تشخیص مرض ایدوب مزاجنہ موافق علاج ایدوب بمون
صحت و عافیت رجاسندہ اولاسن بپرسن هرچہ ندانی کہ ذل
پرسیدن دلیل راه تو باشد بعز دانائی هر بلمدوککی اهلندن
سؤال ایلہ زیراکہ ذل سؤال بجائی کہ اولنده نوعا مانع مراجعتدر
شویلکہ اول بجائی بر طرف ایدوب اهل کمال اولنلردن استفادہ
مقامندہ اولاسن عار ایتمیہ سن اول ذل سؤال سنک عالم و دانالق
عزت و ترفنه وصولکہ دلیل راه اولوب دولت و رفعتکہ سبب
اولمق مقرردر محصل اول بجابرہ قالوب غیرة جاهلیہ یہ بردہ سن
رفع ایتمین کام المیوب جاهل قالور استفادہ دن عار ایتموب
استادلره و پیران طریقتہ مراجعت ایلین هوشمند علم و فضیلتدن
بهرمند اولوب میدانی الور بو قطعہ دہ حصہ دن حصہ
بیت ثانی دہ در بیت اولده توهم ایدن عجب شخصدر حکمت
هر انچہ دانی کہ هر اینہ معلوم تو خواهد شد بپرسیدن آن
تعجیل مکن هرسنہ کہ البتہ بر تاریخ کوندن صکره هیچ کمسہ
صورمادن معلومک اولاجاغن تحقیق بیلہ سن انی صورمقدہ
استعجال ایتمہ کہ حکمت راز یان دارد زیراکہ اول خصوصدہ
استعجال حکمتہ مخالفدر زیرا استعلام معلوم حکمتہ مخالف
اولدوغی کبی بو دخی اکہ قریب بر حالتدر عاقل و دانا نیست
کورلمزدر بعض شراح بو کلام بدیهیاتدندر زیرا نظریاتدن
سؤال ضرور دیدر دیمش بو یلہ دین کمسہ نجہ قابل خطاب
اولور بو فهم و ازعانلہ کلستان شرحنہ اقدام ایتمک تمام جهلنہ
دلیل ظاهردر نظم چو لقمان دیدا ندر دست داود هی آهن بمعجز
موم کردد لقمان حضرت داودک علیہ السلام الندہ معجزه ایلہ
دمور بال مومی کبی ملایم اولدوغن کوردکده نپرسیدش چہ
می سازی کہ دانست کہ بی پرسیدنش معلوم کردد بو نکتہ نہ
دوزرسن و نہ پیدا ایدرسن و بوندن مقصودک ندر دیو

حضرت داود

حضرت داوده صورمدی زیراکہ بعده از زمانه صورمدن کندو
معلومی اولاجاغن بیلوردی زیرا هر کارک غایتی و هر شغلک
نهایتی اولسہ کرکدر اول زمانده ندایدوکی معلوم و ظاهر اولور
تفسیر قاضیده و غیرده ولقد آتینا لقمان الحکمة تفسیرنده بو
وجهلہ مذکوردر کہ لقمان حضرت داوده علیہ السلام بر مدت
ملازمت ایتدی حضرت داودک الندہ دمور بال مومی کبی ملایم
اولوب متصل زره دوزردی لقمان هنوز اول مقولہ نسنہ
کورمش دکل ایدی و اول حضرتدن فعل عبث و کار لغو صدور
ایتموب البتہ بر وجهی اولدوغن تحقیق بیلوردی مع ذلک
سؤال ایتمکہ حکمت مانع اولوب بر مقدار صکره ندایدوکی ظاهر
اولور دیو صبر ایلدی بعده حضرت داود زرهی تمام ایدوب
وار قاسنہ کیوب نہ زیبا حرب لباسی اولورسن دیدی
اندن لقمانک معلومی اولدی خفی دکلدر البتہ مصلحت اقتضا
ایدوب صورمدوغی لازم اولان موادی مستثنادر بحثدن خارجدر
انی بیانہ حاجت یوقدر هی لفظی کردد لفظنہ قیددر هی کردد
تقدیرندہ در معجز اصلندہ بمعجزه در ضرورت وزن ایچون تا حذف
اولنمشدر حکمت از لوازم صحبت یکی انست کہ خانہ بپردازی
یا با خانہ خدای در سازی لوازم صحبتدن بری بودر کہ یا خلقد
اوده بیدا ایده سن یعنی کمسہ ایلہ همخانہ و همحجره اولمیاسن
یاخود البتہ برکسہ ایلہ بلہ اولورسک البتہ صاحب خانہ ایلہ
موافقت اوزره اولاسن بو کلامہ بر وجهلہ دخی معنی ویریلور
ساکن اولدوغک خانہ غیرک ایسہ تمامن تخلیہ و تسلیم ایدرسن
کہ اوده چوق دیبندن ایلہ نزاع یا کلشدن یاخود صاحب خانہ ایلہ
مدارات و حسن معاملہ ایده سن بر وجهلہ کہ ساکن اوده
چوق دیمیہ اولکی معناده بپردازی بیدا ایتمک معناسنہ در
ایکنجی معناده تخلیہ معناسنہ لفظ مزبور ایکی معنایہ دخی
مستعملدر بو مقامده معنای اولی اختیار ایدوب ایکنجی وجهی

ردایلین نادان قصوردازعان عیان ایتمش شرلحدن بریسی یا بلغ
خدا عبارتنکا اولنده حرف تردید یرینه مثنات فوقیه ایله حرف
تعلیل یازدی دیو متهم ایتمشلردر اما هرکز سیاق کلامدن منفهم
دکلدر بلکه کنده خطی ایله اولان اصل نسخه سنده اویله بولندی
دیرلر اولدخی سهو قلمه محمولدر اولمق جائزدر بو مقوله مواضعده
بی توقف رد و طعن ایتمکه حریص اولان نفوس ضایعه کلامی
عاقلی لغودن صیانت ایدوب صلاحه حمل ایتمک فضیلتندن محروم
بوسیدن کندولرکه یازدقلری شرحلری دخی صورتلرینه بکزر
چاق باشدن مزبوره بدکلری کبی مثنات فوقیه ایله حرف تعلیل
ایله اولدوغی تقدیرجه کشینک کندو اهل بیتی ایله اولان حالنه
محمول اولوب خانه کی وانده موجود اولانی صاحب خانه یه
بذل وایثار ایدوب هر مرتبه ده مرادینه مساعده کوستردکه ...
صفا ایله الفت وامتزاج ایده سزدیمکدر ولا اوجاغنده صاحب
خانه اطلاقی شایعدر فقد بر خانه خدای ترکیب مزججدر ردن
ترزیق سویلمشدر قطعه حکایت بر مزاج مستمع کوی برسوز
سویلمه لو و بر حکایت تمصلو اولدیمکده مستمع و مخاطب اولان
کسنه نک مزاجنه موافق سویله اگر دانی که دارد باتو میلی اگر منسا
ساکه نوع میلی و سوزکه رغبتی اولدوغنی بیلورسک نخبی
دکلدر بو شرطله تقییدک جندان فائده سی ظاهر اولمیوب معنی
کبی کورینور شرلحک بعضیسی هرکز متفطن و متعرض اولمامش
بعضلری مجمله منتبه اولوب دیمشلرکه زیرا بو تقدیرجه سکت
اصغا ایدر و سوزک ضایع اولماز انتهی لکن بو مرتبه ایله دخی
و تشغی حاصل اولماز دحق بودرکه حشو و لغو اولماسون خصوصا
حتذاتندن سنذ خط اتمین ایله مطلقا مصاحبت ایتمکه ج...
اولمادوغی خود بیانه محتاج دکلدر بو مقامده مستمع لفظی ...
مستمع جانبنه نوع التفاتی متضمندر بو شرط ضایع اولوب ...
خواهش که دارد باتو میلی دیسه یعنی اگر ساکه مایل اولوب کلام...

رغبت ایتدوکن استریسکه دیمکدر اولسه موجه اولوردیدی
فند بر هران عاقل که با مجنون نشیند نکو بر حدیث روی
لیلی هر عاقل و دانا اولان کسنه که مجنون ایله مجالست ایلیه البته
جمال لیلی قصه سندن غیری سوز سویلمکه کرکدر زیرا انک سوزکی
سوسه فوقلوق جهان سوز مرحله همان قصه جانان اولسه
حکمت هر که با بدان نشیند اگر چه طبیعت ایشان نکیرد لیکن بطریق
ایشان متهم کردد هرکیم بدلر ایله مصاحبت و مجالست و اختلاط
و معاشرت ایلیه اگر چه انلرک طبیعت و اخلاقی قبله تخلق اولیوب
منذاتنده هر نه قدر سلامت حالا و زره اولورسه ده لکن بر
تقدیر انلرک طریقتی ایله متهم اولور زیرا انلر ایله مقارنیتی
اولدوغی کورنلر البته انلرک رنکنده اولمق ظن ایدرلر بو تقدیر
بو دخی انلرده ندر نیچه اگر شخصی بخرابات روود بنماز
کردن منسوب شود بخمر خوردن شود جمله کمثلا بر کمسه
نماز قلمق ایچون میخانه یه کیرسه البته کورنلر و ایشیدنلر
شراب ایچمکه وارمشدر دیرلر نماز قلمق مرادی اولسه مسجده
وارردی دیرلر زیرا خلق ظاهر حاله ناظردر بعض نسخه ده بنماز
کزاردن واقع اولمشدر اول ایلمکه معناسنه در بخمر خوردن
منسوب لفظنه متعلقدر بو بن معتادی وزره اظهار جهل ایتمش
مثنوی رقم بر خود بنادانی کشیدی که ونادان انلکه رقم جکدک
جهلکی اثبات و تسجیل ایتدک بو عبارتک شرحنده ای مضیت و فرد
جانکده دین دخی معناسی مرادی بیان ایتمشدر اکر بو بوده اولوب
طعن ایلین کندو قصورین عیان ایتمشدرکه نادانی صحبت
برکزیدی زیرا که نادان ایله مصاحبت ولغی اختیار ایلدکه ...
مصلحت اولمق علامت جهلدر برکزیدی کاف تعجیله ضمی
اختیار ایلدکه دیمکدر طلب کردم ز دانایان یکی پند عماد اندر نصیحت
استدم ز گفتند با نادان بپیوند یا که دیمکدر که نصیحتم
بودرکه جاهل ایله علاقه قطع ایله و مصاحبت اولوب اختلاط

وهرکیله سوز نفخت ...

سروری وسودی

ومعاشرت ایلمه حقاکه جاهل صحبتی نار جهنمدن بتردر بو مجلده
خلقله اختلاط ومصاحبتی ایچون بر عالمدن بر نصیحت
طلب ایلدم دیینلر شرح وظیفه سندن خارج سوز قیمتلر
جانونکه مطلقا بزه بر نصح وپند ایلک دیمش اوله فتدبر که کر
دانای عصری خر باشی زیرا که علامه عصر اولورسکده جاهلک
صحبتی شامتی ایله خر ونادان اولورسن وکر نادانی ابله تر
باشی واکر جاهل ایسک دخی بتر جاهل واحمق اولوب کندیکه
بهایمه ملحق اولورسن دیمکدر البته صحبت موثر اولوب حالکه
تنزلده اولمق مقرردر خصوصا نفس اماره البته هوایه و
شهواته مایل ومجبولدر اولوب صلاحه توجهی قسری واضطراری
بو سببدندر که صالح اولنلر صالحلر صحبتندن متاثر اولمق
نادر واقع اولور اما عکسی کثیر الوقوعدر فتامل حکمت حلم شتر
چنانکه معلومست اکر طفلی مهارش کیرد وصد فرسنک برد
کردن از مطاوعت نپیچد شترک حلمی ومسکنت وموافقتی نه
مرتبه ایدوکی معلومدر بیانه حاجت یوقدر مثلا بر اوغلانجق
یولارندن طوتوب یوز فرسخ یر کتسه هرکز اکا انقیاد وموافقتدن
بوین دوندرمز ومخالفت ایتمز مهار یولاردر فرسنک سرهنک
وزنینه وزنده بر میل قدر یردر دیمشلر کمی دخی زیاده کمی دخی اکسک
دیمش عربیسی فرسخدر اما اکر ره هولناک پیش اید که موجب
هلاک باشد وطفل بنادانی انجا خواهد رفتن اما اکر اوکنه
بر هولناک ومخوف دره کله که باعث هلاک اوله واوغلنجق
بلمزلکنایله اول دره یه کتمک استسه زمام از کفش درکسلاند
ودیکر مطاوعت نکند همان شتر یولاری اوغلانک النددن
چکوب قیروب بر دخی انقیاد ایتمز دره ایکی دیه نک اراسنده
صولقان چایدر لفظ فارسیدر ترکی دلده دخی مستعملدر
کند رهنکام درشتی ملاطفت مذمومست زیرا که خشونت
زماننده ملاطفت وملایمت مذموم وقبیح در هر نسنه اکر عنف

واکر لطف

واکر لطف محلنده کرکدر که مقبول وممدوح اولا وکفته اند که دشمن
بملاطفت دوست نکردد بلکه طمع زیاده کند وعقلا دیمشلردر که
دشمنه ملایمت ایتمکله دوست اولماز بلکه سکا فرصت بولوب ضرر
ایتمکه طمعی دخی زیاده اولور قطعه کسی که لطف کند با تو خاک پایش
باش بر کسه که سکا لطف ایلیه انک خاکپایی اول یعنی سن دخی
مقابله سنده دخی زیاده لطف وتواضع ایله وکر خلاف کند در
دو چشمش اکن خاک اکر خلاف ایدوب اسائت معامله سن ایلیه
ایکی کوزلرین طپراغله طولدر قطعا مسامحه ایلمه حقلشمغه
همت ایله بعض شراح اکر خلاف کند عبارتنده اکر سکا مخالفت
ایدرسه دیو معنی ویرمشلر لکن معنی راجح اولدوغی واضحدر
فتدبر اکن فعل امردر طولدر دیمکدر سخن بلطف وکرم با درشت
خوی مکوی بدخوی وسیء الخلق اولاندن سوزی لطف ایله وملایمتله
سویلمه بیچه سویله که زنک خورده نکردد بنرم سوهان پاک
زیرا پاسلنمش بر نسنه یومشق اکه ایله پاک اولماز بلکه ایری
ودرشت اکه یه محتاجدر درشت خوی سیء الخلق وغلیظ الطبع
دیمکدر وصف ترکیبیدر زنک غلط ایتمشدر زنک خورده زنک یمش
یعنی پاسلنمش دیمکدر وصف ترکیبیدر غلط ایتمشدر سوهان
اکه وتورپی دیدکلری در نرم سوهان یمشاق اکه صفتک موصوفه
اضافتی قبیلندندر دیمشلر فقیره لایق اولان بودر که یمشاق اکه
اوله فتدبر حکمت هرکه درمیان سخن دیکران افتد تا مایه فضلش
بدانند هر کسه که غیرلرک سوزی اراسنه کیره غرضی
بوکه کندونک مقدار فضلنی بیله لر تحصیل کسه نک سویلیتیوب
اظهار فضیلت ایتمکه استیه پایه جهلش بشناسند انک جهلنک
مرتبه سن بو وضعندن اذعان ایدرلر زیرا بو حالت دلیل جهالتدر
اهل علم شانی دکلدر قباحت فهم اولان بو ایله ایتمز مایه مقدار
معناسنه در پایه مرتبه دیمکدر قطعه ندهد مرد هوشمند جواب
مکر انکه ازو سوال کنند عاقل اولان کمسه کندودن صورلادین

كسيه جواب ويرمز كرچه بر حق بود مزاج سخن حمل دعويش
بر محال كنند زيرا صورتده جواب ويرن كسنك سوزى
فرضا حق وصواب اولورسه ده البته اعتقاد اتميوب اناكه دعوى
محاله حمل ايدرلر پس عاقل اولان بو معنايى اذعان ايدوب لازم اولميان
جواب وخطاب ارتكاب اتمز دعويش حمل بر محال كنند تعبير اولنسه
دخى انسب واظهر ايدى فقد بر **حكمت** ريشى اندرون جامه داشتم
جامه ايچنده يعنى بر مذكور وذكرى جائز دكل يرده بر چبان چقار
مشيدم حضرت شيخ رحمة الله عليه هر روز بپرسيدى كه
ريشت چونست ونپرسيدى كه كجاست شيخ حضرتلرى رحمة الله
عليه مراد شيخ شهاب الدين سهروردى در يدر ديمشلر چبان چقارده
بيلوب هر كون چبانك نجه در ديو صورردى چبانك قنده در
ديو صورمزدى ريش جراحت معناسنه در بو محلده چبان مراددر
بعض نسخده دملت چونست واقع اولدوغى كه دليلدر دانستم
ازان احتراز ميكند كه ذكر هر عضوى روا نباشد مراد بنى بلدم
اندن احتراز ايدر كه هر عضوك ذكرى جائز دكلدر پس جايز كه
چبانى بر غير معهود يرده اوله اولكه جواب ويرمكدن حجاب چكه
ديو چبانك قنده در ديو صورمدوغنك وجهى بو ايمش
وخردمندان كفته اند هر كه سخن نسنجد از جوابش برنجد
وعقلا ديمشلردر هر كسه كه سوزى وزن ايدوب يعنى فكر
وملاحظه ايله سويلميه البته اول سوزك جوابندن زحمت
چكر يعنى تامل سويله وكى نامعقول سوزه كوره جواب
ناصواب ويرنلر بحضور اولمق لازم كلور **قطعه** تا نيك
ندانى كه سخن عين صوابست بايد كه بكفتن دهن از هم
نكشايى مادامكه سويليه‌جك سوزك عين صواب ايدوكن صحيح
بيلميه سن كفتاره اغز اچمق كركسن تا مادامكه معناسنه در
دهن بو محلده لب معناسنه در بايد كه بكفتن لبت از هم نكشايى
تعبير اولنسه انسب واظهر اولور ايدى فقد بر كر راست سخن

كويى ودر بند بمانى به زانكه دروغت دهد از بند رهايى
طوغرى سوز سويلمك سببيله حبس وبنده كرفتار اولوب
قالمق يكدر يالان سوز سويليوب حبسدن وبنددن خلاص
اولمقدن نخفى اولميه كه مقدما اول كتابده وزيرلر اسير حكايه‌سنده
حضرت شيخك دروغ مصلحت آميز به از راست فتنه انگيز ديدوكى
سوزنه بو كلامى مخالف دكلدر زيرا شيخك اول كلامى سخن
راست فتنه انكيز فساد عظيم وشر كثيره مؤدى اولدوغنده
كوره دروغ مصلحت آميز اولى فساد عظيمى وشر كثيرى دفعه
وسيله اولمغه نظردر كه مثلا اول حكايه‌ده اولان اسير مظلومك
بى وجه وبلا سبب قتل وهلاكى كبى كه وزير اول فقيرك
غالبا مظلوم وبيكناه ايدوكنى بيلوب اول وجهله تخليصنه سعى
وهمت اتمشيدى وبو مقامده مذكور اولان كلام اول مرتبه‌ده اوليوب
جزئى محنتدن خلاص ايچون كذب ارتكاب اولنميه ديمكدر فقد بو
بعض شراح بو وجهله دخى توفيق ايدوب ديمشلركه حضرت
شيخك بو سوزى كشينك كندو ذاتنه راجع اولان امورده در
وكلام سابق غيرك احوالنه كوره در يعنى بر غيرى كسنه‌يى ورطه‌دن
تخليص مقصود اولوب ارتكاب دروغ اتمك جائزدر اما كندو
نفسنى تخليص ايچون روا كورلمز ديمكدر ولا يخفى ما فيه
فتأمل **حكمت** دروغ كفتن بضربت لازب ماند كه اكر جراحت درست
شود نشان بماند يالان سويلمك مثلا بر ضربه بكزر كه كرچه كندى
عظيم ياره ومجروح ايليه فرضا ياره اوكلسه ده اثرى وعلامتى
كتميه باقى قاله لازب ثابت ديمكدر ضربت لازب شول ضربه
ديرلر كه اندن جراحت ثابت اوله يعنى اوكلمش ياره ايدوكى محسوس
ومشاهد اوله زياده مؤثر اولوب واقع اولدوغى محله مجروح
ايليه بعض شراح ضربة لازبى جراحتك اثرى قالمش ضربه ايله
تفسير ايدوب غلط ايلمشدر فقد بر ضربت لازب تركيب توصيفى در
اضافت توهم ايدن غلط اتمشدر كه حرف بيان اولمق ظاهردر

چون برادران یوسف علیه السلام کە بدروغی موسوم شدند
بر راستی گفتن ایشان نیز اعتماد نماند حضرت یوسف علیه السلام
برادرلری کبی که کذب ایله موسوم و معلوم اولدیلر حضرت یوسف
حقنده اکله الذئب دیدیلر بر راست گفتن ایشان نیز اعتماد نماند
یوسفیدن من بعد انلرک طوغری سوزلرینه بیله اعتماد قالمدی
مشهور مثلدر بالا بخیک کرچکنه یازق دیرلر موسوم علامتلنمش
و نشانلنمشدر دیمکدر معلوم و مشهور اولمقدن کنایتدر طوغری
سوزلرینه اعتماد قالمدی دیدوکنک اصلی بودر که صکره مصرده
حضرت یوسف ایله اخوانی میاننده واقع اولان شیرین کارلق
معاملەسی جاری اولوب ابن یامینی الیقودقده اخوانی حضرت یعقوبه
کلوب یا ابانا ان ابنک سرق دیدکلرنده اکرچه بحسب الظاهر
کندولری حس و مشاهدهلرینه نظر بو سوزلری صحیح کبی ایدی
زیرا حضرت یوسفک لطایف الحیلدن اندوکی تدبیری بلمزلردی
واقع ظن ایدرلر ایدی لکن اولدن کذبلری ظهور ایتمکله حضرت
یعقوب علیه السلام سوزلرینه اعتماد ایتموب بونده دخی بر تقدیر
سزک بر حیلهکز و صنعکز واردر دیو صبر ایدرم لکن عاقبت
خدا نیلر قال الله تعالی بل سولت لکم انفسکم امرا فصبر جمیل

قطعه

کسی را که عادت بود راستی بر کسنهنک که طوغریلق عادتی اوله
هر کسی انی قولا و فعلا استقامت و صداقتله بیلورلر خطا کرکند
در کذار رندان و فرضا بشریت مقتضاسنجه اندن بر خطا صادر
اولسه ده کیمسه مؤاخذه ایتمز عجب اولمز دیرلر مساعده ایدرلر
وگر نامور شد بنا راستی اما اکر یلکذ ایله مشهور اولسه وگر راست
باور ندارند ز و من بعد هرکز انک کرچکنی تصدیق ایتمزلر دوزینه
اعتماد بر طرف ید رخفی اولمیا که بو محلده طوغریلغی قوله صرف ایتمک
اکرچه سیاق کلامه ملایمدر لکن قوله و فعله عام اولمق انسبدر
اما قطعه ثانیه قوله مخصوص ایدوکی منصوصدر فتدبر
کذار ندار زود یمکدر اندن کچرلر یعنی که بر حکم و برمزلر مساعده

دیدی ع

ایدنلر دیمکدر

ایدرلر دیمکدر نامور مشهور دیمکدر باور اینانمق معناسنه در
قطعه دروغی نکیرند صاحب دلان بر آنکس که پیوسته گفت
راست جمیع زمانده راست کویلکله مشهور اولان کمسنک اهل
دللر یالانن طوتمازلر یعنی هیچ بر خصوصده انی کذب ایله نسبت
ایتمزلر واقعا اولدوغی تقدیرجه دخی خطایه حمل ایدوب عمدا
کذبه نسبت ایتمزلر بشریتدر عجب اولمز دیرلر مساعده ایدرلر
اعتقادلرینه خلل کتورمزلر وگر مشتهر شد بنا راستی اما اکر کذب ایله
مشهور اولسه اگر راست گوید تو گوئی خطاست فرضا کرچک
سویلرسه ده بهر تقدیر سن انی کذبه نسبت ایدرسن پیوسته
همیشه و مدام دیمکدر خطا بو محلده کذب معناسنه اولمق مناسبدر
نتامل حکمت اجل کاینات باتفاق ادمیست و اذل موجودات
سک عقلانک اتفاقی بونک اوزرینه درکه مخلوقاتک اعز و اشرفی
انساندر و موجوداتک اذلی یعنی غایت کمتر و لحقیری سکدر
و باتفاق خردمندان سک حق شناس به از ادمی ناسپاس
و عقلانک اتفاقی بونک اوزرینه درکه نعمت حقنی بلن کلب
کفران النعمه اولان ادمدن بهتردر نعمت و بردکدن صکره کوتره
بک کره رد ایتسک بنده سندن اعراض ایتمز و قوووب کتمز انسان
بویله دکلدر اجل لامک تشدیدی ایله جلیلک افعل تفضیلیدر
عزیز و شریف معناسنه در اذل ذلیلک تفضیلیدر خوار و حقیر
معناسنه در سک حق شناس صفت و موصوفدر ادمی
ناسپاس دخی بویله در بونلرده اضافت توهم ایدن غلط
ایتمشدر سپاس شکر و منت معناسنه در ناسپاس غیر شاکر
دیمکدر کفران النعمه معناسنه در قطعه سگی را لقمه هرگز
فراموش نگردد گر زنی صد نوبتش سنگ بر کلبه بر لقمه ویرسک
من بعد هرکز اونوتمز و سنی ترک ایتمز فرضا کوننده یوز کره طاش ایله
اوروب رد ایدرسک ده وگر عمری نوازی سفله را اما بر زنیله ودنی
و سفلهیه بر مدت رعایت و احسان ایلسک بکمتر چیزی آید

باتوردجنکجزئی بهانه ایله وفی الجمله تقصیر ایله ساکه عدو اولور
بوقدر یللق نان ونمکه زبر قدم اولوب حقوقی عقوقه تبدیل
ایلر **حکمت** از نفس پرور هنرورى نیاید نفس پرور اولان کمسه دن
هنر ورلک کلمز وبی هنر سرورى را نشاید وبی هنر اولان کمسه
سرورلکه لایق اولماز نفس پرور تن پرور کبی متصل حیوان کبی
اکل وشرب وحضور وراحت ایله مقید اولان کمسه دیرلر
هنر ور هنرلو یعنی اهل هنر دیمکدر وسرور سردار وبر نسنه محصل
باش بوغ وصاحب ریاست دیمکدر مانند دواب خورد وخواب ایله
مقید اولاندن هنر کلمز دیمکدر بو مضمونی عارفلردن بری خوججه
نظم ایتمشدر **شعر** نفس پرور نباشد اهل هنر بی هنر هم نمی
شود سرور **بیت** مکن رحم بر گاو بسیار بار که بسیار خسبست وبسیار خوار
صغری اسرکه که بسیار خسبست وبسیار خوار زیرا که او
کوردککچوق یوکیجی کاو وچوق یاتوب ویویجی وچوق ییجی در
چوق سوب چوق یاتان حیوان چوق یوک چکمکدن غیری چاره
بنه یاراماز هرکزا نی سرکمک جائزدکلدر بسیار خسب خاء معجمه نک
ضمی وسین مهمله نک سکونیله خسبیدندن وصف ترکیبی در
یعنی چوق اویقلاییجی دیمکدر بعض نسخه ده بسیار خوابست
واقع اولمش بسیار خوار دخی وصف ترکیبی در یعنی چوق ییجی دیمکدر
بعض شراح بی فلاح بو محلده اولقدر ترزیقات سویلمشدر
که نه ماهیت اولدوغی بیلمک استیانلر همان بو بیتک ترجمه سنی یازدوغی
محلده کورسنلر فی الجمله تمیزلری واریسه معلوم اولور اکرچه
بومقوله اشخاصک ترهاتنه تعرض حد ذاتده مالا یعنی یه اشتغالدر
ولکن معتقدلری اولان بعض اذهان قاصره یه مرتبه اذعانلرینی
عیان ایدوب ضعف الطالب والمطلوب فحواسنه ماصدق اولدقلری
بلدرمکیچون تفصیلنه شروع اولندی خفی اولمیا که بعض نسخه ده
مصراع اولده بسیار بار یرینه بسیار خوار واقع اولمش بعض
شراح بسیار بار نسخه سنده واصلا اولمیوب اول نسخه اوزره شرح

ایدوب ولکن قافیه تکرر ندن قاچوب خوار لفظنی مصراع اولده
وصف ترکیبی اولمیوب حقیر وذلیل معناسنه اولمغه حمل ایتمش
یعنی چوق خوارلق چکیجی کاوه ترحم ایلمه دیمش اما بو شارح یاوه
کوی عجیب درکه بسیار بار نسخه سن کورمشکن ینه بسیاری
خواری اختیار ایدوب وخواری حقیر معناسنه حمل ایدوب نیجه رد ایدوب
بو بسیار خوار دخی ایکنجی مصراعده اولان کبی چوق ییجی دیمکدر دیمش
ومصراع ثانیده اولان واو عطفی اسقاط وبسیار خسب اوزره
عطفی انکار ایدوب دیمشکه بسیار خواری بسیار خسبه عطف
ایدنلر مقصود بیته واصل دکلدر ایمش خفی دکلدر که مقصود بیت
اولی باطل ایکندر واصلا اولمیوب بیتی بوزمش وجاهلانه تصرفلر
ایدوب دیمشکه بسیار خوار مصراع اولده کاوه صفت واقع اولوب
ومصراع ثانیده موخر مبتدا وبسیار خسب مقدم خبر واقع
اولمشدر پس قافیه یه بو قدر تغایر کفایت ایلر انتهی کلامه
اهل اولان بیلورکه قافیه تکررنده اولان کدر بو قدر تغایر
اعتباری ایله دفع اولمازدر فقد بر ودخی شارح یاوه کوی
دیمشکه کاودن مراد بو محلده تشبیه طریقی ایله شخص اکولدر
حقیقت کاو دکلدر یعنی تن پرور اولان کمسه تی انسان
نزلکه سنده تنزیل ایدوب کندیه مرحمت ایلمه زیرا چوق ییجی چوق
یاتیجی در انتهی بو سوزی دخی ترزیقدر کاوی کندو معناسندن
چیقارمغه حاجت یوقدر خصوصا بسیار بار نسخه سی احتمال
مجازی رافعدر نهایت بو قصه دن تن پرور اولان شخصه
حصه چیقار عارفانه اولان اکلر فافهم کاو وبسیار خوار ترکیب
توصیفی در عجیبدر شارح یاوه کوی اثناء کلامنده بسیار
خوار کاوک صفتیدر دیسوب بو محلده اضافت بیانیه دیمش معنا
اوزره جهلینی اظهار ایلمش **دیکر** چوکاو ارهی یا بیدت فرنه صف
کبی سمرهکنا ستر بسک چو خر تن بجور کسان در ده‌ی کند وکی
کاو وخر کبی اشخاصک جور وجفاسنه تسلیم ایدن کمسن زیرا

محصل

دی

سمروب لحم وشحم بغلمق البته تن پرور اولوب كثرت آب و
علف ايله زياده اكل وشربدن حاصل اولور اولمرتبه اسباب تنعم
تحصيل البته سهولتله ميسر دكلدر بهر تقدير بحسب العادات خلقه
ملازمتله نجه درلو محذورات ارتكاب ايدوب جفا ومحنت
چكمك ايله وجوده كلور نته كيم كاو وحمار وساير بهايم باربردار
قسمنده وافر وبسيار آب وعلف ويروب سمرتدكلري ايشه
يارايوب ويوك چكمك مصلحتي ايچوندر فربهي سمز كلدن بايد
لفظنك فاعليدر ديينلر غلط اتمشلردر تندن مراد وجوديدر

حكمت در انجيل آمده است كه اى فرزند آدم اكر توانكرى وهمت
از من مشتغل شوى بمال انجلده وارد اولمشدركه حق تعالى بيوردركه
اى آدم اوغلى اكر ساكه غنا ويررسم غنا ونقود وب مال ومنالكه
مشغول اولورسن بنى قويوب ماله طيرسن واكر درويش كيمت
تنكدل نشيني واكر فقير ودرويش ايدرسم بحضور اولورسن
صفاى خاطرك اولمازكه باكه بولندن عبادت ايده سن پس حلاوت
ذكر من كجا يابى پس بنم ذكر وطاعتمك لذت وحلاوتني قندن
بولورسن وبعبادت من كجا شتابى وبنم عبادتمه قندن سعى
ايده بيلورسن قطعه كه اندر نعمتي مغرور وغافل كاه نعمت ايچنده
غافل ومغرورسن كهى از تنكدستى خسته ورنجور كاهي ضرورت
وفقردن واضطرارلقدن دلخسته وشكسته خاطرسن چو در
سرا وضرا حالت اينست چونكه سرا وضرا يعنى فقر وغناده سنك
حالك بودر نداغم كى بحق پردازى زخويشتن بلمزنكه كندو نفسكى
قويوب حق تعالى حضرتنه نجن مشغول اولوب قوللغى يرينه
كتوره سن نعمتده كى يا خطابي ايچوندر ظاهر بودركه مغرور
وغافل لفظلرنده مصروفلر ولده حالى وزره ابقادنجا نردن
قيد بتنكدستيده يا مصدريه درلا اضطرارلغى ديمكدر تنكدست الت
طار ديمكدر فقر واحتياجدن كنايتدر وصف تركيبي در دين غلط
اتمشدر سرا وفرح وسرور وضرا غم وغصه معناسنددر بردان

مفعول به

مشغول

مشغول اولورسن ديمكدر حكمت ارادت بچون يكي را از تخت
شاهي فرو آرد حق تعالى حضرتنك ارادتي كاه اولور برينى
تخت سلطنتدن اشاغى ايندوروب قهر وغضبه مظهر ايدر
قل اللهم مالك الملك تؤتي الملك من تشاء وتنزع الملك ممن تشاء
بچون بى كيف ديمكدر كه كنهنه اطلاع ممتنع اولوب حقيقتندن
استفسار جائز اولمدوغى ايچون حق تعالى حضرتنى بچون ايله
توصيف ايدرلر حضرت بچون ديرلر پس بو محلده دخى ذات بارى
مراد اولوب تركيب اضافى اولمق جائزدر ارادتك وصفى اولوب
تركيب توصيفى اولمسه دخى مانع يوقدر زيرا صفات بارى
دخى متكيف دكلدر برجانبه قصر ايدنلر تقصير اتمشلردر تخت
شاهيده ظاهر اولان يا مصدريه اولمقدر تخت سلطنت
ديمكدر نسبت ايچون اولمق دخى جائزدر برجانبه قصر ايدن
تقصير اتمشدر مصدريه اولمق غلط درردين كند وجهلين وقصور
نكاره ايلمشدر وديكرى مرادر شكم ماهي نكه دارد وبرينى بالوق
قارننده حفظ وحمايت وهلاكدن صيانت ومظهر عنايت ايدركه
حضرت يونس عليه السلام در حاصلى كيمنه قهر ايدوب عزتدن
ذلته وشوردر فرضا سلطان عظيم الشان اولورسه هر
كز سلطنت وحشمتى ظاهر المحل امن وسلامت كيجه زاكه
نائره قهر وغضبنه ابتلا ينه چاره بولمزدر وكيمنه عنايت
نظر ايدوب قعر درياده بالق قارننده كه ظاهرا جاى
حفظ صيانت دكل ايكن قدرتن اظهار ايدوب انى صقلر
هيچ نسنه دن اكه ضرر كلمز مقصود بارى تعالى حضرتنك
قدرت وعظمتى بيان وقهر لطفنى اظهار وعياندر بو محلده
نقره اولى ده مراد ابرهيم ادهمدر وثانيده اشتالى لنظر هدايت
اولان عزيزلردر بينلر هر كز معناى مقصوده واصل
وروح كلامه نائل اولماشلر بيت وقتست خوش انرا كه
بود ذكر تومونسن وقتي خوش شدن شود كمستكه سنك ذكرك

كنهنه

لطفن

اكه مونس اوله ونخود بود اندر شكم حوت چو يونس فرضا
حضرت يونس عليه السلام كبى بالق قارننده اولورسه‌ده
حضرت يونس عليه السلام بالق قارننده بله بر نفس حقك
يادندن خالى اولميوب وقاتى ذكر صفاتيله كچسه‌دحوت
بالق دريونس بومحلده قافيه اچيچون نونك كسريله اوقنور

حكمت اكر تيغ قهر را بركشد ولى ونبى سر دركشد حضرت حق
جل جلاله اكر تيغ قهرن چكسه يعنى جلالكو سترسه اولدمده
ولى ونبى ده اولورسه خوف وخشيتدن وحيرت ودهشتدن
باشن ايچرو چكر فانى ومستهلك اولوب اغز اچمغه مجاللرى
قالمز واكر غمزه لطف بجنباند بدان را بنيكان در رساند
واكر غمزه لطفن حركته كتوره يعنى جمالى ظهوره كلسه اشقيابى
مرتبه سنه ايرشد وردى ابرار رساندر كمقصود مقصدمدن
بعضلر بجنباند متعلقدر ديمشلر يعنى بر امور ره نظر لطف
وعنايت ايليه ديمكدر اولور اكرچه بعيد وخلاف ظاهردر
ولكن صحتدن خالى دكلدر خطادر دين كند وخطا اتمشدر
قندير **قطعه** كر بمحشر خطاب قهر كند انبيا را چه جاى معذرتست
اكر محشر كوننده رب العزت حضرتى قهر بله خطاب ايليه ونشت
معامله بابن فتح ايليه انبيانك بله اعتذاره مجاللرى قالمز معذرت
مغفرت وزنى اوزره دربرده از روى لطف كو برد ارغيبت
خطابه التفات طريقيله الله تعالى حضرتنه تضرع ونيازدن
يعنى اى قول لرينه رحمتى جيدن ولاولادا رحم الراحمين لطف
يوزندن پرده‌يى رفع ايدوب بيچاره جمتمند قوللرك ايله
فضل وكرم معامله سن ايله كا اشقيا را اميد مغفرتست زيرا
اشقيا وعصات بله سندن لطف ورحمت وعفو ومغفرت
رجا ايدرلر فضل بابى كرسنا ولمدا ولمجرم وكنا هكارلر
محروم اولمق لازم كلور حاشا كرمكدن كه عاصيلرى مايوس
وناميد ايده كبر در ارحاضرد رمقصود نياز وتضرع ايله‌در

رجا وتوقعدن

رجا وتوقعدن كولفظى مجرد تاكيد ايچوندر **حكمت** هركه بتاديب
دنيى راه صواب نكيرد بتعذيب عقبى كرفتار ايد هركسه كه
دنيا تاديبيله مؤدب اولميوب راه صوابه سالك اولميه يعنى يونن
من لم يؤدبه الابوان ادبه الملوان فحواسندن حصه دار اولميه
وصلاح وفلاح بولمه كتميه اخرت عذابنه كرفتار اولور
قال الله تعالى ولنذيقنهم من العذاب الادنى دون العذاب
الاكبر يعنى البته بزانلره عذاب ادنادن يعنى دنيا عذابندن طاندو
عذاب اكبردن مقدم كه عذاب اخرتدر يعنى اكثر بومقوله لر اتدكلرى
معاصيلك برمقدار جزاسنى دنياده كورر لر اولدخى نوع لطفدر
ديمشلر ولاشو يلكه دنيا اسندراجه مظهر اولوب كناه ومعصيت
ايدنجه نعمتى ودولتى زياده اولوب هيچ بر مصيبت كورميه معا
جمله سى اخرته قالور ولعذاب الاخرة اشد وابقى **بيت** جند ست
خطاب مهتران انكه بند خلقى طبيبا ند حكمتله ارشاد وتربيت
مقامنده اولان بزركوارلر اولا اطفاله ملامتله وبند ايدرلر
حكم قيدبند وحبس ايدرلر مهتران اكابر وعزيزان ديمكدر جون
بند دهند بند مثنوى بدهند بندا تذكيرى نصح وپندى كه كوش
اتميه‌سن الكه اياغكه بند اوروب بربوزدن دخى علاجكه مباشرت
ايدرلر جون لفظى ادات شرطدر جزانك شرطا وزرينه ترتبندن
معناى عليت مستفاد اولور بعض شراح بوتحقيقدن غافل
اولوب جون ادات تعليلدر ديمش ومثنوى دهند لفظنه عطفدر
حكمت نيكبختان بحكايات وامثال پيشينان پند كيرند نيكبخت
ودولتمند اولانلر بوجهانه كندولردن مقدم كلنلرك عبرتامين حكايات
وامثالى ايله نصح وپند الورلر سود سندا ولورلر پيش ازانكه پيشينا
بو واقعه ايشان مثل زنند اندن صكره كلنلر كنديلرك وقايع وما
ضرب مثل اتمزدنا ولد محصل عاقل وهوشمند اولان دولتلولر
ما النخه ومقدارنجه عربى وفارسى وتركى تواريخ تتبع ايدوب
احوال سلفده عبرتله نظر ومطالعه ايدوب هر قصه‌دن برحصه

رجا وتوقعدن

خوش لفظى وتنك صفتيدر وقت خوش نيست ازاكه تقدير بنده در رحم

مستهلك

ددز

ذاله

اول م

جوالرابليه

آلوب تهذیب اخلاق ایله اصلاح حال اتمکه سعی ایتمک لازمدر زیرا
صحرم کاملان کند وکرک ماجرالری نیک وبدهرنه ایسه بهر تقدیر مثال اولمه
کرکدر شونکله جهت اتمک کرکدر که صحرم کاملان میاننده کزنولرک مناقب
جلیله وماثر حمیده لری مثل اولوب نقل مجالس اولمغله خیره عاید
سبب اوله نیکبخت اوغلو وحسن الطالع دیمکدر ترکیب توصیفی
دینلر غلط اتمشدر پیشنیان متقدمین دیمکدر پسینیان متاخرین
معناسنه در بو محلده پیشینیانی امم ماضیه یه تخصیص ایدن
بی وجه تخصیص اتمشدر کذلک اونلرک حکایاتنه قصر ایدن
دخی تقصیر اتمشدر ایکی مقامده بله مناسب اولان تعمیمدر **قطعه**
نرود مرغ سوی دانه فراز مرغ دانه جانبنه توجه اتمز وپاند
اوغرامز چون دیگر مرغ بیند اندر بند یعنی مرغی دانه ده وتمش
کورد که فراز لفظی سوی تاکیدیچوندر مرغ جانبنه یقین کتمز
دیو تعبیر ایدنلر ظاهردر که معنای مرادی بیاندن دورخدر زیرا
بو محلده قرب معناسنه دکلدر ربما توهم ایدر پند گیراز مصائب
دیگران غیریلرک باشلرینه کلان درد وبلا ومصیبتلردن پند وعبرت
ال تا نگیرند دیگران زتو پند تا غیریلر سنک حالکدن پند وعبرت الیالر
تا حرف تعلیلدر حرف دوامدر دین غلط اتمشدر محصل سن کندی نفسنک
حالندن عبرت الماسن واکر کوره سلوکک وزنده کافی اتمیه سن سنک
حالکدن غیریلره عبرت اولورسن **حکمت** انکه کوش ارادت کران افریدست
چون کند که بشنود اولکسنکه ازلده الله کوش ارادتنی اغر یعنی کوکلی
قولاغنی صاغر خلق اتمشلردر اول بیچاره سمع قبوله وصوله نه درمان
ایلسون لهم آذان لا یسمعون بها وانکه کمند سعادت کشیده اند
چون کند که نرود واولکسنه یی که سعادت وهدایت کمندی ایله
جانب حقه چکمشلردر نیجه کاری برم نجذب اولوب کتمکه بخت اتاد
محصل سعادت وشقاوت وهدایت وضلالت ارادت حق ایله در
کیمی بتخانه دن نغمه وکیمی مسجددن نجیمه کوندرر لا یسأل
عما یفعل **قطعه** شب تاریک دوستان خدای می بتابد چو روز رخشنده

الله دوستلرینک

الله دوستلرینک قرانکو کیجه لری روز روشن کبی پر نور وضیادر
شعر اولکه کشف وشهوده مظهر اولورلر. کیجه کوندز اکا برابر
اولور. تحقیق بودرکه عامه انسانک چشم ظاهری کنکو کبی وناری
اولان نور افاقی ایله ادراک ایدر ولیل سببیله موانع رؤیت مرتفع اولوب
جمیع ظواهر اکا محسوس ومشاهد اولدیغی کبی بعض خواص افراد
عباد ظلمت طبیعتدن خلاص اولمغله دیده باطنلری دخی نور الهی
وتجلیات بی تناهی ایله منور اولور جمله بواطن واسرار انلره ظاهر
واشکار اولوب انلره نسبت کیجه ایله کوندز یکسان اولور شب
تاریک ترکیب توصیفیدر اضافت بیانیه دینلر غلط اتمشدر مجموعی
دوستانه مضافدر بتابد کی فاعلی شب در روز رخشنده ترکیب
توصیفیدر اضافت توهم ایدن غلط اتمشدر بعض شراح شب
تاریکی عبارتندن ظرف طوتوب ودوستان خدای مبتدا اولوب
می بتابد لفظی ضرورت وزنیچون صیغه افراد ایله ایراد اولنوب
کل واحد اعتباریله خبر اولمغله حمل اتمش یعنی قرانکو کیجه ده
الله دوستلری روز روشن کبی پر ضیا اولمه اندر دیمک اولور
حقا که روز رخشنده کبی واضح ورایج معنایی قویوب بویله
تکلفاته ارتکاب ایدن عزیز کلستان شرحنه متصدی اولمق انصافه
دکلدر روزی نه سعادت بزور بازو نیست تا نبخشد خدای بخشنده
ولکن خدای منعم ووهاب محض فضل ولطفندن عطا ایتمینجه
بو سعادت البته زور بازو ایله وسعی وکوشش ومجاهده ایله
وریاضات شاقه ایله وکثرت طاعت وعبادت ایله میسر دکلدر
بیت سکندر را نمی بخشند آبی. بزور وزر میسر نیست
این کار. خدای بخشنده ترکیب توصیفیدر اضافت دین غلط
اتمشدر **دیگر** از تو بکه نالم که دکر داور نیست سندن کیمه شکایت
ایدوب حالمی اعلام ایده یم که سندن غیری حاکم یوقدر وز حکم تو هیچ حکم
بالاتر نیست وسنک حکمکدن یوقاری هیچ حکم یوقدر حاکم
علی الاطلاق سنسن لک الملک لا شریک لک **م** مالی سوی قرعی لبابک

حیلة • ولکن رد دت فای بابا قوع بعض نسخده حکم یرینه دست
واقع اولمش در معنی بر در ید الله فوق ایدیهم مضمونیدر ظاهر
اولان ایکنجی حکم یا خود دست لفظی سکون میمله یا خود سکون
تاییله اولمقدر کسر میمله یا کسر تاییله بلا ترک موصوفی اولمقد
دخی مانع یوقدر قبول ایتمین قصور نظرین وجهل تعصبین
اظهار ایتمشدر انزاکه تو رهبری کنی کرنشود اولکسیه که
توفیقک رهبر و رفیق و قاید طریق اوله هرگز ضال و گمراه اولمز
انکه تو کم کنی ورا رهبر نیست ولی کسه‌یی که سن کم و ضال ایدرسن
هرگز اکا رهبر بولنمزدر من یهد الله فلا مضل له ومن یضلل الله
فما له من هاد • اللهم یا ملهم الرشاد اهدنا الی سبیل السداد

حکمت گدای نیک انجام به از پادشاه بد فرجام عاقبتی خیر اولان
گدا عاقبتی خیر اولمیان پادشاهدن ایودر انجام و فرجام عاقبت
معناسنه در پادشاه بد انجام اولمقدن مراد معاذ الله احتمالدر
سوء خاتمه اولا یا خود تقلبات دهر ایله سلطنتنه زوال کلمکله
اوله وارد اولان بیتک مضمونی احتمال اخری تاییدایدر فقدبر
گدای نیک انجامک حالی دخی بوکه قیاس اولنه گدای نیک انجام ترکیب
توصیفی در اضافت بیانیه دین غلط ایتمشدر بد فرجام دخی بویله
نیک انجام و فرجام وصف ترکیبی لردر دین غلط ایتمشدر

بیت غمی کز پیش شادمانی بری به غم و غصه که عقیبنده شادمانلق
حاصل ایدر سن بدار شادی کز پیش غم خوری شول شادیلق
یکدرکه صوکنده غم و غصه چکه سن شادمان سرور معنا
اصلده آسمان کبیدر وصف ترکیبی در دین غلط ایتمشدر هیچ
بر زمانده بونلر وصف ترکیبی اولمامشدر شادی ایکی یا ایله دن
اولکی مصدریه ایکنجی وحدتیه در

حکمت زمین را از آسمان نثار آسماندن زمینه واقع اولان نثار در که مراد باراندر نثار صاچو
معناسنه در و آسمان را از زمین غبار و زمیندن آسمانه چقان
غبار در و خاندر کلا ناء یترشح بما فیه هر ظرفک ایچنده نه وار ایسه

صیزوب طشره سنده ظاهر اولاجق اولدر انا ناظرفدر ترشح صیزمق
ما موصوله در فیه ضمیری وار انا یه راجعدر بو کلام مضمون
حکمی تعلیل مقامنده در

بیت گرت خوی من آمد ناسزاوار
اگر تنم خلقم و خصلتم سکا نامعقول کورندیسه تو خوی
نیک خویش از دست مگذار سن ایو خلقکی الدن قومه یعنی ترک
ایدوب بد اخلاق اولمه ناسزاوار لایق و موافق اولمیه و نامقبول
وغیر معقول دیمکدر خوی نیک ترکیب توصیفیدر اضافت توهم
ایدن غلط ایتمشدر

حکمت حق تعالی بیند و می پوشد حق تعالی
قوللرینک گناهلرین کورور و سترایلر همسایه نمی بیند و می خروشد
اما قومشی هیچ بر عیبنی و گناهنی بالمعاینه کورمز و یقینا بلمز کن
سن شویله سن بویله دیو او زرینه هجوم ایدوب متصل جور
و جفا ایلر بو معنالی موذی و خبیث و جفاکار قومشی یه مبتلا
اولان بلور ا فتراء ایدوب سوء ظن ایله بخید رلوا سنادلر
ایدرسنی خلق ایچنده رسوای ایتمکه چالیشور

بیت نعوذ بالله اگر
خلق غیب دان بودی نعوذ بالله اگر خلق غیب بیله لردی یعنی
خلق بری برینک گزلو اینلرینه مطلع اولالردی کسی بحال خود از
دست کس نیاسودی هیچ برکسنه کند و حالنده و خلوتنده کمسنه نک
الندن و دلندن خلاص اولوب حضور ایتمزدی دیو معنی ویرن
بعض شراح بالی سببیه طوتوب ای بسبب حال نفسه دیو تعیین
ایتمش ظاهر مرادی بر کسنه کندو نک گزلو حالنده خلقک اطلاعی
سببی ایله دیمکدر حقا بو معنا قولکیدن راجحدر خطادر دیینلر
کندولر خطا ایتمشلردر اول وپردکاری معنا که ظرفیتدر معنا
مراد چندان واضح دکلدر فقدبر فقیره لایح اولان بودرکه
هر کند و حالنده و مقامنده کورده دیمکدر اولان بر هر کسنه کندو
حالنده کورر برکونه تقصیری مقرر در فقدبر

حکمت زر از معدن
بکان کندن بدر آید التون معدندن کانی قازمق ایله حاصل
اولور و از دست بخیل بجان کندن اما ممسک و بخیلک الندن التق

جانبی قو یمق ایله میسر اولمز بر فقیره بر التون ویر یخود جانی چقار
کان ینه معدن معناسنه در کندن قازمقدر بدر ایدچقار و
ظهوره کلمکدر یعنی زر مبتدا و بدر اید خبریدر بکان کندن بدر
آید متعلقدر زر لفظی بدر اید کی مفعول صریحیدر دین مبتدا
اولدیغندن خبری یوغدر مصراع ثانیده دخی بدر آید مقدردر بعض
نسخه ده مصراع ثانیده بر نیاید واقع اولمشدر حاصلی جانی چقار
فقیره برحبه تصدق ایتمزدیمکدر مصراع ثانی یه بخیلک الندن التون
اولمک ایله خلاص بولوردیندر وجه کلامه واصل اولمامشدر قطعه
دونان نخورند و کوشند و آرند خسیس و ممسک ودنی ولئیم ولنلر
مالارین یمیوب صقلرلر کوشند داشتن حفظ ایتمکدر نیکم حواجه
حافظ دیمشدر بیت ای ملکالعرش مرادش بده و زخطر چشم بدش
دار کوشش کویند امید بحکر خورده دیرلر که صقلاییوب مرتجین
استرسم یرزدیو امید ایلمکدیمکدر منسوب کتمکدرن یعنی بحکلدجا بزکه
بر محلنده ضرورت واحتیاج چکلمک لازم کلدامثال عربیده در زکر
المأمول خیر من المأکول کم لفظی بو مقوله یرلرده من تفضیلیه
معناسنه در امید بدا نخورده تقدیرنده در روزی ببینی
بکام دشمن زر مانده و خاکسار مرده اتفاقا بر کون کورسن که
دشمنک وفق مرادی و دلخواهی اوزره اولی خاکسار نابکار مرده و الشدن
و درهم ودینارلری قالمش نتکیم وارد اولمشدر که بشر مال البخیل
بالحوادث والوارث بکام دشمن اضافتله در خاکسار خاکی ابجده اولوب
اولموب یاننده دیرلر لسان عربده مثلا ابو تراب دیرلر خاکسار دن
مراد دیوانه دردین مجنون ایمش بو لدو غن سو یلمش بعض شراح
بو بیته برزرلو معنی ویرمش بکام لفظی سکون میملا اولوب
ودشمن را تقدیرنده اولا و خاکسار مرده نک ضمیرندن حال اولد
یعنی بر کون مرادک اوزره کورهسن که دشمنک مالی قالمش وکندو
خاکسار اولدو غی حالده مرده اولمش خفی دکلدر که اکرچه بو توجیه
محض تکلف وعین تعسفدر زر مانده حالسد و هرنه دکلو بعیدایسه

حذ ذاتنده صحتدن خالی دکلدر بالکلیه ابطال و تزییف ایدن اظهار
تعصب ایلمش فقدبر حکمت هر که بر زیر دستان نبخشاید بجور زبر
دستان کرفتار آید هر کیمسه که کندو دن اشاغیلره و الی التنده
اولانلره ضعیفلره ترحم ایدوب لطف واحسان ایله کریمانه معامله
ایتمیه بارادة الله تعالی کندو یه غالب و کوجلو قوتلو کسلرک
جور و جفاسنه کرفتار و مبتلی اولور من لا یرحم لا یرحم زیر
دست الی التنده اولانلره دیرلر خدام و رعایا کبی وصف ترکیبیدر
دین غلط ایتمشدر زبر دست الی وستون دیمکدر زای معجمه نک ضمه
موحده نک فتحه لری ایله قوی و کوجلو دیمکدر بو کنایتدر مثنوی
نه هر بازو که در وی قوتی هست بمردی عاجزانرا بشکند دست
هر قوتلو و برزور او لانبازو مردانه لک ایله عاجزلرک
وضعیفلرک اللرین شکست ایتمز یعنی ایتمک کرکدر شو یلکه ایدرسه ده
یاننده قالمز بشکند دست عاجزان تقدیرنده در عاجزانرا بشکند ک
مفعول اولی صریحیدر دست مفعول ثانیدر دین غلط ایتمشدر
بشکند ایکی مفعوله تعدیه ایدنا فعالدن دکلدر فقد بر حرف
نفی مجموع بیتک مضمونه مصر و فدر ضعیفانرا مکن بردل کزند
ضعیفلرک و فقیر و مستمندلرک خاطرلرین رنجیده و کوکللرین
طوقنمه که درمانی بجور زورمندی زیرا که بر کوجلو قوتلو
کسنک جورینه مبتلا و کرفتار اولورسن ضعفایه ایتدو ککی یاننده
قالمزدر مکافاتین ندان شعر بس تجربه کردیم درین دیر مکافات
با دردکشان هر که در افتاد بر افتاد کز ننه ضرورت معنادرکه حرف تعلیلدر
درمانی بو محلده کرفتار و مبتلا اولورسن دیمکدر یائی ظرفیته حمل
ایدوب جور و جفاسنده عاجز قالورسن دین مناسب اولانی
تعبیر ایتمش زورمند کوجلو و قوتلو دیمکدر یا وحدت ایچوندر
وصف ترکیبیدر دین غلط ایتمشدر حکمت عاقل چون خلاف در میان
بیند بجهد عاقل و هوشمند اولان اولر تا لقده خلاف و نزاع
وجنک و خصومت و غوغا و عربده کورده همان ارتق اتمز طوغرو

صچرایوب کناره چقارمعرکه دن طشره اولوراودا اوزتالقندبو لنماز
بجهد صچرامق معناسنه جهیدندن فعل مضارعدر و جودن
صلح بیند لنکو بهد وصلح وصلاح والفت وانبساط کورمکی
پرده لنکر براغور یعنی کلمنور قالور لنکر کیلورده اولور معروف
آلتدر بو محلده لنکر براقمق ثابت و برقرار اولمقدن کنایتدر کمافیا
سلامت درکنارست زیرا اوکلی مقامی امن و سلامت کناره
چکلمکدر و بعض نسخه ده درکرانست واقع اولمشدر کاف عربینک
فتحیله اولدخی کنار معناسنه در و اینجا حلاوت درمیان
وایکنجی مقامده لذت وحلاوت ولنا ورتالقدم بولنمقده در و مجلس
انس وصفاده بلجا ولمقده در حکمت مقامر راسه شش می باید
ولکن سه یک می آید قمار بازه متلاشش و سه لازمدر اولور لکن
اتفاقاسه ویک کلور یعنی هر زمانده نقش مراد کلمز ورو زکارده
وفق مراد اوزره اولماز مر جری الریاح لیس کما تشتهی السفن
مقام الجد ایله نرد اوینایان قمار بازه دیرلر بیت هزاربار چراکاه
خوشتر از میدان مرعی بیک مرتبه میداندن یعنی ارض خالیه دن خوشتر
و بهتردر ولیکن اسب ندارد بدست خویشتن عنان ولیکن اسکن
عنان نی کند والنده دکلدر هر نه جانبه سوق اولنور سه انی کیدر
والاکند ویله قالسه هرکز میداندن چقماز یدی چراکاه مرعی
معناسنه در که ترکیدا و تلاق دیرلر ایکی لفظدن مرکبدر
بری چرا در که جیم عجمیله او تلاق دیمکدر او تلامق معناسنه اولان
چریدندن ماخوذدر بری دخی کاه در که کاف عجمیله محل
معناسنه در اصلی کاه چرا ایدی علم اولیجق مضاف الیه تقدیم
اولنمشدر کما تقدم ذکری سبق ایلین مشهور قاعده در میداندن
مراد نباتات اولمیان ارض خالیه در عنان دیزکندر حکمت درویشی
در مناجاتی کفت یارب بربدان رحمت کن که برنیکان خود رحمت
کرده که ایشانرا نیک آفرین برد رویش حق تعالی حضرتنه تضرع
ومناجاتده دیر ایدی که یارب فضل وکرمکه لایق اولان بد درکه

عاصیلره وطالحلره رحمت ومغفرت ایده سن زیراکه مطیع و صالحلره
خود اول زمانده رحمت و لطف و عنایت ایتمش سن که انلری
او زرینه خلق ایدوب نیکبخت یاراتمش سن که لفظ ریکده وکیسی
رابطه وایکنجیسی حرف تعلیل اولمق ظاهردر او ذکسی که علم
برجامه وانکشتری در دست نهاد جمشید بود ابتدا علملو جامه
کیوب و برماغنه خاتم طاقان جمشید ایدی اندن اول کمسنه
اتممشدر جمشید سلاطین قدمادن معروف بر پادشاهدر
علم قلم و زنی او زره نشان دیمکدر ایلرو زماندن شهریارلری
صاغ اوموزندن اشاغی کوکسی او زرینه جامه نک ظاهرینه
اپیکدن و قلابداندن اشلمه بعض نقوش وصور پیدا ایدوب انکه
علم و اول قفتانه جامه معلم دیرلر محکم و زنی او زرینه دربوزمانده
دخی اکابر خانه لرنده جوهری تقالو قفتان دیدکلری اول قبیلدندر
کیده کیده بوشکله قومشلردر انک ابتدا جمشید پیدا ایدوب
صول جانبنده وضع ایلدی و سیاق کلامدن مفهوم اولان
بودرکه خاتمی دخی صول الکنک برماغنه طاقمش اوله کفتندش
چرا همه زینت و آرایش را بجب دادی و فضیلت راست راست
جمشیده سؤال اتدیلر که فضیلت صاغ جانبده ایکن سبب نه درکه
جمله آرایش و زینتی صول جانبکه اولمغی اختیار اتدک کفت راست
را راستی تمامست جمشید ایتدی صاغ جانبه اول شرف و فضیلت
تمام کفایت ایدرکه صاغ جانب واقع اولمشدر عارض حسنی ایله
زیب و زینته احتیاجی یوقدر مر حاجت مشاطه نیست روی
دلارام را تمامدر دیمکدر کفایت ایدر دیمکدر انکشتری خاتمدر اصلی
انکشت تردر تانک بری حذف اولنمشدر لخرنده کی یا نسبت ایچوندر
چپ جیم عجمینک فتحی و باء عجمینک سکونیله صول دیمکدرکه عربیده
یسار تعبیر اولنور اقلکی راست صاغ جانب دیمکدرکه عربیده
جانب یمین تعبیر ایدرلر ایکنجی راست لفظ رادایله استدن مرکبدر
الف محذوفدر یا مصدریه در قطعه فریدون کفت نقاشان

چین را که پیرامون خرگاهش بدوزند فرید ورد که صاحب ظهور
اولوب جهانگیر اولان پادشاهلرک بری در چین نقاشلرینه
امر ایدیکه بو بیتک مضمونن نقش ایدوب او تاغنک اطرافنه دیکه لر
پیرامون با عجمینک کسریله اطراف و حوالی دیمکدر پیمک فتحیله واوز
پیرامن دخی دیرلر خرگاه خانک کسریله در بو مقامده چادر
واوتاق معناسنه اولمق ظاهر و مناسبدر بعض شراح کیجه ایله
اورتدکلری قبه شکلنده قاره اوکه درلر اوی دخی دیرلر انکله تفسیر
ایدوب اوتاق معناسنه درر بیلر خرگاهی بلمزمش دیو طعن
ایدوب معنیده کندونک قصور نظرین اشکاره ایلمش مقامه
مناسب اولانی بلمش خصوصا بعض لغاتده خرگاهی اوتاق ایله
دخی تفسیر ایدوب قاره او ویکلرا وتاغی دیو تعبیر ایتمشلردر نیلرا
نیکدار رای مرد هشیار زیرا مازلره التفات و رعایت ایدوب اصلاح
ایتمکه و یولکه کتورمکه سعی و همت ایله ای مرد هوشمند که نیکان
خود بزرکک و نیک روزند زیرا که ایولر خود حد ذاتلرنده دولتمند
و نیکبختلردر انلره رعایت مقتضای شانلری و لازمه ذات و صفاتلری
انلره رعایت باتمق تقصیر اولمیاجغی مقرردر بعض شراح یعنی
انلره ایو دعا و رعایت ایله زیرا ایولر خود سعادتمندلردر سنک
دعاکه و رعایتکه اصلا احتیاجلری یوقدر دیو تعبیر ایتمش
بعض کسلر دخی انی رد ایدوب بو ایله دین کمسه بیدعاید
مستحقدر دیمش تزییف سوق یلمش حد ذاتنده توجیه مزبور
چاق بو ایله رد اینجک دکلدر فقد بر وار بابی زعمنه خفی
و نهان دکلدر که مقصود بیت ثانینک نحواسی نقش ایدوب
پاره پاره کسوب درون خیمه نک اطراف و جوانبنه دیکمکدر
نتکیم ایچی وسی سنقتشا و لاکن چادرلرده واوتاقلرده بعض
ابیات و کلمات کسوب دیکدکلری بیانه محتاج دکلدر بعض
شراح بو معنیدن غفلت ایدوب بیتا فلک شرحنده یعنی لازم
اولان یرنده رمت و نقش ایدرلر دیو تعبیر ایتمش **حکمت** بزرکی را

کفتند

کفتند با چندین فضیلت که دست راست دارد خاتم چرا در دست
چپ می کنند بر عزیزه صوردیلرکه صاغ الک بو قدر فضیلتی
وارکن سبب ندرکه خاتمی صول الک برمغنه طقارلر کفت ندانی که
همیشه اهل فضل محروم باشند اول عزیز ایتدی بلمز میسنکه جمیع زماننده
اهل فضل اولنلر محروم اولوردر **بیت** انکه حظ افرید وروزی قسمت
فلا هی عالم که بخت و طالع و رزق و حظ و نصیب یاراتدی
یا فضیلت همی دهد یا بخت یا علم و فضیلت ویرر یا خود بخت و سلطنت
ویرر تحصیل اکرچه لیس من الله بمستنکر ان یجمع العالم فی واحد
نحواسنجه لطف الهی ایله برقولی جامع الریاستین اولوب هم
علم فضیلتی هم غنا و دولتی اولمق جائزدر ولکن عادت الله بونک
اوزرینه جاریدرکه اکثر فضیلت ایله غنا جمع اولمزدر وحیث یکون
فالرزق ضیق نحواسنجه علم و فضیلت صاحبی اغلب معاشی
امرنده مضطر اولور حظ حاء مهمله و ظاء معجمه مشدده ایله نصیب
معناسنه در روزی رزق معناسنه در بخت باء موحده ایله
دولتدر بعضلر حظی بو محلده تخفیفله و قومشلر لازم دکلدر
تختدن مراد سریر سلطنتدر بعض نسخه ده اخر مصراع اولی سخت وخت
مصراع ثانی بخت باء موحده ایله واقع اولمش سخت ساختدن
مخففدر حظ و نصیب یراتدی و رزق دوزدی یعنی خلق ایدوب
خلق ایچون قسمت و تعیین ایلدی دیمکدر نسخه دکلدرکه اکرچه بو نسخه ده
سخت ساخت لفظندن مخفف اولمق خلاف ظاهر اولمغله فی الجمله
بعددن خالی دکلدر لکن مع ذلک اولکی نسخه دن راجح اولدیغی واضحدر
قندیر ایکنجی نسخه ده مصراع ثانیده بخت یرینه تاء فوقیه ایله
تخت واقع اولوب بعض کوردکلری استحسان ایدوب لطیفه دیمش
عجب نه ملاحظه ایتمشدر **حکمت** نصیحت پادشاهان کفتن مسلم
کسی راست که بیم سر ندارد یا امید زر پادشاهلره نصح و پند ایتمک
شول کمسه لایق و مسلمدرکه باشی کتمکدن حذر و طمع سیم و زر
ایتمیه زیرا بو ایکی معنی قبول و تأثیره مانع قویدر حضرت شیخ ندیم

الفصل

سودی

سودی

سردارد ونه امید زر تعبیر اتسه احسن واظهر اولور یری مصرع موحد
چه در پای ریزی زرش چه شمشیر هندی نهی بر سرش حقیقتده اهل
توحیده نسبت ایاغنه سیم وزر نثار اتمکله باشنه قلج طوتمقلغک
ایکیسی بر در هیچ فرقی یوقدر یعنی نه اندن حظ ایدر ونه بوندن
الم چکر ایکی حالده بله قطعا متغیر ومتأثر اولمز درچه لفظی بونک کبی
یرلرده عدم فرق معناسنی افاده ایدر م چه بر تخت مردن چه بر روی
خاکک قبیلندندر زرش ده اولان ضمیر شین پای لفظنه قیددر ره روانک
تقدیرنده در شمشیر هندی صفت وموصوفدر اضافت توهم ایدن
غلط اتمشدر امید وهراسش نباشد زکس اهل توحیدک حقندن غیری
برفردن خوف ورجاسی اولمزدر بر نیست بنیاد توحید وبس علم
توحیدک بنیادی انجق بونکدر اوزریندر نه ماله میل ایدر ونه اولکدن
باکی اولور هراس هانک کسری ایله وسین مهمله ایله بیم وخوف معناسنه
بس لفظی واوله بونک کبی یرلرده انجق دیمکدر عربیده فقط تعبیر اولنور
حکمت پادشاه از بهر دفع ستمکارانست پادشاه ظالملرک ظلمنی دفع
ایچوندر وشحنه برای خونخواران وصوباشی طشره ده کی
حرامیلری وقتل نفس ایدنلری وقطاع طریقی تجسس ایدوب بالدکتو
سیاست اتمکله شور وشرلرینی وفساد وضررلرن خلقدن اوزرندن
دفع اتمک ایچوندر خونخوار قان ایچجی دیمکدر حرامی وقطاع طریقدن
کنایتدر مراد درو قاضی مصلحت جوی طراران وقاضی بلده شهر
ایچنده اولان خرسزلری ویان کسیجیلرک وبونلرک امثالی
اشقیانک مصلحتی ایله مقیددر اولوب یعنی انلری تفحص وتجسس
ایدوب بالدکتو روب شرع ایله حقلرندن کلمک ایچوندر طرار یان
کسیجی مقوله سی بعض کزلو خرسزلره اطلاق اولنور
وفی مختار الصحاح الطر الشق والقطع ومنه الطرار ای المبال
السارق خفیة سمی به لقطع الثوب وشقه عند سرقته الدراهم واله
هرگز دو خصم راضی بپیش قاضی نروند هرگز ایکی خصم بری
برندن راضی اولوب قاضی حضورنه وارمزلر والبته قاضی

مرافعه اولان خصومتلرده اولور خصم راضی دیمک کسره ایله صفت
وموصوفدر بری برندن راضی دیمکدر حقنده راضی دیمکدر دکلدر
کما توهمه الشرح زیرا حقنده راضی اولمق قاضیه مرافعه اولمغه
مانع دکلدر زیرا حسن حقی بیلکده درجا نزکه هر بری حق کند و الثن
ظن ایدوب خصومت ایلیه لر فقد بر بعض نسخه ده هرگز دو
خصم از بیش قاضی راضی نروند واقع اولمشدر یعنی هرگز
ایکی خصم قاضی مجلسندن راضی اولوب کتمزلر در البته برینک
راضی اولمسی بدیهیدر زیرا بری شاکر برسی شاکی در بری خندان
برسی باکی در بعض شراح بو محلده وارد اولان قطعه یی نسخه
اولانی تأیید ایلمشدر ظاهر ومسلم دکلدر فقد بر قطعه چو حق
معاینه دانی که می باید داد بر یکسنک حقیر یعنی ویرمک لازم
اولدیغنی بیلدیکک بلطف بده که بجنگ آوری ودولتکی بحضور لطفله
وجنک وغوغا وخصومتله دکل اتمکدن لطفله وملایمتله ویرمک
ییکدر جنکله آوری ودولتکی یالکز مصدریدر بعضلر آوری
یاسنی خطاب طوتوب ودولتکی لفظی جنکه عطف ایدوب وبدولتکی
آوری تقدیرنده در دیمش بعضلر رد ایدوب زیاده باطل سوز
کند وجهل وبطلانی اظهار اتمشدر حدذاته توجیه مذکوره صحتدن
دوردکلدر لکن فهمدن بعید ومحجور در ظاهر اولان بجنکک اوری
وصف ترکیبی اولمقدر فافهم وبعض شراح بر کوزه دخی تصویر
ایدوب بلطف دادن به که بجنگ آوری دادی وبدولتکی دادی
تقدیرنده در ایکی وصف ترکیبیده لحنا ولانی یالکز مصدریدر
دیمش شارح دیکر بونی دخی رد و تزییف ایدوب عجب تزییق
کوی ایمش دیمش بونی ده دخی تزییق کند وسوبلیوب اظهار
تعصب ایتمشدر توجیه مذکوره هرچند بعیددر لکن صحتدن خالی
دکلدر اکرچه دولتکی لفظی جنکه او کبی وصف ترکیبیدر ردیده
تزییفدر ولکن اولی بابده شارح جاریه دخی انکله مشترکدر رفته در
اولکی مصراعده اولان که رابطه دریکجی نه معناسنده در خراج اکر

نكذارد كسى بطبيب نفس بر كسه لازم الاداخراجين كوكلى خوشنلغيله
وابلكاله ويرميه عناد ايليه طبيبك كسر طايله ايلوكى معناسنه
طاب يطيب دن مصدردن خفيف كلدوكه طبيب نفس كسى
كر خراج نكزارد تعيين اولنمه يلخود خراج اكر نكزارد طبيب
نفس كسى دينلسه اولى واظهر در فافهم نكزارد زايله در
اوده من وادا ايلمز ديمكدر نماز كزار وخراج كزار كبى بقهر از دوست
مردم سرهنكى چاوش كلوب اندن قهر ايله آلور همان بيهوده عناد ايدوب
جفا چكمه وكى قالور بيت چو كارى بر آيد بلطف وخوشى چه حاجت
بتندى وكردن كشى سرهنكى ياسى لشكرى وسپاهى يالرى كبى
نسبت ايچوندر اول طايفه يه منسوب وانلردن برى ديمكدر
اولور مردم سرهنكى تركيب توصيفيدر اضافت بيانيه دين غلط
اتمشدر بستانده لفظنه مناسب اولان مردان سرهنكيا ندر
لكن ضرورت وزن وقافيه ايچون افراد ايله ايراد اولنمشدر
فتامل حكمت همه كس را دندان بترشى كند كردد مكر قاضى را بشيرينى
هركسك دندانى ترشى وكشى نسنه لر يمكله قماشور كسمز اولور
الا قاضيلرك طاتلو نفايس ايله وحلويات يمكله ديشلرى چوق
كند كاف عربينك ضمى ونونك سكونيله لفظ فارسيدر تركيسى
چونكه يعنى كسكين دكل ديمكدر مثلا قليچ بچاق مقوله سى بعض
آلات كه كسكنلك شانندن ايكن كسمز اولسه انلره اطلاق اولنور كردد
كاف عجميله شود معناسنه در اولور ديمكدر مكر الا معناسنه حرف
استثنادر ترشى وشيرينى يالرى نسبت ايچوندر بيت قاضى كه
برشوت بخورد پنج خيار قاضى كه بشن دانه خيار رشوتيه
كذا نبد بر توده خربزه زار رسكه ايچون خلاف شرع اوندانه
وقاربوز بوستانن ثابت ايدوب حكم ايلر حكمت قحبه پير از نابكارى
چه كند كه توبه نكند قحبه كه پير اوله نابكارلقدن يعنى زنادن
توبه ايتميوب نيلسه كركه ركه كارى رولجدن قالوب عمل ايتمكدن
وتخته معزول اندم آزارى ومعزولى سو باشى خلقى انجتمكدن

توبه ايتميوب

توبه ايتميوب بنده قادر اولور كه معزول اولا ومغلطه حادثاسنه ملحق اولنوالندن
ايش كلمز اولمشدر كه اكر تواضع كند خوى اوست بيت جوان كوشه نشين
شيرمرد راه خداست تركك هوا وهوس ايدوب كوشه نشين وعزلت كزين
اولان تازه يكيت راه خدانك شيرمرد يدر جوان كوشه نشين صفت وموصوفدر
اضافت توهم ايدن غلط اتمشدر شيرمرد جوامرد كبى در شير لفظى مكرر
اولنور اضافتله ردين تقصير اتمشدر بعض شراح شيرمرد تركيب مزجيدر
اصلى مرد شيردر اضافت بيانيه ايلمه ديمش ايكى وجهله غلط اتمش برى
تركيب مزجى وبرى اضافت ديد وكيد رفت بر حاصلى تازه لكده وجوانلقده
وخلوت اختيار ايدوب طاعت وعبادته ومجاهده وورياضته مشغول
اولان طريق حقده كوچكدن اردر ديمكدر كه پير خود نتواند زكوشه
برخاست زير ايرسالخورده خود برنزن قالقمغه قادر دكلدر اكر كوشه
نشين اولماسى ضرورى لازم كلمشدر چوق هنر دكلدر ديكر جوانى
سخت مى بايد كه از شهوت بپرهيزد مزاجى قوى وشهوتى زياده
وتوقانى غالب بر تازه يكت كركه كه شهوتدن وهواى نفسه
متعلق اولان مناهيدن پرهيز ايليه ومقبول حق اوله جوان سخت
تركيب توصيفيدر اضافت توهم ايدن غلط اتمشدر كه پير سست
رغبت زخود الت برنمى خيزد زيرا كه پير اولوب سست رغبت يعنى
قليل الميل وعديم الشهوه اولانكه خود التحرك وقيام اتمز وعمله
قادر اولمز انك عفتى وپرهيزى چوق هنر دكلدر سست رغبت
پيرك صفتيدر اضافت توهم ايدن وسست رغبت وصف تركيبيدر
دين غلط اتمشدر بعض نسخه جوانى جست واقعدر اول دخى همان
بو معنيده در حكمت حكيمى را پرسيدند كه چندين درخت ناموركه خداى
تعالى آفريده است كه بلند وبرومند هيچ يكى را آزاد نخوانند مكر
سرو را كه ثمره ندارد درين چه حكمتست عقلادن برينه صوردرلركه
حق سبحانه وتعالى بونجه كلو بلند وميوه دار وبر اعتبار وبر اشتها
اشجار نامدار كه خلق اتمشدر هيچ برينه آزاد اطلاق اتميوب الا سرويه كه
هر كز ميوه ويرمزدر انكا آزاد اطلاق اتدكلرنه سبب ندر درخت

نلمور ترکیب توصیفی‌یی اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر بر ومند
میوه‌لو دیمکدر مفردات نسنددر بونک مثلی الفاظده واوکه زیاده سنی
نوع مبالغه‌در اولدوغی کمال پاشازاده مرحومک تحقیق بیوردقلری ذکر اولنان
ایدنیجیلکی اظهار ایدن مرحومک کلامی بر وجهدکلدر بو تحصین
ذم ره‌سنده ملحق اولدوغی تحقیق اولنور فرم ندارد سروک صفتی کاشفه
حال موضحه‌در بعض بونی غلط ایتمشدر ثمر میوه معناسنه‌در کفته هر
یکی نخلی معینست و وقتی معلوم حکیم ایتدی حکمتی نه‌در که سایر اشجارک
هر بیرینک معین حاصلی وکلوری ومعین زمانی واردر کاهی بوجود
آن دخل تازه‌اند کاهی ولی حاصلک وجودیله تازه وخوش حال
اولورلر وکاهی بعده آن پژمرده وکاهی ولی حاصلک کتمکله پژمرده
و بی نوالر اولورلر وسرو را هیچ ازین چیزی نیست در همه وقت
تازه است و سرو ده هیچ بونلردن بری یعنی کلوری وکیدری
یوقدر که کلدکدن خرم وکتدکدن برغم اوله بلکه جمیع
زماننده تازه وتابدار و بر حالده اوزره ثابت و برقراردر نه بهار بیلور
و نه خزان کورر وبو صفت آزادکانست بو حالت آزاده‌لر صفتیدر
هر که بو جهان فانیده متاع دنیانک وجودی وعدمی انلره یکساندر
نه وارلغه سوینورلر نه یوقلغه یرینورلر عالمدن فارغ وآزاده‌لر
جمیع اوقاتده خوش حال وفارغ البال‌لردر بو سببدن سروده آزاده دینور
خفی اولمیه هر درخته دخل معین اثبات ایتمکدن مقصود مجرد میوه
دکلدر بلکه اوراق اشجاره بله عام وشاملدر البته هر درخت وقتنده
وزماننده اوراق ومیوه‌دن خالی اولمز ولکن وقت معینی کچدکدن
میوه‌سی منقطع اولور وخزان زماننده اوراقیده دوکیلور جمیع اشجار
بی برک وبار اولورلر اما سرو آزادکه نه معین بهاری اولور ونه خزان
بیلورده دیمکدر بعض شراح بو معنی‌دن غافل اولوب حاصلی دخلی میوه‌یه
مخصوص ظن ایدوب هر درخته دخل معین اثبات ایتمکی مبالغه
طریقیله‌در دیرلر هر بر درختک حاصلی اولمز دیمشلر فتأمل ولاتکن من الغافلین
پژمرده صولمش دیمکدر قطعه بر آنچه می‌کذرد دل منه که دجله بسی

پس از خلیفه

پس از خلیفه بخواهد کذشت در بغداد هر سنده کیجوب کیده‌سی اکر قلیه
الکه کونکل بغلامه زیرا بغداد ده دجله دیدکلری نهر که شط آیرماغیدر
خلیفه‌دن صکره دخی بخیه روزکارده جاری وکذران اولسه کرکدر بعض
شراح خلیفه‌دن مراد آخر خلفا اولان مستعصم بالله خلیفه‌درکه
هلاکو الند هلاک اولوب دولت بنی عباسیه انکله منقرض اولمشدر دینلر
ودجله چوق زمان مستعصمدن صکره بغداددن کچیسردر دیو معنی
ویرمش خفی دکلدر که مستعصم خلیفه‌یه تخصیص لازم دکلدر رفته بر
کذشت مصدر معناسنه‌در بو محلده مرجح یاندر بو تقدیرجه در
بغدادن بغداد تقدیرنده اولمغه حاجت یوقدر کما توهم بو مقامده
علتنک معلولنه انطباقی و دلیلک مدلوله حسن انسیاقی بو وجهله
مطلقا متاع دنیا ومستلذات جهانی بقا فی المثل اقرصوکیدر هیچ
کسیه باقی قالمیوب کچوب کیدر و سندن صکره دخی بخیه سنک
الندن کچر کیدر قیمتی در عاقل اولان اکا دل بسته اولمز خواجه
حافظ دیمشدرکه بیت بر لب جوی نشین وکذر عمر ببین کین اشارت
ز جهان کذران ما را بس کرت ز دست بر آید چو نخل باش کریم اکر
الکدن کلورسه وحق تعالی غنا ودولت ویروب قادر اولورسک
خرما اغاجی کبی کریم اول زیرا خرما اغاجینک جمیع اجزاسیله انتفاع
اولنور هیچ بر جزئی ضایع اولمز جمله اشجار میاننده حق تعالی انی
بو کرامته مخصوص ایتمشدر خواصی وخصایصی چوقدر یعنی
سنک دخی همتک ایله که مطلقا وجود و بر سنونک بر جهتدن خلقه
نافع محض اوله کرت تاسع سنده مقید اولوب اکر ز دست بر آید
نقد برنه در نخل خرما اغاجیدر ور ت ز دست نیاید چو سرو باش
آزاده واکر الکدن کلمزسه و بارادت الله درویشلک اول ویروب
قدرتک اولمزسه سرو کبی آزاده اولوب خوش حال و دنیایه تعلقدن
وقیود وتفرقه‌دن فارغ البال اول بو محلده یعنی سرو کبی آزاده اول
کسیه جفا ایلمه دین روح کلامده واصل واصلده مر ناملایمانش
صدد اتنده عاجز و بی قدرت اولاندر و یتن خلقه جفا ایده نجه

اولور که منع و نهی ایلیه فتامل ورت تاسی کوت تاسی کبی در حکمت
دو کس مردند و تحسر برند ایکی کسه دنیادن تحسر و تاسف ایله کتدیلر
انکه داشت و نخورد بری شول کسه خواجه که وار فرمال و نعمته
مالک ایدی بخل وامساک ایله عمری کچوب یمدی و هرکز منتفع اولمیوب
قویوب کتدی وانکه داشت و عمل نکرد بری دخی شول عالمدر که علی
عمل ایتمدی قطعه کس نبیند بخیل فاضل را که نه در عیب کفتنش کوشد
هیچ بر کمسه اولمز که بخیل فاضلی کوروب بخلندن اوتوری انک
عیبنی سویلمیه و مذمت ایلمیه یعنی امساک و خست بر قبیح خصلتدر
صاحبینک هر نه دکلو علم و فضیلتی ده اولورسه هرکز بخل و خست
عیبنی ستر ایتمز و قدح و مذمتدن مانع اولمز هر کس بخیل ولئیمی سوکر
بخیل فاضل ترکیب توصیفیدر اضافت توهم ایدن غلط ایتمشدر
حرف نفی کوشد قیددر که در کفتن عیب او کوشد تقدیرنده در
ور کریمی دو صد کنه دارد اما بر کریم و جواد که ایکی یوز ذلتی
عیبی و کناهی اولسه کرمش عیبها فرو پوشد انک لطف و کرمی
وجود و سخاسی جمله عیبلرین ستر ایدر کرمش ده اولان ضمیر
شینک محلنده واقعدر عیبها لفظنده قید اولوب کرم عیبهایش
فرو پوشد تقدیرنده اولمغه هرکز حاجت یوقدر کما توهم
بعض الشراح پوشد ستر ایدر دیمکدر فرو لفظی محض تاکید ایچوندر
دو صد عددی زیاده کثرتدن عبارتدر مخفی اولمیه که اللردن
دللوده منکور و مشهور اولان العلم والمال یستر ان کل عیب کلامی
کلیت اوزره اولمیوب بخل و خست کبی بعض قبیح خصلتلر مستثنی
اولسه بعید دکلدر رفته بر **خاتمة الکتاب** تمام شد کتاب کلستان
کتاب کلستان بو محلده تمام اولدی والله المستعان بیتدا و خبردن
یعنی حق تعالی حضرتنک عونی و توفیقی ایله وجوده کلمشدر حق
تعالیدن غیری هیچ بر فرددن عونی و توفیق طلب اولنماز دربند
جمله چنانکه رسم مولفانست از شعر متقدمان بطریق استعاره
تلفیقی نرفت بو جمله کتابده واقع اولان نظملرده عادتلری اوزره

سائر مصنفلر کبی

متقدمین اشعارندن عاریت آلمق طریقیله خاییده الفاظ و معانی ایراد
والحاق ایتمک واقع اولمامشدر مصرع دکلم طفل که خاییده ایدیتم افطار
یعنی جمله سی کندی نتایج طبعم و کندو انشا و اختراعمدر بیت وما انا من تصنیف
غیر بسارق وان کان هذا الامر داب الافاضل تلفیق ضم والحاق معناسنه در
بیت کهن خرقه خویشتن پیراستن به از جامه عاریت خواستن غیردن
عاریتی فاخر لباس استمکدن کشی کند و اسکیجه خرقه سن اصلاح و مرمت
ایدر یعنی کهنه یرلرینی یماوب کیمک یکدر کهن خرقه اضافت بیانیه در
دن غلط ایتمشدر پیراستن بو محلده اصلاح ایتمک معناسنه ولمقدمتندر
بعض شراح به کهن خرقه خویش پیراستن تقدیرنده طوتوب کندو
کهنه خرقه ایله بزنمک یعنی انی کیمک یکدر دیو معنی ویرمش فی الجمله
صحتدن دور دکلدر اما تکلفدن تزییق و نامعقولدر دیدن تعصب
اظهار ایتمش غالب کفتار سعدی طرب انکیزست وطیب آمیز سعدینک
اکثر کلماتی طرب انکیزدر یعنی شوق و ذوق ویریجیدر و صفا بخشدر
ولطیفه آمیزدر طیبت طانک کسریله مطایبه و ملاطفه معناسنه در
ولکونه نظران ابدین علت زبان طعن دراز کردند بس بو لطایف سببی الله
کوته نظر اولان اذهان قاصره نک زبان طعنلری دراز اولور کوته
کوته نظر وصف ترکیبیدر ردین غلط ایتمشدر که مغز دماغ بیهوده بردن
ودود چراغ بی فائده خوردن کار خردمندان نیست طعنلری بودر
مثلا دیرلر که بیهوده مغز دماغی ضایع ایتمک و بی فائده دود چراغی یمک
یعنی تتون زحمتن چکمک حاصل کیجه کوندز لغو کاره اشتغال ایتمک
عاقل هوشمندلر ایشی دکلدر مغز دماغ یعنی دمراد فکر و ملاحظه در
ودود چراغ که تتوندر بیهوده لفظ مغز دماغک و بی فائده لفظی دود
چراغک وصفلریدر بونلرده اضافت بیانیه توهم ایدن غلط ایتمشدر
بعض شراح دماغ و چراغ لفظلرین سکون غینله اوقیوب بیهوده
بردن و بی فائده خوردن تقدیرنده طوتمشلر وجه دن خالی
دکلدر ولکن توجیه اول ظاهردر فقد بن خلاصه کلام اولی قویر
لنام و کروه مکروه عوام قلت فهم و قصور نظرلرندن یا خود زیاده

منفذینی

بعض حسدلر بونی حضرت شیخ بوحقوله تألیف شریفنی لغو وعبث عد
ایدوب ملا یعنی یه اشتغال الله تضییع اوقاتدر دیو فائدهٔ زحمت ومشقت
ارتکاب ایتمکه حمل ونسبت ایتمشلر خذلهم الله ولیکن بر رأی روشن
صاحب دلان کر روی سخن در ایشان نیست پوشیده نماند که در
موعظهای شافی در سلک عبارت کافی کشیده است ولیکن اهل ادراک
رأی روشنلرینه که فی الحقیقه سوزانلر ایله در وخطاب وجواب
انلره در ماشا نفوس ضایعه وارواح خبیثه یه دکلدر دخی و
مستور اولمیا که اشبو کتاب گلستانده اهل درده دوا وامراض قلوبه
شفا وصفا ویریجی موعظه لر ونصیحتلر جواهرینی کافی عبارتلر
سلکنده نظم اولنمشدر اما اهل تمییز قدرشناس اولنلر بیلورلر قطعه
در بوستان می نکنجد از ناز غنچهٔ گل تا نام کتاب سعدی تا گلستان نهادست
شاید اگر فشانند در جوی با دیده در دست هر که شاخی زین گلستان
فتادست رأی روشن ترکیبی توصیفیدر اضافت بیانیه توهم ایدن
غلط ایتمشدر روی سخن در ایشانست دیمکه سوزک توجهی انلره در
یعنی مکالمه ومحاوره مز انلر ایله در حشراتله دکلدر دیمکدر بعض شرح
یعنی سوزک حقیقتی نجه ایدوکن انلر بیلورلر حسد اهلی اولان جا
بلمزدیو معنی ویرمش شافی لفظی ما قبلنک وصفیدر اضافت بیانیه دین
غلط ایتمشدر سلک سینک کسریله ملک وزنی اوزره بو محلده انجو دیزدکلری
ایپلکدر دار روی تلخ نصیحت بشهد ظرافت بر آمیخته والحق مر وکل
مرد والخواصی موجبنجه نصیحت بولندن واقع اولان تلخ دارو کبی
شربت شهد ظرافت وشکر لطافت ایله قاریشوب ویرلشدر بکه نوش
ایدن قطعا اذیت قدر المر حکمز در دار روی تلخ ترکیب توصیفیدر اضافت
بیانیه دین غلط ایتمشدر دار روی تلخ عبارتی نصیحته مضافدر
شهد کوچ بالیدن تا طبع مخاطب ملول نشود مقصود بیان غایت
وغرضدر یعنی تا که مخاطبک طبعی اول تلخ نصیحتلردن ملول اولمیه
وانده دولت قبولدن محروم قالمیه ومخاطب ملول ولغاله اولان نصیحتلری
قبول دولتندن محروم قالمیه ویاخود بنم بوکتابمه نظر قبول ایلدی

استراح

دولتندن

دولتندن محروم قالمیه دیمکدر اولده عبارتک ایکی معنایه بیله تحمل وارد در
شارحلر متفطن اولمیوب تعرض ایتمشلر مثنوی ما نصیحت بجای
خود کردیم بر نصیحتی بر نزه اتدک یعنی الدین النصیحة فحواسنجه
والشفقة علی خلق الله عهده مزه لازم اولان خدمتی خالصا مخلصا
لوجه الله ادا ایدوب برسند کتوردک روزکاری درین بسر بردیم برمکه
بو کاره اعتبار صرف ایدوب انجامه واختتامه ایرشدردب وجیزه
کتوردک کر نیاید بکوش رغبت کس هیچ کسنک کوش رغبتنه
کلمز ایسه یعنی بوکتابمزه اولان نصح وپندلری هیچ کیمسه سمع
قبول ایله کوش ایدوب سود مند اولمز ایسه دخی خاطر مجمع ایدندر
باکه نیست لازم کلمز بر رسولان پیام باشد وبس وما علی الرسول
الا البلاغ فحواسنجه پیغمبرلره لازم اولان انجق الله تعالی حضرتنک
امرینی قوللرینه تبلیغ ایتمکدر ایمدی علمای امتدن واعظ وناصح اولنلره
دخی لازم اولان انجق کلام حقی سویلیوب امر معروف ونهی منکر ایتمکدر
البته قبول ایتدرمک انلرک عهده سنده لازم دکل ومقدورلری دخی
دکلدر قال الله تعالی انک لا تهدی من احببت ولکن الله یهدی من یشاء
پیام خبردر بو محلده رسولدن مراد معنای لغوی اولمق دخی جایزدر
فتدبر شعر یا ناظرا فیه سل بالله مرحمة علی المصنف واستغفر لکاتبه
ای بو کتابه نظر ومطالعه ایدن کسنه حق تعالی حضرتندن دعا ایدوب
مصنفنه رحمت وکاتبنه مغفرت رجا ایلسه وشارح فقیره دخی
دعا ایدرسک محض لطف وکرمکدر سل سینک فتحیله امر حاضردر
سؤال ایدن مراد تضرعله دعادر علی المصنف رحمة متعلقدر سوالده متعلق
دکل بعیدی ارتکاب ایتمشدر بعض نسخه ده سل بالله لامی یرینه بایله واقع
اولمشدر بو معنی مراددر اما مطلقا حرف جرسز سل الله واقع
اولان نسخه ناموزون اولدی وغی قنی ظاهر ایکن اکثر شراح ولی
نسخه یی اختیار ایتمشلر بیتی بو نشلر واطلب لنفسک من خیر
تریده وکندو نفسکه ایستدیکن خیر وصواب ولان نه نسنه مراد ایسه
حق تعالی حضرتندن رجا ودعا ایله که ادعونی استجب لکم مقتضاسنجه

I

باب فيض كشاده و الطاف حق حاجتمندلر ايجون آماده و نهاده دن
همان يولندن استيو بملك كوكدر من بعد ذلك غفرانا الصاحبه بوله حالمه
صكره كتابك صاحبنه و مالكنه دخي الله تعالى دن رحمت و مغفرت
طلب ايله ولطلب من بعد ذلك تقدير نر . تم تاليف هذا الشرح
اللطيف على يد مصنفه العبد الضعيف حسن الكفوي الفقير
في يوم السبت السادس عشر من شهر شوال المبارك سنه
تسع بعد الف في بستان من بساتين مكة المكرمة
المسمى ببركة الماجد حين كان قاضيا
بمكة المكرمة والحمد لله على الاتمام
والصلوة على افضل
الرسل محمد عليه
السلام

تمت كتابته على يد اقل عباد الله الواحد الاحد الفقير الحقير علي بن احمد
يوم الجمعة السابع من رجب الاصب سنه اثنتين
وعشرين والف بالقاهرة المعزية بجامعها
المعروف بالجامع الازهر
وصلى الله على سيدنا
محمد واله وصحبه
وسلم